Ledamöter och ersättare

KOMMUNSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT

Tid **måndag 14 september 2026 kl. 10:00**

Plats **Stadshuset, våning 9**

Upprop

Val av justerare

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Punkt	Rubrik	Ärendenr	Sida
1	Granskning av kamerabevakning	2025/1650	3 - 20
2	Svar på remiss Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)	2026/945	21 - 219
3	Svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner	2026/946	220 - 445
4	Förlängning av dispens avseende dygnsvila för räddningstjänsten - brandmän och styrkeledare	2026/1201	446 - 461
5	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Shorelink AB	2026/1127	462 - 499
6	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Arctic Business Incubator AB	2026/1128	500 - 517
7	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget BD Pop AB	2026/1129	518 - 537
8	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Filmpool Nord AB	2026/1130	538 - 563
9	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Energikontor Norr AB	2026/1131	564 - 580
10	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB)	2026/1132	581 - 607
11	Uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget IT-Norrbotten AB	2026/1134	608 - 629

12	Uppsikt över verksamheten 2025 i gemensamt ägda bolaget Norrbotniabanan AB	2026/1180	630 - 664
13	Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut	2025/1655	665 - 716
14	Avrop Addas ramavtal Möbler 2025	2026/1116	717 - 720

Förslag till beslut gällande granskning av kamerabevakning

Ärendenr 2025/1650-1.3.2.3

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta kommunstyrelseförvaltningens yttrande som sitt eget och avge nedan som svar till kommunrevisionen.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning av ärendet

Kommunrevisionen har genom Azets Redovisning & Revision AB genomfört en granskning av kommunens systematiserade arbetssätt för kamerabevakning. Granskningens syfte har varit att bedöma om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning är tillräcklig.

Revisionens samlade bedömning är att kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning inte är tillräckligt tillfredsställande. Utifrån resultatet av granskningen rekommenderar revisionen kommunstyrelsen att:

- Besluta om att föreslå kommunfullmäktige att besluta om vilken/vilka nämnder som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200) i reglementen.
- Säkerställa att det finns styrande dokument som tydliggör på vilket sätt uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200) ska fullgöras.
- Tydliggöra roller, ansvar och befogenheter för utförandet av uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200).
- Tillse att det sker en systematisk uppföljning av arbetet med uppgifter i Kamerabevakningslag (2018:1200) för att säkerställa att dessa fullgörs.

Kommunstyrelseförvaltningens yttrande

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit del av granskningsrapporten avseende kommunens arbete med kamerabevakning. Kommunstyrelseförvaltningen noterar revisionens bedömning att kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning inte är tillräckligt tillfredsställande. Förvaltningen delar bedömningen att ansvar, roller och styrning inom området behöver tydliggöras för att säkerställa att arbetet bedrivs i enlighet med kamerabevakningslagen (2018:1200).

Besluta om att föreslå kommunfullmäktige att besluta om vilken eller vilka nämnder som bär ansvar för de uppgifter som anges i kamerabevakningslagen (2018:1200) i reglementen.
Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i behovet av att se över ansvarsfördelningen för de uppgifter som följer av kamerabevakningslagen. En översyn kommer att genomföras för att identifiera eventuella behov av förtydliganden av ansvarsförhållanden.

Säkerställa att det finns styrande dokument som tydliggör på vilket sätt uppgifterna i kamerabevakningslagen (2018:1200) ska fullgöras.
Kommunstyrelseförvaltningen delar inte bedömningen att styrande dokument gällande kamerabevakning är en viktig förutsättning för en enhetlig och rättssäker hantering då lagstiftningen tydligt klargör förutsättningarna. Säkerhet och beredskapskontoret inom kommunstyrelseförvaltningen kommer däremot att se över rutiner för ansvarsfördelning och eventuellt behov av förtydliganden av rutiner och ändrade arbetssätt.

Tydliggöra roller, ansvar och befogenheter för utförandet av uppgifterna i kamerabevakningslagen (2018:1200).
Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i rekommendationen och kommer att se över behovet av att förtydliga roller, ansvar och befogenheter för berörda funktioner och verksamheter.

Tillse att det sker en systematisk uppföljning av arbetet med uppgifter i kamerabevakningslagen (2018:1200) för att säkerställa att dessa fullgörs.
Kommunstyrelseförvaltningen delar bedömningen att uppföljningen av arbetet behöver formaliseras. Inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet kommer former för systematisk uppföljning att ses över för att säkerställa efterlevnad av lagstiftning och interna rutiner.

Dialog
Dialog har skett internt inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Rapport- Granskning av kamerabevakning, KLF Hid: 2026.3761
- Slutdokument - Granskning av kamerabevakning, KLF Hid: 2026.3760

Markus Finnberg
Samordnare

Beslutet skickas till
Kommunrevisionen
Azets Redovisning & Revision AB

Kommunstyrelseförvaltningen, säkerhet och beredskap

Granskning av kamerabevakning

Rapport

Luleå kommun

2026-03-18

Antal sidor 13

1 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Sammanfattning 3

2 Bakgrund 5

3 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning 5

3.1 Avgränsning och ansvarig styrelse/nämnd/fullmäktigeberedning 6

4 Revisionskriterier 6

5 Metod 6

6 Resultat av granskningen 7

6.1 Styrande dokument samt roll- och ansvarsfördelning 7

6.1.1 Styrande förutsättningar 7

6.1.2 Tydliggörande av arbetet med kamerabevakning 7

6.1.3 Bedömning 8

6.2 Systematiskt arbetssätt 9

6.2.1 Styrande förutsättningar 9

6.2.2 Arbetet som bedrivs i praktiken 9

6.2.3 Bedömning 10

6.3 Uppföljning av arbetet 11

6.3.1 Styrande förutsättningar 11

6.3.2 Uppföljning på tjänstepersonsnivå 11

6.3.3 Bedömning 12

7 Samlad bedömning och rekommendationer 13

1 SAMMANFATTNING

Azets Redovisning & Revision AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska om kommunens systematiserade arbetssätt för kamerabevakning är tillfredsställande. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Granskningens syfte har varit att granska om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning är tillräckligt tillfredsställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning inte är tillräckligt tillfredsställande.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att det i de gemensamma bestämmelserna för nämnderna som anges i reglementen inte anger ansvar för fullgörandet av de uppgifter som åligger kommunen enligt Kamerabevakningslag (2018:1200). Däremot kan vi konstatera att det bedrivs ett arbete med uppgifterna inom andra nämnders förvaltningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen behöver tydliggöra roller och ansvar i arbetet för att säkerställa att arbetet bedrivs i enlighet med vad som anges i lagstiftningen. Vi bedömer att detta är särskilt angeläget då olika nämnders förvaltningar arbetar med frågan i praktiken och kommunstyrelsen är ansvarig för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Revisionsfråga	Bedömning
Finns det styrande dokument som tydliggör hur kommunen säkerställer efterlevnaden av kamerabevakningslagen?	Nej
Har det säkerställts roller och ansvar gällande kamerabevakning?	Nej
Finns det ett systematiserat arbetssätt gällande intresseavvägningen vid kamerabevakning?	Nej
Förs det förteckning över kamerabevakning?	Ja
Har man säkerställt att allmänheten på berörda områden är informerade om kamerabevakning och ljudavlyssning?	Nej
Har kommunstyrelsen tillsett att det finns en systematiserad uppföljning av kamerabevakning?	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Besluta om att föreslå kommunfullmäktige att besluta om vilken/vilka nämnder som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200) i reglementen.
- Säkerställa att det finns styrande dokument som tydliggör på vilket sätt uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200) ska fullgöras.
- Tydliggöra roller, ansvar och befogenheter för utförandet av uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200).
- Tillse att det sker en systematisk uppföljning av arbetet med uppgifter i Kamerabevakningslag (2018:1200) för att säkerställa att dessa fullgörs.

2 BAKGRUND

Azets Redovisning & Revision AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska om kommunens systematiserade arbetssätt för kamerabevakning är tillfredsställande. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Enligt kamerabevakningslagen är definitionen av kamerabevakning följande:

(1) Att en tv-kamera, ett annat optisk-elektroniskt instrument eller därmed jämförbar utrustning, utan att manövreras på platsen, används på ett sätt som innebär varaktig eller regelbundet upprepad personbevakning.
(2) Att en separat teknisk anordning för avlyssning eller upptagning av ljud används i samband med sådan användning av utrustningen som avses i 1, eller,
(3) Att en separat teknisk anordning används för att behandla bild- och ljudmaterial som tagits upp med sådan utrustning som avses i 1 eller 2 (Kamerabevakningslag, 2018).

Den första april år 2025 infördes nya regler för kamerabevakning. Förändringen innebar för kommuner vid kamerabevakning, inte längre behöver söka tillstånd hos Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). Kommuner och regioner får i stället ett tydligare ansvar att själva bedöma om den kamerabevakningen de inför följer reglerna i dataskyddsförordningen och kamerabevakningslagen. Med det utökade ansvaret har krav införts som förklarar hur det ska finnas en dokumenterad intresseavvägning för kamerabevakningen samt att all pågående bevakning ska registreras i en företeckning. De tillstånd kommuner och regioner fått sedan tidigare från IMY gäller som en dokumenterad intresseavvägning med förutsättningar att inga förändringar har skett som kan påverka bedömningen. Integritetsskyddsmyndigheten har fått tillsynsansvar och kan utdöma sanktioner för den som bryter mot följande krav:

- Krav på dokumenterad intresseavvägning,
- Krav på förteckning eller
- Kravet på upplysning om den pågående kamerabevakningen.

För att uppnå dessa krav och göra korrekta bedömningar så gäller det att kommuner har ett systematiserat arbetssätt för att tillse att kamerabevakningslagen efterlevs.

Med anledning av ovanstående samt mot bakgrund av revisorernas riskanalys, har revisorerna bedömt att kommunstyrelsens arbete gällande kamerabevakning bör granskas.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Granskningens syfte har varit att granska om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning är tillräckligt tillfredsställande.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Finns det styrande dokument som tydliggör hur kommunen säkerställer efterlevnaden av kamerabevakningslagen?
- Har det säkerställts roller och ansvar gällande kamerabevakning?
- Finns det ett systematiserat arbetssätt gällande intresseavvägningen vid kamerabevakning?

- Förs det förteckning över kamerabevakning?
- Har man säkerställt att allmänheten på berörda områden är informerade om kamerabevakning och ljudavlyssning?
- Har kommunstyrelsen tillsett att det finns en systematiserad uppföljning av kamerabevakning?

3.1 AVGRÄNSNING OCH ANSVARIG STYRELSE/NÄMND/FULLMÄKTIGEBEREDNING

Granskningen omfattar kommunstyrelsens övergripande arbete gällande kamerabevakning.

4 REVISIONSKRITERIER

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- 6 kap. 6, 44 § kommunallagen (2017:725), KL
- Kamerabevakningslag (2018:1200)
- Brottsdatalagen (2018:1177)
- Dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
- Luleå kommuns reglementen för nämnder

5 METOD

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av reglementen, delegationsordning samt rutiner inom området.
- Intervjuer har genomförts med kommunstyrelsens ordförande, kommunstyrelsens vice ordförande, kommundirektör, biträdande kommundirektör, kommunjurist, dataskyddsombud samt medarbetare på fastighetsavdelningen.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Samtliga intervjuade har givits möjlighet att faktakontrollera rapporten.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 STYRANDE DOKUMENT SAMT ROLL- OCH ANSVARSFÖRDELNING

6.1.1 Styrande förutsättningar

Enligt 6 kap. 6 § kommunallagen ska nämnderna tillse att den egna verksamheten bedrivs i enlighet med de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Nämnderna ska även tillse att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Av 6 kap. 44 § kommunallagen ska fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer.

I Luleå kommuns nämndreglementen[1] anges det inte vilken nämnd som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200). Det som framgår att kommunstyrelsen äger rätt att avge yttranden eller överklaga beslut enligt kamerabevakningslagen. I intervjuer beskrivs att denna skrivelse har sin bäring på när kommuner sökte tillstånd hos IMY för kamerabevakning.

Det anges i kommunens nämndreglemente att kommunstyrelsen ska utforma kommunens system för intern kontroll och ska tillse att det sker en uppföljning från samtliga nämnder till fullmäktige om hur verksamheten utvecklas. Enligt reglementet är kommunstyrelsen även ansvarig för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens.

Enligt nämndreglementet ska infrastruktur- och servicenämnden samordna och tillgodose kommunala verksamheters behov av ändamålsenliga lokaler, bostäder och utomhusmiljöer.

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden har en gemensam förvaltning: arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen. De två skolnämnderna är huvudman för förskola, förskoleklass, anpassad grundskola, annan pedagogisk verksamheten, kulturskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning.

6.1.2 Tydliggörande av arbetet med kamerabevakning

Det anges vid intervjuer att det inte finns några kommunövergripande styrande dokument med bäring på kamerabevakning inom kommunen.

Det beskrivs även att i praktiken är det tjänstepersoner i infrastruktur- och servicenämndens förvaltning som arbetar med kamerabevakning på byggnaderna utomhus. Vid intervju beskrivs detta bero på nämndens ansvar att samordna och tillgodose kommunala verksamheters behov av ändamålsenliga lokaler. Vi har i granskningen tagit del av förvaltningens rutiner för kamerabevakning[2], beslutad av avdelningschef för fastigheter, vilka gör gällande att förvaltningen är fastighetsägare för kommunala lokaler och ansvarar för fastighetens skydd. Det framgår vidare av rutinerna att förvaltningen ska initiera frågan om kamerabevakning som skydd för fastigheten men även hyresgästen kan påtala problem.

[1] Beslutad av kommunfullmäktige 2023-12-18 § 240

[2] Kamerabevakning. Avdelningschef Fastigheter 2025-10-27.

Av rutinen framgår att kamerabevakning är den sista åtgärden efter det har provats andra förebyggande åtgärder. Infrastruktur- och servicenämnden är personuppgiftsansvarig för de kameror som bevakar fastighetens utsida och under tider som inte är verksamhetstider. Det är även nämnden som ska säkerställa att personuppgifter hanteras enligt gällande lagstiftning. Av rutinen framgår även att förvaltningarna inom respektive nämnd tar fram dokumenterade rutiner för de olika situationerna så att inga oklarheter uppstår om vem som gör vad.

I de fall som respektive nämnd inom AUF är personuppgiftsansvarig så ska ISN biträda dessa nämnder som personuppgiftsbiträde, enligt fastställda rutiner. En överenskommelse tecknas mellan nämnderna när kamerabevakning blir aktuell

Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen har även de utarbetat en rutin för kamerabevakning[3], beslutad av förvaltningsdirektören, vilken gör gällande att det är chef/rektor som ska initiera en bedömning av kamerabevakning och är sedan ansvarig för förvaltning av denna. Det anges även i rutinen att både infrastruktur- och servicenämnden samt arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningens båda nämnder är personuppgiftsansvariga men för olika situationer/platser/kameror beroende på var kameran är placerad. Det beskrivs till exempel att infrastruktur- och servicenämnden är personuppgiftsansvarig för de kameror som bevakar fastighetens utsida och under tider som inte är verksamhetstider för arbetsmarknads- och utbildningsnämndens skolformer.

Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningens rutin för kamerabevakning gör gällande att infrastruktur- och servicenämnden ska vara personuppgiftsbiträde i de fallen arbetsmarknads- och gymnasienämnden eller barn- och utbildningsnämnden är personuppgiftsansvariga. Det anges i rutinen att detta ska regleras i en överenskommelse mellan nämnderna. Förvaltningarna inom respektive nämnd tar fram dokumenterade rutiner för de olika situationerna så att inga oklarheter uppstår om vem som gör vad.

I de fall som respektive nämnd inom AUF är personuppgiftsansvarig så ska ISN biträda dessa nämnder som personuppgiftsbiträde, enligt fastställda rutiner. En överenskommelse tecknas mellan nämnderna när kamerabevakning blir aktuell.

6.1.3 Bedömning

Vår bedömning är att det **inte** finns styrande dokument som tydliggör hur kommunen säkerställer efterlevnaden av kamerabevakningslagen.

Vår bedömning baseras på att det inte anges i reglemente vilken nämnd som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200). Det finns inte heller politiskt beslutade styrande dokument som tydliggör hur kommunen ska säkerställa efterlevnad till de regler som anges i lagen. Däremot kan vi konstatera att det finns rutiner i andra nämnders förvaltningar som beskriver hur uppgifter ska utföras i enlighet med lagen.

[3] Rutin för kamerabevakning. Förvaltningsdirektör 2025-05-20.

Vår bedömning är att det **inte** har säkerställts roller och ansvar gällande kamerabevakning.

Vår bedömning baseras på att vi inte erhållit underlag som påvisar att det finns någon politisk beslutad ansvarsfördelning gällande hantering av uppgifter i enlighet med kamerabevakningslag (2018:1200) enligt förändringen i lagstiftningen som innebär utökade befogenheter för kommuner.

Vi bedömer att ansvaret bör anges i reglementen då nämnden är personuppgiftsansvarig inom sitt verksamhetsområde för behandlingen av personuppgifter och den som blir kamerabevakad har rättigheter enligt dataskyddsförordningen.

Däremot kan vi konstatera att det framgår roll- och uppgiftsbeskrivningar på tjänstepersonsnivå i de rutiner för kamerabevakning vi har erhållit.

6.2 SYSTEMATISKT ARBETSSÄTT

6.2.1 Styrande förutsättningar

Enligt Integritetsskyddsmyndigheten[4] gäller nya regler för kamerabevakning från och med den 1 april år 2025. I och med ändringen behöver ingen ansöka om tillstånd för kamerabevakning hos Integritetsskyddsmyndigheten. De som tidigare behövt ansöka om tillstånd ska själva göra en intresseavvägning.

Enligt 8 § kamerabevakningslagen får kamerabevakning endast bedrivas om intresset av sådan bevakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad. Vid bedömning av intresset ska ett flertal förutsättningar beaktas, vilka anges i lagen. Även bedömning av den enskildes intresse av att inte bli bevakad ska särskilt beaktas.

Det framgår av 10 § i kamerabevakningslagen att den som den som är personuppgiftsansvarig för kamerabevakning ska föra en förteckning över pågående bevakning, vilken ska uppdateras vid förändringar. Enligt nämndreglemente är nämnderna personuppgiftsansvarig enligt dataskyddsförordningen för de personuppgifter som behandlas inom nämndens verksamhetsområde.

Av 15 § i kamerabevakningslagen gör gällande att upplysning om kamerabevakning enligt lagen ska lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt.

6.2.2 Arbetet som bedrivs i praktiken

Under granskningens genomförande har vi tagit del av att barn- och utbildningsnämnden[5] har beslutat om att godkänna kamerabevakning vid en skola. Av protokollet framgår att en intresseavvägning har genomförts. Vi har tagit del av intresseavvägningen[6] som är dokumenterad i Integritetsmyndighetens mall för intresseavvägningar. Denna mall är enligt intervjuuppgift publicerad på kommunens intranät.

[4] Nya kameraregler från den 1 april 2025. Hämtat 2026-01-12: https://www.imy.se/verksamhet/kamerabevakning/nya-kameraregler-fran-den-1-april/
[5] Barn- och utbildningsnämndens protokoll 2025-11-12 § 121.
[6] Daterad 2025-10-01

Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningens rutin för kamerabevakning gör gällande att det ska genomföras en bedömning av bevakningsintresset. I rutinen finns det även en länk till Integritetsskyddsmyndighetens beskrivning av de olika stegen för bedömning av om kamerabevakning är tillåten.[7]

Det anges i infrastruktur- och serviceförvaltningens rutiner för kamerabevakning att chef för fastighetsavdelningen ska fatta beslut om kamerabevakning ska godkännas eller inte.

Det uppges vid intervju att ISF har reviderat sin rutin under granskningens genomförande kring hur informering ska ske. Vi har även tagit del av den reviderade rutinen. Under granskningens genomförande ska även informationen på kommunens webbplats ha uppdaterats.

Enligt arbetsmarknads- och utbildningsnämndens rutin för kamerabevakning ska samtliga kameror registreras i en registerförteckning av respektive nämnd. För att registrera en kamera ska dataskyddssamordnaren kontaktas.

Det uppges vid intervju att ISF:s förteckning finns tillgänglig för utsedda behöriga personer på digitala samverkansytor. Vi har tagit del av en skärmbild som påvisar hur denna förteckning är dokumenterad. Det uppges vid intervju att det även är möjligt för nämnderna att dokumentera sina respektive förteckningar i Excel.

Det framgår av arbetsmarknads- och utbildningsnämndens rutin för kamerabevakning att det måste framgå information om kamerabevakningen. Ett sätt för detta är användning av informationsskyltar som upplyser om kamerabevakningen. Om det finns flera olika ingångar till ett bevakat område bör varje ingång ha en separat skylt.

Vid intervju uppges även att medborgare kan kontakta kommunen för att ta del av information om kamerabevakning. Vid sådana tillfällen ska kommunen lämna ut en förteckning av vilka skolor som är under kamerabevakning. Vid begäran ska även intresseavvägningen kunna lämnas ut.

6.2.3 Bedömning

Vår bedömning är att det **inte** finns det ett systematiserat arbetssätt gällande intresseavvägningen vid kamerabevakning.

Vår bedömning baseras på att kommunstyrelsen inte har tydliggjort roller och ansvar för fullgörandet av uppgifter i enlighet med Kamerabevakningslag (2018:1200), utifrån sin ledande och samordnade roll vilket vi bedömer påverkar rutinernas styrförmåga.

Det finns rutiner som beskriver hur och när intresseavvägningar ska genomföras på tjänstemannanivå i två av kommunens förvaltningar. Det finns även en mall för genomförande samt hänvisning till Integritetsskyddsmyndighetens beskrivning av genomförandet. Däremot bedömer vi inte att rutinerna och stödmaterialet inte är tillräckligt

[7] Bedöma om kamerabevakning är tillåten. Hämtat 2026-01-12: https://www.imy.se/verksamhet/kamerabevakning/bedoma-om-kamerabevakning-ar-tillaten/

för att säkerställa ett systematiskt arbete med anledning av att ansvarsfördelningen för uppgifterna inte är tydliggjorda på politisknivå.

Vår bedömning är att det **förs** en förteckning över kamerabevakning.

Vi kan konstatera att det finns rutiner som anger att kamerabevakning ska registreras i en förteckning i de två rutiner som vi har tagit del av i samband med denna granskning. Vi har även tagit del av skrämbild på denna förteckning. Däremot kan vi inte bedöma om huruvida kommunstyrelsen har säkerställt att samtliga kameror finns registrerade i förteckningen.

Vår bedömning är att det **inte** är säkerställt att allmänheten på berörda områden är informerade om kamerabevakning och ljudavlyssning.

Vi kan konstatera att det finns rutiner som anger att det ske upplysningar om kamerabevakning. Däremot har vi inte tagit del av underlag som anger att kommunstyrelsen har säkerställt att sådana upplysningar finns vid respektive kamerabevakning. VI noterar att det finns rutiner på förvaltningsnivå gällande detta. Denna bedömning baseras, likt tidigare bedömningar, på att kommunstyrelsens inte har tydliggjort roller och ansvar för fullgörandet av uppgifter i enlighet med Kamerabevakningslag (2018:1200).

6.3 UPPFÖLJNING AV ARBETET

6.3.1 Styrande förutsättningar

Enligt kap. 6 § kommunallag ska nämnderna tillse att den egna verksamheten bedrivs i enlighet med de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Nämnderna ska även tillse att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

6.3.2 Uppföljning på tjänstepersonsnivå

Enligt arbetsmarknads- och utbildningsnämndens rutin för kamerabevakning ska avdelningen för fastigheter på infrastruktur- och serviceförvaltningen regelbundet kontrollera kamerornas status och funktion. Vad gäller kameror som är placerade inomhus i skolor uppges det vid intervju vara skolan som är ansvarig för att genomföra denna typ av uppföljning. Det framgår vidare av rutinen att den arbetsmiljöansvarige rektorn/chefen ska säkerställa att det sker en uppföljning till nämnden. Vi har inte tagit del av någon uppföljning till nämnden för år 2025.

Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningens rutin för kamerabevakning gör gällande att utvärdering av pågående kamerabevakning bör ske minst en gång per år. Det uppges vid intervju att tjänstepersoner på infrastruktur- och servicenämndens förvaltning genomför en årlig uppföljning av felanmälningar. I samband med uppföljningen ska det även ske en dialog med rektorer, förvaltare och områdespoliser. Utifrån denna uppföljning ska det genomföras

en bedömning om kamerorna ska avvecklas eller inte. Det uppges att denna uppföljning finns dokumenterad på kommunens digitala samverkansyta.

6.3.3 Bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsen **inte** tillsett att det finns en systematiserad uppföljning av kamerabevakning.

Vi kan konstatera att det finns rutiner som anger att det ska ske en regelbunden uppföljning av kommunens kamerabevakning. Rutinerna beskriver även vad denna uppföljning ska omfatta. Vi har även tagit del av underlag som påvisar att uppföljning har genomförts under år 2025 av ISF vilket vi ser som positivt.

Vi bedömer att kommunstyrelsens behöver tillse att det sker en uppföljning av kamerabevakning för att säkerställa att uppgifter i enlighet med Kamerabevakningslag (2018:1200) fullgörs.

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Granskningens syfte har varit att granska om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning är tillräckligt tillfredsställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning inte är tillräckligt tillfredsställande.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Besluta om att föreslå kommunfullmäktige att besluta om vilken/vilka nämnder som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200) i reglementen.
- Säkerställa att det finns styrande dokument som tydliggör på vilket sätt uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200) ska fullgöras.
- Tydliggöra roller och ansvar för utförandet av uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200).
- Tillse att det sker en systematisk uppföljning av arbetet med uppgifter i Kamerabevakningslag (2018:1200) för att säkerställa att dessa fullgörs.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Certifierad kommunal revisor *Verksamhetsrevisor*

LULEÅ KOMMUN
Kommunrevisionen

SLUTDOKUMENT
2026-03-18

För kännedom:
Övriga nämnder
Kommunfullmäktige
Partiernas gruppledare

Kommunstyrelsen

Granskning av kamerabevakning

Azets Redovisning & Revision AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska om kommunens systematiserade arbetssätt för kamerabevakning är tillfredsställande. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Granskningens syfte har varit att granska om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning är tillräckligt tillfredsställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsens styrning och interna kontroll av kamerabevakning inte är tillräckligt tillfredsställande.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att det i de gemensamma bestämmelserna för nämnderna som anges i reglementen inte anger ansvar för fullgörandet av de uppgifter som åligger kommunen enligt Kamerabevakningslag (2018:1200). Däremot kan vi konstatera att det bedrivs ett arbete med uppgifterna inom andra nämnders förvaltningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen behöver tydliggöra roller och ansvar i arbetet för att säkerställa att arbetet bedrivs i enlighet med vad som anges i lagstiftningen. Vi bedömer att detta är särskilt angeläget då olika nämnders förvaltningar arbetar med frågan i praktiken och kommunstyrelsen är ansvarig för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Besluta om att föreslå kommunfullmäktige att besluta om vilken/vilka nämnder som bär ansvar för de uppgifter som anges i Kamerabevakningslag (2018:1200) i reglementen.
- Säkerställa att det finns styrande dokument som tydliggör på vilket sätt uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200) ska fullgöras.
- Tydliggöra roller, ansvar och befogenheter för utförandet av uppgifterna i Kamerabevakningslag (2018:1200).
- Tillse att det sker en systematisk uppföljning av arbetet med uppgifter i Kamerabevakningslag (2018:1200) för att säkerställa att dessa fullgörs.

Vi, revisorer, överlämnar härmed granskningsrapporten för kännedom och yttrande. Yttrande ska innehållande plan för genomförande av åtgärder och tidsplan för genomförande från kommunstyrelsen senast den 30 september 2026.

2026-03-18

För Luleå kommuns förtroendevalda revisorer

Kjell Nilsson	Lars Lassinantti
Ordförande revisionen	Vice ordförande revisionen
Folke Sundberg	Lars Anehagen
Ove Bucht	Bernt Johansson
Anette Sundström	

Revisorerna godkände utlåtandet på revisionssammanträdet 2026-03-18.

Förslag till beslut Slutbetänkande Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Ärende-nr. KLF 2026/945

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta remissvar till Slutbetänkande Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning av ärendet

Utredningen *Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)* föreslår åtgärder för att öka den privata finansieringen av kultur genom skattereduktion för gåvor, statlig matchning av privata bidrag och ett investeringsprogram för kultur. Syftet är att bredda kulturens finansiering och skapa ökade möjligheter för privat kapital att bidra till kulturlivet.

Luleå kommun tillstyrker samtliga förslag i utredningen men lämnar synpunkter och förslag till fortsatt utveckling av vissa delar. Kommunen lyfter särskilt frågor om ekonomiska föreningars möjligheter att omfattas av reformerna, kravet på årsarbetskraft i matchningssystemet samt behovet av att säkerställa att reformerna kommer kulturaktörer i hela landet till del.

Förslagen medför inga direkta ekonomiska eller administrativa konsekvenser för Luleå kommun. Kommunen berörs dock indirekt genom sitt ansvar för kulturpolitiken och genom de kulturverksamheter som bedrivs eller finansieras inom kommunen. Ett stärkt system för privat kulturfinansiering kan bidra till bättre förutsättningar för kulturlivet i kommunen och regionen.

Luleå kommuns synpunkter redovisas i sin helhet i bilaga.

- Tillstyrker förslaget om ett investeringsprogram för kultur men anser att satsningen bör finansieras genom nya statliga medel. En omfördelning av befintliga kulturanslag riskerar att motverka reformens syfte och försvaga kulturverksamheter som redan verkar under ekonomisk press.
- Tillstyrker förslaget om skattereduktion för gåvor till kultur men anser att regeringen bör utreda hur kulturverksamheter som drivs som ekonomiska föreningar kan ges bättre möjligheter att ta del av privata kapitaltillskott. Kommunen pekar särskilt på behovet av att analysera

om finansieringsformer som förlagslån kan kompletteras med särskilda incitament.
- Tillstyrker förslaget om förstärkning av privata gåvor men anser att kravet på avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft bör ses över eller kompletteras med alternativa kriterier. Annars riskerar mindre kulturverksamheter och aktörer att utestängas från systemet.
- Tillstyrker förslaget om matchad gräsrotsfinansiering men anser att systemet bör utformas så att kulturaktörer kan omfattas oavsett organisationsform. Kommunen framhåller att regionala och lokala kulturfonder kan vara en möjlig väg för att öka tillgängligheten.
- Tillstyrker förslaget om lika beloppsgränser för fysiska och juridiska personer, men anser att reformens effekter bör följas upp för att bedöma om gränsen ger tillräckliga incitament för större donationer till kulturområdet.
- Tillstyrker förslaget om försöksverksamheten med ett semiautomatiskt matchningssystem men ser en risk att resurserna i första hand kommer större kulturinstitutioner och aktörer med etablerade givarnätverk till del. Kommunen anser därför att fördelningen mellan olika typer av kulturaktörer och mellan olika delar av landet bör följas upp.

Dialog
Beredningen av remissvaret har skett inom kommunstyrelseförvaltningen i dialog med kultur- och fritidsförvaltningen samt kommunens projekt KOSA Kultur- och samhällsfond.

Beslutsunderlag
- Luleå kommuns svar på remiss *Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)*
- Ett investeringsprogram för kultur - Betänkande av Utredningen om breddad kulturfinansiering, KLF Hid: 2026.6401

Hanna Isaksson
Projektledare

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, näringslivskontoret
Kulturdepartementet

Luleå kommuns svar på remiss Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Ärende/diarienr: Ku2026/00479

Luleå kommun välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på slutbetänkandet *Ett investeringsprogram för kultur* (SOU 2026:31).

Luleå kommun välkomnar utredningens ambition att bredda kulturens finansiering och ser positivt på åtgärder som stärker kulturens långsiktiga förutsättningar i hela landet.

Luleå kommun tillstyrker huvuddelen av utredningens förslag. Kommunen lämnar dock synpunkter avseende ekonomiska föreningars möjligheter att omfattas av reformerna, kravet på årsarbetskraft i matchningssystemet samt behovet av att säkerställa att satsningarna kommer kulturaktörer i hela landet till del.

1. Gåvor till ideella organisationer som främjar kultur (sid 11)

Utredningen föreslår att kultur ska införas som ett godkänt ändamål inom systemet för skattereduktion för gåvor. Det innebär att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar kultur ska kunna godkännas som gåvomottagare för skattegynnade gåvor. Däremot omfattas inte ekonomiska föreningar av förslaget.

Luleå kommuns synpunkter

Luleå kommun ställer sig positiv till förslaget om skattereduktion för gåvor till kulturverksamhet. Samtidigt noteras att ekonomiska föreningar inte omfattas av möjligheten att bli godkända gåvomottagare för skattereduktion.

Utredningen beskriver själv att kulturverksamheter bedrivs i organisationsformer som inte omfattas av förslaget. Detta gäller bland annat kulturverksamheter som drivs som ekonomiska föreningar, en organisationsform som förekommer inom delar av kulturlivet. Luleå kommun ser därför ett behov av att dessa verksamheter beaktas i det fortsatta arbetet.

Regeringen bör utreda hur kulturverksamheter som drivs som ekonomiska föreningar kan ges bättre möjligheter att ta del av privata kapitaltillskott, exempelvis genom att analysera om befintliga finansieringsformer såsom förlagslån kan kompletteras med särskilda incitament. Förlagslån är en etablerad finansieringsform där externa finansiärer tillför kapital genom lån som är efterställda andra skulder och därmed innebär ett högre risktagande

än traditionella lån. Modellen kan ge verksamheter tillgång till långsiktigt kapital utan att påverka medlemmarnas inflytande.

Luleå kommun bedömer att detta är särskilt relevant eftersom kulturverksamheter i mindre kommuner och glesbygd ofta drivs i organisationsformer som inte omfattas av utredningens förslag. Om dessa verksamheter ges bättre möjligheter att ta del av privata kapitaltillskott kan fler kulturinitiativ utvecklas och långsiktigt stärka kulturlivet i hela landet, inklusive i Norrbotten och Luleåregionen

2. Förstärkning av privata gåvor (sid 25, 6 § och 7 §)

Utredningen föreslår att Statsbidrag får lämnas till kulturverksamheter som har avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft.

Luleå kommuns synpunkter

Luleå kommun anser att kravet på avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft bör ses över. Många professionella kulturverksamheter arbetar projektbaserat och finansieras genom tidsbegränsade bidrag, uppdrag och samverkansprojekt. Bemanningen kan därför variera över tid samtidigt som verksamheten bedrivs kontinuerligt och professionellt. Ett krav på en årsarbetskraft riskerar att utestänga mindre kulturaktörer, fria grupper och kulturverksamheter på mindre orter från möjligheten att ta del av matchningssystemet.

Kravet bör tas bort eller kompletteras med alternativa kriterier som gör det möjligt även för mindre professionella kulturverksamheter att omfattas av stödet. Luleå kommun bedömer att detta är viktigt för att reformen ska få genomslag i hela landet. I mindre kommuner och utanför de större kulturmarknaderna bedrivs professionell kulturverksamhet ofta i mindre organisationer med varierande bemanning beroende på projekt, säsong och finansiering. Om stödet begränsas till verksamheter med minst en årsarbetskraft riskerar många professionellt verksamma kulturaktörer att uteslutas, vilket kan minska reformens betydelse för kulturlivet i kommuner som Luleå och andra delar av landet utanför storstadsregionerna

3. Investeringsprogram för kultur (sid 123)

Utredningen föreslår att regeringen tar fram ett särskilt investeringsprogram för kultur med fokus på offentlig-privat samverkan. Programmet ska bland annat omfatta en permanent skattereduktion för gåvor till kultur, olika former av matchning av privata gåvor samt statliga satsningar för att stimulera ökad privat finansiering av kulturlivet. Utredningen bedömer att cirka en miljard kronor bör avsättas under en inledande fyraårsperiod för att genomföra programmet.

Luleå kommuns synpunkter
Luleå kommun ställer sig bakom förslaget om ett investeringsprogram för kultur. Kommunen delar utredningens bedömning att kulturlivet behöver fler och mer långsiktiga finansieringskällor samt att offentlig och privat finansiering kan komplettera varandra. Samtidigt är det viktigt att satsningen innebär ett faktiskt tillskott till kulturområdet. Kultursektorn är redan beroende av offentliga medel och många verksamheter arbetar med begränsade ekonomiska förutsättningar.

Luleå kommun anser att investeringsprogrammet bör finansieras genom nya statliga medel. En omfördelning av befintliga kulturanslag riskerar att motverka syftet med reformen och ytterligare försvaga kulturverksamheter som redan verkar under ekonomisk press.

4. Matchad gräsrotsfinansiering (sid 143, 7.3.2)

Utredningen föreslår att staten ska införa ett system för matchad gräsrotsfinansiering där privata insamlingar till kulturändamål kan förstärkas med offentliga medel. Syftet är att öka det privata engagemanget och skapa bättre förutsättningar för mindre kulturprojekt.

Luleå kommuns synpunkter
Luleå kommun delar utredningens bedömning att gräsrotsfinansiering kan vara ett viktigt komplement till offentlig kulturfinansiering och ett sätt att stärka lokalt engagemang kring kulturverksamhet. Kommunen bedömer samtidigt att det är viktigt att systemet utformas så att det blir tillgängligt för den bredd av organisationsformer som förekommer inom kulturlivet. I många delar av landet bedrivs kulturverksamhet av ekonomiska föreningar, mindre aktiebolag, ideella organisationer och enskilda kulturskapare. Om systemets utformning i praktiken främst passar vissa organisationsformer finns en risk att delar av kulturlivet får begränsade möjligheter att ta del av reformen.

Matchningssystemet bör utvecklas så att alla kulturaktörer kan omfattas, oavsett organisationsform. Regionala eller lokala kulturfonder kan exempelvis utgöra strukturer som skulle kunna fungera som mellanled i ett framtida matchningssystem. KOSA Kultur- och samhällsfond är ett exempel på ett regionalt initiativ för att mobilisera privat kapital till kultur och samhällsutveckling i norra Sverige. Erfarenheter från sådana initiativ kan vara värdefulla att beakta i det fortsatta arbetet.

5. Beloppsgränsen för fysiska personer (sid 138, 7.2.3)

Utredningen föreslår att beloppsgränsen för skattereduktion föreslås uppgå till 1 miljon kronor och vara densamma för fysiska och juridiska personer.

Luleå kommuns synpunkter
Luleå kommun stödjer utredningens förslag om att samma beloppsgränser bör gälla för fysiska och juridiska personer. Kommunen anser samtidigt att det finns skäl att följa upp om den föreslagna gränsen på 1 miljon kronor ger tillräckliga incitament för större privata donationer till kulturområdet. Utredningen visar att flera jämförbara europeiska länder tillämpar högre nivåer.

Regeringen bör efter införandet följa upp reformens effekter och vid behov pröva om beloppsgränsen behöver justeras för att stärka incitamenten för större donationer till kultur.

6. Ett semiautomatiskt system (sid 145, 7.3.3)

Utredningen föreslår att ett semiautomatiskt system för matchning av privata gåvor till kultur införs på försök. Inom ramen för systemet ska staten förstärka privata gåvor mellan 1 och 10 miljoner kronor genom att tillföra ett stöd motsvarande 25 procent av gåvans värde. Syftet är att skapa långsiktiga incitament för ökat privat givande till kulturområdet. En statlig myndighet föreslås få ansvar för att administrera systemet.

Luleå kommuns synpunkter
Luleå kommun ser en risk att de största resurserna inom investeringsprogrammet främst kommer större kulturinstitutioner och aktörer med etablerade givarnätverk till del. Eftersom det semiautomatiska systemet omfattar gåvor i storleksordningen 1-10 miljoner kronor bedöms systemet i första hand vara tillgängligt för större kulturaktörer. Kommunen vill därför uppmärksamma vikten av att investeringsprogrammets samlade resurser kommer kulturaktörer i hela landet till del.

Regeringen bör följa upp hur resurserna inom de olika matchningssystemen fördelas mellan olika typer av kulturaktörer och mellan olika delar av landet. Om uppföljningen visar att huvuddelen av medlen tillfaller ett begränsat antal större institutioner bör fördelningen mellan matchningssystemen ses över för att stärka tillgängligheten för kulturaktörer i glesbygd, mindre städer och andra delar av landet.

Luleå Kommun

Ett investeringsprogram för kultur

Betänkande av Utredningen om breddad kulturfinansiering

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:31

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Omslagsbild: Elsa Henriksson, Studio Raster AB
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1533-4 (tryck)
ISBN 978-91-525-1534-1 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen beslutade den 12 juni 2025 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag på hur den icke-offentliga finansieringen av kultur kan öka genom ekonomiska incitament. Som särskild utredare förordnades Karin Forseke. Utredningen antog namnet Utredningen om breddad kulturfinansiering (Ku 2025:01).

Som experter i utredningen förordnades fr.o.m. den 16 juni 2025 följande personer: Mikael Brännvall, vd Svensk Scenkonst, Maria Eka, chefsrådman, Lovisa Hamrin, ordförande Herenco och Hamrin Foundation, Sören Lillkung, vd Svenska kulturfonden i Finland, Cristina Ljungberg, filantrop, Benny Marcel, f.d. fonddirektör, Charlotte Rydh, generalsekreterare Giva Sverige, Lars Strannegård, rektor Handelshögskolan i Stockholm, och Stephan Tolstoy, rådgivare. Från och med den 1 september förordnades även Karin Hjelmberg, rättslig expert Skatteverket, samt departementssekreteraren Jonatan Vesterman, ämnesrådet Karin von Hedenberg och departementssekreteraren Karl Bratt Rosén som experter.

Som biträdande sekreterare i utredningen anställdes fr.o.m. den 4 augusti 2025 departementssekreteraren Ludvig Hambræus. Som huvudsekreterare anställdes den 3 september statsvetaren Helene Biller. Från och med den 29 september anställdes t.f. kammarrättsassessorn Cathrine Kappre som sekreterare. Helene Biller slutade i utredningen den 1 november och fil. dr Jakob Kihlberg tog då över som huvudsekreterare.

Härmed överlämnar utredningen sitt betänkande *Ett investeringsprogram för kultur* (SOU 2026:31). Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i maj 2026

Karin Forseke

Ludvig Hambræus
Cathrine Kappre
Jakob Kihlberg

Innehåll

Sammanfattning **9**

1 Författningsförslag **13**

1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) 13

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva 15

1.3 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 19

1.4 Förslag till förordning om ändring i donationsförordningen (1998:140) 23

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag för att främja privata kulturinvesteringar 24

2 Utredningens arbete **29**

2.1 Närmare om utredningens uppdrag 29

2.2 Utredningens genomförande 31

2.3 Betänkandets disposition 32

2.4 Terminologi 33

3 Kulturområdets finansiering **35**

3.1 Kulturen i olika samhällssfärer 36

3.2 Kulturlivets organisationsformer 39

3.2.1 Privatägda aktiebolag och ekonomiska föreningar ... 42

3.3 Tidigare insatser som rör breddad finansiering ... 43
3.3.1 Framtidens kultur och Kulturbryggan ... 45
3.3.2 Förslag om en svensk kulturstiftelse ... 46
3.3.3 Incitamentsinriktade stöd på filmområdet ... 46
3.3.4 Kartläggningar av den privata kulturfinansieringen ... 47
3.3.5 Tidigare reformer av skattelagstiftningen ... 49

4 Gällande rätt ... 53

4.1 Om avdragsförbudet för gåvor ... 53

4.2 Inskränkt skattskyldighet för vissa subjekt ... 54
4.2.1 Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund ... 55
4.2.2 Särskilt om ändamålskravet ... 57
4.2.3 Kultur som allmännyttigt ändamål i IL ... 60

4.3 Skattereduktion för gåvor ... 65
4.3.1 Vilka som kan få skattereduktion ... 65
4.3.2 Gåvomottagaren ... 67
4.3.3 Skattereduktionens storlek ... 69
4.3.4 Kontrolluppgifter ... 70

4.4 EU-rätt ... 71
4.4.1 Fri rörlighet för kapital ... 71
4.4.2 EU:s regler om statligt stöd ... 72

5 Skatteincitament i andra länder ... 81

5.1 Norden ... 82
5.1.1 Danmark ... 82
5.1.2 Finland ... 83
5.1.3 Norge ... 84

5.2 Andra europeiska länder ... 84
5.2.1 Belgien ... 84
5.2.2 Frankrike ... 85
5.2.3 Irland ... 86

5.2.4 Italien ... 87
5.2.5 Nederländerna ... 87
5.2.6 Portugal ... 88
5.2.7 Schweiz ... 89
5.2.8 Spanien ... 89
5.2.9 Storbritannien ... 90
5.2.10 Tjeckien ... 90
5.2.11 Tyskland ... 91
5.2.12 Österrike ... 92

5.3 En överblick i tabellform ... 93

6 Matchning som ekonomiskt incitament ... 95

6.1 Initiativ på området i Sverige ... 96

6.2 System för att förstärka gåvor i andra länder ... 99
6.2.1 Norge ... 99
6.2.2 Finland ... 102
6.2.3 Storbritannien ... 106
6.2.4 Irland ... 112
6.2.5 Nederländerna ... 112
6.2.6 Spanien ... 113

6.3 Olika modeller för matchning ... 113
6.3.1 Automatiska system ... 114
6.3.2 Semiautomatiska system ... 114
6.3.3 Kampanjmatchning ... 115
6.3.4 Matchad gräsrotsfinansiering ... 115
6.3.5 Bonussystem ... 116
6.3.6 Matchad kulturfond ... 116

6.4 Vad vet vi om effekterna? ... 117

7 Förslag och bedömningar ... 121

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur ... 123

7.2 Inför en skattereduktion för gåvor till kultur ... 124
7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion ... 125

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga ... 131
7.2.3 Beloppsgränsen för fysiska personer ... 138
7.2.4 Ikraftträdande ... 139

7.3 Skapa nya incitament genom matchning ... 140
7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar ... 142
7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering ... 143
7.3.3 Ett semiautomatiskt system ... 145

8 Konsekvensanalys ... 149

8.1 Allmänna effekter ... 149
8.1.1 Problemet och alternativ som har övervägts ... 150
8.1.2 Betydelse för att nå de kulturpolitiska målen ... 151
8.1.3 Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet ... 153

8.2 Ekonomiska konsekvenser ... 154
8.2.1 Värdet av kulturinvesteringar ... 155
8.2.2 Administrativa kostnader ... 160

8.3 Förslagens förenlighet med EU-rätten ... 161

9 Författningskommentar ... 165

9.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ... 165

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ... 166

9.3 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) ... 173

Referenser ... 179

Bilaga

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2025:61 ... 183

Sammanfattning

Kulturell verksamhet i alla dess former – från de traditionella konstarterna till moderna kreativa näringar – är avgörande för ett lands välfärd och utvecklingsförmåga. Det är därför viktigt att vi som samhälle kan hitta medel för nödvändiga investeringar i denna sektor. Värdet av ekonomiska satsningar på kultur är i första hand icke-monetärt, dvs. de ger möjlighet till konstnärlig och kulturell verksamhet som i sig är värdefull och bidrar med estetiska upplevelser, kunskap och en känsla av identitet och samhörighet. Även i rent ekonomiska termer ger satsningar på kultur positiva effekter.

Redan i dag finansieras en stor del av kultursektorn i Sverige privat, främst genom enskildas konsumtion men även via ideellt arbete, gåvor och sponsring. Det finns dock ett stort intresse för och potential att öka den privata finansieringen. Sverige har t.ex. jämfört med andra länder en låg nivå av privat givande till kulturell verksamhet och många kulturinstitutioner är ensidigt beroende av offentliga bidrag, vilket gör dem sårbara. Denna relativa brist på mångfald i finansieringskällorna beror på många faktorer inklusive vår historia. Som i princip enda land i Europa saknar Sverige också helt skatteincitament för att främja gåvor till kultur, dvs. möjligheter att göra avdrag eller få skattereduktion för gåvor.

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur detta skulle kunna förändras och lämna förslag på hur ekonomiska incitament ska tillskapas för att öka inflödet av privat kapital i kultursektorn. I detta arbete har olika lösningar övervägts och med ledning av internationella jämförelser lämnas i betänkandet flera förslag, både om möjlighet till skattereduktion för gåvor till kultur och om offentlig matchning av privata gåvor. Utredningen föreslår att dessa reformer sjösätts inom ramen för ett investeringsprogram för kultur.

Ta fram ett investeringsprogram för kultur

För att möjliggöra större och för samhället som helhet värdeskapande framtidssatsningar behövs ett strategiskt inriktat arbete med breddad finansiering av kultur. Förslaget är därför att regeringen tar fram ett särskilt strategidokument: ett övergripande investeringsprogram för kultur som har fokus på offentlig-privat samverkan. De offentliga insatser som tas upp i programmet bör syfta till att attrahera mer privat kapital och på så sätt förmeras. Inom denna ram bör dels en permanent skattereduktion för gåvor till kultur införas dels olika insatser för matchning av gåvor införas.

Investeringsprogrammet bör innefatta att medel – enligt förslaget i storleksordningen en miljard kronor under en inledande fyraårsperiod – avsätts på statsbudgeten för konkreta insatser under varje mandatperiod. Om detta genomförs utan att den befintliga finansieringen minskas skulle det kunna ge nya intäkter till kultursektorn på uppemot fem miljarder kronor under den första fyraårsperioden.

Inför skattereduktion för gåvor till kultur

För att göra det mer attraktivt för både enskilda och företag att ge gåvor till kultur föreslås att reglerna om skattereduktion utvidgas så att kultur införs som ett ändamål för skattegynnade gåvor. I detta syfte lämnas två sammankopplade förslag: dels ett grundförslag om att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar kultur ska kunna godkännas som gåvomottagare för skattegynnade gåvor, dels ett tilläggsförslag om att möjligheten att bli godkänd som mottagare av sådana gåvor ska utvidgas till offentligt styrd kulturverksamhet.

Utredningens bedömning är även att det totala gåvobelopp som kan ligga till grund för skattereduktion bör höjas väsentligt – en miljon kronor vore lämpligt – och att samma beloppsgränser bör införas för både fysiska och juridiska personer.

Gåvor till ideella organisationer som främjar kultur

Utredningens grundförslag är att regelverket för skattereduktion för gåvor ändras på så sätt att kultur införs som ett ändamål för gåvor som kan ge rätt till skattereduktion. Det innebär att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar det allmännyttiga ändamålet kultur kan godkännas som gåvomottagare för skattegynnade gåvor.

Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Som tillägg till grundförslaget införs även särskilda bestämmelser som innebär att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund samt offentligt ägda aktiebolag som bedriver allmännyttig kulturverksamhet som är öppen för allmänheten kan godkännas som gåvomottagare för gåvor som ger rätt till skattereduktion.

Reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027 och skattereduktionen gälla för gåvor som lämnas fr.o.m. det datumet.

Inför tre olika system för matchning

Ett sätt att skapa incitament för samverkan mellan det offentliga och det privata är matchningssystem där det offentliga åtar sig att förstärka enskilda gåvor enligt en viss proportion (t.ex. 1:4, där varje hundralapp i gåva ger 25 kronor i förstärkning). Den internationella utblick utredningen genomfört visar att matchningssystem kan vara utformade på många olika sätt. Inte minst fungerar de med olika grad av automatik. För att dessa system ska ge incitament för ökat givande är det dock avgörande att de är både lättförståeliga och förutsebara samt innefattar tillräckliga resurser.

Det är utredningens bedömning att ett svenskt investeringsprogram för kultur borde innefatta både temporära kampanjer för att matcha gåvor till särskilt utpekade områden och system för mer automatisk förstärkning av gåvor. Förslaget är att tre olika varianter prövas under en första investeringsprogramperiod och sedan utvärderas med avseende på effektivitet inför nästa fyraårsperiod.

Insamlingskampanjer för stora gåvor

I syfte att premiera satsningar av nationell betydelse på kulturområdet bör regeringen ta initiativ till att matcha gåvor inom ramen för tidsbegränsade insamlingskampanjer. En jämförelse kan göras med Finland där framgångsrika matchningskampanjer drivits under många år för att få in kapital till större prioriterade satsningar. De närmare formerna för detta kan anges i ett särskilt regeringsbeslut men administrativt bör förstärkning hanteras av en myndighet.

Matchad gräsrotsfinansiering för mindre projekt

För att främja kulturverksamhet i mindre skala bör även offentlig matchning av gräsrotsfinansieringskampanjer prövas i Sverige. I flera europeiska länder har ett framgångsrikt sätt att engagera den breda allmänheten i insamlingen av medel till kulturell verksamhet visat sig vara att det offentliga matchar privata medel insamlade via den typen av kampanjer på digitala plattformar. Förslag lämnas i betänkandet om att en myndighet på kulturområdet ska få i uppdrag att matcha insamlade gåvor inom ramen för sådana kampanjer samt om hur det ska regleras.

Ett semiautomatiskt system

Utöver riktade insatser för att matcha gåvor inom ramen för insamlingskampanjer finns det också skäl att pröva ett system för löpande förstärkning av gåvor till kulturområdet. Erfarenheter från andra länder visar att ett matchningssystem av mer automatisk karaktär, där alla gåvor till ett visst område inom ett visst spann kan få matchning, är effektivt för att motivera givande.

Ett system för semiautomatisk förstärkning av privata gåvor till kultur bör därför införas på prov även i Sverige. Inom ramen för denna ordning är förslaget att staten förstärker privata gåvor i spannet 1–10 miljoner kronor genom att till mottagande kulturverksamhet skjuta till motsvarande 25 procent av gåvans värde. Förslag lämnas i betänkandet om att en lämplig myndighet bör få i uppdrag att administrera ett sådant matchningssystem samt om hur det ska regleras.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1] att 67 kap. 24–24 a §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
67 kap.	
24 §[2]	
Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran fysiska personer som	
1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,	
2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och	
3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.	3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av *kultur*, social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet.

[1] Lagen omtryckt 2008:803.
[2] Senaste lydelse 2025:1361.

24 a §[3]

Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.	Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av *kultur*, social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.
2. Lagen tillämpas inte på gåvor som lämnas före ikraftträdandet.

[3] Senaste lydelse 2025:1361.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

dels att 6, 8, 14 och 19 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer: 3 a, 6 a och 9 a §§.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 a § *Med offentligt ägt aktiebolag avses i denna lag ett aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier.*
6 §	
En svensk stiftelse, en svensk ideell förening eller ett svenskt registrerat trossamfund ska efter ansökan godkännas som gåvomottagare under förutsättning att	
1. den sökande vid beslutet om slutlig skatt året före det år då ansökan görs är inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229),	
2. den sökande har som ändamål att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning eller helt eller delvis bedriver sådan verksamhet,	2. den sökande har som ändamål att främja *kultur*, social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning eller helt eller delvis bedriver sådan verksamhet,
3. det är sannolikt att den sökande	
a) även vid de två beslut om slutlig skatt som fattas efter det beslut som avses i 1 kommer att bli inskränkt skattskyldig enligt den bestämmelse som anges i samma punkt, och	
b) kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett	
4. det av den sökandes bokföring eller räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts, och	
5. den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor.	

6 a §

En statlig förvaltningsmyndighet, en region, en kommun, ett kommunalförbund eller ett offentligt ägt aktiebolag ska efter ansökan godkännas som gåvomottagare under förutsättning att

1. den sökande bedriver för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet enligt 7 kap. 4 § inkomstskattelagen,

2. det är sannolikt att den sökande kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett,

3. det av den sökandes bokföring eller räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts,

4. den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor eller är föremål för årlig revision, och

5. förhållandena i övrigt inte talar emot ett godkännande.

8 §

Som gåvomottagare ska efter ansökan godkännas även utländska sökande om förutsättningarna i 6 § är uppfyllda och den sökande hör hemma i en stat

Som gåvomottagare ska efter ansökan godkännas även utländska sökande om förutsättningarna i 6 *eller 6 a §§* är uppfyllda och den sökande hör hemma i en stat

1. inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller

2. med vilken Sverige har ingått ett skatteavtal som innehåller en artikel om informationsutbyte eller ett avtal om informationsutbyte i skatteärenden.

Prövningen enligt 6 § 1 och 3 a ska då gälla om förhållandena är sådana att den sökande skulle ha blivit och skulle komma att bli in-

skränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) om denne skulle beskattas i Sverige.

För att den sökande ska kunna godkännas som gåvomottagare gäller dessutom att ett skriftligt åtagande enligt 23 kap. 7 § och 38 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha kommit in till Skatteverket.

För att en utländsk sökande som motsvarar en sådan sökande som avses i 6 a § ska kunna godkännas som gåvomottagare krävs, utöver vad som följer av första och tredje stycket, att ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter enligt 33 kap. 9 e § skatteförfarandelagen ska ha kommit in till Skatteverket.

9 a §

Utöver vad som följer av 9 § ska den som vill bli godkänd som sådan gåvomottagare som avses i 6 a § ange i ansökan vilken kulturverksamhet som gåvorna är avsedda för.

En sökande som bedriver och önskar bli godkänd som gåvomottagare för flera sådana kulturverksamheter ska ansöka om sådant godkännande för varje verksamhet.

14 §

Skatteverket ska återkalla ett godkännande som gåvomottagare om

1. innehavaren begär det,

2. förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda,

3. innehavaren vid ett beslut om slutlig skatt som fattats under den tid som avses i 10 § inte är inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) eller, när det gäller en svensk mottagare som är inskränkt skattskyldig enligt någon annan bestämmelse i 7 kap. inkomstskattelagen än 3 § eller en utländsk mottagare, inte

skulle ha blivit inskränkt skattskyldig vid tillämpning av 7 kap. 3 § inkomstskattelagen,

4. innehavaren inte följer ett föreläggande enligt 13 §, *eller*	4. innehavaren inte följer ett föreläggande enligt 13 §,
5. innehavaren inte lämnar kontrolluppgifter enligt 22 kap. 22 § skatteförfarandelagen (2011:1244).	5. innehavaren inte lämnar kontrolluppgifter enligt 22 kap. 22 § skatteförfarandelagen (2011:1244), *eller*
	6. innehavaren inte lämnar särskilda uppgifter enligt 33 kap. 9 d eller 9 e §§ skatteförfarandelagen.
Om det finns synnerliga skäl, får Skatteverket avstå från återkallelse enligt första stycket 2, 3 *eller 5.*	Om det finns synnerliga skäl, får Skatteverket avstå från återkallelse enligt första stycket 2, 3, *5 eller 6.*

19 §

I fråga om beslut om godkännande enligt 6 §, om förlängning av godkännande enligt 10 § och om återkallelse av godkännande enligt 14 § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) om omprövning och överklagande av beslut avseende på vilket sätt preliminär skatt ska betalas.	I fråga om beslut om godkännande enligt 6 *eller 6 a §§*, om förlängning av godkännande enligt 10 § och om återkallelse av godkännande enligt 14 § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) om omprövning och överklagande av beslut avseende på vilket sätt preliminär skatt ska betalas.

I fråga om beslut om kontrollavgift enligt 16 § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen. Tidsfristen i 66 kap. 24 § skatteförfarandelagen ska dock räknas från den dag beslutet om kontrollavgift meddelades.

Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

1.3 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs i fråga om skatteförfarandelagen (2011:1244)

dels att 33 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer: 33 kap. 9 d §, 9 e §, 10 b § och 10 c § och närmaste före 33 kap. 9 d § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	33 kap.
	1 §[1]
I detta kapitel finns bestämmelser om	
– syftet med särskilda uppgifter (2 och 2 a §§),	
– uppgifter som ska lämnas av stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund (3–5 §§),	
– uppgifter som ska lämnas av svenska handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer (6 §),	
– uppgifter som ska lämnas av en fysisk eller juridisk person som hör hemma i en annan stat och inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige (6 a och 6 b §§),	
– uppgifter om ersättningsbostad i utlandet (7 §),	
– uppgifter om periodiseringsfond och ersättningsfond (7 a §),	
– uppgifter om skogsavdrag på fastighet i utlandet (7 b §)	
– uppgifter som ska lämnas av redare (8 §),	
– uppgifter om nedsättning av utländsk skatt (9 §)	
– uppgifter som ska lämnas av den som har fått ett godkännande för tonnagebeskattning återkallat (9 a §)	
– uppgifter i fråga om vissa förhandsbesked i skattefrågor (9 b §),	
	– uppgifter som ska lämnas av vissa gåvomottagare vid skattereduktion för gåva (9 d §),
	– uppgifter som ska lämnas av vissa utländska gåvomottagare vid skattereduktion för gåva (9 e §),
– när särskilda uppgifter ska lämnas (10–11 §§), och	
– redares uppgiftsskyldighet vid ändrade förhållanden (12 §).	

[1] Senaste lydelse 2026:115.

2 §[2]

Särskilda uppgifter ska lämnas till ledning för

1. bedömning av stiftelsers, ideella föreningars och registrerade trossamfunds skattskyldighet enligt inkomstskattelagen (1999:1229),

2. beskattning av delägare i svenska handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer

3. bedömning av skattskyldigheten enligt inkomstskattelagen för fysiska eller juridiska personer som hör hemma i en annan stat och inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,

4. bestämmande av vilket fartområde ett fartyg går i,

5. kontroll av uppskovsbelopp enligt 47 kap. inkomstskattelagen när ersättningsbostaden är belägen utomlands,

6. kontroll av avdrag för avsättning till periodiseringsfond och ersättningsfond,

7. beslut om avräkning av utländsk skatt,

8. beslut om beskattning för den som har fått ett godkännande för tonnagebeskattning återkallat, *och*

9. kontroll av skogsavdrag på fastigheten i utlandet.

8. beslut om beskattning för den som har fått ett godkännande för tonnagebeskattning återkallat,

9. kontroll av skogsavdrag på fastigheten i utlandet, *och*

10. kontroll av vissa gåvomottagares användning av gåvor som ger rätt till skattereduktion.

Vissa gåvomottagares användning av gåvor som ger rätt till skattereduktion

9 d §

En gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska lämna särskilda uppgifter om

1. vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret, och

[2] Senaste lydelse 2026:115.

2. i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för.

9 e §

En utländsk gåvomottagare som motsvarar en sådan gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska i samband med en sådan ansökan som avses i 9 § samma lag samtidigt ge in ett åtagande om att lämna särskilda uppgifter.

Särskilda uppgifter ska lämnas om

1. vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret, och

2. i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för.

10 b §

Särskilda uppgifter enligt 9 d § ska ha kommit in till Skatteverket senast sista dagen för inkomstdeklaration enligt 32 kap. 2 §.

Om en statlig förvaltningsmyndighet ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska dock uppgiften ha kommit in senast den 22 februari.

Om en region, en kommun eller ett kommunalförbund ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska uppgiften däremot ha kommit in senast den 15 april.

10 c §

Särskilda uppgifter enligt 9 e § ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

1.4 Förslag till förordning om ändring i donationsförordningen (1998:140)

Härigenom föreskrivs i fråga om donationsförordningen (1998:140) att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Med en donation avses i denna förordning varje slag av överlåtelse av egendom till en myndighet genom gåva eller testamentariskt förordnande som sker utan krav på motprestation eller särskild förmånsställning och där egendomen inte bildar en stiftelse.	
	En gåva som ger rätt till skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) omfattas inte av denna förordning.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2027.

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag för att främja privata kulturinvesteringar

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen och innehåller bestämmelser om statsbidrag för att främja privata investeringar i kulturell verksamhet i Sverige genom:

1. förstärkning av privata gåvor, och
2. förstärkning av insamlingskampanjer.

2 § Frågor om statsbidrag enligt denna förordning prövas av X-myndigheten.

Statsbidrag får lämnas i mån av tillgång på medel.

3 § Stöd får endast lämnas i enlighet med de bestämmelser som anges i

1. kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget, eller
2. kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Om uppgifter om ett stöd till ett företag ska offentliggöras enligt artikel 9 i förordning (EU) nr 651/2014, får stödet endast beviljas om företaget samtycker till offentliggörandet.

Ändamål och definitioner

4 § Ändamålet med statsbidraget är att främja kulturell verksamhet i Sverige genom att göra det mer attraktivt för privata givare att stödja sådan verksamhet.

5 § Med gåva avses i denna förordning en frivillig överföring av pengar utan krav på motprestation.

Förstärkning av privata gåvor

Förutsättningar för stöd

6 § Statsbidrag får lämnas till offentlig eller privat kulturverksamhet som bedrivs i Sverige som förstärkning av gåva från privata givare.

Mottagaren ska ha avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft.

7 § För att en gåva ska kunna ligga till grund för statsbidrag ska den uppgå till mellan 1 000 000 och 10 000 000 kronor.

Flera enskilda gåvor från samma givare till samma mottagare under loppet av ett kalenderår ska räknas samman.

8 § Statsbidrag får inte lämnas för gåvor från givare som har ett ekonomiskt intresse i mottagarens verksamhet.

Med ekonomiskt intresse avses att givaren

1. direkt eller indirekt äger andelar i, eller har bestämmande inflytande över, mottagaren,
2. har rätt till ekonomisk avkastning från verksamheten, eller
3. på annat sätt kan antas få en påtaglig ekonomisk fördel av att statsbidrag lämnas.

9 § Med privat givare avses en fysisk eller juridisk person som inte företräder det allmänna.

Beräkning av förstärkningens storlek

10 § Statsbidrag lämnas i form av en förstärkning som motsvarar 25 procent av en gåvas värde.

Statsbidraget kan reduceras om tillgången på statliga medel är mindre än vad som krävs för att förstärka beviljade ansökningar enligt denna proportion. Myndigheten ska i dessa fall fördela tillgängliga medel proportionellt mellan stödberättigade sökande.

11 § X-myndigheten bestämmer statsbidragets storlek och fattar beslut om utbetalning till mottagaren.

Ansökan

12 § En ansökan om statsbidrag i form av förstärkning av privata gåvor ska vara skriftlig och lämnas av gåvomottagaren till X-myndigheten vid den tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Ansökan ska innehålla

1. uppgift om mottagarens verksamhet och hur verksamheten uppfyller förordningens krav,
2. uppgift om gåvans belopp och datum,
3. uppgift om givaren och en försäkran om att givaren inte har ekonomiska intressen enligt 8 §,
4. uppgift om hur gåvan avses att användas i verksamheten, och
5. andra uppgifter som behövs för prövningen.

Förstärkning av insamlingskampanjer

Förutsättningar för stöd

13 § Statsbidrag får lämnas som förstärkning av gåvor till offentlig eller privat kulturverksamhet som bedrivs i Sverige som samlats in via kampanjer för gräsrotsfinansiering.

14 § Statsbidrag får lämnas till juridiska personer och enskilda näringsidkare.

Beräkning av förstärkningens storlek

15 § Statsbidrag lämnas i form av en förstärkning som motsvarar en angiven proportion av insamlade medel och betalas ut när en på förhand överenskommen beloppsmässig brytpunkt i insamlingen uppnås. Om brytpunkten inte uppnås ska inga medel betalas ut.

16 § X-myndigheten bestämmer proportion och brytpunkt enligt 15 § samt fattar beslut om utbetalning till mottagaren.

Ansökan

17 § En ansökan om statsbidrag i form av förstärkning av en insamlingskampanj ska vara skriftlig och lämnas av gåvomottagaren till X-myndigheten vid den tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Ansökan ska innehålla

1. uppgift om insamlingens syfte och hur den mottagande verksamheten uppfyller förordningens krav,
2. uppgift om hur insamlingen ska gå till,
3. uppgift om hur gåvorna avses att användas i den mottagande verksamheten, och
4. andra uppgifter som behövs för prövningen.

Administrativa bestämmelser

Hinder mot utbetalning

18 § Statsbidrag enligt denna förordning får inte betalas ut till den som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är under rekonstruktion, i likvidation eller försatt i konkurs.

Återbetalning

19 § En mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren av bidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget av något annat skäl än vad som sägs i första punkten har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta, eller
3. villkor i beslutet inte har följts.

20 § Om en mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig enligt 19 § ska X-myndigheten besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl för det får myndigheten besluta att avstå från kravet helt eller delvis.

Krav om återbetalning av statsbidrag får förenas med dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635).

Rätt att meddela föreskrifter

21 § X-myndigheten får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

22 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna förordning än beslut om hinder mot utbetalning enligt 18 § och beslut om återkrav enligt 20 § får dock inte överklagas.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2027.

2 Utredningens arbete

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag på hur den icke-offentliga finansieringen av kultur kan öka genom ekonomiska incitament. Syftet är att stärka kulturinstitutioners och kulturlivets potential att uppnå de kulturpolitiska målen genom att bredda finansieringsmöjligheterna. I detta kapitel beskrivs hur utredningen har avgränsat uppdraget (avsnitt 2.1) samt hur arbetet har genomförts (2.2). Kapitlet innehåller även en genomgång av hur vissa för frågan viktiga termer används i betänkandet (2.4) samt en översiktlig beskrivning av dess disposition (2.3).

2.1 Närmare om utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har innefattat två delmoment av delvis olika karaktär.

För det första har utredningen haft i uppgift att analysera och lämna förslag på hur det befintliga regelverket för *skattereduktion för gåvor* kan utvidgas så att även organisationer som har som ändamål att främja eller bedriva kulturell verksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare. I detta har ingått att kartlägga och beskriva vilken verksamhet som i dag omfattas av det allmännyttiga ändamålet kultur i skatterättsligt hänseende, och mot bakgrund av kartläggningen, lämna förslag på hur en skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet ska avgränsas.

För det andra har utredningen haft i uppdrag att analysera möjligheterna att införa ett s.k. *matchningssystem* där det offentliga förstärker privata monetära gåvor och föreslå hur ett sådant i sådana fall bör se ut.

Att uppdraget varit tudelat på detta sätt har präglat arbetets karaktär eftersom det medfört delvis olika informationsbehov och arbetssätt. Genomgående har ambitionen dock varit att, utifrån tillgänglig

kunskap om filantropiskt givande och om kultursektorns struktur, lämna konkreta och genomförbara förslag som kan göra faktisk skillnad för den icke-offentliga finansieringen. Eftersom detta är områden som är tämligen outvecklade i Sverige har jämförelser genomgående gjorts med hur man arbetar med dessa frågor i andra länder. Tänkbara effekter av olika reformalternativ har fått bedömas med ledning av tillgängliga internationella studier samt med beaktande av vad verksamma inom fältet i Sverige uppfattar som troliga konsekvenser av olika förändringar.

En central avgränsningsfråga i arbetet har gällt vilka de ”organisationer” som nämns i direktiven (bilaga 1) ska anses vara och som ska omfattas av analysen av vilka som ska kunna godkännas som gåvomottagare för gåvor som ger rätt till skattereduktion. Utredningen har tolkat det som att alla kulturinstitutioner som kan anses bedriva allmännyttig kulturverksamhet ska omfattas, alltså inte bara stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund, utan även sådana kulturinstitutioner som är offentligt styrda och drivs i form av myndigheter och offentliga aktiebolag eller i kommunal/regional förvaltning. Att beakta även de senare institutionerna är motiverat i sak eftersom de av historiska skäl utgör en stor del av kulturlivet i Sverige. De utgör också majoriteten av den offentligt finansierade kulturen och att de bör ingå i analysen stöds av att direktiven talar om ”breddad finansiering”, vilket implicerar att syftet är att skapa nya intäktskällor just till offentligt finansierade kulturinstitutioner.

När det gäller matchningssystem har utredningen uppfattat direktiven som öppna och att de ger brett utrymme för bedömningar och förslag. Uppdraget har gällt att med ledning av nationella och internationella exempel förutsättningslöst undersöka både det önskvärda med att införa den typen av incitament, och hur insatserna i sådana fall skulle kunna utformas för att passa in i den svenska kulturpolitiken och förvaltningsstrukturen. I denna del har arbetet kommit att inriktas mot en bred kartläggning och klassifikation av befintliga insatser i både Sverige och andra jämförbara europeiska länder.

2.2 Utredningens genomförande

Utredningens arbete har genomförts i tre faser: en inventeringsfas, där huvudinriktningen varit att samla in kunskap, en analys- och bedömningsfas, där fokus varit att formulera och diskutera möjliga reformer, samt en kvalitetssäkrings- och publiceringsfas, där resultaten sammanställts och själva betänkandet producerats.

Under insamlingsfasen (hösten 2025) träffade utredningen ett stort antal aktörer med kunskap om privat kulturfinansiering. Det handlade dels om kulturinstitutioner och företrädare för olika sektorer i kulturlivet, dels om givare och potentiella givare. Aktörer inom givargruppen prioriterades särskilt eftersom bedömningen var att det var avgörande utifrån utredningens uppdrag att få reda på mer om vilka möjligheter och hinder för ökat givande till kultur som dessa såg. Sammantaget har utredningen genomfört ett 60-tal möten, varav minst hälften varit med givare och potentiella givare. Det har handlat om allt från privata kulturstiftelser, offentliga myndigheter och kulturinstitutioner till enskilda filantroper och kulturintresserade företagsledare.

Ett särskilt fokus i utredningen har som nämnts ovan varit internationella jämförelser. Mot bakgrund av detta har möten genomförts och kontakter tagits med företrädare för offentliga instanser och privata finansiärer i bl.a. Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Danmark, Norge och Finland. Vidare har utredningen haft dialog med och fått värdefulla inspel från Sveriges utsända kulturråd i USA, Storbritannien, Tyskland och Frankrike.

I syfte att öppna upp brett för inspel från både givare och kulturaktörer lanserade utredningen under insamlingsfasen även en öppen digital konsultation. I denna ställdes frågor om hur ett regelverk för skattereduktion för gåvor till kulturändamål borde utformas, samt hur ett system där det offentliga förstärker monetära gåvor från privata aktörer (matchningssystem) borde konstrueras för att bäst främja breddad kulturfinansiering. Konsultationen öppnade även upp för övriga synpunkter som respondenterna ansåg att utredningen borde beakta. Totalt 100 instanser eller personer svarade på konsultationen. Av dessa var en övervägande majoritet kulturaktörer, men bland de svarande fanns även 16 respondenter som klassificerade sig själva som potentiella givare eller annat. En sammanställ-

ning och analys av svaren har gjorts i en promemoria och finns i utredningens arkiv.

Under utredningens analys- och bedömningsfas (vintern 2025–våren 2026) sammanställdes bakgrundstexter med fokus på både kultursektorns struktur och gällande rätt på skatteområdet. Vidare formulerades utkast till reformförslag som diskuterats med den expertgrupp regeringen tillsatt (för deltagare, se missivet). Sammantaget har under utredningstiden fem möten med expertgruppen hållits i utredningens lokaler i Stockholm. Utredningen har även samrått med Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (Fi 2023:7) som bl.a. haft i uppdrag att analysera frågan om kultursponsring.

I den avslutande kvalitetssäkrings- och publiceringsfasen (april–maj 2026) har utredningens texter setts över efter experternas synpunkter och sedan formaterats för tryckning.

2.3 Betänkandets disposition

Med utgångspunkt i den tolkning av uppdraget och de avgränsningar som beskrivits ovan har betänkandet delats in i nio kapitel.

Först kommer utredningens författningsförslag (kap. 1) och den föreliggande inledningen (kap. 2). Därefter följer en allmänt hållen översikt av kulturlivets finansieringsformer och vissa tidigare insatser för att främja privat finansiering (kap. 3). I nästföljande kapitel (kap. 4) beskrivs gällande rätt på skatteområdet samt relevant EU-rätt och därefter följer en sammanställning av regelverken för skatteincitament i andra europeiska länder (kap. 5). Utredningens genomgång av olika system för matchning beskrivs sedan i ett särskilt kapitel (kap. 6) och därefter följer utredningens förslag och bedömningar samlat (kap. 7). Sist kommer en konsekvensanalys (kap. 8) och en författningskommentar (kap. 9) samt en referenslista. Utredningens direktiv finns i bilaga.

2.4 Terminologi

I betänkandet används en rad termer vars innebörd det är motiverat att inledningsvis kort beskriva. Syftet med detta är att underlätta för läsaren och att tydliggöra hur utredningen valt att använda uttryck som kan tolkas olika.

Gåva: Förmögenhetsöverföring utan krav på motprestation som sker frivilligt och med gåvoavsikt. Kan bestå av pengar, föremål, fastigheter eller annan egendom.

Donation: Större gåva.

Sponsring: Ett affärsmässigt samarbete där någon ger stöd till en mottagare i utbyte mot en motprestation.

Givare: Den som ger en gåva eller en donation. Innefattar både en bred allmänhet och personer som verkar som mecenater och filantroper.

Breddad finansiering: Ny privat finansiering till huvudsakligen offentligt finansierad verksamhet.

Investering: Insats av resurser som förväntas ge avkastning i någon form – ekonomiskt, kulturellt eller i termer av samhällsnytta.

Incitament: Drivkraft eller stimulans som motiverar någon att agera på ett visst sätt. Kan vara ekonomisk eller social.

Matchning: Förstärkning av gåva eller annan intäkt som innebär att en tredje part (offentlig eller privat) skjuter till medel enligt en viss proportion till den som erhållit gåvan eller intäkten.

Medfinansiering: Finansiering där två eller flera aktörer bidrar med ekonomiska medel till samma verksamhet, projekt eller åtgärd.

Skattereduktion: Ett skatteincitament som innebär att den skattskyldiges skatt minskas med ett visst belopp.

Skatteavdrag: Avdrag för utgift vid inkomstberäkningen som minskar den skattskyldiges beskattningsbara inkomst.

3 Kulturområdets finansiering

En stor del av kultursektorn i Sverige finansieras privat, främst genom enskildas kulturkonsumtion, men även via ideellt arbete, gåvor, donationer och sponsring. Litteraturområdet bygger på enskildas konsumtion av böcker, liksom populärmusiken i hög utsträckning finansieras via köp av biljetter och digitala prenumerationstjänster. Dataspel är ett kulturområde som är nästan helt konsumtionsfinansierat och även en ansenlig del av produktionen och visningen av film och rörlig bild sker på kommersiell grund. Inom ett område som bildkonst, där försörjningsmöjligheterna många gånger är knappare, bärs ändå en stor del upp av privata gallerier och många kulturskapare har en viktig del av sina inkomster från relaterade kreativa branscher som mode och reklam.

Trots att den privata finansieringen av kultur via enskildas konsumtion alltså på många sätt är den bas kultursektorn vilar på, finns många områden som inte klarar sig på marknadens villkor och där det offentliga både finansierar, äger och driver verksamhet samtidigt som privata gåvor och företagssponsring bekostar andra viktiga delar. Offentlig finansiering är t.ex. avgörande för en stor del av scenkonsten och för de allra flesta större museer, även om biljettintäkter också är en viktig förutsättning för många verksamheter. Andelen offentligt finansierad och driven kulturverksamhet har successivt ökat som en del av den moderna, socialt inriktade kulturpolitik som vuxit fram sedan 1970-talet i Sverige.

En inte oväsentlig del av kultursektorn bärs också upp genom ideellt arbete. Dels handlar detta förstås om enskilda konstnärers och kulturskapares egen verksamhet som många gånger är oavlönad, men till detta ska även läggas den stora mängd fristående och ideellt drivna kulturverksamheter som finns i det civila samhället. Dessa verksamheter är ofta mindre än de offentligt styrda, som landets rika flora av arbetslivsmuseer, gallerier och konstnärskollektiv.

Dessa verksamheter uppbär ofta någon form av stöd eller bidrag från det allmänna, men vilar tungt på enskildas engagemang och bygger ofta på insatser av egna resurser.

I det följande beskrivs utifrån detta kulturens del i olika samhällssfärer (avsnitt 3.1) och vad det betyder för frågan om breddad finansiering. Kulturlivets organisationsformer behandlas sedan särskilt utifrån en sammanställning av tillgängliga uppgifter som utredningen gjort (3.2). Avslutningsvis sammanfattas också tidigare insatser och utredningar av särskild betydelse i detta sammanhang (3.3).

3.1 Kulturen i olika samhällssfärer

Det är viktigt att förstå kulturområdets speciella struktur i arbetet med breddad finansiering. Som framgår redan av en kort översikt finns det flera olikartade, men alla i sig viktiga, delar av kulturområdet med olika finansieringsförutsättningar och logik. Dessa kan t.ex. beskrivas som i en nyutkommen lärobok i kulturekonomi där författarna schematiskt skiljer på kulturen som del av en offentlig sfär, en marknadssfär och en civilsamhällessfär.

Figur 3.1 Kulturen i tre samhällssfärer

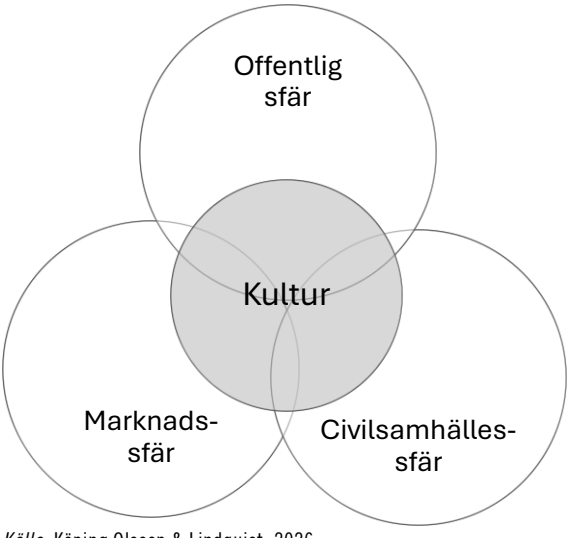

Källa: Köping Olsson & Lindquist, 2026.

Den offentliga sfären innehåller kulturverksamhet i regi av stat, region och kommun samt även utbildningsinstanser som konstnärliga utbildningar. Marknadssfären innefattar alla de kulturföretag – stora som små – som utgör de kulturella och kreativa branscherna, inklusive de många fåmansföretag (0 till 1 anställd) som är organiserade som aktiebolag samt alla de frilansare som driver sin verksamhet som enskild firma (se t.ex. Riksidrottsförbundet, Svensk Scenkonst & Svensk Live, 2025). Civilsamhällessfären å sin sida består av en stor mångfald av stiftelser och ideella föreningar samt en uppsjö lösare sammanslutningar och nätverk. Den innefattar allt från privata familjestiftelser som driver egna kulturinstitutioner till folkbildningen och fria grupper på scenkonstområdet, dvs. egentligen alla ideellt organiserade kulturverksamheter som inte har offentlig huvudman.

Det är viktigt att notera att dessa olika områden är möjliga att skilja åt i teorin men samtidigt överlappar på viktiga sätt i praktiken; gränsen mellan sfärerna är många gånger diffus på kulturområdet och enskilda verksamheter kan ibland vara en del av alla tre sfärerna på en gång. Kulturens ekonomi är ofta en hybridekonomi, vilket inte minst blir tydligt om man ser till hur enskilda kulturskapare försörjer sig, där konstnärlig verksamhet ofta varvas med ”brödjobb” i andra sektorer. Denna verklighet gör det naturligtvis komplicerat men också viktigt att tydligt specificera vilka verksamheter som det kan vara lämpliga för det allmänna att särskilt främja via t.ex. skatteincitament.

Kulturlivet är mångfacetterat och även *allmännyttig* kulturverksamhet – om man med detta helt enkelt avser verksamhet som vänder sig till en bred allmänhet och drivs utan vinstsyfte eller för enskildas ekonomiska vinning – kan bedrivas i många former. Gränsen mellan sådan, i någon mening ideellt syftande, verksamhet och kulturell verksamhet som primärt bedrivs i kommersiella syften, är flytande.[1] Kulturskaparna själva rör sig som sagt mellan alla samhällsfärer och hämtar ofta sin utkomst från omväxlande offentliga och privata källor; det är inte heller säkert att en verksamhets organisationsform direkt säger vilken kategori den egentligen borde räknas till. Aktiebolag har t.ex. blivit en populär form för att bedriva offentligt

[1] Denna generella avgränsning av allmännyttig, som vi använder som utgångspunkt för resonemangen i det följande, är vidare än den som kommit att tillämpas skatterättsligt. För den senare, se kap. 4 och 7.

både styrd och finansierad kulturverksamhet som inte syftar till vinst och ekonomiska föreningar används ofta i verksamhet som snarast är av ideell karaktär. I takt med att kapitalkraven för att starta aktiebolag sänkts har denna verksamhetsform också kommit att bli allt viktigare för enskilda kulturskapare och konstnärlig verksamhet i mindre skala.

Att t.ex. genom skatteregler för gåvor gynna vissa aktörer i de viktiga men primärt kommersiella kulturbranscherna är det knappast lämpligt att göra av konkurrensskäl. Inte heller är det något som efterfrågas i större utsträckning. Här handlar de utmaningar som lyfts fram ofta snarare om förutsättningarna för att driva företag, om konkurrensförhållanden på marknaden, etc. Mindre privatägda aktiebolag och ekonomiska föreningar som används av enskilda konstnärer eller grupper för att driva ideellt syftande kulturverksamhet skulle dock, om man bara ser till verksamhetens inriktning, kunna vara rimliga att stödja i dessa sammanhang. I den delen ska det dock sägas redan här att det är utredningens bedömning att det är svårt att förena t.ex. skattemässigt gynnande med privat ägande och den vinstpresumtion som finns inbyggd i själva verksamhetsformen.

När det kommer till den breda floran av kulturverksamheter i det ideellt organiserade civila samhället finns det däremot alla möjligheter att främja gåvor även genom skattegynnande. Dessa verksamheter är organiserade på ett sådant sätt (främst som stiftelser och ideella föreningar) att det oftast inte finns några hinder för att de gynnas då fördelarna inte bör kunna komma enskilda till del. När det gäller många mindre aktörer inom detta segment kan det samtidigt noteras att verksamheten redan i dag i stor utsträckning är privat ”finansierad”, då ofta genom enskildas ideella arbete. Det kan därför på ett sätt uppfattas som missvisande att tala om breddad finansiering i dessa sammanhang. Används detta uttryck i debatten avser det snarare många gånger den typ av större kulturinstitutioner som är en del av det allmänna, uppbär större offentliga verksamhetsstöd eller är offentligt styrda.

När det gäller offentligt styrda kulturinstitutioner, som alltså av historiska skäl kommit att utgöra en stor del av kulturlivet i Sverige, är ett problem i detta sammanhang att de kan bedrivas i många olika former. Offentligt styrda kulturinstitutioner drivs förvisso ibland i stiftelseform (i något fall t.o.m. som förening), vilket gör att de skulle kunna vara aktuella för särskilda skattemässiga fördelar på samma

villkor som organisationer i det civila samhället. Ofta drivs dock offentlig kulturverksamhet i form av statliga myndigheter eller inom ramen för kommunala och regionala förvaltningar. Det är även vanligt med offentligt styrda aktiebolag. Denna typ av subjekt passar inte in i de nuvarande systemen för t.ex. skattereduktion för gåvor, samtidigt som de inte heller syftar till att generera ekonomisk vinst eller att bidra till enskildas vinning. Även i övrigt torde det vara svårt att ifrågasätta deras allmännyttighet.[2]

3.2 Kulturlivets organisationsformer

I syfte att beskriva kulturlivets organisering närmare har utredningen gjort en egen sammanställning av större kulturinstitutioner i Sverige, deras organisationsform och huvudmannaskap. Av undersökningen framgår bl.a. att det finns ett stort antal publika kulturverksamheter som drivs i juridiska former som implicerar egen vinning – främst aktiebolag och ekonomisk förening – men utan att de förefaller ha egentligt vinstintresse och där verksamheten har en tydligt allmännyttig inriktning.

I syfte att kartlägga vilka dessa olika verksamheter är har vi gått igenom organisationsform för samtliga kulturverksamheter som 1) har anslag från regeringen inom kulturområdet, 2) uppburit stöd inom ramen för den s.k. kultursamverkansmodellen, eller 3) fått någon form av kulturstöd i region Stockholm alternativt förekommer i de kulturområdesvisa kartläggningar som gjorts av kulturförvaltningen i Region Stockholm (detta eftersom Stockholm inte ingår i kultursamverkansmodellen). Detta har kompletterats med registeruppgifter under SNI koderna ”Drift av teatrar, konserthus o.d.” samt ”Museiverksamhet” för att få syn på fristående kulturverksamhet som drivs i bolagsform runt om i landet.[3]

Vidare har Myndigheten för kulturanalys tillhandahållit listor över verksamheter som ingår i deras officiella statistik på områdena bildkonst, museer och scenkonst. Dessa listor ger en bred bild av både offentlig och privat verksamhet och har använts för att kom-

[2] Jämför t.ex. resonemanget i budgetpropositionen för 2014 där regeringen anför att sådan verksamhet som erhåller stöd av stat eller kommun normalt är att betrakta som allmännyttig verksamhet (prop. 2013/14:1, s. 289).
[3] Sökningar har i första hand gjort i söktjänsten allabolag.se.

plettera utredningens andra sammanställning.[4] Myndigheten för kulturanalys har uppgifter om totalt 289 enskilda verksamheter på bildkonstområdet (gallerier, konsthallar, kollektivverkstäder). Av dessa är cirka 50 procent stiftelser eller ideella föreningar. I myndighetens statistik ingår också 1 273 museer av olika slag. På museiområdet drivs kring 65 procent av verksamheterna som stiftelser eller ideella föreningar. På scenkonstområdet (teatrar, konserthus, dansscener) finns uppgifter om 482 verksamheter. Av dessa är under häften stiftelser eller ideella föreningar, kring 40 procent.

Genomgången ger upphov till följande reflektioner. I antal räknat drivs förvisso en stor del av landets institutionella kulturliv i stiftelse- eller föreningsform – sammantaget kanske runt hälften – men det finns också många kulturverksamheter som drivs som ekonomiska föreningar, aktiebolag, offentliga myndigheter eller inom ramen för förvaltning. Institutionerna i de sistnämnda kategorierna är dessutom ofta stora, vilket gör att det omsättningsmässigt förmodligen är en betydligt större del av det institutionella kulturlivet som bedrivs i annan form än som stiftelser eller ideella föreningar.

Om vi ser till större kulturinstitutioner är en stor andel av de verksamheter som inte är stiftelser eller ideella föreningar att betrakta som offentligt styrda genom att det allmänna har ett rättsligt bestämmande inflytande över verksamheten oavsett organisationsform. Som exempel kan följande kulturverksamheter lyftas fram. De är större kulturinstitutioner med verksamhet som vänder sig till allmänheten och som drivs som antingen myndigheter eller i kommunala/regionala förvaltningar eller som offentligt styrda aktiebolag. Definitionen av offentligt styrd följer 1 kap. 18 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling: det vill säga en juridisk person som tillgodoser behov i det allmännas intresse och vars verksamhet står under kontroll av staten, en kommun eller en region, t.ex. genom att mer än halva antalet ledamöter i styrelse eller motsvarande ledningsorgan är utsedda av staten, en kommun eller en region.

[4] I dessa listor har enbart uppgifter som inte omfattas av statistiksekretess kunnat redovisas men myndigheten har tillhandahållit sammanställningar av organisationsform för respektive område som vi utgått ifrån. Det ska påpekas att myndighetens klassificering av vilka som har offentlig huvudman inte helt stämmer överens med utredningens definition av vilken verksamhet som är offentligt styrd, och denna uppdelning har därför inte använts.

Tabell 3.1 Exempel på offentligt styrd kulturverksamhet med annan organisationsform än stiftelse och ideell förening

Institution	Organisationsform
Folkteatern Västra Götaland	Offentligt styrt aktiebolag
Forum för levande historia	Myndighet
Gävleborg Symfoniorkester	I förvaltning
Göteborgs stads museer	I förvaltning
Göteborgs stadsteater	Offentligt styrt aktiebolag
Göteborgs Symfoniker	Offentligt styrt aktiebolag
Göteborgsoperan	Offentligt styrt aktiebolag
Helsingborgs stadsteater	Offentligt styrt aktiebolag
Helsingborgs Symfoniorkester	Offentligt styrt aktiebolag
Kristinehamns konstmuseum	I förvaltning
Kulturparken Småland	I förvaltning
Kulturhuset Stadsteatern	Offentligt styrt aktiebolag
Kungliga Dramatiska teatern	Offentligt styrt aktiebolag
Kungliga Operan	Offentligt styrt aktiebolag
Liljevalchs konsthall	I förvaltning
Louis De Geer Konsert & Kongress	Offentligt styrt aktiebolag
Malmö museer	I förvaltning
Malmö Opera och Musikteater	Offentligt styrt aktiebolag
Malmö stadsteater	Offentligt styrt aktiebolag
Moderna museet	Myndighet
Nationalmuseum	Myndighet
Naturhistoriska riksmuseet	Myndighet
Norrbottens museum	I förvaltning
Norrbottensmusiken	I förvaltning
Norrlandsoperan	Offentligt styrt aktiebolag
Regionteatern Blekinge och Kronoberg	Offentligt styrt aktiebolag
Regionteatern Väst	Offentligt styrt aktiebolag
Rian designmuseum	I förvaltning
Scenkonst Västernorrland	Offentligt styrt aktiebolag
Scenkonst Öst	Offentligt styrt aktiebolag
Skellefteå museum	Offentligt styrt aktiebolag
Skogs- och samemuseet i Lycksele	Offentligt styrt aktiebolag
Skånes dansteater	Offentligt styrt aktiebolag
Småland musik och teater	I förvaltning
Statens historiska museer	Myndighet
Statens museer för maritim m.m. historia	Myndighet
Statens museer för världskultur	Myndighet

Institution	Organisationsform
Sveriges Radio, Berwaldhallen	Offentligt styrt aktiebolag
Teater Halland	Offentligt styrt aktiebolag
The Glass Factory	I förvaltning
Uppsala stadsteater	I förvaltning
Vara konserthus	Offentligt styrt aktiebolag
Västerbottens museum	Offentligt styrt aktiebolag
Västerbottensteatern	Offentligt styrt aktiebolag
Västmanlands läns museum	I förvaltning
Västmanlands teater	Kommunalförbund
Västmanlandsmusiken	Kommunalförbund
Ystad konstmuseum	I förvaltning
Östgötamusiken	Offentligt styrt aktiebolag

Källa: Egen sammanställning.

Det finns fler exempel på offentligt styrd kulturverksamhet som drivs i annan form än stiftelse eller ideell förening, och ovanstående lista ska alltså inte ses som uttömmande. Den illustrerar dock tydligt omfattningen av verksamhet i offentlig regi organiserad som t.ex. aktiebolag. En slutsats av detta är att t.ex. ett skatteincitamentssystem för privata gåvor i syfte att bredda kulturfinansieringen i Sverige skulle behöva innefatta en rad myndigheter, verksamheter i kommunala eller regionala förvaltningar och offentligt styrda aktiebolag för att täcka in de större kulturinstitutionerna i landet.

3.2.1 Privatägda aktiebolag och ekonomiska föreningar

Det ska noteras att det finns ett visst antal från det allmänna helt fristående större kulturverksamheter (även om också många av dessa får offentliga bidrag eller gynnas på andra sätt) som är inrättade som privatägda aktiebolag eller ekonomiska föreningar men som ändå skulle kunna anses vara ideellt syftande eller allmännyttiga i någon bemärkelse samt de facto har en icke-vinstdrivande karaktär.

De exempel vi hittat i vårt urval redovisat ovan är framför allt ett antal fria professionella scenkonstverksamheter, samt vissa mindre museer och konstnärskollektiv eller gallerier som drivs som ekonomiska föreningar. Det finns även ideellt syftande verksamhet som drivs i aktiebolagsform utan offentligt ägande. Till exempel är det

tydligt att vissa biografer och ett antal museer bygger på ideellt engagemang snarare än vinstintresse även om de är privatägda aktiebolag. Några få verksamheter drivs också som svb-bolag, dvs. aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning.

Avgränsningen av nämnda verksamheter är dock svår eftersom den måste bygga på en skönsmässig bedömning och kräver att varje enskild verksamhet betraktas för sig. Ur ett beskattningsperspektiv är det knappast heller önskvärt att utvidga begreppet allmännyttig till rent privat verksamhet i dessa organisatoriska former då gränsdragningsproblemen skulle bli alltför stora.

3.3 Tidigare insatser som rör breddad finansiering

Att arbeta med att bredda sin finansiering är inget nytt inom kultursektorn. Många svenska kulturinstitutioner har historiskt etablerats av, eller med stöd från, privata finansiärer. Sedan 2009 är det även en uttrycklig politisk ambition att den privata finansieringen av kultur ska öka (prop. 2009/10:3). Den nuvarande regeringen har under mandatperioden också prioriterat frågan om att bredda finansieringen av kulturområdet. De centrala museer som är myndigheter har t.ex. fått återrapporteringskrav i regleringsbreven för 2025 och 2026 om att redogöra för sitt arbete med breddad finansiering, och i regleringsbreven för 2026 har regeringen gett Länsstyrelserna i Västra Götalands, Västernorrlands och Kalmar län i uppdrag att i samverkan med Konstnärsnämnden skapa mötesplatser mellan näringsliv och kultursektor med långsiktigt syfte att bredda finansieringen av kulturlivet.

Flera nationella institutioner, som Moderna Museet, Nationalmuseum och Kungliga Operan, har länge arbetat med och utvecklat strategier för att kombinera offentliga anslag med privata bidrag och partnerskap. Det gäller både gåvor från svenska och internationella donatorer. I flera fall finns vänföreningar och anknutna stiftelser som används som brygga för att samla in och förvalta medel. Även nyare statliga initiativ, som Sveriges museum om Förintelsen, arbetar målmedvetet med breddad finansiering. Redan under sin uppbyggnadsfas har museet anställt personal och konstituerat en rådgivande grupp för att arbeta med fundraising till ett permanent

museum.[5] Föreningen Förintelsens överlevande har även inrättat en särskild insamlingsstiftelse för ändamålet.

Även på regional och kommunal nivå pågår ett aktivt arbete med breddad finansiering på olika håll. I Luleå finns exempelvis projektet *KOSA – Kultur- och samhällsfond*, med stöd från Vinnova, som syftar till att utveckla en modell för att kanalisera resurser från näringslivet till kultur och samhällsutveckling i norra Sverige. I Kalmar har Kalmar läns museum inrättat en kulturarvsfond kopplad till museet, med en långsiktig ambition att bygga upp ett större kapital, där avkastningen är avsedd att användas för att finansiera forskning, kunskapsuppbyggnad och utveckling kopplad till kulturarv i länet. Ett projekt som Konsthall Tornedalen använder sig av nyskapande metoder för att samla in gåvor till den planerade verksamheten från en bred allmänhet. Även i Malmö betonas extern finansiering i arbetet med ett nytt konstmuseum, med målet att samla in betydande medel till verksamheten genom sponsring, gåvor och partnerskap.

Från privatpersoner, civilsamhälle och näringsliv har också en rad nya initiativ tagits i syfte att stödja just kultur under senare år. Välkända och viktiga privata finansiärer som Ax:son Johnson stiftelse, Weil Family Foundation, Stenastiftelsen, Anders Walls stiftelse och Barbro Osher Pro Suecia Foundation har fått sällskap av nya donatorer. Enskilda personer och familjer har grundat flera nya allmännyttiga kulturinstitutioner – som konstmuseerna Artipelag, Bonniers konsthall och Vandalorum – och t.ex. Postkodlotteriet har vuxit fram som en särskilt viktig finansieringskälla även på kulturområdet. Stiftelser som annars mestadels satsat på andra allmännyttiga ändamål – som Wallenbergstiftelserna och Erling Perssons stiftelse – har även i flera fall kommit att donera till kultur på senare år. Till exempel har omfattande åtaganden gjorts för att finansiera det nya Nobelcentret i Stockholm. Även på en mer strukturell nivå diskuteras nya insatser, t.ex. inom ramen för den nystartade Näringslivets kulturfond.

I syfte att främja privat finansiering av kultur har det offentliga i Sverige vidtagit ett antal andra åtgärder under de senaste åren som är värda att särskilt nämna. Det handlar både om kulturpolitiska insatser och förändringar av skattelagstiftningen. Vidare har frågorna diskuterats och förslag lämnats om ytterligare reformer i flera statliga utredningar. Ett antal sammanställningar, insatser och förslag

[5] Uppgifter från utredningens möte med företrädare för museet den 13 november 2025.

som är av betydelse att känna till för de fortsatta resonemangen i betänkandet beskrivs kortfattat nedan. Vissa ytterligare insatser som är särskilt kopplade till matchning kommenteras även i kapitel 6.

3.3.1 Framtidens kultur och Kulturbryggan

Efter att löntagarfonderna avvecklades bildade staten med kvarvarade medel på 1990-talet bl.a. Stiftelsen Framtidens Kultur för att bredda kulturlivets finansiering och möjliggöra nysatsningar. Stiftelsen erhöll kring 6 procent av kapitalet från löntagarfonderna och delade mellan 1994 och 2011 ut sammantaget cirka 900 miljoner kronor till nyskapande kultur. Stiftelsen kom därmed att bli en viktig alternativ finansieringskälla i svenskt kulturliv. Redan från början var det dock bestämt att stiftelsens medel skulle användas upp och att den sedan skulle avvecklas.

Så skedde också och i samband med det aviserade regeringen i stället ett nytt initiativ, kallat Kulturbryggan (prop. 2009/10:3). Syftet var liksom tidigare att stödja nyskapande kultur men också att främja nya sätt att finansiera kulturverksamheter och breddad finansiering. Den nya verksamheten startade 2011 och inrättades först i kommittéform men är i dag ett särskilt beslutsorgan inom myndigheten Konstnärsnämnden. I samband med inrättandet av Kulturbryggan gjordes bl.a. flera översyner av insatser för breddad finansiering i andra europeiska länder som underlag för jämförelser (se SOU 2012:16, kap. 3).

Kulturbryggan fungerar inte bara som en alternativ bidragsgivare utan fördelar även stöd till projekt som specifikt syftar till att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering. I juni 2025 beslutade regeringen dessutom en ändring i Konstnärsnämndens regleringsbrev som innebär att Kulturbryggan, utöver att fördela projektbidrag, även kan genomföra främjande insatser i egen regi eller i samverkan med andra i syfte att utveckla nya sätt att finansiera kulturell verksamhet.

Det kan särskilt nämnas att Brakeley Nordic med finansiering från Kulturbryggan 2023–2025 genomfört ett projekt för att stärka det fria kulturlivets förutsättningar att arbeta med filantropiskt stöd (Wennström m.fl., 2023). Kring 150 svenska kulturverksamheter deltog i seminarier och kurser i filantropi och fundraising inom ramen

för projektet. Genom fortsatt finansiering från Kulturbryggan har projektet nu förlängts ytterligare två år.

3.3.2 Förslag om en svensk kulturstiftelse

Efter covid-19-pandemin tillsattes en utredning för att beskriva konsekvenserna av pandemin för kultursektorn och bidra till förutsättningarna för sektorns återstart. Återstartsutredningen föreslog bl.a. att inrättandet av en ny svensk kulturstiftelse där offentliga medel kunde matchas med privata skulle utredas (SOU 2021:77, s. 271).

Återstartsutredningen framhöll att betydelsen av kulturstiftelser för kulturens finansiering blev tydlig under pandemin i bl.a. Danmark och Finland. Mot denna bakgrund bedömde utredningen att det var angeläget att undersöka förutsättningarna för att starta en kulturstiftelse i Sverige som staten har möjlighet att tillföra kapital till. Utöver att identifiera och informera aktörer som har förutsättningar och intresse av att bilda en kulturstiftelse borde en ny utredning också undersöka möjligheten att staten avsätter ett grundkapital så att stiftelsen kunde etableras. Av särskild vikt var att utreda hur incitament för privata gåvor till stiftelsen kunde skapas. Det finska stiftelsesystemet sades vara ett bra exempel att studera närmare.

De flesta remissinstanser som uttalade sig var positiva till utredningens förslag i denna del, även om *Riksrevisionen* avstyrkte bildandet av just en stiftelse och t.ex. *Folkets hus och parker* påpekade att det i praktiken kan bli svårt att motivera privata finansiärer att gå in med medel i en stiftelse där de saknar kontroll över pengarnas användning. Förslaget togs inte vidare av den dåvarande regeringen.

3.3.3 Incitamentsinriktade stöd på filmområdet

I många länder runt om i världen finns särskilda näringspolitiska stöd eller skatterabatter som syftar till att attrahera investeringar inom kulturella och kreativa branscher. Syftet är att stärka den inhemska kultursektorn och öka dess omsättning men också att generera ekonomisk tillväxt. De främsta exemplen finns inom film- och tv-produktion där dessa produktionsincitament uppgår till många miljarder internationellt och i hög utsträckning styr var produktion kommer att förläggas.

I Sverige finns ett system för produktionsincitament för audiovisuella verk administrerat av Tillväxtverket som nyligen setts över (SOU 2025:24, avsnitt 6.7 och 7.4). Systemet infördes 2022 och staten har inom ramen för kulturbudgeten tidigare år avsatt 100 miljoner kronor per år för detta (inklusive kostnader för administration), vilket sedermera sänkts till kring 80 miljoner kronor.

Utöver detta finns på filmområdet i Sverige också sedan länge ett system för publikrelaterat efterhandsstöd (PRS) som också är tänkt att fungerar som en hävstång för att få in mer privata investeringar genom att det ger publikt framgångsrika filmer chans till högre avkastning (SOU 2025:24, avsnitt 6.3.1). Stiftelsen Svenska Filminstitutet fördelar stödet till svenska långfilmer baserat på filmens bruttobiljettintäkter på svenska biografer under sex månader efter premiär.

3.3.4 Kartläggningar av den privata kulturfinansieringen

Myndigheten för kulturanalys har genom åren i olika rapporter tagit upp frågor som rör breddad finansiering. Myndigheten lät t.ex. redan 2012 genomföra en litteraturstudie av hur offentliga insatser kan utformas för att underlätta för nya finansieringsmodeller av konst och kultur (Klerby, 2012). I studien diskuterades bl.a. relationen mellan offentliga och privata medel och de s.k. ”crowding in”- och ”crowding out”-effekter som tagits upp i forskningen, dvs. om offentliga satsningar på kultur medför ökade privata investeringar eller tvärt om tränger ut dessa. Vidare diskuterades insatser i både Sverige och andra länder genom t.ex. avdragsrätt för gåvor, samt inte minst ett antal vid tiden omtalade projekt inriktade på mikrofinansiering och crowd funding (se s. 21–24).

Rapport om privat finansiering från 2022

För att få en uppdaterad bild av förutsättningarna för icke-offentlig finansiering av kultur gav regeringen 2022 Myndigheten för kulturanalys i uppdrag att kartlägga och analysera kulturområdets finansiering. Uppdraget redovisades 2024 i rapporten *Privat kulturfinansiering – Hinder, möjligheter och konsekvenser* (2024:2). Rapporten är ett försök att statistiskt sammanfatta hur den privata kulturfinan-

sieringen – bl.a. från stiftelser – ser ut i landet men beskriver även vissa kulturaktörers och givares syn på området.

Myndighetens kartläggning visar att hushållens konsumtion utgör den största delen av den privata kulturfinansieringen och att denna utgör en viktig finansieringskälla även för aktörer som uppbär offentlig finansiering. Myndigheten pekar också på det ideella arbetets stora betydelse för kulturlivet. När det gäller intäkter från gåvor och sponsring visar rapporten att en majoritet av de verksamheter som ingår i underlaget fortfarande saknar sådana intäkter, samtidigt som resultaten pekar på att denna typ av intäkter är viktiga för andra. Det går också att se att sådana intäkter är vanligare inom vissa områden. Verksamheter inom musikteater, exempelvis opera, har t.ex. som ofta påpekats större intäkter från gåvor och sponsring jämfört med många andra områden.

Myndigheten för kulturanalys drar i sin rapport ett antal generella slutsatser. Framför allt lyfts utmaningar fram som man menar måste hanteras om det ska vara möjligt att öka den privata finansieringen av kultur. Det handlar om kompetens- och kapacitetshöjande insatser hos kulturinstitutionerna samt insatser för fler kontaktytor mellan kulturverksamheter och potentiella finansiärer. Det handlar även om att stärka konstens och kulturens ställning i samhället generellt, t.ex. via utbildningspolitiken. Vidare bedömer myndigheten att åtgärder som syftar till att skapa ekonomiska incitament är viktiga om regeringen vill se ökad privat finansiering (s. 196–198). Som exempel på det senare diskuteras både skattelättnader och matchning. Att just sponsring – alltså bidrag från företag mot en motprestation – fortfarande är en förhållandevis liten del av finansieringen inom kultursektorn i Sverige, sägs exempelvis kunna bero på att skattereglerna uppfattas som otydliga.

Ett nordiskt perspektiv

I oktober 2025 presenterade Kulturanalys Norden en kunskapsöversikt över privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Rapporten *Privat kulturfinansiering i Norden: Politik, statistik och konsekvenser* (2025:4) visar att de nordiska länderna generellt har en liknande finansieringsstruktur och fördelning mellan offentlig och privat finansiering av kulturen. När det gäller den privata kulturfinansier-

ingen är hushållens kulturutgifter t.ex. viktiga inkomstkällor för kulturverksamheter i samtliga länder.

En skillnad mellan de nordiska länderna är dock nivån på finansieringen från privata fonder och stiftelser. Denna är, enligt rapporten, särskilt hög i Danmark och särskilt låg i Sverige. Vidare utmärker sig Finland som det land där den privata stiftelsefinansieringen har ökat mest under senare år. Skillnaderna mellan Sverige och övriga Norden bedöms i stor utsträckning bero på historiska skillnader i skattelagstiftningen. Enligt rapporten är intäkterna från sponsring i de nordiska länderna generellt låga jämfört med andra länder och utvecklingen tyder på att sponsringen här snarare minskar än ökar.

3.3.5 Tidigare reformer av skattelagstiftningen

Skattelagstiftningens utformning har stor påverkan på möjligheterna till och incitamenten för privat finansiering av kultur. Under senare år har ett antal förändringar genomförts som är viktiga att känna till.

Skattegynnande av stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar kultur

Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar vissa allmännyttiga ändamål kan bli undantagna från skattskyldighet i viss omfattning. Grunden för denna förmånliga skattebehandling är bl.a. de olika subjektens allmännyttiga och ideella karaktär och verksamhet. Bestämmelser om skatteprivilegier för vissa subjekt som främjar allmännyttiga ändamål har funnits sedan länge i svensk skattelagstiftning. Nuvarande inkomstskatteregler för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund infördes 2014 och tillkom i syfte att bl.a. införa enhetliga bestämmelser om allmännyttiga ändamål för dessa subjekt. Genom dessa regler infördes kultur som ett skattegynnat allmännyttigt ändamål som gäller gemensamt för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund.

För stiftelsernas del innebar 2014 års regler att främjande av kultur erkändes som ett skattegynnat allmännyttigt ändamål. Före 2014 gällde för stiftelser ett begränsat antal s.k. kvalificerat allmännyttiga ändamål, som i allt väsentligt härrörde från lagstiftning som tillkommit 1942. Främjande av kultur ingick inte bland dessa ändamål.

Frågan om skattebefrielse för kulturella ändamål hade diskuterats i förarbetena till 1942 års lag. Diskussionen utmynnade dock i slutsatsen att teaterkonsten, musiken och de bildande konsterna inte alltid utövades på sådant sätt att uppmuntran från det allmännas sida i form av skattebefrielse kunde anses befogad (prop. 1942:134, s. 48). Bevillningsutskottet (bet. 1942:BevU21, s. 10) uttalade en vilja att omfatta de bildande konsterna, musiken och teaterkonsten, men konstaterade att all sådan verksamhet inte kunde anses vara i hög grad allmännyttig på sådant sätt att den var värd att gynna. Det ansågs dessutom föreligga stora svårigheter att dra gränsen mellan vad som är förtjänt av stöd från det allmännas sida och vad som inte är det.

För ideella föreningar och registrerade trossamfund innebar 2014 års lagstiftning däremot inte någon förändring i materiellt hänseende, eftersom främjande av konstnärliga eller liknande kulturella ändamål redan hade införts som skattegynnade ändamål för dessa 1977 respektive 2000. Genom 2014 års lagstiftning ersattes alltså det som i tidigare lagstiftning benämndes konstnärliga eller liknande kulturella ändamål av ändamålet kultur, vilket sedan dess gäller som ett gemensamt skattegynnat allmännyttigt ändamål för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund.

Många stora svenska stiftelser har inrättats innan 2014 och kan förmodas ha anpassat ändamålen efter en tidigare skattelagstiftning där kultur inte nämndes som ett allmännyttigt ändamål som berättigade till skattegynnande. Samtidigt kan det konstateras att det under den senast femtonårsperioden har startats en stor mängd stiftelser med kultur som ändamål. Konsultbolaget Brakeley Nordic har i en egenutvecklad stiftelsedatabas, Minerva, identifierat 444 stycken i detta sammanhang ”relevanta” svenska stiftelser, varav 186 grundades 2010–2025. Som relevanta räknar Brakeley stiftelser registrerade i Sverige som ger bidrag till universitet, ideell sektor, kultur etc. samt har en uppskattad förmåga att ge enstaka bidrag på 100 000 kronor eller mer. Bland de stiftelser som förekommer i Minerva och som grundats under denna period har 41 procent kultur som ändamål, vilket kan jämföras med att motsvarande andel bland stiftelser grundade före 2010 är 21 procent.[6]

[6] Uppgifter från Brakeleys webbinarium ”Från data till trend – vad stödjer Sveriges nya stiftelser?”, den 21 januari 2026.

Skattereduktion för juridiska personers gåvor

Regeringen tillsatte 2023 Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (dir. 2023:87) med uppdrag att forma ett förslag till skatteincitament för juridiska personers gåvor i syfte att öka dessas givande. Utredningen skulle enligt kommittédirektiven utgå från nuvarande regler för fysiska personer och inte föreslå att fler organisationer eller ändamål skulle omfattas av lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. I utredningens delbetänkande *Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet* (SOU 2024:90), som överlämnades i december 2024, föreslås att också juridiska personer ska kunna få skattereduktion för gåvor till godkända gåvomottagare.

Av delbetänkandet framgår att ideella organisationer stöttar eller verkar inom många olika allmännyttiga ändamål och att kultur och idrott är särskilt vanliga. Över 13 000 ideella organisationer uppgav kultur som ändamål i sin inkomstdeklaration. Utredningen konstaterar att den nuvarande begränsningen av ändamål till social hjälpverksamhet och främjande av vetenskaplig forskning kan få konsekvenser i form av gränsdragningsproblem för Skatteverket och gåvomottagare. Dessutom påpekas att avgränsningen bidrar till snedvridande effekter. Detta genom att gåvor styrs mot godkända ändamål, dvs. främjande av social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning, på bekostnad av icke-godkända ändamål, som exempelvis idrott och kultur. Utredningen ser därför ett behov av en översyn av vilka ändamål som bör omfattas av ett skatteincitament för gåvor. Det är bl.a. mot denna bakgrund som denna utredning tillsattes (se direktiven i bilaga 1).

Utredningens huvudförslag omsattes senare i ändrad lagstiftning (se prop. 2025/26:1, s. 330 ff.) och juridiska personer har sedan den 1 januari 2026 rätt att begära skattereduktion för gåva som har lämnats till en godkänd gåvomottagare för att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning. Detta behandlas utförligare i kapitel 4.

Sponsring

Regeringen beslutade den 4 november 2024 även om ett tilläggsdirektiv till Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (Fi 2023:07) med innebörden att utredaren även fick i uppdrag att bl.a. analysera om det finns behov av särskilda bestämmelser om avdrag eller annan skattelättnad för utgifter för sponsring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Utredningen lämnade i denna del betänkandet *Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m.* (SOU 2026:5). Utredningen konstaterar där att sponsring i dag är en etablerad del av företags marknadsföring och kommunikation, och att den samtidigt kan spela en viktig roll för finansieringen av exempelvis idrott, kultur och ideell verksamhet. Nuvarande regler bedöms samtidigt missgynna vissa sektorer, inte minst kulturområdet, där direkta motprestationer ofta är svåra att värdera i ekonomiska termer. Sammantaget menar utredningen att regelverket inte är anpassat till hur sponsring faktiskt fungerar i praktiken.

Mot denna bakgrund föreslås att en särskild avdragsregel införs i 16 kap. 11 § inkomstskattelagen. Bestämmelsen ska göra det möjligt att dra av sponsringsutgifter som är affärsmässigt motiverade genom att de syftar till att *förbättra eller upprätthålla företagets anseende*, även när motprestationerna inte är tydligt mätbara. Avdragsrätten föreslås vara generell och inte knuten till vissa sektorer eller beloppsgränser, men med vissa undantag, bl.a. för sponsring som riktar sig till politisk eller religiös verksamhet. Utredningen, som i början av 2026 skickats ut på remiss, föreslår att de nya reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2027.

4 Gällande rätt

Skattereduktion för gåvor är ett skatteincitament som införts i syfte att stimulera givande till ideell verksamhet. Reglerna innebär att fysiska och juridiska personer under vissa förutsättningar har rätt att få skattereduktion för gåvor som lämnats till godkända gåvomottagare avseende främjande av vissa allmännyttiga ändamål. Endast gåvor i pengar kan ge rätt till skattereduktion.

Detta kapitel innehåller en redogörelse för nuvarande regelverk för skattereduktion för gåvor (avsnitt 4.3). I kapitlet redogörs även kortfattat för vissa närliggande områden som avdragsförbudet för gåvor (4.1) och bestämmelserna om inskränkt skattskyldighet i 7 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL (4.2). Kapitlet avslutas med en genomgång av EU-rätten i relevanta delar (4.4).

4.1 Om avdragsförbudet för gåvor

Huvudregeln i svensk skatterätt är att utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster ska dras av. För inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital regleras detta i 12 kap. 1 §, 16 kap. 1 § och 42 kap. 1 § andra stycket IL. Bestämmelser om utgifter som inte får dras av vid inkomstberäkningen finns i 9 kap. IL. Enligt 9 kap. 2 § första stycket IL utgör den skattskyldiges levnadskostnader och liknande utgifter sådana utgifter. Av bestämmelsens andra stycke följer att utgifter för gåvor räknas som ej avdragsgilla kostnader. En gåva kännetecknas av att givaren frivilligt och utan förväntan på motprestation överför pengar eller andra tillgångar till någon annan och att givaren i samband med gåvan inte förbehåller sig några rättigheter avseende det bortgivna.

Avdragsförbudet för gåvor ska inte förväxlas med möjligheten att få skattereduktion för gåvor som lämnats avseende främjande av vissa

ändamål. Skattereduktionen för gåvor innebär att den skattskyldiges skatt reduceras med ett visst belopp beroende på gåvans storlek. En skattereduktion förutsätter att det finns skatt att reducera, dvs. den skattskyldige måste ha tillräckligt med skatt att räkna av skattereduktionen mot (se vidare avsnitt 4.3).

4.2 Inskränkt skattskyldighet för vissa subjekt

Huvudregeln i IL är att svenska juridiska personer är skattskyldiga för alla sina inkomster (6 kap. 3–4 §§ IL). Stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer kan dock under vissa förutsättningar undantas från skattskyldighet. Bestämmelser om detta finns i 7 kap. IL. De organisationer som undantas från skattskyldighet enligt bestämmelserna i 7 kap. IL kallas ofta inskränkt skattskyldiga. I 7 kap. 2 § IL finns en uppräkning av subjekt som är helt undantagna från skattskyldighet. Hit hör bl.a. staten, regioner, kommuner och kommunalförbund. Frågan om ett subjekt är inskränkt skattskyldigt behandlas vid den ordinarie beskattningen.

Regelverket för skattereduktion för gåvor har ett klart samband med reglerna om inskränkt skattskyldighet i 7 kap. IL. Enligt nuvarande regelverk kan stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som är inskränkt skattskyldiga enligt 7 kap. 3 § IL bli godkända som gåvomottagare. Bestämmelser om undantag från skattskyldighet för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund finns i 7 kap. 3–11 §§ IL. Dessa bestämmelser redogörs för särskilt nedan (avsnitt 4.2.1).

Även stiftelser och ideella föreningar som är skattegynnade enligt andra bestämmelser i 7 kap. IL kan bli godkända som gåvomottagare under vissa förutsättningar. Av intresse i detta sammanhang är den s.k. katalogen i 7 kap. 16 och 17 §§ IL. Av dessa bestämmelser följer att vissa juridiska personer bara är skattskyldiga för inkomst på grund av innehav av fastighet. Bestämmelsen i 16 § innehåller en generell uppräkning av juridiska personer, medan 17 § innehåller en uppräkning av särskilt namngivna subjekt som befrias från skattskyldighet. Bland de namngivna subjekten i 7 kap. 17 § IL kan nämnas Nobelstiftelsen, Stiftelsen Dag Hammarskjölds minnesfond och

Stiftelsen Svenska Filminstitutet. De generella förutsättningarna för godkännande som gåvomottagare redogörs för i avsnitt 4.2.3.

4.2.1 Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund

För att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund ska undantas från skattskyldighet för vissa inkomster krävs enligt 7 kap. 3 § IL att de uppfyller ändamåls-, verksamhets-, och fullföljdskraven i 4–6 §§. För ideella föreningar och registrerade trossamfund tillkommer även ett öppenhetskrav, som regleras i 7 kap. 10 § IL. Av 7 kap. 3 § IL följer att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som uppfyller dessa krav är, med undantag för kapitalvinster och kapitalförluster, skattskyldiga bara för inkomst av sådan näringsverksamhet som avses i 13 kap. 1 §. Med näringsverksamhet enligt denna paragraf avses förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt.

Av 7 kap. 3 § andra stycket IL framgår vissa ytterligare inskränkningar i skattskyldigheten för ideella föreningar och registrerade trossamfund. Det finns enligt den bestämmelsen utrymme för dessa subjekt att utan skattskyldighet bedriva viss näringsverksamhet.

Nedan följer en mer utförlig redogörelse för vad de olika organisationerna måste uppfylla för att vara inskränkt skattskyldiga.

Ändamålskravet (7 kap. 4 § IL)

Ändamålskravet finns i 7 kap. 4 § IL. Av bestämmelsens första stycke följer att stiftelsen, den ideella föreningen eller det registrerade trossamfundet ska ha ett eller flera allmännyttiga ändamål.

Med allmännyttigt ändamål avses ett ändamål som främjar:

- idrott,
- kultur,
- miljövård,
- omsorg om barn och ungdom,
- politisk verksamhet,

- religiös verksamhet,
- sjukvård,
- social hjälpverksamhet,
- Sveriges försvar och krisberedskap i samverkan med myndighet,
- utbildning,
- vetenskaplig forskning, eller
- en annan likvärdig verksamhet.

Av 7 kap. 4 § andra stycket IL följer att stiftelsens ändamål inte får vara begränsat till vissa familjer eller bestämda personer. Föreningens eller trossamfundets ändamål får inte vara begränsat till vissa familjers, medlemmars eller andra bestämda personers ekonomiska intressen.

Verksamhetskravet (7 kap. 5 § IL)

Verksamhetskravet finns i 7 kap. 5 § IL. Kravet innebär att den verksamhet som bedrivs under beskattningsåret uteslutande eller så gott som uteslutande ska främja ett eller flera sådana ändamål som anges i 4 §. Om verksamhetskravet inte är uppfyllt under beskattningsåret, får hänsyn tas till hur kravet sammantaget har uppfyllts året före beskattningsåret, beskattningsåret samt det närmast följande beskattningsåret (7 kap. 5 § andra stycket IL). Med uttrycket ”uteslutande eller så gott som uteslutande” menas 90–95 procent upp till 100 procent (prop. 2013/14:1, s. 285).

Fullföljdskravet

Fullföljdskravet finns i 7 kap. 6 § IL och innebär att stiftelsen, den ideella föreningen eller det registrerade trossamfundet under beskattningsåret i skälig omfattning ska använda sina intäkter för ett eller flera allmännyttiga ändamål enligt 4 §. Hänsyn får även tas till hur intäkterna sammantaget har använts under en period av flera beskattningsår. Fullföljdskravet kan alltså vara uppfyllt även om användningsgraden inte uppnås ett beskattningsår genom att både tidigare

och senare år får beaktas. Av 7 kap. 7–9 §§ IL följer hur fullföljdskravet ska beräknas.

Öppenhetskravet

Öppenhetskravet finns i 7 kap. 10 § IL och gäller enbart ideella föreningar och registrerade trossamfund. Kravet innebär att en ideell förening eller ett registrerat trossamfund inte får vägra någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för det med hänsyn till arten eller omfattningen av dess verksamhet, syfte eller annat.

4.2.2 Särskilt om ändamålskravet

För att en stiftelse, en ideell förening eller ett registrerat trossamfund ska kunna bli inskränkt skattskyldig ska den enligt 7 kap. 4 § IL främja ett eller flera allmännyttiga ändamål. Vad som är ett allmännyttigt ändamål är inte definierat i lagtexten. I stället kopplas begreppet till en exemplifierande uppräkning i 7 kap. 4 § IL. Tolkningen av begreppet allmännytta ska ta sin utgångspunkt i den uppräkning som görs i lagtexten (prop. 2013/14:1, s. 515–516).

I förarbetena anges att för att ett ändamål ska betraktas som allmännyttigt i IL:s mening bör det ha en sådan karaktär att det är av samhällelig natur och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar samhället vilar på. Exempelvis utgör sådan verksamhet som erhåller stöd från stat och kommun normalt allmännyttig verksamhet. Vidare finns det en rikhaltig praxis och uttalanden i förarbeten som ger stöd för en relativt vid tolkning av begreppet. Ändamål som direkt strider mot det som är acceptabelt från allmän synpunkt innefattas däremot inte i begreppet. Ändamålet får inte heller vara av för säregen karaktär (prop. 2013/14:1, s. 288–290).

Att vad som i allmänt språkbruk anses som allmännyttigt inte nödvändigtvis är allmännyttigt också i den mening som avses i 7 kap. 4 § IL framgår av rättsfallet RÅ 2005 ref. 8. Målet rörde en förening som bedrev förskole- och fritidsverksamhet, som skulle bedrivas med aktiv föräldramedverkan och utan vinstintresse. Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) ansåg att föreningens verksamhet enligt vanligt språkbruk kunde hänföras till vård och uppfostran av barn men att verksamheten inte uppfyllde det

övergripande kravet på att det ska vara fråga om ett främjande av ett allmännyttigt ändamål.

Direkt och indirekt främjande

Främjande av ett allmännyttigt ändamål kan ske direkt genom egen verksamhet eller indirekt genom att lämna bidrag till allmännyttig verksamhet som bedrivs av en annan organisation. Det finns i fall av indirekt främjande inget krav på att mottagaren av bidraget själv ska vara inskränkt skattskyldig och inga begränsningar i övrigt vad gäller i vilken form mottagaren ska bedriva sin verksamhet (HFD 2019 ref. 59 och jfr prop. 2013/14:1, s. 289–290). I förarbetena anges att det dock bör krävas att bidragsgivaren gör en ordentlig prövning av mottagaren av bidraget. Prövningen bör omfatta kontroll av vilken verksamhet som den mottagande organisationen faktiskt bedriver samt kontroll av ändamålet med mottagarens verksamhet, dvs. att mottagaren uppfyller ändamålskravet (prop. 2013/14:1, s. 289–290).

Högsta förvaltningsdomstolen har under senare år meddelat ett antal vägledande avgöranden när det gäller frågan om indirekt främjande. Rättsfallen rör bidrag från stiftelser till aktiebolag respektive enskilda näringsidkare till främjande av allmännyttiga ändamål.

HFD 2019 ref. 59

I rättsfallet HFD 2019 ref. 59 prövade Högsta förvaltningsdomstolen frågan om en stiftelse hade främjat ett allmännyttigt ändamål genom att lämna bidrag till ett aktiebolag som utan vinstsyfte bedrev utbildning och vetenskaplig forskning. Aktiebolaget tillhandahöll vid sidan av denna verksamhet i begränsad omfattning uppdragsforskning som inte var att betrakta som allmännyttig. Bolagets intäkter från den sistnämnda verksamheten understeg fem procent av dess totala intäkter. Domstolen fann mot denna bakgrund att stiftelsen genom att lämna bidragen uteslutande eller så gott som uteslutande främjat ett allmännyttigt ändamål.

HFD 2024 ref. 39

I HFD 2024 ref. 39 var frågan om en stiftelse kunde anses främja miljövård i sin verksamhet genom att lämna bidrag till enskilda näringsidkare för finansiering av projekt inom miljövård. Stiftelsen i fråga hade till ändamål att främja miljövård genom att stödja åtgärder för att restaurera, skapa och sköta våtmarker. Som ett led i arbetet att stödja sådana åtgärder lämnade stiftelsen bidrag till markägare, som var enskilda näringsidkare, för finansiering av våtmarksrelaterade projekt. Bidragen var villkorade av att markägaren skapar eller restaurerar och därefter bevarar våtmarksområdet. Skatteverket ansåg att stiftelsen inte uppfyllde verksamhetskravet, eftersom en väsentlig andel av de bidrag som stiftelsen hade betalat ut gått till markägare som är enskilda näringsidkare och att verksamheten därför inte uteslutande eller så gott som uteslutande hade främjat allmännyttiga ändamål.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalade bl.a. att bedömningen av om verksamhetskravet är uppfyllt inte alltid måste grundas på mottagarens samlade verksamhet, utan kan göras även utifrån andra omständigheter. Vilken organisationsform mottagaren har och den verksamhet denne bedriver i övrigt är därvid av underordnad betydelse. I det aktuella målet hade det inte ifrågasatts att de medel som stiftelsen betalade ut faktiskt kom till användning i de projekt som ansökningarna avsåg. Att en bidragsmottagare även skulle kunna få viss nytta av våtmarken i sin näringsverksamhet saknade betydelse för denna bedömning. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att stiftelsen uppfyllde verksamhetskravet och stiftelsen förklarades uppfylla kraven för inskränkt skattskyldighet.

HFD 2024 not. 53

Rättsfallet HFD 2024 not. 53 rörde en stiftelse som hade till ändamål att lämna bidrag till Kungliga Operan Aktiebolags löpande utgifter. Aktierna i detta bolag ägs av staten. Av bolagsordningen framgick följande. Bolagets verksamhet är att driva teater samt därmed förenlig verksamhet. Verksamheten ska syfta till att främja musikdramatisk konst och danskonst. Aktierna medför inte rätt till utdelning, utan bolagets vinst ska, i den mån den inte reserveras, användas för att främja bolagets ändamål. Någon vinstutdelning från bolaget ska

därför inte ske. Vid bolagets likvidation ska bolagets behållna tillgångar fördelas bland aktieägarna.

Stiftelsen ansökte om förhandsbesked hos Skatterättsnämnden för att få veta om bestämmelsen i bolagets bolagsordning om att behållna tillgångar ska fördelas bland aktieägarna vid bolagets likvidation innebär att stiftelsens bidrag till bolaget inte kan anses främja ett allmännyttigt ändamål.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att det vid bedömningen av om ett bidrag ska anses avse ett allmännyttigt ändamål kan som utgångspunkt inte någon avgörande vikt fästas vid förekomsten av en vanligt förekommande bestämmelse om att behållna tillgångar ska fördelas bland aktieägarna vid bolagets likvidation. Domstolen konstaterade att stiftelsen hade till ändamål att lämna bidrag till bolaget. Bolagets verksamhet är att driva teater och därmed förenlig verksamhet samt syftar till att främja musikdramatisk konst och danskonst. Vidare konstaterade domstolen att verksamheten inte syftar till att bereda vinst åt aktieägaren utan all vinst ska, i den mån den inte reserveras, användas för att främja bolagets ändamål. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade därefter att verksamheten som bolaget bedriver främjar det allmännyttiga ändamålet kultur. Genom att lämna bidrag till bolaget fick även stiftelsen anses främja det ändamålet. Domstolen uttalade även att bestämmelsen i bolagsordningen som innebär att behållna tillgångar i bolaget tillfaller dess aktieägare vid likvidation i och för sig medför att det inte kan uteslutas att mottagna bidrag skulle kunna användas för annat ändamål. Någon uppgift som ens antydde att bolaget skulle stå inför en likvidation hade dock inte lämnats. Stiftelsen ansågs mot denna bakgrund främja ett allmännyttigt ändamål genom att lämna bidrag till bolaget.

4.2.3 Kultur som allmännyttigt ändamål i IL

Främjande av kultur är ett allmännyttigt ändamål enligt 7 kap. 4 § IL. Bestämmelsen i 7 kap. 4 IL fick sin nuvarande utformning i samband med införandet av ett gemensamt ändamålskrav för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund år 2014 (se kap. 3). Ändamålet kultur ersatte därigenom det som enligt tidigare lagstiftning benämndes ”konstnärliga eller liknande kulturella ändamål”. I förarbetena (prop. 2013/14:1, s. 303) angavs bl.a. att begreppet konst-

närliga inte ansågs behöva nämnas i exemplifieringen med motiveringen att det fick anses täckas in av begreppet kulturella. Någon ändring i tillämpningen var inte avsedd på grund av detta.

Det finns inte någon definition av kultur i IL. I förarbetena till 2014 års regler (prop. 2013/14:1, s. 303) angavs dock bl.a. att regeringen anser att kultur är ett för samhället angeläget område och att det att låta främjandet av kultur vara ett särskilt skattegynnat ändamål även för stiftelser är ett sätt att underlätta uppfyllandet av de kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145).

Kulturminnesvård har tidigare hänförts till ändamålet vetenskaplig forskning när det är fråga om att bevara och säkerställa föremål för forskning som står museiverksamhet nära (se prop. 1942:134, s. 48). Som exempel kan nämnas rättsfallet RÅ 1987 not. 14, där Kajsa och Olle Nymans kulturstiftelse ansågs främja vetenskaplig forskning genom att bevara miljö, byggnadsbestånd, yttre anläggningar och konst för forskning. I samband med att ändamålet kultur infördes som ett gemensamt allmännyttigt ändamål för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund anfördes att den verksamhet som bedrivs på museer normalt fortsättningsvis kommer att betraktas som ett allmännyttigt ändamål. Det anfördes även att om och i vilken omfattning den kulturminnesvård som bedrivs på museer är att hänföra till vetenskaplig forskning kommer fortsättningsvis då inte att behöva prövas särskilt då den torde kunna komma att omfattas av ändamålet kultur (prop. 2013/14:1, s. 299).

Antalet vägledande avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen när det gäller vad som omfattas av ändamålet kultur eller närliggande verksamhet är begränsat. I det följande redogörs för relevant rättspraxis.

Främjande av gammeldans och anordnande av dansaftnar (RÅ 1980 Aa 128)

I RÅ 1980 Aa 128 var det fråga om en förening med ändamål att främja gammeldans och för medlemmarna ordna dansaftnar och festligheter av skilda slag samt att i mån av tillgångar fördela bidrag till organisationer samt sprida glädje och förströelse bland pensionärer och personer med funktionsnedsättning. Under aktuellt år hade föreningen 2 920 medlemmar och anordnade 39 danstillställningar

med modern dans. Dessutom anordnades 17 danstillställningar med omväxlande modern dans och gammeldans. Det sammanlagda antalet besökande var cirka 26 000 och på den moderna dansen var det i genomsnitt 500 personer som deltog per danstillfälle. Endast medlemmar hade tillträde till danstillställningarna.

Regeringsrätten fann att föreningens ändamål och verksamhet till en del var av allmännyttig natur, men att en helhetsbedömning gav vid handen att den helt övervägande delen av verksamheten avsåg anordnande av tillställningar för nöjesdans av sedvanlig karaktär. Föreningen uppfyllde därför inte kraven för inskränkt skattskyldighet.

Katrineholms Folkliga Dansgille (RÅ 1985 Aa 147)

Katrineholms Folkliga Dansgille, en ideell förening bildad 1975, hade till ändamål att försöka sprida kunskaper om äldre folkliga danser från skilda delar av världen. Verksamheten hade under det aktuella året omfattat åtta danskvällar med dans mellan kl. 20–01. Tillställningarna började med en timmes undervisning i danser från framför allt de nordiska länderna. Övrig tid ägnades åt gammaldans omväxlande med modern dans med pauser för ytterligare inslag av gillesdanser. Medlemsavgiften uppgick till 20 kronor per medlem medan entréavgiften vid danstillställningarna uppgick till 20–25 kronor. Även icke-medlemmar hade tillträde till dansaftnarna.

Regeringsrätten bedömde att ”inslagen av sällskapsdans utan i vanlig mening kulturell inriktning” var av sådan omfattning att föreningen inte uppfyllde kravet på att verksamheten uteslutande eller så gott som uteslutande ska tillgodose ett allmännyttigt ändamål. Föreningen uppfyllde därför inte kraven för inskränkt skattskyldighet.

Gävleborgs Bridgeförbund (RÅ 1985 1:36)

Gävleborgs bridgeförbund, som var en underavdelning till Sveriges Bridgeförbund, hade bl.a. till uppgift att bistå klubbar och enskilda medlemmar med råd och vägledning i bridgefrågor samt leda och arrangera tävlingar om distriktsmästerskap. Föreningen bedrev dessutom ungdomsverksamhet för vilken landstingsbidrag utgått. Reger-

ingsrätten fann att föreningen hade ett allmännyttigt ändamål och i övrigt uppfyllde kraven för att vara inskränkt skattskyldig.

Mölndals kommuns konstförening (RÅ 2002 ref. 6)

Mölndals kommuns konstförenings verksamhet bestod i utlottning av konstverk till medlemmar och anordnande av konstvisningar och föredrag. Verksamheten finansierades med medlemsavgifter. Skattemyndigheten ansåg att visningar och föredrag utgjorde allmännyttig verksamhet, medan utlottningen av konst inte utgjorde det. Föreningen invände att utlottningen ökade konstintresset och kunnandet bl.a. genom den verksamhet med urval och inköp som föregick utlottningen.

Kammarrätten, vars bedömning Regeringsrätten instämde i, fann att utlottningen framstod som ett naturligt led i föreningens verksamhet. Dessutom hade föreningen företagit ett flertal studiebesök och resor till aktuella utställningar varje år. Mot bakgrund av detta ansågs föreningen uppfylla förutsättningarna för inskränkt skattskyldighet.

Skatteverkets rättsliga vägledning m.m.

På Skatteverkets hemsida finns rättslig vägledning som syftar till att beskriva de tolkningar som myndigheten gör i olika frågor. Avseende tolkningen av det allmännyttiga ändamålet kultur i 7 kap. 4 § IL anger Skatteverket bl.a. att de kulturpolitiska målen som riksdagen antagit ligger till grund för tolkningen av vad som är kultur enligt 7 kap. IL. Några exempel på kulturändamål är enligt Skatteverket konst, litteratur, musik, amatörteater, dans och körsång.[1]

Vidare anges att det för att det ska vara fråga om det allmännyttiga ändamålet kultur brukar krävas att verksamheten är inriktad mot exempelvis barn- och ungdomsverksamhet, tävlingsverksamhet, kursverksamhet eller annan ideell kulturverksamhet. Verksamheten får t.ex. inte enbart avse utlottning av konst till medlemmarna. Om det

[1] Skatteverkets rättsliga vägledning, ”Krav på allmännyttigt ändamål”: https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2026.4/427110.html#h-Kultur (senast kontrollerad den 8 april 2026).

dessutom anordnas konstvisningar och föredrag har verksamheten däremot godtagits som allmännyttig.[2]

Vidare kan verksamhet som är inriktad på olika former av spel, t.ex. roll- och konfliktspel, kortspel, datorspel, airsoft och paintball som bedrivs i ideell form enligt Skatteverket betraktas som allmännyttig kulturverksamhet.

Skatteverket har även år 2006 publicerat två rättsliga ställningstaganden som avser under vilka förutsättningar dans respektive roll- och konfliktspel kan anses främja det allmännyttiga ändamålet kultur.[3] Vad gäller dans uttalar Skatteverket att det måste vara fråga om allmännyttig dansverksamhet. Till sådan verksamhet räknas enligt Skatteverket t.ex. barn- och ungdomsverksamhet, tävlingsverksamhet, kursverksamhet och annan ideell dansverksamhet. En förening som ägnar sig åt att anordna danstillställningar som till sin natur har stora likheter med tillställningar för nöjes- och sällskapsdans av offentlig karaktär är däremot inte att anse som allmännyttig. Vidare anger Skatteverket att det förhållandet att man säger sig rikta sig till enbart medlemmar och/eller även ha inslag av utlärning på danstillställningarna normalt inte förändrar bedömningen. Att däremot en förening vid enstaka tillfällen anordnar danstillställningar som till sin karaktär liknar offentliga danstillställningar förtar däremot inte föreningen från att betraktas som allmännyttig om verksamheten i övrigt uppfyller kraven.

I ställningstagandet anges vidare att ett stöd för bedömningen om fråga är om en allmännyttig verksamhet kan vara t.ex. att föreningen uppbär kommunala bidrag eller har rätt till subventionerad lokalhyra eller erhåller liknande stöd. Höga omkostnader för orkestrar/musik, lokalkostnader, annonsering och liknande talar däremot emot att föreningen är allmännyttig. Vidare anges att ibland kan, för en förening som är ansluten till någon riksorganisation, riksförbundets stadgar och verksamhet ge viss ledning vid bedömningen av föreningens verksamhet.

I det andra rättsliga ställningstagandet bedömde Skatteverket att Sveriges roll- och konfliktspelsförbund (Sverok) och dess medlemsföreningar främjar ett allmännyttigt ändamål. Skatteverket framhåller bl.a. att föreningarna ger ungdomar och enskilda individer

[2] Skatteverket hänvisar därvid till rättsfallet RÅ 2002 ref. 6 (se ovan).
[3] Se rättsligt ställningstagande från Skatteverket daterat den 17 oktober 2006, dnr 131 606496-06/111, resp. rättsligt ställningstagande från Skatteverket daterat den 10 november 2006, dnr 131 649201-06/111.

tillfälle att samverka och lösa gemensamma ideella uppgifter. Skatteverket uttalar bl.a. att ideella föreningar som främjar denna typ av spelformer och som är en del av en modern ungdomskultur som vilar på en helt ideell värdegrund främjar ett sådant kulturellt ändamål som är allmännyttigt.

4.3 Skattereduktion för gåvor

Bestämmelserna om skattereduktion för fysiska och juridiska personer för vissa gåvor som lämnas till godkänd gåvomottagare finns i 67 kap. 20–26 a §§ IL. Särskilda bestämmelser om godkännande av gåvomottagare finns i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Som nämndes i kapitel 3 har regelverket nyligen ändrats vad avser juridiska personers rätt till skattereduktion för gåvor (se avsnitt 3.3.5).

4.3.1 Vilka som kan få skattereduktion

Fysiska personer

För rätt till skattereduktion för fysiska personer krävs att den som har lämnat gåvan vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år, är obegränsat skattskyldig under någon del av beskattningsåret, och har haft utgifter för gåva som avser främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst (67 kap. 24 § IL).

Även fysiska personer som är begränsat skattskyldiga har rätt till skattereduktion om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige. Det är då fråga om de som äger en fastighet i Sverige eller de som har inkomster från en näringsverksamhet med fast driftställe i Sverige. Detsamma gäller för begränsat skattskyldiga som beskattas enligt IL i stället för enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta eller lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.

Dödsbon har rätt till skattereduktion för gåva som den avlidne har lämnat före dödsfallet.

En begäran om skattereduktion för gåva från en fysisk person ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats (67 kap. 23 § första stycket IL). För fysiska personer finns uppgifter om gåva, som lämnats i kontrolluppgift av godkända gåvomottagare, förtryckta i deras inkomstdeklaration som ett underlag för skattereduktion.

Juridiska personer

Juridiska personers rätt till skattereduktion för gåvor regleras i 67 kap. 24 a § IL. Av bestämmelsens första stycke framgår att juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare har rätt till skattereduktion, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

I andra stycket anges att om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Ett kommissionärsförhållande innebär att ett företag (kommissionärsföretaget) bedriver näringsverksamhet i eget namn för ett eller flera andra företags (kommittentföretaget) räkning. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap. IL. I tredje stycket anges att den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. IL inte har rätt till skattereduktion för gåva.

En begäran om skattereduktion för gåva från en juridisk person ska göras i inkomstdeklarationen som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats (67 kap. 23 § andra stycket IL). Till skillnad från vad som gäller för underlaget för skattereduktion för fysiska personers gåvor förtrycks inte underlaget för skattereduktion i juridiska personers inkomstdeklaration. Det innebär att den juridiska personen själv måste begära skattereduktion i inkomstdeklarationen.

4.3.2 Gåvomottagaren

För att en gåva ska kunna ge rätt till skattereduktion måste gåvan ges till en i förväg godkänd gåvomottagare. Skatteverket har sammanställt en lista över godkända gåvomottagare som finns publicerad på Skatteverkets webbplats.

I lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva anges villkoren för en godkänd gåvomottagare och hur ansökan om att bli en godkänd gåvomottagare ska göras. I 6 § nämnda lag anges de grundläggande förutsättningarna för att svenska ideella föreningar, svenska stiftelser, svenska registrerade trossamfund och utländska motsvarigheter till dessa ska kunna godkännas som gåvomottagare. Samtliga krav måste vara uppfyllda för att ett godkännande ska kunna meddelas.

Av bestämmelsens första punkt följer att den sökande vid beslutet om slutlig skatt året före det år då ansökan görs måste vara inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § IL för att kunna godkännas som gåvomottagare.

I den andra punkten anges att den sökande ska ha som ändamål att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning eller helt eller delvis bedriva sådan verksamhet. Med främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning avses här detsamma som i 7 kap. 4 § IL.

Av den tredje punkten följer att en bedömning ska göras om det är sannolikt att den sökande även vid de två beslut om slutlig skatt som fattas efter det beslut som avses i den första punkten kommer att bli inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § IL. Det ska även vara sannolikt att den sökande kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett.

Bestämmelsens fjärde punkt innebär att det ska vara möjligt att av den sökandes bokföring eller räkenskaper avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts.

Den femte punkten innehåller ett krav på att den sökande också måste ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor.

Bestämmelsen i 7 § innebär att för en sökande, vars skattskyldighet prövas enligt en annan bestämmelse i 7 kap. IL än 3 §, ska prövningen av tidpunkterna för skattskyldighet och skattskyldighetens omfattning göras utifrån att förhållanden är sådana att den sökande skulle ha blivit och skulle komma att bli inskränkt skattskyldig enligt

7 kap. 3 § IL. Bestämmelsen tar bl.a. sikte på de juridiska personer som räknas upp i den s.k. katalogen i 7 kap. IL.

Av 8 § följer att en liknande bedömning ska göras för utländska sökande. Detta innebär att prövningen av skattskyldigheten och skattskyldighetens omfattning enligt 6 § ska göras utifrån att förhållandena är sådana att den sökande skulle ha blivit och skulle komma att bli inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § IL om den sökande skulle beskattas i Sverige. Den utländska sökanden ska höra hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller i en stat med vilken Sverige har ingått ett skatteavtal som innehåller en artikel om informationsutbyte eller ett avtal om informationsutbyte i skatteärenden.

Av 9 § följer att den som vill bli godkänd som gåvomottagare ska ansöka om detta hos Skatteverket. En ansökan ska lämnas enligt fastställt formulär och innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter.

I 10 och 11 §§ behandlas frågan om hur länge ett beslut som godkänd gåvomottagare ska gälla och vad som gäller i samband med en ansökan om förlängning.

Bestämmelserna i 12 § innebär att den godkände gåvomottagaren är skyldig att omedelbart underrätta Skatteverket om mottagaren inte längre uppfyller kraven för att vara en godkänd gåvomottagare. Skatteverket ska efter en sådan underrättelse ta ställning till frågan om återkallelse ska ske enligt 15 §.

I 13 § anges att Skatteverket får meddela de föreläggande som behövs för att verket ska kunna ta ställning till om ett godkännande ska återkallas.

Bestämmelserna i 14 § innehåller fem punkter om när Skatteverket ska återkalla ett godkännande som gåvomottagare. Det kan vara fråga om att innehavaren begär det (första punkten), eller att förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda (andra punkten). Återkallelse ska även ske om gåvomottagaren vid ett beslut om slutlig skatt som fattats under den tid då ett godkännande gäller, inte blivit inskränkt skattskyldig enligt bestämmelserna i 7 kap. 3 § IL. Detsamma gäller om det är fråga om en sådan gåvomottagare som avses i 7 § eller en utländsk gåvomottagare, inte skulle ha blivit inskränkt skattskyldig enligt den paragrafen (tredje punkten). Återkallelse ska vidare ske om gåvomottagaren inte följer ett föreläggande (fjärde punkten) eller inte lämnar kontrolluppgifter (femte punkten).

Om det finns synnerliga skäl får Skatteverket avstå från att återkalla ett godkännande i det fall då förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda enligt andra, tredje eller femte punkten. Av 15 § följer att en återkallelse gäller omedelbart.

Bestämmelserna i 16 § innebär att Skatteverket får ta ut en kontrollavgift av den som inte kommit in med en sådan underrättelse som avses i 12 §, dvs. en underrättelse att mottagaren inte längre uppfyller kraven för att vara en godkänd gåvomottagare. Undantag från att ta ut kontrollavgiften finns i 17 §. Om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det finns andra särskilda skäl, får Skatteverket helt eller delvis befria gåvomottagaren från kontrollavgiften.

I 19 § anges vilka av Skatteverkets beslut enligt lagen som får omprövas och överklagas.

4.3.3 Skattereduktionens storlek

Fysiska personer

Skattereduktionen för fysiska personer uppgår till 25 procent av underlaget, dock högst 3 000 kronor per år (67 kap. 26 § IL). Det betyder att underlaget för skattereduktion högst kan uppgå till 12 000 kronor per år. En gåva måste uppgå till minst 200 kronor vid ett och samma gåvotillfälle (67 kap. 21 § IL). Om det sammanlagda gåvounderlaget understiger 2 000 kronor för året ges ingen skattereduktion (67 kap. 22 § IL).

Gåvounderlaget för fysiska personer består av utgifter för gåva som har betalats under beskattningsåret och värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige (67 kap. 25 § första stycket 1 och 2 IL). I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan (67 kap. 25 § andra stycket IL). Med värdet som ska tas upp som inkomst avses t.ex. en skattepliktig förmån från arbetsgivaren eller en gåva från ett aktiebolag som en aktieägare ska utdelningsbeskattas för. Endast gåvor i pengar kan ingå i gåvounderlaget.

Juridiska personer

Skattereduktionen för juridiska personer uppgår till underlaget multiplicerat med procentsatsen enligt 65 kap. 10 §, dvs. bolagsskatten, som i dagsläget är 20,6 procent. Underlaget för skattereduktion får dock uppgå till högst 800 000 kronor för ett kalenderår (67 kap. 26 a § IL). Skattereduktionen för en juridisk person kan därmed som mest uppgå till 164 800 kronor (20,6 procent av 800 000) för ett kalenderår.

Underlaget för skattereduktion för juridiska personer består av värdet av de gåvor som har betalats under kalenderåret. I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan (67 kap. 25 a § IL). En gåva från en juridisk person måste uppgå till minst 2 000 kronor vid ett och samma gåvotillfälle (67 kap. 21 § IL). Endast gåvor i pengar kan ingå i gåvounderlaget.

En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som intäkt eller utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen (11 kap. 49 och 42 kap. 12 a §§ IL).

4.3.4 Kontrolluppgifter

De som är godkända gåvomottagare är skyldiga att lämna kontrolluppgifter för gåvor som lämnas av fysiska och juridiska personer under vissa förutsättningar. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift gäller om gåvan vid ett och samma tillfälle uppgår till minst 200 kronor för fysiska personer respektive minst 2 000 kronor för juridiska personer, under förutsättning att den som har lämnat gåvan är känd. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift omfattar också gåvor som ska tas upp av en arbetstagare som löneförmån eller en gåva från ett aktiebolag för vilken en aktieägare ska beskattas (jfr 67 kap. 25 § IL).

En utländsk gåvomottagare ska samtidigt med ansökan om att bli godkänd gåvomottagare lämna in ett åtagande om att lämna kontrolluppgift för gåvor som tas emot (23 kap. 7 § SFL).

Kontrolluppgifter ska lämnas för varje kalenderår och ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari närmast följande kalenderår (24 kap. 1 § SFL).

4.4 EU-rätt

4.4.1 Fri rörlighet för kapital

Frågor om direkta skatter inom Europeiska unionen, EU, omfattas av medlemsstaternas behörighet. Av EU-domstolens praxis framgår att medlemsstaterna är skyldiga att beakta EU-rätten när de utövar sin behörighet avseende direkt beskattning. Nationell rätt kan därför inte utformas på ett sätt som strider mot de friheter som garanteras i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) bl.a. fri rörlighet för kapital (artikel 63 EUF-fördraget).

EU-domstolen har i målet C-386/04 Centro di Musicologia Walter Stauffer funnit att det stred mot fördraget att Tyskland inte medgav skattebefrielse för inkomster som en italiensk stiftelse hade från en näringsfastighet i Tyskland, när motsvarande inkomster hos en tysk ideell stiftelse hade varit skattebefriade.

EU-domstolen har vidare underkänt nationella regler som bara ger skattereduktion för forskning och utveckling om den bedrivs i den aktuella medlemsstaten (mål C-39/04 Laboratoires Fournier).

EU-domstolen har därutöver i målet C-318/07 Hein Persche funnit att gåvor som skänks till organisationer som har sin hemvist i en annan medlemsstat och som är erkänt allmännyttiga i denna stat, omfattas av fördragets bestämmelser om fri rörlighet för kapital i artikel 56 i EG-fördraget (numera ersatt av artikel 63 EUF-fördraget). Vidare utgör enligt domen artikeln hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken ett skattemässigt avdrag för gåvor till allmännyttiga organisationer begränsas till att endast avse organisationer inom det nationella territoriet.

Domstolen ansåg att bestämmelsen om fri rörlighet för kapital utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken ett skattemässigt avdrag för gåvor som skänkts till erkänt allmännyttiga organisationer, endast beviljas för de gåvor som skänkts till organisationer som har hemvist i den medlemsstaten, utan någon som helst möjlighet för den skattskyldige att bevisa att en gåva som skänkts till en organisation som har sitt hemvist i en annan medlemsstat uppfyller de villkor som uppställs i nämnda lagstiftning för beviljande av en sådan fördel. Domstolen slog fast att den i målet aktuella nationella tyska lagstiftningen inte heller kunde rättfärdigas av behovet att upprätthålla en effektiv skattekontroll. Bara om det visar sig vara omöjligt att kontrollera nödvändiga uppgifter om institu-

tionen kan avdrag vägras. I domen uttalade domstolen bl.a. att det beträffande allmännyttiga organisationer belägna i tredjeländer i princip är tillåtet för den beskattande medlemsstaten att inte bevilja en skattemässig fördel om det, bl.a. på grund av att det saknas en avtalad skyldighet för detta tredjeland att tillhandahålla uppgifter, visar sig vara omöjligt att erhålla nödvändiga uppgifter från nämnda land.[4]

I mål C-10/10 Kommissionen mot Österrike har EU-domstolen, med hänvisning till bland annat domen i Hein Persche-målet, ansett att Österrike underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 56 EG-fördraget (numera ersatt av artikel 63 EUF-fördraget) och artikel 40 EES-avtalet genom att endast medge skattemässig avdragsrätt för gåvor till vissa inrättningar när dessa inrättningar har hemvist i Österrike.

4.4.2 EU:s regler om statligt stöd

EUF-fördraget innehåller regler som ska säkerställa en väl fungerande konkurrens på EU:s inre marknad. Bland dessa finns reglerna om statligt stöd, som återfinns i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget. Syftet med bestämmelserna om statsstöd är att se till att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids. Utgångspunkten i EU-rätten är att statligt stöd är förbjudet. Den centrala bestämmelsen om statligt stöd finns i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Enligt denna artikel är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Artikel 107 i EUF-fördraget har utformats som en huvudregel från vilken det gjorts vissa undantag. Av intresse i detta sammanhang är undantaget i artikel 107.3.d. Som förenligt med den inre marknaden enligt denna artikel kan anses stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom unionen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

[4] Ett liknande resonemang om möjligheten att vägra en skattefördel återfinns i domstolens dom i målet C-101/05 Skatteverket mot A.

En medlemsstat som planerar att införa en stödåtgärd med grund i något av undantagen i artikel 107 måste anmäla den till Europeiska kommissionen i förväg för prövning av om stödet ska anses förenligt med den inre marknaden (artikel 108.3). En stödåtgärd får inte genomföras förrän kommissionen har godkänt åtgärden. Ett stöd som omfattas av artikel 107.1 anses som otillåtet om det införs utan att kommissionen har godkänt stödet i förväg. Den som har lämnat olagligt stöd ska återkräva stödet, om inte återkrav får underlåtas. De svenska tillämpningsbestämmelserna om statligt stöd finns i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Kriterier för vad som utgör statligt stöd

För att det ska vara fråga om statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 EUF-fördraget krävs att stödet

1. ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel,
2. gynnar vissa företag eller viss produktion,
3. snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen, och
4. påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel

För att en åtgärd ska anses som otillåtet statligt stöd krävs att åtgärden finansieras direkt eller indirekt genom offentliga medel. Det är inte bara direkta bidrag som kan utgöra statsstöd, utan även indirekta stöd som skattelättnader omfattas av reglerna.

Begreppen företag och ekonomisk verksamhet

Reglerna om statligt stöd gäller endast om stödmottagaren är ett ”företag”. Begreppet ”företag” har en vid innebörd och omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett dess rättsliga status och dess sätt att finansiera verksamheten samt oavsett om verksamheten bedrivs med vinstsyfte eller inte.[5] Ekonomisk

[5] Se exempelvis C-41/90 Höfner och Elser, punkt 21.

verksamhet utgörs i sin tur av all verksamhet som består i att erbjuda varor eller tjänster på en viss marknad.

Om företaget bedriver både ekonomisk verksamhet och icke-ekonomisk verksamhet ska det bara beaktas som ett företag vad gäller den ekonomiska verksamheten.

Kravet på gynnande (fördel)

För att en åtgärd ska innebära statligt stöd krävs att det är fråga om en förmån på så sätt att den medför ekonomiska fördelar som inte hade kunnat tas emot om den statliga åtgärden inte hade genomförts. När det gäller frågan om en åtgärd innebär en ekonomisk fördel måste det avgöras om det mottagande företaget får ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit under normala marknadsvillkor.

Selektivitet

Vidare innebär en åtgärd statligt stöd enligt artikel 107.1 endast om den är selektiv, alltså gynnar vissa företag eller viss produktion. En åtgärd kan vara materiellt och regionalt selektiv. Materiell selektivitet delas upp i *de jure* och *de facto*. Det första avser selektivitet som framgår redan av lagtexten. De facto avser i stället där objektivt neutrala åtgärder ändå i realiteten gynnar vissa företag.

För att fastställa de jure selektivitet vad gäller statsstöd vid skatter finns det en trestegsanalys. Först måste ett referenssystem identifieras. Referenssystemet utgör det jämförelseunderlag som används vid bedömningen av en åtgärds selektivitet. Vad gäller skatter baseras referenssystemet på sådana faktorer som beskattningsunderlaget, de beskattningsbara personerna, den beskattningsgrundande händelsen och skattesatserna. Ett referenssystem kan t.ex. identifieras som bolagsskattesystemet. Vid särskilda skatter kan slutsatsen bli att det är den särskilda skatten som är referenssystemet (jfr Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 127–134).

Efter att ett referenssystem har identifierats måste det fastställas om åtgärden utgör ett undantag från det systemet eftersom den gör skillnad mellan företag som mot bakgrund av systemets egentliga mål är i en jämförbar situation i faktiskt och rättsligt hänseende. Om åtgärden inte utgör ett undantag från referenssystemet är den

inte selektiv. Om åtgärden emellertid utgör ett undantag måste det sedan fastställas i det tredje steget om undantaget motiveras av referenssystemets art eller allmänna systematik. I fall en åtgärd som är selektiv motiveras av systemets art eller allmänna systematik kommer den inte att anses vara selektiv och utgör alltså inte statsstöd. För att åtgärden ska kunna motiveras av systemets art eller allmänna systematik måste åtgärden även vara proportionerliga och inte gå utöver vad som är det legitima syftet för en sådan begränsning. Medlemsstaten måste också kunna visa att en sådan åtgärd är berättigad (jfr Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 135–141).

Snedvridning av konkurrens samt påverkan på handeln mellan medlemsstaterna

För att en åtgärd ska vara ett statsstöd krävs det att åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen. En åtgärd anses snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen om det finns en risk att stödet förbättrar mottagarens konkurrensposition jämfört med andra företag som det konkurrerar med. Detta blir fallet redan genom att mottagaren på grund av stödet slipper kostnader som mottagaren annars själv hade fått bekosta i sin dagliga verksamhet.

Snedvridningen av konkurrensen måste inte vara betydande eller väsentlig. Även ett lågt stödbelopp kan snedvrida konkurrensen. Att det företag som mottar stödet är litet utesluter inte heller att konkurrensen snedvrids eller att det finns en risk för en sådan snedvridning. Sannolikheten för en snedvridning av konkurrensen ska dock vara verklig.

Vidare måste beaktas om åtgärden kommer påverka handeln mellan medlemsstaterna. Det räcker med att konstatera att det finns en risk att handeln påverkas.[6]

Gruppundantag och de minimis-stöd

Enligt artikel 109 i EUF-fördraget får Europeiska unionens råd fastställa vilka kategorier av stödåtgärder som är undantagna från skyldigheten att anmäla åtgärden till kommissionen för godkännande.

[6] C-518/13 Eventech/The Parking Adjudicator, punkt 65.

Kravet är att stöden har utformats enligt villkor som finns i särskilda undantagsregler.

Ett sådant regelverk är den så kallade allmänna gruppundantagsförordningen, som ofta förkortas GBER (General Block Exemption Regulation).[7] Enligt artikel 53 i förordningen får stöd på vissa villkor lämnas till kultur och bevarande av kulturarvet. Ett sådant stöd får utformas som investeringsstöd eller driftstöd. Investeringsstöd för kultur och bevarande av kulturarvet får lämnas med som mest 165 miljoner euro per projekt. Driftstöd för kultur och bevarande av kulturarvet får lämnas med 82,5 miljoner euro per företag och år. Stöd kan beviljas för bl.a. museer, arkiv, bibliotek, konstnärliga och kulturella centrum eller utrymmen, teatrar, operahus, konserthus, andra organisationer för levande konst, filmarvsinstitutioner och liknande konstnärliga och kulturella infrastrukturer, organisationer och institutioner, festivaler, utställningar samt annan liknande kulturell verksamhet. Vidare kan stöd lämnas till konstevenemang eller kulturella evenemang och föreställningar, festivaler, utställningar samt annan liknande kulturell verksamhet. Stödberättigade kostnader ska beräknas på ett i artikeln angivet sätt.

Det finns också förordningar om stöd av mindre betydelse, så kallade de minimis-stöd. Den nu gällande allmänna förordningen om stöd av mindre betydelse är från 2023.[8] Av förordningarna följer att stöd som beviljas ett företag under en angiven tidsperiod och som inte överskrider ett visst belopp inte omfattas av anmälningsskyldigheten i artikel 108.3. Stöd av mindre betydelse anses nämligen inte uppfylla samtliga kriterier i artikel 107.1 och omfattas då inte heller av genomförandeförbudet i artikel 108.3. Stöd till ett företag som sammanlagt inte överstiger 300 000 euro under en period av tre år och som uppfyller övriga villkor i den allmänna förordningen om de minimis-stöd är av så liten betydelse att konkurrenskriteriet och samhandelskriteriet inte anses uppfyllda. Det är då inte statsstöd.

[7] Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget.

[8] Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Vägledande dokument m.m.

Kommissionen har år 2016 offentliggjort ett tillkännagivande om begreppet statligt stöd (se Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd). I tillkännagivandet redovisar kommissionen redovisar sin tolkning av artikel 107.1 i EUF-fördraget. Kommissionen uttalar sig bl.a. om under vilka omständigheter den anser verksamheter med anknytning till kultur och bevarande av kulturarvet anses bedriva ekonomisk verksamhet i statsstödsrättslig mening. Kommissionen uttalar därvid bl.a. att kultur och bevarande av kulturarvet omfattar ett brett spektrum av syften och verksamheter, bl.a. museer, arkiv, bibliotek, konstnärliga och kulturella centrum eller utrymmen, teatrar, operahus, konserthus, arkeologiska fyndplatser, monument, historiska platser och byggnader, traditionella seder och konsthantverk, festivaler, utställningar samt kulturell och konstnärlig utbildning.

Vidare anges att med hänsyn till deras särskilda beskaffenhet kan vissa verksamheter med anknytning till bl.a. kultur och bevarande av kulturarvet organiseras på ett icke-kommersiellt sätt och således vara av icke-ekonomisk art i statstödsrättslig mening. Kommissionen anser att offentlig finansiering av kulturell verksamhet eller verksamhet för att bevara kulturarvet som är tillgänglig för allmänheten kostnadsfritt fyller ett rent socialt och kulturellt syfte som är av icke-ekonomisk art. Det anges vidare att på samma sätt ändrar det faktum att de som besöker en kulturinstitution eller deltar i kulturell eller kulturarvsbevarande verksamhet som är öppen för allmänheten åläggs att betala en avgift som endast täcker en bråkdel av de verkliga kostnaderna inte den icke-ekonomiska arten av denna verksamhet, eftersom sådana avgifter inte kan betraktas som ett verkligt vederlag för den tjänst som tillhandahålls (Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 33).

Enligt kommissionen bör däremot kulturell eller kulturarvsbevarande verksamhet som främst finansieras med besökar- eller användaravgifter eller på annat kommersiellt sätt (t.ex. kommersiella utställningar, biografer, kommersiella konserter och musikfestivaler, konstskolor som huvudsakligen finansieras genom terminsavgifter) anses vara av ekonomisk art. Vidare anges att i fall där en enhet bedriver kulturell eller kulturarvsbevarande verksamhet, varav en del är icke-ekonomisk verksamhet och en del är eko-

nomisk verksamhet, omfattas offentlig finansiering av denna verksamhet av reglerna om statligt stöd endast i den mån stödet täcker de kostnader som hänger samman med den ekonomiska verksamheten (Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 35 och 37).

I tillkännagivandet redogör kommissionen även för sin uppfattning kring tolkningen av under vilka omständigheter ett offentligt stöd till företag ”påverkar handeln mellan medlemsstaterna” (det s.k. samhandelskriteriet). Som exempel på situationer där kommissionen i tidigare beslut har ansett att offentligt stöd inte varit ägnat att påverka handeln mellan medlemsstaterna anger kommissionen bl.a. kulturella evenemang och enheter som utövar ekonomisk verksamhet, som emellertid sannolikt inte lockar kunder eller besökare bort från liknande erbjudanden i andra medlemsstater. Kommissionen anser att endast finansiering som beviljas stora och välkända kulturinstitutioner och kulturhändelser i en medlemsstat som sprids på bred front utanför sin hemregion har potential att påverka handeln mellan medlemsstaterna (Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 197.b).

Kommissionen har vidare i ett beslut från 2013 prövat om det nederländska systemet med en s.k. *multiplikator* (se avsnitt 5.2.5), som innebär att gåvor från privatperson och företag till allmännyttiga organisationer som är inriktade på just kultur behandlas mer förmånligt skattemässigt än gåvor till andra allmännyttiga ändamål, är förenligt med reglerna om statsstöd.[9] Kommissionen prövade därvid bl.a. om kulturinstitutioner som omfattas av reglerna skulle kunna anses vara indirekta mottagare av statsstöd och ansåg att det var fråga om en indirekt förmån som innebar en överföring av statliga medel som därtill innebar ett gynnande av selektiv karaktär. Kommissionen ansåg dock att det i vissa fall inte skulle kunna vara fråga om statsstöd enligt artikel 107.1 EUF-fördraget, antingen på grund av att de indirekta mottagarna inte kunde anses vara företag som bedriver ekonomisk verksamhet, på grund av att det inte finns någon påverkan på handeln mellan medlemsstaterna och ingen snedvridning av konkurrensen eller på grund av att stödet skulle omfattas av de minimis-förordningen. I annat fall ansåg kommissionen att den mer förmånliga avdragsrätten för gåvor till kulturinstitutioner ut-

[9] Se kommissionens beslut SA.34357 (2012/NN) – Netherlands: Multiplier Giftenaftrek, 20 mars 2013, C(2013) 1502 final.

gjorde statsstöd. I den delen ansåg dock kommissionen att det aktuella stödsystemet främjar kultur och bevarar kulturarvet utan att negativt påverka konkurrensen och handelsvillkoren i unionen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. Kommissionen ansåg därför att det var förenligt med den inre marknaden enligt artikel 107.3 d i EUF-fördraget.

5 Skatteincitament i andra länder

I Europa är skatteincitament för gåvor till allmännyttiga ändamål vanligt förekommande, men systemen är utformade på olika sätt. I huvudsak används två modeller: antingen medges ett avdrag från den beskattningsbara inkomsten innan skatten beräknas, eller så är incitamentet utformat som en skattereduktion som innebär att den beräknade skatten minskas. Vanligt förekommande är att ett tak för givarens avdrag eller skattereduktion är satt som en andel av inkomst, vinst, omsättning eller betald skatt.

Kultur utgör i samtliga länder utredningen studerat ett godkänt ändamål i någon form, men avgränsningen av kulturområdet varierar mellan länderna. I vissa fall är kultur integrerat i bredare kategorier av allmännyttiga eller ideella ändamål, medan andra länder har mer preciserade regler. I flera fall finns också regler för gåvor till just kultur där dessa är extra gynnade jämfört med andra allmännyttiga ändamål.

I det följande beskrivs på en översiktlig nivå hur skatteincitamenten är utformade i ett urval med Sverige jämförbara länder i Europa. Översikten inleds med länderna i Norden (avsnitt 5.1) och fortsätter med övriga europeiska länder (5.2). Sist finns en sammanfattning av systemens huvuddrag i tabellform (5.3) och avslutande reflektioner. Sammanställningen i det följande bygger huvudsakligen på offentliga källor som är öppet tillgängliga på internet – t.ex. respektive skatteverks hemsidor – samt en tidigare rapport från riksdagens utredningstjänst, *Skatteavdrag för gåvor* (2019:248). Uppgifter har också inhämtats genom möten med offentliga företrädare och privata givare från några av länderna.

5.1 Norden

5.1.1 Danmark

I Danmark finns det olika möjligheter till skatteavdrag. Generellt gäller att gåvor till välgörenhetsorganisationer, ideella föreningar, fonder, stiftelser och trossamfund som är godkända av den danska skattestyrelsen kan ge rätt till avdrag upp till 20 000 danska kronor. I Danmark finns det dock även utökade bestämmelser i skattelagstiftningen som möjliggör ett mer förmånligt skatteavdrag för privata gåvor till konst- och kulturverksamheter.

År 2004 antog Folketinget i Danmark en lag om ändring i ”ligningsloven” (motsvarande den svenska inkomstskattelagen) som möjliggjorde skatteavdrag för gåvor till vissa kulturinstitutioner (se Danmarks regering, 2004). Syftet var att stärka näringslivets engagemang för kulturlivet. Bestämmelsen trädde i kraft för gåvor givna från och med den 1 januari 2005.

Enligt 8S § ligningsloven är penninggåvor samt gåvor i form av konstverk eller kultur- och naturhistoriska föremål avdragsgilla. För att en gåva ska vara avdragsgill krävs att mottagande institution under föregående år erhållit direkt driftstöd från stat eller kommun, alternativt skriftligen har beviljats sådant stöd. Gåvan ska utan motprestation tillfalla institutionens kulturella verksamhet. Endast den del av det årliga beloppet som överstiger 500 danska kronor per mottagare är avdragsgill, medan någon generell övre beloppsgräns inte gäller. Alla skattepliktiga näringsidkare kan dra av både penninggåvor och gåvor i form av konstverk eller kultur- och naturhistoriska föremål till kulturinstitutioner från sin skatt. Privatpersoner kan inte dra av penninggåvor, utan endast gåvor i form av konstverk samt kultur- och naturhistoriska föremål. Rätten till avdrag gäller även gåvor som testamenteras eller ges av ett dödsbo.

Avdragsrätten kan inte nyttjas av skattskyldiga som vid tidpunkten för gåvan är släktingar till medlemmar i kulturinstitutionens styrelse eller ledning. Inte heller kan avdragsrätten nyttjas av företag där de personer som har kontroll över företaget är närstående styrelse eller ledning vid den mottagande kulturinstitutionen.

5.1.2 Finland

I Finland kan fysiska personer och dödsbon göra avdrag för monetära gåvor till universitet och högskolor som får offentlig finansiering inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), det s.k. donationsavdraget. För att avdrag ska medges måste gåvan ha gjorts i syfte att främja vetenskap eller konst. Beloppet måste uppgå till minst 850 euro och kan högst uppgå till 500 000 euro per mottagare och år. Motsvarande regler gäller för ”samfund” – dvs. bl.a. bolag, föreningar och stiftelser – med ett tak på vanligtvis 250 000 euro för donationer till universitet och högskolor och 50 000 euro för donationer till av Skatteförvaltningen namngivna föreningar och stiftelser som främjar vetenskap, konst och bevarande av kulturarvet.

Under 2025 presenterade Finlands finansministerium ett förslag om att reformera och utvidga avdraget så att det omfattar fler mottagare. Enligt det föreslagna systemet skulle avdraget fortfarande omfatta gåvor som främjar vetenskap och konst, men även utvidgas till att omfatta donationer till sådana föreningar och stiftelser som Skatteförvaltningen namnger med ändamål att stödja exempelvis ungdomsarbete och ungdomsverksamhet, motion, idrott eller barns ställning.

För privatpersoner föreslogs dessutom att donationsavdraget i framtiden skulle göras som en skattereduktion i stället för ett avdrag. Förslaget innebar också att minimibeloppet för att få avdrag skulle sänkas till 500 euro, att skattereduktionen skulle vara 30 procent av gåvan och att det införs årliga tak för avdrag: upp till 50 000 euro för donationer till universitet och högskolor och upp till 5 000 euro för donationer till föreningar och stiftelser. Samfundens avdrag skulle fortsatt göras på inkomsten med ett tak på 250 000 euro för gåvor till universitet och högskolor och 5 000 euro för gåvor till föreningar och stiftelser.

Dessa förslag presenterades och remissbehandlades under 2025 men har ännu inte antagits. I regeringens översikt över ändringar som ska träda i kraft vid årsskiftet (2025/2026) anges att beredningen av en utvidgning av donationsavdraget fortsätter och ikraftträdandet av ändringarna skjuts upp.[1] I praktiken innebär detta att Finland i skrivande stund är i en övergångsfas. De föreslagna änd-

[1] Se https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10623/andringar-som-trader-i-kraft-vid-arsskiftet-inom-finansministeriets-forvaltningsomrade (senast kontrollerad 25 februari 2026).

ringarna som skulle förändra avdragets struktur, justera beloppsgränserna och utvidga mottagarkretsen är fortsatt under beredning och kan komma att träda i kraft först 2027.

5.1.3 Norge

I Norge har fysiska och juridiska personer som ger penninggåvor till vissa allmännyttiga organisationer rätt till avdrag. För att avdrag ska medges krävs att gåvan uppgår till minst 500 norska kronor per mottagare och år. Det sammanlagda avdragsgilla beloppet är begränsat till 25 000 norska kronor per år.

Den mottagande organisationer får vara en stiftelse eller en religiös eller annan trosbaserade organisation samt under vissa förutsättningar ett företag (”selskap”). Den mottagande organisationen får dock inte ha ett kommersiellt syfte och måste vara godkänd av den norska skattemyndigheten. Den mottagande organisationen måste ha rikstäckande verksamhet eller vara medlem i en centralorganisation för att anses vara rikstäckande. Vissa undantag görs för stiftelser, som dock måste ha mottagit bidrag från staten under gåvoåret för att kunna undantas från detta krav. En förutsättning för avdrag är vidare att mottagande organisation rapporterar gåvorna till skattemyndigheten.

Avdragsordningen omfattar flera godkända ändamål, exempelvis vård och hälsofrämjande och arbete för skydd av mänskliga rättigheter eller utvecklingsbistånd samt katastrofhjälp och verksamhet som syftar till att förebygga olyckor och skador. På kulturområdet är arbete för barn och ungdomar inom musik, teater, litteratur, dans, sport och friluftsliv, samt kulturvård, miljöskydd, naturvård eller djurskydd godkända ändamål.

5.2 Andra europeiska länder

5.2.1 Belgien

I Belgien kan fysiska och juridiska personer få skattereduktion för gåvor som ges till godkända mottagare. För att en gåva ska ge rätt till skattereduktion krävs att den uppgår till minst 40 euro per år och mottagare.

Ett godkännande kräver bl.a. att mottagaren måste vara etablerad i Belgien och inte ha något vinstsyfte, varken organisationen som sådan eller dess organ eller medlemmar. På kulturområdet krävs att mottagaren ska bedriva verksamhet som främjar spridningen av kultur. Det kan handla om konstnärlig verksamhet inklusive teater och film, kulturarv och museer eller andra kulturella institutioner, som bibliotek och liknande tjänster. Det kan också handla om radio- och tv-sändningar, ungdomspolitik, livslångt lärande, kulturaktiviteter, idrott och friluftsliv samt fritid och turism. För att kunna bli godkänd måste en organisation få direkt ekonomiskt stöd från staten eller en av gemenskaperna (den flamländska, franska eller tyskspråkiga) och ha ett verksamhetsområde som omfattar en hel gemenskap eller hela landet, vilket utesluter institutioner som endast verkar lokalt.

Skattereduktionen uppgår till 45 procent av det donerade beloppet. För fysiska personer får gåvounderlaget inte överstiga 10 procent av givarens beskattningsbara inkomst, med ett monetärt tak som sätts för respektive inkomstår (420 930 euro 2025). För juridiska personer är taket satt till fem procent av den skattepliktiga vinsten, med ett monetärt tak på 500 000 euro.

5.2.2 Frankrike

I Frankrike kan fysiska personer medges skattereduktion för gåvor till godkända mottagare. Skattereduktionen uppgår till 66 procent av gåvobeloppet, dock högst 20 procent av givarens beskattningsbara inkomst. Om det sammanlagda gåvobeloppet överstiger denna gräns får det överskjutande beloppet föras vidare till de fem följande beskattningsåren, där det ger rätt till skattereduktion på samma villkor. Systemet möjliggör därmed att även större gåvor kan omfattas av full skattereduktion, fördelad över flera år.

Juridiska personer är berättigade till en skattereduktion på 60 procent vid gåvor upp till två miljoner euro. Gåvor som överstiger denna gräns ger rätt till en skattereduktion på 40 procent. Reduktionen kan som mest uppgå till 20 000 euro per år, eller 0,5 procent av företagets omsättning om det senare beloppet leder till ett högre belopp än 20 000 euro. Om gåvobeloppet medför att det maximala taket för skattereduktionen överskrids kan det överskjutande beloppet, i likhet med vad som gäller för fysiska personer, föras vidare och utnyttjas

som skattereduktion under de fem följande beskattningsåren, med motsvarande villkor.

För att skattereduktion ska medges krävs att givaren erhåller ett särskilt skattekvitto (”reçu fiscal”) från mottagaren. Endast organisationer som klassificeras som organisationer av allmänt intresse (”intérêt général”) har rätt att utfärda sådana kvitton. För att uppfylla kraven för denna klassificering måste organisationen vara icke vinstdrivande, ha en självständig och oberoende ledning, gynna en bred offentlig krets samt bedriva verksamhet i Frankrike eller inom Europeiska unionen.

Till godkända mottagare hör bl.a. föreningar med humanitära, vetenskapliga, sociala, kulturella, pedagogiska, idrottsliga eller miljörelaterade ändamål, stiftelser som formellt erkänts som allmännyttiga (”utilité publique”), företagsstiftelser, offentliga institutioner såsom museer, universitet och forskningsinstitut samt religiösa och kulturella sammanslutningar. Förmodat kommersiella aktörer, som aktiebolag, omfattas däremot inte av systemet.

I Frankrike kan även anställda avstå från upp till tre semesterdagar per år till förmån för vissa allmännyttiga organisationer. Avståendet sker i samförstånd med arbetsgivaren, som i samråd med den anställde fastställer vilken organisation som i stället ska ta emot medel motsvarande lönekostnaden. De semesterdagar som avståtts omvandlas till ett kontantbelopp, vilket arbetsgivaren därefter överför direkt till den mottagande organisationen.

5.2.3 Irland

På Irland finns varken skattereduktion eller skatteavdrag för privatpersoners gåvor till kultur men i stället ett system som kallas *Charitable Donation Scheme*. Systemet innebär att gåvomottagaren kan få en matchning av staten som motsvarar en del av den skatt som givaren har betalat på gåvan. Detta matchningssystem behandlas utförligare i kapitel 6.

När det gäller företagsgåvor så kan dock givaren ansöka om skatteavdrag för egen räkning. Gåvor från företag behandlas i skattesystemet som en avdragsgill kostnad förutsatt att gåvan uppgår till minst 250 euro och lämnas till en organisation som är godkänd enligt regelverket. Med sådana organisationer avses godkända välgörenhetsorgani-

sationer (”charities”), samt vissa utbildningsinstitutioner som godkänts särskilt enligt gällande bestämmelser. Avdraget görs mot företagets skattepliktiga vinst.

5.2.4 Italien

I Italien finns sedan 2014 ett särskilt skatteincitament för gåvor till kulturområdet, benämnt *Art Bonus*. Systemet innebär att fysiska och juridiska personer kan medges en ”skattekredit” motsvarande 65 procent av gåvobeloppet för gåvor till kulturarvet. Skattekrediten innebär att en del av gåvobeloppet får räknas av direkt från den skatt som den skatteskyldige ska betala, vilket i praktiken motsvarar en skattereduktion.

Skattekrediten medges för gåvor som avser underhåll, skydd och restaurering av offentliga kulturarvsobjekt, såsom monument, historiska byggnader och konstverk. Vidare omfattas gåvor till offentliga kulturinstitutioner, däribland museer, bibliotek, arkiv, arkeologiska områden och parker, samt operahus, symfoniorkestrar och andra institutioner för scenkonst. Även gåvor som avser byggande, restaurering och förbättring av lokaler som tillhör offentliga institutioner som används för föreställningsverksamhet omfattas av systemet.

För fysiska personer är skattekrediten begränsad till högst 15 procent av givarens beskattningsbara inkomst. För juridiska personer, som företag, uppgår motsvarande tak till 0,5 procent av den årliga omsättningen.[2]

5.2.5 Nederländerna

I Nederländerna kan privatpersoner och företag under vissa förutsättningar ge avdragsgilla gåvor till allmännyttiga organisationer (ANBI, ”Algemeen nut beogende Instelling”) och relaterade insamlingsstiftelser. Avdrag för privatpersoner medges för den del av gåvorna som överstiger en procent av givarens beskattningsbara inkomst, med ett minimibelopp på 60 euro, och upp till en övre gräns på 10 procent av givarens beskattningsbara inkomst. För företag kan avdrag göras för gåvor upp till 50 procent av företagets skattepliktiga vinst, dock högst 100 000 euro per år.

[2] Se https://artbonus.gov.it/english-brief.html (senast kontrollerad 12 december 2025).

Fram till nyligen kunde företag dra av värdet för både monetära gåvor och exempelvis skänkta konstverk utan någon övre värdegräns, ett system som länge genererat stora investeringar i kultur. Nu är dock denna möjlighet avskaffad.[3]

Utöver dessa regler finns särskilda bestämmelser för s.k. periodiska gåvor. Det är gåvor som lämnas med fasta belopp minst en gång per år under en period om minst fem år. Till skillnad från engångsgåvor omfattas periodiska gåvor inte av den procentuella begränsningen på 10 procent av givarens beskattningsbara inkomst. I stället medges avdrag för hela det givna beloppet, med ett absolut tak som uppgår till 1,5 miljoner euro per år.

I Nederländerna har även en s.k. *multiplikator* införts för allmännyttiga organisationer inriktade på just kultur för att främja gåvor till dessa.[4] Multiplikatorn innebär att det avdragsgilla beloppet ökas med 25 respektive 50 procent för privatpersoner och företag, upp till ett visst maximalt gåvobelopp. För privatpersoner är detta maxbelopp 5 000 euro per år (en sådan gåva skulle alltså med multiplikatorn kunna dras av till ett värde av 6 250 euro). Detta system gynnar givaren som kan slippa att betala skatt på mer än den summa som getts bort, men indirekt förstås även mottagande kulturinstitutioner genom att det blir förmånligare att ge till dessa.

5.2.6 Portugal

I Portugal kan privatpersoner få skatteförmåner när de ger pengar till vissa godkända organisationer. För att en organisation ska vara godkänd måste den vara registrerad i Portugal och ha rätt juridisk status, vilket innebär att den typiskt sett är en stiftelse, förening eller annan icke-vinstdrivande enhet med verksamhet som gynnar samhället. Exempel på verksamhetsområden som omfattas är kultur, forskning, utbildning, socialt arbete, humanitärt stöd och miljöskydd. Gåvor till organisationer utan registrering eller med rent kommersiella syften berättigar däremot inte till skatteförmåner.

[3] Information från möte med givare från Nederländerna.
[4] Överskådlig information om privat finansiering av kultur i Holland och en beskrivning av landets skattesystem finns på: https://renebekkers.wordpress.com/charitable-deduction och https://www.cultuurmonitor.nl/en/thema/cultuur-en-geldstromen (senast kontrollerade den 28 oktober 2025).

Fysiska personer är berättigade till en skattereduktion på 25 procent av gåvobeloppet, upp till ett tak på 15 procent av den totala egna inkomstskatten under ett år. Även företag kan få skattemässiga förmåner vid gåvor. En gåva från ett företag kan räknas som avdragsgill kostnad vid beräkning av företagets skattepliktiga vinst, bl.a. under förutsättning att mottagande institution är godkänd. Taket är satt till 0,8 procent av företagets årliga omsättning. För gåvomottagare inom områden som kultur, miljö, sport eller utbildning, får kostnaden beräknas till 120 procent av den faktiska gåvan, vilket innebär att dessa områden särskilt premieras.

5.2.7 Schweiz

Fysiska personer har i Schweiz rätt till skatteavdrag på gåvor som överstiger 100 schweiziska franc (cirka 1 200 kronor) till vissa mottagare. Skattelättnaden har ett tak på 20 procent av den enskildes beskattningsbara inkomst och kan tillämpas på gåvor till godkända välgörenhetsorganisationer. Ändamålet välgörenhet innefattar i detta sammanhang bl.a. kulturella, sociala och humanitära organisationer. Även skattebefriade religiösa institutioner inkluderas.

Schweiziska välgörenhetsorganisationer ger normalt sett relevanta givare ett intyg om gåvor som har gjorts under året, som de sedan kan skicka in till skattemyndigheten. Företag kan dra av gåvor upp till 20 procent av den skattepliktiga vinsten.

5.2.8 Spanien

I Spanien har privatpersoner rätt till skattereduktion när de ger monetära gåvor till godkända mottagare. Generellt sett är det stiftelser och ideella föreningar som har förklarats vara allmännyttiga som ingår i systemet. Kultur är ett allmännyttigt ändamål. Dessutom finns det särskilda kategorier av institutioner som omfattas, bl.a. offentliga universitet, myndigheter med allmännyttiga ändamål samt vissa museer som nämns uttryckligen i lagen.

För privatpersoner gäller att de första 250 euro som ges under ett år ger en skattereduktion på 80 procent av gåvobeloppet, medan gåvor som överstiger 250 euro ger en skattereduktion på 40 procent av detsamma. Om givaren har gett till samma organisation under

minst tre på varandra följande år, och beloppen varje år varit lika stora eller större än tidigare, höjs skattereduktionen på det belopp som överstiger 250 euro till 45 procent. Samtidigt finns det ett generellt tak: den totala skattereduktionen får inte överstiga 10 procent av den enskildes beskattningsbara inkomst.

Företag har i Spanien rätt till en skattereduktion på 40 procent av gåvobeloppet till godkända mottagare. Om företaget däremot ger pengar till samma organisation under tre på varandra följande räkenskapsår, och beloppen varje år är lika stora eller högre än tidigare, höjs skattereduktionen till 50 procent för dessa gåvor. Ett tak är dock satt till 15 procent av företagets skattepliktiga vinst.

5.2.9 Storbritannien

I Storbritannien fungerar det så kallade *Gift Aid*-systemet så att en gåvomottagare – som måste vara en registrerad ”charity” – kan ansöka om ersättning från staten för den skatt som antas ha betalats på en gåva från en skattskyldig givare. Systemet bygger på att den mottagande organisationen får tillbaka den skatt som givaren antas ha betalat på gåvobeloppet enligt den ordinarie grundskattesatsen (20 procent). Det innebär att gåvans värde i praktiken höjs med 25 procent (se vidare kap. 6).

Utöver denna matchningsdel kan gåvor som ges inom ramen för systemet med *Gift Aid*, om givaren betalar mer än grundläggande inkomstskatt, även ligga till grund för skattereduktion för givaren själv. Det innebär att givaren kan göra avdrag i sin egen skattedeklaration motsvarande skillnaden mellan den högre skattesats som personen betalar och det belopp motsvarande den grundläggande skattesats som redan har betalats till gåvomottagaren genom matchningen inom *Gift Aid*. På så sätt kan givare som betalar högre eller ytterligare inkomstskatt få en personlig skattefördel utöver den ersättning som tillfaller den mottagande organisationen.

5.2.10 Tjeckien

I Tjeckien kan fysiska personer få skatteavdrag för gåvor till godkända organisationer. Godkända mottagare är framför allt institutioner som bedriver verksamhet inom områden som utbildning,

vetenskap, kultur, socialt arbete, hälso- och sjukvård, miljöskydd, humanitärt arbete, ungdomsverksamhet och idrott. För att en organisation ska bli godkänd som mottagare måste den uppfylla vissa kriterier för allmännyttighet, bl.a. att verksamheten ska ha ett allmännyttigt syfte och att eventuell vinst inte får delas ut.

För att avdrag ska medges måste det sammanlagda värdet av gåvorna antingen överstiga två procent av givarens skattepliktiga inkomst eller uppgå till minst 1 000 tjeckiska kronor (cirka 450 svenska kronor). Det högsta avdragsgilla beloppet motsvarar normalt 15 procent av givarens beskattningsbara inkomst, men för beskattningsåren 2020–2026 höjdes denna gräns tillfälligt till 30 procent som en stimulansåtgärd med anledning av covid 19-pandemin.

För juridiska personer gäller liknande principer. Gåvor till allmännyttiga ändamål är avdragsgilla inom vissa ramar om de ges till godkända mottagare. Varje enskild gåva måste uppgå till minst 2 000 tjeckiska kronor för att vara avdragsgill och det sammanlagda avdraget får normalt inte överstiga 10 procent av företagets beskattningsbara inkomst. Även här har en tillfällig lagändring medfört att gränsen höjts till 30 procent av skattebasen för beskattningsperioder som avslutas mellan mars 2020 och februari 2027, i syfte att stimulera stöd till kultur, utbildning och sociala verksamheter efter pandemin.

5.2.11 Tyskland

I Tyskland kan fysiska personer göra avdrag för gåvor till godkända mottagare med ett belopp motsvarande högst 20 procent av givarens beskattningsbara inkomst. För företag gäller ett avdragstak på 20 procent av den skattepliktiga vinsten per år. Alternativt kan företag i stället tillämpa en gräns motsvarande fyra promille av årets omsättning samt utbetalda löner och arvoden, beroende på vilket alternativ som ger störst avdragsutrymme. Om gåvobeloppet överstiger tillämpligt tak får det överskjutande beloppet föras vidare och dras av under följande beskattningsår.

Avdragsrätt föreligger för gåvor till bl.a. ideella organisationer, välgörenhetsorganisationer och stiftelser, men även till offentligrättsliga juridiska personer såsom kommuner och universitet samt till organisationer som verkar i allmänhetens tjänst, exempelvis statliga museer och scenkonstinstitutioner. En grundläggande förut-

sättning är att mottagaren ska vara att betrakta som allmännyttig och ha skattegynnad status enligt tysk rätt.

En organisation i Tyskland anses bedriva allmännyttig verksamhet om dess verksamhet syftar till att osjälviskt främja allmänhetens intressen på det materiella, intellektuella eller moraliska området. Det föreligger inte något främjande av allmänhetens intressen om den krets av personer som gynnas är fast avgränsad, t.ex. hör till en familj eller ett företag, eller om den på grund av sin avgränsning, särskilt efter geografiska eller yrkesmässiga kriterier, endast kan vara liten. Främjande av konst och kultur utgör ett av flera godkända ändamål inom denna ram.

5.2.12 Österrike

I Österrike kan privatpersoner och företag göra avdrag för gåvor. Reformen som möjliggjorde detta genomfördes genom ändringar i den österrikiska inkomstskattelagen och trädde i kraft den 1 januari 2016. Endast så kallade ”Spendenbegünstigte Einrichtungen” (dvs. en form av godkända gåvomottagare) kan ta emot avdragsgilla gåvor.

Möjligheten till skatteavdrag gäller alla organisationer som bedriver konstnärlig verksamhet som främjar österrikisk konst och kultur och är tillgängliga för allmänheten (t.ex. en teaterförening som arrangerar föreställningar eller en regional organisation som anordnar en musikfestival). Mottagaren måste ha fått sitt stödberättigande bekräftat av offentliga myndigheter, vilket innebär att de får offentligt stöd minst vartannat år från den federala nivån, från delstaterna eller från staden Wien, och att de är listade i en ”transparensportal” för bidrag och stöd, dvs. ett offentligt online-register som administreras av finansministeriet. Mottagare måste även ha erhållit ett intyg från finansministeriet som bekräftar att de är berättigade att ta emot avdragsgilla gåvor.

Privatpersoner och företag kan dra av gåvor upp till 10 procent av den beskattningsbara inkomsten respektive vinsten.

5.3 En överblick i tabellform

Som framgår av genomgången ovan använder de europeiska länderna olika modeller och beloppsbegränsningar för skatteincitament vid gåvor. I tabell 5.1 och 5.2 presenteras en översikt över hur de grundläggande systemen för fysiska respektive juridiska personer är utformade i de länder som behandlats.

Systemen i Storbritannien och Irland skiljer sig väsentligt från övriga länder genom att de kombinerar både direkta avdrag för givaren och matchning av gåvor till mottagaren, vilket gör dem svåra att sammanställa i en tabell. Nederländerna har (som beskrivits ovan) en särskild reglering för periodiska gåvor samt en s.k. multiplikator för gåvor till just kultur. I Portugal får kostnaden för gåvor till kultur beräknas till 120 procent av den faktiska gåvan. Dessa regleringar och liknande ryms inte heller i tabellerna nedan. Inte heller rymmer tabellerna olikheterna gällande godkända ändamål eller mottagare.

Tabell 5.1 Skatteincitament för gåvor till bl.a. kultur, fysiska personer

Land	Typ	Nedre gräns	Övre gräns
Danmark	Avdrag	–	20 000 DKK
Finland	Avdrag	850 €	500 000 €
Norge	Avdrag	500 NOK	25 000 NOK
Belgien	Reduktion 45 %	40 €	10 % av beskattningsbar inkomst (max 420 930 €)
Frankrike	Reduktion 66 %	–	20 % av beskattningsbar inkomst
Irland	Skattebaserat matchningssystem		
Italien	Reduktion 65 %	–	15 % av beskattningsbar inkomst
Nederländerna	Avdrag	60 €	10 % av beskattningsbar inkomst
Portugal	Reduktion 25 %	–	15 % av beräknad skatt
Schweiz	Avdrag	100 CHF	20 % av beskattningsbar inkomst
Spanien	Reduktion 40–80 %	–	10 % av beskattningsbar inkomst
Storbritannien	Skattebaserat matchningssystem med möjlighet till eget avdrag		
Tjeckien	Avdrag	1 000 CZK	30 % av beskattningsbar inkomst
Tyskland	Avdrag	–	20 % av inkomst före skatt
Österrike	Avdrag	–	10 % av beskattningsbar inkomst

Källa: utredningens sammanställning.

Tabell 5.2 Skatteincitament för gåvor till bl.a. kultur, juridiska personer

Land	Typ	Nedre gräns	Övre gräns
Danmark	Avdrag	500 DKK	–
Finland	Avdrag	850 €	50 000–250 000 €
Norge	Avdrag	500 NOK	25 000 NOK
Belgien	Reduktion 45 %	40 €	5 % av skattepliktig vinst (max 500 000 €)
Frankrike	Reduktion 40–60 %	–	0,5 % av omsättning eller 20 000 €
Irland	Avdrag	250 €	–
Italien	Reduktion 65 %	–	0,5 % av omsättning
Nederländerna	Avdrag	–	50 % av skattepliktig vinst (max 100 000 €)
Portugal	Avdrag	–	0,8 % av omsättning
Schweiz	Avdrag	100 CHF	20 % av skattepliktig vinst
Spanien	Reduktion 35–40 %	–	10 % av skattepliktig vinst
Storbritannien	Avdrag	–	–
Tjeckien	Avdrag	2 000 CZK	30 % av skattepliktig vinst
Tyskland	Avdrag	–	20 % av skattepliktig vinst
Österrike	Avdrag	–	10 % av skattepliktig vinst

Källa: utredningens sammanställning.

En slutsats av den information som ryms i dessa tabeller är att i princip alla med Sverige jämförbara länder har någon form av avdragsmöjligheter eller skattereduktion för gåvor till kulturella ändamål. Inriktningen och omfattningen skiljer sig delvis åt men i många fall är dessa incitament omfattande. I några fall premierar de även gåvor till kultur mer än andra allmännyttiga ändamål, t.ex. genom särskilt generösa avdragsmöjligheter. Det är oklart om dessa skillnader mellan Sverige och andra europeiska länder i grunden beror på att konst och kultur värderats högre av det offentliga i andra länder än i Sverige eller snarare har att göra med mer generella traditioner vad gäller skatteincitament. I vilket fall innebär de gällande reglerna att kulturområdets betydelse i andra europeiska länder i dagsläget manifesteras tydligare än i Sverige.

6 Matchning som ekonomiskt incitament

Utöver incitament i form av skattelättnader finns det flera andra åtgärder för att främja privat finansiering av kultur. Bland annat handlar det om system där gåvor eller andra intäkter förstärks genom att det offentliga skjuter till medel till en viss mottagare enligt en viss proportion, s.k. matchning. Generellt kan man säga att om skattelättnader reducerar kostnaden för givaren så ger matchning i stället en hävstång till dennes gåva som gör den mer värd, eftersom mottagaren får en uppräkning utöver gåvobeloppet. Mottagande institution får också starkare incitament att få in gåvor eller andra intäkter om de medför matchning.

En vanlig typ av matchning är när det offentliga uppmuntrar till givande genom att förstärka enskilda gåvor med en förutbestämd andel, exempelvis 25, 50 eller 100 procent av gåvobeloppet. Matchning i betydelsen medfinansiering kan också förekomma i andra former och gränsen mellan matchning och andra typer av gemensam finansiering mellan det offentliga och det privata är inte alltid helt klar. Trots att många enskilda gåvor eller donationer till kulturändamål i praktiken har matchats av det offentliga även i Sverige inom ramen för olika gemensamt finansierade projekt, finns det inte något egentligt *system* för matchning i dag. Därför får jämförelser i denna del sökas på andra områden och i andra länder. I det följande beskrivs i detta syfte bl.a. en rad initiativ från andra europeiska länder.

Det ska understrykas att den genomgång som följer huvudsakligen avser system för att främja gåvor och donationer från det privata, inte t.ex. matchning av andra offentliga bidragsgivare eller EU-medel. Den senare typen av matchning är vanligt förekommande inom ramen för offentliga kulturstöd i de flesta EU-länder, och förekommer även i Sverige, men eftersom denna typ av krav eller

mål om att projekt ska ha flera finansiärer inte primärt syftar till att främja privat givande behandlas de inte här. Som kommer att framgå finns det ett antal intressanta initiativ som befinner sig i gränslandet mellan matchning av gåvor och medfinansiering, t.ex. sådana som syftar till att uppmuntra gräsrotsfinansiering (”crowd funding”) och även vissa system för forskningsfinansiering.

6.1 Initiativ på området i Sverige

Offentlig-privata samarbeten vid större satsningar på kulturområdet – som nybyggen av konserthus, museer och teatrar – har ofta varit viktiga i Sverige och det finns mängder av exempel på hur sådana samarbeten genom historien gjort det möjligt att bygga nytt och initiera ny verksamhet. I sammanhanget har det inte minst handlat om större investeringar, som samarbetet mellan staten, regionen, kommunen och privata företag vid bygget av Göteborgsoperan eller de omfattande donationer som nyligen erhållits för delar av renoveringen av operahuset i Stockholm.

I sådana sammanhang har överenskommelser alltså slutits om en slags matchning, där det offentliga – företrätt antingen av kulturinstitutionen i fråga eller representanter för den politiska nivån – kommit överens med privata givare om investeringar enligt vissa proportioner eller om enskilda donationer för viss spetsverksamhet mot att det offentliga satsar de grundläggande resurserna. Detta är dock överenskommelser från fall till fall och de kan inte ses som ett matchnings*system* i den bemärkelse som utredningen har i uppdrag att undersöka.

I mindre skala har dock även mer systematisk matchning använts som metod för att fördela medel till enskilda projekt och institutioner på kulturområdet i Sverige. Redan 2012 testade t.ex. regionerna Blekinge, Sörmland och Dalarna att stödja projekt som samlat in medel genom tjänster för gräsrotsfinansiering genom att möta upp insamlade belopp med motsvarande offentliga medel (Klerby, 2012, s. 24). Ett annat matchningsinriktat system som använts på lokal nivå är också värt att nämna. Det handlar om bonussystem för egenintäkter, dvs. system där en kulturinstitution får anslaget uppräknat utifrån hur mycket privata investeringar eller intäkter som dragits in.

Det system med kultur- och senare publikbonus som Stockholms stad inrättade 2007 blev t.ex. omtalat. Inom ramen för systemet kunde fria kulturverksamheter få en bonus utöver ordinarie anslag om de stärkte sina egna intäkter – från publik, näringsliv och organisationer. Först beräknades bonusen utifrån flera parametrar, bl.a. andel av publiken som utgjordes av barn och unga, men senare ändrades det till en enda: ökade egna intäkter jämfört med föregående år. Ett kriterium för att komma ifråga för bonus var beviljat verksamhetsstöd från staden och institutioner som hade detta kunde skicka in en intresseanmälan om att ingå i bonusfördelningen. Systemet uppfattades enligt en utvärdering av vissa mottagare som styrande på ett problematiskt sätt, inte minst i sin tidiga form då det premierade just publikgruppen barn och unga (Lindqvist, 2010). Bonussystemet är numera avskaffat och medlen införlivade i stadens ordinarie kulturbudget.

Andra politikområden

På nationell nivå har också vissa matchningsliknande insatser prövats inom andra politikområden, även om inget renodlat sådant system tagits i bruk. Ett exempel finns inom utvecklingspolitiken. Civilsamhällesorganisationer som söker stöd från Sida för biståndsarbete behöver generellt sett kunna visa att minst 15 procent av budgeten består av icke-offentliga intäkter. Från den 1 januari 2026 är kravet, även om det finns undantag, att egenintäkter ska bestå av pengar som inte är öronmärkta till ett specifikt ändamål och som organisationen kan få in från t.ex. medlemmar, enskilda donatorer, företag och andra organisationer. Egenintäkter kan också komma från försäljningen av produkter och tjänster. Syftet med detta system är enligt regeringen bl.a. att premiera privata resurser och givande till biståndsändamål.

På forskningsområdet har ett matchningsliknande system institutionaliserats som är tänkt premiera excellent och innovativ forskning genom att anslag räknas upp utifrån bl.a. extern finansiering av universitet och högskolor. Forskningen vid svenska universitet och högskolor finansieras med en blandning av direkta anslag till lärosätena och externa bidrag från offentliga och privata finansiärer. Andelen

direkta anslag varierar men är i genomsnitt mindre än hälften av lärosätenas totala forskningsfinansiering.

Sedan 2009 har regeringen i huvudsak fördelat ökade forskningsanslag till universitet och högskolor utifrån en modell med s.k. kvalitetsindikatorer, som baseras på erhållna externa medel och bibliometrisk statistik, samt en basresurs baserad på antalet helårsstudenter. Kvalitetsindikatorerna användes åren 2009–2016 även för en omfördelning av en del av de befintliga resurserna mellan universitet och högskolor och regeringen har i den senaste forskningspropositionen (prop. 2024/25:60, s. 48) aviserat att de åter ska användas på detta sätt. Samtidigt ska en justering av indikatorn för externa medel göras så att konkurrensutsatta medel från EU får en högre vikt i syfte att ge lärosätena incitament att söka EU-medel. Regeringen avser vidare att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att bl.a. se över vilka bidragsmedel som ska ingå i indikatorn för externa medel för att säkerställa att endast konkurrensutsatta medel ingår.

Som framgår finns en slags matchning alltså inbyggt i den svenska forskningsfinansieringen. Samtidigt ska konstateras att denna gäller ”externa medel”, varav bara en del är privata och resten kommer från externa men offentliga finansiärer. Det viktiga inom ramen för forskningsfinansieringssystemet är att de externa medlen ska vara erhållna i konkurrens, inte egentligen om de härrör från privata eller offentliga källor; detta eftersom de är tänkta att vare en indikator på sådant som excellens och innovationsförmåga.

Privata initiativ

Det bör i detta sammanhang, inte minst för fullständighetens skull, även nämnas att en rad *privata* initiativ har tagits i Sverige som bygger på matchningsprinciper eller en typ av medfinansiering som liknar matchning. Det gäller bl.a. vissa större kulturinvesteringar där olika privata aktörer gått ihop och finansierat ett projekt gemensamt enligt vissa proportioner. Ett av de mest framträdande sentida exemplen är bygget av det nya Nobelcentret i Stockholm. Nobelstiftelsen står där för basfinansieringen medan Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Erling-Perssons stiftelse ska bidra med över en miljard kronor vardera.

När det gäller ren gåvoförstärkning har de insatser som gjorts av entreprenören Roger Akelius via den allmännyttiga stiftelsen Akelius Foundation förmodligen störst omfattning. Under de senaste tio åren har Akelius Foundation under olika perioder matchat gåvor från allmänheten till Läkare utan gränser, Unicef i Sverige och Sverige för UNHCR, bl.a. till stöd för dem som drabbats av kriget i Ukraina. Dessa insamlingar har uppgått till många hundra miljoner totalt sett.

Det finns fler exempel på privat matchning i olika former, även om de generellt är mindre omfattande än ovan nämnda exempel. Flera privata företag i Sverige har t.ex., som en del av sitt sociala hållbarhetsarbete, beslutat att de ska matcha donationer som deras anställda gör till allmännyttiga ändamål under specifika perioder. Till exempel har tobaksföretaget Swedish Match och byggföretaget Cramo genomfört sådana kampanjer i samband med bl.a. humanitära katastrofer.

6.2 System för att förstärka gåvor i andra länder

Flera europeiska länder har i syfte att stimulera privat givande introducerat både tillfälliga och mer långsiktiga program där privata gåvor matchas av det offentliga. Programmen är av olika slag och ett antal exempel som är viktiga att känna till sammanfattas i det följande.

Inledningsvis behandlas de nordiska länderna Norge och Finland och särskilt fokus läggs sedan på Storbritannien som utvecklat ett omfattande matchningssystem.[1] Efter det beskrivs relaterade system på Irland och vissa insatser i Nederländerna och Spanien. Det ska framhållas att redogörelsen i det följande bara avser offentliga insatser och primärt kulturområdet, även om vissa undantag görs.

6.2.1 Norge

Under perioden 2014–2021 fanns i Norge ett matchningssystem, *Gaveforsterkningsordningen for kunst- og kulturformål*, som innebar att staten förstärkte privata penninggåvor till kulturverksamheter. Finansieringen skedde huvudsakligen genom överskott från Norsk Tippings spelverksamhet som avsatts för kulturändamål. Syftet var

[1] Utredningen har även tittat på Danmark men något regelrätt matchningssystem finns inte och förefaller inte heller ha diskuterats utförligare där. Däremot finns det olika möjligheter till skatteavdrag till konst- och kulturverksamhet (se vidare kap. 5).

att skapa ekonomiska incitament för ökad privat finansiering av konst och kultur.

Gåvoförstärkningsordningen reglerades genom särskilda riktlinjebeslut som fastställdes av det norska kulturdepartementet. Det var också departementet som förvaltade systemet och ansvarade för prövning av ansökningar, beslut och utbetalning av medel. I riktlinjerna angavs ett antal villkor för gåvoförstärkningen, såsom beloppsgränser och vilka aktörer som kunde komma i fråga för ersättningen. Godkända gåvomottagare var museer (de som ingick i det norska kulturrådets museistatistik), professionella konst- och kulturverksamheter med minst en årsarbetskraft inom områdena musik (arrangörer, festivaler, orkestrar, ensembler etc.), litteratur (bibliotek, festivaler etc.), scenkonst (teatrar, fria grupper etc.) och visuell konst (kulturfestivaler, gallerier, konstföreningar, film och dataspel) samt ägare eller förvaltare av vissa kulturfastigheter.

Villkor och beloppsgränser för gåvoförstärkningen var som mest generösa under systemets första år. Fram till 2021 angavs att en förstärkning på 25 procent av gåvobeloppet skulle utbetalas för gåvor på minst 100 000 norska kronor, förutsatt att villkoren var uppfyllda.[2] Gåvoförstärkningen kunde dock som mest uppgå till 2,5 miljoner kronor för gåvor från samma givare till samma mottagare under samma år.

För varje budgetår satte regeringen ett tak för den totala utbetalningen av gåvoförstärkningen. Taket begränsade hur mycket medel som kunde utbetalas under det aktuella året, men samtliga sökande som uppfyllde kriterierna hade rätt till förstärkningen och fick – i sinom tid – ta del av bidraget. Ansökningar som uppfyllde kraven hanterades i den ordning de hade kommit in till departementet (först till kvarn-principen). När budgetens brytpunkt var nådd, dvs. när de anvisade medlen var slut, överfördes de resterande ansökningar som uppfyllde villkoren till nästa budgetår och hanterades då enligt samma princip. Förfarandet med att handlägga ansökningarna löpande efter den ordning de kommit in och därefter överföra resterande ansökningar till kommande år resulterade i att det uppstod ”köer” och eftersläpningar i utbetalningarna. Utöver de överförda ansökningarna från tidigare år inkom det dessutom fler och fler nya ansökningar i takt med att intresset för gåvoförstärkningen ökade. I förlängningen innebar detta att budgeten inte räckte till och att anvisade medel behövde ökas för varje år.

[2] *Retningslinjer: Gaveforsterkningsordningen for kunst- og kulturforemål* (1 januari 2016).

För att få större kontroll över medelstilldelningen blev systemet fr.o.m. den 1 januari 2021 ”rammestyrt”.[3] Från och med nu fastslogs en bestämd budgetram på förhand, alla ansökningar behandlades samlat och inga överföringar av ansökningar gjordes längre till nästa år. Det gjordes också förändringar i beloppsgränserna. Till skillnad från tidigare garanterades inte längre en gåvoförstärkning på 25 procent för alla gåvor upp till 10 miljoner norska kronor. I stället utgick en gåvoförstärkning på 25 procent för gåvor till ett värde av max en miljon norska kronor från samma givare till samma mottagare under samma sökandeperiod. Gåvobelopp som överskred en miljon norska kronor (men var mindre än 10 miljoner kronor) fick gåvoförstärkning vid fördelningen av eventuellt restbelopp i anvisade medel. Förstärkningen för dessa gåvor justerades så att den totala ramen inte överskreds. Detta innebar att förstärkningen i dessa fall i praktiken blev mindre än 25 procent av gåvobeloppet.

Under perioden 2014–2022 utbetalades totalt 710 miljoner norska kronor i gåvoförstärkning till kulturverksamheter. Detta matchade privata gåvor på 2 956 miljoner norska kronor. Enbart under 2020 delades drygt 200 miljoner norska kronor ut i gåvoförstärkning som svar på privata gåvor till kultur till ett värde av över 820 miljoner norska kronor.

Tabell 6.1 Medel i den norska gåvoförstärkningsordningen (miljoner NOK)

Utbetalningsår	Gåvobelopp	Förstärkning	Totalt
2014	40	10	50
2015	121	30	152
2016	180	45	225
2017	237	59	296
2018	572	143	715
2019	320	80	400
2020	826	207	1 033
2021	264	66	330
2022	396	70	465
Totalt	**2 956**	**710**	**3 666**

Källa: Norska kulturdepartementet. Gåvoförstärkningsordningen upphörde den 31 december 2021, men medel avsattes och utbetalades ändå 2022. Dessa gick till ansökningar som mottagits under perioden 1 juli–31 december 2021.

[3] *Retningslinjer: Gaveforsterkningsordningen for kunst- og kulturforemål* (23 juni 2021).

Gåvoförstärkningsordningen avskaffades i slutet av 2021 i samband med ett regeringsskifte, med argumentet att det inte ska vara förmågan att attrahera privat kapital som styr hur resurser fördelas samt riskerna för geografisk snedfördelning. Ordningen har inte utvärderats och det finns inte heller några samlade uppgifter om givarnas syn på systemet. Däremot finns det enligt uppgift från det norska kulturdepartementet flera exempel på givare som har donerat medel under förutsättning att den mottagande institutionen också sökte gåvoförstärkning.[4] Vidare var systemet en succé såtillvida att fler och fler sökte och erhöll förstärkning, vilket tyder på omfattande gåvor från privata aktörer. Det kan, enligt uppgift, också konstateras att modellen ledde till att konst- och kulturinstitutioner utvecklade nya samarbeten med privata aktörer samt att attityden till breddad finansiering förändrades under tiden systemet fanns.

När det gäller förvaltningen av modellen understryker de tjänstemän som ansvarade för ordningen att handläggningen av ansökningar och utbetalning av medel var administrativt tungt och att uppgiften förmodligen hade lämpat sig bättre utanför departementet. Utifrån erfarenheterna förordas även en ordning med ett förutbestämt budgettak för året, i stället för att ställa ansökningar på kö. Om det är så att en framtida norsk regering skulle vilja införa ett nytt matchningssystem för att främja privat givande till kultur, skulle det enligt uppgift vara möjligt att återuppta systemet i sin vidareutvecklade form (det från 2021).

6.2.2 Finland

De matchningssystem som använts i Finland bygger till skillnad från i Norge på *insamlingskampanjer*, där staten under avgränsade tidsperioder förstärkt större privata donationer. Framför allt har det gällt gåvor till universitet och högskolor men i viss utsträckning även kulturinstitutioner. Kampanjerna har genomförts på politiskt initiativ via särskilda regeringsbeslut och med specifika budgetanslag. Det finska undervisnings- och kulturministeriet har ansvarat för att fastställa villkor, kampanjperioder och fördelningsprinciper.

Matchningsmedlen har hittills fördelats enligt två huvudsakliga modeller: proportionell fördelning eller fördelning efter en given

[4] Möte med *Kultur- og likestillingsdepartementet* den 23 oktober 2025.

koefficient. Fördelning efter en given koefficient innebär att staten har tillämpat en fast matchningskoefficient, där förhållandet mellan statliga och privata medel har fastställts i förväg. Matchningskoefficienten har varierat mellan olika kampanjer, vanligtvis mellan 1:1 och 2,5:1, men staten har i regel trots dessa utfästelser angett ett övre tak för det totala belopp som kan matchas, vilket påverkat det faktiska utfallet.

Proportionell fördelning innebär att en fast statlig matchningspott delas mellan berörda institutioner i förhållande till hur mycket varje institution lyckats samla in i privata donationer under kampanjperioden. Således får den institution som har samlat in 30 procent av den totala donationssumman också 30 procent av den statliga matchningspotten. Systemet innehåller därmed ingen fast kvot (t.ex. 1:1), utan fördelningen bestäms först när insamlingen har summerats efter en viss period.

Hittills har flera matchningsprogram för gåvor till universitetssektorn och ett för yrkeshögskolorna genomförts i Finland. Dessa beskrivs inledningsvis nedan. Därefter redogörs för de matchningsprogram som hittills har genomförts inom kulturområdet.

Matchningsprogram inom forskning och utbildning

Ett första statligt matchningsprogram genomfördes under åren 2009–2011 och skedde som en direkt följd av den finska universitetsreformen 2009/2010 (”autonomireformen”). Inom ramen för reformen slogs ett antal universitet och högskolor ihop och flera lärosäten ombildades från statliga ämbetsverk till självständiga offentligrättsliga organ eller stiftelser. Därmed förändrades också universitetens relation till statsmakterna. Som statliga verk hade de haft ett årligt anslag och staten hade det övergripande ansvaret för verksamhet och ekonomi. Genom ökad autonomi bedömdes universiteten dock kunna ”utveckla sin ekonomiska bas så att den blir mångsidigare och skaffa mer extern finansiering” (Finlands regering, 2009, s. 28–38). Just införandet av en mer mångsidig finansieringsbas ansågs vara avgörande för lärosätenas möjlighet att utvecklas och för deras förmåga att konkurrera internationellt. Efter ombildningen var staten alltså inte längre garant för lärosätenas soliditet. Regeringen gjorde därför bedömningen att övergången till en ny status som juridisk

person krävde att staten inledningsvis tillförde kapital så att universitetens ekonomiska ställning kunde tryggas.

Mot den bakgrunden genomfördes en matchningskampanj. I ett rambeslut aviserade regeringen bl.a. att staten skulle tillföra ett kapital om 500 miljoner euro till stiftelsen för Aalto-universitetet – under förutsättning att andra finansiärer förband sig att investera 200 miljoner euro. Ett motsvarande åtagande gjordes för Tammerfors tekniska universitets stiftelsetillgångar där staten förband sig att tillföra 125 miljoner euro under förutsättning att privata investerare på ett rättsligt bindande sätt åtog sig att investera minst 50 miljoner euro. Matchningssystemet kom sedan att breddas till att omfatta fler universitet och högskolor. Principen för fördelning av medel var att staten åtog sig att göra finansiella investeringar i proportionen 2,5:1 till de universitet som före utgången av 2010 hade samlat in minst en miljon euro. Åtagandet gällde dock enbart inom ramen för avsatta medel.

En andra matchningsomgång för universiteten genomfördes under perioden 2014–2017. Även denna gång skulle statliga matchningsmedel fördelas enligt en fast koefficient, men nu justerades koefficienten till 3:1, dvs. staten skulle matcha varje insamlad euro med 3 euro. Samtidigt infördes dock ett tak som fastställdes till 150 miljoner euro. När universiteten samlade in cirka 130 miljoner euro under denna omgång, innebar det i praktiken att matchningen för varje insamlad euro blev cirka 1,15 euro i stället för 3 euro som tänkt.

Förutom dessa större matchningskampanjer har en rad andra initiativ där det offentliga förstärker privata donationer genomförts inom området forskning och utbildning i Finland. Ett exempel är engångssatsningen på spetsforskning och utbildning som initierades av innovationsfonden Sitra i slutet av 2019 och som innebar att Sitra avsatte 100 miljoner euro för att kapitalisera universiteten. En tredjedel av resurserna (33 miljoner euro) fördelades till universiteten baserat på kriterier om forskningens genomslag. Resterande del (67 miljoner euro) fördelades som matchningsmedel, där Sitras bidrag fördelades proportionellt till universiteten beroende på hur framgångsrika de varit på att samla in privata medel.

År 2018 genomfördes även ett matchningsprogram inriktat på yrkeshögskolorna, där staten bidrog med cirka 24 miljoner euro för att matcha yrkeshögskolornas insamlingar. Totalt samlade yrkes-

högskolorna in cirka 28 miljoner euro. Det statliga matchningsbidraget fördelades proportionellt i förhållande till hur mycket varje yrkeshögskola hade samlat in under kampanjen.

När det gäller de matchningsstöd till forskning och utbildning som beskrivits här kan konstateras att de generellt betalats ut via lärosätenas ordinarie statsanslag och tillförts som grundkapital till verksamheten. Rektor beslutar därmed om hur medlen ska användas på det egna lärosätet. Donatorerna har i regel haft möjlighet att ange syfte eller verksamhetsområde (t.ex. humaniora, medicin, konst) för sina donationer, men har utöver detta inte formellt haft något direkt inflytande över lärosätenas användning av medlen.

Matchningsprogram inom kulturområdet

I Finland har staten och privata finansiärer även samverkat utifrån matchningsprinciper kring större nysatsningar och investeringar på kulturområdet. Ett exempel är finansieringen av Finlands Nationalgalleri, Kansallisgalleriet (Finlands regering, 2022). Nationalgalleriet är, precis som Aalto-universitetet och Tammerfors tekniska universitet, en relativt nybildad stiftelse som har inrättats av staten efter att verksamheten tidigare bedrivits i form av ett statligt ämbetsverk. I samband med detta beviljade staten 2014 Nationalgalleriet 10 miljoner euro för kapitalisering av stiftelsen. Därutöver beslutade regeringen att under åren 2015–2019 tillföra stiftelsen ytterligare medel genom att investera 2,5 gånger det kapital som stiftelsen fick in som privata gåvor till grundkapitalet, dock högst 20 miljoner euro. Nationalgalleriet fick totalt 2,9 miljoner euro i donationer, vilket innebär att staten tillförde galleriet 7,2 miljoner euro i matchning.

Ett annat exempel på en offentlig-privat investering på kulturområdet, dock inte ett regelrätt matchningssystem, är inrättandet av det nya Arkitektur- och designmuseet i Helsingfors som bildades i januari 2024 genom ett finansieringssamarbete mellan finska staten, Helsingfors stad och privata finansiärer. Bakgrunden till projektet var ett sedan länge känt behov av ändamålsenliga museilokaler för två nationella ansvarsmuseer: Finlands arkitekturmuseum (grundat 1956) och Designmuseet (grundat 1873). Finska staten och Helsingfors stad inledde därför 2021 ett samarbete med museerna för att inrätta ett

nytt nationellt museum för arkitektur och design. Målet var att skapa ett museum på högsta internationella nivå.

Som en del i arbetet med att inrätta det nya museet bildade staten och Helsingfors stad Stiftelsen Finlands arkitektur och designmuseum. Stiftelsens grundkapital samlades in från staten, staden och privata finansiärer. I likhet med insamlingskampanjerna för universitet och högskolor öronmärktes ett anslag i statsbudgeten för ändamålet. I propositionen angav regeringen att ett villkor för statens finansiering var att Helsingfors stads finansieringsandel motsvarade statens finansieringsandel (sammanlagt 60 miljoner euro) och att de privata finansiärernas finansieringsandel var minst 30 miljoner euro. Projektet kom slutligen att finansieras till 40 procent av staten, 40 procent av staden och 20 procent av privata donationer.

6.2.3 Storbritannien

I Storbritannien finns ett omfattande matchningssystem som även är kopplat till en skattereduktion. Systemet kallas *Gift Aid* och introducerades första gången 1990, för att sedan ha utökats vid olika tillfällen. Systemet premierar både små och stora gåvor eftersom den enda övre beloppsgränsen är hur mycket skatt den enskilde givaren betalat.

Om gåvor förmedlas via *Gift Aid* innebär det att mottagande organisation – som måste vara en registrerad ”charity” – utöver gåvobeloppet på begäran även kan få 25 procent extra från staten. Systemet är konstruerat som en återbäring av den skatt givaren *förmodas* ursprungligen ha betalat på gåvobeloppet utifrån nivån för grundläggande inkomstskatt (20 procent). Gåvor som ges inom ramen för systemet med *Gift Aid* kan, om givaren betalar mer än denna grundläggande inkomstskatt, även ligga till grund för skattereduktion för givaren själv (se vidare kap. 5). Tanken är att gåvomottagaren och givaren tillsammans ska få tillbaka motsvarande den skatt som betalats in på beloppet eftersom gåvan förmodas ha betalats i skattade pengar, och är givarens skattenivå högre än den grundläggande (som går till matchningen) kan denne även begära skattereduktion. Principerna framgår av följande exempel.

Någon ger 100 pund till välgörenhet. Denne är höginkomsttagare och betalar 40 procent inkomstskatt samt har gjort en *Gift Aid*-deklaration till en välgörenhetsorganisation. Resultatet blir då:

– En gåva på 100 pund behandlas som given efter betalning av grundläggande inkomstskatt på 20 procent. Bruttovärdet av gåvan före skatt ses som 125 pund – alltså det belopp en skattebetalare som betalade grundläggande skatt skulle behöva tjäna för att få 100 pund efter skatt.

– Välgörenhetsorganisationen kan begära de 20 procent av staten som skattebetalaren antas ha betalat i skatt på gåvans bruttovärde (125 pund × 20 procent = 25 pund). Detta ger alltså 25 pund i matchning utöver gåvan på 100 pund.

– Eftersom den som ger i detta exempel är höginkomsttagare kan denne också i sin skattedeklaration begära tillbaka de återstående 20 procent i inkomstskatt som antas ha betalats på gåvans bruttovärde (40 procent i inkomstskatt minus de 20 procent som välgörenhetsorganisationen redan begärt enligt schablon). Detta ger en skattereduktion till givaren på 25 pund med anledning av gåvan.

Sammanfattningsvis innebär detta, efter begärd matchning och reduktion, att givaren i detta exempel har gett 75 pund och mottagaren har fått 125 pund.

Källa: Wikipedia (bearbetat).

Mottagande organisation begär förstärkningen av gåvor inom ramen för *Gift Aid* baserat på en särskild deklaration (”Gift Aid declaration”) som givaren gör. I denna deklaration kan givaren inkludera alla gåvor som gjorts under de senaste fyra åren och även ta upp kommande gåvor till en och samma mottagare. Alla donationer till godkända mottagare kommer vara kvalificerade för denna matchning så länge de inte är mer än fyra gånger så stora som givarens årliga skatt. Om givaren betalar mindre skatt än vad som krävs för matchningen måste detta meddelas mottagaren så att de inte ansöker om för mycket i matchning (då kan givaren själv bli skyldig ytterligare skatt).

Som komplement till det ursprungliga *Gift Aid*-systemet finns numera också något som kallas ”Gift Aid Small Donations Scheme” (GASDS). Detta system gör det möjligt för ideella organisationer att ansöka om matchning på motsvarande sätt som i det huvudsakliga systemet fast utan behov av särskild deklaration från givaren. Detta system gäller mindre gåvor på upp till 30 pund. En ideell

organisation kan sammantaget ta emot upp till 2 000 pund denna väg under ett beskattningsår.

Andra matchningsmodeller på kulturområdet

Utöver det skattebaserade matchningssystemet har regeringen i Storbritannien också stöttat enskilda initiativ med matchning på projektbasis (för en sammanställning, se Walker, 2016, s. 10). På senare år har det på kulturområdet inte minst handlat om att utforska möjligheterna med social finansiering och gräsrotsfinansiering. Ett initiativ för att testa matchning i ett sådant sammanhang lanserades ursprungligen 2016 av den dåvarande brittiska kulturministern (se Department for Culture, Media & Sport, 2016) och ett flertal insatser genomfördes i samarbete mellan *Arts Council England*, *Heritage Lottery Fund* och den globala innovationsfonden *Nesta*.

Inom ramen för denna satsning på matchad gräsrotsfinansiering på kulturområdet samlades medel in till ett stort antal projekt av aktörer på både lokal och nationell nivå. Det offentliga avsatte drygt 250 000 pund, vilket matchade knappt 405 000 pund från privata givare. I en utvärdering av projektet visades att matchningen bidrog till större gåvor än normalt och även till att det kom in nya givare till kulturområdet (Baeck, Bone & Mitchell, 2017). Det visade sig dock även att en liten grupp av större givare var avgörande för hur mycket som samlades in totalt sett – den procent som gav mest stod för nästan en fjärdedel av totalen. Lokalt engagemang pekades särskilt ut som drivande i insamlingen.

De offentliga finansiärer som deltog med matchning i dessa pilotprojekt använde olika metoder för att attrahera, bedöma och fatta beslut gällande enskilda satsningar. I vissa fall tillkännagav huvudfinansiären enbart att de stödde satsningar med en viss summa givet att ytterligare medel samlades in, i andra fall tillkännagavs en strategi för hur och när allmänhetens gåvor skulle matchas. I det senare scenariot utformade huvudfinansiären och berörd finansieringsplattform en process där matchningar gjordes baserat på specifika villkor, vanligtvis att insamlingen nått en procentandel av sitt finansieringsmål eller ett visst antal finansiärer. Sammantaget kunde fyra viktigare strategier för matchning urskiljas (figur 6.1).

Figur 6.1 Olika modeller för matchning vid gräsrotsfinansiering

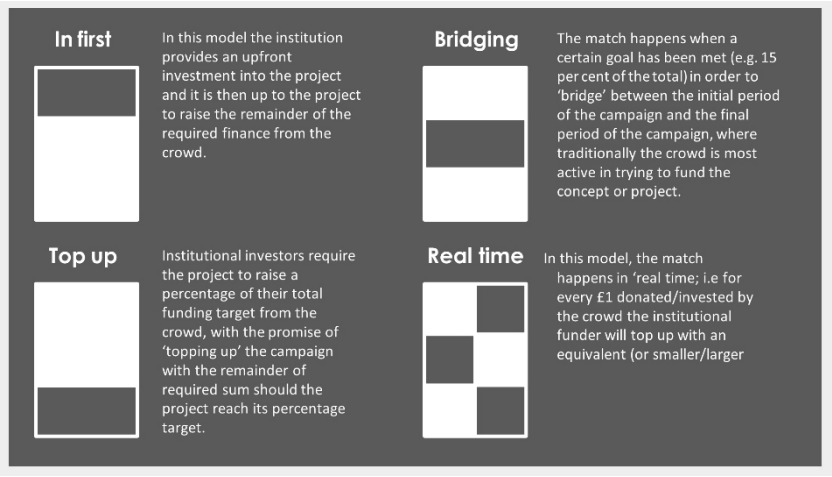

Källa: Baeck, Bone & Mitchell, s. 19.

Storbritannien har även flera andra offentliga insatser som kan nämnas i sammanhanget. Bland annat fanns under en period ett matchningsprogram inriktat på företagssponsring inom kulturområdet, kallat *The Pairing Scheme*. Det gick ut på att om en kulturinstitution fick in en ny sponsor, så sköt även staten till pengar. Programmet är nu avskaffat (jfr dock det skotska program som beskrivs nedan).

Matchning inom andra områden

Det finns i Storbritannien också omfattande offentliga matchningsprogram inom områden som bistånd och internationell solidaritet. Program som *UK Aid Match* använder statlig finansiering för att matcha medel som ges av allmänheten till organisationer inriktade på internationellt utvecklingsarbete och katastrofhjälp. För varje pund som ges till en välgörenhetskampanj utvald för medverkan i *UK Aid Match* bidrar staten också med lika mycket från biståndsbudgeten.

Den första fasen av *UK Aid Match* var mellan 2013 och 2016. Då matchades gåvor i 59 insamlingar som ungefär 3,6 miljoner personer i Storbritannien gav till. Totalt 120 miljoner pund samlades in till

42 välgörenhetsorganisationer. Den andra fasen av programmet pågick mellan 2016 och 2023.

Även på området forskning och högre utbildning har insatser gjorts som byggt på matchning. Storbritanniens tidigare premiärminister Tony Blair meddelade t.ex. 2007 att staten skulle satsa 200 miljoner pund under en treårsperiod i ”matchningsfonder” för att stimulera stiftelser och enskilda privata donatorer att ge anslag och gåvor till universiteten. År 2008 infördes det program som kallades *Matched Funding Scheme for Universities*, som administrerades av den dåvarande myndigheten *Higher Education Funding Council for England* (HEFCE). Syftet med programmet sades vara att ge lärosätena större ekonomiskt handlingsutrymme och fler finansieringskällor, så att de inte enbart skulle vara beroende av statliga anslag utan också kunna prioritera egna forsknings- och utbildningsinitiativ samt bygga långsiktiga kapitalresurser. Deltagandet var frivilligt och universiteten behövde ansöka om att omfattas av programmet.

Matchningen inom ramen för detta system skedde alltså inte automatiskt utan efter prövning och rapportering till HEFCE, som kontrollerade att gåvorna uppfyllde vissa fastställda kriterier. Fördelningen av statliga medel skedde i tre nivåer, där mindre och nyare lärosäten fick högre matchningsgrad än etablerade universitet, och med ett fastställt tak för hur mycket varje institution kunde erhålla. Utvärderingar har visat att programmet hade en hävstångseffekt: de statliga medlen på 200 miljoner pund genererade privata donationer på uppskattningsvis omkring 580 miljoner pund och bidrog till att antalet givare ökade under perioden. Efter att programmet avslutades 2011 har något motsvarande nationellt matchningssystem inte återinförts. Flera universitet ska dock ha behållit och vidareutvecklat sina interna strukturer för insamling av privata medel, vilket delvis kan tillskrivas den kapacitetsuppbyggnad som skedde inom ramen för reformen.

Även om redogörelsen här generellt avser offentliga matchningsprogram finns det även privata initiativ i Storbritannien som är värda att nämna eftersom de är så pass omfattande. Ett initiativ är det som heter *Big Give*. Det är ett privat initiativ som fungerar som en plattform för matchning av gåvor från allmänheten. *Big Give* är uppbyggt kring enskilda riktade kampanjer för gåvor till en fråga eller mottagare under en viss period och plattformen får större donatorer (filantroper, stiftelser eller företag) att utlova matchning av det som

kan samlas in från allmänheten eller större donatorer. Organisationen arbetar med flera olika modeller för vad som matchas (insamlade pengar eller löften om donationer t.ex.) och nivåerna på matchningen (dock oftast 1:1) samt hur länge olika kampanjer ska pågå. Mottagare och syfte med insamlingskampanjerna godkänns av *Big Give* efter ansökan, men genomgående är det brittiska ”charities” som kan komma i fråga.

Ett annat program som är värt att nämna är det som drivs av den privata plattformen *Crowdfunder*. Denna tjänst för att samla in pengar till olika projekt har bl.a. ett program som heter ”+Extra funding” som ger vissa projekt möjlighet att få matchning på gåvor från nationella och lokala partners till *Crowdfunder*. I dessa fall är det alltså vad partnerorganisationerna är intresserade av att matcha som styr vilka resurser som finns tillgängliga, men det kan bl.a. vara kulturprojekt. Utöver detta finns det flera andra privata matchningsinitiativ i Storbritannien som fungerar på likartade sätt, dvs. genom att matcha mindre bidrag med resurser från större donatorer eller finansiärer inom utvalda områden.

Ett initiativ i Skottland

Icke vinstdrivande organisationer i Skottland med verksamhet på kulturområdet kan ansöka om matchning för ”sponsorsamarbeten” med privata företag från den statligt finansierade *C&BS Fund* (*Culture and Business Fund Scotland*). Kulturorganisationerna kan ansöka om upp till femtio procents påslag på värdet av sådana samarbeten med företag. Samarbeten i detta fall avser dock inte gåvor utan affärsuppgörelser där kulturorganisationen erhåller medel eller tjänster från ett privat företag i utbyte mot egna prestationer i någon form – syftet är just att uppmuntra sådan samverkan snarare än givande.

Systemet är upplagt på så sätt att kulturorganisationen först begär en ”principinbjudan” i samband med att diskussioner förs med potentiella samarbetspartners. I en sådan klargörs bl.a. att samarbetsavtalet i fråga uppfyller fondens riktlinjer och skulle kunna få stöd. Utifrån detta görs sedan en fullständig ansökan om matchning från fonden när avtal är tecknat. Den minsta matchningen är 1 000 pund, vilket innebär att själva gåvan alltså måste vara minst 2 000 pund. Kultur-

organisationer får ansöka om som mest 10 000 pund. Både monetära medel och tjänster kan ligga till grund för beräkningen.

6.2.4 Irland

I likhet med Storbritannien har Irland ett skattebaserat system för matchning av gåvor till bl.a. kultur. Systemet kallas *Charitable Donation Scheme* och innebär att gåvomottagaren kan få en matchning av staten som motsvarar en del av den skatt som givaren har betalat på gåvan. Om privatpersoner skänker minst 250 euro per år till en godkänd organisation, kan organisationen ansöka om en skatteåterbäring baserat på gåvan motsvarande 31 procent. Gåvounderlaget som kan ligga till grund för skatteåterbäring är begränsat till högst 1 miljon euro per givare och år.

Systemet omfattar gåvor till organisationer som är godkända enligt irländsk skattelagstiftning (”approved bodies”), vilket bl.a. inkluderar organisationer inom kultur, utbildning och humanitärt arbete.

6.2.5 Nederländerna

I Nederländerna finns inget regelrätt matchningssystem på nationell nivå, men däremot har en s.k. *multiplikator* för skatteavdrag införts för allmännyttiga organisationer inriktade på just kultur för att främja inte minst mindre donationer till dessa. Multiplikatorn innebär att avdragsgilla belopp ökas med 25 respektive 50 procent för privatpersoner och företag, upp till ett visst maximalt gåvobelopp (se vidare kap. 5).

På kommunal och regional nivå har dock en rad initiativ tagits för matchning av kulturprojekt via digitala plattformar för gräsrotsfinansiering (se Loots, Piecyk & Wijngaarden, 2023). Bland annat har de tre största städerna och minst tolv regioner använt sig av sådan matchning inom kulturområdet. Majoriteten av projekten har stötts genom den nederländska finansieringsplattformen *Voordekunst*, som funnits sedan 2010 och förmedlat stöd till tusentals kulturprojekt. Enligt uppgift har olika modeller använts för matchning i dessa satsningar, främst har det handlat om att det offentliga lovat gå in och täcka upp kostnader om ett projekt på egen hand lyckas samla in

upp till en viss nivå (det som i figur 6.1 ovan kallats ”bridging” eller ”top up”). I de flesta fall har de kommunala och regionala matchningsstöden i Nederländerna gått till avgränsade projekt med relativt liten budget (genomsnittet ligger kring 6 500 euro).

6.2.6 Spanien

I Spanien finns det inte något matchningsprogram som drivs direkt av staten även om insatser för att främja privat kulturfinansiering görs via t.ex. skattereduktion (se vidare kap. 5). Värt att särskilt nämna i detta sammanhang är dock den spanska plattformen för gräsrotsfinansiering, *Goteo,* som ofta lyfts fram som ett exempel på hur offentlig matchning kan användas för att mobilisera privat kapital.

En central del av plattformens affärsmodell är matchning där en offentlig institution, exempelvis en kommun eller ett universitet, initialt avsätter ett belopp för att utveckla ett visst område, t.ex. inom kultur eller utbildning. Den offentliga institutionen genomför därefter en utlysning där aktörer uppmanas att lämna in projektförslag inom området. De projekt som väljs ut får möjlighet att genomföra insamlingskampanjer på plattformen, samtidigt som allmänheten uppmanas att bidra till dessa ekonomiskt. När stöd kommer in till ett specifikt projekt matchas det direkt av institutionen, oftast med motsvarande belopp. Totalt kan denna löpande matchning fortsätta upp till ett på förhand av institutionen satt takbelopp. Detta innebär alltså en form av matchning i realtid (det som i figur 6.1 kallas ”real time”) där givaren direkt får veta att den egna gåvan kommer att räknas upp enligt en viss proportion. Nås inte, trots detta, insamlingsmålet för kampanjen betalas gåvor dock, som ofta vid gräsrotsfinansiering, tillbaka till givaren och den matchande institutionen behöver inte heller betala ut sina avsatta medel.

6.3 Olika modeller för matchning

Av ovanstående genomgång framgår att det finns olika system för att med offentliga medel matcha privat givande eller motsvarande intäkter. Den gemensamma tanken är att skapa incitament att ge, men uppläggen varierar. Olika aspekter av dessa insatser kan lyftas

fram men på en generell nivå kan man ändå urskilja ett antal olika matchningsmodeller – en slags idealtyper som i praktiken kan förekomma i både renodlad och hybrid form. Dessa idealtypiska modeller sammanfattas här som utgångspunkt för utredningens egna överväganden och förslag.

6.3.1 Automatiska system

Matchning kan organiseras så att fysiska och/eller juridiska personers gåvor förstärks utifrån på förhand definierade regler utan bedömning i sak – dvs. i vad som kan kallas automatiska system. Det behövs för att åstadkomma ett renodlat sådant system ett tydligt regelverk för att avgränsa vilka gåvomottagarna ska vara samt en – helst enkel – administrativ procedur för att dessa ska kunna begära matchning av det offentliga i varje relevant fall. Som i fallet med det brittiska systemet *Gift Aid* behöver ett automatiskt, och därmed på förhand kostnadsmässigt svårbedömt system, förmodligen en koppling till statsbudgetens intäktssida via skattesystemet så att utgifter för matchningen motsvaras av intäkter i andra änden.

6.3.2 Semiautomatiska system

En annan matchningsvariant, som liknar den tidigare norska gåvoförstärkningsordningen, är att någon typ av offentligt organ ges möjlighet att matcha enskilda gåvor från privata aktörer (fysiska eller juridiska personer) inom vissa ramar och utifrån vissa på förhand kända allmänna kriterier. I ett sådant upplägg görs en bedömning av om ett projekt uppfyller kriterierna men någon bedömning av innehållets kvalitet eller relevans i övrigt görs inte. Realistiskt sett krävs det att det offentliga organ som tar emot ansökningarna har ett visst ramanslag för detta, alltså en begränsad påse pengar. Matchningsmedlen kan sedan fördelas enligt olika principer, t.ex. utifrån en först till kvarn-princip eller enligt principen störst/minst går först.

6.3.3 Kampanjmatchning

Som framgår ovan har även offentlig matchning av gåvor inom ramen för temporära insamlingskampanjer varit vanligt förekommande under senare år. Till exempel i Finland har staten på detta sätt angivit ett visst prioriterat ändamål för en begränsad period och satt upp mål för en insamling som utlovats matchning under vissa förutsättningar. Företrädesvis har detta gällt större nysatsningar på eller ombildningar av institutioner där det offentliga har velat skapa resurser för ett byggnadsarbete eller en självständig förmögenhetsmassa som kan ligga till grund för långsiktig drift.

Kampanjmatchning av detta slag är möjligen mer att betrakta som ett politiskt åtagande än som ett regelstyrt system eftersom det är tillfälligt och snarast bygger på offentliga utfästelser. Ska kampanjer av detta slag fungera som incitament för givande behöver de dock en stor tydlighet kring villkoren. Formatet förefaller lämpa sig särskilt väl för större donationer som av budgettekniska skäl kan vara svåra att rymma inom ramen för löpande automatiska eller semiautomatiska system och där det är viktigt att inriktningen sätts av den politiska nivån.

6.3.4 Matchad gräsrotsfinansiering

Som en specifik form av kampanjmatchning kan man betrakta matchning av projekt via plattformar för gräsrotsfinansiering. Sådana matchningskampanjer har på senare år prövats i en rad europeiska länder, ofta som i Spanien och Nederländerna i mer lokala sammanhang och för att stödja mindre projekt. Exempel finns både på löften om matchning innan en insamling påbörjats (”in first”), löpande för varje gåva som ges (”real time”), för att uppnå ett finansieringsmål om en viss tröskel nås (”bridging”) och för att förstärka projektet om det når en viss miniminivå (”top up”).

I likhet med stora, nationella matchningskampanjer innefattar matchning av gräsrotsinitiativ via digitala plattformar generellt att beslut fattas angående vilka enskilda insamlingar som ska stödjas. Detta sätt att fördela pengar skiljer sig såtillvida från automatiska och semiautomatiska matchningssystem.

6.3.5 Bonussystem

Som en alternativ form av automatiskt matchningssystem skulle man kunna beskriva de bonussystem för att genom höjda offentliga verksamhetsbidrag premiera privat finansiering som utvecklats på både kultur- och forskningsområdet. I ett sådant upplägg får vissa verksamheter som totalt sett attraherar mycket externt eller privat kapital (eller mer generellt: egenintäkter) ett påslag utöver ordinarie anslag.

Bonussystem tar i första hand sikte på att skapa incitament för gåvomottagaren att hitta privata intäkter, snarare än incitament för givaren att ge. Eftersom det är viktigt för många givare att deras gåvor inte fungerar som ersättning för offentlig finansiering kan bonussystem dock tänkas vara ett incitament även för givande då de gör det troligare att donerade medel verkligen går till att stärka eller bygga ut den verksamhet givaren vill stödja.

6.3.6 Matchad kulturfond

En särskild typ av matchning som föreslagits vid ett flertal tillfällen i en svensk kontext (SOU 2021:77; Malm & Johansson, 2023) är att matchningen ska ske genom att resurser samlas i en kulturfond. Tanken i dessa fall är att det offentliga antingen matchar privata insatser i uppbyggnaden av fonden eller löpande i samband med att privata tillskott ges till fonden. Fonden som sådan däremot är tänkt att fungera som vilken kulturfinansiär som helst och behöver inte i sin tur nödvändigtvis matcha andras gåvor eller investeringar.

Vissa matchade fonder som diskuterats förefaller vara inspirerade av de stora kulturfonder som finns i våra nordiska grannländer, och tänkts ha generella verksamhetsområden, även om diskussioner också förts om fonder med mer lokal inriktning. Ingenting hindrar heller att ett liknande upplägg skulle kunna tänkas för kulturfonder inriktade på en viss konstart eller ett visst kulturområde.

6.4 Vad vet vi om effekterna?

Det finns både utvärderingar av genomförda matchningsprogram och viss forskning om effekterna av matchning att tillgå. Huvudsakligen härstammar dessa undersökningar från den anglosaxiska världen där både privat och offentlig matchning hittills varit vanligast förekommande.

Utvärderingar

En utvärdering av ett stort initiativ med offentlig matchning för att främja gräsrotsfinansiering på kulturområdet i Storbritannien visar att matchning bidrog till att sannolikheten ökade för att projekt uppnådde sina finansieringsmål jämfört med projekt i en kontrollgrupp (Baeck, Bone & Mitchell, 2017). Matchningen medförde att enskilda gåvor ökade i genomsnittlig storlek och data visar även att nya givarkategorier tillkom. I undersökningen framgick vidare att stora enskilda givare var avgörande för den totala finansieringen även i dessa gräsrotsfinansieringsprojekt, liksom att lokal anknytning var viktigt för givarna.

I en annan brittisk sammanställning (Walker, 2016), som dock inte handlar om kulturområdet specifikt, visas att initiativ som *Big Give* gett incitament för ökat givande och fler givare. Undersökningen bygger på både en litteraturstudie, statistisk analys av gåvomönster och survey-data där givare själva fått uppge vad som motiverat givande i en viss situation. Det framhålls i rapporten bl.a. att matchningssystem för att fungera väl måste vara enkla att förstå, innefatta en substantiell matchning och gärna vara tidsbegränsade så att det skapas en känsla av att möjligheten måste tas innan den försvinner. I samma anda varnar rapporten för att använda löften om matchning för ofta så att det blir den nya normen, vilket kan leda till att känslan av ett unikt tillfälle minskar.

Uppgifter från den spanska plattformen för gräsrotsfinansiering *Goteo* visar att kampanjer med institutionellt stöd i genomsnitt får in väsentligt mycket mer i gåvor från allmänheten än kampanjer utan sådant stöd. Matchningsprogram på denna plattform hade enligt sammanställningen således en tydlig multiplikatoreffekt. Bland annat ska det ha att göra med att ett projekts trovärdighet ökar när det har stöd från en offentlig institution. Projektet får därigenom större förtro-

ende hos allmänheten och har bättre förutsättningar att attrahera gåvor (Morell, Hidalgo & Rodríguez, 2020).

Forskningsresultat

I den ekonomiska forskningen har ett antal studier genomförts som haft som syfte att undersöka effekterna av bl.a. matchning. En metastudie av vad forskningen säger om effekterna av incitament för att främja privat givande, företrädesvis i USA, drar också slutsatsen att det finns tydliga belägg för att både skatteincitament och matchningserbjudanden har positiva effekter när det gäller att öka givandet (Chapman & Thai, 2025). I artikeln argumenterar författarna också för att effektiviteten av olika incitament varierar beroende på synen på filantropi och verksamhetsområde, men att incitament som gynnar andra – alltså i detta fall den mottagande institutionen – generellt är mer effektiva än sådana som gynnar givaren själv. Enligt denna forskningsöversikt har tidigare studier också genomgående visat att matchningssystem är mer effektiva än skatteincitament i att främja givande (s. 15–17).

Vidare framhölls i den refererade metastudien att matchningen måste vara substantiell (helst över 25 procent) om den ska ha mätbar effekt, men att den relativa nyttan samtidigt avtar om den är för stor (mer än 1:1). Denna slutsats underbyggs av mer detaljerade resultat i andra studier. I en ofta refererad undersökning i form av ett naturligt fältexperiment inriktat på att undersöka effekterna av matchning (Karlan & List, 2006), visades t.ex. att matchning generellt hade en tydlig mätbar effekt på givandet, men att högre förstärkningskoefficienter (som 3:1 och 2:1) inte hade någon påvisbar ytterligare effekt jämfört med lägre (som 1:1). Motsvarande har bekräftats i flera andra studier av givares beteende (se t.ex. Ahles, Lahey & Palma, 2025).

I den kulturpolitiska forskningen har det även diskuterats vad effekterna blir av den omfördelning av beslutsmakt som olika matchningssystem innebär. I dessa sammanhang har det bl.a. framhållits att offentlig matchning av gräsrotsfinansierade projekt kan vitalisera och diversifiera bidragsgivningen genom att låta människors kollektiva kunskap få inflytande över hur medel fördelas (Dalla Chiesa & Alexopoulou, 2022). Detta samtidigt som det innebär utmaningar

för planeringen av insatser inom ramen för en målstyrd kulturpolitik. Det har också betonats att matchningen av just gräsrotsfinansierade initiativ kan bidra till legitimitet för offentliga finansieringsbeslut eftersom de projekt som får stöd har förankring i breda grupper och beslutsprocessen är transparent (Loots, Piecyk & Wijngaarden, 2024). Särskilt framhålls att matchning av sådana initiativ kan bidra till finansieringen av mindre projekt som inte skulle bli aktuella i traditionella ansökningsomgångar och att de digitala finansieringsplattformarna som används appellerar till och aktiverar en yngre generation.

I dessa sammanhang har det vidare bl.a. argumenterats för att matchning kan vara ett sätt för det offentliga att undvika att bidrag till kulturverksamheter orsakar det som brukar kallas ”crowding out”, dvs. att viljan att ge privat eller ambitionen att få in privata intäkter minskar i takt med att det offentliga stödet ökar. I en studie på ett stort antal anglosaxiska välgörenhetsorganisationer framkom att sådana effekter var påtagliga av ökat offentligt stöd, framför allt på grund av att det bidrog till att minska arbetet med insamling av privata medel men också p.g.a. att potentiella givare såg det som att de redan betalat för verksamheten via skattsedeln (Andreoni & Payne, 2011). Ett effektivt sätt att motverka dessa tendenser var dock, enligt artikelförfattarna, krav på att välgörenhetsorganisationerna skulle öka sina privata intäkter med en viss andel för att få ökat offentligt stöd (alltså ett ekonomiskt incitament liknande de bonussystem som diskuterats ovan).

7 Förslag och bedömningar

Som framgått av tidigare kapitel är det mycket som tyder på ett stort privat engagemang för kulturen i Sverige på olika nivåer. Dels står enskildas konsumtion för en stor andel av kulturområdets totala finansiering, dels finns många exempel på att privata gåvor och donationer bidragit på avgörande sätt till uppbyggnaden av det landskap av kulturinstitutioner vi har i landet.

Trots denna positiva bild vad gäller privata medel till kultur, tillförs detta område ändå totalt sett relativt lite monetära resurser i form av sponsring och gåvor jämfört med hur det ser ut i många av våra europeiska grannländer. Förutsättningarna för att sponsra kulturverksamhet kan enligt vår bedömning komma att väsentligen förbättras om de förslag som Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet nyligen lämnat om en utvidgad avdragsrätt för sponsring (SOU 2026:5) blir verklighet. Även kulturen kring givande och förutsättningarna för gåvor och donationer till kulturell verksamhet behöver dock förbättras om privat finansiering på en nivå som motsvarar andra framgångsrika länder ska komma kultursektorn i Sverige till del.

Utredningen har för avsikt att bidra till förändringar i detta avseende genom att här lägga fram ett antal konkreta förslag som ger alla – dvs. både *små och stora givare* – starkare drivkrafter och bättre förutsättningar att investera i kultur, och som innebär att alla – dvs. både *små och stora kulturverksamheter* – ska kunna ta del av gåvor på likartade villkor. I detta syfte lämnas i det följande förslag som dels avser möjligheten att få skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet (avsnitt 7.2) och dels insatser för att främja privata investeringar genom offentlig förstärkning av gåvor (avsnitt 7.3).

För att främja framtidsinriktade nysatsningar och ge ett verkligt uppsving för kultursektorn är det även utredningens bedömning att det behövs ett bredare perspektivskifte i Sverige, och att resurser

till kultur i högre grad än i dag ses som just *investeringar* med potential att generera både kulturell, social och ekonomisk avkastning. Särskilt gäller detta i fall då offentliga satsningar kan få mer privat kapital att söka sig till sektorn och på så vis medföra dynamiska effekter som mångfaldigar värdet av satsade offentliga medel. För att åstadkomma detta perspektivskifte behövs ändringar av lagstiftningen men även att kulturens värde lyfts fram tydligare på politisk nivå generellt.

Som medel för att åstadkomma detta föreslår utredningen, som en övergripande ram för andra insatser, att det tas fram ett brett investeringsprogram för kultur som även innefattar att medel – enligt utredningens förslag i storleksordningen en miljard kronor över en fyraårsperiod – avsätts på statsbudgeten för konkreta reformer. Inom investeringsprogrammet bör dels en permanent skattereduktion för gåvor till kultur införas, och dels olika insatser för matchning av gåvor prövas.

Figur 7.1 Schematisk presentation av utredningens förslag

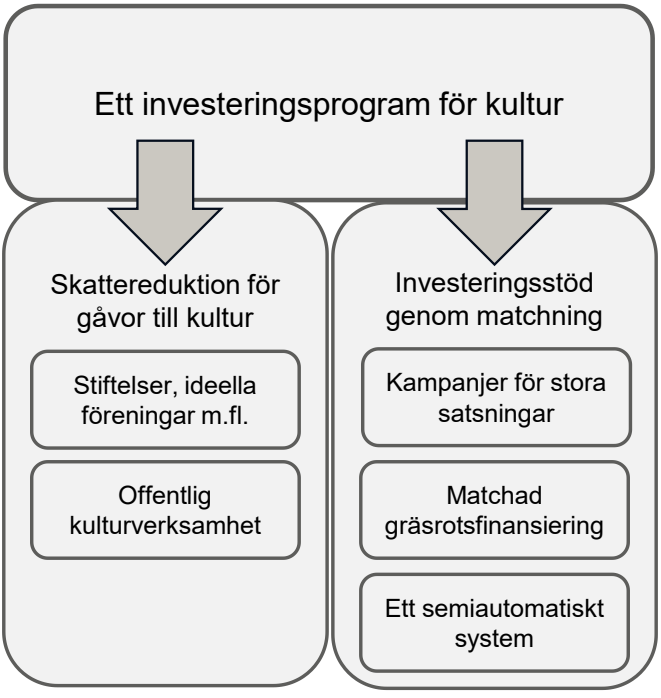

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

Förslag

Regeringen bör ta fram ett samlat investeringsprogram för kultur som dels innefattar en permanent utvidgning av möjligheten till skattereduktion för gåvor till kultur, dels temporära insatser för att förstärka privata gåvor till kulturområdet. I programmet bör särskilt prioriterade områden för offentlig-privat samverkan under de kommande åren pekas ut och statliga medel avsättas för insatserna.

För att möjliggöra större och för samhället som helhet värdeskapande framtidssatsningar behövs ett mer strategiskt inriktat arbete med breddad finansiering av kultur. Utredningens förslag är därför att regeringen tar fram ett särskilt strategidokument: ett investeringsprogram för kultur som har fokus på offentlig-privat samverkan. I detta sammanhang bör både offentliga och privata medel tydligt beskrivas och hanteras som investeringar, dvs. som resurser som krävs för att på sikt generera avkastning, både i kulturella, sociala och ekonomiska termer. De offentliga insatser som tas upp i programmet bör – till skillnad från den kulturpolitiska basfinansiering som i grunden är avgörande – direkt syfta till att attrahera mer privat kapital och på så sätt förmeras.

Som en del av investeringsprogrammet för kultur bör, för det första, en permanent skattereform genomföras så att gåvor till kulturverksamheter premieras genom skattereduktion (avsnitt 7.2 nedan). Detta som en generell grund för att främja privata investeringar i kultur från både enskilda och företag. För det andra bör investeringsprogrammet innefatta de olika riktade stöd genom matchning som beskrivs i det följande (se avsnitt 7.3). Det handlar dels om riktade investeringskampanjer för både stora och små gåvor, dels om ett generellt utformat matchningsstöd av mer automatisk karaktär. För dessa ändamål är det motiverat att avsätta i storleksordningen totalt en miljard kronor fördelat över fyra år (nedan beskrivs närmare hur utredningen menar att detta bör fördelas).

Ett investeringsprogram av det slag som här föreslås bör bygga på övergripande strategiska målsättningar som utgår från kulturområdets värde för samhället som helhet och dess utvecklingspoten-

tial. Sådana målsättningar kan naturligtvis uttryckas på många olika sätt men i denna del kan programmet lämpligen utgå från den beskrivning som finns av områdets samhälleliga betydelse i regeringens strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) samt nyare statistik om kultursektorns betydelse för landet (se t.ex. Kreativ Sektor, 2025).

Ett investeringsprogram bör också innefatta en bedömning av på vilka områden det är prioriterat att genomföra särskilda satsningar för att åstadkomma utveckling. Dessa utpekade områden bör både kunna vara breda (en viss del av kultursektorn eller ett konstområde med särskild potential) och mer specifika (inrättandet av en ny kulturinstitution eller genomförandet av ett visst byggprojekt av stor betydelse). Även om det inte behöver vara begränsat till detta bör dessa prioriteringar kopplas direkt till de system för offentlig matchning av privata gåvor som utredningen föreslår ska prövas för att främja privat finansiering. Inriktningen för denna typ av insatser lämpar sig väl för att tillkännages inom ramen för ett politiskt beslutat investeringsprogram.

Investeringsprogrammet bör föreläggas riksdagen i form av en proposition. Det kan också ta form av en skrivelse, men då behöver lagförslag och medelstilldelning hanteras i annan ordning, t.ex. i budgetpropositionen.

7.2 Inför en skattereduktion för gåvor till kultur

För att göra det mer attraktivt för både enskilda och företag att ge till kultur behövs en utvidgad skattereduktion som även omfattar kulturområdet. Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur en sådan skattereduktion skulle kunna utformas och hur organisationer som har som ändamål att främja eller bedriva kulturell verksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare (se bilaga 1). I det följande lämnas i detta syfte flera delförslag och bedömningar, dels om ett införande av kultur som ändamål inom ramen för befintligt regelverk, dels om en utvidgning av möjligheten att bli gåvomottagare till vissa andra typer av organisationer som är viktiga på kulturområdet. Vidare diskuteras behovet av en höjd beloppsgräns. Dessa förändringar utgör, enligt utredningens bedömning, en viktig skattemässig bas som bör kunna läggas fram inom ramen för ett investerings-

program för kultur som även innefattar insatser för matchning och eventuellt även andra riktade satsningar på särskilt prioriterade områden.

7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion

Förslag

Det befintliga regelverket för skattereduktion ska utvidgas så att även gåvor till mottagare som har som ändamål att främja kultur eller helt eller delvis bedriver sådan verksamhet kan ge rätt till skattereduktion.

Med kultur avses detsamma som i 7 kap. 4 § IL.

Utredningen föreslår att det befintliga regelverket för skattereduktion för gåvor ska utvidgas på så sätt att kultur införs som ett ändamål för gåvor som kan ge rätt till skattereduktion. Det innebär att kultur, tillsammans med de redan godkända ändamålen social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning, ska inordnas som ett ändamål som kan medföra godkännande som gåvomottagare.

Utredningens förslag i denna del innebär inte någon ändring i övrigt av de krav som gäller för godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Således ska det krav på viss organisationsform som gäller enligt nuvarande lagstiftning gälla även för organisationer som har som ändamål att främja kultur eller bedriva kulturell verksamhet. För att en organisation verksam på kulturområdet ska bli godkänd som gåvomottagare krävs alltså att den är en stiftelse, en ideell förening eller ett registrerat trossamfund. Förslaget innebär även att de krav som följer av 6 § punkterna 1 och 3–5 i lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska gälla även för organisationer som främjar eller bedriver kulturell verksamhet. Det innebär bl.a. krav på inskränkt skattskyldighet.

En utvidgning av regelverket för skattereduktion för gåvor till förmån för allmännyttig kultur på detta sätt bedöms, som framhållits ovan, vara motiverat av flera skäl. Förslaget innebär att samma regler för godkännande av gåvomottagare ska gälla för organisationer som främjar ändamålet kultur som för organisationer som främjar de i dag

godkända ändamålen social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. En sådan ordning framstår som lämplig och önskvärd eftersom det är rimligt att samma regler så långt som möjligt gäller för olika allmännyttiga ändamål. Lagtekniskt föreslås att reglerna ska inordnas i befintlig lagstiftning. Förslaget är utformat så att det kan tillämpas för gåvor från både fysiska och juridiska personer.

Kultur som ändamål

För att avgränsa det relevanta området föreslås att samma term ska användas som i 7 kap. 4 § IL, dvs. kultur. Ordets innebörd bör också vara densamma. Frågan om vad som omfattas av ändamålet kultur i detta sammanhang utgår alltså från skatterättsliga överväganden.

Som framhållits i doktrin (se Berglund, s. 351–356) innebär det både att det är nödvändigt att beakta hur *allmännyttighet generellt* ska förstås i skattehänseende och hur *ett specifikt ändamål* (i detta fall kultur) ska avgränsas. Allmännyttighet är ett begrepp som inte definieras i lagstiftningen men det har kommit att ges en innebörd som kan sammanfattas i bl.a. följande. För att det ska vara fråga om allmännyttig verksamhet kan, för det första, det egentliga syftet inte vara att främja *enskilda ekonomiska intressen*. Allmännyttig verksamhet får inte ha vinstsyfte även om den kan bedrivas för att generera överskott som används i själva verksamheten. Vidare ska det handla om verksamhet som är av *samhälleligt beaktansvärt slag*. Med detta avses enligt förarbetena till 1977 års regler om beskattning av ideella föreningar och 2014 års nya inkomstskatteregler för ideell sektor att verksamheten allmänt *anses* vara allmännyttig och ”från allmän synpunkt” är förtjänt av det understöd som t.ex. en skattebefrielse innebär.[1] Verksamheten ska ligga i linje med det svenska samhällets grundläggande värderingar och aktiviteter som tar sig uppenbart oacceptabla uttryck (t.ex. genom att öppet propagera för brott) kan inte anses vara allmännyttiga. En faktor som har ansetts tala för t.ex. skattefrihet som allmännyttig verksamhet är om verksamheten tar emot stöd från det allmänna.

Inte heller vad som avses med ändamålet kultur i 7 kap. 4 § IL är, som angetts ovan, definierat i lagstiftningen. I rättspraxis har bl.a. en stiftelse som lämnat bidrag till Kungl. Operan ansetts främja det all-

[1] Se bet. 1976/77:SkU45, s. 27 f., och prop. 2013/14:1, s. 288.

männyttiga ändamålet kultur (se HFD 2024 not. 53). Även viss föreningsverksamhet till främjande av konst har i rättspraxis ansetts främja allmännyttig kultur (se RÅ 2002 ref. 6). Den rättspraxis som identifierats kan dock inte sägas ge någon tydlig vägledning kring vad som omfattas av ändamålet mer generellt.

Förarbetena till nu gällande lagstiftning klargör både direkt och indirekt hur termen kultur ska förstås. Regeringen hänvisade i den proposition som innefattade förslaget om att kultur skulle vara ett skattegynnat ändamål även för stiftelser (prop. 2013/14:1, s. 303) bl.a. till de av riksdagen beslutade nationella kulturpolitiska målen. Regeringen framhöll att ett sätt att underlätta uppfyllandet av dessa mål var att låta främjandet av kultur vara ett särskilt skattegynnat ändamål även för stiftelser.

De kulturpolitiska målen är strävansmål som tar sikte på vad offentliga insatser ska åstadkomma och innehåller inte annat än indirekt någon avgränsning av själva kulturområdet. Det ska dock noteras att det i kommentarerna till de kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, s. 26–32) talas om att de avser både amatörkultur och professionell kultur samt verksamhet som sträcker sig från konstnärligt skapande till bevarande av kulturarvet. Bevarande av kulturarv sägs i sin tur omfatta allt från fysiska miljöer och arkiv- och föremålssamlingar till berättelser, traditioner och föreställningar. På annat håll i propositionen (s. 12) anför regeringen att det inte är politikens uppgift att definiera kulturbegreppet, men att det är nödvändigt att göra en avgränsning och definition av vad som bör rymmas inom kulturpolitiken. Även om gränserna hela tiden överskrids och omprövas har kulturpolitiken fortfarande som huvudsyfte att stödja insatser som görs inom ordets, scenens, bildens och tonens områden samt för kulturarvet. I samma anda beskrivs också ”kulturlivet” senare i propositionen (s. 16) som bestående av bl.a. dans, musik, teater, litteratur, bildkonst, utställningar och kulturmiljöer. De nämnda områdena är också i stort desamma som återfinns i både den statliga kulturbudgeten och t.ex. i bidragsgivningen hos myndigheter som Statens kulturråd, Konstnärsnämnden och Riksantikvarieämbetet.

De områden som är i fokus för den offentliga kulturpolitiken – som enligt vad regeringen anfört alltså är en viktig utgångspunkt för hur kulturområdet ska förstås – består som synes av verksamhet inom både konstartsområdet och kulturarvsområdet. Samman-

taget kan konstateras att området för konstarterna innefattar institutioner inriktade på både de klassiska bildande konsterna som måleri, skulptur och arkitektur, och musikinstitutioner och scenkonst som teater, dans och cirkus. Allt som kan betecknas som konstnärlig verksamhet innefattas naturligen, vilket även avser verksamhet på litteraturområdet samt hantverk och slöjd. Kulturarvsområdet innefattar å sin sida bevarandet av både byggnader, föremål, miljöer och traditioner. Institutionellt drivs sådan verksamhet typiskt sett i form av arkiv, bibliotek och museer eller inom ramen för kulturmiljövården. På dessa områden finns särskild lagstiftning som också kan tjäna som ledning för att bedöma vilken verksamhet som ingår: arkivlagen (1990:782), biblioteksslagen (2013:801), museilagen (2017:563) och kulturmiljölagen (1988:950). Det finns skäl att i detta sammanhang även framhålla att det finns viss verksamhet som ibland kan hänföras till medieområdet men som utan tvekan är att räkna till det kulturområde som ovan beskrivits. Det handlar om verksamhet inom områden som fotografi, film och dataspel.

Det framstår som tillräckligt även vid ett införande av en möjlighet att få skattereduktion att utgå från den bestämning av kulturområdet som regeringen gjorde 2009. Utan att slå fast vad som är eller inte är kultur i allmän mening, bör de praktiskt motiverade avgränsningar av området som indirekt gjordes i tidigare proposition genom hänvisning till de kulturpolitiska målen kunna användas som ledning också för tolkningen av termens betydelse även i detta sammanhang. Därför föreslår utredningen att samma begrepp används i gåvomottagarlagen som i 7 kap. 4 § IL. Att inskränka eller utvidga den möjliga gåvomottagarkretsen genom en annorlunda beskrivning av ändamålet i den förra lagstiftningen framstår som omotiverat i sak. Den föreslagna ordningen innebär också att en koppling kan upprätthållas mellan Skatteverkets hantering av godkända gåvomottagare och den kontroll som, i fråga om svenska subjekt, den ordinarie beskattningen utgör (jfr prop. 2011/12:1, s. 454).

Avsikten med utredningens överväganden i denna del är inte att förändra omfattningen av eller innehållet i det skattegynnade område som omfattas av det allmännyttiga ändamålet kultur i 7 kap. 4 § IL. Avsikten är snarare att i förtydligande syfte utifrån tidigare förarbeten ge exempel på sådan verksamhet som omfattas av ändamålet. Vad som omfattas av ändamålet kultur blir ytterst en fråga för rättstillämpningen, men som framhållits i doktrin (Berglund,

s. 617–618) bör bedömningen av vad som ska anses ingå i allmännyttig verksamhet i skatterättsligt hänseende normalt sett kunna göras generöst. Det bör inte heller vid bedömning av status som gåvomottagare inom området kultur bli fråga om att göra någon kvalitetsbedömning av vad som ska anses vara konstnärlig verksamhet, utan det räcker att det kan klarläggas att en viss verksamhet t.ex. har ett konstnärligt syfte för att den ska omfattas. Eftersom många konstnärliga verksamheter kan uppfattas som säregna eller syftar till att provocera, bör det finnas en acceptans för detta i bedömningen.

Vem kan bli gåvomottagare?

Förslaget i denna del träffar som nämnts inskränkt skattskyldiga stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som har som ändamål att främja kultur eller helt eller delvis bedriver sådan verksamhet. Under beskattningsåren 2023 och 2024 angav 14 160 respektive 12 302 stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund att de främjar det allmännyttiga ändamålet kultur i sin inkomstdeklaration.[2] Det innebär att det finns ett stort antal ideella organisationer på kulturområdet som potentiellt sett skulle kunna träffas av utredningens förslag, under förutsättning att övriga villkor för godkännande som gåvomottagare är uppfyllda.

Av den genomgång av större kulturverksamheter runt om i landet som utredningen gjort (kap. 3), framgår också att många sådana bedrivs i form av stiftelser och ideella föreningar, dvs. i organisationsformer som träffas av regelverket för skattereduktion för gåvor. Det gäller både från det offentliga helt fristående verksamheter och t.ex. stiftelser som inrättats av eller styrs av det allmänna. Även detta talar för att förslaget i denna del skulle kunna få ett brett genomslag på kulturområdet. Till detta kommer dock att en försvarlig del av den relevanta kulturverksamheten i Sverige bedrivs i offentlig regi men i andra former än stiftelse, ideell förening eller registrerat trossamfund. För att även göra det möjligt att ge gåvor med skattereduktion till dessa kulturverksamheter skulle det dock krävas en särskild reglering som diskuteras närmare nedan (avsnitt 7.2.2).

[2] Enligt uppgift från Skatteverket.

Förslaget innebär alltså att gåvor kan ges med skattereduktion både till organisationer som har som ändamål att främja kultur och till organisationer som helt eller delvis bedriver sådan verksamhet. Främjande av allmännyttiga ändamål kan ske direkt eller indirekt (se avsnitt 4.2.2). Ett exempel på direkt främjande av kultur skulle kunna vara en stiftelse som delar ut stipendier till verksamma kulturutövare eller en ideell förening som bedriver teaterverksamhet. Ett exempel på indirekt främjande av kultur skulle kunna vara en stiftelse som lämnar bidrag till allmännyttig kulturverksamhet som bedrivs av en annan organisation. Av rättspraxis från Högsta förvaltningsdomstolen framgår att bidrag som lämnas från en ideell organisation till aktiebolag och enskilda näringsidkare under vissa förutsättningar kan kvalificera som ett indirekt främjande. Bidrag från en stiftelse till Kungl. Operan, som är ett av staten helägt aktiebolag, har som nämnts t.ex. kvalificerat som ett indirekt främjande av det allmännyttiga ändamålet kultur (se HFD 2024 not. 53). Detta skulle i praktiken kunna komma att visa sig vara viktigt eftersom många större allmännyttiga kulturverksamheter, inte minst på scenkonstområdet, organiserats i bolagsform (se vidare nedan).

Enligt nuvarande regler kan även stiftelser och ideella föreningar som är skattegynnade enligt andra bestämmelser i 7 kap. IL bli godkända som gåvomottagare, under förutsättning att deras förhållanden är sådana att de skulle ha blivit och skulle komma att bli inskränkt skattskyldiga vid tillämpning av 7 kap. 3 § IL. Även utländska motsvarigheter kan godkännas som gåvomottagare om övriga förutsättningar är uppfyllda. Detta kommer inte att förändras genom utredningens förslag.

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Förslag

Utöver förslaget om en utvidgning av regelverket i avsnitt 7.2.1 införs det även särskilda bestämmelser som innebär att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund samt offentligt ägda aktiebolag som bedriver för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare.

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag på hur regelverket kan utvidgas så att ”organisationer” som har som ändamål att främja eller bedriva kulturell verksamhet kan godkännas som gåvomottagare (se bilaga 1). Utöver stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund finns flera andra organisationsformer som är mycket viktiga på just kulturområdet.

En stor del av kulturlivet i Sverige bärs upp av privata företag och enskilda näringsidkare som driver för allmänheten öppna gallerier, bokhandlar, biografer, restauranger, barer, nöjesanläggningar, etc. Till detta kommer alla de företag som är verksamma i produktionsledet, från musikproducenter till bokförlag. Dessa verksamheter är avgörande för landets kulturliv, men även om gränsen mot det allmännyttiga kan vara flytande drivs dessa verksamheter i grunden på kommersiell basis och de är därför inte aktuella som mottagare av gåvor med skattereduktion.

Däremot finns det även ett stort antal publika kulturverksamheter som drivs i juridiska former som implicerar egen vinning – t.ex. aktiebolag – men utan egentligt vinstintresse och där verksamheten har en allmännyttig inriktning. Att det förhåller sig så framgår ofta tydligt om man ser till vilken typ av verksamhet som faktiskt bedrivs och hur den är finansierad i det enskilda fallet (t.ex. när det gäller aktiebolag som Kungl. Operan, Unga Klara, Helsingborgs stadsteater och Göteborgsoperan). Om enbart det grundläggande förslag som beskrivits ovan (avsnitt 7.2.1) genomförs skulle dessa fortfarande inte kunna vara direkta mottagare av gåvor som ger rätt till skattereduktion. Detsamma gäller ett stort antal andra kulturverksamheter som

drivs av det allmänna – ofta just de institutioner som står i centrum för diskussionerna om breddad finansiering.

Många viktiga kulturverksamheter drivs i Sverige av historiska skäl – som har att göra med den svenska kulturpolitikens utveckling – i offentlig regi, som myndigheter under regeringen eller som en del av regionala eller kommunala förvaltningar. Det finns också exempel på kulturverksamhet som bedrivs av kommunalförbund. Även om vi bortser från organ med rena förvaltningsuppgifter och sådana som syftar till att främja kulturverksamhet genom t.ex. bidragsfördelning, och fokuserar på institutioner som bedriver kulturell verksamhet, handlar det om minst ett trettiotal sådana kulturverksamheter av större betydelse i landet (se kap. 3). Ofta är dessa stora och innefattar var och en flera olika museer, scener, besöksmål etc. Det handlar om allt från myndigheterna Nationalmuseum och Moderna museet, till kommunala och regionala verksamheter som Malmö museer, Ystad konstmuseum och Västmanlands teater. De subjekt som bedriver nämnda typer av verksamheter kan dock med hänsyn till bl.a. sin organisationsform inte godkännas som gåvomottagare enligt befintligt regelverk för skattereduktion för gåvor.

Om regeringen bedömer att det är viktigt att skapa skatteincitament för gåvor som lämnas direkt till dessa verksamheter kommer det alltså att bli nödvändigt att reglera detta i särskild ordning. I syfte att ge ett underlag för en sådan reform har utredningen även arbetat fram ett utvidgat förslag som innebär att vissa offentliga subjekt och offentligt ägda aktiebolag som bedriver viss kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare för gåvor som ger rätt till skattereduktion.

Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Förslaget i denna del är att utvidga regelverket för skattereduktion för gåvor på så sätt att även statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund samt offentligt ägda aktiebolag som bedriver för allmänheten öppen kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare efter ansökan. Med ett offentligt ägt aktiebolag avses här ett aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier.

För att en statlig förvaltningsmyndighet, en region, en kommun, ett kommunalförbund eller ett offentligt ägt aktiebolag ska kunna godkännas som gåvomottagare föreslås att fem krav ska vara uppfyllda. Kraven anges i punktform och samtliga krav måste vara uppfyllda för att godkännande ska kunna meddelas.

För det första krävs att subjektet i fråga bedriver för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet enligt 7 kap. 4 § IL. Således avses kulturverksamhet som motsvarar sådan verksamhet som anses främja det allmännyttiga ändamålet kultur i 7 kap. 4 § IL. Det förutsätts dock att det är fråga om bedrivande av kulturverksamhet som är öppen för allmänheten, dvs. det måste vara fråga om publik verksamhet som allmänheten har tillträde till och som är av kulturell karaktär. Som exempel på sådan verksamhet kan nämnas museiverksamhet liksom verksamhet som bedrivs av institutioner på scenkonstområdet. Det är alltså inte tillräckligt att den sökande enbart främjar kulturverksamhet genom t.ex. fördelning av bidrag eller stipendier. Vad avser aktiebolag krävs att bolagets verksamhetsföremål enligt bolagsordningen och den faktiskt bedrivna verksamheten motsvarar sådan verksamhet som anses främja allmännyttig kultur i den mening som avses i 7 kap. 4 § IL. Det krävs även att bolaget inte syftar till att bereda vinst åt ägarna, dvs. att eventuell vinst inte kommer ägarna till del genom utdelning.

Denna typ av kulturverksamhet får i sig anses utgöra allmännyttig verksamhet eftersom den bedrivs av det offentliga (jfr överväganden i prop. 2013/14:1, s. 289). Med hänsyn till det och till den stora betydelse som dessa verksamheter bedöms ha för hela landets kulturliv liksom allas möjlighet att ta del av kultur bedömer utredningen att det finns starka skäl att göra det möjligt för enskilda och företag att stötta denna typ av kulturverksamhet genom skattegynnade gåvor.

Utöver kravet på bedrivande av viss kulturverksamhet krävs att det är sannolikt att den sökande kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett. Det krävs även att det av den sökandes bokföring eller räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts. Motsvarande krav avseende användning av gåvor samt krav på ordnad bokföring finns för godkännande av stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund i 6 § 3 b och 4 lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Därutöver krävs att den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor eller är föremål för årlig revision. Bestämmelser om auktoriserade och godkända revisorer finns i revisorslagen (2001:883). I lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. finns bestämmelser om revision av statliga förvaltningsmyndigheter. Bestämmelser om revision i kommuner och regioner finns i 12 kap. kommunallagen (2017:721).

Vidare föreslås att en ansökan ska kunna avslås om det kommer fram någon omständighet som talar emot att godkänna den sökande som gåvomottagare. Regeln utgör en ventil som gör det möjligt att vägra godkännande om det kommit fram någon omständighet som medför att det framstår som olämpligt att godkänna sökanden som gåvomottagare för skattegynnade gåvor.

Ansökan, skyldighet att lämna särskilda uppgifter, återkallelse av godkännande m.m.

Det är tänkbart att sökande av de slag som omfattas av utredningens förslag i denna del – statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag – bedriver flera sådana kulturverksamheter som möjliggör godkännande som gåvomottagare enligt 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Det är därför viktigt att det är tydligt – såväl för givare som för Skatteverket – vilken kulturverksamhet som organisationen är godkänd som gåvomottagare för. Utredningen föreslår därför att det i en ansökan om godkännande som gåvomottagare från en sådan sökande ska anges vilken verksamhet som gåvorna är avsedda för. Vidare föreslås att en sökande som bedriver flera kulturverksamheter och önskar bli godkänd för flera sådana verksamheter ska ansöka om godkännande som gåvomottagare för varje verksamhet. Bestämmelser om detta föreslås införas i 9 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Syftet med detta förfarande är att det ska gå att säkerställa att gåvorna faktiskt används för att bedriva den verksamhet som de är avsedda för och att det ska vara tydligt särskilt för givare att gåvorna går till avsedd verksamhet och inte någon annan verksamhet som bedrivs av gåvomottagaren. En gåva ska alltså inte kunna användas

i en verksamhet som givaren inte destinerat gåvan till eller en verksamhet som gåvomottagaren inte är godkänd som gåvomottagare för.

Utredningen föreslår vidare att de organisationer som omfattas av utredningens förslag om en utvidgad gåvomottagarkrets ska lämna särskilda uppgifter till Skatteverket om vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret och i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för. Detta förfarande är tänkt att likna den årliga kontroll som sker av stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund genom den ordinarie beskattningen. Syftet är att göra det möjligt för Skatteverket att årligen kontrollera att gåvomottagaren använder mottagna gåvor till den verksamhet som de är avsedda för.

Om gåvomottagaren är ett aktiebolag ska uppgifterna ha kommit in till Skatteverket senast den sista dagen för inkomstdeklaration enligt 32 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Om gåvomottagaren är en statlig förvaltningsmyndighet ska uppgifterna ha kommit in senast den 22 februari. För regioner, kommuner och kommunalförbund ska uppgifterna ha kommit in senast den 15 april. Bestämmelser om detta föreslås införas i 33 kap. 9 d och 10 b §§ skatteförfarandelagen.

Utredningen föreslår vidare att Skatteverket ska återkalla ett godkännande som gåvomottagare om innehavaren inte lämnar särskilda uppgifter till Skatteverket i enlighet med skatteförfarandelagen. Om det finns synnerliga skäl får Skatteverket dock avstå från sådan återkallelse. Vidare föreslås att ett beslut om godkännande av organisationer som omfattas av utredningens förslag i denna del ska kunna överklagas enligt de regler som gäller för beslut om godkännande för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund.

Godkännande av utländska gåvomottagare m.m.

Vad gäller utländska mottagare föreslås att utländska motsvarigheter till sådana statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag, som kan bli godkända gåvomottagare, ska kunna godkännas som gåvomottagare under förutsättning att de hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i en stat med vilken Sverige har ingått ett skatteavtal som innehåller en artikel om infor-

mationsutbyte eller ett avtal om informationsutbyte i skatteärenden. Utredningen föreslår vidare som krav för godkännande att ett skriftligt åtagande om att lämna kontrolluppgifter ska ha kommit in till Skatteverket. Motsvarande ordning gäller för utländska motsvarigheter till svenska stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund enligt befintliga regler.

Härutöver föreslår utredningen att det för godkännande av en utländsk sökande som motsvarar en svensk statlig förvaltningsmyndighet, en region, en kommun, ett kommunalförbund eller ett offentligt ägt aktiebolag som kan godkännas som gåvomottagare, ska ställas krav på att ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter enligt skatteförfarandelagen ska ha kommit in till Skatteverket. Särskilda uppgifter ska lämnas om vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret och i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för. Uppgifterna ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari.

Några särskilda frågeställningar

Donationsförordningen (1998:140) gäller för myndigheter under regeringen och innehåller bestämmelser om bl.a. mottagande och förvaltning av donationer (1 §). Med en donation avses i förordningen varje slag av överlåtelse av egendom till en myndighet genom gåva eller testamentariskt förordnande som sker utan krav på motprestation eller särskild förmånsställning och där egendomen inte bildar en stiftelse (2 §). Donationsförordningen reglerar under vilka förutsättningar en myndighet får eller inte får ta emot en donation och ställer i vissa fall krav på att mottagande av en donation kräver medgivande av regeringen (se 4–7 §§).

Utredningens förslag innebär att statliga förvaltningsmyndigheter frivilligt kan ansöka om att bli godkända som gåvomottagare för gåvor som ger rätt till skattereduktion. Med hänsyn till att det att alltså rör mottagande av penninggåvor till följd av ett frivilligt initiativ från en myndighets sida bedömer utredningen att gåvor som ger rätt till skattereduktion inte ska omfattas av donationsförordningen.

Utredningens förslag innebär att bl.a. aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller

gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier ska kunna godkännas som gåvomottagare under vissa förutsättningar. Aktiebolag som ingår i en koncern kan under vissa förutsättningar lämna koncernbidrag mellan varandra. Regler om koncernbidrag finns i 35 kap. IL. Koncernbidrag innebär en värdeöverföring från ett företag till ett annat inom en koncern utan att det sker någon motprestation i form av varor eller tjänster. Genom koncernbidrag finns det alltså en möjlighet för företag inom en koncern att under vissa förutsättningar skattemässigt utjämna resultaten.

I det fall ett aktiebolag, som har godkänts som gåvomottagare för skattereduktionsgrundande gåvor, ingår i en koncern och har rätt att lämna koncernbidrag finns det en teoretisk möjlighet att medel som i grunden härrör från gåvor förs över till ett annat företag inom koncernen. Ett exempel på en situation där detta skulle kunna tänkas uppstå är aktiebolag som är godkänd som gåvomottagare för kulturverksamhet och som ingår i en kommunal koncern. Med hänsyn till det som är känt om att kulturverksamheter typiskt sett går med underskott och att det föreslås krav på att det ska vara sannolikt att den sökande kommer att använda gåvorna för att bedriva den aktuella kulturverksamheten bedömer utredningen att risken för sådana typer av värdeöverföringar är försumbar. Det bedöms därför inte vara aktuellt att lämna några särskilda förslag med anledning av detta.

Vilka hamnar trots detta utanför?

Det bör noteras att det finns ett antal från det allmänna fristående kulturinstitutioner som är inrättade som t.ex. aktiebolag eller ekonomiska föreningar men som ändå skulle kunna anses vara av allmännyttig karaktär. Dessa verksamheter är, som nämndes redan i kapitel 3, enligt utredningens bedömning svåra att inkludera som möjliga mottagare av gåvor med skattereduktion med mindre än att systemets grundkonstruktion görs om – detsamma gäller enskilda kulturutövare och verksamhet som bedrivs i enskild firma. Inget av detta finns heller med i andra europeiska länder där det finns system för skattegynnade gåvor. Anledningen är genomgående att särskilda stöd till dessa subjekt skulle kunna gynna enskilda på ett otillbörligt sätt.

Om man bortser från mindre verksamheter som drivs av enskilda eller i form av fåmansföretag, är dock de aktiebolag och ekonomiska föreningar vi talar om här – som är helt fristående från det allmänna men ändå bedriver vad som skulle kunna beskrivas som allmännyttig kulturverksamhet utan vinstsyfte – ändå förmodligen relativt sett få. De tydliga exempel vi hittat i vårt urval (se kap. 3) är framför allt ett visst antal fria professionella grupper på scenkonstområdet och musikgrupper som drivs som ekonomiska föreningar, samt viss ideellt syftande biografverksamhet som drivs i bolagsform och viss aktiebolagsägd museiverksamhet. Även om dessa verksamheter är svåra att inkludera som mottagare av gåvor med rätt till skattereduktion kan de ändå gynnas av bättre möjligheter att få finansiering via stiftelser som kan vara mottagare. De skulle också kunna gynnas av de förslag till matchning utredningen lämnar nedan.

7.2.3 Beloppsgränsen för fysiska personer

Bedömning

För att få effekt borde samma nivå för skattereduktion för gåvor till kultur gälla för privatpersoner och företag.

Ska en skattereduktion för gåvor till kultur på ett betydande sätt kunna öka givandet, är utredningens bedömning att det krävs att det nuvarande takbeloppet höjs för fysiska personer. Med ledning av den information vi samlat in får det konstateras att det krävs en påtaglig höjning om reduktionen ska kunna fungera som incitament för de gåvor som skulle vara önskvärda och som skulle göra verklig skillnad för sektorn. Vidare är enkelhet och överskådlighet ett viktigt värde i dessa sammanhang eftersom givarna måste känna till och förstå systemet om det ska ha önskvärd effekt. Detta sammantaget talar för en reform där det totala gåvobelopp som kan ligga till grund för skattereduktion höjs väsentligt och där samma beloppsgränser införs för både fysiska och juridiska personer. Att lämna direkta förslag om detta har inte ingått i uppdraget men utredningen vill ändå lyfta fram denna bedömning.

Eftersom enkelhet och tydlighet är avgörande i dessa sammanhang bedömer utredningen att ett tak på en miljon kronor med 25 procents

skattereduktion vore att föredra. Detta skulle vara tydligt för alla och ge även större enskilda givare incitament att ge mer. Om detta är svårt att genomföra i dagsläget kan regeringen i stället överväga att sätta taket till 800 000 kronor för alla givare samtidigt som skattereduktion även för privatpersoner medges med samma nivå som bolagsskatten, dvs. 20,6 procent snarare än som i dag 25 procent. På så sätt skulle även de större gåvor från enskilda som utredningen bedömer är särskilt viktiga att attrahera kunna ges till kulturell verksamhet under fördelaktiga skatteförhållanden.

En sådan reform medför – även med den lägre föreslagna nivån – en viss direkt minskning av statens intäkter. Detta torde dock för statsbudgeten som helhet på sikt vägas upp av det faktum att ändringen bör göra att mer kapital kommer till produktiv användning i ekonomin (se kap. 8). Om medel som i dag sparas för framtiden kan fås att bli investeringar i kulturell verksamhet genererar det direkt bl.a. löneinkomster och därmed skatteintäkter för staten som på totalen skulle göra förslaget väsentligt mindre kostsamt. En möjlighet är också att just kulturområdet premieras i detta läge genom att taket enbart höjs för detta gåvoändamål. Ett motiv till det är att det finns en stor potential att på just kulturområdet attrahera nya privata investeringar och för detta behövs en politisk markering av att det kommer stödjas särskilt under en övergångsperiod.

7.2.4 Ikraftträdande

Förslag

Reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Skattereduktionen gäller för gåvor som lämnas efter den 30 juni 2027.

Utredningens förslag om att regelverket för skattereduktion ska utvidgas på så sätt att kultur införs som ett ändamål för gåvor till stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som kan ge rätt till skattereduktion föranleder ändring av 67 kap. 24 och 24 a §§ inkomstskattelagen samt 6 § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Utredningens tilläggsförslag om att viss kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga ska kunna godkännas som gåvomottagare föranleder ändringar i 67 kap. 24 och 24 a §§ inkomstskattelagen samt införandet av tre nya paragrafer, 3 a, 6 a och 9 a §§ i lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva, samt ändringar i 8, 14 och 19 §§ samma lag. Förslaget föranleder även ändringar i 33 kap. 1 och 2 §§ skatteförfarandelagen samt införandet av fyra nya paragrafer, 33 kap. 9 d, 9 e, 10 b och 10 c §§, samt ändring av 2 § donationsförordningen.

Alla ändringar bör kunna träda i kraft samtidigt. Med hänsyn till sedvanlig remisstid och normal beredning av förslagen inom Regeringskansliet bedömer utredningen att tidigast möjliga ikraftträdandedatum är den 1 juli 2027. Förslagen tillämpas på gåvor som lämnas från och med ikraftträdandet.

7.3 Skapa nya incitament genom matchning

Ett sätt att skapa incitament för ökat givande är matchningssystem där det offentliga åtar sig att förstärka enskilda gåvor och donationer enligt en viss proportion. Som framhållits i kapitel 6 finns det tydliga belägg för att just detta kan bidra till att öka benägenheten att investera privata medel i allmännyttig verksamhet och satsningar på sådana system kan således, rätt utformade, vara effektiva som incitament för ökat givande. Exempel från både Storbritannien, Norge och Finland, visar att matchningsprogram kan vara effektiva.

Den internationella utblick utredningen genomfört visar också att förstärknings- eller matchningssystem kan vara utformade på många olika sätt. Inte minst fungerar de med olika grader av automatik, med olika tydligt fokus och med olika varaktighet. För att dessa system verkligen ska skapa incitament för givande är det dock generellt sett avgörande att de är både lättförståeliga och förutsebara samt innefattar tillräckliga resurser.

Utifrån den analys som gjorts är det utredningens bedömning att vi i Sverige skulle tjäna på att både matcha gåvor till särskilt utpekade områden inom ramen för kampanjer och på att inrätta ett system för mer automatisk förstärkning av gåvor till kultur. Förslag om detta lämnas nedan och vilka specifika kulturområden som ska

prioriteras inom dessa olika system kan preciseras i det investeringsprogram för kultur som utredningen föreslår.

De insatser för matchning som utredningen föreslår bör kunna genomföras inom ramen för en fyrårig investeringsprogramperiod och sedan utvärderas för att se vad som gett störst effekt. När ett nytt investeringsprogram sedan tas fram under påföljande mandatperiod kan insatserna fortsätta eller modifieras utifrån erfarenheterna från det första försöket. För dessa ändamål är det, som redan nämnts ovan, också utredningens bedömning att det krävs en väsentlig budget så att förstärkningskvoten inte blir för låg (då kommer inte insatserna att ha någon effekt). Bedömningen är att totalt cirka en miljard kronor över perioden för de olika insatserna som ryms i det föreslagna investeringsprogrammet skulle vara rimligt (se vidare kap. 8).

Med denna utgångspunkt skulle något mer än hälften av den föreslagna miljarden kunna avsättas för matchning inom ramen för riktade insamlingskampanjer, förslagsvis 500 miljoner kronor totalt över fyra år. Att avsätta den största delen av resurserna till detta är motiverat eftersom kampanjerna ska avse stora investeringar. Matchning av gräsrotskampanjer och system för mer automatisk matchning kommer naturligen att avse något mindre gåvor. Med ledning av internationella exempel är bedömningen att i genomsnitt 100 miljoner kronor per år bör vara tillräckligt för att i dessa delar åstadkomma en tillräcklig matchning för att det ska ha effekt som incitament.

Nedan beskrivs de tre olika matchningssystem som utredningen menar bör prövas inom ramen för investeringsprogrammet: riktade insamlingskampanjer för stora gåvor, matchad gräsrotsfinansiering samt ett semiautomatiskt gåvoförstärkningssystem. Förslagen presenteras mot bakgrund av de internationella erfarenheter som beskrivits i kapitel 6 och representerar vad utredningen bedömer är tre framgångsrika strategier för att attrahera nytt kapital till kulturen – både från mindre och från större givare. Att systemen innebär olika tydlig kulturpolitisk styrning är en viktig poäng. Eftersom det finns både fördelar och nackdelar med tydliga prioriteringar i detta avseende är det bl.a. motiverat att pröva olika modeller för att se vilka som ger bäst effekt. Genomgående är de modeller som diskuteras nedan sådana som bedömts vara realistiska att införa i Sverige. Förvisso framgångsrika men väsentligt mer komplicerade automatiska skattebaserade system, t.ex. de som finns i Storbritannien och på Irland, har därför inte tagits till utgångspunkt för förslagen.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar

Förslag

I syfte att premiera satsningar av nationell betydelse på kulturområdet bör regeringen ta initiativ till att stödja insamlingskampanjer där gåvor till särskilt utpekade ändamål förstärks.

Som nämnts ovan är det utredningens bedömning att den finska traditionen med stöd till temporära matchningskampanjer för att få in kapital till större prioriterade satsningar har varit framgångsrik. Dessa satsningar har haft effekt på givandet och de har på avgörande sätt lyft större nysatsningar på både forsknings- och kulturområdet.

Även i Sverige bör, enligt utredningens bedömning, privat kapital i större utsträckning än i dag kunna mobiliseras till kulturen om staten åtar sig att matcha insatserna på motsvarande sätt. När det gäller större gåvor bör det alltså i första hand ske inom ramen för stöd till särskilda insamlingskampanjer inriktade på vissa utpekade prioriterade ändamål. Kampanjer som fokuserar på satsningar av tydlig nationell betydelse bör ha goda möjligheter att få med sig stora givare med intresse för kultur. Det kan handla om lanseringen av helt ny kulturverksamhet, större byggnadsprojekt, renoveringar, m.m. Exempel på pågående projekt av denna art finns i kapitel 3. En insamlingskampanj med matchning skulle t.ex. också kunna handla om uppbyggnaden av en kulturfond som är samfinansierad av det privata och det offentliga.

Nationell betydelse ska här dock inte förstås som att den verksamhet som bör prioriteras nödvändigtvis måste ha hela landet som verksamhetsfält; tvärtom finns det många exempel på att offensiva kultursatsningar lyft en viss stad eller enskild region på ett sådant sätt att det kommit att bli av tydlig nationell betydelse. Det kan även handla om att en viss satsning skulle vara konstnärligt nydanande på ett sätt som har betydelse för landet som helhet.

Stöd till riktade insamlingskampanjer gör det möjligt att mobilisera gåvor som är större än de som ryms inom de olika mer eller mindre automatiskt verkande gåvoförstärkningssystem som också prövats i olika länder. Stöd till kampanjer av detta slag är även en väl avvägd åtgärd för att få in privat kapital just eftersom det gör det möjligt för kulturpolitiken att styra på en övergripande nivå samtidigt

som det bygger på privat engagemang. En synpunkt som kommit in upprepade gånger under utredningstiden är att matchningssystem som innefattar stora gåvor skulle kunna förskjuta makten från det offentliga till det privata på ett problematiskt sätt. Om insatserna utgår från tydliga politiska prioriteringar i ett investeringsprogram ligger dock initiativet kvar hos det offentliga även om det är privata medel som utlöser matchningen och även själva insamlingen till ett visst ändamål kan skötas av privata aktörer.

Stöd till insamlingskampanjer borde alltså utgå från sittande regerings centrala prioriteringar och utgöra en central del av det investeringsprogram som föreslås. Att större satsningar får uppbackning från staten på detta sätt tydliggör enligt utredningens bedömning kulturens värde och bör ge goda förutsättningar att motivera även privata finansiärer att engagera sig, då det även garanterar ett starkt offentligt intresse.

Administrativt är vårt förslag att förstärkning inom ramen för insamlingskampanjer ska hanteras av en myndighet som har system och rutiner för bidragsfördelning. Den ansvariga myndighetens roll begränsas i dessa fall till att administrera och verkställa kampanjen inom de ramar som regeringen beslutat. Eftersom det handlar om temporära kampanjer inriktade på specifika ändamål, där villkoren i termer av matchningsprocent etc. kan variera beroende på faktorer som är svåra att bedöma på förhand, är utredningens förslag att saken hanteras genom att regeringen ger berörd myndighet i uppgift att sköta detta i ett särskilt regeringsbeslut där kampanjens syfte beskrivs. Det ligger, enligt vår bedömning, inom regeringens kompetens att besluta om de närmare formerna för ett stöd av denna karaktär.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering

Förslag

För att främja kulturverksamhet i mindre skala och uppmuntra enskildas engagemang, bör offentlig matchning av gräsrotsfinansieringskampanjer prövas. Berörd myndighet bör efter ansökan kunna ställa ut löfte om matchning av insamlade gåvor inom ramen för sådana finansieringskampanjer.

Ett framgångsrikt sätt att engagera den breda allmänheten i insamlingen av medel till kulturell verksamhet har i flera europeiska länder visat sig vara att det offentliga stöder kampanjer på digitala plattformar för gräsrotsfinansiering (se kap. 6). Detta verkar i flera fall ha genererat mer medel från det privata än vad som annars skulle ha varit fallet och det förfaller också ha gjort det möjligt att finansiera en delvis ny typ av kulturprojekt. Utredningen föreslår därför att liknande stöd prövas även i Sverige. Det kan vara ett särskilt effektivt sätt att involvera även personer som i vanliga fall inte skulle ge pengar till kultur och det kan även öppna upp för nya typer av projekt som skulle ha svårt att komma i fråga för stöd inom ramen för de ordinarie bidragssystemen.

I likhet med hur matchning av detta slag är organiserat i flera andra länder är tanken att en offentlig myndighet ges möjlighet att ställa ut löften om medfinansiering av insamlingskampanjer inom för myndigheten prioriterade områden – enskilda kulturverksamheter eller specifika projekt – efter ansökan av den som driver insamlingen. Detta ska då ske enligt en viss på förhand uppgjord proportion (för störst effekt förmodligen helst 1:1) och först efter att en viss brytpunkt i insamlingen uppnåtts. Till skillnad mot statlig matchning av större insamlingskampanjer, där regeringen bör fastställa inriktning och ändamål, bör ändamålet med matchning av gräsrotsinsamlingar bestämmas av en ansvarig myndighet som utifrån sitt uppdrag självständigt kan välja ut prioriterade områden inom vilka utlysningar av stöd görs. Detta måste då naturligen vara en myndighet på kulturområdet med relevant uppdrag och som har kunskap om kulturområdets struktur samt etablerade kontakter med kultursektorn och vana vid att arbeta med bidragsfördelning.

Utredningen föreslår att ett system för matchad gräsrotsfinansiering regleras i förordning (se författningsförslaget, avsnitt 1.5) men att berörd myndighet i övrigt ges frihet att utlysa stödet och utforma förfarandet utifrån sitt uppdrag, allmänna kulturpolitiska mål och identifierade behov. I detta syfte föreslås i förordning allmänt hållna bestämmelser om att berörd myndighet, efter beviljad ansökan, kan ställa ut löften om förstärkning av insamlade gåvor inom ramen för finansieringskampanjer (13–17 §§). Tanken är att själva insamlingskampanjerna, liksom i Spanien t.ex., i första hand ska kunna bedrivas på från myndigheten fristående digitala plattformar och att det offentliga enbart utfäster sig att matcha gåvor

under vissa förutsättningar. Når insamlingen inte upp till uppställda kriterier bör t.ex. inga pengar utgå. Att utnyttja befintliga, privat utvecklade plattformar för insamling av gåvor eller mikrofinansiering kommer att bli viktigt om inte förslaget ska medföra stora kostnader för utveckling av egna tekniska lösningar.

7.3.3 Ett semiautomatiskt system

Förslag

Ett system för löpande förstärkning av privata gåvor till kultur bör införas. Inom ramen för denna ordning förstärker staten privata gåvor i spannet 1–10 miljoner kronor genom att till mottagande kulturverksamhet skjuta till motsvarande 25 procent av gåvans värde.

Utöver de kampanjinriktade insatser som beskrivits ovan – för stora respektive små investeringar – finns det också skäl att pröva ett system för löpande förstärkning av gåvor till kulturområdet generellt. Även om det är viktigt med tydliga politiska prioriteringar för att nå de kulturpolitiska målen och att skicka signaler om kulturens betydelse, finns det också ett stort engagemang att dra nytta av för kulturen som inte nödvändigtvis fångas upp av sådana insatser. Därför är det även rimligt att avsätta en viss del av de medel som ska användas för matchning för ett system av semiautomatisk karaktär, där alla gåvor till kulturverksamhet inom ett visst spann kan få matchning.

Erfarenheter från både Norge och länder som Storbritannien och Irland (som förvisso har helautomatiska, skattebaserade lösningar) talar för att sådana system kan ha stor betydelse för givandet. I Norge visade det sig t.ex. snabbt att givandet blev väsentligt högre än vad som först förutsågs och medlen till matchning var därmed tvungna att utökas vid flera tillfällen för att kunna svara upp mot det stora intresset. I grunden är offentliga utgifter inom ett sådant system en positiv sak eftersom det tyder på ett inflöde av privat kapital till kulturen – matchningen utgår ju först när en privat givare bestämt sig för att ge pengar till en kulturverksamhet.

När det gäller ett svenskt semiautomatiskt system så bör det, enligt utredningens bedömning, konstrueras likt den tidigare norska

gåvoförstärkningsordningen samtidigt som det tar tillvara erfarenheterna av denna, bl.a. genom att redan från början införa ett tak för storleken på de gåvor som ska matchas och en broms som reducerar storleken på matchningen om anslaget blir ”översökt”. Hur en svensk ordning skulle kunna vara utformad och regleras beskrivs närmare i det förslag till förordning som finns i kapitlet med författningsförslag (avsnitt 1.5).

Som framgår av förordningsförslaget bedömer utredningen att en semiautomatisk ordning för matchning av privata gåvor bör omfatta kulturområdet generellt – alla kulturverksamheter som uppfyller vissa grundläggande kriterier oavsett associationsform – och att ordningen alltså bör regleras oberoende av vem som kan vara mottagare av skattegynnade gåvor. Detta innebär att både stiftelser, ideella föreningar, myndigheter, aktiebolag och ekonomiska föreningar kan vara aktuella som mottagare. Ett grundläggande krav bör dock, liksom i Norge, vara att verksamheten har avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft (6 §) för att det inte ska bli fråga om gåvor till verksamhet som är för nära knuten till enskilda personer och för att förstärkningen primärt ska komma professionell verksamhet till del.

Gåvoförstärkningen omfattar enligt förslaget privata gåvor i spannet 1–10 miljoner kronor från samma givare till samma mottagare under ett års tid (7 §). De föreslagna beloppsgränserna bygger på en avvägning som utgår från att systemet ska kunna uppmuntra substantiella gåvor utan att bli budgetmässigt svårhanterligt p.g.a. alltför stora donationer. Samtidigt måste det även bli hanterligt i termer av mängden ansökningar och varje gåva måste vara i den storleksordningen att det är värt att både söka och administrera en matchning.

Gåvor från både fysiska och juridiska personer som inte är en del av det allmänna kan i förslaget bli föremål för matchning. Givaren får dock inte ha egna ekonomiska intressen i den verksamhet som ett bidrag har getts till. Vad detta innebär anges i en särskild bestämmelse (8 §). Bland annat får givaren inte direkt eller indirekt äga andelar i eller ha rätt till ekonomisk avkastning från verksamheten. Inte heller på annat sätt får givaren kunna antas få en påtaglig ekonomisk fördel av att statsbidrag lämnas.

Utgångspunkten är enligt förordningsförslaget att staten ger mottagande kulturverksamhet en förstärkning av gåvan genom att skjuta till motsvarande 25 procent av gåvans eller gåvornas värde

(10 §). Detta skulle innebära en offentlig matchning på 250 000 kronor vid en privat gåva på det minsta aktuella beloppet, en miljon kronor, och 2,5 miljoner kronor i offentlig matchning vid en gåva på det maximala beloppet, 10 miljoner kronor.

Särskilda bestämmelser införs dock i förordningen som reglerar att statsbidrag betalas ut inom ramen för tilldelade medel och vad som händer om avsatta medel inte räcker till för att matcha gåvor som uppfyller kriterierna med 25 procents förstärkning. I likhet med vad som gällde i den senaste versionen av den norska gåvoförstärkningsordningen innebär denna bestämmelse att förstärkningsprocenten kan reduceras om tillgängliga medel inte räcker till (10–11 §§). I denna del anges det särskilt att myndigheten i dessa fall då ska fördela kvarvarande tillgängliga medel proportionellt mellan stödberättigade sökande.

Vidare regleras i förordningen bl.a. att det är mottagaren som ansöker om förstärkning och vad som gäller vid felaktigt utbetalt stöd (12 och 19–20 §§). Ansökan ska bl.a. innehålla uppgifter om gåvans belopp och datum samt vem givaren är och en försäkran om att givaren inte har ekonomiska intressen i mottagarens verksamhet. Ansökan ska också innehålla uppgifter om hur gåvan avses användas i verksamheten, och andra uppgifter som behövs för prövningen.

Av förordningsförslaget framgår inte vilken myndighet som bör administrera förstärkningsordningen. Flera myndigheter både på det kultur- och näringspolitiska området liksom en allmän förvaltningsmyndighet som Kammarkollegiet är dock tänkbara alternativ, eftersom detta ska vara ett till stor del automatiskt verkande stöd och hanteringen därmed i första hand ska vara administrativ. Utredningen kan se olika för- och nackdelar med olika alternativ, men vill i detta sammanhang framför allt framhålla att det är av vikt att gåvoförstärkningens semiautomatiska karaktär respekteras – om den ska fungera som *incitament* för privat kapital – och hanteras fristående från innehållsliga bedömningar av mottagande kulturverksamheter. Detta eftersom sådana bedömningar skulle medföra en osäkerhet om vilken förstärkning som kan påräknas och därmed underminera ordningens incitamentskaraktär. Samtidigt kan det av effektivitetsskäl vara en god idé att låta samma myndighet hantera detta matchningssystem som det som är inriktat på gräsrotskampanjer, dvs. att lägga även detta på en myndighet med ett kulturpolitiskt uppdrag.

8 Konsekvensanalys

Enligt direktiven ska utredningen utföra kostnadsberäkningar, beskriva andra samhällsekonomiska konsekvenser och lämna förslag till finansiering i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Utredningen ska analysera och beskriva förslagens konsekvenser för kultur i hela landet, konstnärlig frihet, samt hur de bedöms påverka olika kulturaktörer utifrån storlek och konstområde. Om förslagen som lämnas medför kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner eller regioner, ska förslag till finansiering lämnas.

I detta kapitel diskuteras först förslagens tänkbara effekter vad gäller att främja gåvor till kultur (avsnitt 8.1) samt därefter de vidare kulturella, samhällsekonomiska och offentligfinansiella konsekvenserna (8.2). I ett sista avsnitt behandlas förslagens förenlighet med EU-rätten (8.3). Analysen utgår från relevanta bestämmelser i både kommittéförordningen och förordningen om konsekvensutredningar.

8.1 Allmänna effekter

Utredningens förslag syftar till att främja privata gåvor till kultur och därmed en livaktig kulturverksamhet i hela landet. Detta ska göras genom att förbättra de ekonomiska incitamenten för gåvor och främja en kultur av givande. Eftersom det handlar om förslag som syftar till att skapa nya drivkrafter för ekonomiska beslut hos både enskilda och företag, och beror av dessa parters framtida agerande, är de exakta effekterna i flera fall svåra att uppskatta. Det är dock rimligt att anta att minskade kostnader för en gåva (skattereduktion) både bidrar till att fler aktörer ger gåvor och att de som ger kan tänka sig att ge större belopp. Vidare är det rimligt att anta

att offentlig matchning av privata gåvor främjar ökat givande. Det bygger på att de som ger gör det för att de är engagerade i ett visst ändamål och motiveras av att deras gåvor förstärks. För detta antagande finns det empiriska belägg (se kap. 6).

8.1.1 Problemet och alternativ som har övervägts

Många allmännyttiga kulturverksamheter har i dag svårt att enbart med hjälp av offentliga bidrag hitta finansiering till både basverksamhet och nysatsningar. Sverige har också en jämfört med andra länder en låg nivå av privat finansiering av kulturell verksamhet och många institutioner är ensidigt beroende av offentliga bidrag. Denna relativa brist på mångfald i finansieringskällorna beror på många faktorer – som synen på privat givande kontra offentligt stöd, kompetensen hos kulturinstitutionerna när det gäller att samla in gåvor, etc. Ett problem är dock utan tvekan även att det länge saknats särskilda ekonomiska incitament för att främja gåvor till just kultur.

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag på hur sådana ekonomiska incitament ska kunna tillskapas för att öka inflödet av privat kapital i kultursektorn. I detta arbete har flera lösningar övervägts, både vad gäller system för skattereduktion och för offentlig matchning av privata gåvor.

När det gäller skattereduktionssystemet har flera förändringar övervägts och utredningen lämnar tre separata förslag och bedömningar. Dels om en utvidgning av det nuvarande systemet till ändamålet kultur, dels om en ytterligare utvidgning till nya kategorier av mottagare, och dels om en höjd beloppsgräns. Bedömningen är att dessa tre delar borde genomföras tillsammans för att ge störst effekt på den totala nivån på givandet. Denna bedömning bygger på de uppgifter utredningen inhämtat från givare om vad som skulle kunna motivera dessa att ge mer samt den sammanställning av uppgifter om organisationsstrukturen på kulturområdet som utredningen gjort. Som förslagen är utformade är de dock möjliga att ta vidare var för sig om regeringen skulle bedöma att det är att föredra.

Även när det gäller offentlig matchning av privata gåvor har utredningen övervägt flera alternativ och valt att lämna förslag som kan hanteras oberoende av varandra. I denna del har utredningen vägt fördelarna med automatiskt verkande system – t.ex. att incitamenten

för givande blir tydliga – mot behovet av kulturpolitiska prioriteringar och möjligheter att kunna matcha så stora gåvor som möjligt. Utredningens bedömning är att det är svårt att införa matchningssystem som är fullt ut automatiska och innefattar stora gåvor med mindre än att matchningen inkluderas i själva skattesystemet och att detta omformas så att det t.ex. mer liknar det brittiska (där givarens skatteinbetalningar sätter den enda övre gränsen för den offentliga matchningen). Detta skulle vara ytterst komplicerat att göra i Sverige.

Bland annat detta resonemang har lett fram till att flera förslag lämnas på matchningsområdet: dels om matchning av stora gåvor inom ramen för insamlingskampanjer, dels om matchad gräsrotsfinansiering, och dels om ett semiautomatiskt gåvoförstärkningssystem. Bedömningen är att dessa förslag sammantaget bäst kan ta tillvara fördelarna med de olika system som prövats i våra grannländer samtidigt som reformerna är realistiska givet svensk förvaltningstradition, skattesystemets utformning och regelverket för statsbudgeten.

Andra alternativ har också övervägts, t.ex. om det skulle vara motiverat att arbeta med någon form av bonussystem knutet till offentliga anslag (jfr kap. 6) för att ge kulturinstitutioner incitament att samla in privata medel. I denna del har dock bedömningen varit att detta skulle kunna skapa oönskade effekter eftersom förutsättningarna ser så olika ut på olika konst- och kulturområden, i olika delar av landet, etc. Utredningen vill dock understryka att det är viktigt att anslagsgivande instanser inte bidrar till negativa incitament för fundraising genom att dra ner på de offentliga anslagen till de kulturinstitutioner som lyckas väl med sin insamling av privata medel.

8.1.2 Betydelse för att nå de kulturpolitiska målen

Utredningen ska enligt direktiven analysera hur förslagen bidrar till att uppnå de nationella kulturpolitiska målen och särskilt beskriva förslagens konsekvenser för kultur i hela landet, konstnärlig frihet, samt hur de bedöms påverka olika kulturaktörer utifrån storlek och konstområde.

Som konstaterats i kapitel 7 kan ökade privata kulturinvesteringar generellt förväntas bidra till en bättre måluppfyllelse givet att det inte för med sig att offentliga bidrag samtidigt minskar. Utredning-

ens bedömning är också att särskilt det nationella kulturpolitiska målet att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft gynnas av en större mångfald av finansieringskällor än i dag. Utvecklingen i flera med Sverige jämförbara länder har visat att det kan vara ett problem om kulturinstitutionerna enbart förlitar sig på offentligt stöd, då inriktningen på detta kan skifta snabbt. Mest resilient är förmodligen en institution med många olika intäktskällor och det är just det utredningens förslag förväntas bidra till eftersom de syftar till att bredda finansieringen jämfört med i dag. I förlängningen kommer ekonomiskt självständiga institutioner också att vara bäst för den konstnärliga friheten då de ger utrymme för skapande verksamhet som varken är styrd av privata eller offentliga medel.

Andra nationella mål är att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. Kulturinstitutioner som är mer välfinansierade än i dag kan bättre bidra även till dessa mål och utredningens förslag är tänkta att främja just detta. I sammanhanget kan det särskilt påpekas att ett investeringsprogram som lyfter värdet av kultur för hela samhällets utveckling ligger väl i linje med nämnda mål.

Delaktigheten i kulturlivet hänger också samman med kulturverksamheternas fördelning över landet och vilka konstformer som gynnas av olika förslag. När det gäller det sistnämnda är det väl känt att gåvor är lättare att uppbringa till vissa verksamheter än andra. Det kan dels handla om konstformer som appellerar till en mer resursstark publik, dels om kulturverksamhet som vänder sig till barn och unga eller har ett socialt engagerat tilltal. Dessa skillnader kan inte utredningens förslag påverka och bedömningen är också att det vore olyckligt att alltför mycket rikta t.ex. skattereduktionssystem för att främja viss typ av kultur på bekostnad av annan. Det är viktigt att önskemål och intressen från de som ger kan få genomslag och om det uppstår obalanser i medelstillgången på grund av detta får det vara en uppgift för politiken att hantera.

När det gäller frågan om regional fördelning har det uttryckts farhågor (t.ex. i utredningens enkät, se kap. 2) om att det främst är kulturinstitutioner i storstäderna som gynnas av förslag om t.ex. skattereduktion för gåvor. Det stämmer förvisso att många större kulturinstitutioner, som ofta är framgångsrika när det gäller att samla in gåvor, är belägna i storstadsregioner och att förslag om

t.ex. skattereduktion därför skulle kunna gynna sådana i högre utsträckning än verksamheter på landsbygden. Samtidigt finns det faktorer som talar emot detta. Bland annat har många kulturverksamheter på orter utanför storstadsregionerna en stark lokal förankring som ofta motiverar givare. Det ska också påpekas att även förhållandevis små gåvor kommer att premieras av de förslag som lämnas, vilket innebär att verksamhet av olika storlek kommer att kunna gynnas.

Sammantaget är det utredningens bedömning att förslagen kan främja investeringar på både mindre, medelstora och större orter. Vidare att det – även om större institutioner tenderar att ligga i storstadsregioner – räknat per capita inte finns något som talar för mer omfattande och systematisk regional snedfördelning.

8.1.3 Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet

Utredningens förslag har tagits fram med utgångspunkten att systemen inte ska kunna utnyttjas i brottsligt syfte eller uppmuntra till oegentligheter. Bedömningen är att det främst är grundförslaget om en utvidgning av skattereduktionssystemet till ändamålet kultur som skulle kunna ge upphov till problem. En utvidgning till nya ändamål skulle t.ex. kunna göra det enklare för enskilda att använda sig av stiftelser, ideella föreningar eller registrerade trossamfund för att ge skattegynnade gåvor till sig själva eller andra för egen vinning. Det får dock förmodas att den bedömning som Skatteverket gör av om organisationer uppfyller verksamhets-, fullföljds- och öppenhetskravet enligt 7 kap. inkomstskattelagen är tillräckligt för att hindra ett sådant missbruk, även om ett nytt ändamål för skattegynnade gåvor tillförs.

Av betydelse i sammanhanget är dock att ändamålet kultur är väl avgränsat så att denna bedömning ges stadga. Utredningens förslag om att inkludera kultur som ändamål i gåvomottagarlagen bör underlätta Skatteverkets bedömning jämfört med i dag eftersom den åtföljs av en beskrivning utifrån tidigare förarbeten av vad som ska räknas som kulturell verksamhet. I nuläget saknas en utförligare beskrivning av vad som ska räknas till kulturområdet. Det ska i detta sammanhang särskilt framhållas (se avsnitt 7.2) att aktiviteter som tar sig uppenbart oacceptabla uttryck (t.ex. genom att öppet propagera

för brott) inte bör kunna anses utgöra allmännyttig kulturverksamhet. Detta bör kunna förhindra att skattegynnade gåvor kommer organisationer till del vars verksamhet kan uppfattas som stötande för det allmänna rättsmedvetandet.

När det gäller utredningens tilläggsförslag om att även offentlig kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare, uppstår inte samma problem som nämnts ovan. I denna del bedöms utrymmet för oegentligheter vara litet eftersom det enbart avser offentligt styrd verksamhet, även om problem – som generellt vid gåvor – kan uppstå om medel inom ramen för en viss kulturverksamhet inte används till det som givaren avsett. Detta får dock hanteras analogt med vad som redan i dag gäller enligt gåvomottagarlagen, dvs. Skatteverket får vid ett godkännande bedöma om det är sannolikt att gåvorna kommer att användas på det sätt givarna avsett och om det av den sökandes bokföring och räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts.

Bedömningen är att de förslag som lämnas om olika system för offentlig matchning av gåvor till kultur inte bör vara problematiska ur brottsförebyggande synvinkel. Dessa transaktioner kommer med utredningens förslag att vara transparenta och möjliga att granska på grund av de ansöknings- och bedömningsförfaranden som föreslagits och genom själva storleken på gåvorna. Att det ofta handlar om större gåvor gör det möjligt för utbetalande myndighet att mer på djupet granska varje enskild ansökan och verifiera att mottagarna bedriver den verksamhet som uppges. Skulle statsbidrag ändå betalas ut på felaktiga grunder innebär utredningens förslag en möjlighet för ansvarig myndighet att kräva tillbaka medlen.

8.2 Ekonomiska konsekvenser

Utöver positiva effekter när det gäller att nå de kulturpolitiska målen och vissa konsekvenser för sådant som brottsbekämpningen, medför utredningens förslag också ekonomiska effekter. Enligt 7 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska en utredning bl.a. beskriva och beräkna ett förslags kostnader och intäkter för staten, kommuner, regioner, företag och andra enskilda. Vidare ska det beskrivas hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas.

De förslag som lämnas i betänkandet gynnar generellt företag och andra enskilda som ger gåvor till kultur eftersom de innebär antingen skattereduktion eller statsbidrag som matchning för gåvor som ges. Dessa allmänna, för givarna positiva, effekter är viktiga men tämligen självklara och kommenteras därför inte ytterligare i det följande. Förslagen har dock även både direkta och indirekta budgeteffekter för det offentliga. Det gäller främst för staten, men även i viss mån för kommuner och regioner. Dessa beskrivs närmare nedan. Inledningsvis är det dock viktigt att framhålla att förslagen även för med sig positiva generella samhällsekonomiska effekter.

8.2.1 Värdet av kulturinvesteringar

Värdet av ekonomiska satsningar på kulturell verksamhet är i första hand icke-monetärt, dvs. de ger möjlighet till konstnärlig och kulturell verksamhet som i sig är värdefull och bidrar med sådant som estetiska upplevelser, kunskap och en känsla av identitet och samhörighet (för en bred diskussion av ”värde” i dessa sammanhang, se Löfgren 2016). Detta är en viktig del av just sådan samhällsnytta som redan existerande skatteincitament för att uppmuntra givande till allmännyttiga ändamål är tänkt att främja (jfr prop. 2025/26:1, s. 334).

Även i rent ekonomiska termer kan satsningar på kultur ge positiva effekter och skapa nya intäkter. Det är dock ofta andra parter än de som investerar pengarna som får ta del av denna ”avkastning”; det kan t.ex. handla om de positiva effekterna för näringslivet på en viss ort av att det där skapas ett framgångsrikt kulturellt besöksmål. Sådana allmänna samhälleliga eller uppskjutna effekter är svåra att beräkna även om de framhållits sedan lång tid (se t.ex. Ds 1991:22) och är väl dokumenterade i forskningen (Thelwall 2013; Sacco 2013). Ofta generar investeringar i kultur även intäkter till det allmänna, både från skatt knuten till den kulturverksamhet som utförs och via den tillväxt verksamheten ger upphov till i det omgivande samhället.

I det här sammanhanget är det viktigt att notera att de förslag som läggs fram i betänkandet har direkta offentligfinansiella kostnader, men också kommer att generera nya intäkter. Detta kan illustreras som i följande schablonartade modell. Modellen representerar hur en gåva utlöser ekonomisk aktivitet inom mottagande

kulturverksamhet, vilket i sin tur generar intäkter för det allmänna (stat, region, kommun) som sedan kan stimulera ytterligare gåvor via skattereduktion eller matchning.

Figur 8.1 Ekonomiskt kretslopp vid monetära gåvor

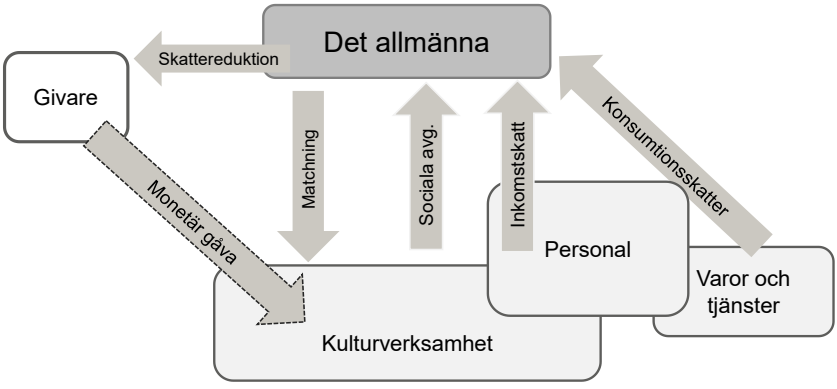

En monetär gåva till en kulturinstitution kommer att användas för verksamhet, vilket innebär att den omsätts i antingen personalkostnader eller konsumtion av varor och tjänster. Denna omvandling av gåvan i verksamhet kommer att ge upphov till olika typer av intäkter för det allmänna. Som antyds i modellen är det rimligt att anta att största delen av de kostnader som kommer att täckas med gåvan är lönekostnader eftersom kulturinstitutioner normalt sett är personalintensiva. Därmed kommer merparten av de ökade skatteintäkterna förmodligen att tillfalla kommunerna via den kommunalskatt personalen betalar, men detta kan naturligtvis variera beroende på hur personalen är avlönad och kontrakterad. Sociala avgifter och konsumtionsskatter kommer att betalas in direkt från verksamheten till främst staten även om det också kan innefatta sådant som kommunal fastighetsavgift.

Vad denna modell illustrerar är dels att det allmänna får tillbaka resurser i form av skatteinbetalningar om ett ökat givande kan främjas, dels att de ökade utgifter eller bortfall på intäktssidan som matchning eller skattereduktion medför uppstår först då någon beslutar sig för att ge medel till en kulturverksamhet. Således kommer inte en skattereduktion eller matchning att behöva finansieras utan denna

aktivet och åtföljande intäkter för det allmänna. Mot denna bakgrund föreslår vi inte heller någon ny finansiering av de föreslagna reformerna genom omfördelning. Däremot anser utredningen att den ”skatteutgift” som uppkommer för staten med anledning av förslaget bör prövas när det står klart hur utfallet av reformen blir. Detta kan ske inom ramen för ordinarie budgetprocess där även stöd på budgetens inkomstsida, bl.a. skatteutgifter, regelbundet omprövas (jfr prop. 2025/26:1, s. 343).

Direkta offentligfinansiella effekter

Både utredningens förslag om en utvidgad skattereduktion och ett investeringsprogram som innefattar matchning av privata gåvor, innebär vissa direkta offentligfinansiella effekter. I linje med Finansdepartementets beräkningskonventioner (jfr prop. 2025/26:1, s. 343) utgår beskrivningen av dessa nedan, med något undantag, från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringar i skattereglerna.

Skattereduktion för gåvor till kultur

De direkta offentligfinansiella effekterna av de skattereduktionsförslag som lämnas är ytterst svåra att uppskatta eftersom det saknas detaljerad statistik över givandet på just kulturområdet.

Enligt Giva Sveriges medlemsstatistik kan under en halv procent av ett totalt givande på 9,5 miljarder 2024 från allmänheten och företag hänföras till kulturområdet, men denna låga siffra får förmodas bero på att just kulturverksamheter i liten utsträckning är medlemmar i Giva Sverige (Giva Sverige, 2025). Inte heller Myndigheten för kulturanalys har någon detaljerad allmän statistik om gåvor till kulturverksamheter. Den närmaste uppskattningen av detta myndigheten gjort avser sponsring och gåvor samlat för de tre områdena scenkonst, museer och bild och form (Myndigheten för kulturanalys, 2024, s. 84–87). För dessa kulturområden redovisas samlade sådana intäkter på cirka 85 miljoner kronor. Om vi antar att kring hälften av detta utgörs av sponsring skulle drygt 40 miljoner vara att hänföra till gåvor. De tre områden det finns statistik från är förvisso de viktigaste när det gäller privat givande men för en mer komplett bild

skulle siffror även behövas för vissa andra sektorer, som kulturmiljövården. Det största problemet med dessa siffror är dock att de saknar de enskilda stora donationer som vi vet förekommer i samband med större satsningar på området och värdet av sådant som skänkta föremål, dvs. värdefull egendom som medel samlats in till utanför den egna verksamheten (som ofta sker vid t.ex. konstmuseer).

Är syftet att uppskatta hur mycket pengar i löpande mindre gåvor som tillförs kulturområdet kan de redovisade siffrorna dock ge en indikation. Inte minst visar statistiken att det rena givandet till kultur (till skillnad mot att t.ex. köpa kulturprodukter, arbeta för eller privat driva kulturinstitutioner) är förhållandevis begränsat jämfört med de andra redan godkända ändamålen vetenskaplig forskning och social hjälpverksamhet (jfr de utgifter för detta som redovisas i SOU 2024:90, tabell 4.7). Detta kan bl.a. förutsättas beror på att den breda allmänheten inte skänker gåvor till kultur som t.ex. månadsgivare på det sätt som sker vad gäller andra allmännyttiga ändamål. En slutsats av detta är alltså att ett införande av kultur som godkänt ändamål skulle resultera i en betydligt lägre skatteutgift än för de befintliga områdena.

Att kostnaderna skulle bli begränsade vid samma nivå på givandet som i dag kan illustreras med ett räkneexempel. Om vi med ledning av uppgifterna från Myndigheten för kulturanalys grovt uppskattar givandet till kultur till totalt 40–60 miljoner kronor per år samt utgår från, det förvisso osannolika, antagandet att *alla* dessa gåvor skulle medföra skattereduktion, skulle det ge en skatteutgift för staten på mellan 10 och 15 miljoner kronor, om skattereduktionen var 25 procent för *alla* typer av givare. Detta är alltså i sammanhanget högt räknat eftersom det förutsätter att alla givare har rätt till skattereduktion, att det finns skatt att reducera i alla fall, att alla mottagare är godkända som gåvomottagare och att alla enskilda gåvor räknas, dvs. utan några beloppsgränser, samt att alla givare får en reduktion på 25 procent snarare än 20,6 procent som i dag egentligen gäller för juridiska personer. Å andra sidan ska man, alltså, vara medveten om att inte alla kulturområden finns med i det underlag som skattningen bygger på samt att stora enskilda gåvor saknas i underlaget.

Om de förslag som läggs fram i denna utredning skulle genomföras är det även rimligt att anta att givandet till kultur skulle öka, vilket skulle kunna innebära en högre skatteutgift än vid en upp-

skattning utifrån historisk statistik. Även om det är mycket svårt att beräkna dessa möjliga, framtida effekter kan några scenarier – en fördubbling respektive tredubbling av det relevanta givandet – ändå beskrivas för att illustrera vad det skulle kunna innebära i termer av skatteutgifter. Även dessa scenarier får anses vara högt räknade.

Tabell 8.1 Utgifter för skattereduktion för gåvor till kultur (miljoner kr)

	Gåvor, totalt	Skatteutgift
Nuläge enligt tillgänglig statistik	40–60	10–15
Fördubbling	80–120	20–30
Tredubbling	120–180	30–45

Som synes skulle det förmodligen krävas en stor beteendeförändring och en väsentlig ökning av givandet för att skatteutgiften skulle bli mer omfattande. Med ledning av dessa resonemang är den samlade bedömningen att den direkta offentligfinansiella kostnaden för en utvidgning av skattereduktionssystemet till kultur åtminstone i dagsläget är relativt liten.

Det ska noteras att kostnaderna för en skattereduktion för gåvor till kultur skulle bli väsentligt mycket högre än vad som här angivits om systemet skulle omfatta den typ av större, enskilda gåvor som förekommer på området. I det senare fallet kan enskilda gåvor, som exemplifierats ovan, uppgå till mycket högre belopp än de som legat till grund för beräkningen. I utredningens förslag skulle dock stora donationer premieras genom matchning snarare än skattereduktion med tanke på beloppsgränsen för det senare. Riktigt stora donationer ges dessutom ofta av stiftelser, vilka alltså som redan skattegynnade subjekt inte kan få skattereduktion för gåvor.

Matchning

Kostnaden för utredningens matchningsförslag är direkta eftersom de innebär att medel ska avsättas på statsbudgetens utgiftssida. Förslaget i denna del innebär som angetts i kapitel 7 att anslag i storleksordningen strax under en miljard kronor avsätts fördelat över en period av fyra år.

Ska en ekonomisk satsning liknande den som här föreslås kunna genomföras på ett för kulturen gagneligt sätt är det dock viktigt att den inte sker genom omfördelning av befintliga medel inom utgiftsområde 17 (kultur). Om regeringen finner det nödvändigt att finansiera insatser för matchning genom omfördelning föreslår utredningen, med tanke på dess samhällsekonomiska nytta, att det i stället övervägs om medel kan avsättas för detta inom ramen för utgiftsområde 24 (näringsliv). Utgiftsområdet omfattar näringspolitik, utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande och syftet med politiken på detta område är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb, vilket mer privat kapital i kultursektorn skulle kunna bidra effektivt till.

8.2.2 Administrativa kostnader

Som en följd av utredningens förslag tillkommer också vissa begränsade kostnader för ökad administration. Det handlar dels om viss ökad arbetsbörda för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna, dels om arbete vid den eller de myndigheter som ska administrera de system för matchning som föreslås.

Om utredningens förslag genomförs kommer Skatteverket behöva anpassa formulär och informationsmaterial. Detta bör kunna ingå i den årliga anpassning som görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning (jfr prop. 2025/26:1, s. 347). Kostnaden för den löpande hanteringen kommer också att öka något eftersom fler instanser kommer att ansöka om status som gåvomottagare och ett modifierat system för att bedöma ansökningar från offentligt drivna kulturverksamheter behöver byggas upp. De senare är dock relativt sett få till antalet och transparenta i sin redovisning, vilket gör att ansökningar från dessa sökande bör vara mindre betungande att hantera efter en initial uppbyggnadsfas. En utvidgad skattereduktion kan också innebära något fler ärenden att hantera för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Utredningen bedömer, sammantaget, att dessa tillkommande kostnader är av den storleken att de bör kunna hanteras inom dessa myndigheters befintliga ekonomiska ramar och lämnar därför inga andra finansieringsförslag i denna del.

Utredningens förslag om matchning förutsätter att viss ny administrativ kompetens byggs upp vid lämplig myndighet eller myndig-

heter. Detta kommer uppskattningsvis medföra ett behov av cirka två helårstjänster för att informera om systemen samt hantera ansökningar och beslut om utbetalningar. Lön inklusive sociala avgifter samt omkostnader för två heltidstjänster i relevant löneläge kan uppskattas till cirka 3 miljoner kronor per år. Att kostnaderna inte blir högre för dessa förslag bygger på att befintliga it-system m.m. kan utnyttjas vid den eller de aktuella myndigheterna samt vidare att gräsrotsinsamlingar genomförs på externa plattformar. Utredningens bedömning är att även denna tillkommande administrativa kostnad är i den storleksordningen att den antingen bör kunna finansieras inom berörda verksamheters ram eller kan tas från de medel som avsätts för det föreslagna investeringsprogrammet.

8.3 Förslagens förenlighet med EU-rätten

Konsekvensutredningen ska innehålla en bedömning av om förslagen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

I den del som gäller en utvidgning av regelverket för skattereduktion för gåvor lämnar utredningen två förslag. Det ena förslaget innebär att kultur inom ramen för befintligt regelverk ska införas som ett ändamål för gåvor som ger rätt till skattereduktion. Enligt nuvarande regler kan utländska motsvarigheter till sådana svenska stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som kan bli godkända gåvomottagare under vissa förutsättningar godkännas som gåvomottagare (se kap. 4). Detta kommer inte att förändras genom utredningens förslag.

Det andra förslaget innebär att regelverket för skattereduktion för gåvor ska utvidgas så att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund som bedriver viss kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare under vissa förutsättningar. Detsamma gäller aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier. Även utländska motsvarigheter till sådana subjekt ska kunna godkännas som gåvomottagare under förutsättning att vissa krav är uppfyllda. De föreslagna kraven motsvarar i allt väsentligt dem som ställs enligt nuvarande regler om godkännande av utländska subjekt.

Ett skatteincitament i form av skattereduktion för gåvor till förmån för viss verksamhet skulle kunna utgöra ett stöd enligt reglerna om statsstöd. En förutsättning för att det ska vara fråga om statsstöd är att mottagaren är ett företag i statsstödsrättslig mening, dvs. en enhet som bedriver ekonomisk verksamhet. I denna del konstateras att de föreslagna reglerna träffar allmännyttiga kulturverksamheter med offentlig huvudman som är öppna för allmänheten. De verksamheter som typiskt sett avses här är kulturverksamheter som fyller ett rent socialt och kulturellt syfte av icke-ekonomisk art och som huvudsakligen finansieras genom offentliga budgetmedel. Verksamhet av detta slag bedöms inte utgöra ekonomisk verksamhet som träffas av reglerna om statsstöd.

Det är dock tänkbart att det finns exempel på publik kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga utan vinstsyfte, men där verksamheten huvudsakligen finansieras med besökaravgifter. Utredningen bedömer att det i sådana fall kan vara fråga om sådan ekonomisk verksamhet som träffas av artikel 107.1 EUF-fördraget. Det behöver i sådana fall prövas om övriga kriterier för statsstöd är uppfyllda. I detta avseende kan noteras att de föreslagna reglerna gynnar enbart viss kulturverksamhet med offentlig huvudman, vilket skulle kunna utgöra ett selektivt gynnande i statsstödsrättslig mening. Vad gäller frågan om ett stöd påverkar handeln mellan medlemsstaterna kan det antas att så inte är fallet om kulturverksamheten bedrivs enbart på en lokal marknad. Är det däremot fråga om stöd till en välkänd institution, som t.ex. ett museum med många internationella besökare, kan det tala för att samhandelskriteriet är uppfyllt.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att det inte kan uteslutas att en åtgärd i form av skattereduktion av aktuellt slag till förmån för vissa offentliga subjekt samt offentligt ägda aktiebolag skulle kunna komma att bedömas som statsstöd enligt 107.1 EUF-fördraget. Utredningen bedömer dock att ett sådant stöd bör kunna förklaras vara förenligt med den inre marknaden som ett stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet enligt artikel 107.3.d EUF-fördraget.

Utredningen bedömer sammantaget att förslagen om skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet inte står i strid med rätten till fri rörlighet för kapital eller reglerna om statsstöd. Även i övrigt är förslagen förenliga med EU-rätten.

Även förslagen om matchning bedöms vara förenliga med EU-rätten. Stöden har utformats i enlighet med EU:s statsstödsregler med strävan att stöden utformas så att de faller inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER) alternativt de minimisförordningen.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

67 kap.

24 §

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran fysiska personer som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,
2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och
3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av *kultur*, social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet.

I paragrafen anges vilka fysiska personer som kan få skattereduktion för gåva.

Ändringen i paragrafens *första stycke* är en följd av att främjande av kultur respektive bedrivande av viss allmännyttig kulturverksamhet införs som ändamål som kan medföra godkännande som gåvomottagare enligt 6 respektive 6 a §§ lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Bedrivande av sådan kulturverksamhet som avses i 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska i detta sammanhang räknas som främjande av kultur. Ändringen innebär att utgifter för gåva avseende främjande av kultur räknas som sådana utgifter som kan ge rätt till skattereduktion för fysiska personer.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1 och 7.2.2.

24 a §

Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av *kultur*, social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

I paragrafen anges vilka juridiska personer som kan få skattereduktion för gåva.

Ändringen i paragrafens *första stycke* är en följd av att främjande av kultur respektive bedrivande av viss allmännyttig kulturverksamhet införs som ändamål som kan medföra godkännande som gåvomottagare enligt 6 respektive 6 a §§ lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Bedrivande av sådan kulturverksamhet som avses i 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska i detta sammanhang räknas som främjande av kultur. Ändringen innebär att utgifter för gåva avseende främjande av kultur räknas som sådana utgifter som kan ge rätt till skattereduktion för juridiska personer.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1 och 7.2.2.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

3 a §

Med offentligt ägt aktiebolag avses i denna lag ett aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier.

Paragrafen är ny och innehåller lagens definition av offentligt ägt aktiebolag.

Av paragrafen framgår att det med offentligt ägt aktiebolag avses ett aktiebolag där staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund, var för sig eller gemensamt, direkt eller indirekt äger samtliga aktier.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

6 §

En svensk stiftelse, en svensk ideell förening eller ett svenskt registrerat trossamfund ska efter ansökan godkännas som gåvomottagare under förutsättning att

1. den sökande vid beslutet om slutlig skatt året före det år då ansökan görs är inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. den sökande har som ändamål att främja *kultur,* social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning eller helt eller delvis bedriver sådan verksamhet,
3. det är sannolikt att den sökande
   a) även vid de två beslut om slutlig skatt som fattas efter det beslut som avses i 1 kommer att bli inskränkt skattskyldig enligt den bestämmelse som anges i samma punkt, och
   b) kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett,
4. det av den sökandes bokföring eller räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts, och
5. den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor.

Paragrafen omfattar fem punkter i vilka anges de grundläggande förutsättningarna för att en svensk stiftelse, en svensk ideell förening eller ett svenskt registrerat trossamfund av det slag som avses i 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska godkännas som gåvomottagare.

Ändringen i paragrafens *andra punkt* följer av att kultur införs som ett ändamål som kan medföra godkännande för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som gåvomottagare vid skattereduktion för gåvor. Av ändringen framgår att den sökande för att bli godkänd som gåvomottagare måste ha som ändamål att främja kultur eller helt eller delvis bedriva sådan verksamhet.

Med kultur avses detsamma som i 7 kap. 4 § inkomstskattelagen. Det finns inte någon definition av vad som avses med kultur i inkomstskattelagen. Avgörande är att det är fråga om kultur som är

allmännyttig. Med allmännyttig verksamhet avses typiskt sett verksamhet som är av samhälleligt beaktansvärt slag. Syftet med verksamheten får inte att främja enskilda ekonomiska intressen. Verksamheten får inte heller bedrivas med vinstsyfte. Vidare ska verksamheten ligga i linje med det svenska samhällets grundläggande värderingar. Aktiviteter som tar sig uppenbart oacceptabla uttryck (t.ex. genom att öppet propagera för brott) kan inte anses vara allmännyttiga. En faktor som har ansetts tala för att det är fråga om allmännyttig verksamhet är om verksamheten tar emot stöd från det allmänna.

Kulturbegreppet bör förstås i bred bemärkelse. Konstartsområdet och kulturarvsområdet omfattas liksom allt som kan betecknas som konstnärlig verksamhet. Till konstnärlig verksamhet ska även räknas verksamhet på litteraturområdet samt hantverk och slöjd. Kulturarvsområdet innefattar bevarandet av både byggnader, föremål, miljöer och traditioner. Institutionellt drivs sådan verksamhet typiskt sett i form av arkiv, bibliotek och museer eller inom ramen för kulturmiljövården. På dessa områden finns särskild lagstiftning som också kan tjäna som ledning för att bedöma vilken verksamhet som ingår: arkivlagen (1990:782), biblioteksslagen (2013:801), museilagen (2017:563) och kulturmiljölagen (1988:950). Till kulturområdet ska vidare räknas viss verksamhet som ibland kan hänföras till medieområdet, som verksamhet inom områden som fotografi, film och dataspel.

Överväganden finns i avsnitt 7.2.1.

6 a §

En statlig förvaltningsmyndighet, en region, en kommun, ett kommunalförbund eller ett offentligt ägt aktiebolag ska efter ansökan godkännas som gåvomottagare under förutsättning att

1. den sökande bedriver för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet enligt 7 kap. 4 § inkomstskattelagen,

2. det är sannolikt att den sökande kommer att använda gåvorna på det sätt givarna avsett,

3. det av den sökandes bokföring eller räkenskaper är möjligt att avgöra vilka gåvor som har tagits emot och hur de har använts,

4. den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor eller är föremål för årlig revision, och

5. förhållandena i övrigt inte talar emot ett godkännande.

Paragrafen, som är ny, omfattar fem punkter i vilka anges de grundläggande förutsättningarna för att en statlig förvaltningsmyndighet, en region, en kommun, ett kommunalförbund eller ett offentligt ägt aktiebolag ska kunna godkännas som gåvomottagare. Samtliga krav i paragrafen måste vara uppfyllda för att ett godkännande ska kunna meddelas.

I *första punkten* uppställs krav på att den sökande ska bedriva för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet enligt 7 kap. 4 § inkomstskattelagen. Det innebär att kulturverksamhet som motsvarar sådan verksamhet som anses främja det allmännyttiga ändamålet kultur i 7 kap. 4 § inkomstskattelagen omfattas. Det krävs dock att det är fråga om bedrivande av kulturverksamhet som är öppen för allmänheten, dvs. det måste vara fråga om publik verksamhet som allmänheten har tillträde till och som är av kulturell karaktär. Som exempel på sådan verksamhet kan nämnas museiverksamhet liksom verksamhet som bedrivs av institutioner på scenkonstområdet. Det är alltså inte tillräckligt att den sökande enbart främjar kulturverksamhet genom t.ex. fördelning av bidrag eller stipendier. Vad avser aktiebolag krävs att bolagets verksamhetsföremål enligt bolagsordningen och den faktiskt bedrivna verksamheten motsvarar sådan verksamhet som anses främja allmännyttig kultur i den mening som avses i 7 kap. 4 § inkomstskattelagen. Det krävs även att bolaget inte syftar till att bereda vinst åt ägarna, dvs. att eventuell vinst inte kommer ägarna till del genom utdelning.

I *andra punkten* uppställs krav på att det är sannolikt att gåvorna kommer att användas på det sätt givarna avsett, dvs. att gåvorna används för att bedriva för allmänheten öppen kulturverksamhet som motsvarar allmännyttig verksamhet enligt 7 kap. 4 § inkomstskattelagen.

I *tredje punkten* finns ett krav som tar sikte på den sökandes bokföring eller räkenskaper. Det ska av dessa vara möjligt att avgöra vilka gåvor som har mottagits och hur de har använts.

I *fjärde punkten* uppställs ett krav på att den sökande har minst en auktoriserad eller godkänd revisor eller är föremål för årlig revision. Bestämmelser om auktoriserade och godkända revisorer finns i revisorslagen (2001:883). Bestämmelser om revision av statlig verksamhet finns i lagen (2002:1022) revision av statlig verksamhet m.m. I 12 kap. kommunallagen (2017:725) finns bestämmelser om revision i kommuner och regioner.

Av *femte punkten* framgår att en ansökan kan avslås om det kommer fram någon omständighet som talar emot att den sökande ska godkännas som gåvomottagare. Syftet med bestämmelsen är att utgöra en ventil som gör det möjligt att avslå en ansökan om det har kommit fram någon omständighet som medför att det framstår som olämpligt att godkänna den sökande som gåvomottagare för skattegynnade gåvor.

Övervägandena finns i 7.2.2.

8 §

Som gåvomottagare ska efter ansökan godkännas även utländska sökande om förutsättningarna i 6 *eller 6 a §§* är uppfyllda och den sökande hör hemma i en stat

1. inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller
2. med vilken Sverige har ingått ett skatteavtal som innehåller en artikel om informationsutbyte eller ett avtal om informationsutbyte i skatteärenden.

Prövningen enligt 6 § 1 och 3 a ska då gälla om förhållandena är sådana att den sökande skulle ha blivit och skulle komma att bli inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) om denne skulle beskattas i Sverige.

För att den sökande ska kunna godkännas som gåvomottagare gäller dessutom att ett skriftligt åtagande enligt 23 kap. 7 § och 38 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha kommit in till Skatteverket.

För att en utländsk sökande som motsvarar en sådan sökande som avses i 6 a § ska kunna godkännas som gåvomottagare krävs, utöver vad som följer av första och tredje stycket, att ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter enligt 33 kap. 9 e § skatteförfarandelagen ska ha kommit in till Skatteverket.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att godkänna utländska sökande som gåvomottagare.

Ändringen i *första stycket* innebär att även utländska motsvarigheter till sådana statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag, som kan bli godkända som gåvomottagare enligt 6 a §, ska godkännas som gåvomottagare under förutsättning att kraven i 8 § är uppfyllda.

Bestämmelsens *fjärde stycke*, som är nytt, är en följd av införandet av en skyldighet i skatteförfarandelagen (2011:1244) för utländska sökande som motsvarar en sådan sökande som avses i 6 a § att lämna ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter i samband

med en ansökan om godkännande som gåvomottagare. Av bestämmelsen framgår att det för att en utländsk sökande som motsvarar en sådan sökande som avses i 6 a § ska kunna godkännas som gåvomottagare krävs att ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter enligt 33 kap. 9 e § skatteförfarandelagen ska ha kommit in till Skatteverket.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

9 a §

Utöver vad som följer av 9 § ska den som vill bli godkänd som sådan gåvomottagare som avses i 6 a § ange i ansökan vilken kulturverksamhet som gåvorna är avsedda för.

En sökande som bedriver och önskar bli godkänd som gåvomottagare för flera sådana kulturverksamheter ska ansöka om sådant godkännande för varje verksamhet.

Paragrafen, som är ny, kompletterar bestämmelsen i 9 § och tar sikte på frågor relaterade till ansökningsförfarandet för en sökande som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Av *första stycket* framgår att den som vill bli godkänd som sådan gåvomottagare som avses i 6 a §, utöver vad som följer av 9, ska ange i ansökan vilken kulturverksamhet som gåvorna är avsedda för.

Av *andra stycket* framgår att en sökande som bedriver och önskar bli godkänd som gåvomottagare för flera sådana kulturverksamheter ska ansöka om sådant godkännande för varje verksamhet.

Bakgrunden till bestämmelsen är att det är tänkbart att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag bedriver flera sådana kulturverksamheter som möjliggör godkännande som gåvomottagare enligt 6 a §. Ett sådant subjekt ska därför i en ansökan om godkännande som gåvomottagare ange vilken verksamhet som gåvorna är avsedda för. En sökande som bedriver flera kulturverksamheter och önskar bli godkänd för flera sådana verksamheter ansöka om godkännande för varje verksamhet. Syftet med detta förfarande är att det ska gå att säkerställa att gåvorna faktiskt används för att bedriva den verksamhet som de är avsedda för. En gåva ska alltså inte kunna användas i en verksamhet som givaren inte destinerat gåvan till.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

14 §

Skatteverket ska återkalla ett godkännande som gåvomottagare

1. om innehavaren begär det,
2. förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda,
3. innehavaren vid ett beslut om slutlig skatt som fattats under den tid som avses i 10 § inte är inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) eller, när det gäller en svensk mottagare som är inskränkt skattskyldig enligt någon annan bestämmelse i 7 kap. inkomstskattelagen än 3 § eller en utländsk mottagare, inte skulle ha blivit inskränkt skattskyldig vid tillämpning av 7 kap. 3 § inkomstskattelagen,
4. innehavaren inte följer ett föreläggande enligt 13 §,
5. innehavaren inte lämnar kontrolluppgifter enligt 22 kap. 22 § skatteförfarandelagen (2011:1244), *eller*
6. *innehavaren inte lämnar särskilda uppgifter enligt 33 kap. 9 d eller 9 e §§ skatteförfarandelagen.*

Om det finns synnerliga skäl, får Skatteverket avstå från återkallelse enligt första stycket 2, 3, *5 eller 6.*

I paragrafens första stycke regleras förutsättningarna för att ett beslut om godkännande som gåvomottagare ska kunna återkallas.

Av *sjätte punkten*, som är ny, följer att Skatteverket ska återkalla ett godkännande som gåvomottagare om innehavaren inte lämnar särskilda uppgifter. Detta gäller också utländska gåvomottagare, vilka enligt 8 § fjärde stycket ska lämna ett skriftligt åtagande om att lämna särskilda uppgifter.

I *andra stycket* finns en regel som innebär att Skatteverket om det finns synnerliga skäl kan avstå från att återkalla ett godkännande i vissa fall. Av ändringarna i andra stycket följer att Skatteverket får avstå från att återkalla ett godkännande i ett fall då förutsättningarna för godkännande inte är uppfyllda enligt sjätte punkten. Undantaget är avsett att tillämpas restriktivt.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

19 §

I fråga om beslut om godkännande enligt 6 *eller 6 a §§*, om förlängning av godkännande enligt 10 § och om återkallelse av godkännande enligt 14 § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) om omprövning och överklagande av beslut avseende på vilket sätt preliminär skatt ska betalas.

I fråga om beslut om kontrollavgift enligt 16 § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen. Tidsfristen i 66 kap. 24 §

skatteförfarandelagen ska dock räknas från den dag beslutet om kontrollavgift meddelades.

Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen anger vilka av Skatteverkets beslut enligt lagen som får omprövas och överklagas samt att skatteförfarandelagens bestämmelser gäller för omprövning och överklagande.

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att i fråga om beslut om godkännande enligt 6 a § tillämpas bestämmelserna i 66 och 67 kap. skatteförfarandelagen om omprövning och överklagande av beslut avseende på vilket sätt preliminär skatt ska betalas.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

9.3 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

33 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

– syftet med särskilda uppgifter (2 och 2 a §§),

– uppgifter som ska lämnas av stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund (3–5 §§),

– uppgifter som ska lämnas av svenska handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer (6 §),

– uppgifter som ska lämnas av en fysisk eller juridisk person som hör hemma i en annan stat och inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige (6 a och 6 b §§),

– uppgifter om ersättningsbostad i utlandet (7 §),

– uppgifter om periodiseringsfond och ersättningsfond (7 a §),

– uppgifter om skogsavdrag på fastighet i utlandet (7 b §)

– uppgifter som ska lämnas av redare (8 §),

– uppgifter om nedsättning av utländsk skatt (9 §)

– uppgifter som ska lämnas av den som har fått ett godkännande för tonnagebeskattning återkallat (9 a §)

– uppgifter i fråga om vissa förhandsbesked i skattefrågor (9 b §),

– *uppgifter som ska lämnas av vissa gåvomottagare vid skattereduktion för gåva (9 d §),*

– *uppgifter som ska lämnas av vissa utländska gåvomottagare vid skattereduktion för gåva (9 e §),*

– när särskilda uppgifter ska lämnas (10–11 §§), och

– redares uppgiftsskyldighet vid ändrade förhållanden (12 §).

Paragrafen inleder kapitlet och förklarar dess innehåll.

Listan över de bestämmelser som finns i kapitlet utökas med två nya strecksatser, en *tolfte* och en *trettonde strecksats*, för att upplysa om de nya bestämmelserna 9 d och 9 e §§.

Överväganden finns i avsnitt 7.2.2.

2 §

Särskilda uppgifter ska lämnas till ledning för

1. bedömning av stiftelsers, ideella föreningars och registrerade trossamfunds skattskyldighet enligt inkomstskattelagen (1999:1229),
2. beskattning av delägare i svenska handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer
3. bedömning av skattskyldigheten enligt inkomstskattelagen för fysiska eller juridiska personer som hör hemma i en annan stat och inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,
4. bestämmande av vilket fartområde ett fartyg går i,
5. kontroll av uppskovsbelopp enligt 47 kap. inkomstskattelagen när ersättningsbostaden är belägen utomlands,
6. kontroll av avdrag för avsättning till periodiseringsfond och ersättningsfond,
7. beslut om avräkning av utländsk skatt,
8. beslut om beskattning för den som har fått ett godkännande för tonnagebeskattning återkallat,
9. kontroll av skogsavdrag på fastigheten i utlandet, *och*
10. *kontroll av vissa gåvomottagares användning av gåvor som ger rätt till skattereduktion.*

Paragrafen förklarar när särskilda uppgifter ska lämnas.

Ändringen i en *nionde* punkten är en följd av att punktlistan utökas med ytterligare en punkt.

Tionde punkten, som är ny, anger att särskilda uppgifter ska lämnas till ledning för Skatteverkets kontroll av vissa gåvomottagares användning av gåvor som ger rätt till skattereduktion.

Överväganden finns i avsnitt 7.2.2.

Vissa gåvomottagares användning av gåvor som ger rätt till skattereduktion

9 d §

En gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska lämna särskilda uppgifter om

1. vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret, och

2. i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för.

Paragrafen, som är ny, reglerar en skyldighet för svenska förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag, som kan godkännas som gåvomottagare enligt 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva, att lämna särskilda uppgifter.

Av bestämmelsen framgår att en gåvomottagare som avses i 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska lämna särskilda uppgifter om vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret och i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för.

Överväganden finns i 7.2.2.

9 e §

En utländsk gåvomottagare som motsvarar en sådan gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska i samband med en sådan ansökan som avses i 9 § samma lag samtidigt ge in ett åtagande om att lämna särskilda uppgifter.

Särskilda uppgifter ska lämnas om

1. vilka gåvor som har tagits emot under det senast avslutade räkenskapsåret, och

2. i vilken utsträckning de har använts för att bedriva den verksamhet de är avsedda för.

Paragrafen, som är ny, behandlar utländska mottagares skyldighet att ge in ett åtagande om att lämna särskilda uppgifter samt vad särskilda uppgifter ska lämnas om.

Av *första stycket* framgår att en utländsk gåvomottagare som motsvarar en sådan gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453)

om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska i samband med en sådan ansökan som avses i 9 § samma lag samtidigt ge in ett åtagande om att lämna särskilda uppgifter. Här avses utländska gåvomottagare som motsvarar sådana svenska statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner, kommunalförbund och offentligt ägda aktiebolag som kan godkännas som gåvomottagare enligt 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Övervägandena finns i 7.2.2.

10 b §

Särskilda uppgifter enligt 9 d § ska ha kommit in till Skatteverket senast sista dagen för inkomstdeklaration enligt 32 kap. 2 §.

Om en statlig förvaltningsmyndighet ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska dock uppgiften ha kommit in senast den 22 februari.

Om en region, en kommun eller ett kommunalförbund ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska uppgiften däremot ha kommit in senast den 15 april.

I paragrafen, som är ny, anges när särskilda uppgifter enligt 9 d § senast ska ha kommit in till Skatteverket.

Av *första stycket* framgår att särskilda uppgifter enligt 9 d § ska ha kommit in till Skatteverket senast den sista dagen för att lämna inkomstdeklaration enligt 32 kap. 2 §. Bestämmelsen träffar offentligt ägda aktiebolag som träffas av bestämmelsen i 6 a § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Av *andra stycket* framgår att om en statlig förvaltningsmyndighet ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska dock uppgiften ha kommit in senast den 22 februari. Datumet sammanfaller med det datum som statliga förvaltningsmyndigheter senast ska lämna en årsredovisning till regeringen avseende det senast avslutade räkenskapsåret enligt 2 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Av *tredje stycket* framgår att om en om en region, en kommun eller ett kommunalförbund ska lämna en särskild uppgift enligt 9 d §, ska uppgiften ha kommit in senast den 15 april. Datumet sammanfaller med det datum som årsredovisningen senast ska lämnas över till fullmäktige och revisorerna i 11 kap. 20 § kommunallagen (2017:725).

Övervägandena finns i 7.2.2.

10 c §

Särskilda uppgifter enligt 9 e § ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari.

I paragrafen, som är ny, anges när särskilda uppgifter som ska lämnas av en utländsk gåvomottagare, som motsvarar en sådan gåvomottagare som avses i 6 a § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva, senast ska ha kommit in till Skatteverket.

Av bestämmelsen framgår att särskilda uppgifter enligt 9 e § ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari. Detta datum sammanfaller med det datum som kontrolluppgifter senast ska kommit in till Skatteverket enligt 24 kap. 1 § skatteförfarandelagen.

Övervägandena finns i 7.2.2.

Referenser

Ahles, Amelia, Joanna Lahey & Marco A. Palma (2025). ”Jackpot for good: Can lottery matches increase charitable giving?”, *NBER working paper,* nr 34022.

Andreoni, James, & A. Abigail Payne (2011). ”Is crowding out due entirely to fundraising? Evidence from a panel of charities”, *Journal of public economics*, vol. 95: 5–6.

Baeck, Peter, Jonathan Bone & Sam Mitchell (2017). *Matching the crowd: Combining crowdfunding and institutional funding to get great ideas off the ground*.

Bet. 1942:BevU21. *Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte i ämnet väckta motioner*.

Bet. 1976/77:SkU45. *Skatteutskottets betänkande med anledning av propositionen 1976/77:135 om ändrade regler för beskattning av ideella föreningar, m.m. jämte motioner.*

Berglund, Martin (2021). *Beskattning av stiftelser.*

Chapman, Cassandra M., & Hannibal A. Thai (2025).”Incentivizing charitable giving: A systematic review of self- and other-benefiting incentives for donating money”, *Nonprofit and voluntary sector quarterly*.

Dalla Chiesa, C. & A. Alexopoulou (2022). ”Matchfunding goes digital: The benefits of matching policymaking with the crowd’s wisdom”, *European journal of cultural management and policy*, vol. 23.

Danmarks regering (2004). *L 39 Forslag til lov om ændring af afskrivningsloven, ligningsloven og skattekontrolloven*.

Department for Culture, Media & Sport (2016). *The culture white paper*.

Douthit, Jeremy D., Patrick R. Martin & Michelle McAllister (2022). ”Charitable contribution matching and effort-elicitation available to purchase”, *The accounting review*, vol 97:1.

Ds 1991:22. *Kultur som lokaliseringsfaktor*.

Finlands regering (2009). *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till universitetslag och lagar som har samband med den* (RP 7/2009 rd).

Finlands regering (2022). *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om finansiering av nationella konstinstitutioner och om ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet* (RP 157/2022 rd).

Giva Sverige (2025). *Givandet i siffror 2024 – En rapport om givande och insamling av gåvor och bidrag bland Giva Sveriges medlemmar.*

Gong, Ning, & Bruce D. Grundy (2014). ”The design of charitable fund-raising schemes: Matching grants or seed money”, *Journal of economic behaviour & organization*, vol. 108.

Karlan, Dean, & John A. List (2006). ”Does price matter in charitable giving? Evidence from a large-scale natural field experiment”, *NBER working paper*, nr 12338.

Klerby, Anna (2012). *Finansieringsmodeller för konst och kultur: En kartläggning av problem, teori och goda exempel.*

Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, EUT 2016/C 262/01.

Kreativ Sektor (2025). *Uppdaterad statistik för de kulturella och kreativa branscherna.*

Kulturanalys Norden (2025:4). *Privat kulturfinansiering i Norden: Politik, statistik och konsekvenser*.

Köping Olsson, Ann-Sofie, & Katja Lindqvist (2026). *Kulturens organisering och ekonomi*.

Lindqvist, Katja (2010). *Utvärdering av bonussystem för det fria kulturlivet i Stockholm 2008–2010*.

Loots, Ellen, Kaja Piecyk & Yosha Wijngaarden (2024). ”At the juncture of funding, policy, and technology: How promising is match-funding of arts and culture through crowdfunding platforms?”, *International journal of cultural policy*, vol. 30:1.

Löfgren Mikael (2016). ”Om värdeskapande i kulturorganisationer”, i Karin Dalborg & Mikael Löfgren (red.), *”På något sätt är vi med om att skapa världen på nytt…”: 21 texter om att jobba med konst och kultur*.

Malm, Magdalena, & Michael Johansson (2023). *Kulturens plats i framtidens Luleå*.

Morell, Mayo Fuster, Enric Senabre Hidalgo & Enrique Rodríguez (2020). ”Goteo.org civic crowdfunding and match-funding data connecting sustainable development goals”, *Scientific data*, vol. 7:132.

Myndigheten för kulturanalys (2024:2). *Privat kulturfinansiering: Hinder, möjligheter och konsekvenser*.

Prop. 1942:134. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m.m*.

Prop. 2009/10:3. *Tid för kultur*.

Prop. 2011/12:1. *Förslag till statens budget för 2012, finansplan och skattefrågor*.

Prop. 2013/14:1. *Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor*.

Prop. 2024/25:60. *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta*.

Prop. 2025/26:1. *Förslag till statens budget för 2026, finansplan och skattefrågor*.

Riksdagens utredningstjänst (2019:248). *Skatteavdrag för gåvor.*

Riksidrottsförbundet, Svensk Scenkonst & Svensk Live (2025). *Evenemang i siffror 2025: Statistik om näringarna idrott, livemusik och scenkonst*.

Sacco, Pier Luigi (2013). *Kultur 3.0: Konst, delaktighet, utveckling*.

Skr. 2023/24:111. *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher.*

SOU 2009:59. *Skatteincitament för gåvor till forskning och ideell verksamhet*.

SOU 2009:65. *Moderniserade skatteregler för ideell sektor*.

SOU 2012:16. *Att angöra en kulturbrygga – till stöd för förnyelse och utveckling inom kulturområdet.*

SOU 2021:77. *Från kris till kraft – återstart för kulturen*.

SOU 2024:90. *Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet*.

SOU 2025:24. *Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland*.

SOU 2026:5. *Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m.*

Svensk scenkonst & Sveriges museer (2025). *Vem betalar för kulturen?*

Thelwall, Sarah (2013). *Storleken spelar roll: Värdet, funktionen och potentialen hos små konstorganisationer*.

Walker, Catherine (2016). *A great match: How match-funding incentivises charitable giving in the UK and unites funders and donors in tackling social issues*.

Wennström, Johan, Inger Stern & Henric Nummi-Södergren (2023). *Filantropiskt stöd till det fria kulturlivet*.

Kommittédirektiv 2025:61

En breddad finansiering av kulturområdet

Beslut vid regeringssammanträde den 12 juni 2025.

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag på hur den icke-offentliga finansieringen av kultur kan öka genom ekonomiska incitament. Syftet är att stärka kulturinstitutioners och kulturlivets potential att uppnå de kulturpolitiska målen genom att bredda finansieringsmöjligheterna.

Utredaren ska bland annat

- analysera och lämna förslag på hur regelverket om skattereduktion för gåvor kan utvidgas så att även organisationer som har som ändamål att främja eller bedriva kulturell verksamhet kan godkännas som gåvomottagare,
- kartlägga och beskriva vilken verksamhet som omfattas av det allmännyttiga ändamålet kultur i detta sammanhang, och mot bakgrund av kartläggningen, lämna förslag på hur en skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet ska avgränsas,
- analysera möjligheten att införa ett system där det offentliga förstärker monetära gåvor från privata aktörer, så kallat matchningssystem, och föreslå hur utformningen av ett sådant bör se ut,
- analysera hur förslagen bidrar till att uppnå de nationella kulturpolitiska målen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 18 maj 2026.

Uppdraget att föreslå ekonomiska incitament för en breddad finansiering av kulturområdet

Övergripande utgångspunkter för utredningens arbete

Ett samspel mellan privat och offentlig finansiering är angeläget för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. De nationella kulturpolitiska målen som riksdagen har beslutat anger att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling (propositionen Tid för kultur [prop. 2009/10:3], bet. 2009/10:KrU5 punkt 1, rksr. 2009/10:145).

Sedan 2009 är det en uttrycklig ambition att den privata finansieringen av kultur ska öka (prop. 2009/10:3). I flera av de nordiska länderna, med liknande kulturpolitisk inriktning, är inslagen av privat finansiering av kulturverksamheter större än vad den är i Sverige.

Att öka kultursektorns möjlighet till fler intäktskällor handlar ytterst om att stärka kulturens frihet och att skapa en större mångfald av kulturuttryck. En breddad finansiering av kultursektorn gör även kulturen tillgänglig för fler, bland annat genom att trösklar sänks och nya målgrupper nås. Det förekommer till exempel ett flertal filantropiska insatser som initierats med syfte att nå ungdomar och personer som saknar ”kulturvana”. Därför är det angeläget att från offentligt håll undanröja eventuella formella hinder för att kulturaktörer ska kunna bredda verksamheternas finansiering.

Kultur är en omistlig del av människors liv och engagemanget och intresset för kultur är stort i Sverige. I en orolig värld är ett livaktigt och fritt kulturliv även en kraft för sammanhållning, gemenskap och motståndskraft, samtidigt som kultur ger välkomna avbrott och förströelse i svåra tider. Kulturen blir dessutom allt viktigare för samhälle och individer i ekonomiskt hänseende, bland annat genom de kulturella och kreativa branscherna som i dag utgör en betydande del av näringslivet och arbetsmarknaden.

Det offentliga har ett stort ansvar för kulturområdets finansiering och det är viktigt att betona att staten tillsammans med kommuner och regioner fortsatt har ett viktigt åtagande. Samtidigt har svenska kulturinstitutioner historiskt i flera fall etablerats av, eller med stöd från, privata finansiärer. Parallellt med den offentliga finansieringen finns många exempel på privatfinansierad kultur runt om i landet.

Många vill inte bara ta del av kulturen, utan också vara delaktiga på andra sätt, till exempel genom att bidra med sin tid i form av ideellt arbete eller med privata gåvor.

Ett konkret initiativ för ökad privat finansiering togs 2009 då regeringen aviserade att en ny form för stöd, kallad Kulturbryggan, skulle inrättas från och med 2011. Syftet var bland annat att främja nya sätt att finansiera kulturverksamheter (prop. 2009/10:3 s. 2, 51 och 52). Kulturbryggan är i dag en integrerad del av Konstnärsnämndens bidragsgivning och fördelar bland annat stöd till projekt som specifikt syftar till att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering.

För att få en uppdaterad bild av förutsättningarna för den icke-offentliga finansieringen gav regeringen 2022 Myndigheten för kulturanalys i uppdrag att kartlägga och analysera kulturområdets finansiering. Uppdraget slutredovisades i oktober 2024 i form av rapporten Privat kulturfinansiering – Hinder, möjligheter och konsekvenser (2024:2). Rapporten utgör ett viktigt kunskapsunderlag i dessa frågor och ger en god bild av de förutsättningar som såväl kulturaktörer som finansiärer verkar under. Myndigheten för kulturanalys övergripande kartläggning visar att hushållens konsumtion utgör den största delen av den privata kulturfinansieringen och att denna utgör en viktig finansieringskälla för aktörer även inom de kulturområden som uppbär offentlig finansiering. Den övergripande kartläggningen visar också på det ideella arbetets stora betydelse för kulturlivet.

Av rapporten framgår det att respondenter i samtliga aktörsgrupper som ingår i studien lyfter det faktum att dagens regelverk och skattelagstiftning är en begränsande faktor och som i sig hämmar privata finansiärers förutsättningar och vilja att finansiera kulturverksamhet. Det som framför allt lyfts fram som hinder är regelverken kring sponsring av kulturverksamhet och skattelagstiftningen kring donationer.

Som exempel på initiativ som uppmuntrar till breddad finansiering i några av de nordiska länderna kan nämnas möjligheten som finns i Danmark sedan 2004 att som företag få skatteavdrag för donationer till kulturverksamheter som fått finansiering från stat eller kommun. I Norge finns möjligheter till skatteavdrag för donationer till ett mindre antal kulturföreningar. I Finland har möjligheterna till skatteavdrag för donationer till forskning och vetenskap länge varit omfattande. Avdragsrätten i Finland har också omfattat donationer till ett fåtal kulturinstitutioner.

När det gäller intäkter från donationer och sponsring visar Myndigheten för kulturanalys rapport att den stora majoriteten av verksamheter som ingår i underlaget till rapporten saknar sådana intäkter. Däremot pekar resultaten på att denna typ av intäkter kan vara viktiga för enskilda verksamheter. Det går också att se att sådana intäkter är vanligare i vissa typer av verksamheter. Det är tydligt i rapporten att verksamheter inom musikteater, exempelvis opera, har större intäkter från donationer och sponsring jämfört med andra områden. Sponsring inom kultursektorn är en liten och minskande del av finansieringen av kulturlivet, vilket kan bero på att skattereglerna uppfattas som otydliga.

Regeringen beslutade den 4 november 2024 om ett tilläggsdirektiv till Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (Fi 2023:07) med innebörden att utredaren även fick i uppdrag att bland annat analysera om det finns behov av särskilda bestämmelser om avdrag eller annan skattelättnad för utgifter för sponsring i inkomstskattelagen (1999:1229). Utredaren ska, oavsett ställningstagande, lämna nödvändiga författningsförslag för avdrag eller annan skattelättnad för utgifter för sponsring (dir. 2024:103).

Regeringen anser att det är angeläget att öka samspelet mellan privat och offentlig finansiering av kultur och att åtgärder för detta bör utredas. I Myndigheten för kulturanalys rapport sammanställs vad myndigheten bedömer vara de viktigaste aspekterna att ta hänsyn till i relation till de kulturpolitiska målen vid ett ökat fokus på att öka den privata finansieringen av kultur.

En reglering som gynnar en viss typ av verksamhet genom en särskild rätt till ersättning skulle kunna anses som ett statligt stöd enligt EU:s statsstödsregler.

Utredaren ska därför

- i sitt arbete med att föreslå ekonomiska incitament för en breddad finansiering av kulturområdet analysera hur förslagen bidrar till att uppnå de nationella kulturpolitiska målen med utgångspunkt i Myndigheten för kulturanalys rapport, och
- analysera förslagen i förhållande till EU:s regelverk om statligt stöd.

En utvidgning av regelverket om skattereduktion så att ideella organisationer som främjar eller bedriver kulturell verksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare

En utgångspunkt i inkomstskattelagen är att levnadskostnader och liknande utgifter inte får dras av. Detta framgår av 9 kap. 2 § inkomstskattelagen och gäller för såväl fysiska som juridiska personer. Fysiska personer har dock möjlighet att få skattereduktion för gåvor som lämnas till en stiftelse, en ideell förening eller ett registrerat trossamfund som uppfyller vissa kvalitativa krav och har godkänts av Skatteverket som gåvomottagare i enlighet med lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. Ett krav enligt lagen är att den mottagande organisationen har som ändamål att främja eller bedriva social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning (6 § andra punkten). Kultur är således inte ett ändamål som omfattas av lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Någon möjlighet till skattereduktion motsvarande den för fysiska personer finns inte för gåvor som lämnas av juridiska personer. Regeringen tillsatte 2023 en utredning om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (dir. 2023:87). Utredningen skulle enligt kommittédirektiven utgå från nuvarande regler för fysiska personer och inte föreslå att fler organisationer eller ändamål skulle omfattas av lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva. I utredningens delbetänkande Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (SOU 2024:90), som överlämnades i december 2024, föreslås att också juridiska personer ska kunna få skattereduktion för gåvor till godkända gåvomottagare.

Av delbetänkandet framgår att ideella organisationer stöttar eller verkar inom många olika allmännyttiga ändamål och att kultur och idrott är särskilt vanliga. Över 13 000 ideella organisationer uppgav kultur som ändamål i sin inkomstdeklaration. Utredningen konstaterar att den nuvarande begränsningen av ändamål till social hjälpverksamhet och främjande av vetenskaplig forskning kan få konsekvenser i form av gränsdragningsproblem för Skatteverket och gåvomottagare. Dessutom påpekas att avgränsningen bidrar till snedvridande effekter. Detta genom att gåvor styrs mot godkända ändamål, dvs. social hjälpverksamhet och främjande av vetenskaplig forskning, på bekostnad av icke-godkända ändamål, som exempelvis idrott och

kultur. Utredningen ser därför ett behov av en översyn av vilka ändamål som bör omfattas av ett skatteincitament för gåvor.

Regeringen anser att de förslag och bedömningar som har presenterats i 2024 års gåvoutredning och Myndigheten för kulturanalys rapport bör utgöra en utgångspunkt för utredningens arbete.

Med hänsyn till uttalandet från 2024 års gåvoutredning om behov av en översyn av vilka ändamål som bör omfattas av ett skatteincitament för gåvor framstår det som lämpligt med en närmare utredning av frågan om skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet.

Utredaren ska därför

- med utgångspunkt i befintliga bestämmelser om skattereduktion för gåvor analysera och lämna förslag på hur regelverket kan utvidgas så att även organisationer som har som ändamål att främja eller bedriva kulturell verksamhet kan godkännas som gåvomottagare,
- utforma förslagen på ett sätt som innebär att de kan tillämpas för gåvor från såväl fysiska som juridiska personer,
- kartlägga och beskriva vilken verksamhet som omfattas av det allmännyttiga ändamålet kultur i detta sammanhang, med hänsyn till vad som utgör kulturell verksamhet i både svensk och internationell kontext,
- mot bakgrund av kartläggningen av det allmännyttiga ändamålet kultur, lämna förslag på hur en skattereduktion för gåvor till kulturell verksamhet ska avgränsas,
- analysera behovet av eventuella bestämmelser för att motverka risken för fel och fusk med anledning av förslagen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ett system där det offentliga förstärker monetära gåvor från privata aktörer

Utöver incitament i form av skattelättnader finns det flera internationella exempel på åtgärder för ökad privat finansiering. Bland annat handlar det om system där det offentliga förstärker monetära gåvor från privata aktörer, ett så kallat matchningssystem.

Av Myndigheten för kulturanalys rapport framgår att ett relativt vanligt sätt att försöka främja ökad privat finansiering av kulturverksamhet är olika typer av matchad finansiering. Denna typ av matchningssystem kan bland annat handla om krav på kulturverksamheters egenfinansiering som villkor för vissa bidrag.

En annan typ av matchningssystem som nämns i rapporten är när det offentliga uppmuntrar till donationer från privata aktörer genom att matcha donationer med en förutbestämd andel, exempelvis 25 eller 50 procent av donationsbeloppet. Ett sådant system ses ofta som ett alternativ till skattelättnader genom avdrag. Den här typen av matchningssystem finns exempelvis i Storbritannien och Nederländerna.

Den norska gaveforsterkningsordningen infördes 2014 som ett sätt att uppmuntra kulturverksamheter att söka privat stöd, men också för att främja donationer till kulturverksamhet från privatpersoner och företag. Ordningen, som nu har upphört, innebar att privata donationer förstärktes med statliga medel. Enskilda institutioner blev därmed mottagare av såväl privata gåvor som det därpå följande statliga stödet.

Ytterligare en form för matchning av monetära gåvor är offentligt inrättade kulturfonder. Tanken med dessa är att privata aktörer, exempelvis företag, kan investera medel utifrån modellen att det offentliga förstärker de privata gåvorna till fonden med medel. Det innebär att fonden är mottagare, och i sin tur fördelar medel till enskilda kulturverksamheter. Inrättande av en kulturstiftelse som det offentliga har möjlighet att tillföra kapital till, och där privat kapital matchas av offentligt, föreslås i betänkandet Från kris till kraft – Återstart för kulturen (SOU 2021:77).

I Myndigheten för kulturanalys rapport lyfts förslag om att inrätta regionala eller lokala kulturfonder. Även här är tanken att det offentliga matchar privata donationer från lokala aktörer, t.ex. företag. Ett sådant initiativ skulle kunna underlätta för företag som vill bidra till det lokala kulturlivet. Samtidigt möjliggörs professionella bedömningar och principen om armlängds avstånd upprätthålls. En annan fördel kan vara att kulturaktörer kan rikta sina förfrågningar till en samlad fond med ett gemensamt regelverk.

Olika former av matchningssystem kan sammanfattningsvis utgöra incitament för gåvor och donationer genom att medlen förmeras. Incitamenten för kulturaktörer att söka privat finansiering ökar sam-

tidigt som signalen till potentiella donatorer är att det är en särskild prioritering från det offentliga.

Utredaren ska därför

- analysera möjligheten att införa ett system där det offentliga förstärker monetära gåvor från privata aktörer, så kallat matchningssystem, och utifrån internationella förebilder föreslå hur detta bör utformas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredningen ska utföra kostnadsberäkningar, beskriva andra samhällsekonomiska konsekvenser och lämna förslag till finansiering i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474). Utredningen ska analysera och beskriva förslagens konsekvenser för kultur i hela landet, konstnärlig frihet, samt hur de bedöms påverka olika kulturaktörer utifrån storlek och konstområde. Om förslag som lämnas medför kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner eller regioner, ska förslag till finansiering lämnas. Förslagen ska även i övrigt redovisas enligt vad som anges i kommittéförordningen och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska bedriva sitt arbete utåtriktat och i nära dialog med berörda statliga myndigheter, kulturaktörer, regioner, kommuner, civilsamhällesorganisationer och privata finansiärer samt med andra aktörer som på annat sätt är relevanta för uppdraget. Utredaren ska även ha en dialog med Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (Fi 2023:07) som bland annat har i uppdrag att analysera frågan om kultursponsring.

Utredaren ska löpande hålla Regeringskansliet (Kulturdepartementet) informerat om sitt arbete.

Uppdraget ska redovisas senast den 18 maj 2026.

(Kulturdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

Förslag till beslut gällande svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Ärendenr 2026/946-1.3.1.5

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna remissvaret på SOU 2026:32 ”Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner” enligt bilaga och avge som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun har beretts tillfälle att yttra sig över utredningen *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)*. Utredningen analyserar de utmaningar kommuner möter vid stora företagsetableringar och föreslår åtgärder för att stärka kommunernas förutsättningar, bland annat genom en nationell rådgivningsfunktion, incitamentsersättning, stöd till bostadsförsörjning och infrastruktur samt insatser för kompetensförsörjning.

Luleå kommun delar utredningens analys och tillstyrker i huvudsak förslagen, men framhåller att de ekonomiska utmaningarna för tillväxt- och omställningskommuner endast delvis hanteras. Kommunen anser att staten behöver ta ett större långsiktigt ansvar för finansieringen av samhälls-omvandlingen i kommuner som bär stora kostnader till följd av nationellt strategiska investeringar.

Luleå kommuns svar på remissen återfinns i sin helhet i bilaga.

Dialog

Remissvaret har beretts inom kommunstyrelseförvaltningen, i samråd med berörda förvaltningar och bolag, i detta fall arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen och Lulebo AB.

Beslutsunderlag

- Förslag - Luleå kommuns svar på remiss SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner
- Remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner,

KLF Hid: 2026 6407

Annika Ohls
Samhällsstrateg

Beslutet skickas till
Klimat-och näringslivsdepartementet

Svar på remiss av SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Ert ärendenummer: KN2026/01343

Sammanfattning

Luleå kommun välkomnar utredningens analys av de utmaningar som kommuner möter vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Luleå kommun instämmer i huvudsak med utredningens bedömning att den pågående industriella omställningen och de omfattande investeringarna i Sverige ställer ökade krav på kommunernas planeringsförmåga, bostadsförsörjning, kompetensförsörjning och infrastruktur.

Kommunen är positiv till flera av de föreslagna åtgärderna, men bedömer samtidigt att de endast delvis hanterar de strukturella ekonomiska utmaningar som tillväxt- och omställningskommuner står inför.

Luleå kommun tillstyrker huvudsakligen förslagen om:

- en nationell rådgivningsfunktion för etableringskommuner,
- incitamentsersättning till kommuner,
- åtgärder för att stärka bostadsförsörjningen,
- en särskild tillväxtpott för transportinfrastruktur,
- insatser för kompetensförsörjning.

Kommunen anser dock att staten behöver ta ett större långsiktigt ansvar för finansieringen av samhällsomvandlingen i kommuner som bär stora kostnader till följd av nationellt strategiska investeringar.

Luleå kommuns synpunkter

Övergripande synpunkt

Luleå kommun ställer sig positiv till utredningens ambition att stärka kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Luleå kommun vill särskilt betona att det är den samlade effekten av utredningens förslag som bedöms kunna stärka kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Flera av förslagen förstärker varandra och bör därför genomföras som en helhet. Enskilda åtgärder bedöms inte vara tillräckliga för att hantera de ekonomiska,

organisatoriska och infrastrukturella utmaningar som följer av större etableringar.

Kommunen delar utredningens bedömning att staten behöver ta en mer aktiv roll för att underlätta kommunernas arbete i samband med större etableringar och expansioner. De föreslagna åtgärderna är ett viktigt steg i rätt riktning och adresserar flera av de hinder och utmaningar som tillväxt- och omställningskommuner möter.

Samtidigt bedömer kommunen att flera av förslagen behöver tydliggöras, förstärkas och i större utsträckning anpassas till kommunernas faktiska förutsättningar. För att åtgärderna ska få avsedd effekt krävs en tydligare ansvarsfördelning mellan stat och kommun, ändamålsenligt utformade incitament samt ett förstärkt statligt engagemang, inte minst när det gäller riskdelning och finansiering.

Luleå kommun vill även framhålla att de långsiktiga ekonomiska utmaningarna för tillväxt- och omställningskommuner endast delvis hanteras genom utredningens förslag. Kommuner som möjliggör investeringar av stor betydelse för nationell konkurrenskraft, försörjningstrygghet och klimatomställning kommer även fortsättningsvis att bära betydande ekonomiska risker.

Luleå kommun konstaterar att utredningen tydligt beskriver den obalans som kan uppstå när kommunerna bär betydande kostnader och risker för etableringar som samtidigt genererar omfattande nationella nyttor. Kommunen noterar att utredningen inte närmare analyserar hur skattesystemets utformning påverkar kommunernas långsiktiga incitament och finansieringsförutsättningar. Frågan om hur värdeskapande från nationellt strategiska investeringar kommer etableringskommuner till del bör därför belysas vidare i det fortsatta arbetet. Detta gäller inte minst då en betydande del av de offentliga intäkter som genereras genom företagsetableringar, exempelvis bolagsskatt, tillfaller staten medan kommunerna står för en stor del av de investeringar som krävs för att möjliggöra utvecklingen.

Mot denna bakgrund anser Luleå kommun att regeringen bör fortsätta analysera hur statens ansvar för finansieringen av den samhällsomvandling som följer av stora etableringar kan utvecklas och stärkas på längre sikt.

Nationell rådgivningsfunktion
Luleå kommun tillstyrker förslaget.
Kommunen delar utredningens bedömning att det finns behov av ett sammanhållet nationellt stöd till kommuner som hanterar omfattande etablerings- och expansionsprocesser. Även kommuner med erfarenhet av

stora investeringar har behov av stöd i frågor som kräver samordning mellan statliga myndigheter, näringsliv och kommunsektor.

Kommunen välkomnar förslaget om en rådgivningsfunktion som kunskaps- och erfarenhetsbank som kan erbjuda riktat stöd i strategiskt viktiga projekt. Detta kan bidra till kortare ledtider, ökad förutsägbarhet och ett mer likvärdigt statligt stöd över landet.

Luleå kommun vill samtidigt framhålla att funktionen bör utformas som ett stöd till kommunerna genom kunskapsutbyte, vägledning och erfarenhetsöverföring. Funktionen bör inte innebära styrning av kommunala prioriteringar eller beslut. Det kommunala självstyret behöver värnas.

Kommunen bedömer vidare att utredningens fokus på rådgivning är något för begränsat. Minst lika viktigt är att staten stärker sin interna samordning mellan berörda myndigheter och aktörer. I komplexa etableringsprocesser är det ofta samspelet mellan flera statliga myndigheter som påverkar ledtider, förutsägbarhet och genomförande. Den nationella funktionen bör därför även bidra till en mer sammanhållen statlig samordning gentemot kommunerna

Incitamentspeng till kommuner
Luleå kommun tillstyrker förslaget men bedömer att omfattningen behöver förstärkas.

Kommunen välkomnar att staten erkänner de betydande kostnader som kan uppstå i samband med stora etableringar och expansioner. Ett riktat statsbidrag som kan användas för planering, tillståndsprocesser, kompetensinsatser och annan kommunal verksamhetsutveckling är positivt.

Luleå kommun bedömer dock att den föreslagna nationella ramen om 200–250 miljoner kronor under fem år är begränsad i förhållande till de investeringar och kostnader som många tillväxtkommuner står inför. För kommuner som hanterar investeringar i miljardklassen kommer stödet endast att täcka en mindre del av de faktiska kostnaderna. Kommunen efterlyser därför en fortsatt översyn av hur staten långsiktigt kan bidra till att minska den ekonomiska belastningen för kommuner som genomför insatser av nationell betydelse.

Luleå kommun vill samtidigt betona att incitamentsersättningen bör utformas så att den stärker kommunernas handlingsutrymme och inte leder till detaljstyrning av lokala prioriteringar. Kommunerna behöver ges möjlighet att utifrån lokala förutsättningar avgöra vilka åtgärder som bäst bidrar till att möta de behov som uppstår vid större etableringar.

Luleå kommun noterar utredningens bedömning att en generell statlig kreditgarantimodell inte utgör en ändamålsenlig lösning på de komplexa risker som följer av större företagsetableringar och expansioner. Kommunen delar bedömningen att riskerna är bredare än frågor om upplåning. Samtidigt kvarstår betydande ekonomiska åtaganden för etableringskommuner, varför behovet av långsiktiga modeller för riskdelning och finansiering mellan stat och kommun fortsatt bör analyseras.

Kommunen efterfrågar tydligare modeller för riskdelning mellan stat och kommun. Det bör särskilt klargöras hur kostnader ska hanteras om planerade etableringar försenas, förändras eller inte genomförs. Kommunen vill även framhålla att det i dag finns en obalans där kommunerna bär stora investeringskostnader medan en betydande del av de offentliga intäkterna tillfaller staten.

Bostadsförsörjning
Hyresförlustgaranti för bostadsbyggande

Luleå kommun tillstyrker förslaget.
Kommunen delar utredningens bedömning att osäkerhet kring framtida efterfrågan kan utgöra ett hinder för bostadsbyggande i samband med snabb tillväxt. En hyresförlustgaranti kan bidra till att minska riskerna för fastighetsägare och därmed öka möjligheterna att få fram bostäder i rätt tid. Kommunen ser samtidigt behov av att utformningen blir enkel och förutsägbar samt att kriterierna för att definiera etablerings- och omställningskommuner utformas så att kommuner i expansiva arbetsmarknadsregioner omfattas.

Luleå kommun vill även betona vikten av att bostadsförsörjningen möter olika behov och livssituationer. För att långsiktigt kunna hantera tillväxt krävs ett varierat bostadsutbud med såväl hyresrätter och bostadsrätter som småhus.

Kommunen delar utredningens bedömning att det vid större etableringar kan uppstå ett snabbt och tillfälligt ökat behov av bostäder. För att minska risken för framtida obalanser på bostadsmarknaden är det därför viktigt att permanent bostadsbyggande kompletteras med tillfälliga bostadslösningar där så är lämpligt.

Kommunen vill samtidigt framhålla att planering och lokalisering av tillfälliga bostäder behöver ske med stor omsorg utifrån lokala förutsättningar och långsiktiga utvecklingsbehov. Tillfälliga bostäder får inte hindra byggandet av permanenta bostäder för andra grupper eller motverka en hållbar samhällsutveckling.

Räntebidrag till småhus
Luleå kommun är positiv till förslaget.
Bidraget kan leda till ökad inflyttning och bosättning i kommunen.
Kommunen bedömer dock att effekten sannolikt blir begränsad om stödet inte kombineras med andra åtgärder för att stärka bostadsförsörjningen och arbetskraftens rörlighet.

Kommunen vill samtidigt framhålla att tillgången till finansiering och kreditgivning i många fall utgör ett större hinder än själva räntekostnaden. Staten bör därför följa upp reformen och överväga kompletterande åtgärder som stärker hushållens faktiska möjligheter att finansiera sitt boende.

Infrastruktur
Luleå kommun tillstyrker förslaget om en särskild tillväxtpott.
För kommunen är tillgången till väl fungerande transportinfrastruktur avgörande för fortsatt industriell utveckling, kompetensförsörjning och logistik. För Luleå och Norrbotten finns betydande behov av kapacitetshöjande investeringar i transportsystemet, bland annat dubbelspår på Malmbanan, ökad kapacitet på sträckan Boden-Luleå, utveckling av Malmbangården samt ett genomförande av Norrbotniabanan. Därtill genomför Luleå kommun och Luleå Hamn investeringar i miljardklassen för att stärka kapaciteten för nationellt strategiska godsflöden. En särskild tillväxtpott kan skapa större möjligheter att tidigarelägga investeringar som är nödvändiga för att stödja etableringar av nationellt intresse

Kommunen anser dock att den föreslagna omfattningen om 100 miljoner kronor per år är begränsad i relation till de infrastruktursatsningar som krävs i flera av Sveriges tillväxtregioner. Staten bör därför överväga en betydligt större ekonomisk ram. Kommunen anser även att möjligheterna till stöd bör omfatta kommunal transportinfrastruktur när sådan är en förutsättning för etableringar av nationell betydelse.

Luleå kommun ser även positivt på att utredningen lyfter behovet av tydligare ansvarsfördelning kring medfinansiering och förskottering av statlig infrastruktur.

Åtgärder för kompetensförsörjning
Luleå kommun tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.
Kompetensförsörjning är en av de mest avgörande frågorna för fortsatt utveckling i Luleå och Norrbotten och en grundläggande förutsättning för att industriella investeringar och företagsetableringar ska kunna genomföras och få långsiktigt genomslag.

Kommunen delar utredningens bedömning att staten, regionerna och kommunerna behöver stärka samverkan för att skapa bättre förutsättningar för tillväxt, etableringar och samhällsomvandling.
Erfarenheterna från den pågående omställningen i Norrbotten visar att tillgången till arbetskraft är en av de största utmaningarna för såväl näringslivet som den offentliga sektorn.

Luleå kommun välkomnar förslag om flyttstöd, förstärkningar inom yrkesutbildningen och fortsatt analys av incitament som kan stärka inflyttningen till etablerings- och omställningskommuner. Kommunen delar särskilt bedömningen att utbildningssystemet behöver kunna dimensioneras snabbare utifrån arbetsmarknadens behov och att kommuner som tar ett stort ansvar för kompetensförsörjningen ges bättre förutsättningar att göra detta.

Kommunen ser samtidigt behov av ett ökat fokus på åtgärder som stärker kompetensattraktion, arbetskraftsmobilitet och inflyttning till tillväxtregioner. För omställningskommuner i norra Sverige, där arbetslösheten är låg och kompetensbehoven mycket stora, är den centrala utmaningen i högre grad att attrahera och behålla arbetskraft från andra delar av landet och från utlandet än att matcha arbetslösa mot lediga jobb. Staten bör därför även överväga reformer som stärker långsiktig inflyttning och bosättning i kommuner som påverkas av omfattande etableringar och som behöver bygga kapacitet inom kompetensförsörjning, mottagande och samhällsservice.

Luleå kommun ser också behov av en tydligare nationell samordning mellan berörda myndigheter och aktörer för att stödja kommuner i komplexa etableringsprocesser.

Utredningen föreslår ett flyttbidrag för att ersätta kostnader för bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadsskäl. Luleå kommun ställer sig bakom förslaget, då det kan bidra till ökad geografisk rörlighet och underlätta rekrytering till kommuner med stort arbetskraftsbehov.

Kommunen är även positiv till förslaget om extra statsbidrag till yrkesvux-utbildningar i kommuner som har särskilt stora utbildningsbehov till följd av större företagsetableringar eller företagsexpansioner. Samtidigt vill kommunen framhålla att den största utmaningen inte är finansieringen av utbildningarna utan att attrahera tillräckligt många studerande. Satsningen bör därför kompletteras med åtgärder som ökar intresset för yrkes-utbildningar, exempelvis utbildningsanställningar med lön under studietiden, traineeupplägg där studier kombineras med arbete samt insatser som kopplar samman yrkesutbildning med flyttstöd och praktikplatser.

Utredningen föreslår också att regeringen ska överväga ett system där akademiskt utbildade personer som bor och arbetar i etablerings- och omställningskommuner kan få delar av sina studielån avskrivna. Luleå kommun är positiv till att sådana incitament utreds vidare, men vill betona att ett eventuellt system behöver utformas med tydliga och förutsägbara regler kring målgrupper, omfattning och tidsperioder.

Kommunen anser vidare att reformer som innebär avskrivning av studieskulder bör utformas så att de stärker den samlade kompetensförsörjningen och inte leder till oönskade omfördelningar av arbetskraft mellan olika tillväxtorter. Personer som redan är bosatta och verksamma i etablerings- och omställningskommuner bör omfattas av likvärdiga villkor. Reformen bör inte heller utformas eller kommuniceras på ett sätt som riskerar att stimulera utflyttning från studieorter som samtidigt är tillväxtkommuner. Detta är särskilt viktigt i regioner där universitet, arbetsmarknadstillväxt och etableringstryck sammanfaller.

Kommunstyrelsen
Luleå Kommun

Att säga ja!

Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Delbetänkande av Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:32

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1537-2 (tryck)
ISBN 978-91-525-1538-9 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Klimat- och näringslivsdepartementet

Den 13 juni 2024 beslutade regeringen att tillsätta Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05) med uppdrag att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen samt att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder (dir. 2024:57). Den 5 juni 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2025:58) till Accelerationskontoret, med frågor om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Regeringen anställde den 12 augusti 2024 verkställande direktören Kristina Alvendal och den 1 oktober 2024 verksamhetschefen Jonas Lundström för att fungera som nationella industrisamordnare och leda kommitténs arbete.

I sitt arbete stöds industrisamordnarna av ett sekretariat. Arbetet med tilläggsuppdraget har främst utförts av civilekonomen Svante Eriksson som anställdes som sekreterare i kommittén den 6 oktober 2025. Författningsförslag har framtagits av sekretariatets jurister juris kandidaten Göran Heldesten och juris licentiaten Kristina Forsbacka, vilka anställdes som sekreterare i kommittén den 1 september 2025 respektive den 4 februari 2026.

Inga sakkunniga och experter har förordnats till kommittén. Däremot har Accelerationskontoret för arbetet med tilläggsuppdraget i samråd med Klimat- och näringslivsdepartementet på eget initiativ knutit till sig en referensgrupp med representanter från Business Sweden, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Regeringskansliet (från Finans-, Klimat- och näringslivs- samt Lands-

bygds- och infrastrukturdepartementen), Riksgäldskontoret, Sveriges Kommuner och Regioner samt Tillväxtverket.

Härmed överlämnas utredningens delbetänkande *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner* (SOU 2026:32). Accelerationskontorets arbete med tilläggsuppdraget är härmed avslutat.

Stockholm i maj 2026

Kristina Alvendal
Jonas Lundström

Svante Eriksson

Innehåll

Sammanfattning **9**

1 Författningsförslag **15**

1.1 Förslag till förordning om statlig hyresförlustgaranti i etablerings- och omställningskommuner 15

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kommuner för åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner 23

1.3 Förslag till förordning om räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus 26

1.4 Förslag till förordning om flyttningsbidrag 30

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:211) om utlåning och garantier 34

2 Utredningens uppdrag **37**

2.1 Bakgrund 37

2.2 Uppdraget enligt tilläggsdirektivet 38
2.2.1 Analys av kommunernas incitament 38
2.2.2 Bedömning av behovet av statliga åtgärder 39

2.3 Utredningens genomförande 40

2.4 Betänkandets disposition 43

3 Kommuners arbete med näringslivsutveckling **45**

3.1 Kommuners uppgifter och relation till staten 45
3.1.1 Kommunernas uppgifter 46

3.1.2 Finansiering av den kommunala verksamheten 46

3.2 Kommunernas näringslivsarbete 47
3.2.1 Vad säger kommunallagen? 48
3.2.2 Näringslivsarbetets organisation och inriktning 48

3.3 Samverkan med och stöd från andra aktörer i näringslivsarbetet 50
3.3.1 Regionernas arbete med näringslivsutveckling 50
3.3.2 Statligt arbete med och stöd till näringslivsutveckling 53
3.3.3 Nationellt investeringsfrämjande 55
3.3.4 Andra aktörer av relevans i sammanhanget 58

3.4 Investeringarnas omfattning och lokalisering 58
3.4.1 Investeringarnas omfattning i allmänhet 58
3.4.2 Accelerationskontorets tidigare kartläggning av pågående och planerade investeringar 59
3.4.3 Bilden bekräftas av enkäten i tilläggsuppdraget 61
3.4.4 Förekommer det att kommuner tackar nej? 63

4 Kommuners incitament och utmaningar 69

4.1 Vilka incitament har kommuner? 69
4.1.1 Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter 69
4.1.2 Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv 73
4.1.3 Olika typer av incitament betonas i vår enkät 74

4.2 Bilden av kommuners utmaningar i vår enkät 75
4.2.1 Utmaningar enligt enkäten 76
4.2.2 Kostnader enligt enkäten 77
4.2.3 Önskemål om åtgärder enligt enkäten 78

4.3 Utvecklad redogörelse för kommuners utmaningar 80
4.3.1 Frågor kring investeringsfrämjande 80
4.3.2 Stöd och rådgivning från statens sida 82
4.3.3 Allmän ekonomisk riskavlastning 83
4.3.4 Behov av insatser inom vissa sakområden 87
4.3.5 Frågor kring kompetensförsörjning 94

5 Överväganden och förslag 103

5.1 Övergripande bedömningar 103
5.1.1 Hur ser problembilden ut? 103
5.1.2 Motiv för statliga insatser 105
5.1.3 Utgångspunkter för val av åtgärder 108

5.2 Frågor kring investeringsfrämjande 113

5.3 Frågor kring statens stöd och rådgivning 115
5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion 115

5.4 Frågor kring allmän ekonomisk riskavlastning 122
5.4.1 Kreditgarantimodellen skulle inte vara lämplig för ekonomisk riskavlastning 123
5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner 126

5.5 Frågor kring bostadsbyggande 129
5.5.1 Behov av blandad bebyggelse i berörda kommuner 130
5.5.2 Hyresförlustgaranti 132
5.5.3 Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus 135

5.6 Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur 138
5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner 138
5.6.2 Ansvarsfördelningen vid medfinansiering av transportinfrastruktur 142

5.7 Frågor kring kompetensförsörjning 145
5.7.1 Flyttningsbidrag 146
5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner 149
5.7.3 Nedskrivning av studieskulder 151

5.8 Sammanfattande kommentarer 155

6 Konsekvensbeskrivningar ... 159

6.1 Aktuellt problem och eftersträvad förändring ... 159

6.2 Översiktlig redogörelse för förslagen ... 160

6.3 Påverkan på den kommunala självstyrelsen ... 164

6.4 Ekonomiska konsekvenser av förslagen ... 164
6.4.1 Påverkan på skatteområdet ... 164
6.4.2 Offentligfinansiella effekter och kostnader ... 164
6.4.3 Samhällsekonomiska effekter ... 175
6.4.4 Förslag till finansiering ... 177

6.5 Relation till EU-rätten ... 179

6.6 Betydelse av EU:s statsstödsregler ... 179
6.6.1 Vad menas med statsstöd? ... 179
6.6.2 Förslag som kan omfattas av statsstödsreglerna ... 181

Referenser ... 191

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2024:57 ... 199

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2025:58 ... 209

Sammanfattning

Vårt uppdrag och hur vi genomfört det

Accelerationskontoret tillsattes av regeringen sommaren 2024. Vårt uppdrag är att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen. Vi ska även identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder.

I juni 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Accelerationskontoret. Det rör kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi ska analysera kommuners incitament för att göra detta och vilka utmaningar det kan medföra för dem. Om vi ser behov av fler statliga åtgärder som kan underlätta för kommunerna, ska vi lämna sådana förslag. Detta delbetänkande handlar helt om tilläggsuppdraget.

Delbetänkandet baseras bland annat på dokumentstudier, en enkät bland samtliga kommuner, möten med utredningens referensgrupp, samt intervjuer med företrädare för ett antal kommuner, regioner, statliga myndigheter med flera.

Vilka problem ser vi?

Runt om i landet sker många företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. I en kartläggning våren 2025 identifierade Accelerationskontoret 155 pågående eller planerade stora företagsinvesteringar av vikt för den gröna omställningen. De berör samtliga län och totalt 90 olika kommuner. Alla dessa investeringar är på minst 100 miljoner kronor vardera. Kartläggningen gav även många exempel på något mindre investeringar.

Samtidigt finns det tecken på att kommuner blivit mer osäkra vad gäller viljan att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Osäkerheten beror till stor del på att det finns en förskjutning i tiden mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. På kort sikt kan det finnas många utmaningar. Ofta behöver kommunen göra kostsamma och oftast lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen/expansionen, till exempel bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Kommunens viktigaste incitament när företag etablerar sig eller expanderar på orten, är att det kan leda till att fler flyttar till kommunen och att skatteintäkterna därmed ökar. Men denna fördel uppstår oftast på lite längre sikt. För en kommun kan det därför innebära en risk att ta emot en stor företagsinvestering. Till det bidrar även att man i förväg inte säkert kan veta vare sig om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller hur den i praktiken påverkar inflyttningen till kommunen och kommunens skatteintäkter.

Staten vill att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kommuners vilja och förmåga att ta emot sådana etableringar och expansioner är då av stor betydelse, eftersom alla företagsinvesteringar sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. För staten är det därför viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringarna kräver från dem.

Det behövs en bred palett av åtgärder

Accelerationskontoret anser att staten bör göra mer för att underlätta kommuners mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. De utmaningar kommuner möter i sådana situationer kan vara av många slag. De kan också variera mellan olika kommuner. Vi ser därför behov av åtgärder inom flera områden.

Våra förslag är inte beroende av varandra. De kan genomföras samlat eller var för sig. Men ju fler förslag som genomförs, desto större blir effekten på kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner.

Accelerationskontorets förslag i sammanfattning

Frågor kring investeringsfrämjande

Fokus i tilläggsuppdraget är kommuners utmaningar när de tar emot en stor etablering eller expansion. Det handlar därmed till stor del om kommunala insatser efter att företaget väl har beslutat sig för att göra sin investering på orten, men kan även avse insatser som föregår detta, till exempel att ställa i ordning industrimark. Men även det investeringsfrämjande arbete som sker innan dess för att attrahera företaget att göra investeringen kan vara en utmaning för kommunen.

- Accelerationskontoret bedömer att det förslag vi lämnar om en statlig rådgivningsfunktion (se nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Stöd och rådgivning från statens sida

Statens stöd och rådgivning till de kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner behöver förbättras. Det visar både vår utredning och andra studier.

- Vi föreslår att regeringen inrättar en permanent statlig funktion för att ge stöd och råd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Den ska ha två typer av uppgifter. Dels allmän rådgivning, bland annat att fungera som erfarenhetsbank kring tidigare gjorda insatser och förmedla kunskap till kommuner och andra berörda. Dels specifik rådgivning, i form av mer aktivt stöd till kommuner i vissa särskilda fall, exempelvis kring företagsinvesteringar som är av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen

ska anges i regeringens årliga riktlinjebrev till Business Sweden. En inledande uppgift ska vara att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktivt stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner. Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i rådgivningsarbetet. Det bör anges i deras instruktioner eller regleringsbrev.

Allmän ekonomisk riskavlastning

Flera aktörer har framfört till Accelerationskontoret att staten bör bidra till att minska den ekonomiska risk som stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra för kommuner. Det har påtalats även i tidigare studier. Idéer som lyfts om riskavlastande åtgärder har berört både den allmänna ekonomiska risk som hänger samman med förskjutningen i tid mellan kommunens kostnader och intäkter vid stora etableringar och expansioner, och risker inom enskilda sakområden, till exempel bostadsbyggande och investeringar i infrastruktur. Vi gör följande bedömningar om detta.

- Det bör inte införas en statlig kreditgaranti för att hantera den allmänna ekonomiska risk som kan finnas för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Det skulle inte vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som det då kan handla om.
- En incitamentspeng ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva göra när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska ta sikte på de utmaningar som typiskt sett kan förekomma i kommuners verksamhet i sådana situationer. Primärt bör det handla om insatser för att förstärka kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda etableringar och expansioner. För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Pengen ska ges i form av ett riktat statsbidrag och Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera den.

Behov av insatser inom vissa sakområden

- En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Boverket ska ges i uppdrag att administrera hyresförlustgarantin.
- Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år. Boverket ska ges i uppdrag att administrera räntebidraget.
- En tillväxtpott ska införas i den nationella planen för transportinfrastruktur. Den ska användas för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tillväxtpottens omfattning ska motsvara den näringslivspott som i dag finns i planen, det vill säga 100 miljoner kronor per år. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket ihop med en grupp av relevanta företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma kriterierna för tilldelning ur tillväxtpotten och den bedömande gruppens sammansättning. Uppdraget ska genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.
- Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

En stor företagsetablering eller -expansion medför ofta olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Företaget behöver hitta personal till de nya jobben, i eller utanför kommunen. Om de nyanställda hämtas från befintliga verksamheter på orten, till exempel andra företag eller kommunen, kan det uppstå vakanser där. De åtgärder som kommunen behöver göra till följd av etableringen eller expansionen är också ofta tids- och arbetskrävande och kan belasta den kommunala administrationen. För kommunen är det även viktigt att de som får de nya jobben bosätter sig i kommunen, eftersom kommunalskatten betalas där man är folkbokförd. Mot denna bakgrund föreslår vi följande.

- Accelerationskontoret föreslår att det ska införas en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Detta för att underlätta för arbetslösa att söka arbete på annan ort. I mitten av april 2026 meddelade regeringen att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet bör ge myndigheten vägledning i detta arbete. I uppdraget bör Arbetsförmedlingen enligt vår mening även analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.
- Det förslag om en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, som lämnades av Yrkesvuxutredningen 2024, ska genomföras.
- Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och arbetar i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisar i delbetänkandet.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om statlig hyresförlustgaranti i etablerings- och omställningskommuner

Härigenom föreskrivs följande.

Förordningens syfte

1 § Statlig hyresförlustgaranti (hyresförlustgarantin) ska främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Hyresförlustgarantin ska täcka del av förlust som uppkommer då bostadslägenheter inte går att hyra ut.

Statsstöd

2 § Anslagsmedel får användas enligt 20 § för att täcka en del av avgiften för hyresförlustgarantin i enlighet med Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Ordförklaringar

3 § Med FA-region avses i denna förordning en funktionell analysregion som består av en eller flera kommuner där människor ska kunna bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor enligt den indelning av Sverige som Tillväxtverket tar fram baserat på arbetspendling.

4 § Med en etablerings- och omställningskommun avses i denna förordning en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns

1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen,
2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och
3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.

Förutsättningar för hyresförlustgaranti

5 § Boverket får lämna hyresförlustgaranti till fastighetsägare eller tomträttshavare (garantitagaren) som i en etablerings- och omställningskommun genom nybyggnad uppför eller låter uppföra hyresrätter för egen förvaltning.

Med nybyggnad avses uppförande av hus, tillbyggnad av hus och förändring av ett befintligt hus som innebär tillskott av bostäder. Tillskottet av bostäder i ett befintligt hus får endast ske genom omvandling av utrymmen som inte har använts till bostäder under de senaste åtta åren.

6 § Avtal om hyresförlustgaranti ska tecknas senast vid påbörjandet av byggprojektet.

Ett byggprojekt anses vara påbörjat när byggnadsarbetet har påbörjats. Med byggnadsarbete avses grundläggningsarbete.

7 § Vid tecknandet av hyresförlustgarantin ska garantitagaren redovisa rimliga hyresnivåer. Hyrorna ska fastställas enligt 12 kap. 55 c § jordabalken. Under avtalsperioden får de redovisade hyrorna inte öka mer än hyrorna i genomsnitt på orten.

Belopp och ersättning

8 § Ersättning för hyresförluster får för varje utställd garanti lämnas upp till 15 miljoner kronor sammantaget för hela garantiperioden. Över detta belopp utbetalas ingen ersättning.

9 § Hyresförlustgarantin täcker högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle. Garantin får infrias tidigast sex månader och senast 15 år efter byggprojektets färdigställande.

Fram till dagen 5 år efter byggprojektets färdigställande ersätter garantin 50 procent av hyresförlusterna. Därefter minskar ersättningsgraden med 5 procentenheter varje år.

Ett byggprojekt anses färdigställt när byggnadsnämnden har beslutat om ett slutbesked enligt 10 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900) eller ett interimistiskt slutbesked enligt 10 kap. 36 § samma lag.

10 § Garantitagaren har inte rätt till ersättning om denne motverkar att lägenheterna i huset hyrs ut eller inte vidtar de åtgärder som behövs för att få lägenheterna uthyrda.

Det åligger garantitagaren att vid begäran om utbetalning av ersättning för hyresförluster visa att nödvändiga åtgärder har vidtagits för att hyra ut de bostäder för vilka hyresförlustersättning begärs.

Avtal och villkor

11 § En hyresförlustgaranti får endast beviljas den som bedöms vara redbar och kan antas ha förutsättningar att bedriva den verksamhet som garantin avser. En hyresförlustgaranti får vidare endast utfärdas om garantitagaren förväntas fullgöra sina skyldigheter enligt garantivillkoren.

Avtal om hyresförlustgaranti får inte tecknas med företag i svårigheter som begreppet definieras i punkt 20 i Europeiska kommissionens meddelande om riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av icke-finansiella företag i svårigheter (2014/C 249/01).

12 § Villkoren för hyresförlustgarantier ska utformas med hänsyn till statens risk samt för att tillvarata statens rätt och säkerställa behovet av kontroll och uppföljning. I syfte att begränsa statens risk ska villkor eftersträvas som begränsar dels möjligheten att använda hyresförlustgarantin för annat än avsedda syften, dels möjligheten att i efterhand vidta åtgärder som ökar risken eller den förväntade kostnaden för hyresförlustgarantin.

Villkoren ska innehålla en skyldighet för garantitagaren att lämna de uppgifter som behövs för uppföljning enligt 27 §.

Garantiperiodens längd ska anges i avtalet om hyresförlustgaranti och får uppgå till högst 15 år från byggprojektets färdigställande.

13 § Villkoren för en hyresförlustgaranti ska regleras genom ett avtal mellan garantitagaren och staten genom Boverket.

Om anslagsmedel används enligt 20 § för att täcka en del av avgiften för hyresförlustgarantin ska avtalet om hyresförlustgaranti innehålla de uppgifter som följer av artikel 7.4 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831.

14 § Avtal om hyresförlustgaranti som grundar sig på kommissionens förordning (EU) 2023/2831 får endast beviljas ett företag som lämnat en skriftlig redogörelse för allt annat stöd av mindre betydelse som företaget fått under den senaste perioden om tre år.

Riskbedömning

15 § Innan en hyresförlustgaranti eller en särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier beviljas, ska en bedömning göras av statens risk. Bedömningen ska inkludera en beräkning av statens förväntade förlust och dokumenteras i en rapport.

Avgifter

16 § En garantiavgift ska tas ut för varje hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier som minst motsvarar statens förväntade förlust. Garantiavgiften betalas av garantitagaren, till den del den inte täcks med anslag enligt 20 §. Betalning erläggs i förskott för hela garantiperioden.

17 § Med statens förväntade förlust för hyresförlustgarantin avses den förlust som kan förväntas uppstå med beaktande av sannolikheten för att staten måste infria garantin, uttryckt som ett nuvärde.

18 § Utöver vad som följer av 16 § om garantiavgift ska en administrativ avgift tas ut av garantitagaren. Avgiften ska täcka Boverkets administrationskostnader för hyresförlustgarantierna. Boverket får ta ut avgiften samtidigt med garantiavgiften.

Den administrativa avgiften disponeras av Boverket.

19 § Storleken på de avgifter Boverket ska ta ut enligt denna förordning bestäms av verket. Avgifternas storlek ska framgå av villkoren för hyresförlustgarantin.

Om en del av garantiavgiften överstiger statens förväntade förlust ska den delen redovisas mot en inkomsttitel på statens budget.

Användning av anslagsmedel

20 § Boverket får i mån av medel ta ut en del av avgiften för hyresförlustgarantin från anslagsmedel. Boverket får bestämma denna del till maximalt mellanskillnaden mellan avgiften enligt 16 § och egenavgiftsnivån enligt 21 §.

Den del av avgiften som täcks med anslag får inte överskrida 300 000 euro tillsammans med annat stöd av mindre betydelse som företaget fått under den senaste perioden om tre år.

21 § Egenavgiftsnivån för en hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier ska uppgå till ett belopp som avgiften enligt 16 § kan antas ha uppgått till, om de aktuella projekten byggs på orter som inte omfattas av denna förordning.

Om anslagsmedel används för att täcka en del av avgiften för en hyresförlustgaranti eller särskilt avgränsad grupp av hyresförlustgarantier ska bedömningen av egenavgiftsnivån dokumenteras i rapporten enligt 15 §.

22 § Avtalet om hyresförlustgaranti ska innehålla villkor om eventuell användning av anslagsmedel.

Uppsägning av avtal

23 § Boverket får säga upp avtalet om hyresförlustgarantin på de villkor som framgår av avtalet om hyresförlustgaranti.

Återbetalning och återkrav

24 § Garantitagaren är återbetalningsskyldig om

1. garantitagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att ersättningen har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp,
2. ersättningen av något annat skäl har lämnats på felaktig grund eller med för högt belopp och garantitagaren borde ha insett detta, eller
3. villkor i avtalet om ersättning inte har följts.

25 § Om en garantitagare är återbetalningsskyldig enligt 24 §, ska Boverket besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ersättningen. Om det finns särskilda skäl för det, får Boverket efterge ett återkrav helt eller delvis.

26 § Om en garantitagare visar sig inte ha varit berättigad till ersättning och den lämnade ersättningen därför ska återbetalas, ska ränta tas ut enligt räntelagen (1975:635). Räntekravet får sättas ned om det finns särskilda skäl.

Uppföljning och bevakning

27 § Boverket ska löpande följa upp och bevaka statens intresse avseende de hyresförlustgarantier verket förvaltar enligt 31 §. Boverket ska löpande göra bedömningar av risken för skadefall.

Register

28 § Boverket ska föra de register som avses i artikel 6.1 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831. Uppgifterna ska bevaras i tio år från den dag då hyresförlustgarantin tecknades.

Garantireserv

29 § Boverket ska ha en garantireserv för att täcka de förväntade förluster som kan uppstå med anledning av lämnade hyresförlustgarantier. Garantireserven får endast belastas med de infriade garantierna som hör till reserven.

Till garantireserven ska det kopplas en kredit i Riksgäldskontoret som ska användas för att täcka de förluster som garantierna kan ge upphov till. Regeringen beslutar för varje reserv om krediten och dess storlek.

30 § Till garantireserven ska följande medel föras:

1. den del av garantiavgifterna som motsvarar statens förväntade förlust, inklusive den del som enligt 20 § täcks med medel från anslagsmedel och
2. återvinningar avseende garantier.

Boverket förvaltar garantireserven. Garantireserven ska placeras på ett räntebärande konto hos Riksgäldskontoret. Placeringen ska ske på ett avistakonto eller med en löptid som motsvarar de garantier som hör till reserven.

Förvaltning och uppgiftsskyldighet

31 § Boverket förvaltar de hyresförlustgarantier verket har beslutat om.

32 § Boverket ska i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag redovisa de hyresförlustgarantier som verket förvaltar och löpande göra avsättningar för förväntade förluster avseende dessa.

33 § Boverket ska senast den 15 februari varje år till Riksgäldskontoret redovisa

1. hur myndigheten har utnyttjat de garantiramar som regeringen har beslutat om,
2. vilka tillgångar som finns i garantiverksamheten för hyresförlustgarantierna, och
3. förväntade förluster och väsentliga risker avseende utestående hyresförlustgarantier.

Redovisningen ska motsvara det underlag Riksgäldskontoret behöver enligt 4 § förordningen (2011:231) om underlag för årsredovisning för staten.

Bemyndigande

34 § Boverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

35 § Boverkets beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kommuner för åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till kommuner för åtgärder i samband med stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Syftet är att underlätta för kommuner inför sådana företagsetableringar och företagsexpansioner.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 11 § regeringsformen i fråga om 11 § och med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

2 § Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel och för ett kalenderår (bidragsår) i sänder.

Förutsättningar för statsbidrag

3 § Statsbidrag får lämnas till en kommun för åtgärder inom den kommunala verksamheten, om

1. kommunen har eller står inför en stor företagsetablering eller företagsexpansion eller gränsar till en sådan kommun, och
2. åtgärden syftar till att underlätta mottagandet av företagsetableringen eller företagsexpansionen.

Statsbidrag får lämnas till insatser inom kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av sådana företagsetableringar eller företagsexpansioner som avses i 1 §.

Om det finns särskilda skäl får statsbidrag även lämnas till en kommun som ligger nära en kommun som har eller står inför en stor företagsetablering eller företagsexpansion, utan att gränsa till den.

Ansökan och beslut

4 § Ansökan om statsbidrag lämnas till Tillväxtverket som prövar frågor om bidraget och betalar ut det. Sökanden ska lämna de handlingar och uppgifter till Tillväxtverket som myndigheten behöver för att kunna pröva ansökan.

I ett beslut om att bevilja bidrag ska sista dagen för redovisning enligt 7 § anges. Beslutet får förenas med villkor. Villkoren ska framgå av beslutet.

Fördelning

5 § Om det kommer in fler ansökningar om statsbidrag än det finns medel för, beslutar Tillväxtverket om urval. Vid urvalet ska Tillväxtverket prioritera följande:

1. företagsetableringar eller företagsexpansioner som är stora vid en nationell jämförelse,
2. företagsetableringar eller företagsexpansioner som är stora för de kommuner som har eller står inför dem.

Uppföljning och redovisning

6 § Tillväxtverket ska följa upp vad statsbidraget har använts till.

Mottagaren av statsbidrag ska medverka i den uppföljning av verksamheten som bestäms av Tillväxtverket och lämna de uppgifter som verket begär.

7 § Tillväxtverket ska i samband med sin årsredovisning till Regeringskansliet redogöra för hur statsbidraget har använts och vilka resultat som har uppnåtts.

Mottagaren av statsbidrag är skyldig att lämna sådan ekonomisk och annan redovisning som Tillväxtverket begär.

Anmälningsskyldighet

8 § Den som ansöker om eller har beviljats statsbidrag enligt denna förordning ska anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till bidraget eller storleken på det till Tillväxtverket.

Återbetalning och återkrav

9 § Mottagaren av statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om

1. något av villkoren för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts,
2. bidraget har lämnats på felaktig grund eller med för högt belopp,
3. sådana uppgifter som avses i 6 § eller den redovisning som avses i 7 § inte har lämnats, eller
4. bidraget helt eller delvis inte har utnyttjats eller inte har använts för det syfte som det har lämnats för.

10 § Tillväxtverket ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget om någon är återbetalningsskyldig enligt 9 §.

Om det finns särskilda skäl för det, får Tillväxtverket besluta att avstå från att kräva tillbaka bidraget helt eller delvis.

Hinder mot utbetalning

11 § Tillväxtverket ska besluta att ett beviljat statsbidrag helt eller delvis inte ska betalas ut om mottagaren av bidraget inte längre bedöms uppfylla villkoren för det eller om det finns grund för återbetalning enligt 9 §. Beslutet gäller omedelbart.

Bemyndigande

12 § Tillväxtverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

13 § Tillväxtverkets beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.3 Förslag till förordning om räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus

Härigenom föreskrivs följande.

Förordningens syfte

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statligt räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Syftet med stödet är att främja nybyggnation av småhus och underlätta bosättning i sådana kommuner.

Definitioner

2 § I denna förordning avses med

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt plan- och bygglagen (2010:900),

etablerings- och omställningskommun: en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns

1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen,

2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och

3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden,

FA-region: en funktionell analysregion som består av en eller flera kommuner där människor ska kunna bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor enligt den indelning av Sverige som Tillväxtverket tar fram baserat på arbetspendling,

nytt småhus: ett småhus för vilket byggnadsnämnden för mindre än fem år sedan har beslutat om

1. ett interimistiskt slutbesked enligt 10 kap. 36 § plan- och bygglagen (2010:900), eller,

2. om inget interimistiskt slutbesked har meddelats, ett slutbesked enligt 10 kap. 34 § samma lag, samt

småhus: en- eller tvåbostadshus som är friliggande eller sammanbyggt till par-, rad- eller kedjehus.

Stödets personkrets

3 § Stöd enligt denna förordning lämnas till en fysisk person som är folkbokförd enligt folkbokföringslagen (1991:481) i ett nytt småhus som är beläget i en etablerings- och omställningskommun och som svarar för räntekostnader som hänför sig till småhuset.

Stöd får lämnas oavsett om småhuset innehas med äganderätt, bostadsrätt eller på annat sätt.

Stödets storlek

4 § Räntebidrag lämnas med 5 procent av den sökandes faktiska räntekostnader för lån avseende byggnation och boende i det nya småhuset. Det totala räntebidrag som en eller flera personer erhåller för räntekostnader avseende ett och samma småhus får dock uppgå till högst 500 kronor per månad.

Förutsättningar för stöd

5 § Stöd lämnas från och med den månad som följer efter den månad då den sökande har folkbokförts i det nya småhuset.

Stödet upphör om den sökande inte längre är folkbokförd i småhuset. Den som beviljats stöd ska utan dröjsmål anmäla sådana förhållanden som kan påverka rätten till stöd.

Stödet upphör när sådan tid har förflutit att småhuset inte längre uppfyller definitionen av ett nytt småhus i 2 §.

Ansökan

6 § Ansökan om stöd ska ges in till Boverket.

Ansökan ska ha kommit in senast tre månader efter den första månad som stödet avser och ska innehålla de uppgifter och handlingar som Boverket föreskriver.

Boverket får begära de kompletteringar som behövs för prövningen av ärendet.

Utbetalning

7 § Stöd betalas ut av Boverket månadsvis i efterskott, om inte Boverket har föreskrivit något annat.

Stöd får endast betalas ut i den mån det finns tillgängliga medel.

Kontroll och uppgiftsskyldighet

8 § Boverket får kontrollera att förutsättningarna för stöd är uppfyllda och får för detta ändamål begära in de uppgifter och handlingar som behövs.

Den som ansöker om eller har mottagit stöd är skyldig att lämna de uppgifter som begärs för kontroll och uppföljning.

Återkrav

9 § Om stöd har lämnats felaktigt eller med för högt belopp ska mottagaren återbetala det belopp som betalats ut för mycket.

Återkrav får beslutas om

1. den sökande lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter,
2. den sökande underlåtit att anmäla förändrade förhållanden enligt 5 § andra stycket, eller
3. stöd av annan anledning betalats ut felaktigt.

På belopp som krävs tillbaka ska ränta betalas enligt räntelagen (1975:635).

Behandling av personuppgifter

10 § Boverket får behandla personuppgifter som är nödvändiga för handläggning, uppföljning, kontroll och utvärdering av stöd enligt denna förordning.

Bemyndigande

11 § Boverket får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Överklagande

12 § Boverkets beslut enligt denna förordning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

2. Förordningen gäller ej för ett småhus för vilket byggnadsnämnden har gett startbesked enligt 10 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900) före den [datum för förordningens kungörande].

1.4 Förslag till förordning om flyttningsbidrag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om flyttningsbidrag. Bidrag lämnas i form av ersättning för bohagstransport.

Förutsättningar för flyttningsbidrag

2 § Flyttningsbidrag får lämnas till den som har fyllt 20 år och i övrigt uppfyller de krav som anges i denna förordning.

3 § Flyttningsbidrag får lämnas till den som

1. varit inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i minst sex månader,
2. har fått en anställning som beräknas vara minst sex månader på en annan ort än hemorten, och
3. har fått bostad på den orten eller i samma kommun.

4 § Flyttningsbidrag får bara lämnas vid sådana förflyttningar som är arbetsmarknadspolitiskt motiverade och får bara lämnas till den som

1. är eller riskerar att bli arbetslös,
2. är inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och
3. inte bedöms kunna få arbete på eller nära hemorten.

5 § Vid tillämpningen av denna förordning anses risk för arbetskonflikt vid en arbetsplats inte innebära risk för arbetslöshet.

Lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt ska tillämpas på flyttningsbidrag. Detta gäller dock inte bidrag som har beviljats före utbrott av en konflikt eller sökts före varsel om konflikten och bidrag som i annat fall uppenbarligen skulle ha lämnats, även om konflikten inte inträffat.

6 § Flyttningsbidrag får inte lämnas, om anställningen på den nya orten kan anses som en flyttning mellan arbetsplatser inom samma företag.

Ansökan och ersättning

7 § Ansökan om flyttningsbidrag ska göras före flyttningen.

Flyttningsbidrag får lämnas med den faktiska kostnaden om den är skälig. Flyttningsbidraget vid varje tillfälle får dock högst uppgå till 45 procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 § socialförsäkringsbalken.

Ärendenas handläggning

8 § Arbetsförmedlingen prövar frågor om flyttningsbidrag.

9 § Arbetsförmedlingen ska se till att stöd enligt denna förordning används på föreskrivet sätt.

Återbetalning och återkrav

10 § En mottagare av ekonomiskt stöd eller ersättning enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om han eller hon genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att stöd eller ersättning har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp.

Om stöd eller ersättning i annat fall har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp, är mottagaren återbetalningsskyldig endast om han eller hon insett eller skäligen borde ha insett felet.

11 § Om en mottagare av ekonomiskt stöd eller ersättning är återbetalningsskyldig enligt 10 §, ska Arbetsförmedlingen besluta att återkräva det felaktigt utbetalda beloppet.

12 § Vid återkrav enligt 11 § får Arbetsförmedlingen bevilja anstånd med betalningen eller träffa avtal med den återbetalningsskyldige om en avbetalningsplan. Arbetsförmedlingen ska i sådana fall ta ut ränta på det obetalda beloppet.

Ränta ska tas ut från den dag då anståndet beviljades eller avtalet om avbetalningsplan träffades, dock inte för tid innan det återkrävda beloppet har förfallit till betalning.

Ränta ska tas ut efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

13 § Om ett belopp som har återkrävts med stöd av 10 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet. Detsamma gäller när den återbetalningsskyldige beviljats anstånd med betalningen eller träffat ett avtal om en avbetalningsplan enligt 12 § och betalning inte sker inom den tid som följer av beslutet om anstånd eller avtalet.

14 § Om det med hänsyn till den återbetalningsskyldiges personliga eller ekonomiska förhållanden eller andra omständigheter finns särskilda skäl för det, får Arbetsförmedlingen helt eller delvis efterge ett krav på återbetalning enligt 11 § eller ett krav på ränta enligt 12 eller 13 §§. Myndigheten ska i sådant fall i beslutet ange vilka de särskilda skälen är och dokumentera den information som ligger till grund för beslutet.

15 § Vid återkrav enligt 11 § får Arbetsförmedlingen, vid en senare utbetalning av stöd eller ersättning till den återbetalningsskyldige, besluta att dra av ett skäligt belopp i avräkning på vad som har betalats ut för mycket. Detsamma gäller skyldighet att betala ränta enligt 12 eller 13 §§.

Bemyndigande

16 § Arbetsförmedlingen får meddela föreskrifter om verkställighet av denna förordning.

Omprövning och överklagande

17 § Arbetsförmedlingens beslut enligt denna förordning ska omprövas hos myndighetens centrala enhet för omprövning, om det begärs av den som beslutet gäller. Vid omprövningen får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

En begäran om omprövning ska vara skriftlig. Begäran ska ges in till Arbetsförmedlingen och ska ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då den som begär omprövning fick del av beslutet.

18 § I förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut om omprövning av beslut enligt 15 § får dock inte överklagas.

Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:211) om utlåning och garantier

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Denna förordning gäller för utlåning som beslutas av myndigheter under regeringen, om utlåningen ska finansieras med lån i Riksgäldskontoret, och för garantier som ställs ut av myndigheter under regeringen.	
Förordningen gäller inte	
1. lån som lämnas till myndigheter under regeringen,	
2. lån eller garantier som utfärdas enligt lagen (2015:1017) om förebyggande statligt stöd till kreditinstitut och om stabilitetsfonden,	
3. den statliga insättningsgarantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,	
4. ersättning för förlust enligt lagen (1999:158) om investerarskydd,	
5. kapitalgarantier som lämnas till mellanstatliga eller överstatliga finansiella institutioner,	
6. ägarkapitalgarantier,	
7. lån till företag i form av utvecklingskapital,	
8. lån med villkor om att återbetalning ska ske i form av intäkterna av visst projekt,	
9. studielån som lämnas enligt studiestödslagen (1999:1395),	
10. garantier eller lån enligt 27 kap. 1 § första stycket 1 och 2 lagen (2015:1016) om resolution, *eller*	10. garantier eller lån enligt 27 kap. 1 § första stycket 1 och 2 lagen (2015:1016) om resolution,
11. garantier eller lån enligt 4 kap. 1 och 5 §§ lagen (2022:739) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter.	11. garantier eller lån enligt 4 kap. 1 och 5 §§ lagen (2022:739) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter, *eller*
	12. garantier enligt förordningen (20xx:xx) om statlig hyresförlust-

garanti i etablerings- och omställningskommuner.

Denna förordning träder i kraft den xx xx 202x.

2 Utredningens uppdrag

I detta kapitel ges först en bakgrund till utredningsuppdraget (2.1). Därefter redogörs för utredningens tilläggsdirektiv (2.2) och genomförande (2.3) samt betänkandets disposition (2.4).

2.1 Bakgrund

Sverige har enligt regeringen goda förutsättningar att utveckla en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Regeringens mål är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Industrins omställning till fossilfria processer sker i hög hastighet och påverkar alla delar av samhället. Enligt regeringen måste Sverige hålla ett högt tempo i omställningen för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande.

Flera faktorer ska enligt regeringen bidra till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål för grön och digital omställning och öppen strategisk autonomi. Det handlar bland annat om en god och nära samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, bättre tillgång till internationellt tillväxtkapital och ökade utländska direktinvesteringar. Enligt regeringen behöver svensk konkurrenskraft stärkas genom att staten aktivt främjar koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i den samhällsomvandling som följer av stora industrietableringar och expansioner av befintlig verksamhet.

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen den 13 juni 2024 Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05). Uppdraget är att öka tempot i industrins gröna om-

ställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen samt att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder. Det ursprungliga direktivet (dir. 2024:57) framgår av bilaga 1.

Den 5 juni 2025 beslutade regeringen också om tilläggsdirektiv (dir. 2025:58) till Accelerationskontoret. Det tar upp frågor om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tilläggsdirektivet tillkom delvis som en följd av att Accelerationskontoret under sitt första verksamhetsår hade uppmärksammat att det kan medföra utmaningar för kommuner när företag etablerar sig eller expanderar på orten.

Innehållet i tilläggsdirektivet beskrivs i nästföljande avsnitt. Direktivet återges också i sin helhet i bilaga 2

Detta delbetänkande handlar helt och hållet om tilläggsdirektivet.

2.2 Uppdraget enligt tilläggsdirektivet

Tilläggsdirektivet innehåller två huvudfrågor. Dels vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Dels om, och i så fall hur, staten bör underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Därtill ska vi göra konsekvensbeskrivningar i enlighet med vad som specificeras i tilläggsdirektivet.

2.2.1 Analys av kommunernas incitament

Enligt tilläggsdirektivet behöver det svenska investeringsklimatet fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Regeringen hänvisar till att Tillväxtanalys i en rapport lyft att det behövs ett sammanhållet system för strategiskt viktiga investeringar, där hela kedjan från attraktiva ramvillkor och investeringsfrämjande till en utvecklad mottagningsstruktur finns på plats.[1] I tilläggsdirek-

[1] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (rapport 2025:01) Att landa en gigainvestering – Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv.

tivet framhålls att kommunerna har en frivillig men viktig roll i ett sådant sammanhållet system.

I tilläggsdirektivet beskrivs hur kommuner som på senare år har tagit emot stora företagsetableringar eller -expansioner behöver hantera en mängd komplexa frågor kring exempelvis infrastruktur, utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. För att finansiera nödvändiga insatser har vissa kommuner tagit stora lån. Enligt tilläggsdirektivet kan det vara värt att göra om det finns möjligheter till goda resultat av investeringarna. För en kommun rör det sig i första hand om potentiellt ökade skatteintäkter vid inflyttning av arbetskraft. Kommunens insatser behöver dock ofta ske innan man säkert vet hur omfattande företagens aviserade investeringar blir eller hur inflyttningen till kommunen påverkas. Kommunen har därmed kostnader i närtid, medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt ska en kommun ha god ekonomisk hushållning och leva upp till det balanskrav som bland annat innebär att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. I tilläggsdirektivet framhålls att detta innebär ett risktagande för berörda kommuner.

Kommuner möter därmed utmaningar om de väljer att bidra till Sveriges investeringsfrämjande och konkurrenskraft genom att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Enligt tilläggsdirektivet kan det finnas särskilda svårigheter för små kommuner. Även för företagen som vill göra stora investeringar kan det innebära risker om anpassning av samhället inte kan gå i takt med företagens investeringar.

Mot denna bakgrund ska Accelerationskontoret enligt tilläggsdirektivet:

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

2.2.2 Bedömning av behovet av statliga åtgärder

Regeringen framhåller i tilläggsdirektivet att det av flera skäl är angeläget att kommuner har incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för

svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Att arbeta med företagsinvesteringar som har nationell betydelse är, liksom näringslivsutveckling i övrigt, en frivillig uppgift för kommunerna. Om kommunerna saknar incitament att främja stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan det enligt tilläggsdirektivet innebära att Sverige kan ta emot färre investeringar och får sämre tillväxt än om kommunerna haft andra incitament.

I Accelerationskontorets ursprungliga uppdrag ingår bland annat att analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer. Vid behov ska vi även föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar. Att utreda och lämna förslag som berör kommunsektorn ingår däremot inte uttryckligen i det ursprungliga uppdraget.

Enligt tilläggsdirektivet ska Accelerationskontoret nu även:

- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling samt i så fall lämna förslag på hur det bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner,
- analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen,
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

2.3 Utredningens genomförande

Uppdraget berör kommuners incitament och utmaningar när det gäller att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Med hänsyn till att Accelerationskontorets grunduppdrag handlar om industrins gröna omställning, har vi tolkat tilläggsuppdraget som att det i första hand fokuserar på stora företagsinvesteringar som är viktiga för *både* svensk ekonomi, konkurrenskraft *och* klimatomställning. När Accelerationskontoret

tidigare har kartlagt pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner har urvalet också avgränsats till investeringar av vikt för den gröna omställningen (se avsnitt 3.4). Men vi har inte i övrigt sett skäl att strikt tillämpa denna avgränsning i det empiriska arbetet med tilläggsuppdraget. Detta bland annat då kommuners incitament och utmaningar för att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner i huvudsak ser likadana ut oavsett om samtliga tre led i uppdragsformuleringen är vid handen eller ej.

De analyser och slutsatser som Accelerationskontoret redovisar i delbetänkandet baseras på en omfattande datainsamling med olika metoder. Bland annat har vi som underlag för arbetet tagit del av en stor mängd skriftligt material (se referenslista).

För att få en bred bild av hur kommunerna ser på de frågor som ingår i tilläggsuppdraget har Accelerationskontoret även gjort en enkätundersökning riktad till samtliga kommuner. Den genomfördes under november-december 2025.[2] Övergripande om enkätens svarsfrekvens med mera kan sägas:

- Enkäten besvarades av 196 av landets 290 kommuner. Det ger en svarsfrekvens på 68 procent. Den varierade dock något mellan olika frågor, eftersom alla inte besvarade samtliga frågor. De svarande angav vanligen sin yrkesbeteckning som ”chef eller ledande befattning” (61 procent) eller ”tjänsteman/handläggare/utredare” (34 procent).
- Enkätsvaren har god täckning över landet. Kommuner från samtliga 21 län har svarat. Andelen svarande kommuner i respektive län varierar dock, från som mest 100 procent till som minst 44 procent.
- Enkätsvaren visar god spridning utifrån kommunernas storlek.[3] Svar lämnades av 62 procent av kommunerna med upp till 10 000 invånare (47 av 76), 70 procent av de mellan 10 001 och 20 000 invånare (64 av 91), 68 procent av de mellan 20 001 och 50 000 invånare (49 av 72), 68 procent av de mellan 50 001 och 100 000 invånare (21 av 31) och 75 procent av kommunerna med över 100 000 invånare (15 av 20).

[2] Som stöd i genomförandet av enkäten anlitades konsultföretaget Governo AB.
[3] Kommunernas storlek utgår från Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

Enkätens resultat presenteras löpande i betänkandet, i anslutning till att vi behandlar de frågor som togs upp i den. Vi redovisar dels den samlade svarsbilden för olika enkätfrågor, dels hur svaren fördelar sig mellan olika typer av kommuner. Utöver kommunstorlek mätt som antal invånare (med de grupper som framgår ovan) analyseras svarsbilden också med utgångspunkt i vilka FA-regioner kommunerna tillhör[4] samt vilken nivå arbetslösheten ligger på i kommunerna (här används grupperna ”0–2,99 %”, ”3–4,99 %”, ”5–6,99 %”, ”7–8,99 %” samt ”9 % och uppåt”).[5]

Vidare har Accelerationskontoret inhämtat synpunkter vid olika möten med ett stort antal intressenter. Ett par möten har hållits med den referensgrupp som bildats som stöd i arbetet. I denna ingick företrädare för Business Sweden, Regeringskansliet (från Finans-, Klimat- och näringslivs- samt Landsbygds- och infrastrukturdepartementen), Riksgäldskontoret, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtanalys och Tillväxtverket. Vi har också haft ett par möten med SKR:s nätverk av kommuner som är särskilt berörda av industrins gröna omställning.

I utredningen har Accelerationskontoret också haft bilaterala kontakter med ett 30-tal organisationer, inkluderande totalt cirka 50 personer. Möten och intervjuer har genomförts med bland annat företrädare för kommuner (oftast kommundirektör e.d. och i vissa fall även näringslivsansvariga eller förvaltningschefer)[6], regioner (tjänstepersoner som arbetar med näringslivsutveckling)[7], departement och statliga myndigheter[8] samt andra organisationer[9].

Accelerationskontoret har också gett Hellström Advokatbyrå i uppdrag att analysera juridiska förutsättningar för vissa tänkbara åtgärder, inklusive vilka konsekvenser avseende statsstöd som skulle uppstå av berörda förslag.

---

[4] En funktionell analysregion (FA-region) är en region inom vilken människor kan bo och arbeta. De syftar till att spegla geografiska områden som utgör lokala arbetsmarknadsområden på lång sikt. Sverige delas in i 71 FA-regioner. Se Tillväxtverket (2025) Funktionella analysregioner 2025. Uppdatering för perioden 2025–2035. Rapport 0503.

[5] Kommunernas arbetslöshetsnivåer baseras på andel inskrivna arbetslösa i kommunen enligt Arbetsförmedlingens statistik per oktober 2025.

[6] Intervjuade kommuner: Boden, Gällivare, Härnösand, Järfälla, Karlskrona, Ludvika, Mariestad, Skellefteå, Stenungsund, Strängnäs, Tranås, Åmål, Ånge.

[7] Intervjuade regioner: Region Blekinge, Region Gävleborg, Västra Götalandsregionen.

[8] Intervjuade departement och statliga myndigheter: Arbetsförmedlingen, Klimatpolitiska rådet, Riksgäldskontoret, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Trafikverket, Utrikesdepartementet.

[9] Intervjuade övriga organisationer: Azets, Business Sweden, Företagsbostadsbolagen, Kommuninvest, Norrlandsfonden, Programrådet för Svenska industrikommuner, SKR.

Kvantitativa uppgifter i betänkandet avser främst utvecklingen till och med 2025. Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma har utvecklingen under 2026 inte varit sådan att den bild som förmedlas har förändrats på något påtagligt sätt. Eventuella undantag från detta framgår av den löpande texten.

2.4 Betänkandets disposition

Den fortsatta framställningen har disponerats på följande sätt.

Kapitel 3 beskriver hur kommuner arbetar med näringslivsutveckling och etableringar, inklusive deras samarbete med regionala och nationella aktörer. Det ger även en bild av omfattning och fördelning mellan kommuner av investeringar för grön omställning samt i vilken mån kommuner avstår från sådana investeringar. I *kapitel 4* analyseras kommuners incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner samt vilka utmaningar det kan innebära för dem. *Kapitel 5* behandlar Accelerationskontorets överväganden om vilka behov som finns av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling samt våra förslag på åtgärder. I *kapitel 6* redovisas konsekvensbeskrivningar.

Som bilagor till betänkandet har fogats en referenslista, utredningens ursprungliga direktiv och tilläggsdirektiv.

3 Kommuners arbete med näringslivsutveckling

Tilläggsdirektivet berör frågor om kommuners incitament och utmaningar när det gäller att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi analyserar incitament och utmaningar i det nästföljande kapitel 4.

Som bakgrund till det beskriver det här kapitlet relationen mellan stat och kommun (3.1) och hur kommuner arbetar med näringslivsutveckling och etableringar (3.2) inklusive samarbete med regionala och nationella aktörer (3.3). Översiktligt beskrivs även förekomsten av stora företagsetableringar och -expansioner i Sverige och i vilken mån kommuner avstår från sådana investeringar (3.4).

3.1 Kommuners uppgifter och relation till staten

Kommuner är självstyrande organ med beskattningsrätt. Enligt regeringsformen finns det i riket kommuner på lokal och regional nivå (1 kap. 7 § RF). De sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund (14 kap. 2 § RF). För frågorna i tilläggsdirektivet är utgångspunkten kommunerna på den lokala nivån.

Den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten är inskriven i grundlagen och innebär en självständig och fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. De styrs av folkvalda politiker i kommun- respektive regionfullmäktige.

Staten reglerar och styr kommuners och regioners verksamhet genom lag, förordning och föreskrifter. Staten har också ett ansvar för att kommuner och regioner har goda och likvärdiga förutsättningar att bedriva en effektiv välfärd med god kvalitet.

3.1.1 Kommunernas uppgifter

Kommunerna är skyldiga att ha vissa verksamheter enligt lag, medan andra är frivilliga och beslutas av lokalpolitikerna. Indelningen i obligatoriska och frivilliga uppgifter framgår av figur 3.1 nedan.[1]

Figur 3.1 Kommuners obligatoriska och frivilliga uppgifter

Obligatoriska uppgifter	Till frivilliga uppgifter hör
• Social omsorg (äldre- och handikappomsorg samt individ- och familjeomsorg) • För-, grund- och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning (komvux) • Plan- och byggfrågor • Miljö- och hälsoskydd • Renhållning och avfallshantering • Vatten och avlopp • Räddningstjänst • Krisberedskap och civilt försvar • Biblioteksverksamhet • Bostäder	• Fritid och kultur • Energi • Sysselsättning • Näringslivsutveckling

Verksamheterna inom de obligatoriska och frivilliga områdena knyter även an till vad som brukar benämnas kommuners drifts- respektive utvecklingskapacitet. En kommun med hög driftskapacitet kännetecknas av att den på ett rättssäkert och kostnadseffektivt sätt når de kvalitetskrav som medborgarna och staten ställer på välfärdstjänsterna. På motsvarande sätt kan en kommunal organisation som förmår arbeta med utvecklingsfrågor i vid mening ses som en kommun med god utvecklingskapacitet.[2] Idealt sett är en kommun bra på både drift och utveckling, men det kan variera, till exempel av resursskäl.

3.1.2 Finansiering av den kommunala verksamheten

År 2024 uppgick kommunernas totala intäkter till drygt 890 miljarder kronor och regionernas till knappt 500 miljarder kronor.

Kommuner och regioner finansieras av intäkter från kommunalskatter (två tredjedelar av kommunsektorns totala intäkter), avgifter och finansiella intäkter med mera (tillsammans en dryg tiondel av

[1] Listan i figur 3.1 är hämtad från Sveriges Kommuner och Regioners webbplats: https://skr.se/kommunerochregioner/kommunernasataganden.8280.html (hämtad 2025-11-10).
[2] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen, s. 354.

intäkterna) samt statliga bidrag (cirka en femtedel av kommunsektorns intäkter).

Vad gäller kommunalskatten beslutar varje kommun och region själva hur stor skattesatsen ska vara för invånarna.

De statliga bidragen kan vara generella eller riktade. Generella statsbidrag är i de flesta fall permanenta och fördelas till Sveriges 290 kommuner och 21 regioner i statens budget. Kommunerna och regionerna beslutar därefter själva hur pengarna ska användas. Riktade statsbidrag är i regel tillfälliga och avsedda för ett särskilt ändamål. Vanligtvis ansöker kommuner och regioner själva om bidraget hos den myndighet som ansvarar för det.

De generella statsbidragen fördelas genom det kommunalekonomiska utjämningssystemet. Dess syfte är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och regioner i landet, oberoende av kommuninvånarnas inkomster, geografi, demografi eller socioekonomiska förhållanden. Detta för att kommuner och regioner ska kunna erbjuda sina invånare likvärdig välfärd och service.

Soliditeten i svenska kommuner låg 2024 på i genomsnitt 41,8 procent (ovägt medel). Variationerna är dock stora mellan olika kommuner. Exempelvis hade cirka 20 kommuner en soliditet på 20 procent eller lägre detta år, medan drygt 30 kommuner hade en soliditet över 60 procent.[3]

3.2 Kommunernas näringslivsarbete

När en kommun vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner, krävs åtgärder inom både det obligatoriska och det frivilliga området. Det förstnämnda berör främst mottagandet. Till följd av att ett företag etablerar sig eller expanderar på orten kan kommunen exempelvis behöva hantera plan- och byggfrågor, bygga ut den kommunala infrastrukturen och utveckla sin skolverksamhet. Sådana utmaningar analyseras i kapitel 4 och tas inte upp vidare här. Nedan behandlar vi i stället främst insatser som görs innan en kommun kan ta emot en företagsinvestering, för att attrahera och dra till sig etableringar och expansioner. Främst berörs kommuners arbete med den frivilliga uppgiften näringslivsutveckling.

[3] Källa: www.kolada.se. Soliditeten definieras som eget kapital (vid årets slut) dividerat med summa tillgångar i balansräkningen, exklusive pensionsåtaganden intjänade före 1998.

3.2.1 Vad säger kommunallagen?

Även om näringslivsutveckling är en frivillig uppgift, så anges de rättsliga ramarna för kommunernas arbete med dessa frågor i kommunallagen (2017:725). Enligt 2 kap. 8 § får kommuner och regioner genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller regionen. Vidare anges att individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare endast får lämnas om det finns synnerliga skäl för det.

En allmänt näringsfrämjande åtgärd från en kommun kan exempelvis vara att tillhandahålla mark eller teknisk service till företag. Det kan till exempel handla om att ställa i ordning byggklara industriområden med trafikleder, stickspår, vatten och avlopp med mera. Att hålla det enskilda näringslivet med lokaler är inte i sig en uppgift för kommunerna, men däremot har de sedan länge haft befogenhet att tillgodose hantverkets och den mindre industrins behov av lokaler under förutsättning att verksamheten inriktas på företagarkollektivet i allmänhet. Exempel på andra i princip tillåtna allmänfrämjande åtgärder är kommunala engagemang i utställningar, mässor och annan liknande kollektiv marknadsföring.[4]

3.2.2 Näringslivsarbetets organisation och inriktning

Alla kommuner i landet har någon form av näringslivsansvarig – det framgår av både tidigare studier och en genomgång som vi gjort av alla kommuners webbplatser. Benämningarna kan dock variera. De flesta näringslivsansvariga har tillsvidareanställda och projektanställda medarbetare, även om så mycket som en tredjedel av kommunerna bemannar funktionen med endast en person på hel- eller deltid.[5] I stora kommuner kan det handla om tiotals personer.

Hur kommuner organiserar arbetet med näringslivsutveckling varierar. Vissa bedriver verksamheten inom den kommunala förvaltningen, med benämningar som exempelvis näringslivsavdelning,

[4] Dalman, L., Persson, G. och Wikell, S. (2025). Kommunallagen med kommentarer och praxis, sjunde upplagan 2025, s. 141 ff.

[5] SKL (2019) Den strategiske mångsysslaren – 10 år senare. Enkätundersökning om kommunernas näringslivsarbete 2018 med återkoppling till undersökningen 2008. Här refererad från Hermelin, B. och Persson, B. (2021) Lokala näringslivspolitiska strategier – oreglerat men förväntat i mellanlandet mellan ekonomi och politik. Linköpings universitet.

-kontor eller -enhet. Men det är även vanligt att arbetet sköts av ett bolag, helt eller delvis ägt av kommunen.

Vanligen har kommunerna i sitt arbete med näringslivsutveckling olika typer av samarbeten inom kommunens gränser med organ som stöttar och ger råd till företag, såsom exempelvis Almi, Coompanion, Företagarna, handelskammare med flera. Ofta har kommunerna även ett näringslivsråd där företrädare för kommunen och näringslivet träffas regelbundet och samarbetar för att utveckla det lokala näringslivet.

De flesta av landets kommuner deltar också i en eller flera samverkanskonstellationer med andra kommuner, regionen med flera, i syfte att bland annat attrahera företagsetableringar och företagsexpansioner till det geografiska område som samverkan omfattar (se vidare avsnitt 3.3). Sådan samverkan kan ske på permanent basis eller som tidsbegränsade projekt.

Vår genomgång av samtliga kommuners webbplatser visar att kommunernas arbete med näringslivsutveckling med en grov kategorisering främst tycks omfatta två huvudtyper av insatser (vilka också ligger i linje med vad som sades i avsnitt 3.2.1):

- Underlätta för företag som är verksamma i kommunen. Det kan exempelvis handla om rådgivning av olika slag, anordnande av nätverksträffar, företagsbesök, information om nödvändiga tillstånd, regler och tillsyn med mera.
- Attrahera nyetableringar, både från företag som redan är verksamma i kommunen och sådana som inte är det. En viktig del i detta är marknadsföring i olika former. På sina hemsidor lyfter de flesta kommunerna fram vilka fördelar som kan finnas med att etablera sig i kommunen, såsom företagsklimat, kommunikationer, rådgivningsresurser med mera. Vanligen visar kommunen på hemsidan också på vilken tillgång som finns på ledig mark och lediga lokaler för potentiella företagsetableringar.

Arbetet med näringslivsutveckling utgör en liten del av de svenska kommunernas kostnader. År 2023 använde de tillsammans cirka fyra miljarder kronor för näringslivs- och turismarbete.[6]

[6] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:13) Kommunalt näringslivsarbete. En kartläggning av Sveriges kommuners resurser och insatser.

3.3 Samverkan med och stöd från andra aktörer i näringslivsarbetet

Den statliga näringspolitiken handlar om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Här ingår bland annat villkor för företagande och entreprenörskap, innovationskraft och en väl fungerande konkurrens. Många offentliga och andra aktörer på såväl nationell som regional nivå ansvarar för arbetsuppgifter som bidrar till att syftet med näringspolitiken kan uppnås.

Även kommuners arbete med näringslivsutveckling handlar i hög grad om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Genom olika former av samverkan och stöd har kommunerna också mycket kontakter med de regionala och nationella aktörer som arbetar med att uppfylla näringspolitikens syfte. Nedan beskrivs översiktligt de delar av det svenska näringspolitiska systemet som vi bedömer är särskilt viktiga för kommunernas arbete med näringslivsutveckling och etableringar.

3.3.1 Regionernas arbete med näringslivsutveckling[7]

Regional utvecklingspolitik har bedrivits i flera decennier. Sedan den 1 januari 2019 är det Sveriges 21 regioner[8] som ansvarar för att samordna och utveckla det regionala arbetet för hållbar utveckling i respektive län – se lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

Här fokuserar vi på frågor om näringslivsutveckling. En regions uppdrag att bidra till en hållbar regional utveckling spänner dock över flera politikområden, såsom till exempel samhällsplanering, kollektivtrafik, kompetensförsörjning, kultur och näringsliv och innovation. I en regions ansvar ingår bland annat att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling (en s.k. RUS) och samordna insatser för genomförandet av strategin.

Hur många som arbetar med regional utveckling varierar mellan regionerna, på ett sätt som i huvudsak tycks följa deras befolkningsstorlek. Andelen av dessa som arbetar med frågor om näringslivsutveckling tycks vanligen ligga på cirka 15–20 procent.[9]

[7] Uppgifterna om regionernas arbete med näringslivsutveckling bygger till stor del på Sveriges Kommuner och Regioner (2023) 21 vägar till hållbar regional utveckling.
[8] Här har även Region Gotland räknats med. I Gotlands län ansvarar dock Gotlands kommun för de uppgifter som regioner ansvarar för i övriga län.
[9] Att döma av de uppgifter om anställda som kan utläsas av regionernas webbplatser.

Att främja näringslivets utveckling och stödja regionernas långsiktiga förmåga till innovation och förnyelse har länge ingått i det regionala utvecklingsarbetet. Till exempel tar regionerna fram kunskap och utvecklar planer och strategier – utöver den ovannämnda RUS handlar det exempelvis om strategier för näringslivsutveckling och innovation. I arbetet ingår att samordna och förankra planer och strategier med andra aktörer, som regionens närings- och arbetsliv, akademin, kommunerna med flera. Regionerna främjar även utvecklingen av s.k. innovativa miljöer.

Vidare stödjer regionerna näringslivets utveckling genom rådgivning till företag och entreprenörer. Insatserna kan vara allmänna och rikta sig till många olika branscher och typer av företag, men också avse mer specifik rådgivning till en viss bransch eller typ av företag. Rådgivningen sker ofta via olika organisationer, till exempel Almi, Coompanion, Företagarna eller Nyföretagarcentrum. Almis rådgivningsverksamhet sker via de 16 regionala Almibolagen, där ägandet delas av staten och regionerna.[10]

I uppdraget ingår även att underlätta tillgången till finansiellt kapital. Regionerna bidrar till det regionala näringslivets kapital till investeringar, genom så kallade företagsstöd och regionalt riskkapital. De regionala företagsstöden finansieras i huvudsak via ett statligt anslag[11], medan regionerna ofta är medfinansiärer för riskkapitalet. Vidare verkar regionerna för att stärka tillgången till lånekapital, till exempel via Almis regionala bolag.

Till regionernas insatser hör också att på regional nivå främja såväl export från befintliga företag som etableringar och investeringar i Sverige. Sedan flera år leder och samordnar regionerna arbetet med det regionala exportfrämjandet. I denna samverkan ingår också Almi, Business Sweden, Enterprise Europe Network[12], Tillväxtverket och Exportkreditnämnden. Flera regioner arbetar också med etablerings-

[10] De regionala Almibolagen ägs till 51 procent av helstatliga Almi Företagspartner AB och till 49 procent av regionerna. I några fall äger flera regioner ett Almibolag gemensamt.
[11] Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, som 2025 uppgick till 2,0 miljarder kronor. Det får bland annat användas till utgifter för statsbidrag till projektverksamhet (inklusive riskkapitalfonder, lånefonder och garantifonder), regionala företagsstöd, ersättning för vissa kreditförluster samt stöd till kommersiell service. Medlen disponeras i huvudsak av Tillväxtverket, men är delvis vikta för användning av regionerna (regeringen anger fördelningen i regleringsbrevet för anslaget). Nivåerna varierar. Exempelvis fick de fyra nordligaste regionerna mer än 100 miljoner kronor vardera 2025, medan till exempel Region Uppsala fick cirka 13 och Region Halland cirka 15 miljoner kronor.
[12] Enterprise Europe Network är ett europeiskt nätverk som administreras av Europeiska kommissionen för att stödja små och medelstora företag.

och investeringsfrämjande. Det sker ofta i nära samarbete med länets kommuner. Flera regioner har också särskilda investeringsfrämjande verksamheter som exempelvis drivs som aktiebolag, projekt eller i den regionala förvaltningen.

Organ där en region och länets kommuner samarbetar kring etablerings- och investeringsfrämjande finns i stort sett i samtliga Sveriges län – några exempel är Business Blekinge, Invest in Dalarna Agency, Business Region Kronoberg, Invest in Skåne, Business Region Värmland och Business Region Örebro. Många av de organ där regioner och kommuner samarbetar ingår också bland de totalt 20 organ runt om i landet som ingått avtal att vara regional partner till Business Sweden, vilket innebär att man får tillgång till Business Swedens kompetens, service och globala nätverk.

Kommunal samverkan sker även med annan avgränsning än län

För att komplettera bilden ovan bör sägas att många kommuner även deltar i andra samverkanskonstellationer än med sitt läns region, för att bland annat attrahera företagsetableringar och -expansioner till det geografiska område som samverkan omfattar. Den geografiska avgränsningen för sådan samverkan kan variera. Ett par exempel:

- Samverkan inom delregioner. I framför allt stora län kan det vara funktionellt med samverkan i en mindre krets än länets samtliga kommuner. Vi har i arbetet stött på ett flertal exempel på att två eller flera närliggande kommuner samverkar kring etablerings- och investeringsfrämjande (ibland över länsgränser). Ett exempel är Västra Götalands län. Baserat på kommunalförbund sker där samverkan avseende etableringskontor i de fyra delregionerna Boråsregionen (8 kommuner, Business Region Borås), Fyrbodal (14 kommuner, Business Region Väst), Göteborgsregionen (13 kommuner, Business Region Göteborg[13]) och Skaraborg (15 kommuner, Business Region Skaraborg). Inom ramen för Västra Götalandsregionen sker också samverkan mellan de olika etableringskontoren.

[13] I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka som hör till Hallands län.

- Samverkan över större geografiska områden än län. I vissa fall kan det vara ändamålsenligt för kommuner att bedriva den marknadsföring som behövs för att attrahera företagsetableringar utifrån större geografiska områden än berörda län, om än inte avseende hela Sverige. Ett exempel på det är Stockholm Business Alliance, som drivs av Stockholm stads näringslivs- och destinationsbolag Stockholm Business Region, men som är ett partnerskap mellan 55 kommuner i nio län (Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Södermanland, Värmland, Västmanland, Uppsala, Örebro och Östergötland). Ett annat exempel är Greater Copenhagen som startade 2016 och omfattar Region Skåne, Region Halland, Region Hovedstaden, Region Sjælland och samtliga 85 kommuner i den berörda svensk-danska geografin.

3.3.2 Statligt arbete med och stöd till näringslivsutveckling

Som nämndes i inledningen till avsnitt 3.3 handlar den statliga näringspolitiken om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag. Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Delmålen är: a) Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse, b) Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv, samt c) Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft.

Av regeringens webbplats framgår att totalt 24 myndigheter, statliga bolag med mera är verksamma inom politikområdet näringspolitik.[14] Då vårt fokus här är på kommunernas arbete med näringslivsutveckling, och det stöd och samverkan de kan ges i detta, vill vi särskilt nämna två av de statliga myndigheterna.

Tillväxtverket

Tillväxtverket arbetar för fler och växande företag samt ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i alla delar av landet. Myndigheten strävar efter att stärka företag, kommuner och regioner och skapa förutsättningar att möta framtidens utmaningar. Tillväxtverket erbjuder kunskap, nätverk och investeringar.

[14] https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/ (hämtad 2025-11-10).

Givet tilläggsdirektivets inriktning, bör här särskilt nämnas tre regeringsuppdrag som verket arbetar med eller nyligen har avslutat:

- Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Tillväxtverket tilldelades uppdraget i juni 2023 och det sträcker sig fram till och med den 31 december 2026.[15]
- Tillväxtverket har sedan 2017 haft regeringens uppdrag att bistå kommuner och regioner vid varsel och omställning i näringslivet. Uppdraget har förnyats i flera omgångar och löper i dagsläget till 2027. Syftet är att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa. Inom ramen för uppdraget har Tillväxtverket bland annat tagit fram en etableringsguide som erbjuder kommuner och regioner tips, stöd och inspiration kring hur de kan utveckla sitt arbete med att attrahera och hantera företagsetableringar och företagsexpansioner. Guiden finns tillgänglig sedan början av 2026.[16]
- Tillväxtverket hade under åren 2018–2024 i uppdrag att administrera ett särskilt statsbidrag kring näringslivsutveckling till 39 kommuner med demografiska och geografiska utmaningar. Bidraget utgick med knappt 1,8 miljoner kronor per år vardera till de 39 kommunerna (totalt 70 miljoner kronor per år) för att de skulle kunna genomföra generella näringslivsfrämjande insatser.[17]

[15] Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.
[16] https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/etableringsguiden.10161.html (hämtad 2026-03-10).
[17] Tillväxtverket (2025) Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i landsbygdskommuner. Slutrapport för uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner. Dnr 2021-11427.

Verket för innovationssystem (Vinnova)

Vinnova ska främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Med det avses nätverk av offentliga och privata aktörer där innovationer och ny kunskap tas fram, sprids och används. För att uppnå hållbar tillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft ska de, utifrån ett utmaningsdrivet perspektiv, verka för nyttiggörande av forskning och främjande av innovation.

Den forskning och utveckling som finansieras kan omfatta olika samhällsaktörer, till exempel förekommer ofta innovationsprojekt kring kommunala verksamheter med stöd av Vinnova.

Vinnova arbetar också med utredningsuppdrag o.d. Här bör nämnas att regeringen i sin strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län nämner ett uppdrag till Vinnova som ett exempel på en åtgärd som ska bidra till att öka statens styrning och koordinering på området. I uppdraget ska Vinnova ge stöd till offentliga aktörer för att stärka deras förmåga att arbeta proaktivt med policyutveckling.[18]

3.3.3 Nationellt investeringsfrämjande[19]

Business Sweden är drivande i statens investeringsfrämjande

Investeringsfrämjande syftar till att attrahera och underlätta för utländska företag att investera och expandera i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet. Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet. De arbetar med både export- och investeringsfrämjande.

Business Sweden ägs till lika delar av staten och Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening (SAU).[20] Uppdragen ges från staten (finansierat med anslag) och från svenska företag (i form av konsulttjäns-

[18] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.
[19] Avsnittet baseras främst på Business Swedens årsredovisning för 2024, prop. 2025/26:01, utgiftsområde 24 samt SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.
[20] SAU är en förening med cirka 150 medlemmar som omfattar bland annat Svenskt Näringsliv, Lantbrukarnas Riksförbund, Företagarna, branschförbund och näringslivsorganisationer samt stora och små svenska företag.

ter som erbjuds företag på marknadsmässiga villkor). Anslaget för investeringsfrämjande var 104 miljoner kronor 2025, vilket var cirka en femtedel av det samlade statsanslaget. Business Sweden hade under 2024 kontor i 37 länder utanför Sverige. I Sverige finns huvudkontoret i Stockholm och kontor på ytterligare nio orter. År 2024 hade Business Sweden i medeltal 513 anställda, varav 140 i Sverige och övriga runt om i världen.

I investeringsfrämjandet ska Business Sweden samverka nära med Regeringskansliet, statliga myndigheter och andra berörda nationella, regionala och lokala aktörer. Arbetet bedrivs dels i Sverige, dels på prioriterade marknader som till exempel Frankrike, Indien, Japan, Storbritannien, Sydkorea, Tyskland och USA, dels i ett antal andra länder för enskilda projekt, i samverkan med utlandsmyndigheterna. I investeringsfrämjandet prioriterar Business Sweden högkvalitativa investeringar, det vill säga sådana som skapar värde för svensk ekonomi och bidrar till nytta för Sverige.

Stöd och samverkan på regional och lokal nivå

I uppdraget ska Business Sweden stödja och samspela med relevanta aktörer på regional och lokal nivå. Det handlar bland annat om att koordinera och utveckla samverkan med regionala aktörer och andra samarbetspartners i Sverige för att stödja utländska investerare i investeringsprocessen, och om att bidra till kompetenshöjning hos personer som arbetar med investeringsfrämjande inom myndigheter, regionala aktörer med flera. Som nämndes i avsnitt 3.3.1 har Business Sweden formaliserade samarbeten med 20 regionala organisationer för att stödja företag att identifiera affärs- och investeringsmöjligheter i Sverige och svenska företag att hitta rätt hjälp när de planerar att expandera till nya marknader.

Givet tilläggsdirektivets inriktning, bör också nämnas att regeringen 2023 gav Business Sweden i uppdrag att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. Uppdraget, som slutredovisades i november 2025, skulle bidra till att skapa goda förutsättningar för att realisera fordonstillverkarnas nyckelinvesteringar i form av etableringar. I uppdraget ingick bland annat att identifiera utmaningar och hinder, uppmärk-

samma berörda aktörer på dessa och underlätta samverkan mellan aktörerna – däribland berörda kommuner.[21]

Andra statliga aktörer inom investeringsfrämjandet

En viktig aktör i det svenska handels- och investeringsfrämjande är utrikesförvaltningen – Utrikesdepartementet (UD) och Sveriges utlandsmyndigheter (ambassader, generalkonsulat och representationer). Även annan utsänd personal, såsom de kulturråd respektive innovations- och forskningsråd som finns vid några ambassader och biståndspersonal, har betydelse i sammanhanget.

Även flera myndigheter bidrar på olika sätt till det statliga investeringsfrämjandet, bland annat Kommerskollegium, Svenska institutet, Tillväxtanalys, Tillväxtverket och Vinnova. Därtill påverkar ett flertal andra myndigheter investeringsfrämjandet genom tillsyn och tillståndsgivning med mera.

Det finns också flera statliga bolag som på olika sätt bidrar till investeringsfrämjandet, till exempel Almi Företagspartner AB, RISE Research Institutes of Sweden AB, Saminvest AB och Visit Sweden.

Andra aktörer i investeringsfrämjandet

Utöver offentliga aktörer, finns det även andra aktörer som spelar en viktig roll i investeringsfrämjandet och som i flera fall har kontakter med kommuner. Ett exempel är branschorganisationer, som har en samlande roll i investeringsfrämjandet genom att representera sina medlemsföretag inom respektive sektor.

Även privata handelskammare är viktiga för investeringsfrämjandet. De är oberoende näringslivsorganisationer som arbetar för att främja handel och företagande i en viss region och internationellt. I Sverige finns elva regionala handelskammare och även cirka 30 utländska handelskammare. Vidare finns cirka 50 svenska handelskammare i utlandet.

[21] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

3.3.4 Andra aktörer av relevans i sammanhanget

Här bör även nämnas Sveriges Kommuner och Regioner som på olika sätt arbetar för att förbättra näringslivs- och företagsklimatet lokalt och regionalt. Fokus ligger på att främja samverkan mellan kommunen och näringslivet, lyfta medlemmarnas möjligheter att arbeta med kompetensförsörjning samt service och bemötande i kommunernas myndighetsutövning gentemot företag. SKR håller också i olika nätverk för samverkan om näringslivsfrågor där kommuner och regioner kan delta.

3.4 Investeringarnas omfattning och lokalisering

Tilläggsdirektivet berör kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Oavsett storlek eller inriktning berör dock alla etableringar och expansioner minst en kommun, eftersom de sker på en specifik plats.

3.4.1 Investeringarnas omfattning i allmänhet

Uppdragets fokus på stora företagsetableringar och -expansioner skiljer inte på om investeringen görs av utländska eller inhemska företag. Vi har dock inte funnit någon statistik som uttömmande beskriver all investeringsverksamhet som sker i Sverige.

En indikation på omfattningen av de etableringar och expansioner som sker, ges dock av storleken på de utländska direktinvesteringarna i Sverige. Vid utgången av 2024 uppgick de utländska direktinvesteringstillgångarna till 4 701 miljarder kronor. Det var en ökning med 222 miljarder kronor jämfört med 2023.[22]

De utländska direktinvesteringarna kom från ett 30-tal olika länder. De sju största ägarländerna stod dock för cirka 75 procent av de totala direktinvesteringarna, med Luxemburg som största ägarland, följt av Storbritannien och Nederländerna. Sett till verksamheter berör de utländska direktinvesteringarna till cirka två tredjedelar tjänstesektorn (med finans och försäkring som största bransch)

[22] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Direktinvesteringstillgångar ökade både i Sverige och i utlandet under 2024”, Statistiknyhet från SCB 2025-11-05.

och till cirka en tredjedel tillverkningsindustrin (där kemi och läkemedel är den största branschen).[23]

3.4.2 Accelerationskontorets tidigare kartläggning av pågående och planerade investeringar

I vårt grunduppdrag ingår att samla information om pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen till fossilfria processer. Vi ska också löpande ta fram en nulägesbild av dessa satsningars framdrift, status och eventuella hinder, målkonflikter och risker. Läget våren 2025 redovisades i en rapport i maj 2025.[24]

Den kartläggningen omfattade projekt i tidig fas, planeringsfas och byggnation, medan etableringar och expansioner som avslutats och driftsatts inte ingick. Vidare var fokus på stora etableringar och expansioner, varför en lägre gräns drogs vid 100 miljoner kronor. Det betyder att mindre investeringar, som ändå kan vara viktiga för industrins gröna omställning, inte räknades med.[25]

I rapporten från maj 2025 identifierades 155 investeringsprojekt över 100 miljoner kronor vardera. Deras totala investeringssumma var 803 miljarder kronor. Det handlade både om etableringar av helt nya industrier och om expansioner eller omställningar av befintliga industrier. Mätt som andel både av antalet fall och av den totala investeringssumman var relationen cirka 60/40 mellan nyetableringar och expansioner. Därtill gav undersökningen många exempel på väsentliga investeringar på något mindre belopp.

De 155 investeringsprojekten är spridda över hela landet. Det finns minst en investering i samtliga 21 län och det sker miljardinvesteringar i nästan varje län. En betydande andel av totalsumman här-

[23] Andelsuppgifterna, som avser 2023, är hämtade från Business Sweden (2025) Investeringar i geopolitikens skugga. Internationella direktinvesteringar i den globala och svenska ekonomi.
[24] Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.
[25] Även följande urvalskriterier användes. För bedömning av en etablerings/expansions vikt för den gröna omställningen användes EU:s taxonomi för hållbara investeringar. För att en verksamhet (här en investering i en verksamhet) ska anses miljömässigt hållbar måste den då bidra väsentligt till ett eller flera av EU:s sex miljömål. Därtill medtogs investeringar som ger viktiga bidrag till miljömålen men ännu inte täcks av taxonomin, till exempel brytning och bearbetning av kritiska råmaterial inklusive järnmalm. Av olika skäl medtogs inte följande områden: Vindkraft och solkraftparker (då de kartläggs av länsstyrelserna och Energimyndigheten på vindbrukskollen.se), Indirekta investeringar såsom stadsutveckling, bostadsbyggande och utbildningssatsningar, samt Infrastruktursatsningar såsom elnät, järnväg, väg och hamnar (som kan följas i den nationella planen för transportinfrastruktur).

rör dock från de nordligaste länen, i och med att de enskilda investeringarna inom sektorer som gruvnäring och stålproduktion är mycket stora.

Många kommuner berörs i den tidigare kartläggningen

I arbetet med tilläggsuppdraget har vi bearbetat materialet från den tidigare kartläggningen för att även få fram fördelningen mellan enskilda kommuner. Detta visar att de 155 investeringsprojekten över 100 miljoner kronor vardera fördelar sig mellan totalt 90 olika kommuner.

Bland dessa 90 finns en god spridning mellan olika typer av kommuner. Exempelvis finns det representation i materialet av minst en kommun från samtliga de grupper som ingår i SKR:s kommungruppsindelning, det vill säga de tre huvudgrupperna 1) storstäder och storstadsnära kommuner, 2) större städer och kommuner nära större stad, samt 3) mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, och deras totalt nio undergrupper.[26]

De 90 kommunernas storlek varierar mycket. Se tabell 3.1 där de delats in utifrån de fem storleksklasser vi använder i uppdraget.[27]

Tabell 3.1 Berörda kommuner indelade utifrån befolkningsstorlek

Befolkningsstorlek	Antal kommuner i materialet	Antal kommuner totalt i storleksklassen	Andel med investering
Upp till 10 000	7	76	9 %
10 001–20 000	27	91	30 %
20 001–50 000	25	72	35 %
50 001–100 000	18	31	58 %
Fler än 100 000	13	20	65 %
Summa	**90**	**290**	**–**

Källa: Bearbetning av underlagsmaterial till Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

[26] Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023.
[27] Som framgått av kapitel 2 utgår kommunernas storlek från Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

Även om alla storleksklasser finns med, så visar tabellen ändå att mottagande av stora företagsetableringar och -expansioner tycks vara relativt sett vanligare i större kommuner. Det är dock knappast förvånande med tanke på omfattningen av det åtagande som en stor investering av detta slag kan medföra för kommunen.

Av den totala investeringssumman som framkom i vår kartläggning från maj 2025, avser hälften kommuner i gruppen 20 001–50 000 invånare, Det förklaras bland annat av att både Kiruna och Boden – med stora investeringar inom gruvnäring och stålproduktion – återfinns i denna storleksklass. Resten är relativt jämnt fördelat mellan storleksklasserna. Se figur 3.2 nedan.

Figur 3.2 Total investeringssumma fördelad utifrån befolkningsstorlek

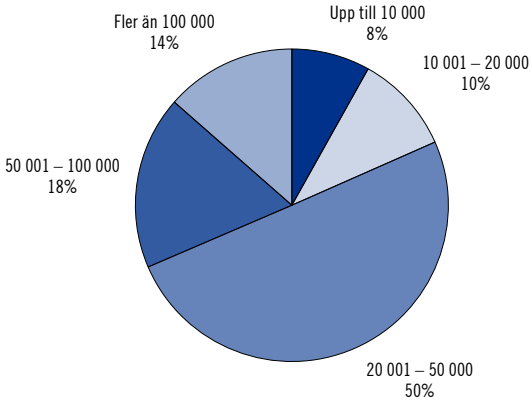

Källa: Bearbetning av underlagsmaterial till Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

3.4.3 Bilden bekräftas av enkäten i tilläggsuppdraget

Som framgått av kapitel 2 gjorde vi inom ramen för tilläggsuppdraget under november-december 2025 en enkät bland samtliga kommuner. Även där ställdes frågor om förekomsten av stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommunerna.

I enkäten angav cirka 60 procent av de svarande att det i kommunen under de senaste fem åren genomförts, beslutats eller planerats

någon/några större företagsetableringar eller företagsexpansioner av vikt för industrins gröna omställning i kommunen (se figur 3.3).[28]

Figur 3.3 Större företagsetableringar/-expansioner av vikt för den gröna omställningen som skett i kommunen senaste fem åren (n = 186)

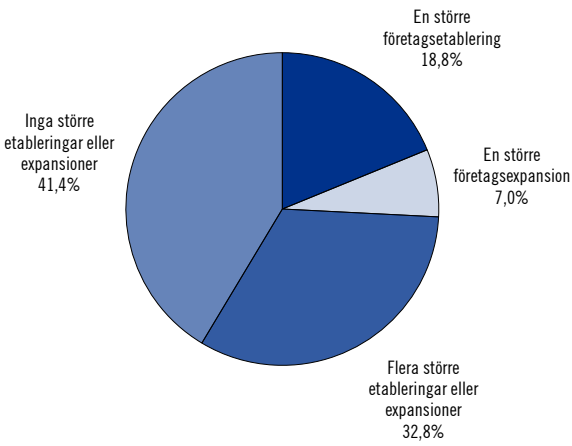

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Vad som ses som en stor företagsetablering eller företagsexpansion lär variera mellan olika kommuner, bland annat eftersom landets kommuner sinsemellan är så olika stora. I enkäten ombads de svarande därför att utgå från vad de själva bedömer som betydande storlek, men som vägledning ändå beakta att Accelerationskontoret i sin tidigare kartläggning drog en lägre gräns för stora etableringar och expansioner vid 100 miljoner kronor.

Med reservation för att tolkningen av vad som är en stor etablering/expansion kan variera, tyder ändå enkäten på att förekomsten av etableringar och expansioner varit ganska jämnt fördelad mellan kommuner av olika storlek. Detta framgår av figur 3.4, som visar hur stor andel av det totala antalet kommuner som angett att det förekommit *minst en* etablering/expansion som återfinns i de olika storleksgrupper vi använder.

[28] För att knyta an till vår tidigare kartläggning användes även i denna enkät formuleringen ”stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen”.

Figur 3.4 Större företagsetableringar/-expansioner av vikt för den gröna omställningen som skett i kommunen senaste fem åren – fördelat på kommunstorlek (n = 109)

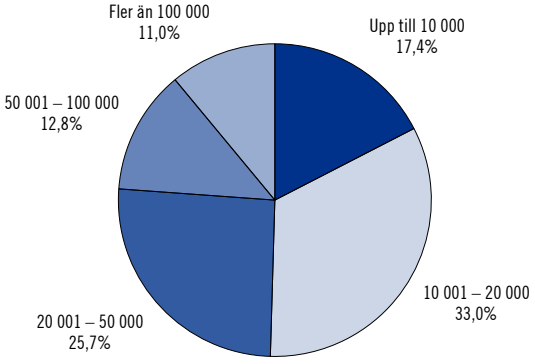

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Figur 3.4 bygger alltså på de kommuner som angett att det förekommit minst en etablering/expansion. Det underliggande enkätmaterialet tyder dock på att det är relativt sett vanligare att det förekommit *fler än en* etablering/expansion i stora kommuner än i små. Ser man till svaren för de kommuner som ingår i figur 3.4 var det exempelvis tre fjärdedelar av kommunerna med fler än 100 000 invånare som angav att det hade handlat om flera etableringar/expansioner, att jämföra med en femtedel bland kommunerna med högst 10 000 invånare.

3.4.4 Förekommer det att kommuner tackar nej?

Att ta emot stora industriinvesteringar innebär i allmänhet ett risktagande för den berörda kommunen. Vinsterna – i form av främst ökade skatteintäkter – ligger oftast en bit fram i tiden. För att kunna ta emot företagsetableringen eller -expansionen kan dock kommunen på kortare sikt behöva göra investeringar – ofta lånefinansierade – i kommunal infrastruktur, bostäder, service med mera. Det sker också innan kommunen säkert vet vilken omfattning företagets investering i slutändan får eller hur inflyttningen till kommunen kommer att påverkas. För kommunen är det dock viktigt att de personer

som tar de nya jobben också bosätter sig i kommunen, eftersom kommunalskatten betalas där man är folkbokförd. Risktagandet påverkas även av att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. Vi diskuterar dessa utmaningar närmare i det nästföljande kapitel 4.

Även om det som framgått sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, så innebär de risker en investering kan medföra att det inte alltid är givet att en kommun är villig att ta emot en planerad investering.

Det finns också tecken på att kommuner tvekar inför framtida etableringar. Exempelvis har Tillväxtverket genom kontakter med kommuner och regioner på senare tid noterat en förändrad inställning till framför allt större företagsetableringar. Enligt Tillväxtverket är flera kommunrepresentanter tveksamma till att locka större företagsetableringar till sin kommun, bland annat beroende på den finansiella risk en investering kan medföra för en kommun.[29]

Även andra skäl kan få kommuner att avstå. Till exempel visar en enkätundersökning som Västra Götalandsregionen gjorde i mars 2025 att 75 etableringsprocesser avbrutits bland länets kommuner under de senaste fyra åren på grund av bristande tillgång på eleffekt.[30]

Accelerationskontorets enkät ger en liknande bild

I enkäten frågade vi om det under de senaste fem åren förekommit att någon/några planerade större företagsetableringar eller företagsexpansioner i kommunen *inte* har blivit av på grund av att kommunen inte haft möjlighet att ta emot dem. Drygt hälften av kommunerna svarade ja på detta (se figur 3.5).

[29] Tillväxtverket (2025) Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024. Slutrapport. Dnr Ä2022-1984.
[30] VGR Analys (2025:22) Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland. En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

Figur 3.5 Har det förekommit att någon planerad större företagsetablering/ -expansion inte blivit av i kommunen de senaste fem åren? (n = 186)

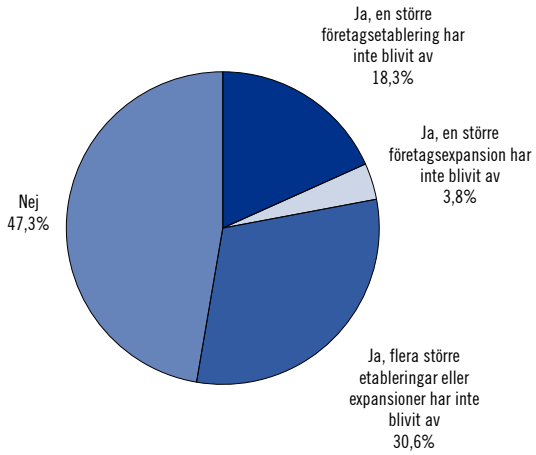

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Det är god geografisk spridning bland de kommuner som angett att en eller flera företagsetableringar eller -expansioner i kommunen inte har blivit av. Det finns kommuner i 16 län bland de som svarat att *en* etablering har uteblivit och kommuner i 19 län bland de som svarat att *flera* etableringar eller expansioner har uteblivit. Det går inte att utläsa några systematiska skillnader i fördelningen mellan de olika svarsalternativen beroende på hur stor arbetslösheten är i kommunerna (fördelningen mellan kommuner med hög respektive låg arbetslöshet är i stort sett densamma för de olika svarsalternativen[31]) eller vilken FA-region de svarande kommunerna hör till.[32] Det kan noteras att i de FA-regioner som omfattar många kommuner, det vill säga främst storstadsområdena, finns i allmänhet någon/några kommuner i samtliga svarsalternativ.

Det finns också kommuner i samtliga de fem storleksklasser vi utgått från bland både dem där en etablering uteblivit och dem där

[31] Som framgått av kapitel 2 har vi för att undersöka påverkan av arbetslöshetsnivåer delat in kommunerna i fem grupper utifrån andel inskrivna arbetslösa i kommunen (0–2,99 %, 3–4,99 %, 5–6,99 %, 7–8,99 %, 9 % och uppåt) baserat på Arbetsförmedlingens statistik per oktober 2025.
[32] Som framgått av kapitel 2 är en funktionell analysregion (FA-region) en region inom vilken människor kan bo och arbeta. FA-regioner syftar till att spegla geografiska områden som utgör lokala arbetsmarknadsområden på lång sikt. Sverige delas in i 71 FA-regioner.

flera etableringar eller expansioner inte blivit av. Fördelningen mellan små och stora kommuner ser dock lite olika ut i de två fallen. Bland de kommuner som svarat att *en* etablering uteblivit är det 56 procent som har högst 20 000 invånare och 12 procent som har fler än 50 000 invånare. Bland de kommuner som angett att *flera* etableringar eller expansioner uteblivit är motsvarande fördelning 47 respektive 32 procent.

Figur 3.5 tar upp uteblivna större etableringar och expansioner oavsett verksamhetens karaktär. På en följdfråga i enkäten svarade dock två tredjedelar av de som angav att minst en planerad, större etablering eller expansion inte hade blivit av, att de kunde bedömas ha varit av vikt för den gröna omställningen.

I enkäten bad vi också de som svarat att minst en planerad, större företagsetablering eller -expansion hade uteblivit, att ange skälen till detta. Fyra svarsalternativ var fördefinierade, med möjlighet att i ett öppet svar utveckla vad man avsåg med ”andra orsaker”. Som figur 3.6 visar ansågs frågor om infrastruktur ha haft störst betydelse.

Figur 3.6 Skäl till att företagsetableringar/-expansioner inte blivit av (n = 98)

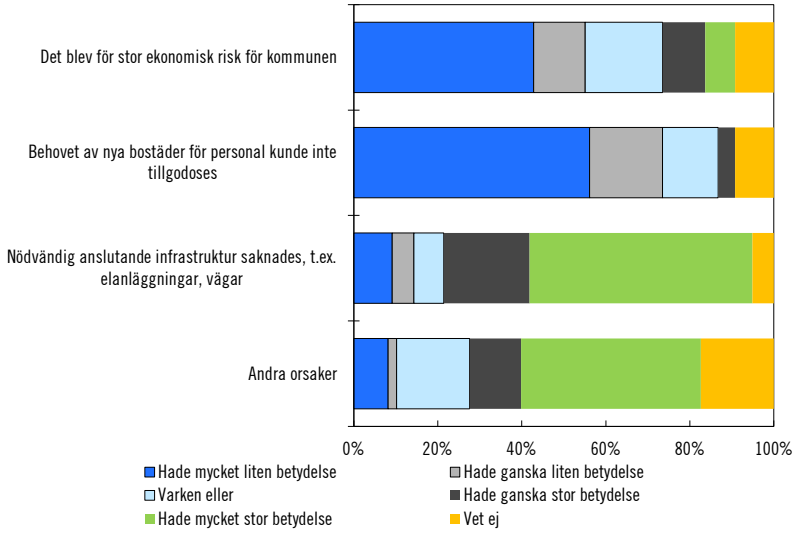

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Svarsbilden i figuren motsvarar i huvudsak hur svaren fördelar sig även uppdelat på kommunstorlek. På ett par punkter kan man dock i det underliggande enkätmaterialet se tydliga skillnader på gruppnivå mellan små och stora kommuner. Den ena är att beträffande ekonomisk risk så anger cirka 28 procent av kommunerna med upp till 10 000 invånare att den ekonomiska risken hade ganska eller mycket stor betydelse, att jämföra med cirka 8 procent för kommuner med mer än 50 000 invånare. Den andra rör om det saknades nödvändig anslutande infrastruktur. På detta svarade 14 procent av kommunerna med högst 20 000 invånare att det hade ganska eller mycket liten betydelse eller ”varken eller”, att jämföra med att cirka 42 procent av kommunerna med fler än 100 000 invånare lämnade något av dessa svar.

Vidare överensstämmer svarsbilden i figuren väl med hur kommuner med olika hög arbetslöshet har svarat – det går inte att urskilja några tydliga skillnader mellan de grupper vi definierat. Inte heller mellan olika FA-regioner finns några tydliga skillnader på gruppnivå. I likhet med vad som sades i anslutning till föregående figur gäller även för denna fråga att bland de FA-regioner som omfattar många kommuner, så finns vanligen någon/några kommuner i samtliga svarsalternativ.

Bland de som svarade att andra orsaker hade ganska eller mycket stor betydelse visade de uppföljande öppna svaren att det oftast handlat om att man inte på ett tillfredsställande sätt hade kunnat lösa olika tillståndsfrågor eller frågor om mark- och planförutsättningar (ofta att kommunen inte kunnat erbjuda tillräckligt med detaljplanerad mark). Ungefär tre fjärdedelar av de berörda svarande tog upp sådana faktorer. Ett annat vanligt svar (som gavs av cirka en fjärdedel av de berörda svarande) var att kommunen inte haft tillräcklig kompetens eller kapacitet för att kunna hantera etableringen eller expansionen, inklusive frågor om arbetssätt och styrning. Flera av respondenterna gav också i sina öppna svar mer utvecklade resonemang om de problem som funnits kring teknisk infrastruktur. Omkring en tiondel av de berörda svarande lyfte också fram externa marknads- och branschförutsättningar som påverkat, till exempel att det berörda företaget i slutändan valt att förlägga verksamheten till andra orter i Sverige eller andra länder.

4 Kommuners incitament och utmaningar

I detta kapitel analyseras vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning (4.1) och vilka utmaningar det kan medföra för dem. För utmaningar redovisar vi först vad som framkommit i vår enkät (4.2) och redogör sedan mer ingående för olika utmaningars betydelse (4.3). För respektive område beskriver vi även översiktligt befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd.

4.1 Vilka incitament har kommuner?

Ett flertal tidigare studier har beskrivit vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Den bild som där framkommer har också i huvudsak bekräftats i de kontakter vi haft i arbetet. I korthet handlar det om två typer av incitament:

- Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter för kommunen
- Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv

4.1.1 Möjligheter till ökade ekonomiska intäkter

Ökade skatteintäkter

Ett viktigt ekonomiskt incitament för en kommun att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner är att det ger möjlighet till nya jobb och därmed även till ökade skatteintäkter till kommunen. Landets kommuner står inför en ny demografisk situation med mindre

barnkullar, marginellt fler i arbetsför ålder och en ansenlig ökning av äldre. Det medför stora utmaningar. En förändrad befolkning påverkar välfärdens förutsättningar. För att på sikt klara sitt välfärdsuppdrag kan en kommun behöva öka andelen av befolkningen i arbetsför ålder och sträva efter att fler arbetstillfällen ska finnas i kommunen.

De ökade skatteintäkterna kan komma från flera typer av arbetstillfällen när det sker en stor företagsinvestering i en kommun:

- Den primära sysselsättningseffekten handlar om att det uppstår nya jobb i den nya företagsetableringen eller -expansionen.
- Det uppstår även en indirekt effekt genom att personer som flyttar till kommunen för att arbeta vid det företag som etablerar sig eller expanderar ofta har en medföljande make/maka/partner som också behöver ett jobb på orten. Därtill leder tillkomsten av nya arbetstillfällen och nya kommuninvånare till en viss s.k. multiplikatoreffekt genom att efterfrågan på varor och tjänster av olika slag ökar i kommunen, vilket kan öka antalet sysselsatta i dessa branscher. På kort sikt handlar det inte minst om att inflödet av nya investeringar och bostadsbehov kan leda till en period av intensiv byggverksamhet i kommunen. Storleken på multiplikatoreffekterna kan variera från fall till fall, men normalt torde det handla om någonstans mellan 1 och 2 ytterligare jobb för varje nytt jobb i den nya företagsetableringen eller företagsexpansionen.[1]

En kommuns skatteintäkter bestäms av befolkningens storlek, beskattningsbara förvärvsinkomster och skattesatsen. Hur stor skatteintäkt kommunen får för varje nytt arbetstillfälle beror således i grunden på lönenivån och den kommunala skattesatsen.

Ökade skatteintäkter förutsätter bosättning

Det bör poängteras att kommunalskatten betalas i den kommun där en person är folkbokförd. För att en kommuns skatteintäkter ska kunna öka när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten krävs det således att de nya jobb som uppstår utförs av personer som är

[1] Se till exempel Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035 och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

folkbokförda i kommunen. Ökade skatteintäkter från de nya anställda kan då komma både från personer som inte tidigare bodde i kommunen och flyttar dit för det nya arbetet, och från personer som redan bor i kommunen men som tidigare saknade eller hade en lägre arbetsinkomst.

En erfarenhet från gruvnäringen och de nya industrisatsningarna i norra Sverige är dock att de nya jobben där inte sällan utförs av personer som är bosatta i andra kommuner i landet, eller rent av utomlands, och som väljer att pendla till kommunen (så kallad ”fly in, fly out”).[2] I detta fall ökar alltså inte kommunens skattekraft, eftersom personerna i fråga är folkbokförda på någon annan ort.

Det kommunala utjämningssystemet påverkar

Hur stor den faktiska intäktsökningen blir för kommunen påverkas även av det kommunala utjämningssystemet. SKR har på sin hemsida redovisat räkneexempel för 2024 på hur utjämningssystemet påverkar skillnaden mellan brutto- och nettoeffekt på skatteintäkter som en kommun får för olika typer av invånare. Efter hänsyn taget till systemets faktorer för inkomst- respektive kostnadsutjämning visar beräkningarna att marginaleffekten på kommunens totala skatteintäkter vid inflyttning skiljer sig ganska lite mellan låg- och högavlönade yrken. Om man ser till genomsnittet för samtliga kommuner medför ytterligare en invånare mellan 19 och 64 år med en årsinkomst på 200 000 kronor ett skattetillskott för kommunen på drygt 22 000 kronor, medan motsvarande tillskott för en person med en årsinkomst på 800 000 kronor blir cirka 35 000 kronor. Effekten varierar dock mellan olika kommuner. För de kommuner som får lägst skattetillskott av den nya invånaren handlar det i räkneexemplen om knappt 10 000 kronor för både låg- och höginkomsttagaren, och för de som får mest om cirka 30 000 kronor för låg- och cirka

[2] Gällivare och Kiruna kommuner har uppskattat att cirka 10–15 procent av de som arbetar där inte är skrivna i kommunerna utan pendlar in från övriga länet, övriga Sverige eller utlandet. (Se Regeringskansliet [2024] Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län [Fi 2022:A], s. 11 f.) Sett som andel av sysselsättningen i hela de två nordligaste länen, ökade inpendlingen i Västerbotten från cirka 2 procent under 2010–2022 till cirka 3,8 procent 2023, medan den i Norrbotten var cirka 3 procent 2023, vilket andelen legat på sedan 2015. [Se Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser [Rapport 2024:12] Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035, s. 49 f.)

45 000 kronor för höginkomsttagaren (vi har då rensat bort några enstaka extremfall).[3]

En liknande bild ges av en underlagsrapport till Accelerationskontoret om lärdomar från södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Där anges att Timrå kommun har beräknat att om en stor företagsetablering skulle medföra att kommunens befolkning ökar med mellan 7 000 och 13 000 personer, så skulle kommunens skatteintäkter totalt öka med mellan 105 och 229 miljoner kronor, det vill säga mellan cirka 15 000 och 17 500 kronor per ny kommuninvånare.[4]

Fastighetsrelaterade intäkter

Att sälja mark till företag som ska etablera sig eller expandera på orten kan ge intäkter för kommunen. Kommuner är i allmänhet stora markägare som aktivt använder mark för att planera och bygga för samhällsutveckling, bostäder och infrastruktur. De äger ofta mark nära tätorter för att möta behov av rekreation och friluftsliv. Kommunen kan sälja mark genom avtal eller upplåta nyttjanderätter till byggherrar, men allmänna platser kvarstår oftast som kommunens egendom.

På längre sikt kan en stor företagsetablering eller -expansion, med ökad befolkning och behov av ökat bostadsbyggande som följd, även leda till ökade intäkter från kommunala fastighetsavgifter. Alla som äger ett bostadshus betalar en sådan avgift, vilken uppgår till 0,75 procent av fastighetens taxeringsvärde. Avgiften begränsas dock till ett indexbundet takbelopp som följer den årliga förändringen av inkomstbasbeloppet (för 2025 var takbeloppet 10 074 kronor per bostadsbyggnad). För nybyggnation har ett undantag dock införts för att stimulera bostadsbyggandet. Bostäderna är helt befriade från avgift de första 15 åren, varför det tar lång tid innan kommunerna kan få ut intäkter från fastighetsavgiften för nybyggda bostäder.

[3] https://skr.se/ekonomiochbudgetplanering/utjamningssystem.8275.html (hämtad 2025-11-04).
[4] Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret.

4.1.2 Andra fördelar för kommunen, dess invånare och näringsliv

När ett företag etablerar sig eller expanderar kan det alltså ge fler invånare i kommunen och ökade skatteintäkter. Fler invånare kan dock även ha andra fördelar för en kommun. Till att börja med ses tillväxt rent allmänt som något eftersträvansvärt av många kommuner. En stor och ökande befolkning antas stärka en kommuns attraktivitet, bland annat därför att det möjliggör ett större utbud av verksamheter där människor kan träffas eller konsumera, såsom kulturinstitutioner, butiker och restauranger.

Med en växande befolkning ökar också antalet användare av de offentliga tjänsterna. Det kan göra det lättare att upprätthålla och utveckla omfattningen och kvaliteten i skolor, vård och omsorg och infrastruktur som vatten och avlopp.

En variant på detta är om nyinflyttningen till kommunen kan bidra till att öka kapacitetsutnyttjandet av kommunens befintliga tillgångar, till exempel bostadsbeståndet. Visserligen är det vanligt att en ökad inflyttning till följd av en större företagsinvestering medför att fler bostäder behöver byggas, vilket kan ge utmaningar för kommunen (se avsnitt 4.3). Men om beläggningen i utgångsläget är låg i bostadsbeståndet i kommunen, kan nyinflyttningen åtminstone till en del mötas med ökad beläggning bland befintliga bostäder. Att få till ett sådant ökat kapacitetsutnyttjande i kommunala faciliteter, såsom till exempel bostäder, skolor eller industrimark/-lokaler, kan vara ett incitament för en kommun att ta emot en stor etablering eller expansion.

När det sker en stor företagsinvestering av vikt för den gröna omställningen, kan också kommunens mottagande sägas bidra till denna omställning. Det kan vara ett mål i sig för kommunen och även medföra att den ”sätts på kartan” som en föregångare i omställningen. Det kan ge ökad uppmärksamhet och leda till att kommunen får stå som arrangör för nationella och utländska besök samt större nationella och internationella evenemang. Även sådana aktiviteter har en positiv effekt på näringslivet i kommunen, exempelvis för hotell, restauranger och affärer.

Vidare handlar de etableringar och expansioner som är i fokus för vårt uppdrag ofta om verksamheter i teknologisk framkant. Med sådana etableringar kan kommunen bli mer attraktiv för invester-

ingar av likartad karaktär. Det ökar möjligheterna för att det i kommunen kan bildas kluster inom verksamhetsområdet, vilket kan öka kommunens attraktionskraft för forskningsverksamhet.

Stora företagsinvesteringar kan också stärka arbetsmarknaden i kommunen – och då inte bara i bemärkelsen att det tillkommer fler arbetstillfällen. Genom att investeringarna inte sällan handlar om avancerad teknik kräver de också ofta kvalificerad personal. Om behovet av kvalificerade tjänster ökar i en kommun, så kan det ha positiva effekter på den lokala arbetsmarknaden.

4.1.3 Olika typer av incitament betonas i vår enkät

Som framgått av kapitel 2 har vi gjort en enkät bland samtliga kommuner. En fråga var vilka incitament kommuner generellt sett har att attrahera och ta emot företagsetableringar och -expansioner. De svarande fick bedöma graden av betydelse för åtta fördefinierade svarsalternativ, med möjlighet att i ett öppet svar utveckla vad man avsåg om man fyllde i ”andra incitament”. Många angav att flera olika incitament har ganska eller mycket stor betydelse (se figur 4.1).

Figur 4.1 Bedömning av vilka incitament kommuner generellt har att attrahera och ta emot företagsetableringar/-expansioner (n = 180)

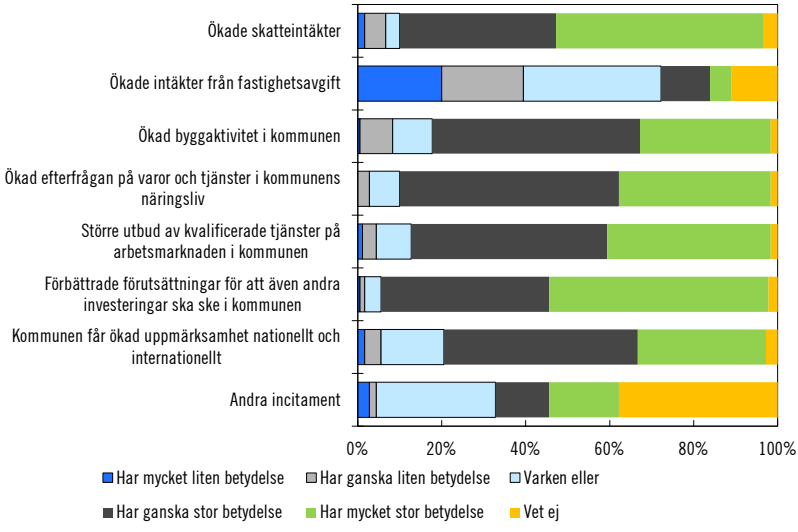

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Som figuren visar angav många av kommunerna att möjligheten till ökade skatteintäkter är ett viktigt incitament för att attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner. Men enkätsvaren tyder också på att kommunernas incitament handlar om mer än bara ökade skatteintäkter.

Av de som angav att ”andra incitament” har ganska eller mycket stor betydelse (53 kommuner) nämnde många i det öppna svaret faktorer som liknar de fördefinierade alternativen. Således var de två vanligaste svaren i dessa fall att företagsetableringar och företagsexpansioner skapar fler jobb i kommunen (cirka 40 procent angav det) eller bidrar till ökad befolkning i kommunen (cirka 20 procent svarade det) – det får sägas knyta an till att skatteintäkterna kan öka vid en etablering eller expansion. De tre faktorer som därutöver nämndes oftast i de öppna svaren (alla angavs av cirka 15 procent) rörde att etableringar och expansioner förstärker kommunens varumärke och bild i omvärlden, bidrar till att utveckla det lokala näringslivet samt underlättar investeringar i infrastruktur.

Sett till hur olika typer av kommuner har svarat på frågan om incitament, finns det på gruppnivå (med de indelningar vi använder) inga tydliga skillnader vare sig mellan kommuner av olika storlek, med olika nivå av arbetslöshet eller utifrån vilken FA-region de tillhör. Till exempel kan noteras att i de FA-regioner där flera kommuner svarat på enkäten så har de nästan genomgående gjort olika bedömningar av vilken betydelse det har att en etablering/expansion kan ge ett ”större utbud av kvalificerade tjänster på arbetsmarknaden i kommunen”. I FA-regioner med många kommuner, det vill säga främst storstadsområdena, finns det också i allmänhet någon eller några kommuner i samtliga svarsalternativ.

4.2 Bilden av kommuners utmaningar i vår enkät

Kommuner som vill attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner möter olika slags utmaningar – det visar såväl tidigare studier som vår enkät och våra intervjuer. Utmaningar kring att attrahera företag att etablera sig eller expandera uppstår i ett tidigt skede och föregår till stor del mottagandet, medan olika utmaningar i själva mottagandet ofta uppstår ungefär samtidigt.

4.2.1 Utmaningar enligt enkäten

I enkäten ombads de svarande att i en öppen fråga ange vilka de största utmaningarna är för en kommun som vill ta emot en större företagsetablering eller företagsexpansion. Svaren kan grovt sett indelas i fem kategorier – dessa och hur stor andel som angett respektive kategori som en utmaning visas i figur 4.2 nedan.

Figur 4.2 Faktorer som angetts som utmaningar när kommuner tar emot större företagsetableringar/-expansioner (n = 171)

Andel av de svarande som nämnt området som en utmaning

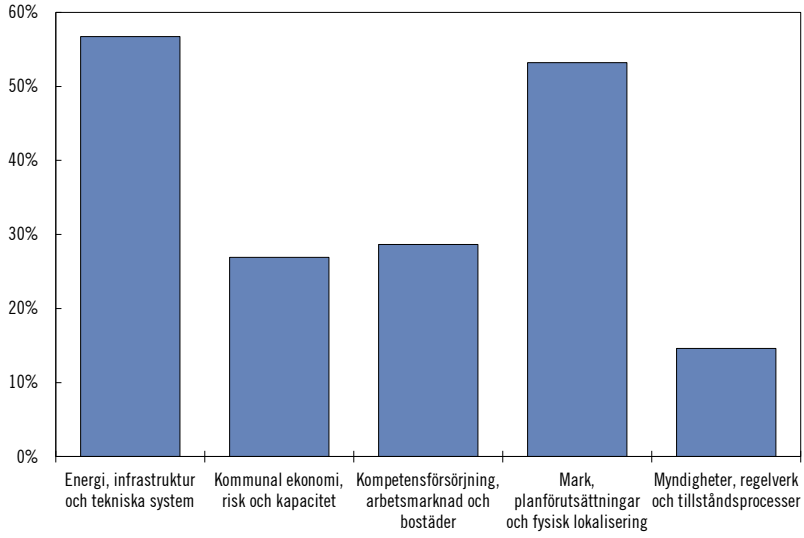

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Sett till den storleksindelning av kommunerna som vi använder, så motsvarar svarsprofilen även på gruppnivå i huvudsak den som visas i figuren. För enskilda utmaningar finns dock vissa variationer mellan kommuner av olika storlek. Störst enhetlighet finns kring att ”energi, infrastruktur och tekniska system” kan utgöra en utmaning – där motsvarar genomsnitten i samtliga storleksgrupper i princip det samlade värde som framgår av figuren ovan. För två typer av utmaningar finns däremot stora skillnader, främst genom att en klart större andel av kommunerna i en storleksgrupp lyft fram utmaningen än i övriga grupper (i båda fallen cirka 25 procentenheter mer än den näst högsta gruppen). Det gäller för ”kompetensförsörjning,

arbetsmarknad och bostäder” där genomsnittet för kommunerna med mellan 50 000 och 100 000 invånare (cirka 65 %) är klart högre än för övriga grupper och för ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” där motsvarande gäller för kommunerna med fler än 100 000 invånare (vars genomsnitt är cirka 80 % i detta fall). Möjligen avspeglar det senare att tillgången på ledig mark för företagsetableringar är mer begränsad i de största och ofta tätbebyggda kommunerna.

Även för kommuner med olika nivåer av arbetslöshet ser svarsprofilerna på gruppnivå i huvudsak ut på motsvarande sätt som i figur 4.2. Dock tycks ”kompetensförsörjning, arbetsmarknad och bostäder” oftare vara en utmaning för kommuner med låg arbetslöshet än för dem med hög arbetslöshet. Således har drygt en tredjedel av kommunerna med mindre än 5 procents arbetslöshet angett detta som en utmaning, att jämföra med mindre än en sjättedel av kommunerna där arbetslösheten överstiger 9 procent.

Som framgår av figur 4.2 har många kommuner nämnt ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” som en utmaning. Sett till hur svaren fördelar sig mellan FA-regionerna kan dock noteras att i cirka 20 av de 71 FA-regionerna har ingen kommun nämnt dessa aspekter i sitt svar. Av dessa återfinns fler än hälften i Norrland och även de övriga i områden som präglas av gles- eller landsbygd. I samtliga de FA-regioner som omfattar landets största städer har däremot åtminstone någon kommun nämnt att ”mark, planförutsättningar och fysisk lokalisering” är en utmaning.

4.2.2 Kostnader enligt enkäten

I sammanhanget är det också intressant att se hur de svarande har bedömt hur stor del av en kommuns kostnader i samband med en företagsetablering eller -expansion som kan kopplas till olika insatser. I enkäten ombads kommunerna att uppskatta hur stor del av de totala kostnaderna som kan hänföras till fem olika fördefinierade kostnadstyper, med möjlighet att i ett öppet svar precisera vad man menar med typen ”övrigt”. Det bör påpekas att ganska många svarade ”vet ej” i denna fråga, men i figur 4.3 visas den genomsnittliga svarsbilden för de som gjort en uppskattning.

Figur 4.3 Hur stor del av en kommuns kostnader vid en företagsetablering eller -expansion kan kopplas till olika insatser (n = 109)

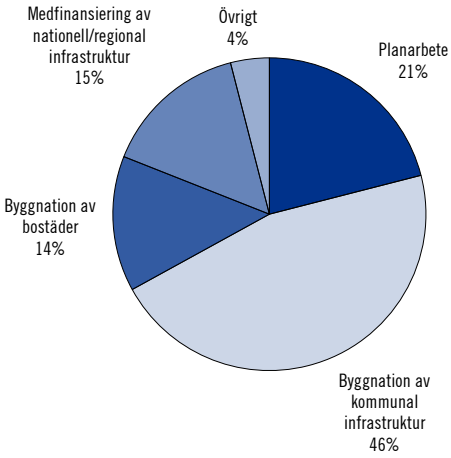

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Bland de som tog upp ”övriga” insatser (32 svarande) var det främst två områden som återkom hos flera svarande. Dels kostnader för insatser som i vid mening är riktade till de investerande företagen (näringslivsutveckling, näringslivsservice, etablerings- och marknadsföringsinsatser med mera). Dels kostnader kopplade till kommunens interna insatser (kompetensförsörjning, utbildning, kommunikation, möten med mera).

4.2.3 Önskemål om åtgärder enligt enkäten

I enkäten frågade vi också vilka åtgärder kommunerna anser att staten i första hand borde vidta för att underlätta deras mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. De fick bedöma graden av betydelse för fem fördefinierade svarsalternativ, och om de fyllde i ”andra åtgärder” fanns möjlighet att utveckla i ett öppet svar. Som framgår av figur 4.4 efterlyser kommunerna framför allt åtgärder för att underlätta kompetensförsörjning och för att avlasta den ekonomiska risk som kommunen kan behöva ta för de investeringar den gör i samband med etableringen eller expansionen.

Figur 4.4 Åtgärder kommunerna vill se enligt enkäten (n = 173)

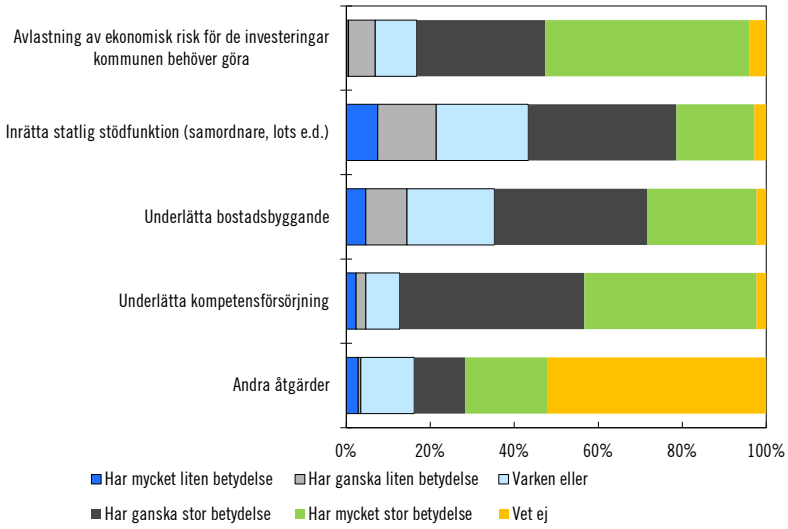

Källa: Accelerationskontorets enkätundersökning bland landets kommuner.

Vad gäller ”andra åtgärder” angav totalt 55 kommuner att sådana har ganska eller mycket stor betydelse. Tre områden återkom ofta. Det vanligaste, som togs upp i drygt hälften av svaren, avsåg behov av åtgärder för att utveckla samhällets infrastruktur, särskilt elförsörjningen. Näst vanligast var frågor om regelverk, tillståndsprocesser och myndighetssamordning, som nämndes i en tredjedel av svaren. Slutligen efterlystes i cirka en femtedel av svaren en mer utvecklad näringspolitik, inklusive större och mer samordnade satsningar på investeringsfrämjande på olika nivåer i samhället.

Sett till svarens fördelning mellan olika typer av kommuner gäller för samtliga åtgärdstyper i figur 4.4, med undantag för ”andra åtgärder”, att de minsta kommunerna (med färre än 10 000 invånare) i medeltal anger de högsta värdena på åtgärdens betydelse, medan de största kommunerna (med fler än 100 000 invånare) i genomsnitt anger de lägsta värdena. Medelvärdena för dessa två grupper skiljer sig mellan 0,5 och 1 betygssteg för de olika åtgärdstyperna, om skalan från mycket liten till mycket stor graderas från 1 till 5.

Utifrån de svarande kommunernas hemvist i olika FA-regioner går det inte att utläsa några systematiska skillnader i bedömningen

av de olika åtgärdstyperna i figur 4.4. Däremot finns vissa skillnader mellan kommuner med olika hög arbetslöshet. Gruppen kommuner där arbetslösheten är lägst (under 3 procent) anger i medeltal de högsta värdena på åtgärdens betydelse för samtliga åtgärdstyper. Vilken grupp som ger de lägsta värdena varierar något. Men för tre av de fem åtgärdstyperna – däribland underlättande av kompetensförsörjning – ges det lägsta genomsnittliga värdet av kommunerna med högst arbetslöshet (från 9 procent och uppåt).

4.3 Utvecklad redogörelse för kommuners utmaningar

De utmaningar som kommuner har när de vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner har belysts i både tidigare studier och vårt arbete. Den samlade bild som framträder visar att utmaningarna kan beskrivas utifrån fem grupper:

- Frågor kring investeringsfrämjande
- Stöd och rådgivning från statens sida
- Allmän ekonomisk riskavlastning
- Behov av insatser inom vissa sakområden som en följd av etableringen/expansionen
- Frågor om kompetensförsörjning

I det följande diskuteras dessa utmaningar. Som bakgrund beskrivs också i vissa fall översiktligt befintliga och föreslagna statliga åtgärder med bäring på utmaningarna.

4.3.1 Frågor kring investeringsfrämjande

Vårt tilläggsuppdrag berör kommuners incitament och utmaningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Både i tidigare studier och de kontakter vi haft i arbetet, har de kommunala utmaningar som lyfts fram oftast berört mottagandet av stora etableringar och expansioner. Men flera aktörer har

pekat på att även det investeringsfrämjande arbete som sker tidigare för att attrahera företaget att göra investeringen kan vara en utmaning för kommunen.

En väsentlig orsak till att det kan vara svårt för kommuner att locka till sig stora företagsetableringar och -expansioner är att det råder stark konkurrens om sådana investeringsfall – mellan Sveriges kommuner, men i många fall även gentemot andra länder. Visserligen varierar kommunernas attraktivitet för de investerande företagen beroende på sådant som till exempel storlek, geografiskt läge, kommunikationer, näringslivstraditioner, tillgång på energi med mera. Men det är ändå ganska ovanligt att en kommun har så unikt lämpliga förutsättningar att den är det enda tänkbara alternativet för en potentiell nyetablering. Däremot ser konkurrensen av naturliga skäl annorlunda ut ifall det handlar om expansion av en befintlig verksamhet som redan finns på orten.

Vidare har flera aktörer även framfört att många kommuner är små och har begränsade resurser för investeringsfrämjande insatser samtidigt som man menar att den samverkan som sker på regional och nationell nivå inte alltid fungerar optimalt.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

I kapitel 3 beskrev vi översiktligt det svenska systemet för investeringsfrämjande på lokal, regional och nationell nivå. Det offentliga främjandet av utländska investeringar i Sverige sågs över av en offentlig utredning för drygt fem år sedan.[5] Flera av utredningens förslag har sedermera genomförts, vilket enligt flera av de aktörer vi varit i kontakt med har medfört att det svenska investeringsfrämjandet har förbättrats på senare år. Till det sägs även andra faktorer ha bidragit, till exempel den successiva utveckling som skett av Team Sweden-konceptet.

Vissa av utredningens förslag har dock inte genomförts. Det gäller bland annat utredningens rekommendation att det borde skapas en fastare, mer enhetlig struktur i relationen mellan nationellt och regionalt investeringsfrämjande och därtill en ökad långsiktighet med mindre beroende av projektmedel. I detta syfte föreslog utredningen

[5] SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

bland annat att det borde införas ett basanslag från staten motsvarande en heltidstjänst per region, som villkoras mot en lika stor finansiering från respektive region.

4.3.2 Stöd och rådgivning från statens sida

Såväl SKR som ett flertal kommuner har till Accelerationskontoret framfört att staten på flera sätt kan behöva utveckla sina arbetssätt om kommuners vilja och förmåga att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska öka. Till en del berör dessa synpunkter frågor som Accelerationskontoret arbetar löpande med inom ramen för sitt grunduppdrag, till exempel önskemål om bättre utformade myndighetsprocesser som levererar det företagen och kommunerna behöver i rätt tid, och behandlas därför inte närmare i det här sammanhanget.

Flera aktörer har dock pekat på att det även finns behov av bättre stöd och rådgivning från statens sida i relation till de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. Liknande synpunkter har även framkommit i andra studier. Till exempel visar en rapport från Tillväxtverket att berörda kommuner ofta känner att de kämpar ensamma för att möjliggöra de aktuella företagsinvesteringarna och att de efterlyser mer stöd och förståelse från myndigheterna som de samverkar med.[6]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Utifrån erfarenheter av ovanstående slag har flera aktörer påtalat att det borde inrättas en statlig rådgivningsfunktion på permanent basis för att stötta de kommuner där investeringarna sker, i synnerhet för särskilt stora och/eller särskilt strategiska investeringar.[7]

Även regeringen har framhållit att statens styrning och koordinering av det komplexa samspel som krävs för att lyckas med nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen behöver öka.[8]

[6] Tillväxtverket (2025) Vem bryr sig om oss? Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar. Rapport 0520.
[7] Se till exempel Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[8] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Under de senaste åren har också regeringen beslutat om flera uppdrag med koppling till rådgivning och samordning. Ett exempel är regeringens utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län[9], vars arbete sedan följts av ett liknande uppdrag till Tillväxtverket.[10] Därtill har Tillväxtverket, som vi nämnde i avsnitt 3.3.2, ett regeringsuppdrag som i praktiken löpt i flera omgångar sedan 2017, att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa. Hösten 2025 fick också Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Ett annat exempel är att regeringen 2023 gav Business Sweden i uppdrag att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning, vilket avrapporterades i november 2025 (se avsnitt 3.3.3).[11] I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län pekas även på andra åtgärder som vidtagits i liknande syfte.[12]

4.3.3 Allmän ekonomisk riskavlastning

Som beskrevs i avsnitt 4.1 uppstår de fördelar en kommun främst kan vinna då ett företag där väljer att etablera sig eller expandera, det vill säga ökade skatteintäkter, normalt först på lite längre sikt. På kortare sikt kan dock kommunen ofta behöva göra olika insatser för att kunna ta emot etableringen eller expansionen. Som vi beskriver närmare i nästföljande avsnitt kan det till exempel handla om att fler bostäder behöver byggas i kommunen och att såväl kommunal infrastruktur som service (förskolor, skolor, vuxenutbildning med mera) behöver utvecklas.

[9] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A) och Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).
[10] Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.
[11] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.
[12] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Förskjutningen i tid mellan kostnader och intäkter innebär ett ekonomiskt risktagande och en utmaning för den berörda kommunen. Osäkerheten förstärks av att man i förväg inte säkert kan veta om företagsetableringen/-expansionen i slutändan får den omfattning som från början planerades eller om kommunens skatteintäkter ökar så mycket som ursprungligen antogs. Till det senare bidrar att det inte är givet hur många skattebetalande personer som kommer att flytta till kommunen som följd av industrins investeringar. Därtill är kommunens investeringar i allmänhet lånefinansierade, vilket medför en lånekostnad.

Ovanstående ska även ses i ljuset av att kommunallagen ställer krav på god ekonomisk hushållning, vilket innebär att varje kommun och region ansvarar för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Enligt kommunallagen ska de upprätta en budget där kostnader inte överskrider intäkter. Om resultatet i efterhand blir negativt ska det – i enlighet med det kommunala balanskravet – regleras under de närmast följande tre åren.[13]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Ett flertal aktörer har framfört att staten borde vidta åtgärder för att minska den ovannämnda ekonomiska risken. Framför allt två skäl har angetts. Det ena är att staten har ett intresse av att den gröna omställningen blir av, eftersom den gynnar den ekonomiska tillväxten och Sveriges konkurrenskraft.[14] Det andra skälet är att det för investeringar av detta slag finns en asymmetri i fördelningen av den offentliga ekonomins intäkter och kostnader, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av investeringarna medan staten får en större del av intäkterna.[15]

Nedan beskrivs två tänkbara åtgärder avseende ekonomisk riskavlastning som diskuterats.

[13] Regler om kommuners ekonomiska förvaltning finns i 11 kap. Kommunallagen (2017:725).
[14] Se till exempel Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.
[15] Exempelvis anges i en rapport från Region Norrbotten att kommunerna behöver stå för 30–50 procent av investeringskostnaderna, medan skatteintäkterna tillfaller staten till 80 procent genom bolagsskatt, inkomstskatt och moms. Se Region Norrbotten (2024) Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter. Frågan har även tagits upp i bland annat Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

Kreditgarantimodellen som ekonomisk riskavlastning

En kreditgaranti är en försäkring för en kreditgivare som skyddar mot förlust om låntagaren inte kan betala tillbaka sitt lån. Staten kan erbjuda sådana garantier, som täcker en viss del av lånet, för att stödja specifika ändamål, till exempel bostadsbyggande eller gröna investeringar. Om låntagaren inte kan fullgöra sina betalningar, träder garantin in efter att säkerheter har realiserats och täcker en del av förlusten.[16]

Den som vill ha en kreditgaranti för att skydda sitt åtagande får normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut kreditgarantin. Avgiften sätts i relation till storleken på den aktuella risken.[17] För statliga kreditgarantier kan riksdagen dock i vissa fall besluta om en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppstår en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Statliga kreditgarantier är ett sedan länge etablerat verktyg för att stötta riskfyllda åtaganden som staten har ett intresse i att säkerställa. Genom att ställa ut kreditgarantier går staten i borgen för någon annans betalningsåtagande, vilket leder till en finansiell risk för staten. Garantier används till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och för att trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser. För det ändamål och till det belopp som riksdagen har beslutat för ett eller flera budgetår får regeringen ställa ut garantier och göra andra liknande åtaganden. Om det finns särskilda skäl för det får en garanti ställas ut utan att beloppet begränsas. Fyra myndigheter utfärdar och förvaltar finansiella garantier i staten inom olika områden: Riksgäldskontoret, Exportkreditnämnden, Sida och Boverket.

Som nämnts kan en kommun behöva hantera en ekonomisk risk när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten. Detta då kommunen på kort sikt kan behöva vidta olika, ofta lånefinansierade åtgärder, samtidigt som vinsterna för kommunen – i form av främst ökade skatteintäkter – ligger lite längre fram i tiden och också kan vara osäkra. Olika aktörer har framfört att en statlig kreditgaranti

[16] https://forum.statskontoret.se/redovisning-och-finansiering/garantier-och-utlaningar/hur-styr-staten-garantier-och-utlaning/ (hämtad 2026-02-15).
[17] Enligt 14 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier gäller följande: För varje garanti eller särskilt avgränsad grupp av garantier ska en garantiavgift tas ut som motsvarar statens förväntade förlust. Avgiften ska tas ut av garantigäldenären (dvs. den för vars åtagande en garanti har utfärdats) eller garantitagaren (dvs. den till vars förmån en garanti gäller).

skulle kunna vara ett verktyg för att minska denna risk för kommunerna.[18]

I tilläggsdirektivet anges också att om Accelerationskontoret ser behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, så ska vi lämna förslag på hur detta bör ske, ”*exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner*”.

Värdedelning med berörda kommuner

Ett annat sätt att få relationen mellan kostnader och framtida intäkter att te sig mer attraktiv för kommuner som tar emot stora etableringar och expansioner, skulle kunna vara att återföra en större del av de värden som industriinvesteringen genererar till den berörda kommunen. Flera tidigare utredningar har föreslagit sådana åtgärder.

Ett exempel är Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från 2022. Den föreslog att en gruvpott för lokal samhällsutveckling borde inrättas, för att en större andel av det värde som gruvnäringen genererar ska kunna komma hela landet till del. Utredningen angav ingen exakt nivå på gruvpotten, men bedömde att det kunde röra sig om cirka 50 till 200 miljoner kronor per år.[19]

För att underlätta utbyggnad av vindkraften föreslogs liknande åtgärder 2023 av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft, bland annat att lokalsamhället och närboende ska kunna få del av intäkterna när en vindkraftpark anläggs.[20] I budgetpropositionen för 2025 angavs att regeringen avser att införa tre kompensationsförslag som presenterades i utredningen. Därtill införde regeringen i samma proposition ett stöd till kommuner som påverkas av vindkraftsetableringar.[21]

---

[18] Se till exempel Lindblad, H., Karltorp, K. och Janhäll, M. (2022) Finansiering av näringslivets gröna omställning, Fossilfritt Sverige (2024) De fyra största hindren för industrins klimatomställning. Fossilfritt Sveriges genomgång av regeringens arbete med tillståndsprocesser, el, kompetens och finansiering, och Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

[19] SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral. Betänkande av Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral.

[20] SOU 2023:18 Värdet av vinden. Slutbetänkande av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft.

[21] Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 20. Se även prop. 2025/26:239 Vindkraft i kommuner.

4.3.4 Behov av insatser inom vissa sakområden

Utöver det ekonomiska risktagande som beskrevs ovan, kan en etablering eller expansion som framgått även medföra att kommunen behöver göra insatser inom olika sakområden, till exempel bygga fler bostäder och utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Nedan beskriver vi sådana utmaningar.

Inledningsvis bör dock påpekas att förutsättningarna för att ta emot företag som vill etablera sig eller expandera varierar mellan landets 290 kommuner. Vilka utmaningar som uppstår i praktiken påverkas till exempel av kommunens geografiska läge, dess näringslivsstruktur och ekonomi, företagsinvesteringens karaktär, demografiska förhållanden med mera. Problemen ser därför inte exakt likadana ut för alla kommuner. Och de utmaningar som tas upp nedan behöver heller inte uppstå i alla kommuner där företag gör större investeringar.

Utmaningar kopplat till bostadsbyggande

Stora företagsetableringar och -expansioner skapar ofta många nya arbetstillfällen. Om dessa i hög grad besätts av personer som flyttar till kommunen, ökar efterfrågan på bostäder i kommunen. Ofta medför det att nya bostäder av olika slag behöver byggas. Hur stort behovet av nybyggnation blir, beror dock bland annat på i hur hög grad den ökade efterfrågan kan tillgodoses via den befintliga bostadsmarknaden i kommunen och orter inom pendlingsavstånd.

När en stor etablering eller expansion leder till behov av ökat bostadsbyggande kan det dock innebära en utmaning för kommunen, i synnerhet när byggandet av flerfamiljshus sker via kommunens bostadsbolag. Att bygga innebär i sig en risk då det handlar om en kapitaltung investering vars framtida förräntning är osäker eftersom man inte med säkerhet kan veta hur den framtida beläggningen och hyresintäkten kommer att bli. Över hela landet hämmas också bostadsbyggandet av höga produktionskostnader.

Ett särskilt problem uppstår i områden där produktionskostnaderna överstiger marknadsvärdet på den nybyggda fastigheten. Det gäller inte minst för kommuner i glesbygdsområden där utgifterna för produktion av bostadshus är höga i förhållande till de hyror som kan tas ut. I dessa fall kan företagen förutom sedvanliga avskrivningar

även tvingas skriva ned värdet på de hus som uppförs. Avskrivningarna och nedskrivningarna bidrar till att bland annat kommunala bostadsföretag i vissa fall redovisar förluster kopplade till nyproducerade bostadshus. Detta upplevs som ett hinder för byggande av hyresrätter på svagare bostadsmarknader.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Staten har sedan lång tid tillbaka gett olika typer av stöd till bostadsbyggande o.d. Exempelvis infördes 1992 statliga kreditgarantier för lån till bostadsbyggande, vilka får beviljas av Boverket.[22] Vidare får Boverket lämna bidrag till kommuner med svag bostadsmarknad för stöd till undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag i ekonomiska svårigheter och för stöd till företag som tillhandahåller bostadstjänster av allmänt ekonomiskt intresse.[23] Ett annat exempel är att regeringen i budgetpropositionen för 2025 avsatte 140 miljoner kronor till bostadsprojekt i norra Sverige under 2025. För att stödja industriomställningen föreslog regeringen också att 1,53 miljarder kronor skulle avsättas åren 2025–2028 för att underlätta bostadsbyggandet i norra Sverige[24], vilket sker genom kapitaltillskott till Norrlandsfonden. Det har även förekommit andra typer av stöd genom åren.[25]

Fler stöd lär också vara på väg att införas. Således har Landsbygds- och infrastrukturdepartementet nyligen lagt fram förslag om en modell för statligt subventionerade kreditgarantier för att främja nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. Enligt den aktuella promemorian ska en sådan definieras som en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns 1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen, 2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och 3. grundad anledning anta att produktions-

[22] Förordning (2020:255) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande.
[23] Förordning (2018:111) om statsbidrag till kommuner med svag bostadsmarknad. I budgetpropositionen för 2026 aviserade dock regeringen att det befintliga statsbidraget till kommuner med svag bostadsmarknad kommer att avvecklas.
[24] Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 18.
[25] Till exempel fanns det från november 2016 till årsskiftet 2021/2022 ett statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande. Ett annat exempel är att det på 1980-talet fanns en möjlighet att få en statlig hyresförlustgaranti i form av lån.

kostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.[26]

Även andra idéer om nya stöd kopplat till bostadsbyggande har framförts i olika sammanhang. Exempelvis har en hyresförlustgaranti föreslagits av bland annat utredaren med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län, av SKR och av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering 2017.[27]

Den senare utredningen uppmärksammade 2017 även det ovan nämnda problemet att värdet på nybyggda fastigheter måste skrivas ned om marknadsvärdet är lägre än produktionskostnaderna. Utredningen föreslog att Bokföringsnämnden borde ges i uppdrag att se över redovisningsreglerna i dessa delar.[28] Regeringen gav Bokföringsnämnden ett sådant uppdrag hösten 2019, vilket redovisades i april 2020. I uppdraget hade Bokföringsnämnden övervägt om nämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3), i de delar som avser bestämmandet av anskaffningsvärde och om avskrivning och nedskrivning, borde ändras såvitt gäller bostadsföretags innehav av bostadshus. Bokföringsnämndens bedömning var dock att ändringar av det slag som efterlysts från olika håll inte skulle vara förenliga med svensk lag och bakomliggande EU-direktiv.[29]

I sammanhanget bör påpekas att regeringen den 26 mars 2026 beslutade att ge Utredningen (Fi 2026:04) om förändrad kommunal revision i uppdrag att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. I uppdragstexten (dir. 2026:21) anges att det vid större samhällsomvandlingar ställs nya krav inom många områden, bland annat behöver infrastruktur, bostäder, utbildningsmöjligheter samt tillgång till kultur och service komma på plats snabbt. Denna utveckling sägs utmana befintliga strukturer och regelverk, till exempel hur

[26] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.
[27] Se Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A), Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976, och SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[28] SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[29] Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

tillgångar värderas och aktiveras i den kommunala redovisningen. Enligt regeringen är det viktigt att regelverken är ändamålsenligt utformade och värnar god ekonomisk hushållning i kommunerna, samtidigt som de inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. Mot denna bakgrund ska utredningen bland annat analysera hur avskrivningsreglerna för anläggningstillgångar påverkar kommuner vid omfattande samhällsomvandlingar och om det i särskilda fall kan finnas skäl för undantag från avskrivningsreglerna. Oavsett ställningstagande i sak ska utredningen också föreslå åtgärder för att avskrivningsreglerna inte ska hindra nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningens uppdrag ska i denna del redovisas senast den 28 februari 2027, och hela utredningsuppdraget senast den 31 december 2027.

Det bör även nämnas att regeringen i maj 2024 utsåg en utredare med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande genom en ny egnahemsrörelse (”Egnahemskommissionären”). Utredaren ska dels analysera och klarlägga orsakerna till småhusens låga andel av nyproduktionen av bostäder, dels aktivt arbeta för att de parter som bedöms ha möjlighet att bidra till ett ökat småhusbyggande ska göra det. Utredaren ska också verka för anläggandet av nya trädgårdsstäder. Syftet är att verka för en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder. Utredaren har lämnat flera delrapporter. Uppdraget ska slutredovisas skriftligt senast den 15 januari 2027.

Situationen i Kiruna och Gällivare

Två kommuner där avskrivningsreglerna kring fastigheter medför särskilda problem är Kiruna och Gällivare. Till följd av investerings- och produktionsbeslut som fattats av det statliga aktiebolaget LKAB måste flyttar ske av Kiruna tätort i Kiruna kommun och av Malmberget i Gällivare. Genom den storskaliga nybyggnation som därmed skett och sker har de båda kommunernas anläggningstillgångar ökat kraftigt i värde under en kort tidsperiod.

Problemet har uppmärksammats av bland annat utredaren med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhälls-

byggande i Norrbottens och Västerbottens län. I sin slutrapport[30] framhöll utredaren att Gällivares och Kirunas avskrivningskostnader på grund av stadsflyttarna kommer att öka kraftigt jämfört med skatteintäkterna.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Mot bakgrund av de speciella förutsättningarna för Kiruna och Gällivare förordade utredaren att regeringen borde vidta särskilda insatser för de två kommunerna, bland annat att en särskild utredare skulle få i uppdrag att göra en bred genomgång av förutsättningarna och lämna förslag till en tydligare ansvarsfördelning mellan kommun, stat och bolag.

I september 2025 gav regeringen Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Det handlar om samordning av myndigheters och berörda aktörers insatser när det gäller exempelvis bostäder, infrastruktur, riksintressen, koncessioner, miljöprövning samt plan- och byggfrågor.

Vidare har det tidigare nämnda uppdraget till Utredningen (Fi 2026:04) om förändrad kommunal revision – om att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar – delvis sin grund i situationen i Kiruna och Gällivare.

Stöd för att underlätta omställningen i Kiruna och Gällivare ges också av LKAB, inte minst finansiellt. Flera miljarder kronor har avsatts för att finansiera stadsflytt, investera i nya bostäder och samhällsfunktioner med mera.

Utmaningar kopplat till finansiering av transportinfrastruktur

När ett företag ska etablera sig eller expandera i en kommun, kan åtgärder behöva göras avseende såväl statlig som kommunal transportinfrastruktur. Det kan medföra olika typer av utmaningar.

[30] Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Ansvaret för transportinfrastrukturen är fördelat på olika aktörer. När det gäller järnvägsnätet ägs och förvaltas den största delen av staten genom Trafikverket. Regionala spår ägs och förvaltas av kommuner och regioner. Staten har ansvar för utbyggnaden av järnvägsnätet. Beträffande vägnätet har Trafikverket ansvar för underhåll av det statliga vägnätet, medan kommuner och enskilda väghållare har ansvar för övrigt vägnät. När det gäller utbyggnad av nya vägar är ansvarsförhållandena mer komplicerade, och frågor som gäller finansieringsansvar avgörs därför ofta genom förhandlingar mellan stat och kommun.

En utmaning som särskilt påtalats till Accelerationskontoret, är att kommuner upplever att de villkor som gäller när de genom medfinansiering eller förskottering bidrar till statliga infrastrukturinvesteringar inte sällan skapar osäkra planeringsförutsättningar för kommunen.

Sedan cirka 15 år tillbaka finns en möjlighet för privata och offentliga aktörer att bidra finansiellt till statliga infrastruktursatsningar som är angelägna för dem. Det kan ske genom att kommuner, regioner och företag, helt eller delvis, medfinansierar statlig infrastruktur.[31] De transportpolitiska målen ska vara utgångspunkt för prioriteringen av objekt oberoende av om det förekommer medfinansiering eller inte. Det är relativt vanligt att kommuner medfinansierar infrastruktursatsningar. Under perioden 2020–2024 hade cirka 120 kommuner erfarenhet av detta.[32] Kommuner, regioner eller företag kan också genom ett lån till staten (s.k. förskottering) stå för investeringskostnaden, mot att staten återbetalar medlen när medel finns tillgängliga.[33] Åtgärderna ska genomföras enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportsystemet och de regionala transportinfrastrukturplanerna.

Den kritik om osäkra planeringsförutsättningar kring medfinansiering och förskottering, som vi hört från kommuner, har vanligen handlat om att kommunen kan ha gått in i ett infrastrukturprojekt med föreställningen att deras slutliga insats skulle hamna på en viss

[31] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. Enligt den föreslagna planen förväntas medfinansieringen från kommuner, regioner och företag komma att uppgå till 23,5 miljarder kronor under planperioden.
[32] Här har medräknats de kommuner som enligt Statistiska centralbyråns ”Räkenskapssammandrag för kommuner” under den aktuella perioden tagit upp ett värde på detta i sin balansräkning.
[33] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. Under perioden förväntar Trafikverket att förskotteringen ska uppgå till 1,5 miljarder kronor.

nivå, men funnit att Trafikverket i slutändan belastat kommunen med en större summa. Ett exempel ges i en underlagsrapport till Accelerationskontoret om lärdomar från södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar.[34]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

I ljuset av de ovan beskrivna förhållandena har flera kommuner framfört att de anser att ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och näringsliv avseende finansiering av transportinfrastruktur behöver bli tydligare. Även SKR har framfört sådana synpunkter.[35]

Flera aktörer, däribland SKR[36], har också framfört en idé om att den nationella planen för transportinfrastrukturen borde kunna innehålla en nationell pott för stora infrastruktursatsningar med direkt påverkan på nyetableringar eller industrier som ställer om, motsvarande den näringslivspott som finns i dagens nationella plan. I näringslivspotten finns medel för åtgärder som näringslivets företrädare tillsammans med Trafikverket pekar ut som angelägna för att stärka näringslivets och järnvägens konkurrenskraft samt bidra till intermodala transportlösningar.[37]

Utmaningar kopplat till investeringar i annan infrastruktur

Många kommuner står i dag inför behov av stora investeringar i kritisk infrastruktur, såsom vatten och avlopp, bredband, belysning med mera. Det gäller för kommuner i allmänhet, men kan accentu-

[34] Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret. Enligt studien gick Timrå kommun med på att medfinansiera en trafikplats i anslutning till etableringen av en industripark, som Timrå skapat tillsammans med Sundsvalls kommun. Timrå tog på sig att täcka kostnaderna för trafikplatsen utan att veta exakt hur stor kostnaden skulle bli. Ursprungligen godkände och beslutade kommunfullmäktige om medfinansiering för trafikplatsen på cirka 150 miljoner kronor. Vid tiden för rapporten (september 2025) beräknades slutnotan för trafikplatsen dock bli cirka 350 miljoner kronor.
[35] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[36] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.
[37] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037. För perioden 2026–2037 föreslår Trafikverket att 1,2 miljarder kronor avsätts till näringslivspotten och används under planens första åtta år.

eras när ett företag etablerar sig eller expanderar på orten. Även här kan olika typer av utmaningar förekomma.

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Flera kommuner har till Accelerationskontoret framfört idéer om statliga åtgärder för att underlätta investeringar av ovanstående slag, bland annat förslag på statlig medfinansiering och investeringsbidrag för att möjliggöra stora projekt inom infrastruktur.

För att underlätta investeringar i sådant som vatten och avlopp samt bredband har vissa kommuner även förordat att det då borde kunna ges anstånd och aktiveringsförskjutningar för investeringar. Det har motiverats med att kommunerna då skulle kunna investera i dessa områden utan omedelbara ekonomiska konsekvenser och enklare kunna balansera kostnader och intäkter över tid. Vissa aspekter på kommunala va-anläggningars ekonomi belystes av Va-beredskapsutredningen 2024, vars uppdrag var att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster.[38]

En annan idé som framförts är att infrastruktur kopplad till stora etableringar och expansioner kan anses ha en beredskapsnytta på samhällsnivå, varför statliga medel eventuellt skulle kunna allokeras för att delfinansiera infrastruktur inom till exempel vatten- och logistikinfrastruktur tillsammans med företag och kommuner.[39]

4.3.5 Frågor kring kompetensförsörjning

Stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Det investerande företaget behöver hitta kompetenta personer till de jobb som uppstår, vilket ofta kräver rekrytering från andra delar av landet än den aktuella kommunen, och inte sällan även utanför landets gränser. För den kommun som vill attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner gäller det därtill att förmå de personer som rekryteras till de nya jobben att också bosätta sig i kommunen, eftersom kommunal-

[38] SOU 2024:82 Ökad va-beredskap. Betänkande av Va-beredskapsutredningen.
[39] Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

skatt betalas där man är folkbokförd. Denna utmaning beskrivs ofta som befolkningsförsörjning.

En stor företagsinvestering kan även påverka kommunens egen kompetensförsörjning. De åtgärder som kommunen behöver vidta med anledning av etableringen eller expansionen kan ofta vara tids- och arbetskrävande och ge en belastning på den kommunala driftskapaciteten. I synnerhet i mindre kommuner är det ofta ganska få personer som har expertkunskap inom vissa av de verksamhetsområden som berörs. I vissa fall kan kommunen därför ha svårt att hinna med att både hantera frågor kopplade till etableringen/expansionen och den ordinarie handläggningen, till exempel av PBL-ärenden. Därtill påverkas vissa kommuners arbete numera också av de regler om kortare tidsfrister som gäller för tillståndsprocesser enligt EU-förordningarna om kritiska råmaterial och om nettonollindustri, vilka trädde i kraft för ett par år sedan.[40]

Befintliga statliga stöd och idéer som framförts om nya stöd

Ett flertal åtgärder kopplade till kompetensförsörjning och för att stimulera ökad inflyttning till kommuner med arbetskraftsbehov har på senare år genomförts eller diskuterats av olika aktörer.

Starkare geografiska krav på var arbetslösa ska söka jobb

Ett sätt att öka inflyttningen till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan vara att ställa starkare geografiska krav på var arbetslösa ska söka jobb.

En viss sådan styrning finns i dag genom den handlingsplan som upprättas för en individ som är inskriven som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen, med syftet att personen ska hitta ett nytt jobb eller studier. Planen specificerar den sökandes mål, vilka slags och hur många jobb hen ska söka, vilka aktiviteter den sökande ska göra och vilket stöd hen kan behöva. Om Arbetsförmedlingen bedömer

[40] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020 respektive Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

att det inte finns tillräckligt med jobb inom den sökandes yrkesområde på nuvarande hemort kan hen behöva söka jobb på annan ort. Handlingsplanen avgör aktuellt sökområde, men den sökande kan också få ekonomiskt stöd för resor och boende vid jobbintervjuer på annan ort.

Regeringen har i senare års regleringsbrev gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att arbeta med att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten bland arbetssökande, bland annat för att möta arbetskraftsbehov som uppstår vid stora företagsetableringar och -expansioner. Som en del i detta ska Arbetsförmedlingen bland annat vidareutveckla kontrollen av att den arbetssökande följer den inriktning som framgår av handlingsplanen avseende det yrkesmässiga och geografiska sökområdet. Att döma av de återrapporteringar som Arbetsförmedlingen har lämnat med anledning av uppdraget har regeltillämpningen gradvis skärpts.[41]

Det kan även nämnas att Arbetsförmedlingen 2022 inrättade en nationell samordningsfunktion för att stärka arbetet med kompetensförsörjning vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Återinförande av flyttbidrag

Flyttningsbidrag har en lång historia inom den svenska arbetsmarknadspolitiken, och har i olika former förekommit sedan åtminstone början av 1900-talet. Bidragen har setts som ett viktigt instrument i arbetsmarknadspolitiken, främst för att stimulera geografisk rörlighet och flexibilitet på arbetsmarknaden och på så sätt minska arbetslösheten och motverka arbetskraftsbrist.[42]

Fram till 2015 fanns ett flyttningsbidrag med tre delar: ersättning för resa och logi, ersättning för bohagstransport och pendlingsstöd. Arbetsförmedlingen beviljade bidraget. Bidrag kunde bara lämnas till den som var arbetslös eller riskerade att bli det samt inte bedömdes kunna få arbete på hemorten. Ersättning för bohagstransport kunde ges för den faktiska kostnaden men aldrig mer än 20 000 kronor per tillfälle. Den förordning som reglerade stöden upphävdes

[41] Arbetsförmedlingen (2024) Geografisk och yrkesmässig rörlighet. Återrapportering av uppdrag 3.2 i regleringsbrevet 2024. Af-2024/0013 8623, och Arbetsförmedlingen (2025) Förbättrad matchning och kontroll. Återrapport enligt regleringsbrev 2025. Af-2025/0014 1427.
[42] För en redogörelse för flyttningsbidragens historia och motiv, se SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.

2015[43], och i dag kan Arbetsförmedlingen endast ersätta rese- och boendekostnader för intervjuresor, med högst 3 600 kronor[44].

I sammanhanget kan också nämnas att det i dag via den s.k. EURES Targeted Mobility Scheme finns möjlighet att få ett visst bidrag i samband med flytt om man får jobb i ett annat land inom EU/EES-området, såväl till som från Sverige.[45] För närvarande ligger bidraget på mellan 770 och 1 800 euro.

I olika sammanhang har idén väckts att ett flyttbidrag på nytt borde införas, bland annat i syfte att stimulera inflyttning till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för industrins gröna omställning.[46] I mitten av april 2026 meddelade regeringen också att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Tanken är att stödet ska vara generellt och inte enbart för de som vill flytta norrut. Arbetsförmedlingens uppdrag ska redovisas till regeringen i början av 2027.

Nedskrivning av studieskulder

Ett sätt att underlätta personalrekrytering till vissa orter kan vara att erbjuda nedskrivning av studieskulder. I Norge har en sådan möjlighet funnits sedan 1990, som en del i ett större regionalpolitiskt stödpaket riktat till landets nordligaste del. Möjligheten till nedskrivning av studieskulder omfattar hela Finnmark fylke (län) och sju kommuner i Troms fylke.[47] En utvärdering från 2012 drog slutsatsen att de individinriktade stöd som ingick i stödpaketet, däribland möjligheten till nedskrivning av studieskulder, hade klara stabiliserande effekter vad gäller att bo kvar i stödområdet. Det bedömdes särskilt gälla de mest mobila grupperna av individer, det

[43] Förordning (1999:594) om flyttningsbidrag.
[44] Förordning (2015:500) om resebidrag.
[45] EURES (European Employment Services) är ett samarbetsnätverk mellan EU-kommissionen och arbetsförmedlingar i EU/EES-länderna samt Schweiz, med syfte att underlätta fri rörlighet av arbetskraft. Det erbjuder jobbsökande och arbetsgivare hjälp med internationell rekrytering, information om arbetsvillkor samt en stor portal med lediga jobb.
[46] Se till exempel Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A), och motion till riksdagen 2024/25:2619 av Elin Söderberg m.fl. (MP), Flyttbidrag i stället för återvandringsbidrag.
[47] https://lanekassen.no/nb-NO/gjeld-og-betaling/finnmark-eller-nord-troms/(hämtad 2025-10-25).

vill säga yngre, och speciellt för dem med hög utbildningsnivå men avsaknad av bostadsbakgrund i stödområdet.[48]

Flera utredningar har föreslagit att en liknande ordning borde införas i Sverige. Landsbygdskommittén lämnade i sitt slutbetänkande 2017 ett förslag om att regeringen borde utreda om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för dem som bor och är yrkesaktiva i 23 kommuner med extra stora utmaningar.[49] Vidare föreslog Kommunutredningen 2020 att regeringen skulle ta initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder som administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) och som avser studier som ingår i en utfärdad akademisk examen, för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.[50] Kommunutredningen menade att en lämplig geografisk avgränsning kunde vara att de 60 kommuner som tillhör kategorierna avlägsna och mycket avlägsna landsbygdskommuner skulle omfattas.

Båda utredningarna ansåg att studieskulderna lämpligen skulle kunna skrivas ned med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år.

Något system med nedskrivning av studieskulder av de skäl som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen har dock inte införts i Sverige. Däremot kan nedskrivning av studieskulder ske av andra skäl. Exempelvis föreslog en s.k. bokstavsutredare i oktober 2025 en modell för nedskrivning av studielån i syfte att den som genomgått en polisutbildning ska få sin utbildning betald.[51]

Förändrat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring

Regleringen av arbetskraftsinvandring i Sverige styrs av flera lagar och regler som under de senaste åren har skärpts på olika sätt. Bland annat gäller numera ett försörjningskrav för de som söker arbetstillstånd motsvarande 80 procent av medianlönen, vilket höjs till 90 procent från den 1 juni 2026. Flera aktörer – bland annat SKR och

[48] Norut (rapport 2012:2) Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms – utviklingstrekk og gjennomgang av virkemidlene. Här refererad från SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.
[49] SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.
[50] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.
[51] Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

Svenskt Näringsliv – har framfört att nivån på försörjningskravet försvårar arbetsgivares möjligheter att kunna rekrytera nödvändig kompetens från andra länder, och har önskat se en förändring av reglerna.[52] Reglerna sägs inte minst medföra problem för flera orter i norra Sverige som varit beroende av utländsk arbetskraft inom yrken med lägre inkomst, exempelvis vissa serviceyrken.[53]

Även om regeringen skärpt försörjningskravet för arbetskraftsinvandring, så har den samtidigt vidtagit flera andra åtgärder i syfte att förbättra möjligheterna att attrahera och behålla kvalificerad utländsk arbetskraft. I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län nämns till exempel flera uppdrag kring frågor av detta slag till berörda myndigheter och offentliga utredningar.[54] Andra åtgärder som nämns är till exempel att regeringen har förlängt tiden som utländska experter, forskare och nyckelpersoner kan få en skattelättnad (den så kallade expertskatten) från fem till sju år.[55]

Åtgärder för förstärkt vuxenutbildning

I sin årsrapport för 2023 framhöll Klimatpolitiska rådet att det bör genomföras ett brett kunskaps- och kompetenslyft för klimatomställningen, med bland annat förstärkt vidareutbildning av befintlig arbetskraft.[56] Även SKR har pekat på vuxenutbildningen som en nyckel för kompetensförsörjningen. För att möta en snabbt förändrad arbetsmarknad anser SKR att staten behöver öka möjligheterna till flexibilitet och dela på ansvaret för investeringar.[57]

Även i regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län betonas att ett väl utformat utbildningssystem är en förutsättning för att kompetens-

[52] Se till exempel Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976, och https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/chockbeskedet-ny-hojning-av-lonegolvet-uppror-bland-foretagen_1217421.html (hämtad 2025-10-25).
[53] Konjunkturinstitutet (2024) Miljö, ekonomi och politik 2024. Den gröna omställningen i norra Sverige.
[54] De omnämnda uppdragen till offentliga utredningar har sedermera redovisats i Ds 2024:31 Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter, samt SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! Betänkande av Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag.
[55] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.
[56] Klimatpolitiska rådet (2023) Årsrapport 2023. Rapport nr 6.
[57] Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.

försörjningen ska fungera.[58] Enligt strategin behöver utbildningssystemet fortsätta utvecklas på alla utbildningsnivåer för att möta omfattningen och hastigheten i nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen samt att fler aktörer behöver vara del av lösningen. Enligt regeringen behöver också antalet utbildningsplatser öka inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen för att stärka matchningen på arbetsmarknaden, vilket man avsatt medel för. I strategin lyfter regeringen också fram ett antal åtgärder som vidtagits för att bland annat stärka vuxenutbildningen. Bland annat nämns att fler platser har tillförts yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen och att Myndigheten för yrkeshögskolan har getts i uppdrag att analysera hur yrkeshögskolans utbildningsutbud kan anpassas på längre sikt med anledning av energi- och klimatomställningen i relation till arbetsmarknadens framtida kompetensbehov och svensk konkurrenskraft. Vidare nämns att regeringen har inrättat ett nytt statsbidrag för yrkesinriktad utbildning inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå vid företagsetableringar eller företagsexpansioner med fokus på bland annat glest befolkade län (förordning 2023:603). Regeringen har också beslutat om förordningen (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning, som avser en pilotverksamhet för en ny form av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Regeringen har också förlängt Tillväxtverkets och Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå (LI2024/00978).

Även den s.k. Yrkesvuxutredningen betonade i sitt betänkande 2024 att det kan krävas särskilda åtgärder i situationer där det på kort tid uppstår stora, men tillfälliga utbildningsbehov, till exempel i samband med stora företagsetableringar och expansioner av företag eller nedläggningar av stora arbetsplatser. Enligt utredningen kan det då behövas riktade statliga satsningar på yrkesutbildning inom komvux, detta utöver det ordinarie statsbidraget för yrkesvux. Utredningen föreslog därför att det skulle införas en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning. I situationer där det på kort tid uppstår särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov menade utredningen också att regeringen borde få meddela undantag från skollagens

[58] Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

bestämmelser om prioritering av dem som har störst behov av utbildning. Utredningen föreslog även att en förenklad och snabbare hantering av ansökningar om att delta i utbildning skulle införas i de aktuella situationerna.[59]

[59] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

5 Överväganden och förslag

I detta kapitel redovisas Accelerationskontorets överväganden om vilka behov som finns av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling (5.1) samt våra förslag på åtgärder (5.2 till 5.7). Slutligen redovisas vissa sammanfattande kommentarer (5.8).

5.1 Övergripande bedömningar

5.1.1 Hur ser problembilden ut?

I tidigare kapitel har Accelerationskontoret analyserat dels vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, dels vilka utmaningar det kan innebära för en kommun.

Den övergripande bild som framträder av denna analys är å ena sidan att Sveriges kommuner har starka incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, och också gör det i stor utsträckning. Men att kommunerna å andra sidan också möter många utmaningar i detta arbete. När det gäller det investeringsfrämjande arbetet med att attrahera företag att etablera sig eller expandera i kommunen uppstår utmaningarna i ett tidigt skede och föregår till stor del kommunens mottagande, medan de olika utmaningar som berör själva mottagandet ofta uppstår vid ungefär samma tidpunkt. Vissa av de utmaningar kommunerna möter är av ett slag som staten skulle kunna bidra till att eliminera eller i varje fall reducera.

I en bedömning av om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling är det viktigt att ha med sig att det redan sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet. Som framgått av kapitel

3 har Accelerationskontoret i en tidigare kartläggning identifierat 155 pågående eller planerade stora företagsetableringar och -expansioner av vikt för den gröna omställningen. Kartläggningen omfattade primärt industrisatsningar, och tog inte med till exempel infrastrukturprojekt. Samtliga berörda investeringar uppgår till minst 100 miljoner kronor vardera. Kartläggningen gav dock även många exempel på väsentliga investeringar på något mindre belopp.

Bland de 155 investeringsprojekten finns både etableringar av helt nya industrier och expansioner eller omställningar av befintliga industrier. Totalt berörs samtliga län och 90 olika kommuner – allt från storstäder och storstadsnära kommuner till mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, varav flera har färre än 10 000 invånare. Av det samlade investeringsbeloppet för de 155 projekten (803 miljarder kronor) kommer dock en betydande del från de nordligaste länen, då de enskilda investeringarna inom sektorer som gruvnäring och stålproduktion är mycket stora.

Vi kan alltså konstatera att det pågår eller planeras många stora företagsetableringar och -expansioner runt om i Sverige. Samtidigt finns indikationer på att potentialen för ytterligare investeringar av vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning är stor, men delvis hålls tillbaka av att vissa kommuner känner osäkerhet inför att göra det stora åtagande som mottagandet av en stor etablering eller expansion ofta medför för kommunen.

Kommuners osäkerhet i detta hänseende baseras till stor del på att det finns en tidsmässig förskjutning mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. På kort sikt behöver kommunen ofta göra kostsamma och oftast lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen eller expansionen. Kommunens största fördel av den – det vill säga ökade skatteintäkter – börjar däremot falla ut först på längre sikt. Att ta emot en stor företagsinvestering innebär därför oftast ett risktagande för en kommun. Osäkerheten förstärks av att man i förväg inte säkert kan veta om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller om kommunens skatteintäkter verkligen ökar så mycket som ursprungligen antogs. Till det senare bidrar att det inte är givet hur många skattebetalande personer som kommer att flytta till kommunen som följd av företagsinvesteringen.

Det bör samtidigt påpekas att förutsättningarna för att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner varierar mellan

landets 290 kommuner. Vilka utmaningar som i praktiken uppstår påverkas till exempel av kommunens geografiska läge, dess näringslivsstruktur, marktillgång och ekonomi, företagsinvesteringens karaktär, tillgången på el och annan infrastruktur, demografiska förhållanden med mera. Det finns därför inte en given uppsättning problem som ser exakt likadana ut för alla kommuner. Det finns heller inte en given uppsättning lösningar som är tillämpliga i samtliga fall.

Vår bild är att kommuner inte tar lätt på frågan om att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Tvärtom handlar det om strategiska, långsiktiga överväganden, där kommunerna på ett djupgående sätt väger för- och nackdelar mot varandra. De beslut som fattas bottnar främst i den egna kommunens förutsättningar. Men de avvägningar som görs i kommunens riskkalkyler påverkas också av vad som händer i omvärlden. I ljuset av senare års negativa utveckling avseende vissa uppmärksammade, stora företagsinvesteringar, finns tecken på att kommuner i ökande grad tvekar inför framtida etableringar.

5.1.2 Motiv för statliga insatser

Enligt regeringen bör kommuner ha goda förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Regeringen har på senare år gjort flera uttalanden som kan tala för att staten i ökad utsträckning borde underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Ett exempel är att regeringen har angett att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.[1]

Vidare framhöll regeringen i den industristrategi som antogs i juni 2025 att varje företagsetablering sker i en lokal och regional kontext och kan innebära stora åtaganden för enskilda kommuner och regioner. I likhet med vad vi beskrev ovan, påpekas i strategin att kommunens kostnader uppstår i närtid medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt behöver ett kommunalt budgetunderskott regleras inom tre år enligt kommunallagen. Regeringen påpekar att det innebär ett risktagande, som kan bli särskilt utmanande för små kommuner. Sammantaget sägs detta innebära

[1] Regeringskansliet (2023) Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

betydande risker för framför allt kommunernas ekonomi, och därmed för de människor som bor och verkar där i dag. Regeringen framhåller att om kommunen inte gör samhällsinvesteringarna riskerar nyttorna av industrins stora investeringar att inte materialiseras för vare sig kommunen eller landet som helhet. Mot denna bakgrund anger regeringen som en målsättning i strategin att det bör råda ”*goda förutsättningar för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner*”.[2]

Identifierade utmaningar talar för behov av åtgärder

Enligt Accelerationskontoret talar den problembild som tecknades i avsnitt 5.1.1 och den viljeinriktning som regeringen har uttalat (enligt ovan) sammantaget för att det finns skäl för staten att i ökad utsträckning underlätta för kommuner att kunna attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vi ser behov av insatser såväl i allmänhet som i vissa specifika situationer.

- De allmänna motiven hänger samman med att alla företagsetableringar och företagsexpansioner per definition sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. Om staten önskar att fler stora företagsinvesteringar ska ske, så är det ur statens perspektiv också viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringen kräver från kommunens sida. Det framstår därför som en rimlig utgångspunkt att staten i ökad utsträckning bör bidra till att avlasta de risker kommunerna tar, förutsatt att detta kan ske på ett korrekt och ändamålsenligt sätt. Detta bör också ses i ljuset av att stora etableringars och expansioners påverkan på den offentliga ekonomin är asymmetriskt fördelad, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av kostnaderna men att staten får en större del av intäkterna.
- Därtill ser Accelerationskontoret även mer specifika motiv för särskilda statliga insatser i vissa situationer, nämligen om staten genom sitt agerande i hög grad är orsak till att en kommun ställs inför särskilda utmaningar kopplat till stora företagsetableringar

[2] Regeringskansliet (2025) Sveriges industristrategi: för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld, s. 21 f.

och -expansioner. Ett aktuellt exempel är den situation som råder i Kiruna och Gällivare, där investerings- och produktionsbeslut som fattats av det statliga aktiebolaget LKAB lett till omfattande omflyttnings- och andra konsekvenser för kommunerna. Här bör dock sägas att LKAB också ger stöd för att underlätta omställningen i Kiruna och Gällivare, inte minst finansiellt.

Åtgärderna bör vara rätt utformade

Det bör betonas att de motiv vi ser för ökade statliga insatser tydligt tar sikte på statens önskan om att kommuner ska kunna attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Löpande över tid sker även ett stort antal andra slags företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, inom en mängd områden och baserat på marknadsekonomiska överväganden. Denna verksamhet torde i huvudsak fungera väl och vi ser inget skäl för staten att i största allmänhet bidra till att avlasta kommuners risker i samband med företagsinvesteringar.

Vidare handlar de motiv vi ser för ökade statliga insatser om att staten genom olika typer av åtgärder kan behöva stötta en vilja som i grunden finns bland landets kommuner att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Den grundläggande trenden finns redan, men den kan behöva förstärkas.

Det är också viktigt att åtgärder som staten genomför för att underlätta kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner är ändamålsenliga och korrekt utformade. Exempelvis behöver de statliga åtgärderna utformas så att de i minsta möjliga grad inverkar på marknadens normala funktionssätt, och de behöver också vara förenliga med EU:s statsstödsregler. Förekomsten av statliga insatser minskar heller inte kommunernas ansvar för den egna verksamheten. Det måste också vägas in vid utformningen av eventuella statliga åtgärder.

5.1.3 Utgångspunkter för val av åtgärder

Viktigt att se frågan i ett brett perspektiv

En vanlig startpunkt för en analys av åtgärdsbehov på ett område är att söka bedöma om de problem som föreligger är av sådan allvarlig art att det rör sig om systemfel som inte kan åtgärdas med mindre än att verksamhetens grundläggande förutsättningar förändras eller om det handlar om mindre allvarliga problem som bör kunna hanteras inom ramen för befintlig grundstruktur. En svårighet i detta fall är dock att problemens karaktär och allvarlighetsgrad kan se olika ut om man avgränsat studerar det berörda systemet i snäv bemärkelse eller även tar hänsyn till de vidare ramförutsättningarna som påverkar systemets möjligheter att verka:

- Med en snäv definition kan systemet ”att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommuner” sägas innehålla ett antal aktiviteter längs en tidsaxel (från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift) som utförs i samspel mellan olika typer av aktörer (främst de investerande företagen, berörda kommuner och en stödstruktur av organisationer och myndigheter på regional och statlig nivå).
- Om man däremot ser till de vidare ramförutsättningarna som påverkar systemet, så kan konstateras att många kommuner upplever stora utmaningar med diverse regler, olika myndigheters ageranden med mera såväl i skedet innan en företagsetablering/-expansion kan tas emot som när kommunen har att hantera följdeffekter av bland annat den befolkningsökning som en etablering/expansion kan leda till. Som vi beskrivit i tidigare kapitel kan utmaningarna handla om både regler och myndighetstillämpning avseende exempelvis markanvändning, utbyggnad av transport- och annan infrastruktur, finansiering och avskrivning av fastigheter med mera. Det är dock viktigt att komma ihåg att regler av detta slag normalt har kommit till utifrån vidare syften än att bara underlätta stora företagsetableringar och företagsexpansioner i kommuner, och ofta bygger på avvägningar mellan flera olika, inte sällan motstridiga samhällsintressen. Likaså kan myndigheternas tillämpning av reglerna kräva avvägningar och/eller tidsmässigt behöva bedrivas genom processer som inte alltid

motsvarar vad som vore optimalt för en kommun som önskar attrahera och ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion. En myndighets handlande kan således mycket väl vara helt i linje med myndighetens uppdrag, även om berörda kommuner anser att myndigheten borde agera på ett annat sätt.

Mot bakgrund av ovanstående är vår bedömning att en del av de utmaningar kommuner upplever kring mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner berör regler med mera vars förändring skulle kräva en mer omfattande utredning och inkludera ett bredare samhällsperspektiv än vad som rymts i Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.[3] Likaså menar vi att om statsmakterna önskar förbättra kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, så kräver det också i många fall att riksdag och regering beslutar både om regelförändringar och förändrade riktlinjer till de myndigheter som berörs.

Det finns många tänkbara åtgärder

Även om det behövs ett brett perspektiv i analysen, så kan samtidigt konstateras att det finns ett flertal tänkbara åtgärder som staten skulle kunna vidta för att underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Som framgått av kapitel 4 har många idéer om sådana åtgärder framkommit både i tidigare studier och i de kontakter vi haft i uppdraget.

Den bild vi fått är att det finns många *olika typer av tänkbara åtgärder* och att olika åtgärder kan antas bidra till att avhjälpa eller reducera *olika typer av kommunala problem*. Det talar för att det kan krävas en ganska bred palett av åtgärder för att på lämpligt sätt stötta kommuner i deras arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

[3] Förslag om ändringar i lagar, förordningar, myndighetsföreskrifter och allmänna råd av betydelse här kan eventuellt komma att lämnas i Statskontorets pågående regeringsuppdrag om att analysera och föreslå regelförenklingar och försöksverksamheter för ökad effektivitet i kommunal verksamhet. Det ska redovisas senast den 31 december 2026.

Tänkbara åtgärder kan grupperas

Tematiskt sett menar vi att den indelning som användes i kapitel 4 för att gruppera olika utmaningar som kommuner kan ha vid stora etableringar och expansioner, är lämplig även för redovisningen av våra överväganden och förslag. De tänkbara åtgärderna kan därmed indelas i fem grupper:

- Frågor kring investeringsfrämjande
- Stöd och rådgivning från statens sida
- Allmän ekonomisk riskavlastning
- Behov av insatser inom vissa sakområden
- Frågor kring kompetensförsörjning

Därtill menar vi att det för analysen även är fruktbart att se tänkbara insatser i termer av generella respektive mer specifika åtgärder:

- Med generella åtgärder avser vi sådana som kan vara till nytta för alla kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner, och det egentligen oavsett vilken typ av verksamhet som avses. Våra kontakter i utredningen har visat att de utmaningar som en kommun kan behöva hantera när man tar emot stora etableringar och expansioner, till exempel behovet av att bygga nya bostäder, till stora delar är desamma vare sig företagsinvesteringen är uppenbart viktig för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning eller ej. Och för den delen även om en kommuns befolkning växer av andra skäl, till exempel genom nya eller ökade statliga etableringar på grund av försvarets eller kriminalvårdens utbyggnad. Om då staten exempelvis skulle inrätta en rådgivningsfunktion på nationell nivå, som bland annat kan fungera som erfarenhetsbank och kunskapsförmedlare kring kommuners mottagande av stora företagsetableringar och företagsexpansioner, så lär denna roll kunna vara till nytta i många situationer.
- Med mer specifika åtgärder avser vi situationer där de statliga åtgärderna behöver vara mer omfattande och av sådan art att de endast bör vidtas i speciella fall. Det kan till exempel vara fallet om en stor företagsetablering eller -expansion bedöms vara av

särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, eller om staten själv är direkt orsak till investeringen och dess konsekvenser för berörda kommuner. För att kunna avgöra i vilka situationer sådana mer omfattande statliga insatser kan och bör initieras, behöver det då tas fram en urvalsmekanism med lämpliga kriterier. Även det faktum att förutsättningarna för att ta emot stora etableringar och expansioner ser olika ut i olika kommuner talar för att det kan behövas en selektion till vissa typer av problem eller situationer.

Genomförbarhet är viktigt – praktiska skäl kan tala emot

Vår bild är att många av de tänkbara statliga åtgärder som tidigare diskuterats (se kapitel 4) sannolikt skulle kunna bidra till att avhjälpa eller reducera olika utmaningar som kommuner kan ha när företag etablerar sig eller expanderar på orten – låt vara att effektens storlek lär variera mellan olika åtgärder. Men det betyder inte att samtliga tänkbara åtgärder också skulle vara lämpliga att genomföra. Detta då det även finns andra, mer praktiska aspekter som behöver beaktas i en analys av vad staten bör göra för att underlätta för kommuner som vill ta emot stora etableringar och expansioner. Bland annat följande faktorer kan påverka lämpligheten och genomförbarheten:

- Åtgärdsförslag som omfattar eller påverkar skatteområdet ligger utanför Accelerationskontorets mandat att diskutera. Det bör dock noteras att storleken på det sannolikt viktigaste incitamentet för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, det vill säga möjligheten att öka de kommunala skatteintäkterna, påverkas av det kommunala utjämningssystemets nuvarande utformning.
- Somliga tänkbara åtgärder är det knappast meningsfullt för Accelerationskontoret att lägga förslag om. Det kan vara fallet om en åtgärd skulle gå starkt emot rådande politiska klimat – ett exempel är eventuella idéer om minskat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring. Det kan även vara fallet om en viss fråga nyligen prövats och avfärdats på ett auktoritativt sätt i andra utredningar.

Ett exempel på det senare är de idéer som framförts om ändrade regler för nedskrivning av värdet på bostäder i vissa situationer. Som framgått av kapitel 4 kan bostadsbyggandet i vissa kommuner hämmas om produktionskostnaderna överstiger marknadsvärdet på den nybyggda fastigheten. I en sådan situation måste enligt redovisningsreglerna värdet på de hus som uppförts skrivas ned, vilket kan påverka årets resultat. Mot denna bakgrund har SKR och flera kommuner framfört till Accelerationskontoret att regelverket borde ses över, med syfte att exempelvis skapa en möjlighet att fördela nedskrivningen över flera år. På regeringens uppdrag gjorde Bokföringsnämnden för några år sedan en översyn av redovisningsreglerna i dessa delar. I sin rapport, som redovisades i april 2020, bedömde Bokföringsnämnden att ändringar av det slag som efterlysts från olika håll inte skulle vara förenliga med svensk lag och bakomliggande EU-direktiv.[4] Givet detta har vi inte sett skäl att gå vidare med denna fråga inom ramen för tilläggsuppdraget.

Accelerationskontoret välkomnar den översyn som nu är på gång

Samtidigt har vårt arbete tydligt visat att reglerna för av- och nedskrivning av fastigheter kan få stora konsekvenser för berörda kommuner, vilket vi också lyft fram i olika sammanhang. Accelerationskontoret ser det därför som positivt att regeringen, som nämndes i avsnitt 4.3.4, i slutet av mars 2026 gav en särskild utredning i uppdrag (dir. 2026:21) att säkerställa att avskrivningsreglerna inte hindrar nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar. Utredningen ska bland annat analysera hur avskrivningsreglerna för anläggningstillgångar påverkar kommuner vid omfattande samhällsomvandlingar och om det i särskilda fall kan finnas skäl för undantag från avskrivningsreglerna. Oavsett ställningstagande i sak ska utredningen också föreslå åtgärder för att avskrivningsreglerna inte ska hindra nödvändig samhällsutveckling vid omfattande samhällsomvandlingar, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningens uppdrag ska i denna del redovisas senast den 28 februari 2027, och hela utredningsuppdraget senast den 31 december 2027.

[4] Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

Enskilda åtgärder med samlad effekt

Accelerationskontorets ambition har varit att föreslå åtgärder inom olika områden som kan underlätta för kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Tanken är att åtgärdsförslagen ska vara både verkningsfulla och genomförbara. Vi menar att de förslag som presenteras i följande avsnitt är av det slaget.

Förslagen är inte beroende av varandra, utan de skulle kunna genomföras samlat eller var för sig. Ju fler förslag som genomförs, desto större blir dock rimligen den samlade effekten på kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

5.2 Frågor kring investeringsfrämjande

Accelerationskontorets bedömning

Fokus i tilläggsuppdraget ligger på de utmaningar kommuner har i mottagandet av en stor företagsetablering eller företagsexpansion. Även det investeringsfrämjande arbete som görs i en tidigare fas för att attrahera företaget att göra investeringen kan dock innebära en utmaning för kommunen.

Vårt förslag om en statlig rådgivningsfunktion (se avsnitt 5.3) bör underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, från attraherande insatser och framåt. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Vissa kommuner ser investeringsfrämjande som en utmaning

Det offentliga främjandet av utländska investeringar i Sverige sågs över för cirka fem år sedan.[5] Ett flertal av den utredningens förslag har genomförts, men inte samtliga. Ett exempel på ett förslag som inte genomförts är att utredningen ansåg att det borde införas ett basanslag från staten motsvarande en heltidstjänst per region som skulle villkoras mot en lika stor finansiering från respektive region. Detta i syfte att göra regionernas arbete med investeringsfrämjande mindre beroende av kortsiktiga projektmedel.

Flera av de aktörer vi varit i kontakt med anser att det svenska investeringsfrämjandet har förbättrats på senare år. Bidragande till detta sägs bland annat ha varit förslagen från den ovan nämnda utredningen, men även andra förändringar som skett, till exempel den successiva utveckling som skett av Team Sweden-konceptet.

Samtidigt har flera kommuner i såväl enkät som intervjuer framfört till Accelerationskontoret att arbetet med att attrahera företag till att göra en investering i kommunen kan innebära en utmaning. De synpunkter som framkommit kring vilka utmaningar stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan innebära för en kommun, har visserligen till övervägande del berört olika omständigheter kopplat till själva mottagandet och de insatser som krävs därefter. Det handlar därmed till stor del om insatser efter att företaget väl har beslutat sig för att göra sin investering i kommunen, men kan även vara insatser som föregår detta, till exempel att ställa i ordning industrimark. Men vissa kommuner har alltså framfört att det kan finnas utmaningar även i den investeringsfrämjande fas som föregår mottagandet, till exempel att det kan vara svårt för i synnerhet mindre kommuner att få genomslag i den hårda konkurrens som ofta råder när det gäller att få en större företagsinvestering till sin kommun.

Accelerationskontorets bedömning

Uppdraget enligt tilläggsdirektivet handlar om att Accelerationskontoret ska analysera kommuners förutsättningar att både attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimat-

[5] SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

omställning. Vi har dock inte tolkat tilläggsuppdraget som att vi ska göra en allmän översyn av Sveriges investeringsfrämjande. Fokus i uppdraget ligger i stället främst på kommunernas utmaningar i mottagandefasen.

Vi vill dock uppmärksamma regeringen på att även det investeringsfrämjande arbete som handlar om att attrahera stora företagsetableringar och -expansioner kan innebära utmaningar för en kommun. Vår bedömning är att det förslag om en statlig rådgivningsfunktion som vi lämnar i delbetänkandet (se avsnitt 5.3 nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en etablering eller expansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det dock finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

5.3 Frågor kring statens stöd och rådgivning

Som framgått av kapitel 4 har flera aktörer framfört till Accelerationskontoret att det finns behov av bättre stöd och rådgivning från statens sida i relation till de kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Liknande synpunkter har framkommit i andra studier. Nedan föreslås åtgärder om förbättrad rådgivning som vi bedömer kan underlätta för kommuner i detta avseende.

5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion

Accelerationskontorets förslag

Det ska inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen av uppdraget ska anges i det årliga riktlinjebrevet till Business Sweden som reger-

ingen beslutar om. I uppdraget ska inledningsvis ingå att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktiv rådgivning och stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner.

Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i arbetet, vilket regeringen ska ange i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

Bättre rådgivning har efterlysts

Ett flertal aktörer, bland annat SKR och olika kommuner, har framfört till Accelerationskontoret att staten på flera sätt kan behöva utveckla sina arbetssätt om kommuners vilja och förmåga att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska öka. Bland annat har framhållits att statens stöd och rådgivning till de kommuner där det sker stora etableringar eller expansioner behöver förbättras. Behovet av detta har sagts gälla längs hela den kedja som krävs för att företagsinvesteringen ska komma på plats, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift.

Som framgått av kapitel 4 har regeringen initierat ett flertal uppdrag med inriktning på rådgivning och samordning kring nyindustrialiseringen och den gröna omställningen. Bland annat hade regeringens utredare Peter Larsson under åren 2023–24 i uppdrag att främja koordineringen av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län. Ett liknande uppdrag har därefter getts till Tillväxtverket. Hösten 2025 fick också Länsstyrelsen i Norrbottens län ett samordningsuppdrag i samband med den fortsatta samhällsomvandlingen i Kiruna. Exempel med inriktning på andra delar av landet är att Tillväxtverket har i uppdrag att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa – ett uppdrag som verket i praktiken haft sedan 2017. Under 2023–25 hade också Business Sweden i uppdrag från regeringen att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning.

Ovanstående insatser handlar om tidsbegränsade uppdrag. Flera aktörer har dock framfört till Accelerationskontoret att det finns

behov av att på permanent basis inrätta en samlad rådgivningsfunktion på nationell nivå. Enligt dessa aktörer skulle en sådan funktion bland annat kunna fungera som erfarenhetsbank och institutionellt minne kring tidigare gjorda insatser och ge råd och förmedla kunskap till kommuner och även till investerande företag, Regeringskansliet och myndigheter.

Därtill har SKR och flera kommuner framfört till Accelerationskontoret att det för att underlätta kommunernas arbete även skulle behövas en lotsfunktion (”en dörr in”) till Regeringskansliet som i samlad form skulle kunna hantera olika frågor som uppstår vid stora företagsexpansioner och -etableringar.

Vi ser behov av en permanent rådgivningsfunktion

Accelerationskontoret delar bedömningen att det behövs en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. En sådan funktion skulle ha flera fördelar. Den skulle underlätta för kommunerna, men också ge staten bättre kunskap om de företagsinvesteringar som sker runt om i landet. Med en sådan funktion lär också staten få både bättre förståelse för vilket stöd enskilda kommuner kan behöva i samband med företagsetableringar och -expansioner och bättre beredskap för att i rätt tid kunna vidta adekvata åtgärder. Att skapa en samlad statlig rådgivningsfunktion bör också kunna ge ett effektivare resursutnyttjande, exempelvis genom minskad risk för dubbelarbete mellan myndigheter.

Vi menar att uppdraget för en sådan funktion bör ta sikte på två typer av rådgivningsuppgifter: allmän respektive specifik rådgivning.

Allmän rådgivning

Här handlar det bland annat om, som nämndes ovan, att vara erfarenhetsbank och institutionellt minne kring tidigare gjorda insatser och förmedla kunskap till såväl kommuner som investerande företag, Regeringskansliet och myndigheter. I våra intervjuer har flera kommuner beskrivit hur de i samband med mottagandet av en stor före-

tagsetablering eller -expansion har haft svårt att hitta heltäckande och bra kunskapskällor som kan ge vägledning om hur kommunen bör tänka och gå till väga för att på bästa sätt lösa de utmaningar man ställs inför i en sådan situation. Även om det finns mycket kunskap av detta slag i rapporter och på webbplatser från olika myndigheter med flera[6], så är också vår bild att det saknas en samlad, lättillgänglig överblick av kunskapsläget.

Genom att samla sådan kunskap på ett ställe skulle staten kunna underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Funktionen kan bland annat tillhandahålla information, sprida goda exempel och ge möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Kunskaps- och erfarenhetsbanken kan lämpligen omfatta berörda aktiviteter längs hela den kedja som krävs för mottagandet av en etablering eller expansion: från investeringsfrämjande, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift.

Specifik rådgivning

En allmän kunskaps- och erfarenhetsbank av ovanstående slag lär i många fall ge tillräcklig vägledning för att underlätta en kommuns mottagande av en stor företagsetablering eller -expansion. I vissa särskilda fall ser vi dock behov av att staten erbjuder mer aktiv rådgivning och stöd till den berörda kommunen.

Det bör då handla om mer strategisk rådgivning som tydligt tar sin utgångspunkt i de förutsättningar och behov som finns hos den kommun som berörs i det enskilda fallet. Funktionen bör bland annat kunna erbjuda analysstöd som underlag för kommunens olika vägval, exempelvis kring en potentiell företagsinvesterings bärkraftighet eller kommunens behov av bostadsbyggande med mera. Rådgivningen bör i normalfallet utgå från funktionens egen kompetens, men vid behov bör det även finnas möjlighet att temporärt upphandla specialistkompetens.

Av bland annat resursskäl lär denna typ av mer konsultativa rådgivningsinsatser behöva begränsas till ett mindre antal fall per år (kanske fem till tio). Dessa insatser bör därför reserveras för stora

[6] Exempelvis har Tillväxtverket sedan början av 2026 en etableringsguide på sin webbplats som ger tips, stöd och inspiration om hur kommuner och regioner kan utveckla arbetet med att attrahera och hantera företagsetableringar och -expansioner.

företagsetableringar och företagsexpansioner som bedöms vara av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, eller situationer där staten själv är direkt orsak till investeringen och dess konsekvenser för berörda kommuner.

Verksamhetens omfattning

Vad gäller funktionens omfattning bedömer vi överslagsmässigt att den allmänna rådgivningen kommer att kräva cirka 3–5 miljoner kronor per år och att kostnaden för den mer specifika rådgivningen kommer att ligga på cirka 5–7 miljoner kronor per år, med variation mellan olika år beroende på behovsläget. Initialt lär det också krävas särskilda resurser för att starta upp funktionen, sannolikt omkring 2 miljoner kronor.

Vem bör ansvara för funktionen?

För att rådgivningsfunktionen ska kunna fungera på ett bra sätt, är det enligt vår mening väsentligt att de olika arbetsuppgifterna hålls samman och att en aktör pekas ut som huvudansvarig för hela funktionen. I de närmare övervägandena om vilken aktör som bör ges huvudansvaret behöver flera aspekter beaktas:

- Det handlar om en operativ uppgift och den bör därför ligga hos en myndighet eller liknande, och inte i Regeringskansliet.
- Det ska vara en permanent uppgift, varför den inte bör läggas på en kommitté inom utredningsväsendet.
- En i dag befintlig organisation bör tilldelas uppgiften. Med hänsyn till uppgiftens relativt ringa omfattning vore det inte lämpligt att bilda en ny myndighet för denna uppgift.

Mot denna bakgrund ser vi framför allt två lämpliga kandidater för uppgiften: Tillväxtverket eller Business Sweden. Båda har erfarenhet av de frågor uppgiften berör och får av bland annat detta skäl antas vara kapabla att hantera uppgiften. För Tillväxtverket talar att myn-

digheten arbetar med flera liknande uppdrag[7] och att det kan underlätta regeringens styrning med en myndighet som ansvarig. För Business Sweden talar att de har större erfarenhet av att arbeta konsultativt mot enskilda kommuner med flera. Därtill ansvarar Business Sweden för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet och har därmed stor erfarenhet av de insatser som kan behövas i funktionens arbete i den investeringsfrämjande fasen. Vid en samlad bedömning menar Accelerationskontoret att Business Sweden skulle vara det lämpligaste valet.

Viktigt att alla berörda myndigheter engageras

Oavsett vem som ges ansvaret för den permanenta statliga funktion som beskrivs ovan, så kommer den aktören inte att i alla avseenden kunna stötta berörda kommuner helt på egen hand. För att ge bästa möjliga stöd från statens sida behöver alla berörda statliga myndigheter vid behov medverka utifrån sina ansvarsområden. Bland statliga myndigheter kan det exempelvis handla om Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, Trafikverket, Svenska kraftnät och länsstyrelsen. Det kan i sin tur kräva att regeringen ger tydliga riktlinjer till berörda myndigheter att de vid behov ska delta i arbetet, till exempel genom uppdrag i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.[8] Även berörda regionala och lokala aktörer bör vid behov engageras.

En lotsfunktion är svår att förena med Regeringskansliets roll

Att SKR och kommuner även efterlyser en lotsfunktion (”en dörr in”) till Regeringskansliet för kontakter i samband med stora företagsexpansioner och -etableringar är förståeligt, då en sådan rimligen skulle underlätta för berörda kommuner och företag. Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma skulle dock en sådan lotsfunktion vara

[7] Utifrån dessa erfarenheter och sin roll har Tillväxtverket också i sitt budgetunderlag för 2027–2029 föreslagit att myndigheten bör ges ett samlat uppdrag för att driva på den gröna omställningen och samhällsomvandlingen som följer av industrietableringar, inklusive att ansvara för en nationell plattform och samordningsfunktion för offentliga och privata aktörer.
[8] Uppdragen till berörda myndigheter kan lämpligen formuleras enligt följande: ”X-myndigheten ska vid behov samverka med Business Sweden i det arbete Business Sweden bedriver som statlig funktion för att ge stöd och råd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning”.

svår att förena med Regeringskansliets grundläggande ändamål, det vill säga att bereda regeringsärenden och att i övrigt biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet. Givetvis kan olika departement vid enskilda tillfällen samordna sina mötesaktiviteter så att enskilda kommuner eller företag kan träffa berörda funktioner inom Regeringskansliet. Men det framstår inte som en realistisk idé att skapa en stående lotsfunktion som ska samordna berörda departements insatser och kontakter med enskilda kommuner eller företag.

Accelerationskontorets bedömning

Enligt Accelerationskontorets mening bör det inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden bör ges i uppdrag att ansvara för funktionen.

En viktig fråga i funktionens uppstartsfas blir att definiera kriterier för i vilka situationer specifik rådgivning ska erbjudas, det vill säga vad som bör avses med stora företagsetableringar och företagsexpansioner som bedöms vara av särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Lämpligen ges Business Sweden i uppdrag att i samråd med andra berörda aktörer ta fram sådana kriterier. Därvid kan inspiration sökas i hur Business Sweden definierar så kallade High Potential Investments (HPI). Arbetet inriktat mot HPI handlar om att identifiera investeringsmöjligheter med särskilt hög potential och kvalitet och som kan vara av särskilt strategiskt svenskt intresse. Som riktmärke gäller att HPI:er bör omfatta minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, men beroende på investeringens karaktär kan även lägre nivåer accepteras.[9]

Uppdraget att ansvara för rådgivningsfunktionen samt dess årliga inriktning och finansiering bör anges i det riktlinjebrev i vilket regeringen årligen anger vad Business Sweden ska göra inom ramen för sitt statliga uppdrag och hur detta ska redovisas.

[9] Se till exempel Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Accelerationskontoret utgår från att regeringen tillför medel till Business Sweden som motsvarar uppdragets kostnad.

För att den rådgivning Business Sweden föreslås ansvara för ska fungera väl, torde även krävas att regeringen ger tydliga riktlinjer till de myndigheter som berörs att de vid behov ska delta i arbetet. Det kan lämpligen ske genom uppdrag i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

5.4 Frågor kring allmän ekonomisk riskavlastning

En kommun som vill ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion ställs ofta inför ett ekonomiskt risktagande. Som vi beskrivit tidigare hänger det samman med att de ökade skatteintäkter som kommunen hoppas få som en följd av att företaget etablerar sig eller expanderar i allmänhet faller ut först på lite längre sikt, samtidigt som kommunen på kort sikt ofta behöver göra ett antal (ofta lånefinansierade) insatser inom olika sakområden för att kunna ta emot etableringen/expansionen. Det kan till exempel handla om att bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen.

Både i tidigare studier och de kontakter Accelerationskontoret haft i uppdraget, har ett flertal aktörer framfört att staten borde vidta åtgärder för att minska den ekonomiska risk som stora företagsetableringar och -expansioner kan medföra för kommunerna. Framförda idéer om riskavlastande åtgärder har berört både den mer allmänna ekonomiska risk som hänger samman med förskjutningen i tid mellan kommunens kostnader och intäkter, och risker inom enskilda sakområden. Nedan behandlar vi mer allmänna åtgärder. I de nästföljande avsnitten 5.5 och 5.6 tar vi sedan upp frågor kring vissa sakområden, i form av åtgärder avseende bostadsbyggande och investeringar i transportinfrastruktur.

5.4.1 Kreditgarantimodellen skulle inte vara lämplig för ekonomisk riskavlastning

Accelerationskontorets bedömning

Att införa en statlig kreditgaranti skulle inte vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Om staten vill söka reducera de enskilda riskkomponenter som påverkar kommunernas situation när de tar emot stora etableringar och expansioner bör i stället andra åtgärder tillämpas.

Accelerationskontoret har tolkat tilläggsdirektivet som att vi bör analysera om kreditgarantimodellen kan vara en lämplig metod för att avlasta den allmänna ekonomiska risk som det kan innebära för kommuner att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Vad är en kreditgaranti?

Som framgått av kapitel 4 är en kreditgaranti en försäkring för en kreditgivare som skyddar mot förlust om låntagaren inte kan betala tillbaka sitt lån. Staten kan erbjuda sådana garantier, som täcker en viss del av lånet, för att stödja specifika ändamål som exempelvis bostadsbyggande eller gröna investeringar. Genom att ställa ut kreditgarantier går staten i borgen för någon annans betalningsåtagande, vilket leder till en finansiell risk för staten.

En grundprincip i den statliga garanti- och utlåningsmodellen är att mottagaren av en statlig garanti eller ett statligt lån ska betala en avgift som motsvarar statens förväntade kostnad. Riksdagen kan dock besluta om en avgift för att ställa ut en garanti eller ett lån som är lägre än den förväntade kostnaden. Då uppkommer en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Statliga kreditgarantier är ett sedan länge etablerat verktyg för att stötta riskfyllda åtaganden som staten har ett intresse i att säkerställa. När staten inrättar en garanti sker det utifrån utgångspunkten

att det finns ett statligt intresse av att någon viss företeelse ska realiseras och att garantin kan bidra till att underlätta detta. Garantier används till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och för att trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser.

Vilket syfte skulle en kreditgaranti ha avseende riskavlastning?

Av tidigare avsnitt har framgått att staten vill att Sverige ska ta emot fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Eftersom alla företagsetableringar och företagsexpansioner sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner, så förutsätter den önskvärda utvecklingen att kommuner (i ökad grad) är villiga att ta på sig de åtaganden som en stor etablering eller expansion kräver. Dock är mottagandet i allmänhet förenat med en risk för kommunen eftersom man på kort sikt ofta behöver göra kostsamma och oftast lånefinansierade investeringar för att möjliggöra företagsetableringen eller -expansionen, samtidigt som de ökade skatteintäkter som kommunen hoppas uppnå genom mottagandet börjar falla ut först på längre sikt. Det är heller inte givet hur mycket de framtida skatteintäkterna kommer att öka.

Mot denna bakgrund skulle syftet med en kreditgaranti i detta fall rimligen vara att bidra till att minska den beskrivna risken, och därmed öka kommuners villighet att ta emot stora etableringar och expansioner.

Skulle en kreditgaranti hjälpa kommunernas situation?

Enligt vår bedömning torde en kreditgaranti kunna eliminera, eller åtminstone reducera, vissa men inte samtliga av de delar som den ovan beskrivna risken består av för en kommun:

- Kreditgarantin bör rimligen vara knuten till den upplåning kommunen gör för att finansiera de insatser som görs för att kunna ta emot etableringen/expansionen. Här kan tänkas att en kreditgaranti skulle underlätta för kommuner att få låna. Denna effekt lär dock bli begränsad. Den bild vi har fått i utredningen är att

kommuner sällan har svårt att få låna, åtminstone så länge det handlar om finansieringsändamål som av kreditgivarna bedöms vara sunda och bärkraftiga. Det framstår heller inte som troligt att kreditgivarna – med hänvisning till förekomsten av en kreditgaranti – kraftigt skulle sänka sina bedömningskrav och godkänna krediter till klart mer osäkra projekt.

- Däremot skulle kreditgarantin eliminera kreditgivarnas risk för att låntagaren/kommunen inte skulle kunna leva upp till sina åtaganden och återbetala lånet, inklusive räntor och amorteringar. Detta då staten genom kreditgarantin skulle träda in vid fallissemang. Utan en garanti skulle den kommun som fallerar behöva göra besparingar i sin övriga verksamhet för att kunna betala lånet (och hålla sin ekonomi i balans), men med kreditgarantin blir dessa sparbehov mindre. Det bör dock betonas att kommunen skulle behöva betala en avgift för kreditgarantin, vars storlek i normalfallet ska motsvara den förväntade kostnaden för staten.
- Vad gäller den andra delen av kommunens risktagande, det vill säga att den kommande ökningen av kommunens skatteintäkter kan bli mindre än planerat, har kreditgarantin ingen direkt betydelse. Denna risk står alltså kommunen även med en kreditgaranti.

Det bör sägas att de befintliga kreditgarantier som staten inrättat över lag har ett mer renodlat syfte än den flerdimensionella risk vi här talar om. Som nämnts tidigare används statliga garantier till exempel för att stödja svenska exportföretag, bostadsbyggande, infrastrukturprojekt och trygga stabiliteten vid ekonomiska kriser.

Accelerationskontorets bedömning

Sammantaget är vår bedömning att en statlig kreditgaranti i viss mån torde kunna bidra till att minska riskerna för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Men att en kreditgaranti ändå inte skulle vara ett ändamålsenligt sätt att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner i sådana situationer.

Enligt vår mening framstår det som mer ändamålsenligt att söka andra vägar för att reducera de enskilda riskkomponenter som påver-

kar kommunernas situation när de tar emot stora företagsetableringar eller -expansioner. Det kan till exempel handla om riktade åtgärder för att underlätta ett ökat bostadsbyggande eller investeringar i annan nödvändig infrastruktur. För sådana mer avgränsade syften kan även kreditgarantier vara en lämplig metod, vilket bland annat exemplet bostäder visar (se kapitel 4).

5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

En incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda företagsetableringar eller företagsexpansioner.

För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera pengen.

Riktade statsbidrag är vanliga i kommunal verksamhet

Som nämndes i avsnitt 3.1.2 står statliga bidrag för cirka en femtedel av kommunsektorns intäkter. År 2024 motsvarade det knappt 300 miljarder kronor, varav cirka 60 procent gick till kommunerna och 40 procent till regionerna. Av statsbidragen till kommunerna var ungefär 126 miljarder kronor generella bidrag, 44 miljarder kronor riktade statsbidrag och 7 miljarder kronor kostnadsersättningar.

De generella statsbidragen fördelas via det kommunala utjämningssystemet och avser medel vars användning kommunerna och regionerna därefter själva beslutar om. De riktade statsbidragen är i regel tillfälliga och avsedda för ett särskilt ändamål. Vanligtvis ansöker

kommuner och regioner själva om bidraget hos den myndighet som ansvarar för det.

Riktade statsbidrag är frivilliga för kommuner och regioner att ansöka om eller ta emot. Om de tar del av medlen måste de använda dem till en viss insats eller ett visst ändamål. De riktade statsbidragen har olika syften, men generellt ska de stödja bestämda kommunala eller regionala verksamheter. Under 2024 fanns det 163 riktade statsbidrag, varav 131 hade kommuner som målgrupp.[10] De flesta bidragen finns inom områdena hälso- och sjukvård och social omsorg samt utbildning och universitetsforskning. Det finns dock även några bidrag inom de kommunala områden som främst berörs av Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.

En incitamentspeng för kommuners åtgärder när företag etablerar sig eller expanderar kan vara en tänkbar åtgärd

Som vi har beskrivit i tidigare avsnitt kan en kommun som önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner möta flera slags utmaningar innan och under mottagandet. Kommunen kan behöva hantera en mängd komplexa frågor, avseende exempelvis utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, infrastruktur, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. Därtill är mottagandet i allmänhet förenat med en ekonomisk risk för kommunen, vilket bland annat hänger samman med den förskjutning i tid som finns mellan kommunens kostnader och intäkter till följd av att företaget etablerar sig eller expanderar. Som nämndes i avsnitt 4.1 har det kommunala utjämningssystemet ofta också en begränsande effekt på ökningen av skatteintäkterna för en kommun som tar emot en företagsetablering eller -expansion.

Ett sätt att underlätta kommuners arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, skulle enligt Accelerationskontoret kunna vara att införa en incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag för att bidra till finansiering av nödvändiga kommunala åtgärder i sådana situationer. En sådan peng bör ta sikte på de utmaningar som typiskt sett kan förekomma i den kommunala verksamheten i samband med mottagande av stora

[10] Statskontoret (2025) Statens styrning med statsbidrag till kommuner och regioner 2024 – antal, omfattning och innehåll.

företagsetableringar eller företagsexpansioner. Vi bedömer att incitamentspengen primärt bör inriktas på insatser för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda företagsetableringar eller företagsexpansioner. I utformningen av pengen behöver dock även beaktas att utmaningarna kan variera såväl över tid som mellan olika kommuner och för olika typer av etableringar/expansioner. En incitamentspeng av detta slag kan också till viss del kompensera för det kommunala utjämningssystemets effekter.

Vad som skulle vara en rimlig omfattning på incitamentspengen är inte helt enkelt att bedöma, bland annat eftersom behoven av medel kan variera över tid och för olika situationer. Erfarenheten från tidigare fall tyder dock på att kommuners insatser av det slag som här avses kan handla om ett flertal miljoner kronor per år. En viss parallell kan möjligen också ges av det statsbidrag kring näringslivsutveckling i kommuner med demografiska och geografiska utmaningar, som Tillväxtverket hade i uppdrag att administrera under åren 2018–2024, vilket uppgick till totalt 70 miljoner kronor per år (se avsnitt 3.3.2).

Mot denna bakgrund menar vi att en lämplig nivå på incitamentspengen för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner skulle kunna vara att i ett första steg avsätta en ram på 200–250 miljoner kronor under fem år, det vill säga i genomsnitt 40–50 miljoner kronor per år. Tilldelningen till enskilda kommuner blir bland annat beroende av hur många ansökningar som inkommer och karaktären på dessa. Vid femårsperiodens slut bör incitamentspengen utvärderas inför en eventuell fortsättning.

I likhet med många andra riktade statsbidrag bör incitamentspengen bygga på att kommunerna hos en utsedd statlig myndighet ansöker om tilldelning från bidraget. I ansökan bör ingå att kommunen bland annat ska redogöra för karaktären på den etablering eller expansion som är aktuell samt vilka insatser och resursåtaganden kommunen själv gjort för att underlätta mottagandet. Den utsedda myndigheten bör ha ansvar för att bedöma och besluta om ansökningar, hantera utbetalning och uppföljning av incitamentspengen samt stå för den administration som i övrigt behövs. Med hänsyn till de frågor som aktualiseras i samband med kommuners mottagande av stora företagsetableringar eller -expansioner, menar vi att

Tillväxtverket skulle vara lämplig myndighet för att hantera incitamentspengen för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och -expansioner. Tillväxtverket har stor erfarenhet av att administrera olika former av finansiering och bidrag.

Accelerationskontorets bedömning

Mot ovanstående bakgrund anser Accelerationskontorets att det bör införas en incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att administrera den.

5.5 Frågor kring bostadsbyggande

En stor företagsetablering eller företagsexpansion medför i allmänhet att den berörda kommunen behöver göra insatser inom olika sakområden för att kunna ta emot etableringen/expansionen på ett bra sätt, som exempelvis att bygga fler bostäder och utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen.

Som framgått av kapitel 4 har staten vidtagit många stödjande åtgärder inom flera av dessa områden genom åren, och ett flertal är alltjämt i drift eller på väg att införas. Enligt vår bedömning finns det dock behov av ytterligare åtgärder som kan komplettera de insatser som redan görs och som kan underlätta för kommuner som vill ta emot stora etableringar och expansioner.

Mot denna bakgrund redovisar vi i detta avsnitt förslag på åtgärder kring bostadsbyggande. I det nästföljande avsnitt 5.6 behandlar vi frågor kring investeringar i transportinfrastruktur.

5.5.1 Behov av blandad bebyggelse i berörda kommuner

Sverige har strax under 5 miljoner hushåll. De bor i olika typer av bostäder, med olika upplåtelseformer. Valet av boende styrs främst av en kombination av ekonomiska förutsättningar, livssituation och geografiska preferenser, där närhet till jobb, skola, service, familj och vänner ofta är avgörande. Önskemålen om boendeform tenderar också att variera över livets olika faser.

När en kommun tar emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, så ökar i allmänhet efterfrågan på bostäder i kommunen. Ofta kräver det också att nya bostäder byggs i kommunen. De som flyttar till kommunen är då sällan någon helt homogen skara, utan bland de nyinflyttade finns i allmänhet personer i olika åldrar och både familjer och ensamstående. Deras önskemål om boende lär därför variera, i likhet med för Sveriges hushåll i övrigt. Det medför att nybyggnationen ofta lär behöva omfatta såväl lägenheter i flerfamiljshus som småhus.

År 2024 bodde runt 50 procent av Sveriges hushåll (2,5 miljoner hushåll) i lägenheter i flerbostadshus, varav 58 procent i hyresrätt och 42 procent i bostadsrätt eller liknande. Vidare bodde runt 40 procent av hushållen (2,1 miljoner) i ett småhus. De resterande hushållen bodde i specialbostäder eller annat boende, alternativt saknades uppgift om boendet.[11]

Vad gäller nybyggnation påbörjades drygt 28 000 bostäder 2024, varav 20 procent småhus och 80 procent i flerbostadshus. Av de senare var cirka 70 procent hyresrätter och 30 procent bostadsrätter eller liknande.[12] Enligt Boverket behöver det totalt byggas 523 000 nya bostäder under de kommande tio åren, det vill säga i genomsnitt cirka 52 000 per år.[13] Om man antar att fördelningen i denna byggnation kommer att bli densamma som i det befintliga bostadsbeståndet, så skulle det per år handla om ungefär 21 000 småhus, 26 000 lägenheter i flerbostadshus (varav 15 000 hyresrätter och 11 000 bostadsrätter eller liknande) och 5 000 lägenheter i specialbostäder med mera.

Enligt Boverkets rapport kommer nyproduktionen främst att ske i storstadsregionerna och andra stora kommuner i södra Sverige. De kommuner som står i fokus för vårt tilläggsuppdrag, det vill säga de

[11] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Boende i Sverige”, uppdaterad 2025-04-24.
[12] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Påbörjad nybyggnad under 2024”, preliminära uppgifter 2025-02-24.
[13] Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.

som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner, återfinns dock främst i andra delar av landet. Hur utvecklingen kan antas bli i denna typ av kommuner är dock svårt att bedöma utifrån Boverkets rapport. Detta då rapportens beräkning av byggbehovet baseras på framskrivningar av befolkningen i Sveriges kommuner utifrån historisk utveckling, men utan beaktande av planerade företagsetableringar såsom exempelvis industrisatsningarna i Norrland. Vilken påverkan dessa industrisatsningar kan få på befolkningsutvecklingen och byggbehoven, beaktas därför inte i rapporten, och den visar därmed på ett litet byggbehov i Norrbotten och Västerbotten.[14] Andra studier har däremot pekat på ett mycket betydande behov av nya bostäder i dessa delar av landet.[15]

Mot denna bakgrund är det svårt att säga exakt hur stor andel av kommande års nybyggnation som kan förväntas ske i de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Utifrån de erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet menar vi dock att ett rimligt antagande är att ett antal motsvarande cirka 10 till 15 procent av det av Boverket uppskattade behovet av nyproducerade bostäder kommer att uppföras i dessa etablerings- och omställningskommuner, det vill säga cirka 5 000 till 7 500 per år. Vidare antar vi att fördelningen mellan olika bostadstyper bland de nybyggda bostäderna i de berörda kommunerna blir densamma som i dag råder i landets totala bostadsbestånd.

Att det lär komma att handla om en blandad bebyggelse i den nybyggnation som måste till i etablerings- och omställningskommunerna, talar för att det kan behövas statliga åtgärder av olika slag för att stötta denna utveckling – med inriktning såväl på lägenheter som på småhus.

[14] I Boverkets rapport 2025:10 (s. 26) påpekas samtidigt att det är troligt att befolkningsutvecklingen i de delar av Norrland som omfattas av industriinvesteringar kommer att vara starkare jämfört med den befolkningsframskrivning som används som underlag för rapportens beräkningar. Det sägs dock vara väldigt osäkert vilka effekter det kommer att få på dels byggbehovet i de regioner som är berörda, dels hur övriga regioner berörs.

[15] Exempelvis anger en rapport från Region Norrbotten att över 10 000 nya bostäder kan behöva byggas i Norrbotten fram till 2030. (Region Norrbotten [2024] Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter). Vidare pekade utredaren med uppdrag att främja koordineringen av arbetet med insatser av betydelse för större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län på en möjlig befolkningsökning på 100 000 invånare samlat i de två länen över en 15-årsperiod. (Regeringskansliet [2022] Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten).

5.5.2 Hyresförlustgaranti

Accelerationskontorets förslag

En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner.

Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.

Vad är en hyresförlustgaranti?

En hyresförlustgaranti är ett statligt stöd som syftar till att minska risken för byggare och investerare genom att garantera en del av hyresintäkterna, i allmänhet under en begränsad tid. Med en sådan åtgärd garanteras en viss del av hyresintäkterna under en period genom att staten tar en del av risken för att lägenheter inte blir uthyrda. Garantin täcker därmed en del av hyresförlusterna om intäkterna inte når upp till förväntade nivåer, vilket gör det mer ekonomiskt attraktivt att bygga.

Som framgått av kapitel 4 får den som vill ha en garanti för att skydda sitt åtagande normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut garantin. Avgiften sätts i relation till storleken på den aktuella risken.[16] I vissa fall kan dock riksdagen besluta om en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppkommer det en statlig subvention som motsvarar den uteblivna avgiftsintäkten.

Införande av en hyresförlustgaranti har föreslagits

I dag finns inte någon statlig hyresförlustgaranti, men det har förekommit tidigare. På 1980-talet fanns en möjlighet till en sådan garanti i form av lån. Under de första tre åren efter att ett hus färdigställts fanns möjlighet att få ett statligt lån för förluster i form av utebliven hyra för nybyggda bostadslägenheter, om lägenheterna inte gått att hyra ut. Detta reglerades i förordning (1982:1286) om statlig hyresförlustgaranti, som upphävdes 1992.

[16] Enligt 14 § förordningen (2011:211) om utlåning och garantier gäller följande: För varje garanti eller särskilt avgränsad grupp av garantier ska en garantiavgift tas ut som motsvarar statens förväntade förlust. Avgiften ska tas ut av garantigäldenären (dvs. den för vars åtagande en garanti har utfärdats) eller garantitagaren (dvs. den till vars förmån en garanti gäller).

Flera utredningar har på senare år föreslagit att en hyresförlustgaranti på nytt borde införas. Förslag om detta har lämnats både av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering 2017[17] och av utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län 2024.[18] Båda utredningarna utgick från att den som väljer att teckna en hyresförlustgaranti ska få en direkt ersättning för den uteblivna hyran, och inte ett lån som i den modell som fanns på 1980-talet.

De två utredningarnas förslag hade många likheter, men också vissa skillnader. Exempelvis tog de båda sikte på kommuner som till följd av befolkningsökning har brist på bostäder men där det råder osäkerhet om framtida efterfrågan. Peter Larsson lade dock även särskilt fokus på kommuner i någon av de regioner i Sverige som påverkas kraftigt av omfattande investeringar. Båda utredningarna var inne på att tidsperioden för en garanti bör vara avgränsad, men inte alltför kort – båda angav att garantin borde få gälla som längst 15 år. Båda utredningarna angav att hyresförlustgarantin som högst skulle täcka 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, och ges som en ersättning. I Peter Larssons utredning föreslogs dock att garantinivån efter en inledande period bör minska och från och med år 6 trappas ned med 5 procentenheter per år. Båda utredningarna var också inne på att garantiavgiften i vissa fall skulle kunna sättas lägre än vad som skulle motsvara statens förväntade förlust, det vill säga delvis subventioneras.

Utredaren Peter Larsson motiverade behovet av att kunna subventionera garantiavgiften utifrån att de berörda kommunerna stod inför förväntade befolkningsökningar och därmed en förväntad ökad bostadsefterfrågan, men att denna utveckling ännu inte realiserats och var osäker. Potentiella byggherrar bedömdes därför stå inför en högre risk i dessa kommuner än på orter där efterfrågeutvecklingen kan bestämmas med större säkerhet. Om garantiavgiften skulle sättas på en nivå som avspeglar den faktiska risken, menade utredaren därför att avgiften skulle kunna hamna på en sådan hög nivå att garantierna skulle få liten effekt på nybyggnationen. Utredaren föreslog därför att garantiavgiften skulle subventioneras och sättas på en nivå

[17] SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.
[18] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

som skulle gälla om motsvarande garanti skulle kunna ställas ut på orter som har en historiskt sett mer stabil bostadsmarknad.

I delrapporten lämnade utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län även två andra förslag på statliga insatser för ett ökat bostadsbyggande i de berörda länen. Det ena var att ett kapitaltillskott borde ges till Norrlandsfonden fördelat över flera år, för att möjliggöra finansiering av bostadsbyggande i norra Sverige. Det har genomförts. Det andra förslaget avsåg en ny statlig kreditgaranti anpassad till förutsättningarna i de typer av kommuner som utredaren studerade. Detta förslag har därefter vidareutvecklats av Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, vilket i juni 2025 presenterades i promemorian Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner.[19] Där föreslås en modell för statligt subventionerade kreditgarantier för att främja nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. Förslaget har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Accelerationskontorets bedömning

Enligt vår bedömning skulle en hyresförlustgaranti vara ett bra komplement till de övriga stödinsatser som finns eller är på väg att införas för att bland annat underlätta bostadsbyggandet i kommuner som tar emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner.

Det är dock viktigt att en hyresförlustgaranti utformas på ett korrekt sätt och inte ger felaktiga incitament. Även om syftet skulle vara att stimulera ökat bostadsbyggande behöver tilldelningen vara så pass restriktiv att efterfrågan inte överskattas och det skapas ett överutbud av bostäder. Det kräver tydliga kriterier för i vilka situationer garantin kan utgå och en noggrann bedömning av seriositeten och förutsättningarna hos de byggare som ansöker om garantin. För att uppnå önskad effekt behöver också garantiavgiften sättas på adekvat nivå.

Såvitt Accelerationskontoret kan bedöma är dessa krav i princip tillgodosedda i de förslag om en hyresförlustgaranti som lämnats av

[19] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

de två utredningar som refereras ovan. Vi rekommenderar därför att utredningarnas förslag genomförs i sina huvuddrag. Vid en jämförelse mellan de två utredningarna anser vi dock att den gradvisa nedtrappning av garantinivån som föreslogs av utredaren Peter Larsson är att föredra.

Vad gäller vilka kommuner som ska träffas av reglerna anser vi att begreppet ”etablerings- och omställningskommun” bör ges samma betydelse för hyresförlustgarantin som i det författningsförslag som lämnades i Landsbygds- och infrastrukturdepartementets promemoria Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner.[20]

Statliga garantier regleras vanligtvis av förordningen (2011:211) om utlåning och garantier, men den förordningen omfattar enligt definitionen i 4 § endast en garanti som staten ställer ut till förmån för en garantitagare avseende ett åtagande av en garantigäldenär. Vid en hyresförlustgaranti finns ingen garantigäldenär – endast staten, genom Boverket, och garantitagaren. Accelerationskontoret bedömer därför att den föreslagna hyresförlustgarantin behöver en egen förordning samt ett undantag i förordningen om utlåning och garantier som klargör att den inte gäller för denna garanti. Relevanta bestämmelser från den ordinarie förordningen förs över till den nya.

Boverket bör ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.

5.5.3 Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus

Accelerationskontorets förslag

Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation

[20] Som nämnts i avsnitt 4.3.4 föreslås i promemorian att en etablerings- och omställningskommun ska definieras som en kommun där det enligt länsstyrelsens bedömning finns 1. behov av ett betydande tillskott av bostäder med anledning av påbörjade eller planerade företagsetableringar eller företagsexpansioner inom FA-regionen, 2. ovisshet om den framtida efterfrågan på bostäder på grund av osäkerhet i fråga om utvecklingen av de etableringar och expansioner som avses i 1, och 3. grundad anledning anta att produktionskostnaderna för nya bostäder kommer att överstiga bostädernas marknadsvärden.

och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år.

Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.

Vissa satsningar har gjorts på småhusbyggande

När bostäder byggs är byggherren den aktör som genomför byggnationen. Enligt PBL avses med byggherre den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten.[21] Det kan vara en privat aktör (även privatperson) eller ett allmännyttigt bostadsföretag. Byggherren anlitar oftast en eller flera byggentreprenörer som bygger på hens uppdrag.

När småhus byggs är det vanligt att enskilda hushåll förvärvar mark för att därefter uppföra ett småhus. Det vanliga är då att de beställer huset från företag som tillverkar småhus. En byggherre kan också uppföra flera småhus inom ett område och sälja dessa till privatpersoner antingen direkt eller via en bostadsrättsförening.[22]

Regeringen har på senare år vidtagit flera åtgärder för att stimulera småhusbyggandet, bland annat kan kommuner hos Boverket söka stöd för detaljplaner som gör det möjligt att bygga småhus och omvandla lokaler till bostäder. Nivåerna i stödet, som kan sökas till den 1 oktober 2026, höjdes också under 2025. Sedan 2023 har det också funnits ett bidrag för energieffektivisering i småhus, som visserligen löpte ut under 2025 men som regeringen i höstbudgeten 2025 har föreslagit ska förlängas och utvecklas.

Som nämndes i kapitel 4 tillsatte regeringen i maj 2024 också en utredare med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande genom en ny egnahemsrörelse (”Egnahemskommissionären”). Utredaren ska dels analysera och klarlägga orsakerna till småhusens låga andel av nyproduktionen av bostäder, dels aktivt arbeta för att de parter som bedöms ha möjlighet att bidra till ett ökat småhusbyggande ska göra det. Utredaren ska också verka för anläggandet av nya trädgårdsstäder. Syftet är att verka för en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder.

[21] 1 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900).
[22] SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välstånd. Delbetänkande av Produktivitetskommissionen, s. 300 f.

Utredaren har lämnat flera delrapporter. Uppdraget ska slutredovisas skriftligt senast den 15 januari 2027.

Behov av särskilda stimulanser för ökat småhusbyggande i etablerings- och omställningskommuner

Den hyresförlustgaranti som föreslogs ovan kan antas bidra till att byggherrar blir mer lockade att uppföra flerfamiljshus med hyreslägenheter i etablerings- och omställningskommuner. Accelerationskontoret ser dock behov av att staten även ger en stimulans till dem som uppför småhus i dessa kommuner.

I linje med regeringens önskan att stimulera framväxten av en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder – vilket kommer till uttryck bland annat i Egnahemskommissionärens uppdrag – menar vi att en sådan stimulansåtgärd bör ta sikte på de privatpersoner som bosätter sig (folkbokför sig) i ett nybyggt småhus i berörda kommuner. För att omfattas av åtgärden bör det då inte spela någon roll om man själv byggt och äger det nya huset, om man förvärvat det av ett fastighetsbolag eller om det upplåts som en bostadsrätt.

En sådan åtgärd kan utformas på olika sätt. Enligt vår mening skulle det enklaste dock vara att ge berörda privatpersoner ett statligt bidrag som täcker en del av de räntekostnader de har för sina nyuppförda småhus – såväl under byggnadsskedet som under boendet. Eftersom åtgärden syftar till att stimulera byggande av småhus i etablerings- och omställningskommuner bör bidraget ges till de som bosätter sig i ett nytt småhus i kommunen oavsett om de är nyinflyttade eller boende i kommunen sedan tidigare. Lämpligen bör dock bidraget begränsas både till storlek och giltighetstid.

Accelerationskontorets bedömning

I syfte att stimulera byggande av småhus i etablerings- och omställningskommuner, anser Accelerationskontoret att det bör införas ett räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i sådana kommuner.

En lämplig nivå på bidraget kan vara fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner. Bidra-

get bör dock högst kunna uppgå till 500 kronor per månad och gälla under en period av högst fem år. Bidraget bör avse den som bosätter sig i huset när det är nytt och upphöra om denne flyttar från huset under den femåriga giltighetstiden.

Liksom med förslaget om en hyresförlustgaranti ovan, menar vi att begreppet ”etablerings- och omställningskommun” även här bör ges samma betydelse som i författningsförslaget i Landsbygds- och infrastrukturdepartementets promemoria om kreditgarantier.[23]

Boverket bör ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.

5.6 Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur

Inför och i samband med att en kommun tar emot en stor företagsetablering eller -expansion kan investeringar behöva göras i såväl statlig som kommunal transportinfrastruktur. Som framgått av kapitel 4 kan det medföra olika utmaningar. Nedan lämnas förslag på åtgärder som vi bedömer kan underlätta för berörda kommuner.

5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

I den nationella planen för transportinfrastruktur ska det införas en tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen.

Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget ska genomföras i samråd

[23] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Planeringen av transportinfrastruktur är långsiktig

Den nationella planen för transportinfrastruktur beskriver hur den statliga infrastrukturen ska underhållas och utvecklas under cirka ett decennium framåt. Under 2025 behandlades den nationella planen för perioden 2026–2037.[24] Den ekonomiska ramen för denna plan uppgår till 1 171 miljarder kronor för perioden.

Planeringsprocessen för transportinfrastruktur i Sverige följer en struktur som riksdagen beslutat om. Det innebär bland annat att perspektivet är på minst tio år och att regeringen bör ta ställning till vilka åtgärder som ska genomföras i det perspektivet. Vidare ingår att systemet innefattar ett beslut om övergripande strategiska vägval ungefär en gång per mandatperiod samt ett beslut om vilka ekonomiska ramar som ska gälla under den period som beslutet avser. Planeringsarbetet sker i flera steg. Det ingår bland annat att regeringen först uppdrar åt Trafikverket att ta fram ett inriktningsunderlag som sedan remissbehandlas och bildar grund för en infrastrukturproposition som beslutas av riksdagen. Utifrån detta uppdrar regeringen till Trafikverkets att ta fram ett slutligt förslag till nationell plan, vilket i sin tur remissbehandlas och sedan fastställs av regeringen. Löpande i arbetet har Trafikverket också olika typer av dialoger med berörda aktörer.

Innehållet i planen styrs av många faktorer. Grundläggande är bland annat att planen ska bidra till att de transportpolitiska målen nås. Det övergripande målet för transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. I det måste också beaktas bland annat frågor om tillgänglighet, trafiksäkerhet, miljö med mera. Samhällsekonomisk lönsamhet är övergripande för prioriteringen av insatserna i den nationella planen – alltså att nyttorna för samhället ska vara så stora som möjligt i förhållande till kostnaderna.

[24] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Kritik har framförts

Accelerationskontoret har i sitt arbete från flera kommuner mottagit kritik om att Trafikverkets prioriteringar av åtgärder i den nationella planen inte i alla delar är ändamålsenliga utifrån perspektivet att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Ofta har kritiken då handlat om att kommunen anser att någon infrastrukturinsats – till exempel anslutning av väg eller järnväg till en industrianläggning – borde ses som ett nationellt intresse och finansieras av staten, men att den inte har ingått i Trafikverkets prioriteringar i planen. Alternativt att kommunen erbjudits att medfinansiera en infrastrukturinsats som man anser borde vara ett nationellt intresse och finansieras fullt ut av med statliga medel.

I våra kontakter med Trafikverket har de å andra sidan menat att verket utför sitt uppdrag i enlighet med de riktlinjer som regeringen gett. I det ingår bland annat att prioriteringarna ska ske med samhällsekonomisk lönsamhet som grund. Trafikverket menar också att verket på senare år i ökande grad beaktar att den gröna omställningen i norra Sverige ställer krav på en robust och utbyggd infrastruktur.

Accelerationskontorets bild av detta är att Trafikverket i huvudsak levererar på det uppdrag som regeringen gett verket och att de prioriteringar som görs följer av den inriktning som ytterst har beslutats av riksdagen. Den uppgift Trafikverket fått från regeringen är att inom given budgetram och utifrån givet mandat prioritera vilka projekt som är mest angelägna nationellt sett. Ofrånkomligen kommer då vissa projekt att bortprioriteras. För att förändra inriktningen på Trafikverkets arbete – om det anses önskvärt – krävs då att regeringen ger nya riktlinjer för vad som ska styra i Trafikverkets prioriteringsarbete och/eller skjuter till mer resurser så att den samlade ramen blir större.

En tillväxtpott kan reducera problemet

Ett sätt att reducera de problem som (enligt ovan) har påtalats av kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner skulle kunna vara att avsätta en del av planeringsramen

för kommunala etableringsändamål, motsvarande den näringslivspott som i dag finns i den nationella planen för transportinfrastruktur.

I näringslivspotten finns medel för åtgärder som näringslivets företrädare tillsammans med Trafikverket pekar ut som angelägna för att stärka näringslivets och järnvägens konkurrenskraft samt bidra till intermodala transportlösningar. Näringslivspotten ingår i den del av den nationella planen som avser så kallade trimnings- och miljöåtgärder. Dessa är åtgärder med en totalkostnad av högst 150 miljoner kronor vardera som syftar till att med mindre och effektiva åtgärder utveckla och förbättra transportsystemets funktion. Åtgärderna delas in i tre åtgärdsområden: tillgänglighet, trafiksäkerhet samt miljö. Åtgärderna planeras och prioriteras i Trafikverkets verksamhetsplanering, vilket enligt verket ger flexibilitet genom att de kan beslutas löpande under planperioden. I planen för perioden 2026–2037 föreslår Trafikverket att 1,2 miljarder kronor avsätts till näringslivspotten och används under planens första åtta år. Totalt beräknas trimnings- och miljöåtgärderna komma att uppgå till 70 miljarder kronor under perioden.[25]

På motsvarande sätt bör det kunna införas en pott för investeringar som kan hantera utmaningar för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner (en ”tillväxtpott”). Medel från tillväxtpotten bör i första hand fördelas till sådana infrastrukturinvesteringar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Fokus bör främst vara på den kommun där det berörda företaget etablerar sig eller expanderar, men utifrån vad som är rationellt i det enskilda fallet bör det även kunna handla om andra kommuner. Konkret kan det handla om att ta fram en modell för hur stora industrietableringar med behov av infrastruktur snabbt kan tillgodoses, inom såväl planering och finansiering som genomförande. Accelerationskontoret förutsätter att de utvalda objekten skulle ges hög prioritet i Trafikverkets hantering – närmast som ett särskilt ”snabbspår”.

Hur stor en sådan tillväxtpott bör vara kan diskuteras. Men i ett första skede skulle storleken lämpligen kunna läggas på samma nivå som näringslivspotten. I likhet med för näringslivspotten bör medlen

[25] Se Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037 och Trafikverket (2025:114) Trimnings- och miljöåtgärder – underlagsrapport nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

då fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Bland de senare kan exempelvis ingå SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret anser att en tillväxtpott av ovan skisserat slag bör införas. Förekomsten av en sådan pott bör underlätta situationen för i synnerhet mindre kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Inför tillväxtpottens införande behöver de närmare detaljerna preciseras. Accelerationskontoret föreslår att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget bör genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

Ovanstående torde rymmas inom nuvarande grundmodell för investeringsplaneringen. Om riksdag och regering däremot vill att utmaningar för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar och -expansioner ska beaktas i mer betydande grad, inklusive de resurser som avsätts, krävs sannolikt en mer omfattande förändring av att regeringens styrning av Trafikverket och av de riktlinjer som gäller för investeringsplaneringen.

5.6.2 Ansvarsfördelningen vid medfinansiering av transportinfrastruktur

Accelerationskontorets förslag

Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära.

Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter

att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Kommuner kan medfinansiera infrastruktursatsningar

I samband med den statliga infrastrukturplanen 2010–2021 infördes det en möjlighet för privata och offentliga aktörer att medfinansiera infrastruktursatsningar. Det kan ske genom att kommuner, regioner och företag, helt eller delvis, medfinansierar statlig infrastruktur. De transportpolitiska målen ska vara utgångspunkt för prioriteringen av objekt oberoende av om det förekommer medfinansiering eller inte. Kommuner, regioner eller företag har också möjlighet att genom ett lån till staten (s.k. förskottering) stå för investeringskostnaden, mot att staten återbetalar medlen när medel finns tillgängliga. Motivet bakom förskottering är ofta att kommuner, regioner eller företag vill få till stånd en tidigareläggning av en statlig investering som är angelägen för dem. Åtgärderna ska genomföras enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportsystemet och de regionala transportinfrastrukturplanerna.

Enligt Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037 förväntas medfinansieringen från kommuner, regioner och företag komma att uppgå till 23,5 miljarder kronor under planperioden och förskotteringen till 1,5 miljarder kronor.[26]

Dagens tillämpning har kritiserats

Accelerationskontoret har i sitt arbete fått synpunkter från flera kommuner om att de i vissa fall upplever att medfinansieringen och förskotteringen skapar osäkra planeringsförutsättningar. Kommunen kan ha gått in i ett projekt med föreställningen att deras finansieringsinsats skulle hamna på en viss nivå, men funnit att Trafikverket i slutändan har belastat kommunen med en större summa. Här har efterfrågats större tydlighet om förutsättningarna.

Trafikverket har å andra sidan framfört till Accelerationskontoret att verket strävar efter att så långt möjligt informera berörda motpar-

[26] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

ter om vad exempelvis en medfinansieringssituation kan komma att innebära, till exempel vilka investeringsalternativ som krävs och vad olika insatser kan komma att kosta.

Accelerationskontorets bedömning

Den bild Accelerationskontoret fått är att avtalen om medfinansiering visserligen skrivs mellan två parter (Trafikverket och till exempel en kommun), vilka har ett självständigt ansvar att undersöka vad avtalsrelationen innebär. Men samtidigt har Trafikverket inom området infrastrukturinvesteringar ett kraftigt kunskapsöverläge gentemot de flesta enskilda kommuner. Det betyder att Trafikverket har bättre förutsättningar än motparterna att bedöma hur omfattande och resurskrävande olika investeringsåtgärder kan komma att bli.

Enligt Accelerationskontoret talar den ojämlika kunskapsrelationen mellan Trafikverket och kommuner för att Trafikverket bör ha ett särskilt ansvar för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vad de gett sig in på i medfinansieringssituationer. Detta bland annat för att värna statens relation till kommunsektorn. I detta ligger också att Trafikverket enligt vår mening bör stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Det finns inget i Trafikverkets instruktion eller regleringsbrev som skulle hindra myndigheten från att tillämpa ett sådant konsultativt och rådgivande förhållningssätt mot berörda kommuner, snarare uppmuntras och förväntas det som en del av myndighetens uppdrag att nå de transportpolitiska målen genom samverkan med andra aktörer. Trafikverket har också flera uttryckliga uppdrag att arbeta konsultativt och rådgivande gentemot andra myndigheter, kommuner, företag och privatpersoner – särskilt inom områdena kollektivtrafik, väginfrastruktur, regional utveckling och planering av transportinfrastruktur.

Den kritik vi har mött från kommuner om otydliga förutsättningar vid medfinansieringssituationer förtjänar att tas på allvar enligt Accelerationskontoret. Det handlar dock om anekdotisk kunskap, och för att kunna bedöma om kritiken bör föranleda någon justering i regeringens styrning av Trafikverket krävs ett bredare kunskaps-

underlag. Accelerationskontoret föreslår därför att regeringen i ett första steg ger Trafikverket i uppdrag att redovisa sina erfarenheter av arbetet med medfinansiering och förskottering samt vad verket gör för att säkerställa att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket bör i ett sådant uppdrag redovisa en samlad bild av hur kommuner, regioner och andra avtalsparter upplever arbetet med medfinansiering och förskottering. Trafikverket bör också analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

5.7 Frågor kring kompetensförsörjning

Vid stora företagsetableringar och -expansioner skapas i allmänhet många nya arbetstillfällen i det berörda företaget. Det kan ge olika utmaningar kring kompetensförsörjning. Företaget behöver hitta lämplig personal till de nya tjänsterna, i eller utanför kommunen. Om de nyanställda hämtas från befintliga verksamheter på orten, till exempel andra företag eller kommunen, kan det uppstå vakanser som måste fyllas där. De åtgärder som kommunen behöver vidta på grund av etableringen/expansionen kan också ofta vara tids- och arbetskrävande och medföra en belastning på den kommunala administrationen. För kommunen är det även en utmaning att personer som söker sig till nya jobb på orten helst också bör bosätta sig i kommunen, eftersom kommunalskatt betalas där man är folkbokförd.

Som framgått av kapitel 4 har det på senare år diskuterats många åtgärder för att underlätta kompetensförsörjningen till orter med hög efterfrågan men sämre utbud på arbetskraft, vilket bland annat kan vara följden av stora företagsetableringar och -expansioner. Vissa åtgärder har syftat till att underlätta för arbetsgivare, medan andra tagit sikte på individers incitament för att söka arbete och deras anställningsbarhet. Somliga åtgärder har genomförts, medan andra har stannat på idéstadiet. I det följande redovisar Accelerationskontoret några förslag på åtgärder kring kompetensförsörjning, som vi menar både skulle vara förhållandevis enkla att genomföra och kunna under-

lätta situationen i kommuner där det sker stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

5.7.1 Flyttningsbidrag

Accelerationskontorets förslag

En möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl ska införas.

Accelerationskontorets bedömning

I det kommande regeringsuppdraget till Arbetsförmedlingen om att ta fram ett förslag på flyttstöd, kan vägledning ges av den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet. I uppdraget bör Arbetsförmedlingen analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.

Arbetslösa har länge kunnat få stöd att hitta jobb på annan ort

En arbetslös person som ska på anställningsintervju på en annan ort än bostadsorten kan i dag i vissa fall få ersättning för rese- och boendekostnader av Arbetsförmedlingen, med högst 3 600 kronor.[27] Flyttningsbidrag i olika former har en lång historia inom den svenska arbetsmarknadspolitiken. Fram till 2015 fanns även två andra bidrag som avsåg att stimulera arbetslösa att söka arbete på annan ort. Dels ersättning för bohagstransport (om högst 20 000 kronor per tillfälle), dels pendlingsstöd. De tre delarna (ersättning för resa och logi, ersättning för bohagstransport och pendlingsstöd) benämndes samlat för flyttningsbidrag och beviljades av Arbetsförmedlingen.

Enligt den förordning där flyttningsbidrag reglerades gällde att bidrag endast fick lämnas vid sådana förflyttningar som var arbetsmarknadspolitiskt motiverade och bara till en person som var eller riskerade att bli arbetslös, var inskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och inte bedömdes kunna få arbete

[27] Förordning (2015:500) om resebidrag.

på eller nära hemorten.[28] Därtill fanns vissa åldersgränser och andra förbehåll för att kunna få de olika bidragen. I förordningen angavs i övrigt inga riktlinjer om vart flytten skulle ske.

Syftet med flyttningsbidragen var att stimulera geografisk rörlighet och en flexibilitet på arbetsmarknaden och på så sätt minska arbetslösheten och motverka arbetskraftsbrist. Beträffande ersättningen för bohagstransport ansågs att det var viktigt med ett stöd som avlägsnade direkta hinder i form av kostnader för bohagstransport för den som var arbetslös och tog ett arbete utanför normalt pendlingsavstånd för att komma ur sin arbetslöshet.[29]

Önskemål om ett nytt flyttningsbidrag har framförts

Olika aktörer har i utredningsarbetet framfört att flyttningsbidrag av det tidigare slaget på nytt borde införas, bland annat i syfte att stimulera inflyttning till kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Som nämndes i avsnitt 4.3.5 meddelade regeringen också i mitten av april 2026 att Arbetsförmedlingen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Tanken är att stödet ska vara generellt och inte enbart för de som vill flytta norrut. Arbetsförmedlingens uppdrag ska redovisas till regeringen i början av 2027.

Mot införandet av ett nytt flyttningsbidrag har å andra sidan anförts att exempelvis ersättningen för bohagstransport i den gamla ordningen tenderade att utnyttjas av personer som ändå hade bestämt sig för att flytta till den nya orten, det vill säga att bidragets stimulerande effekt i praktiken var liten.[30]

Accelerationskontorets bedömning

I de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner råder inte sällan underskott på arbetskraft, medan det finns andra kommuner runt om i landet som har hög arbetslöshet.

[28] Förordning (1999:594) om flyttningsbidrag, 3 a §.
[29] SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.
[30] Enligt en studie av Riksrevisionsverket från 2001 trodde exempelvis 85 procent av dem som fick ersättning 1999 att de skulle ha flyttat även utan ekonomisk ersättning. Riksrevisionsverket (RRV 2001:20) Arbetsförmedlingens arbete med geografisk rörlighet, här refererad från SOU 2003:37 Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt.

I syfte att minska denna obalans finns det enligt Accelerationskontoret skäl att stärka incitamenten för arbetslösa att söka arbete på annan ort. Det kan ge flera positiva effekter, dels att individen kan gå från arbetslös och bidragstagande till arbetande och skattebetalare, dels att underskottet på arbetskraft på den nya orten kan reduceras. Eftersom de kommuner som tar emot stora etableringar och expansioner ofta också har behov av att fler personer bosätter sig i kommunen – för att kommunens skatteintäkter ska kunna öka – menar vi att de stärkta incitamenten då inte bara bör ta sikte på anställning utan även bosättning.

Mot denna bakgrund menar vi att det finns skäl att på nytt införa en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl, motsvarande det stöd som fanns fram till 2015. För det talar också att en motsvarande möjlighet i dag finns vid flytt om man får jobb i ett annat land inom EU/EES-området (via den s.k. EURES Targeted Mobility Scheme), såväl till som från Sverige, men alltså inte vid flytt inom landet.

Jämfört med det samlade flyttningsbidrag som fanns fram till 2015 ser vi däremot inte skäl att åter införa det pendlingsstöd som tidigare fanns, eftersom ambitionen bör vara att också stimulera till bosättning på den nya arbetsorten. Beträffande resebidrag vid anställningsintervju bör rimligen dagens regler fortsatt gälla.

Regleringsmässigt menar vi att den förordning som fanns fram till 2015 kan vara förlaga för en återinförd ersättning för bohagstransport. Viss modernisering lär dock krävas. Bland annat kan bidragets storlek behöva justeras med hänsyn till den inflationsutveckling som varit sedan bidraget avskaffades 2015, vilket lämpligen kan ske med utgångspunkt i prisbasbeloppets utveckling. Eftersom bidraget enligt vår mening i första hand bör stimulera flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov, behöver Arbetsförmedlingen även kunna väga in detta i sin bidragsbedömning. Att i förordning reglera att flyttbidrag enbart får beviljas till arbetslösa som söker och antar arbete i omställnings- och etableringskommuner kan dock eventuellt anses oproportionerligt och i strid med EU-rättens krav på fri rörlighet.

När arbetet med Accelerationskontorets tilläggsuppdrag befann sig i slutskedet, meddelade regeringen i mitten av april 2026 att den ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. Vi menar att den analys som redovisas ovan, liksom det förslag

till förordning som vi lämnat i avsnitt 1.4, kan ge vägledning för Arbetsförmedlingens uppdrag. Accelerationskontoret anser också att Arbetsförmedlingen i uppdraget bör analysera om och hur bidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.

5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Accelerationskontorets förslag

Det förslag som Yrkesvuxutredningen lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, ska genomföras.

Förslag har tidigare lämnats kring utbildningsbehov vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

För drygt två år sedan lämnade den s.k. Yrkesvuxutredningen sitt betänkande.[31] Den skulle bland annat se över hur yrkesutbildningen inom kommunal vuxenutbildning (komvux) kan bli mer effektiv och anpassad efter de behov som finns, både på arbetsmarknaden och hos individer. I uppdraget ingick även att bedöma hur statsbidraget för regionalt yrkesvux (yrkesutbildningar på gymnasienivå) kan förändras för att bättre kunna möta stora och snabbt uppkomna utbildningsbehov lokalt och regionalt.

Yrkesvuxutredningen pekade på vissa situationer då nuvarande statsbidrag för regionalt yrkesvux inte räcker till för att möta de utbildningsbehov som uppstår, till exempel vid stora företagsetableringar och -expansioner och när stora arbetsplatser läggs ned. På kort tid kan det då uppstå stora, men tillfälliga utbildningsbehov, vilka enligt utredningen kan kräva riktade statliga satsningar på yrkesutbildning inom komvux, utöver det ordinarie statsbidraget för yrkesvux. Utredningen föreslog att det därför ska införas en möjlighet till extra

[31] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning.

Yrkesvuxutredningen föreslog att Skolverket ska fördela den extra tilldelningen av statsbidrag efter beslut av regeringen, och att bidraget ska lämnas direkt till huvudman för utbildningen. Det föreslogs handla om en statligt finansierad utbildning, utan krav på kommunal medfinansiering och utan att interkommunal ersättning lämnas. Arbetslivet (företag, arbetsgivar- eller branschorganisationer) bör dock kunna bidra till finansieringen. Statsbidraget för en årsstudieplats ska fastställas av Skolverket. Vidare föreslogs att undantag vid situationer med särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov ska kunna göras från skollagens regler om prioritering av utbildningsbehov. Hänsyn ska få tas till de sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, utifrån om man 1. arbetar eller nyligen arbetat inom det yrkesområde den sökta utbildningen avser, 2. arbetar eller nyligen arbetat inom ett annat yrkesområde, eller 3. har en slutförd gymnasial utbildning. Ansökningar från vuxna om att delta i komvux vid särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov föreslogs också gå direkt till den huvudman som anordnar utbildningen, även om den sökande har en annan hemkommun. Det bedömdes ge en förenklad och snabbare hantering av ansökningar om att delta i utbildning.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret saknar närmare uppgift om och när ovanstående förslag kan komma att genomföras. Enligt det ansvariga departementet (Utbildningsdepartementet) bereds dock utredningens lagförslag i Regeringskansliet.

Accelerationskontoret förordar dock att regeringen genomför Yrkesvuxutredningens förslag angående möjligheter att snabbt möta nya stora utbildningsbehov i samband med exempelvis stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Vi bedömer att de föreslagna åtgärderna skulle ge kommuner bättre förutsättningar för att hantera utbildningsbehoven i sådana situationer.

Eftersom Yrkesvuxutredningen redovisade hur förslaget bör regleras, och frågan bereds i Regeringskansliet, ser vi inte skäl att ta fram ett eget författningsförslag avseende denna fråga.

5.7.3 Nedskrivning av studieskulder

Accelerationskontorets förslag

Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned sina studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisat.

En möjlighet att skriva av studieskulder vid arbete och bosättning i vissa kommuner har tidigare diskuterats

Ett sätt att underlätta rekrytering av akademiskt utbildade personer till kommuner som har underskott av sådan arbetskraft, kan vara att erbjuda nedskrivning av studieskulder. En sådan modell finns sedan länge i Norge, som en del i ett större regionalpolitiskt stödpaket riktat till den nordligaste delen av Norge. Som framgått av kapitel 4 har ett par tidigare statliga utredningar (Landsbygdskommittén 2017[32] och Kommunutredningen 2020[33]) föreslagit att ett system med nedskrivning av studieskulder för vissa grupper bör övervägas även i Sverige.

Båda de tidigare utredningarna hade utgångspunkten att stötta gles- och landsbygdskommuner med särskilt stora utmaningar inom kompetensförsörjning. Landsbygdskommittén föreslog att regeringen borde utreda om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för dem som bor och är yrkesaktiva i 23 kommuner med extra stora utmaningar. Kommunutredningen föreslog att regeringen skulle ta initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder som administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) och som avser studier som ingår i en utfärdad akademisk examen, för personer som är bosatta och yrkesverksamma i någon av de 60 kommuner som tillhör kategorierna avlägsna och mycket avlägsna landsbygds-

[32] SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.
[33] SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.

kommuner. I båda utredningarna var en stor andel av de utpekade kommunerna hemmahörande i norra och mellersta Sverige.

De två tidigare utredningarna lämnade alltså olika förslag om hur många kommuner som borde omfattas av modellen med möjlighet till nedskrivning av studieskulder. I övrigt var deras förslag om systemets utformning i huvudsak likalydande. Båda utredningarna menade att de personer som kan komma i fråga ska vara både bosatta och anställda hos en arbetsgivare i någon av de utpekade kommunerna. Kommunutredningen framhöll därtill att de studielån som kan komma i fråga för nedskrivning ska avse högskolestudier, att studierna bör ha lett till en utfärdad akademisk examen, och att det ska krävas en minsta tjänstgöringsgrad (exempelvis minst 50 procent) för att få möjlighet till nedskrivning. Båda utredningarna ansåg också att nedskrivning av studieskulder lämpligen skulle kunna ske med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år.

Som framgått av kapitel 4 har det dock inte införts något system med nedskrivning av studieskulder av de skäl som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen. Däremot kan nedskrivning av studieskulder ske av andra skäl. Exempelvis föreslog en s.k. bokstavsutredare i oktober 2025 en modell för nedskrivning av studielån i syfte att den som genomgått en polisutbildning ska få sin utbildning betald.[34]

Nedskrivning av studieskulder för att underlätta för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Rimligen skulle kompetensförsörjningen i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner kunna underlättas om det införs en möjlighet för akademiskt utbildade personer att skriva ned studieskulder. Syftet med en sådan åtgärd skulle dock vara ett annat än i de tidigare utredningarna. Här handlar det inte om att stötta gles- och landsbygdskommuner med särskilt stora utmaningar, utan om att underlätta kompetensförsörjningen i etablerings- och omställningskommuner.

Givet detta kan det av flera skäl bli svårare att entydigt avgränsa den grupp av kommuner som bör omfattas av åtgärden. De kommu-

[34] Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

ner som lyftes fram av Landsbygdskommittén och Kommunutredningen är förhållandevis geografiskt sammanhållna och står inför utmaningar som är relativt beständiga över tid. Stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan däremot i princip ske i vilken kommun som helst i landet och medför i allmänhet en dynamisk utvecklingsprocess för den berörda kommunen.

I syfte att så långt möjligt försöka beakta dessa förutsättningar, menar vi att följande kriterier och villkor borde vara styrande om man vill skapa en möjlighet till nedskrivning av studieskulder vid arbete och bosättning i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner:

- Kommunen bör präglas av låg arbetslöshet, eftersom ett syfte är att öka utbudet av akademiskt utbildade personer i kommuner med underskott på sådana. Vad som bör definieras som låg arbetslöshet kan variera över tid. Givet nuvarande arbetslöshetsläge skulle dock en lämplig gräns för låg arbetshetslöshet i en kommun kunna anges till högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Med en sådan gräns skulle för närvarande (per december 2025) ett knappt 20-tal kommuner omfattas, varav omkring en tredjedel finns i Västerbottens- eller Norrbottens län.
- I kommunen bör det förekomma påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Dessa bör också vara viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, och i första hand avse industriinvesteringar. Ett riktmärke för stor i sammanhanget kan exempelvis anges i termer av företagets investeringskostnad och/eller rekryteringsbehov. Inspiration kan till exempel sökas i hur Business Sweden definierar så kallade High Potential Investments (HPI), vilka som utgångspunkt bör omfatta minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, även om lägre nivåer kan accepteras beroende på investeringens karaktär.[35] Av det knappa 20-tal kommuner som nämns i föregående punkt lär åtminstone en tredjedel bortfalla med ett liknande storlekskriterium.
- Vad gäller vilka personer som bör kunna omfattas av nedskrivningsmöjligheten, så bör de två tidigare utredningarnas kriterier användas. Personer som kan få möjlighet att skriva ned sina studie-

[35] Se till exempel Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

skulder bör därmed vara bosatta och anställda hos en arbetsgivare i någon av de utpekade kommunerna, ha studielån som avser högskolestudier med färdig examen, och arbeta minst 50 procent. Rätten att skriva ned studieskulderna bör upphöra om man flyttar från kommunen eller arbetar mindre än 50 procent.

- Alla typer av akademiska utbildningar och arbeten bör ingå. Kompetensförsörjningsbehoven är i allmänhet breda i de berörda kommunerna, med underskott både i det direkt investerande företaget och hos andra såväl privata som offentliga arbetsgivare (inte minst då anställda hos dessa kan välja att söka sig till det företag som etablerar sig eller expanderar). Det talar för att det inte bör göras någon avgränsning till vissa arbetsgivare eller yrkeskategorier.
- I likhet med vad som föreslogs i de två tidigare utredningarna kan nedskrivning av studieskulder lämpligen ske med 10 procent per år, men högst 30 000 kronor och minst 3 000 kronor per person och år. Det kan dock finnas skäl att justera beloppen med hänsyn till den inflation som varit sedan 2020 – lämpligen med utgångspunkt i prisbasbeloppets utveckling.
- Eftersom såväl arbetslöshetsnivå som förekomsten av påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller -expansioner kan variera över tid, bör sammansättningen av kommuner som omfattas av åtgärden ses över löpande och beslutas för två år i taget. En person som i ett tidigare skede bedömts ha rätt till nedskrivning av sin studieskuld bör dock få fortsätta med detta även om kommunens status förändras.

Accelerationskontorets bedömning

Accelerationskontoret anser att det finns skäl att införa en möjlighet till nedskrivning av studieskulder för personer som arbetar och är bosatta i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. I detta syfte bedömer vi att den modell som beskrivits ovan skulle vara lämplig att införa.

Innan en möjlighet till nedskrivning av studieskulder kan genomföras, behöver dock de närmare förutsättningarna utredas mer i detalj. Accelerationskontoret föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning kring frågan om det ska bli möjligt att minska studieskul-

derna för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Utredningen bör ta sin utgångspunkt i den modell vi skisserat ovan.

5.8 Sammanfattande kommentarer

Fler statliga åtgärder behövs – våra förslag bör ha effekt

Accelerationskontoret kan konstatera att det finns många fall runt om i landet av att kommuner attraherar och tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kommunerna möter dock många utmaningar i detta arbete. Och det finns tecken på en ökad osäkerhet bland kommunerna vad gäller viljan att ta emot stora etableringar och expansioner.

Inom många områden vidtas statliga åtgärder som bidrar till att underlätta för kommunerna att ta emot stora etableringar och expansioner. En del av dessa åtgärder har funnits länge och har ofta skapats av andra skäl än att underlätta kommuners mottagande av stora företagsetableringar och -expansioner, medan andra åtgärder tillkommit de senaste åren och mer specifikt med detta syfte.

Enligt Accelerationskontorets bedömning är de statliga insatser som i dag görs för att underlätta kommuners mottagande av stora etableringar och expansioner inte tillräckliga, utan vi ser behov av ytterligare insatser. Grunden för detta är att staten vill att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Eftersom alla företagsinvesteringar per definition sker på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner, är det därför ur statens perspektiv också viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringen kräver från kommunens sida.

Enligt Accelerationskontoret krävs det en ganska bred palett av åtgärder för att på lämpligt sätt stötta kommuner i deras arbete med att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Detta då de utmaningar som finns dels är av flera olika slag, dels ser olika ut i olika kommuner.

Mot denna bakgrund har Accelerationskontoret i detta kapitel lämnat förslag på ett antal åtgärder som vi bedömer skulle vara både verkningsfulla och lämpliga att genomförbara. Vi bedömer att dessa åtgärder sammantaget skulle förbättra kommunernas förutsättningar för att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Mer långtgående stöd torde kräva andra typer av insatser

Vår analys har främst utgått från hur dagens reglering och organisation ser ut och är tänkt att fungera. Givet det är vår bild att det i huvudsak inte föreligger några systemfel, utan i stort utför myndigheter med flera de uppdrag som regeringen har gett dem.

Även inom ramen för det befintliga systemet ser vi dock behov av att förändra vissa regler och arbetssätt, och våra förslag tar sikte på detta. Vi har även identifierat andra tänkbara åtgärder av liknande karaktär som de vi redovisar, men som skulle kräva en mer omfattande utredning, med ett bredare samhällsperspektiv, än vad som rymts i Accelerationskontorets tilläggsuppdrag.

Samtidigt menar Accelerationskontoret att om riksdag och regering på ett mer genomgripande sätt skulle vilja förbättra kommunernas förutsättningar för att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, så skulle det sannolikt kräva mer långtgående förändringar och en annan styrning från riksdag och regering av statens agerande gentemot kommunerna.

Sådana mer långtgående förändringar skulle exempelvis kunna avse ett område som Accelerationskontoret enligt tilläggsdirektivet uttryckligen inte ska behandla, nämligen skatteområdet. I våra kontakter med kommuner och andra aktörer har dock flera tänkbara skatterelaterade förändringar påtalats som sannolikt skulle underlätta för kommuner som vill ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Däribland att göra justeringar av det kommunala utjämningssystemet så att mer av ökade skatteintäkter i samband med stora företagsetableringar och företagsexpansioner stannar i kommunen, att bredda den lokala skattebasen genom att ge den lokala nivån möjlighet att beskatta fastigheter och eventuellt även

naturresurser, och att förändra momsreglerna på bostäder för att möjliggöra avdrag av moms på bostäder byggda i kommunal regi.

Eftersom tilläggsdirektivet uttryckligen anger att våra åtgärdsförslag inte ska omfatta skatteområdet, så har Accelerationskontoret inte närmare analyserat förutsättningarna för dessa och liknande idéer. Vi menar dock att det finns skäl att ta med även detta perspektiv i den fortsatta diskussionen.

6 Konsekvensbeskrivningar

Detta kapitel behandlar konsekvenserna av våra förslag. Det följer indelningen i förordningen (2024:183) om konsekvensutredning. Fokus är dock på ekonomiska aspekter, då tilläggsdirektivet anger att vi i första hand ska analysera förslagens offentligfinansiella och samhällsekonomiska effekter och föreslå finansiering om de innebär offentligfinansiella kostnader. Vidare analyseras om förslagen påverkar skatteområdet samt om EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra dem.

6.1 Aktuellt problem och eftersträvad förändring

Regeringen vill att det i Sverige ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Alla företagsinvesteringar sker per definition på en geografisk plats som hör till en eller flera kommuner. För att fler stora företagsetableringar och -expansioner ska komma till stånd, krävs därför att det råder goda förutsättningar för kommuner att ta emot dem.

Problemet är dock att kommunerna upplever olika typer av utmaningar som försvårar deras mottagande av stora etableringar och expansioner, vilket vår utredning visat. Givet den intresseinriktning regeringen uttalat, redovisar vi därför förslag på statliga åtgärder inom flera sakområden. Enskilt och samlat antas de föreslagna åtgärderna komma att minska kommuners utmaningar i samband med att företag etablerar sig eller expanderar på orten.

Den förändring som eftersträvas är därmed att kommunerna ska få lättare, och bli mer villiga, att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Om ingen åtgärd vidtas, kvarstår de utmaningar som våra förslag förväntas bidra till att reducera. Eftersom det i dag – med rådande förutsättningar – sker många stora företagsetableringar och företagsexpansioner runt om i landet, får antas att företagens investeringsverksamhet inte kommer att upphöra även om våra förslag inte genomförs. Men den potential som finns för att det ska ske fler stora etableringar och expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, lär däremot inte kunna realiseras i samma grad. Därtill finns tecken på att kommuner i ökande utsträckning tvekar inför framtida etableringar. Om utredningens förslag inte genomförs finns skäl att tro att denna tvekan förstärks ytterligare. Till det bidrar då också att regeringens tilläggsuppdrag till Accelerationskontoret och vårt arbete med detta, har skapat en förväntan hos kommunerna att staten ska vidta åtgärder på området.

Givet de förutsättningar och restriktioner som gällt för utredningsarbetet, kan vi inte se några uppenbara alternativ för att uppnå den önskade förändringen. Om vårt uppdrag även gett mandat att överväga åtgärdsförslag som omfattar eller påverkar skatteområdet, så hade vi förmodligen kunnat identifiera fler verkningsfulla åtgärder än de nu föreslagna. Till exempel kan noteras att storleken på det sannolikt viktigaste incitamentet för kommuner att ta emot stora etableringar och expansioner, det vill säga möjligheten att öka de kommunala skatteintäkterna, påverkas av det kommunala utjämningssystemets nuvarande utformning. Därtill har vi avstått från att analysera och föreslå åtgärder som skulle gå starkt emot rådande politiska klimat, till exempel eventuella idéer om minskat försörjningskrav för arbetskraftsinvandring. Det kan dock antas att det bland sådana tänkbara åtgärder finns flera som – allt annat lika – på ett verkningsfullt sätt skulle kunna bidra till att minska utmaningarna för kommuner som önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner.

6.2 Översiktlig redogörelse för förslagen

Samtliga förslag i delbetänkandet rör statliga åtgärder med syfte att minska de utmaningar som kommuner har att hantera när de vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner

som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Förslagen berör nedanstående sakområden.

Frågor kring investeringsfrämjande

- Accelerationskontoret bedömer att det förslag som lämnas om en statlig rådgivningsfunktion (se nedan) kommer att underlätta för kommuner i hela den process som krävs för att kunna ta emot en stor företagsetablering eller företagsexpansion, det vill säga från attraherande insatser, över mottagningsinsatser, till färdig etablering och verksamhet i drift. Eventuellt kan det finnas skäl för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka investeringsfrämjandet på i synnerhet lokal och regional nivå.

Stöd och rådgivning från statens sida

- Det ska inrättas en permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Business Sweden ska ges i uppdrag att ansvara för funktionen. Den närmare inriktningen och finansieringen av uppdraget ska anges i det årliga riktlinjebrevet till Business Sweden som regeringen beslutar om. I uppdraget ska inledningsvis ingå att i samråd med andra berörda aktörer definiera kriterier för i vilka situationer mer aktiv rådgivning och stöd ska kunna erbjudas till enskilda kommuner. Vid behov ska även andra berörda myndigheter delta i arbetet, vilket regeringen ska ange i respektive myndighets instruktion eller regleringsbrev.

Allmän ekonomisk riskavlastning

- Det bör inte införas en statlig kreditgaranti som verktyg för att hantera den flerdimensionella risk som kan föreligga för kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.
- En incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan be-

höva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksamhet som underlättar mottagandet av berörda etableringar eller expansioner. För incitamentspengen bör en ram på 200–250 miljoner kronor avsättas under fem år. Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera pengen.

Behov av insatser inom vissa sakområden

- Frågor kring bostadsbyggande
  - En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med hyresförlustgaranti.
  - Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år. Boverket ska ges i uppdrag att administrera systemet med räntebidrag.
- Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur
  - I den nationella planen för transportinfrastruktur ska det införas en tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen i tillväxtpotten ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen. Trafikverket ska ges i uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen ur tillväxtpotten och hur den bedömande gruppen bör se ut. Uppdraget

ska genomföras i samråd med SKR, andra berörda myndigheter och relevanta företrädare för näringslivet.

– Trafikverket ska ges i uppdrag att ge en samlad lägesredovisning av hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar samt vad verket gör för att säkerställa att det råder tydliga avtalsvillkor och att motparterna är införstådda med vilka konsekvenser sådana avtal kan innebära. Trafikverket ska även analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.

Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

- Accelerationskontoret föreslår att det ska införas en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Regeringen har nyligen aviserat att Arbetsförmedlingen ska ges i uppdrag att ta fram ett förslag på flyttstöd. I det uppdraget kan vägledning ges av den analys och det författningsförslag vi redovisar i delbetänkandet. Vi anser att Arbetsförmedlingen i uppdraget även bör analysera om och hur flyttbidraget kan utformas så att det i första hand inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov.
- Det förslag som Yrkesvuxutredningen lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, ska genomföras.
- Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned sina studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. En utredning ska tillsättas för att analysera de närmare förutsättningarna, med utgångspunkt i den modell för nedskrivning av studieskulder som Accelerationskontoret redovisat.

6.3 Påverkan på den kommunala självstyrelsen

Samtliga förslag som lämnas i delbetänkandet berör kommuner direkt eller indirekt. Genomgående syftar förslagen till att underlätta för kommuner att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. I den meningen förväntas samtliga förslag medföra positiva effekter för kommunerna.

Enligt Accelerationskontorets bedömning medför inget av förslagen att den kommunala självstyrelsen inskränks. Förslagen bedöms heller inte innebära några förändringar av kommunala befogenheter eller skyldigheter eller av grunderna för kommunernas eller regionernas organisation eller verksamhetsformer.

6.4 Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Som nämndes i kapitlets inledning anges i tilläggsdirektivet att vi i första hand ska belysa olika ekonomiska konsekvenser av förslagen.

6.4.1 Påverkan på skatteområdet

I tilläggsdirektivet anges att eventuella åtgärdsförslag som lämnas av Accelerationskontoret inte ska omfatta skatteområdet. Vi ska därför särskilt säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet.

I arbetet med tilläggsuppdraget har vi betraktat ovanstående som en given restriktion. Vi har därför varken närmare analyserat eller lämnat några förslag som påverkar skatteområdet.

6.4.2 Offentligfinansiella effekter och kostnader

I analysen av förslagens offentligfinansiella effekter och kostnader har vi först sökt uppskatta förslagens bruttokostnader, det vill säga oavsett om de medför en offentligfinansiell effekt eller ej. Beräkningarna redovisas nedan. Förslag eller bedömningar utan sådana konsekvenser har här utelämnats.

Permanent statlig funktion för att förbättra statens stöd och rådgivning till kommuner

Den statliga rådgivningsfunktionen, som Business Sweden föreslås ansvara för, ska arbeta dels med allmän rådgivning (kunskaps- och erfarenhetsbank), dels mer specifik rådgivning (aktiv rådgivning och stöd till utvalda kommuner). Den allmänna rådgivningen bedöms kosta cirka 3–5 miljoner kronor per år och den mer specifika cirka 5–7 miljoner kronor per år (behoven kan variera över tid). Det lär även krävas cirka 2 miljoner kronor för att starta upp funktionen. Vi utgår från att regeringen tillför medel till Business Sweden motsvarande uppdragets kostnad.

Incitamentspeng för kommunala åtgärder vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Vi föreslår att det för bidraget avsätts en ram på 200–250 miljoner kronor under fem år, det vill säga 40–50 miljoner kronor per år.

Tillväxtverket föreslås få i uppdrag att administrera incitamentspengen. De arbetsuppgifter som därvid uppstår – bland annat för fördelning, administration och uppföljning – bör kunna hanteras inom ramen för myndighetens nuvarande organisation, utan att förvaltningsanslaget tillförs ytterligare medel.

Hyresförlustgaranti för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner

Enligt Boverket behöver det totalt byggas 523 000 nya bostäder under de kommande tio åren, det vill säga i genomsnitt cirka 52 000 per år.[1] Om man antar att fördelningen i denna byggnation kommer att bli densamma som i det befintliga bostadsbeståndet[2], skulle det per år handla om ungefär 21 000 småhus, 26 000 lägenheter i flerbostadshus (varav 15 000 hyresrätter och 11 000 bostadsrätter e.d.) och 5 000 lägenheter i specialbostäder med mera.

Enligt Boverkets rapport kommer det mesta av nyproduktionen att ske i storstadsregionerna och andra stora kommuner i södra Sverige.

[1] Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.
[2] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Boende i Sverige”, uppdaterad 2025-04-24.

De kommuner som står i fokus för vårt tilläggsuppdrag (de som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner) återfinns dock främst i andra delar av landet. Den troliga utvecklingen i dessa kommuner är dock svår att bedöma utifrån Boverkets rapport, då den baseras på framskrivningar av befolkningen i Sveriges kommuner utifrån historisk utveckling, men utan beaktande av planerade företagsetableringar såsom exempelvis industrisatsningarna i Norrland. Vilken påverkan dessa industrisatsningar kan få på befolkningsutvecklingen och byggbehoven, beaktas därför inte i rapporten, och den visar därmed på ett litet byggbehov i Norrbotten och Västerbotten. Andra studier har pekat på ett mycket betydande behov av nya bostäder i dessa delar av landet. Det är därför svårt att säga exakt hur stor andel av kommande års nybyggnation som kan förväntas ske i de kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. Utifrån de erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet, antar vi dock att ett antal motsvarande cirka 10 till 15 procent av det av Boverket uppskattade behovet av nyproducerade bostäder kommer att uppföras i dessa etablerings- och omställningskommuner, det vill säga cirka 5 000 till 7 500 per år. Vi antar även att fördelningen bland de nybyggda bostäderna i de berörda kommunerna blir lika som dagens fördelning i landets totala bostadsbestånd. Det årliga tillskottet av 5 000 till 7 500 nya bostäder i etablerings- och omställningskommunerna antas därmed bestå av cirka 2 200 till 3 400 småhus, cirka 1 600 till 2 400 hyreslägenheter och cirka 1 100 till 1 700 bostadsrättslägenheter e.d.

Vårt förslag till hyresförlustgaranti bygger i valda delar på det förslag som lämnades av utredaren (Peter Larsson) med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län.[3] Enligt hans förslag ska hyresförlustgarantin täcka högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, men gradvis trappas ned. År 1–5 ska garantin ersätta 50 procent av hyresförlusterna, för att därefter minska med 5 procentenheter per år. Vi har utgått från samma modell.

En garantitagare kan härmed ingå i systemet upp till 14 år. Från det år systemet införs kommer också en gradvis upptrappning att ske, i så måtto att endast det första årets garantitagare finns med år 1, år 2 kan däremot både år 1 och år 2:s garantitagare finnas med, och

[3] Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

år 3 såväl år 1, 2 som 3, etcetera. År 1 lär garantiutbetalningarna därmed bli ganska små. Men när systemet är fullt utbyggt kan det i princip finnas årskullar på varje avdragsprocent i ”garantitrappan”, vilket medför klart större samlade garantiutbetalningar.

För att beräkna hur stort hyresbortfall den föreslagna hyresförlustgarantin skulle behöva täcka per år, har vi utgått från genomsnittet i riket 2024 avseende nyproducerade lägenheters storlek (53 kvm) och årshyra (2 326 kronor per kvm)[4] samt antagit en vakansgrad bland de aktuella hyresbostäderna på fem procent. Vi har även antagit att nybyggnadstakten är konstant över åren, att det tecknas garantier för samtliga de hyreslägenheter som byggs ett visst år, och att de som omfattas av garantiutbetalningar ett visst år sedan stannar kvar i systemet under samtliga år. Dessa tre antaganden torde innebära en viss överskattning, men å andra sidan kompenserar det för om vi skulle ha underskattat vakansgraden.

Givet den garantinivå som förslaget bygger på, och med beaktande av antagandena ovan, skulle garantiutbetalningarna år 1 komma att ligga på cirka 5 till 7 miljoner kronor för de två antagna byggvolymerna, för att från år 14 och framåt ligga på cirka 45 till 65 miljoner kronor per år.

Som framgått av kapitel 4 får den som vill ha en garanti för att skydda sitt åtagande normalt betala en avgift för detta till den som ställer ut garantin. Avgiften sätts vanligen i relation till storleken på den aktuella risken, men i vissa fall kan det anses lämpligt att sätta en lägre avgift än den förväntade kostnaden. Då uppkommer en statlig subvention motsvarande den uteblivna avgiftsintäkten. Utredaren Peter Larsson föreslog att garantiavgiften skulle subventioneras och sättas på en nivå som skulle gälla om motsvarande garanti skulle kunna ställas ut på orter som har en historiskt sett mer stabil bostadsmarknad. Vi har utgått från hans förslag i denna del. Även med en subventionerad avgift får dock förutsättas att statens nettoutgift i praktiken blir betydligt mindre än den årliga utgift som anges ovan, åtminstone sett över en längre tidsperiod än ett år.

Det tillkommer även vissa kostnader för Boverket, dels för löpande administration (vi har antagit 1 miljon kronor per år), dels initialt för att informera om garantin med mera (vi har antagit 2 miljoner kronor för detta). Boverket förväntas dock kunna inkludera dessa kost-

[4] Uppgifter om storlek och årshyra hämtade från Statistiska centralbyrån ”Stor ökning av hyror i 2024 års nyproducerade hyreslägenheter”, Statistiknyhet från SCB 2025-10-03.

nader i garantiavgiften, varför det inte uppstår någon offentligfinansiell effekt. Boverket kan också behöva tillföras anslagsmedel för att täcka den subventionerade delen av garantiavgiften.

Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner

Som sades ovan antar vi att det under de kommande tio åren kommer att byggas cirka 2 200 till 3 400 nya småhus per år i de etablerings- och omställningskommuner som berörs av förslaget om ett räntebidrag till privatpersoner som där bosätter sig i nya småhus.

Kostnaden för att bygga ett småhus varierar beroende på bland annat geografisk belägenhet, markkostnad, markförhållanden, husets storlek, materialval, standard och entreprenadform. Det är därför svårt att ange en exakt siffra för hur mycket ett nybygge sammantaget kostar. Utifrån de uppgifter vi kunnat hitta antar vi dock att den totala kostnaden (inklusive mark-, material- och byggkostnader med mera) för att producera ett standardhus på 100–150 kvadratmeter i dag i genomsnitt ligger på cirka 4,5–7,5 miljoner kronor.

För att beräkna räntekostnaden för ett genomsnittligt nytt småhus har vi vidare utgått från att man ligger på den högsta möjliga belåningsgraden (85 procent av marknadsvärdet, vilket vi här satt lika med produktionskostnaden) och att den genomsnittliga räntenivån för närvarande ligger på 3 procent. Härmed uppskattas den årliga räntekostnaden ligga mellan cirka 115 000 och 190 000 kronor, eller per månad mellan cirka 9 500 och 15 000 kronor.

Som framgått är vårt förslag att räntebidraget bör uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Det innebär att den som har en månatlig räntekostnad på högst 10 000 kronor kommer att få ett bidrag på fem procent av den faktiska räntekostnaden, medan de däröver får takbeloppet 500 kronor per månad. Enligt förslaget ska bidraget kunna ges under en period av högst fem år.

För att uppskatta kostnaden för räntebidraget har vi utgått från att samtliga nybyggda småhus i de berörda etablerings- och omställningskommunerna omfattas (det vill säga att systemet årligen tillförs cirka 2 200 till 3 400 nya småhus) och att samtliga får maxbeloppet 500 kronor per månad.

Genom att bidraget föreslås gälla under en femårsperiod, kommer det att ske en gradvis upptrappning av den totala utgiften för bidraget. År 1 omfattas endast det årets bidragstagare, sedan tillkommer en ytterligare årskull för varje år fram till år 5, varefter denna nivå är den maximala för kommande år.

Givet dessa antaganden bedöms statens utgift för räntebidraget ligga på mellan cirka 13 och 20 miljoner kronor år 1 och på mellan cirka 65 och 100 miljoner kronor per år från år 5 och framåt.

Det tillkommer även vissa kostnader för Boverket, dels för löpande administration (vi har antagit 1 miljon kronor per år), dels initialt för att informera om garantin med mera (vi har antagit 2 miljoner kronor för detta). Boverket kan behöva motsvarande tillskott på sitt förvaltningsanslag.

Tillväxtpott för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagande av stora etableringar och expansioner

Tillväxtpotten föreslås ligga på samma nivå som den näringslivspott som i dag finns i den nationella planen för transportinfrastrukturen[5], det vill säga 1,2 miljarder kronor för perioden 2026–2037 eller motsvarande 100 miljoner kronor per år.

Uppdrag till Trafikverket att redogöra för hur arbetet med medfinansiering och förskottering fungerar

Vi antar att utredningsuppdraget kommer att kräva arbete av två kvalificerade handläggare under totalt tre månaders effektiv arbetstid samt viss administration. Totalt bedöms kostnaderna för uppdraget komma att uppgå till 0,5 miljoner kronor.

Ersättning för bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadsskäl

Det bidrag till bohagstransport vid flytt av arbetsmarknadspolitiska skäl, som gällde enligt förordning (1999:594) om flyttningsbidrag, föreslås återinföras. Bidragets storlek bör dock justeras med hänsyn till inflationsutvecklingen sedan denna förordning upphörde 2015.

[5] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Vi har antagit att flyttströmmarna i första hand kommer att gå från orter med hög arbetslöshet i södra Sverige till etablerings- och omställningskommuner med underskott på arbetskraft, vilka främst finns i de norra delarna av landet. Tillväxtanalys har uppskattat att det kommer att finnas ett arbetskraftsunderskott motsvarande cirka 50 000–60 000 arbetstillfällen i Norrbottens och Västerbottens län fram till 2035.[6] Eftersom etablerings- och omställningskommuner finns i flera län än dessa två antar vi att det totala underskottet kommer att ligga på 75 000–90 000 obesatta arbetstillfällen vid den aktuella tiden, eller motsvarande 7 500 till 9 000 per år med ett antagande om en likformig utvecklingskurva.

Det är dock osannolikt att hela det ovanstående arbetskraftsbehovet skulle komma att täckas av personer som flyttar från orter med hög arbetslöshet i övriga landet. För beräkningen har vi antagit att behovet till tio procent kan komma att täckas av inflyttande med bidrag för bohagstransport. Givet de regler som gavs av förordning (1999:594) om flyttningsbidrag bedöms det totala bidraget därmed komma att uppgå till cirka 20–24 miljoner kronor per år för ersättning för bohagstransport vid flytt.

Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Vi anser att det förslag som Yrkesvuxutredningen[7] lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och -expansioner, bör genomföras. I sin konsekvensutredning angav den utredningen dock endast att det inte är möjligt att förutse när kostnaderna blir aktuella och hur stora de blir, utan att detta beror på vilka behov som uppstår. Vidare bedömde utredningen att den administration som statsbidraget kan antas medföra hos Skolverket bör kunna hanteras inom ramen för myndighetens nuvarande organisation, utan att förvaltningsanslaget tillförs ytterligare medel.

[6] Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035.
[7] SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

Som framgått av avsnitt 5.7.2 bereds Yrkesvuxutredningens lagförslag för närvarande i Regeringskansliet. Med anledning av det ser vi inte skäl att här göra någon egen uppskattning av förslagets kostnadskonsekvenser.

Möjlighet till nedskrivning av studieskulder

Vår modell för nedskrivning av studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner utgår från två huvudkriterier: a) att de berörda kommunerna ska präglas av låg arbetslöshet (givet nuvarande arbetslöshetsnivåer har vi utgått från att kommunen ska ha högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen), b) att det i kommunen ska förekomma påbörjade eller planerade stora företagsetableringar eller företagsexpansioner (i första hand industriinvesteringar) som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Ovan redovisades uppskattningen att det fram till 2035 kommer att finnas ett arbetskraftsunderskott motsvarande cirka 50 000–60 000 arbetstillfällen i Norrbottens och Västerbottens län och att det totala underskottet för etablerings- och omställningskommunerna i hela landet kommer att ligga på 75 000–90 000 obesatta arbetstillfällen vid den aktuella tiden, eller motsvarande 7 500 till 9 000 per år med ett antagande om en likformig utvecklingskurva.

Givet de kriterier som föreslås gälla för möjligheten att skriva ned studieskulder kommer dock inte samtliga etablerings- och omställningskommuner i landet att omfattas av systemet. Det kan illustreras med att de kommuner i Norrbottens län som per december 2025 hade högst 3,5 procent inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen var Arvidsjaur, Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Pajala och i Västerbottens län gällde motsvarande för kommunerna Sorsele och Vindeln. Jämfört med de två länens samlade befolkningstal utgör dessa kommuner cirka 23 respektive 3 procent av Norrbottens respektive Västerbottens län.[8]

För kostnadsberäkningen har vi antagit att dessa nivåer är representativa över tid, och att det innebär att cirka 15–20 procent av de

[8] Baserat på Statistiska centralbyråns statistik ”Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024”.

arbetstillfällen som bedöms behöva tillkomma i landets etablerings- och omställningskommuner kommer att kunna ingå i systemet med nedskrivning av studieskulder. Dock avser ovanstående bedömning av behov av nya arbetstillfällen alla typer av yrken, medan vårt förslag endast ska avse akademiskt utbildade personer med examen som väljer att bosätta sig och vara yrkesaktiva i de utpekade etablerings- och omställningskommunerna. Utifrån hur stor andel av Sveriges yrkesverksamma befolkning som har läst vidare efter gymnasiet (knappt 50 procent[9]) antar vi att det kommer att handla om hälften av de nytillkommande arbetstillfällena i de aktuella etablerings- och omställningskommunerna.

Sammantaget uppskattar vi härmed att systemet med möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, kommer att tillföras mellan cirka 600 och 900 personer per år.

För att beräkna hur stor den samlade nedskrivningen av studieskulder då blir har vi antagit (i linje med de resonemang som fördes av Landsbygdskommittén 2017 och Kommunutredningen 2020) att den genomsnittliga nedskrivningen per år blir 30 000 kronor och att nedskrivning får ske under tio år. Genom att nya årskullar successivt kommer att införas i systemet under dess första tio år, så nås den maximala nivån efter tio år. För beräkningen har vi antagit att denna nivå sedan fortsatt gäller under åren därefter.

Givet ovanstående antaganden skulle den samlade nedskrivningen motsvara 17 till 27 miljoner kronor år 1, för att sedan gradvis stiga till cirka 170 till 270 miljoner kronor per år från år 10 och framåt.

Summering

Ovan har vi så långt möjligt beräknat bruttokostnaderna för de förslag som redovisas i delbetänkandet. De offentligfinansiella effekterna och kostnaderna summeras i tabellen nedan, inklusive kommentarer om ifall förslagen kommer att kräva tillskott av nya medel. För jämförbarhetens skull anges årsvärden i tabellen.

[9] Baserat på Statistiska centralbyråns ”Snabba fakta: Utbildningsnivån i Sverige”, uppdaterad 2025-01-27.

Det bör noteras, som nämndes i avsnitt 5.1.3, att förslagen inte är beroende av varandra, utan kan genomföras samlat eller var för sig.

Tabell 6.1 Offentligfinansiella effekter och kostnader av förslagen

Årlig utgift i miljoner kronor

Förslag	Effekt	Kommentar
Statlig rådgivningsfunktion	8–12 mkr 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Kräver nya medel
Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner	40–50 mkr (totalt 200–250 mkr under fem år)	Kräver nya medel
Hyresförlustgaranti	45–65 mkr i garantiutgift fr.o.m. år 14 (5–7 mkr år 1) 1 mkr för Boverkets administration 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Torde kräva vissa nya medel. Även om garantiavgiften antas subventioneras och bli lägre än den faktiska kostnaden, så lär nettoeffekten på statskassan bli klart mindre än garantiutgiften.
Räntebidrag till boende i nya småhus	65–100 mkr fr.o.m. år 5 (13–20 mkr år 1) 1 mkr för Boverkets administration 2 mkr i uppstartskostnad (engångsutgift)	Kräver nya medel
Tillväxtpott för investeringar i transportinfrastruktur	100 mkr (totalt 1,2 miljarder kronor under 12 år)	Kräver inte nya medel – antas rymmas inom befintlig plan.
Uppdrag till Trafikverket kring arbetet med medfinansiering och förskottering	0,5 mkr (engångsutgift)	Kräver inte nya medel – antas rymmas inom Trafikverkets befintliga budget.
Ersättning för bohagstransport vid flytt	20–24 mkr	Kräver nya medel
Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux	Oklart	Kräver nya medel – oklart hur mycket.
Nedskrivning av studieskulder	170–270 mkr fr.o.m. år 10 (17–27 mkr år 1)	Kräver nya medel

Som framgått varierar den tidsmässiga längden mellan de olika utgifterna i tabell 6.1 – vissa är löpande (i några fall med en gradvis tillväxt under några år), medan andra är tänkta att finnas ett begrän-

sat antal år eller vara av engångskaraktär. I figuren nedan visas hur de samlade kostnaderna antas komma att utvecklas över tid, såväl brutto (”total”) som netto (”nya medel”). När olika spann anges i tabell 6.1, baseras figuren på värdena mitt i respektive spann.

Givet de osäkerheter som finns i beräkningarna, bör figuren mer ses som en illustration av trenden än av exakta nivåer. Vi har bland annat antagit att incitamentspengen för kommunala åtgärder finns med under samtliga år, det vill säga att den föreslagna femåriga ramen förlängs när den löpt ut. Vidare finns den uppskattade garantiutgiften för hyresförlustgarantin med i totalkurvan, medan behovet av nya medel i detta fall antagits bli en tiondel av detta. Det senare motsvarar den subventionerade delen av garantiavgiften, vilket Boverket kan behöva tillföras anslagsmedel för. Notera också att den extra tilldelningen av statsbidrag för yrkesvux tillkommer, vars storlek är okänd.

Figur 6.1 Utveckling av förslagens samlade utgiftsnivå över tid

Summering av årliga utgifter i miljoner kronor
(dagens penningvärde)

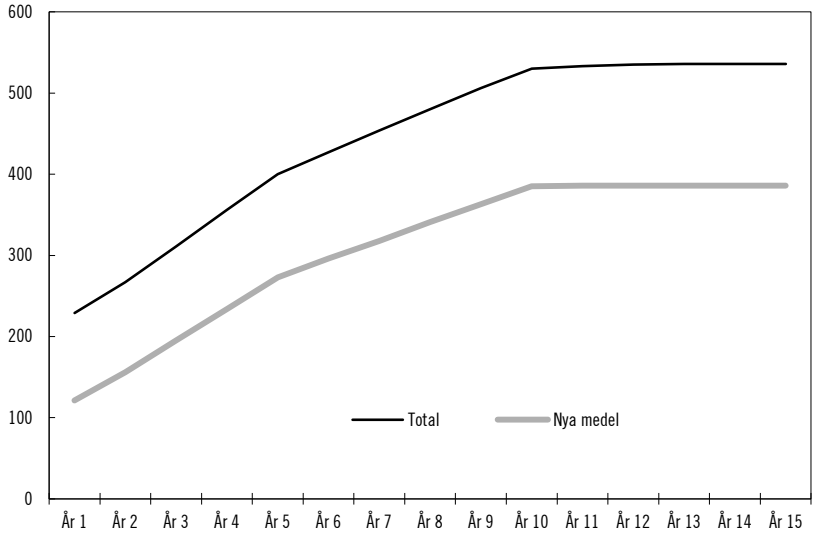

6.4.3 Samhällsekonomiska effekter

Som sades i avsnitt 6.1 syftar förslagen i delbetänkandet ytterst till att det i landet ska ske fler stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Sådana företagsinvesteringar kan ha flera positiva samhällsekonomiska effekter, på både övergripande nationell nivå och lokalt i de kommuner där de sker. Ett exempel är att de i många fall kan bidra till att minska mängden klimatskadliga utsläpp. Det kan ske på flera sätt, till exempel genom att de berörda företagen kan tillverka produkter som är mer miljövänliga än de som finns på marknaden sedan tidigare och även tillämpa produktionsprocesser som i sig själva är energisnåla och mer miljövänliga. Ett annat exempel på positiva samhällsekonomiska effekter är att företagsetableringarna och -expansionerna kan leda till ökade skatteintäkter för både stat och kommun och till en stärkt arbetsmarknad med fler kvalificerade arbetstillfällen. Om de nya jobben besätts av personer som tidigare var arbetslösa uppnås också den dubbelt positiva effekten att skatteintäkterna ökar samtidigt som utbetalningarna av arbetslöshetsunderstöd minskar.

Accelerationskontoret har i en tidigare rapport, som gjordes på vårt uppdrag av konsultbolaget Ramboll, belyst hur stora samhällsekonomiska effekter enskilda företagsetableringar och företagsexpansioner kan få.[10] Där presenterades en modell för att uppskatta olika investeringars samhällsekonomiska effekter genom att visa vad som skulle hända om investeringarna *inte* genomförs. Med modellens hjälp beräknades vad som skulle hända i berörda kommuner fram till 2045 om tre aktuella fall av industriinvesteringar inte blir av. Det handlar om betydande effekter:

- Ånge: Om RES och partners skulle välja att *inte* investera i ny fossilfri vätgas- och eSAF-produktion i Ånge, skulle det (givet de ytterligare industriinvesteringar som beror av RES satsning) leda till att cirka 800 färre personer är sysselsatta och cirka 1 100 färre är skrivna i Ånge 2045, jämfört med om investeringen genomförs.

[10] Ramboll (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av. Rapport till Accelerationskontoret.

- Boden: Om Stegra skulle välja att *inte* investera i nytt fossilfritt stålverk i Boden, skulle cirka 3 300 färre personer vara sysselsatta och cirka 4 200 färre vara skrivna i Boden 2025, jämfört med om investeringen genomförs.
- Luleå: Om SSAB skulle välja att *inte* investera i nytt fossilfritt stålverk i Luleå, antas verksamheten fortsätta men successivt minska till nedläggning 2040. Då skulle cirka 1 900 personer färre vara sysselsatta i Luleå 2045 och folkmängden minska med drygt 1 900 personer, jämfört med om investeringen genomförs.

Ovanstående avser samhällsekonomiska effekter av företagsinvesteringar. Här är dock frågan vilka samhällsekonomiska effekter som kan förväntas uppstå till följd av de förslag vi lämnar i delbetänkandet. Det handlar genomgående om statliga åtgärder för att minska de utmaningar kommuner har när de önskar attrahera och ta emot stora etableringar och expansioner. Man bör då ha i minnet att det ytterst är företagen själva som beslutar om ifall enskilda investeringar ska bli av. Med andra ord råder inte staten – och heller inte kommunerna – fullt ut över de omständigheter som påverkar om våra förslags yttersta syfte kommer att uppfyllas.

Sannolikheten för att det ska ske fler stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning, lär visserligen öka om kommunerna får bättre förutsättningar att attrahera och ta emot sådana etableringar och expansioner, vilket de bedöms få med våra förslag. Men i investeringsverksamhet finns alltid ett riskelement, och varken staten eller kommunerna kan i förväg vara säkra på att en enskild potentiell etablering eller expansion verkligen blir av eller exakt när eller i vilken omfattning det i sådana fall sker. Om företagens investeringsnivå blir lägre än den förväntade, kan det medföra att de samhällsekonomiska effekterna av våra förslag inte blir lika positiva som vi förväntar.

Givet den komplexa orsakskedja som därmed råder för merparten av våra förslag, är det svårt att kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av förslagen. Här görs därför inget försök att göra detta.

6.4.4 Förslag till finansiering

I delbetänkandet lämnas flera förslag som medför ökade kostnader för staten. Allmänt kan sägas att de företagsetableringar och företagsexpansioner som vårt uppdrag kretsar kring ofta handlar om investeringar på miljardbelopp och är tänkta att förränta sig för företagen under många år framåt. En sådan aktivitet är till nytta för samhällsekonomin och ger också direkta skatteintäkter till både stat och kommun. Det betyder i sin tur att om våra förslag på marginalen bidrar till att bara några få sådana investeringar faktiskt blir av, så lär statens insatser vara väl använda pengar.

När det gäller den direkta finansieringen av kostnadsökningar för staten kan den i princip ske på två sätt: genom att en skatt eller avgift införs eller höjs, eller med anslagsmedel i statsbudgeten. I det senare fallet kan anslagsutrymmet skapas genom att den samlade budgeten utökas eller genom omfördelning inom befintliga budgetramar.

Få av våra förslag är av den arten att avgiftsfinansiering skulle vara en lämplig modell. Ett undantag är dock den föreslagna hyresförlustgarantin. Genom att erbjuda garantin åtar sig staten att täcka delar av eventuella hyresförluster för de byggherrar, fastighetsbolag med flera som önskar teckna den. För möjligheten att vid behov utnyttja garantin kommer de berörda företagen att få betala en avgift, som visserligen föreslås bli subventionerad och lägre än den förväntade faktiska kostnaden. Avgiften är även tänkt att täcka Boverkets administration av garantin. Hur stora garantiutbetalningarna kommer att bli enskilda år, och därmed hur stor andel av dem som kommer att täckas av avgiften, lär komma att variera på grund av konjunkturskäl med mera. Över tid lär dock systemet till stor del bli självfinansierande.

Som nämnts anger tilläggsdirektivet att eventuella åtgärdsförslag som lämnas av Accelerationskontoret inte ska omfatta skatteområdet. Därmed kan vi heller inte föreslå höjda skatter som ett sätt att finansiera våra förslag. Däremot finns skäl att tro att kommande statsbudgetar kommer att möjliggöra ett allmänt ökat reformutrymme, vilket bör ge möjlighet att finansiera åtminstone vissa av förslagen med ökade anslag i kommande budgetberedningar.

Vissa av våra förslag bör kunna finansieras inom befintliga budgetramar. Till exempel redovisar Arbetsförmedlingen relativt stora an-

slagssparanden i sin verksamhet, varav möjligen en liten del kan användas för att finansiera det föreslagna bidraget för ersättning för bohagstransport vid flytt. Det har förekommit tidigare att regeringen beviljat en sådan omfördelning till andra ändamål när anslagssparanden uppstått i Arbetsförmedlingens verksamhet.[11] Om det är möjligt även i detta fall lär framkomma i Arbetsförmedlingens kommande regeringsuppdrag om att ta fram ett förslag på flyttstöd. Vidare menar vi att finansieringen av de förslag som berör investeringar i transportinfrastrukturen bör ske inom befintliga ramar. Med hänsyn till att budgetramarna för den nationella planen för transportinfrastrukturen 2026–2037 är beslutade, behöver den föreslagna tillväxtpotten för infrastruktursatsningar i kommuner sannolikt finansieras genom omfördelning inom planens ramar. Då den tillväxtpott vi föreslår uppgår till cirka 1 promille av den samlade budgeten för planen (1,2 av 1 171 miljarder kronor) förutsätter vi dock att detta bör gå att göra utan större problem, till exempel kan det eventuellt ske inom ramen för den centrala riskreserv på 39 miljarder kronor som tas upp i planen.[12] Kostnaden för uppdraget till Trafikverket att ge en samlad lägesredovisning av arbetet med medfinansiering och förskottering bör rimligen utan problem kunna täckas av verkets befintliga förvaltningsanslag.

I sammanhanget bör även nämnas att det förekommer att de investerande företagen bidrar till finansieringen av åtgärder som krävs i den mottagande kommunen för att en företagsetablering eller -expansion ska komma till stånd, avseende till exempel infrastruktur eller bostäder. Den bild vi fått är dock att viljan till medfinansiering från företagen varierar mycket. Till det tycks bland annat bidra att olika företag har olika syn på och tradition vad gäller frågor av detta slag, men även att den kommunala förhandlingsstyrkan kan variera, både mellan olika kommuner generellt och mellan olika situationer.

[11] Se till exempel Arbetsförmedlingen (2026) Årsredovisning 2025, s. 159.
[12] Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

6.5 Relation till EU-rätten

Accelerationskontoret bedömer att samtliga förslag överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

6.6 Betydelse av EU:s statsstödsregler

Enligt tilläggsdirektivet kan förslagens genomförbarhet påverkas av om de faller inom EU:s statsstödsregler. I uppdraget ingår därför att vi ska analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen.

Nedan beskrivs först statsstödsreglerna översiktligt. Därefter analyseras de av delbetänkandets förslag som berör bidrag av ett slag som eventuellt kan betraktas som statsstöd enligt EU:s regelverk.

6.6.1 Vad menas med statsstöd?[13]

Statsstöd är när det offentliga, såsom staten, kommuner eller regioner stödjer en viss verksamhet med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på marknaden. Det finns EU-regler för detta och det krävs normalt sett godkännande från EU-kommissionen innan stöd får lämnas för att undvika snedvridning av konkurrensen på EU:s inre marknad.

EU:s regler för statligt stöd regleras i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Det offentliga (staten) får med vissa undantag inte lämna stöd förrän det i förhand har godkänts av EU-kommissionen. Syftet med reglerna är att se till att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids.

EU:s regler för statligt stöd sätter ramarna för medlemsstaternas möjligheter att med offentliga medel kunna stödja en viss verksamhet. Det gäller också för Sverige. Reglerna finns i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget.

[13] Källa: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/naringspolitik/statsstod/ (hämtad 2026-03-01).

Vissa kriterier krävs för att stöd ska räknas som statsstöd

Begreppet statsstöd finns reglerat i artikel 107.1 i EUF-fördraget och har utvecklats genom EU-domstolens rättspraxis. Artikeln innehåller flera rättsliga kriterier (rekvisit) som alla ska vara uppfyllda för att det ska vara ett statsstöd.

Stödåtgärden ska bland annat kunna kopplas till det offentliga och finansieras med offentliga medel. Den ska även vara selektiv, det vill säga rikta sig till vissa verksamheter eller viss produktion. Stödmottagaren ska bedriva ekonomisk verksamhet och stödåtgärden ska dessutom ge mottagaren en fördel på marknaden. Slutligen ska stödåtgärden snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen och påverka handeln mellan EU:s medlemsstater.

Stödåtgärderna kan anta olika former. Det kan till exempel handla om bidrag, lån på förmånliga villkor, borgensåtaganden, garantier, hyresnedsättningar eller reducerade offentliga avgifter och skatter. Ytterligare exempel kan vara icke marknadsmässiga avkastningskrav på offentligt ägda bolag, eller försäljning av offentlig egendom på icke marknadsmässiga villkor.

Vilken typ av stöd får det offentliga ge?

Det offentliga får ge stöd så länge undantagen från det generella förbudet i fördraget är uppfyllda:

- Den allmänna gruppundantagsförordningen. Det offentliga kan ge stöd till vissa utpekade områden utan att först behöva vänta på EU-kommissionens godkännande. För att kunna göra det måste stödet utformas enligt de krav som anges i den allmänna gruppundantagsförordningen för statligt stöd.
- Stöd av mindre betydelse. Det offentliga kan också ge stöd som sammanlagt inte överstiger 300 000 euro över en period av tre år per stödmottagare utan att behöva vänta på EU-kommissionens godkännande, förutsatt att de krav som finns i förordningen om stöd av mindre betydelse[14] uppfylls. Det finns även regler för stöd

[14] Kommissionen förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

av mindre betydelse för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, fiske och jordbruk.

Hanteringen av statsstöd

Endast EU-kommissionen kan godkänna statsstöd. Kommissionen kontrollerar även att medlemsstaterna följer regelverket. Kommissionens beslut kan i sin tur prövas av EU-domstolen.

Om reglerna inte följs gäller att den som lämnat ett stöd som utgör olagligt stöd ska återkräva stödet med ränta enligt bestämmelserna i statsstödslagen (2013:388). Om medlemsstaten inte återkräver på eget initiativ eller vägrar att följa kommissionens beslut kan kommissionen välja att väcka talan inför EU-domstolen. Medlemsstaten riskerar då att fällas för fördragsbrott med kännbara böter som följd om inte beslutet följs.

6.6.2 Förslag som kan omfattas av statsstödsreglerna

Följande åtgärdsförslag som lämnas i delbetänkandet behöver granskas utifrån om de är förenliga med EU:s statsstödsregler:

- Hyresförlustgaranti för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner.
- Tillväxtpott i den nationella planen för transportinfrastruktur för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.
- Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner.
- Flyttningsbidrag till privatpersoner i form av ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl.
- Incitamentspeng till kommuner, i form av ett riktat statsbidrag, för att bidra till finansiering av åtgärder de kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Vi bedömer att de två förstnämnda åtgärderna kan anses utgöra statsstöd, men av ett slag som är förenligt med EU:s statsstödsregler. De tre sistnämnda åtgärderna bedömer vi inte påverkas av statsstödsreglerna. Skälen för våra bedömningar utvecklas nedan.[15]

Därtill skulle förenligheten med EU:s statsstödsregler behöva analyseras inför ett eventuellt införande av en möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. I delbetänkandet redovisar vi dock endast en tänkbar principmodell för hur en sådan åtgärd skulle kunna utformas och föreslår att regeringen ska tillsätta en utredning kring de närmare förutsättningarna. Vi ser därför inte skäl att här närmare analysera om en sådan åtgärd påverkas av statsstödsreglerna.

Åtgärder som bedöms vara godkänt statsstöd

Hyresförlustgaranti

Hyresförlustgarantin riktar sig till verksamheter som vill bygga bostadslägenhetshus i etablerings- och omställningskommuner. Garantin ska täcka högst 50 procent av utebliven hyra vid varje givet tillfälle, men gradvis trappas ned. År 1–5 ska garantin ersätta 50 procent av hyresförlusterna, därefter minskar garantin med 5 procentenheter per år. För att få del av garantin ska berörda företag betala en garantiavgift till staten. Normalt ska en sådan avgift sättas på en nivå som motsvarar statens förväntade förlust. Givet de marknadsförhållanden som råder i berörda kommuner antas garantiavgiften dock i vissa fall behöva sättas lägre än så, det vill säga delvis subventioneras. Att införa en hyresförlustgaranti kan därmed sägas syfta till att åtgärda ett marknadsmisslyckande.

Faller då hyresförlustgarantin och den subventionerade garantiavgiften under statsstödsreglerna? Garantin ska finansieras med offentliga medel på sätt som avses i artikel 107.1 EUF-fördraget. Genom att den riktar sig till verksamheter som vill bygga bostadslägenhetshus avser den också en viss typ av produktion. Vidare bedriver dessa en ekonomisk verksamhet eftersom bostadslägenheter ska tillhandahållas mot en avgift. Hyresförlustgarantin ger berörda

[15] Våra bedömningar bygger bland annat på det underlag som Hellström Advokatbyrå har tagit fram på Accelerationskontorets uppdrag.

verksamheter mer förmånliga villkor än vad en privat marknadsekonomisk aktör skulle ha erbjudit. Verksamheten gynnas således genom hyresförlustgarantin.

För att vara statsstöd ska hyresförlustgarantin även snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen mellan medlemsstaterna och påverka samhandeln. Garantin kan sägas förbättra berörda verksamheters konkurrensposition eftersom de kan anordna bostadslägenheter med en lägre risk för förlust än de som inte får teckna en hyresförlustgaranti. Garantin ska underlätta byggande av bostadslägenheter inom områden med stora företagsetableringar och -expansioner. Där finns behov av att locka till sig arbetskraft från andra delar av Sverige och andra delar av världen, däribland från andra medlemsstater i EU. Byggande av bostadslägenheter är vidare föremål för gränsöverskridande investeringar och handel. Det är således inte en helt lokal fråga utan införandet av en hyresförlustgaranti kan påverka samhandeln mellan medlemsstaterna.

Sammantaget bedömer vi att införandet av en statlig hyresförlustgaranti skulle uppfylla villkoren för att betraktas som statsstöd.

Enligt vår bedömning bör dock hyresförlustgarantin och den subventionerade garantiavgiften kunna ses som ett godkänt statsstöd, som stöd av mindre betydelse. Som framgått av avsnitt 6.6.1 krävs för att en stödåtgärd ska omfattas av detta undantag att verksamheten sammantaget under en treårsperiod mottar som mest 300 000 euro i stödåtgärder (eller motsvarande cirka 3,3 miljoner kronor). Vidare ska stödet vara överblickbart, vilket innebär att det ska kunna beräknas utan en bedömning av risk.[16]

Våra beräkningar i avsnitt 6.4.2 visar att statens utbetalningar från hyresförlustgarantin kan antas komma att ligga på cirka 45 till 65 miljoner kronor per år när systemet är fullt utbyggt. Vidare antar vi att nedsättningen (subventionen) av garantiavgiften kommer att uppgå till motsvarande 10 procent av det utbetalda beloppet (se figur 6.1). Den samlade subventionen för hyresförlustgarantin kommer således att ligga på cirka 5 till 7 miljoner kronor per år.

De bostadslägenhetshus som kommer uppföras med stöd av hyresförlustgarantin, lär komma att omfatta åtminstone ett tiotal etablerings- och omställningskommuner och förvaltas av en mångfald av

[16] Reglerna framgår av Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

bygg- och fastighetsföretag. Med hänsyn till det och den förväntade nivån på den samlade subventionen för hyresförlustgarantin, ter det sig mycket osannolikt att något enskilt företag skulle få en subvention som överstiger 300 000 euro under en treårsperiod.

För att garantera att taket om 300 000 euro under en treårsperiod inte får överskridas, föreslår vi också att detta skrivs in som ett uttryckligt villkor i den förordning som ska reglera systemet med hyresförlustgaranti (se avsnitt 1.1). Därmed torde också säkerställas att hyresförlustgarantin kan anses vara ett överblickbart stöd i enlighet med artikel 4.8 i förordningen om stöd av mindre betydelse.

Vår samlade bedömning är således att den föreslagna hyresförlustgarantin visserligen skulle utgöra statsstöd, men kan ses som ett stöd av mindre betydelse och därmed förenlig med EU:s statsstödsregler. Det förutsätter då också att stödmottagarna uppfyller de regler som finns om hur stöd får kumuleras, det vill säga sammanläggas. För det fall att en annan bedömning görs, får regeringen i stället anmäla den föreslagna statliga hyresförlustgarantin till Kommissionen för godkännande enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget.[17]

Tillväxtpott för investeringar i transportinfrastruktur

Genom tillväxtpotten avsätts det medel i den nationella planen för transportinfrastruktur för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Medlen ska fördelas – utifrån lämpliga kriterier – till projekt som bedöms som angelägna av Trafikverket tillsammans med en grupp av adekvat utvalda företrädare för berörda kommunala och andra intressen.

Om de medel som betalas ut via tillväxtpotten kan innebära statsstöd eller ej, kan variera mellan olika situationer – beroende på den tänkta användningen av den finansierade infrastrukturen.

Först kan sägas att i det fall byggande och drift av infrastruktur utgör allmänna åtgärder inom ramen för offentlig politik anses sådana

[17] I andra hand kan också övervägas att införa hyresförlustgarantin med en garantiavgift som fullt ut motsvarar statens förväntade kostnad, det vill säga utan subvention. Såvitt vi kan bedöma skulle frågan om statsstöd då inte vara aktuell. Effekten av hyresförlustgarantin lär visserligen bli mindre utan en subventionerad garantiavgift, men fortsatt lär det finnas några företag i den tänkta målgruppen för vilka garantin ändå skulle stärka incitamenten att bygga bostadslägenhetshus i etablerings- och omställningskommuner.

åtgärder inte utgöra en ekonomisk verksamhet och utgör därmed inte statsstöd. Det gäller exempelvis sådan infrastruktur som inte ska drivas kommersiellt eller som kostnadsfritt får användas av allmänheten, såsom vägar.[18]

När det gäller frågan om en åtgärd som rör infrastruktur snedvrider konkurrensen och påverkar handeln har Kommissionen framfört att det finns situationer där viss infrastruktur inte konkurrerar direkt med annan infrastruktur av samma slag eller annan infrastruktur av annat slag som erbjuder tjänster som i hög grad är utbytbara, eller konkurrerar med sådana tjänster direkt.[19]

Ovanstående innebär att allmänna vägnät och allmänna järnvägsnät vanligen faller utanför bestämmelserna om statsstöd. Om tillväxtpottens medel används till att uppföra infrastruktur som kommer allmänheten, och även företag, till del blir det därför inte fråga om statsstöd. Detta förutsatt att de leverantörer som får i uppdrag att uppföra infrastrukturen inte får en selektiv ekonomisk fördel, vilket kan säkerställas genom offentlig upphandling.

Vidare menar vi att allmänna vägnät och allmänna järnvägsnät som dras förbi en industrifastighet bör anses falla utanför bestämmelserna om statsstöd, förutsatt att de kommer såväl allmänhet som företag till del och därtill inte enbart i praktiken nyttjas av ett visst eller vissa företag.

Det kan förhålla sig annorlunda om den berörda infrastrukturen är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor. Om

[18] Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkterna 201 och 203.

[19] I Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkterna 211–212 anges att situationer med avsaknad av direkt konkurrens mellan infrastrukturer sannolikt är fallet ”när det gäller heltäckande nätinfrastrukturer som utgör naturliga monopol, det vill säga sådana infrastrukturer som det skulle vara oekonomiskt att ha flera av. På motsvarande sätt kan det finnas sektorer där privat finansiering för byggande av infrastruktur förekommer endast i obetydlig utsträckning. Kommissionen anser att påverkan på handeln mellan medlemsstaterna eller snedvridning av konkurrensen vanligtvis är utesluten i samband med byggandet av infrastrukturen i fall där det samtidigt inträffar att i) en infrastruktur normalt sett inte möter direkt konkurrens, ii) den privata finansieringen är obetydlig inom sektorn och den berörda medlemsstaten och iii) infrastrukturen inte är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor utan medför fördelar för samhället i stort. För att hela den offentliga finansieringen av ett visst projekt ska falla utanför reglerna om statligt stöd måste medlemsstaterna se till att den finansiering som ges för byggande av infrastruktur i de situationer som nämns i punkt 211 inte kan användas för att korssubventionera eller indirekt subventionera annan ekonomisk verksamhet, inbegripet driften av infrastrukturen. Korssubventionering kan uteslutas genom att säkerställa att ägaren av infrastrukturen inte bedriver annan ekonomisk verksamhet eller – om ägaren av infrastrukturen bedriver annan ekonomisk verksamhet – genom separat redovisning, fördelning av kostnader och intäkter på ett lämpligt sätt och genom att säkerställa att eventuell offentlig finansiering inte gynnar annan verksamhet. Avsaknaden av indirekt stöd, särskilt till den som driver infrastrukturen, kan säkerställas exempelvis genom att verksamheten blir föremål för upphandling.”

offentliga medel används för ett sådant ändamål, förstärks verksamhetens ställning på marknaden jämfört med konkurrenter som inte får motsvarande finansiering. Eftersom tillväxtpotten är tänkt att användas för infrastruktur som ska bidra till stora etableringar/expansioner kan antas att åtgärden påverkar samhandeln. Vi bedömer därför att uppförande av infrastruktur, såsom anslutning av väg eller järnväg till en industrianläggning, i vissa särskilda fall kan utgöra statsstöd. Det kan dock hanteras om marknadsmässiga avgifter tas ut från slutanvändarna – företaget eller sektorn – för användning av infrastrukturen. Då utgör åtgärden inte statsstöd.

Sammantaget bedömer vi att de åtgärder som kommer att finansieras av tillväxtpotten vanligen kommer att ge en allmän samhällsnytta, och inte exklusivt vara till stöd för ett enskilt företag. Rimligen kommer också Trafikverket och de övriga intressenter som tillsammans ska välja ut projekten, att värna allmänintresset i sammanhanget. Enligt vår bedömning kommer åtgärderna därmed i normalfallet inte att utgöra statsstöd.

Om det i något fall skulle finnas en önskan att använda medel ur tillväxtpotten för att finansiera infrastruktur som är avsedd att selektivt gynna ett visst företag eller en viss sektor, och det inte anses önskvärt eller möjligt att ta ut en marknadsmässig avgift, bedömer vi att en statsstödsrättslig bedömning bör göras i varje enskilt fall. Detta bland annat då frågan om vilken statsstödsrättslig reglering som kan vara tillämplig kan påverkas av vilken typ av företag, bransch eller verksamhetskategori som är aktuell i det enskilda fallet.

Åtgärder som inte bedöms vara statsstöd

Räntebidrag till privatpersoner avseende nya småhus

Räntebidraget ska ges till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Bidraget ska uppgå till fem procent av räntekostnaderna för byggnation och boende för berörda privatpersoner, dock högst 500 kronor per månad. Bidraget ska kunna ges under en period av högst fem år.

Enligt vår mening kan räntebidraget inte anses handla om ett direkt statsstöd. Detta då bidraget betalas till fysiska personer (privatpersoner) som är låntagare, inte till ekonomiska verksamheter, samtidigt

som åtgärden inte är utformad på så sätt att utbetalningen till privatpersoner direkt överförs till ekonomiska verksamheter.

Räntebidraget kan dock indirekt bli till nytta för bland annat berörda kreditgivare, fastighetsbolag eller byggentreprenörer, vilka bedriver ekonomisk verksamhet. Ett bidrag till en privatperson som indirekt gynnar vissa företag eller viss produktion, exempelvis genom konsumtion av en viss produkt, kan ibland omfattas av reglerna om statsstöd. I sammanhanget är det dock viktigt att skilja på indirekta fördelar av åtgärden som tydligt kanaliseras till identifierbara företag eller grupper av företag och gynnar dessa, och sådana rent sekundära ekonomiska effekter som följer av nästan alla statliga stödåtgärder, till exempel genom ökad produktion.[20]

Genom räntebidraget kan privatpersoner komma att i högre grad teckna krediter för att låta uppföra eller förvärva småhus. Indirekt kan åtgärden därmed anses riktas mot kreditgivningsbranschen och i den meningen vara selektiv. Beträffande kreditgivningen är dock åtgärden inte geografiskt avgränsad, eftersom en privatperson som mottar räntebidraget är fri att välja kreditgivare och kreditgivningsbranschen i sig inte är lokalt avgränsad. I den mån mottagarna av räntebidraget kommer att låna mer, bör denna effekt därför kunna ses som en sådan rent sekundär ekonomisk effekt i form av viss ökad produktion som inte utgör indirekt statsstöd. Sammantaget bedömer vi därför att införandet av ett räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner inte utgör indirekt statsstöd i relation till kreditgivare.

Beträffande kopplingen till fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl. kan sägas att åtgärden är selektiv i och med att bidraget bland annat har som syfte att öka produktionen av småhus i de berörda kommunerna. Vidare kan den privatperson som mottar räntebidraget visserligen fritt välja leverantör. Men eftersom det ska handla om ett nytt småhus i en etablerings- och omställningskommun kan åtgärden anses vara regionalt selektiv då en beställning främst blir tillgänglig för de aktörer som bedriver verksamhet inom de aktuella geografiska områdena.

Som nämnts ska en åtgärd dock även gynna mottagaren för att den ska anses utgöra statsstöd. Eftersom räntebidraget först i ett tredje led kan anses vara riktat gentemot fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl., menar vi att det får anses handla om en rent

[20] Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd, punkt 116.

sekundär ekonomisk effekt för dessa aktörer i form av viss ökad produktion. Vidare brukar flera olika ekonomiska verksamheter, till exempel snickare, VVS och elektriker, samarbeta vid uppförandet av ett småhus. Summan av den eventuella fördelen skulle därför också behöva fördelas mellan dessa.

Sammantaget bedömer vi att räntebidraget inte bör ses som ett indirekt statsstöd till fastighetsbolag och byggentreprenörer m.fl. Särskilt med hänsyn till räntebidragets ringa omfattning, bedömer vi således att åtgärden i fråga inte snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen på marknaderna för försäljning och uppförande av småhus.

Utöver ovanstående bör även nämnas ett tänkbart specialfall om berörda privatpersoner har eget företag. Därvid finns skäl att göra en jämförelse med bestämmelsen i 67 kap. 35–35 a §§ inkomstskattelagen (1999:1229) om regional skattereduktion. Sådan skattereduktion har, i de fall en fysisk person har ett företag, ansetts omfattas av statsstödsreglerna.[21] Det innebär alltså att räntebidraget kan anses utgöra statsstöd till en fysisk person som förvärvar eller uppför ett nytt småhus och som därtill har ett företag. I sådana fall bör stödet kunna införas som ett stöd av mindre betydelse.

Ersättning för bohagstransport till privatpersoner i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl

Flyttningsbidraget innebär att privatpersoner på vissa villkor ska kunna få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl. Bidraget ska betalas till arbetslösa individer, inte till ekonomiska verksamheter. Den föreslagna åtgärden är inte heller utformad på så sätt att utbetalningen till de arbetslösa direkt överförs till ekonomiska verksamheter. Det är därför inte fråga om ett direkt statligt stöd.

Kan då flyttningsbidraget anses ge en sådan indirekt nytta för den nya arbetsgivaren eller den verksamhet som ombesörjer bohagstransporten (till exempel flyttfirmor och verksamheter som hyr ut lastbilar eller släpvagnar), att åtgärden ändå är att anse som statsstöd?

[21] Se vidare prop. 2019/20:175 Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden – regional skattereduktion, och prop. 2025/26:24 Anpassning av vissa skatte- och avgiftsnedsättningar till EU:s regler om statsstöd.

De verksamheter där bidragsmottagaren söker anställning kommer enligt Accelerationskontorets bedömning i första hand vara förlagda till etablerings- och omställningskommuner med arbetskraftsbehov. Primärt är det därmed verksamheter i sådana kommuner som kommer att kunna gynnas av åtgärden. Därvid finns det alltså en geografisk begränsning av möjligheten att ta del av åtgärden, varför den kan anses vara selektiv. Vidare kan de berörda arbetsgivarna i många fall antas bedriva en ekonomisk verksamhet, varför vi utgår ifrån att det kriteriet är uppfyllt. Arbetsgivaren kan också ha indirekt nytta av bidraget, till exempel genom att det underlättar möjligheten att anställa och att man slipper att själv bidra till nyanställdas flytt. Vi menar dock att kopplingen mellan den ersättning som den arbetslöse får och den eventuella ekonomiska fördel som arbetsgivaren får är alltför avlägsen för att anses utgöra ett indirekt statsstöd. Snarare är det att betrakta som en rent sekundär ekonomisk effekt. Sammantaget bedömer vi att ersättning för bohagstransport inte utgör indirekt statsstöd i relation till de ekonomiska verksamheter som anställer arbetslösa som har fått ta del av bidraget.

Vad gäller de verksamheter som ombesörjer bohagstransport kan den föreslagna åtgärden anses vara selektiv eftersom den riktar sig till vissa tjänster, nämligen flytt- och transporttjänster. Åtgärden har dock ingen geografisk begränsning eftersom det är fråga om bohagstransport till geografiska områden från åtminstone alla delar av landet. Vi menar att det därför får anses handla om en rent sekundär ekonomisk effekt i form av viss ökad produktion som inte innebär en ekonomisk fördel. Sammantaget bedömer vi därmed att ersättning för bohagstransport sannolikt inte utgör statsstöd i relation till de ekonomiska verksamheter som ombesörjer bohagstransport.

Incitamentspeng till kommuner

Incitamentspengen ska bidra till finansiering av åtgärder som kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Pengen ska användas i den kommunala verksamheten, för förstärkning av kommunens planerings-, infrastruktur-, tillstånds-, miljö-, utbildnings-, kultur- eller arbetsmarknadsverksamhet eller av annan kommunal verksam-

het som underlättar mottagandet av berörda etableringar eller expansioner.

Incitamentspengen innebär således ett monetärt stöd från staten till berörda kommuner. Vi bedömer dock att detta stöd inte faller inom EU:s statsstödsregler, varför förslagens genomförbarhet således inte påverkas av statsstödsreglerna.

Grunden för bedömningen är att det krävs att en åtgärd riktar sig till en aktör som bedriver en ekonomisk verksamhet (att erbjuda varor och/eller tjänster på en marknad) för att det ska kunna handla om statsstöd. Incitamentspengen ska dock ges till kommuner för att användas i kommunal verksamhet, inom områden som innefattar myndighetsutövning eller annars då kommunerna agerar i egenskap av offentliga myndigheter.[22] Incitamentspengen ska inte på något sätt bidra till kommunal affärsverksamhet eller annan verksamhet där kommuner erbjuder varor eller tjänster på en marknad. Eftersom åtgärden i fråga inte riktar sig till en ekonomisk verksamhet kan den inte utgöra statsstöd.

[22] I Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, (2016/C 262/01) punkterna 17–18 behandlas frågan om myndighetsutövning.

Referenser

Accelerationskontoret (2025) Här och nu i hela landet – En kartläggning av pågående och planerade investeringar av vikt för den gröna omställningen.

Accelerationskontoret (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av.

Arbetsförmedlingen (2024) Geografisk och yrkesmässig rörlighet. Återrapportering av uppdrag 3.2 i regleringsbrevet 2024. Af-2024/0013 8623.

Arbetsförmedlingen (2025) Förbättrad matchning och kontroll. Återrapport enligt regleringsbrev 2025. Af-2025/0014 1427.

Arbetsförmedlingen (2026) Årsredovisning 2025.

Azets (2025) Starkare tillsammans – lärdomar från Södra Norrland av kommunalt risktagande vid stora företagsetableringar. Rapport till Accelerationskontoret.

Bokföringsnämnden (2020) Redovisning av regeringsuppdrag att se över de allmänna råd som avser redovisning av materiella anläggningstillgångar (Fi2019/03123/S3). Dnr 2019:97.

Boverket (rapport 2025:10) Behov av bostadsbyggande 2024–2033. Regionalt och nationellt.

Business Sweden (2025) Investeringar i geopolitikens skugga. Internationella direktinvesteringar i den globala och svenska ekonomi.

Business Sweden (2025) Årsredovisning och hållbarhetsrapport Business Sweden. Sveriges export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Business Sweden (2025) Redovisning av statens uppdrag till Business Sweden. Sveriges Export- och investeringsråd verksamhetsåret 2024.

Business Sweden (2025) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (KN2023/03276). Slutredovisning.

Dalman, L., Persson, G. och Wikell, S. (2025) Kommunallagen med kommentarer och praxis, sjunde upplagan 2025.

Ds 2024:31 Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter.

Ds 2025:25 En betald polisutbildning.

Energiföretagen Sverige (2024) En ny giv för klimatomställning och tillväxt – sex politikskiften som gör Sverige till omställningens vinnare.

Finansdepartementet (2025) Uppdrag till Statskontoret att analysera och föreslå regelförenklingar och försöksverksamheter för ökad effektivitet i kommunal verksamhet. Fi2025/00998.

Fossilfritt Sverige (2024) De fyra största hindren för industrins klimatomställning. Fossilfritt Sveriges genomgång av regeringens arbete med tillståndsprocesser, el, kompetens och finansiering.

Hermelin, B. och Persson, B. (2021) Lokala näringslivspolitiska strategier – oreglerat men förväntat i mellanlandet mellan ekonomi och politik. Linköpings universitet.

Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag till Tillväxtverket att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. KN2023/03505.

Klimat- och näringslivsdepartementet (2023) Uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. KN2023/03276.

Klimatpolitiska rådet (2023) Årsrapport 2023. Rapport nr 6.

Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (2016/C 262/01).

Kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

Konjunkturinstitutet (2024) Miljö, ekonomi och politik 2024. Den gröna omställningen i norra Sverige.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2025) Kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner. LI2025/01122.

Lindblad, H., Karltorp, K. och Janhäll, M. (2022) Finansiering av näringslivets gröna omställning.

Lundberg, S. (2025) Risker i den gröna omställningen. En analys av industrisatsningarna i norra Sverige. SNS forskningsrapport.

Motion till riksdagen 2024/25:2619 av Elin Söderberg m.fl. (MP), Flyttbidrag i stället för återvandringsbidrag.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:12) Ny kraft i norr. Grön omställning och norra Sveriges arbetskraftsbehov fram till 2035.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2024:13) Kommunalt näringslivsarbete. En kartläggning av Sveriges kommuners resurser och insatser.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:01) Att landa en gigainvestering. Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Rapport 2025:13) Effekter av företagsetableringar på lokal ekonomi – två exempel från norra Sverige.

Norut (rapport 2012:2) Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms – utviklingstrekk og gjennomgang av virkemidlene.

Prop. 2019/20:175 Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden – regional skattereduktion.

Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025.

Prop. 2025/26:1 Budgetpropositionen för 2026.

Prop. 2025/26:24 Anpassning av vissa skatte- och avgiftsnedsättningar till EU:s regler om statsstöd.

Prop. 2025/26:239 Vindkraft i kommuner.

Ramboll (2025) Utveckla eller avveckla – samhällsekonomisk analys av scenarion där investeringar inte blir av. Rapport till Accelerationskontoret.

Regeringskansliet (2022) Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten.

Regeringskansliet (2023) Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

Regeringskansliet (2024) Delrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Regeringskansliet (2024) Rapport från ett skeende. Om bostäders betydelse för klimatomställning och återindustrialisering. Slutrapport från utredare med uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi 2022:A).

Regeringskansliet (2024) Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län.

Regeringskansliet (2025) Sveriges industristrategi: för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld.

Region Norrbotten (2024) Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter.

Riksrevisionen (RiR 2023:18) Statens hantering av markintrång – värdering och beslut om ersättning.

Riksrevisionen (RiR 2024:17) Industriklivet – planering, genomförande och uppföljning.

SOU 2003:37 Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt.

SOU 2010:26 Flyttningsbidrag och unionsrätten. Betänkande av Utredningen om flyttningsbidrag.

SOU 2016:24 En ändamålsenlig kommunal redovisning. Betänkande av KomRed.

SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.

SOU 2017:108 Lån och garantier för fler bostäder. Betänkande av Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering.

SOU 2019:21 Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige. Slutbetänkande av Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar.

SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Slutbetänkande av Kommunutredningen.

SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral. Betänkande av Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral.

SOU 2023:18 Värdet av vinden. Slutbetänkande av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft.

SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. Betänkande av Yrkesvuxutredningen.

SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välstånd. Delbetänkande av Produktivitetskommissionen.

SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! Betänkande av Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag.

SOU 2024:50 Nätt och jämnt. Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn. Betänkande av Utjämningskommittén 2022.

SOU 2024:82 Ökad va-beredskap. Betänkande av Va-beredskapsutredningen.

SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välstånd. Slutbetänkande av Produktivitetskommissionen.

Statskontoret (2025) Statens styrning med statsbidrag till kommuner och regioner 2024 – antal, omfattning och innehåll.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Vem ska stå för risken? Om omvandlingen till grön industri i Sverige.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) 21 vägar till hållbar regional utveckling.

Sveriges Kommuner och Regioner (2024) Ställningstagande avseende Grön omställning.

Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Kommunal medfinansiering transportinfrastruktur, exempel, återkoppling 14 maj 2025. SKR2025/02560.

Sveriges Kommuner och Regioner (2025) Förslag på konkreta åtgärder – medskick till Accelerationskontorets tilläggsdirektiv. SKR2025/02976.

Sweco (2024) Sveriges attraktivitet för gröna industriinvesteringar En jämförelse med andra länder.

Sweco (2026) Samhällsbyggnad för lyckad samhällsomvandling. Kommunala beredskapen inom samhällsbyggnad i samband med industrietableringar eller expansioner.

Tillväxtverket (2022) Gröna industrisatsningar i norra Sverige. Små och medelstora företags möjligheter.

Tillväxtverket (2023) När EU garanterar skulden. Om hur kreditgarantiers utformning påverkar deras funktion och potential. Rapport 0440.

Tillväxtverket (2023) Att jobba för större etableringar. Trender, fallstudier och tips till kommuner och regioner. Rapport 0453.

Tillväxtverket (2025) Kommunal insatsstyrka – förstudie och pilot.

Tillväxtverket (2025) Avvägningar gällande urvalskriterier för snabbspår.

Tillväxtverket (2025) Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024. Slutrapport. Dnr Ä2022-1984.

Tillväxtverket (2025) Funktionella analysregioner 2025. Uppdatering för perioden 2025–2035. Rapport 0503.

Tillväxtverket (2025) Vem bryr sig om oss? Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar. Rapport 0520.

Tillväxtverket (2025) Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i landsbygdskommuner. Slutrapport för uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner. Dnr 2021–11427.

Tillväxtverket (2026) Tillväxtverkets budgetunderlag 2027–2029.

Tillväxtverket (2026) Styrning och samverkan i den gröna omställningen i norra Sverige. En syntes av aktörernas perspektiv. Rapport 0554.

Trafikverket (2021:229) Åtgärder i transportinfrastrukturen för de stora industriinvesteringarna i Norrbottens län och i Västerbottens län.

Trafikverket (2022:042) Fördjupad analys av genomförandet av åtgärder i Norrbottens län och Västerbottens län.

Trafikverket (2025:111) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Trafikverket (2025:114) Trimnings- och miljöåtgärder – underlagsrapport nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037.

Vinnova (2024) Innovation för nyindustrialisering och samhällsomvandling i norra Sverige Redovisning av regeringsuppdraget Stöd till policyutveckling (KN2023/04614).

VGR Analys (2025:22) Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland. En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

WSP (2025) Kunskapsunderlag större företagsetableringar.

Kommittédirektiv 2024:57

Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2024

Sammanfattning

En kommitté i form av ett accelerationskontor för att underlätta industrins omställning ska stödja regeringen i att stärka konkurrenskraften för företag i Sverige genom att aktivt främja koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen som följer av större industrietableringar och expansion av befintliga verksamheter. Syftet med uppdraget är att underlätta industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, t.ex. genom att bidra till en mer effektiv tillståndsprövning, andra åtgärder inom statlig förvaltning samt genom att identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder.

Accelerationskontoret ska bl.a.

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer, och
- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

Uppdraget att samordna komplexa industrietableringar

Sverige har goda förutsättningar att utveckla en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Regeringens mål är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Industrins omställning till fossilfria processer sker i hög hastighet och påverkar alla delar av samhället. Sverige måste hålla ett högt tempo i omställningen för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande.

En god och nära samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, bättre tillgång till internationellt tillväxtkapital och ökade utländska direktinvesteringar ska bidra till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål för grön och digital omställning och öppen strategisk autonomi. Svensk konkurrenskraft behöver stärkas genom att staten aktivt främjar koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i den samhällsomvandling som följer av stora industrietableringar och expansioner av befintlig verksamhet.

För att kunna realisera den stora potential som finns i svensk industri och dess innovationskraft, men också hantera de risker som dessa storskaliga satsningar för med sig, behövs ökad statlig koordinering.

Regeringen arbetar för att tillståndsprocesser ska bli snabbare och mer effektiva samt skapa förutsättningar för utveckling av innovativa idéer. Detta gäller inte minst för små och unga företag, men också för industrin som är avgörande för klimatomställningen. Detta behöver ske samtidigt som en hög nivå av miljöskydd säkerställs. Det finns behov av nya arbetssätt och metoder för tvärsektoriell samverkan och flernivåsamverkan.

Regelverk och processer vid myndigheter är inte alltid anpassade till den snabba utvecklingen när det gäller innovativa tekniska lösningar för industriella verksamheter eller varor och tjänster. Myndigheterna behöver etablera en dialog och olika former av samarbeten för att effektivisera tillståndsprövningen, i synnerhet miljötillståndsprövningen, för att främja tillväxt i industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser och dess värdekedjor.

Olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, behöver också analyseras, även på EU-nivå, för att säkerställa framdrift och

kontinuitet i den gröna omställningen till fossilfritt. För att främja företagsetablering och utveckling i Sverige är det viktigt att industrin har tillgång till finansiering, inte minst från kapitalmarknaden, vid investeringar i fossilfria processer. En förbättrad samordning kring befintliga finansieringsmöjligheter, t.ex. genom EU-fonder, kan också bidra till en mer effektiv användning av resurser och en mer gynnsam investeringsmiljö.

Syftet med accelerationskontorets uppdrag är att öka takten i klimatomställningen och stärka svensk konkurrenskraft på ett sätt som maximerar den samhällsekonomiska lönsamheten med fokus på resurseffektivitet, försörjningstrygghet och ökad innovationskraft för att Sverige även fortsatt ska vara i täten när det gäller tillväxt och grön omställning.

En samlad ingång för storskaliga industrisatsningar som främjar samhällets klimatomställning

Ett stort antal aktörer planerar eller har påbörjat storskaliga och strategiska projekt och investeringar för grön industriomställning. Många projekt är inbördes beroende av varandra, exempelvis genom att viss offentlig infrastruktur är en förutsättning för att industri ska kunna etableras. Projekten befinner sig i olika faser, med olika risker och potentiella flaskhalsar. För att säkerställa en snabbare och mer effektiv omställning behövs samlade politiska utgångspunkter utifrån en löpande uppdaterad bild av läget för de olika projekten. Regeringen behöver kontinuerligt ha en god överblick över och kunskap om de stora industrietableringar och företagsexpansioner som pågår eller planeras, samt behöver främjas för stärkt motståndskraft i viktiga värdekedjor.

Accelerationskontoret ska därför

- samla information om pågående eller planerade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen till fossilfria processer och löpande ta fram en nulägesbild av dessa satsningars framdrift, status och eventuella hinder, målkonflikter och risker,
- ta fram en översikt av planerade och påbörjade stora företagsetableringar och företagsexpansioner av betydelse för den gröna industriomställningen till fossilfria processer,

- ta fram en översikt över statliga myndigheter och affärsverk som påverkar den gröna industriomställningen samt deras uppdrag och verksamhet,
- sammanställa en beskrivning av pågående utredningar som är relevanta för den gröna fossilfria industriomställningen och tillgängliggöra denna beskrivning för omställningens aktörer i näringsliv och samhälle,
- i samråd med berörda aktörer skapa tydliga mål, delmål och parametrar för uppföljning i syfte att främja den gröna omställningen till fossilfria processer, med tydligt angivande av vad som krävs av respektive aktör, och kontinuerligt följa upp stora företagsetableringar och företagsexpansioners utveckling samt identifiera åtgärdsbehov,
- stärka lämpliga befintliga strukturer och främja statliga myndigheters medverkan, såsom länsstyrelsernas vars i uppdrag att främja länens utveckling och att i sin verksamhet verka för att förenkla för företag samt Tillväxtverkets uppdrag inom industri, och
- dokumentera lärdomar från den industriella utvecklingen i norra Sverige och verka för att sprida de metoder som varit framgångsrika och de lärdomar som dras utifrån utvecklingen där.

Åtgärder för att säkra en konkurrenskraftig och ledande grön industri

Det finns ett stort behov av att utveckla former för god koordinering och att främja gemensamma lösningar och samverkansformer för de aktörer som stöttar i arbetet med industrisatsningarna och den samhällsomvandling som satsningarna i många fall kräver. Vidare finns det ett stort behov av att den offentliga förvaltningen bättre koordinerar sig i syfte att främja och påskynda den gröna industriella omställningen och den parallella samhällsomvandlingen. Sverige måste hålla ett högt tempo för att säkerställa hela landets långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande. Samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser, internationellt tillväxtkapital och utländska investeringar bidrar till att skapa goda förutsättningar för företag att växa i Sverige och bidra till EU:s mål kring grön och digital omställning. Regeringen gjorde också i sin klimathandlingsplan (skr. 2023/24:59) bedömningen att en lämplig myndighet bör få i

uppgift att identifiera hinder i omställningen till noll nettoutsläpp senast 2045.

Regeringen arbetar för att Sverige ska kunna erbjuda konkurrenskraftiga affärsvillkor för både svenska och utlandsägda företag i hela landet samt för att förbättra befintliga arbetssätt inom de olika offentliga processer som krävs vid industrietableringar, t.ex. genom dialog och utökad samverkan med berörda verksamhetsutövare och allmänhet på ett tidigare stadium. Detta utgör en viktig del i att finna nya lösningar för att öka tempot i klimatomställningen, och de olika processer som leder fram till en nystartad industriell verksamhet eller expansion av befintlig. Många förutsättningar behöver vara uppfyllda för att verksamhet ska kunna etableras eller expandera, och ibland krävs koordinering av processer, inom exempelvis fysisk planering och bostadsbyggande, transportinfrastruktur, energiinfrastruktur och digital infrastruktur, utbildning och kompetens samt i prövning av miljötillstånd. I många fall är det inte regeländringar som behövs utan utveckling av innovativa arbetssätt för att öka tempot i omställningen och säkra Sveriges position som ledande i grön omställning. På så sätt kan också Sveriges motståndskraft vid globala eller geopolitiska kriser öka.

Accelerationskontoret ska därför

- i samverkan med berörda intressenter ta fram förslag till lösningar på hinder, målkonflikter och risker i industriomställningen till fossilfria produktionsprocesser, samt proaktivt initiera åtgärder innan sådana problem uppkommer,
- när det bedöms lämpligt verka för att överenskommelser nås mellan berörda parter i syfte att underlätta den samhällsomvandling och exploatering som den gröna industriomställningen till fossilfria processer i många fall innebär,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla avsiktsöverenskommelser mellan berörda parter,
- i sammanhang där ett statligt engagemang kan motiveras utifrån väsentliga samhällsintressen, förhandla om överenskommelser med t.ex. berörda kommuner, regioner och andra aktörer om åtgärder i syfte att skynda på den gröna industriomställningen,

- förhandla överenskommelser med förbehåll för efterföljande rättsliga prövningar samt regeringens och i förekommande fall riksdagens godkännande, och
- vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar för att underlätta den gröna omställningen.

Hur kan staten och det privata bidra till att finansiera etableringar?

Industrins omställning till fossilfria processer samt etablering av nya verksamheter och expansion av befintliga innebär betydande såväl privata som offentliga investeringar. Förmågan att finansiera dessa investeringar är central för att möjliggöra omställningen och därför behövs modeller och metoder för hur finansiering kan ske inom ramen för befintligt regelverk. Sverige ska i högre grad kunna erbjuda ett attraktivt och sammanhållet investeringsalternativ till potentiella investerande företag genom ökat samarbete mellan aktörer i hela kedjan av investerings- och etableringsprocessen. Sveriges förmåga att attrahera för investeringar påverkas av en rad faktorer, däribland andra länders industripolitiska åtgärder och program för att stimulera grön och digital omställning. Den internationella konkurrensen om dessa investeringar blir allt hårdare för att säkerställa tillgång till råvaror, insatsvaror, teknik och kompetens som krävs för omställningen.

Exempel på finansieringsmöjligheter i Sverige är Klimatklivet och Industriklivet samt möjligheterna till gröna kreditgarantier. Därtill finns finansieringsmöjligheter genom flera olika fonder och program på EU-nivå. Det är viktigt att befintliga medel används på ett effektivt sätt för att främja omställningen. Ökad samordning och synergier kan vara en del i detta. En annan viktig del är tillgången till privat kapital. Accelerationskontoret kan främja tillgången till privat kapital genom att analysera och identifiera flaskhalsar för investeringar, samt främja dialog mellan berörda parter.

Möjligheter till effektiva finansieringslösningar i form av samverkan mellan det offentliga och privata, exempelvis modeller för offentlig-privat samverkan (OPS) som används i vissa länder, bör också analyseras.

Accelerationskontoret ska därför

- kartlägga och analysera andra länders verktyg för att främja gröna industriella verksamhetsetableringar i syfte att identifiera huvudsakliga risker och möjligheter för svenska och internationella befintliga och kommande stora företagsetableringar och företagsexpansioner i Sverige,
- analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier, inklusive befintliga finansieringsinstrument på nationell nivå och EU-nivå, som kan påskynda industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och högre mobilisering av privata investeringar, och
- i dialog med berörda myndigheter och intressenter kartlägga och analysera möjliga alternativa effektiva finansieringsformer, exempelvis genom offentlig–privat samverkan.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Accelerationskontoret ska föra en dialog med berörda myndigheter, kommuner och organisationer liksom med berörda departement inom Regeringskansliet. Accelerationskontoret ska också i relevant omfattning inhämta kunskap, erfarenheter och synpunkter från dessa. Vid genomförande av uppdraget ska accelerationskontoret föra en nära dialog med Tillväxtverket utifrån uppdraget att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (dnr KN2023/03505). Myndigheten har även i uppdrag att bistå regioner och kommuner vid större företagsetableringar och företagsexpansioner (dnr N2022/00781). En nära samordning ska ske med Business Sweden som ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet (dnr UD2024/02547) och med beaktande av den årliga investeringshinderrapporten. En nära dialog ska också föras med Business Sweden utifrån uppdraget att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning (dnr KN2023/03276). Accelerationskontoret ska även ha en löpande dialog med relevanta aktörer inom svenskt näringsliv.

Accelerationskontoret ska hålla sig informerad om relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och EU som europeiska kritiska råmaterialakten (COM(2023) 160) och förordningen om nettonollindustrin (COM(2023) 161)), samt inom kommittéväsendet t.ex. Initiativet Fossilfritt Sverige (M 2016:5), Ny kärnkraft i Sverige – ett andra steg (KN 2023/04), Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar (KN 2024:04), Uppdrag om finansiering och riskdelning av kärnkraft (Fi2023:F9), Uppdrag att verka som samordnare för avyttring av statlig mark för bostadsbyggande (dnr LI2024/00702), Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/17742) och Förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78).

Utredaren ska också beakta relevanta förslag som lämnats i exempelvis promemoriorna Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) och Finansiering av näringslivets gröna omställning (N 2022:B), Gödselmedelsproduktion i Sverige (dnr LI2023/02208) samt i betänkandena En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50), Förnya taktiken i takt med tekniken – förslag för en ansvarsfull, innovativ och samverkande förvaltning (SOU 2022:68) och Finansiering av infrastruktur med privat kapital (SOU 2017:13). Vidare ska accelerationskontoret beakta slutsatserna från arbetet som bedrivits av accelerationskontoret för samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbottens län (dnr KN2023/00603).

Inom transportområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av de transportpolitiska målen och den nationella planen för transportinfrastrukturen, om inte regeringen anger något annat.

Inom energiområdet ska accelerationskontoret följa regeringens och berörda myndigheters genomförande av den energipolitiska inriktningen som regeringen beslutade den 14 mars 2024 (prop. 2023/24:88) och därmed inte föreslå nya mål, delmål och parametrar för uppföljning inom detta område.

Accelerationskontoret ska regelbundet informera Regeringskansliet om arbetet och de viktigaste åtgärderna som har identifierats. Information ska lämnas vid de tidpunkter och i den form som bestäms i dialog med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Accelerationskontoret ska senast den 31 december 2024 redovisa den verksamhet som bedrivits och planerna för det fortsatta arbetet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Kommittédirektiv 2025:58

Tilläggsdirektiv till Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05)

Beslut vid regeringssammanträde den 5 juni 2025

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 13 juni 2024 kommittédirektiv Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (dir. 2024:57).

Kommittén ska nu även bl.a.

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning,
- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur detta bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast 31 december 2026.

Uppdraget att analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Sverige har goda förutsättningar att utveckla och expandera en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Ett av regeringens mål i strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrens kraft är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Samtidigt hårdnar den internationella konkurrensen om de gröna investeringarna och geopolitiska förändringar riskerar att leda till en mer osäker världsmarknad. Det svenska investeringsklimatet behöver fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) framhåller i sin rapport Att landa en gigainvestering – Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv (rapport 2025:01) att det för strategiskt viktiga investeringar är viktigt med ett sammanhållet system. Det innebär att hela kedjan från attraktiva ramvillkor och investeringsfrämjande till en utvecklad mottagningsstruktur behöver finnas på plats.

Kommunerna har en frivillig men viktig roll i det sammanhållna system som

Tillväxtanalys bedömer är nödvändigt för strategiskt viktiga investeringar. Kommuner som de senare åren har tagit emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner hanterar en mängd komplexa frågor, exempelvis utbildning, tillståndsprocesser, planeringsfrågor, infrastruktur, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. En risk i detta sammanhang kan vara undanträngningseffekter, där kommuner satsar resurser på att stödja vissa företagsetableringar eller företagsexpansioner, vilket kan ske på bekostnad av annat näringslivsfrämjande eller av obligatoriska verksamheter och på sikt påverka kommunens förmåga att utföra sitt välfärdsuppdrag. Vissa kommuner har tagit omfattande lån för att finansiera investeringar i kommunal infrastruktur, service, utbildning, kultur och fritid i syfte att möta de behov som uppstår med företagsetableringar och företagsexpansioner och för att kunna attrahera nya invånare. I en del kom-

muner är en större del av viktig infrastruktur kommunalt ägd än i andra, vilket ytterligare kan öka dessa kommuners investerings- och lånebehov. Ett besvärligt konjunkturs och omvärldsläge kan även innebära att kommuner behöver investera genom egna bostadsbolag för att kompensera för ett avstannande bostadsbyggande.

Insatser som dessa kan anses vara värda att göra om det finns möjligheter till goda resultat av investeringarna. För kommunen handlar de ekonomiska möjligheterna i första hand om potentiellt ökade kommunala skatteintäkter vid inflyttning av arbetskraft. Kommunens investeringar behöver dock ofta göras innan kommunerna vet om det kommer flytta in arbetskraft till kommunen som resultat av företagsetableringen eller företagsexpansionen. Företagens aviserade investeringar kan dessutom förändras över tid eller utebli. Kommunens kostnader uppstår därmed i närtid medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt ska god ekonomisk hushållning uppnås och balanskravet innebär bland annat att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. Detta innebär ett risktagande.

Kommuner möter därmed utmaningar om de väljer att bidra till Sveriges investeringsfrämjande och konkurrenskraft genom att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Det kan finnas särskilda svårigheter för befolkningsmässigt mindre kommuner. Även för företagen som vill göra stora investeringar kan det innebära risker om anpassning av samhället inte kan gå i takt med företagens investeringar.

Kommittén ska därför

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Uppdraget att ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur

Det är av flera skäl angeläget att kommuner har incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Att arbeta med företagsinvesteringar som har nationell be-

tydelse är, liksom näringslivsutveckling i övrigt, en frivillig uppgift för kommunerna. Om kommunerna saknar incitament att främja stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan det innebära att Sverige kan ta emot färre investeringar och får sämre tillväxt än om kommunerna haft andra incitament.

I regeringens Klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) framgår att legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för den gröna omställningen. Om medborgare upplever att ekonomin i deras kommuner påverkas negativt som resultat av gröna företagsinvesteringar, skulle detta kunna minska legitimiteten i klimatomställningen och därmed riskera att underminera den.

Tillväxtverket noterar i rapporten Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024 (Ä2022-1984) att inställningen hos kommunrepresentanter har förändrats till framför allt större företagsetableringar. Processen uppfattas ta mycket resurser för kommunen samtidigt som den är förenad med hög finansiell risk och riskerar i slutändan att knappt göra en märkbar skillnad i kommunens ekonomi, efter att hänsyn har tagits till nödvändiga kostnader för investeringar och lån. Samtidigt kan myndigheten konstatera att intresset från företag att etablera sig i Sverige är större än på mycket länge.

När det gäller gruvverksamhet konstaterade Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral i sitt betänkande (SOU 2022:56) att ett socialt medgivande för denna industri kan stärkas av en ökad värdedelning av den nytta som metall- och mineralnäringen genererar. Utredningen ansåg att det behövde göras en bredare översyn av kommuners och regioners förutsättningar att klara sina uppgifter i samband med omfattande industrietableringar. Vidare menade utredningen att det kan finnas skäl att förutsättningslöst utreda möjligheterna för staten att vid samhällsviktiga industrietableringar som kräver kommunala investeringar ta en del av risken ifall den planerade verksamheten inte skulle förverkligas.

Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning har bland annat i uppdrag att analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar. Det ingår däremot inte explicit i de ursprung-

liga uppdragen att utreda och lämna förslag som berör kommunsektorn.

I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2024/01434) framgår under målområdet Stärkta förutsättningar för kommunal kapacitet att regeringen avser att se över hur staten kan underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Det kan exempelvis handla om hur kreditgaranti modellen kan användas för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner som har stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Det är därför viktigt med en bedömning av om det finns behov för staten att underlätta för kommunerna, samt att vid behov lämna förslag om detta.

Eventuella åtgärdsförslag ska dock inte omfatta skatteområdet. Förslagens genomförbarhet kan påverkas av om de faller inom EU:s statsstödsregler.

Kommittén ska därför nu även

- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner,
- analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen,
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Vid framtagandet av konsekvensbeskrivningen enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredning vid regelgivning ska kommittén beskriva och, när det är möjligt, kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av sina förslag. De offentligfinansiella effekterna av kommitténs förslag ska beräknas. Om förslagen innebär offentligfinansiella kostnader ska förslag till finansiering lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utöver de kontakter som framgår av de ursprungliga direktiven ska kommittén ha kontakt med Riksgäldskontoret, Tillväxtanalys samt Sveriges kommuner och regioner och andra berörda aktörer.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svensk-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.
32. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. KN.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. [32]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

Förlängning av dispens avseende dygnsvila för räddningstjänsten - brandmän och styrkeledare

Ärendenr 2026/1201-2.3.0.2

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att förlänga det dispensbeslut som centrala parters arbetstidsnämnd fattat per 2025-10-15 som innebär att räddningstjänstens personal som tjänstgör som brandmän och styrkeledare, kan schemaläggas vid enstaka tillfällen och kortare perioder med arbetspass upp till 24 timmar. Förlängningen är i samma omfattning som tidigare beslut och gäller 12 mån från och med 2026-11-01 till 2027-10-31.

Sammanfattning av ärendet

Det har gjorts ändringar i kollektivavtalet Allmänna bestämmelser, i § 13 om arbetstid, i enlighet med arbetstidsdirektivet, 2003/88/EG. De nya reglerna gäller sedan 2023-10-01 med vissa nya justeringar per 2024-04-01. Syftet är att skärpa arbetstagarens skydd och rättighet till dygnsvila samt att tydliggöra under vilka omständigheter det är möjligt att avvika från huvudregeln om 11 timmars dygnsvila.

Enligt tidigare schema och regelverk har brandmän kunnat arbeta vissa arbetspass upp till 24 timmar, där nattvila schemaläggs 23-06. I nuläget, via gällande dispens, schemaläggs pass på helg med 24 timmar tjänstgöring. Som en följd av det nya kollektivavtalet måste dessa arbetspass delas upp i kortare och fler arbetspass och dessa måste förläggas tätt inpå varandra om inte 75 % helgtjänstgöring ska bli följden. Enligt genomförd risk- och konsekvensanalys ser arbetsgivaren fara för akut kompetensbrist som en följd av denna förändring.

Räddningstjänsten är i nuläget bemannad med en fyrskiftsorganisation och Luleå har endast en heltidsbemannad brandstation. I skrivande stund söker räddningstjänsten personal till nya tjänster, ett femte skiftlag. Vidare är Luleå en mycket specialiserad räddningstjänst, där det tar mellan 2-5 år för en brandman att nå full kompetensprofil. Om scheman ändras så att den tidigare attraktiva tjänsten som brandman inte längre upplevs tillräckligt tilldragande riskerar arbetsgivaren att stor volym ledighetsansökningar, tjänstledighet, föräldraledighet, osv inkommer specifikt på helger. Den operativa förmågan är för specialiserad för att klara säkerheten för medborgaren om andelen timvikarier blir för stor. Således föreslås att fortsatt nyttja undantag tills vidare eller till dess att nytt centralt regelverk tydliggörs.

Kommunstyrelsen har 2025-08-11 § 183 beslutat att ansöka om dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31. Arbetstidsnämnden beslutade 2025-10-15 att bevilja dispens vid enstaka tillfällen och kortare perioder vid förläggning av ordinarie arbetstid och tjänstgöringstid/jour i följande situationer: vid övning och utbildning, och då det råder kompetensbrist. Kommunstyrelsen kan numera själv besluta om förlängning, förutsatt att förlängningen är i samma (eller mindre) omfattning som tidigare beviljad dispens. Sådant beslut inrapporteras till arbetstidsnämnden av förhandlingschef.

Vid årsskiftet 2026/2027 införs ett ytterligare nytt regelverk, där arbetstidsnämndens dispensförfarande fasas ut och kommunerna ska själva besluta om tillämpning av nödvändiga undantag inom ramen för tidigare fattade beslut och utarbetad praxis. Exakt hanteringssätt för detta har ännu inte förmedlats av SKR.

Dialog

I beredningen av detta ärende har dialog förts mellan räddningstjänsten och berörda fackliga parter, Kommunal och Ledarna. Arbetsgivaren och fackliga organisationer är överens om behovet att förlänga tillämpningen av undantag. Luleå kommuns förhandlingschef har deltagit i formuleringen av beslutsunderlaget.

Beslutsunderlag

- Arbetstidsnämndens beslutsprotokoll Luleå kommun 2025-10-15
- Ansökan om dispens från dygnsvila i syfte att säkra verksamhetens bemanning (underlag till arbetstidsnämnden inför ansökan 2025), KLF Hid: 2025.8050

Elin Selberg
Förhandlingschef

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen, förhandlingschef HR-kontoret
Räddningstjänsten

Arbetstidsnämndens kansli

Dnr: SKR 250901a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 15 oktober 2025, kl. 10:00-12.00

Dispensansökan från Luleå kommun

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 2 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2025-10-22

Ordförande

Begäran om dispens från AB § 13 mom. 5 och bilaga R från Räddningstjänsten i Luleå kommun

Arbetstidsnämnden är inrättad av centrala parter inom den kommunala sektorn. Nämndens uppdrag är att pröva inkommen begäran om dispens utifrån gällande avtal och det samlade inkomna underlaget från arbetsgivaren.

Ansökan från Räddningstjänsten i Luleå kommun

Luleå kommun har inkommit med en ansökan avseende dispens från AB § 13 mom. 5 och bilaga R.

Ansökan avser möjligheten att förlägga tjänstgöringstid/jourpass 24 timmar per dygn för att hantera följande situationer:

1. Helger i grundschemat,
2. Övning och utbildning som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet,
3. Tillfällen för aktiviteter där behov finns att samla hela arbetsgrupper/arbetslag för APT, arbetsmöten, workshops etc., samt
4. Huvudsemesterperioden 2026 (juni – augusti).

Ansökan avser 12 månader för perioden 1 november 2025 – 31 oktober 2026. Dispensansökan avser heltidsanställda brandmän och heltidsanställda styrkeledare.

Verksamheten

I Luleå kommun drivs räddningstjänsten i en kommunal förvaltning, bestående av en station med räddningspersonal i beredskap 35 km från huvudort och en central huvudstation med heltidsräddningstjänst. Under hösten 2025 kommer även arbetet med att bygga upp en ny RIB station i kommunens södra del att påbörjas för att vara i drift 2026.

Tidigare beslut

Arbetstidsnämnden har tidigare beslutat om dispens för sommarsemesterperioden 2024 och dispens för perioden 1 februari 2024 till 31 januari 2025. Förlängt genom tilläggsöverenskommelsen till 31 oktober 2025. Dispensen omfattade heltidsanställda brandmän och heltidsanställda styrkeledare och avsåg:

- Helger,
- Huvudsemesterperiod, och
- Övning och utbildning.

Bakgrund till beslut

Innan förläggning av arbete i kombination med jour eller tjänstgöringstid enligt bilaga R med en sammanlagd arbetstid över 20 timmar kan bli aktuell är arbetsgivaren skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med gällande regelverk.

Om inga andra rimliga åtgärder står till buds och det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour utöver 20 timmar för att upprätthålla verksamheten kan arbetsgivaren förlägga pass utöver 20 timmar.
Arbetsgivaren ska under sådan förläggning vidta nödvändiga åtgärder för att verksamheten ska kunna bemannas på ett sådant sätt att gällande skyddsregler kan efterlevas.

Det kan till exempel handla om verksamheter som kräver sådan förläggning, då tillgången på nödvändig kompetens är begränsad, samt vid övningar och utbildningar som inte ryms inom ordinarie schemaläggning. Det är arbetsgivaren som, utifrån kriterierna ovan, gör bedömningen om och när förläggning av arbete med jour utöver 20 timmar är nödvändigt för att upprätthålla verksamheten.

Arbetsgivaren behöver därför kontinuerligt se över om förläggning av arbete med jour och tjänstgöringstid utöver 20 timmar är nödvändigt för att upprätthålla verksamheten, men också hur en sådan förläggning påverkar arbetstagarnas hälsa. Dispens får inte tillämpas i större utsträckning än vad som är absolut nödvändigt. Beslut om sådan avvikelse kan endast fattas då inga andra rimliga åtgärder står till buds. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar.

Det är arbetsgivaren som bär det fulla ansvaret för att reglerna i lag och kollektivavtal efterlevs. Överträdelse av reglerna utgör brott mot kollektivavtalet. Även arbetsmiljölagen ställer krav på arbetsgivaren att planera och organisera arbetet så att det kan utföras i en sund och säker miljö. Detta inkluderar att beakta arbetstidsförläggningen och se till att den inte leder till ohälsa eller olycksfall. I det fall arbetsgivaren inte uppfyller kraven i en granskning kan det leda till straffrättsligt ansvar för arbetsgivaren.

Beslut

Med utgångspunkt i ovanstående beslutar Arbetstidsnämnden för perioden 1 november 2025 – 31 oktober 2026

att bevilja dispens enligt ansökan vid enstaka tillfällen och kortare perioder vid förläggning av ordinarie arbetstid och tjänstgöringstid/jour i följande situationer:

- vid övning och utbildning,
- då det råder kompetensbrist.

Inom ramen för ovanstående dispens kan arbetsgivarens behov av undantag hanteras under exempelvis semesterperioden, storhelger samt helger, men endast i den omfattning som arbetsgivaren bedömer som absolut nödvändigt.

att avslå punkt 3, med motiveringen: att dessa aktiviteter bedöms kunna hanteras inom ordinarie planering och arbetstidsförläggning och därför inte utgör skäl att avvika från arbetstidsregler.

LULEÅ KOMMUN

2025-07-01

Ansökan om dispens från dygnsvila i syfte att säkra verksamhetens bemanning

Luleå kommun ansöker om dispens för avvikelse från dygnsviloreglerna från ABs bilaga R, inledning anmärkning 4 samt ABs §13 mom. 5 i syfte att kunna under vissa undantag tjänstgöra upp till 24h för heltidsbrandmän och heltidsstyrkeledare. Luleå kommun söker dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31.

Verksamhetsbeskrivning

I Luleå kommun drivs räddningstjänsten i en kommunal förvaltning, bestående av en station räddningspersonal i beredskap 35km från huvudort och en central huvudstation med heltidsräddningstjänst. Under hösten 2025 kommer även arbetet med att bygga upp en ny RIB station i kommunens södra del att påbörjas för att vara i drift 2026. Huvudstationens bemanning är avgörande för verksamhetens samlade operativa förmåga, då räddningsresurser och specialiserade kompetenser i mycket hög grad är centraliserade till just denna huvudstation. Kollektivavtalsreglerna kring dygnsvila innebär en stor begränsning till hur verksamheten kan bemannas med rätt kompetens. Det är dels en fråga om schemat för den utryckande personalen och därigenom upprätthållandet av den operativa specialiserade räddningsförmågan som riskerar att omöjliggöras, men reglerna har också avgörande betydelse i fråga om hur rätt specifik kompetens kan planeras till att ansvara för övningar, utbildningar och tillsynsuppdrag.

Postadress
Luleå kommun
971 85 LULEÅ

Besöksadress
Rådstugatan 11

Telefon
0920-45 30 00

Hemsida
www.lulea.se

LULEÅ KOMMUN

2025-07-01

Dispensansökans uppgifter som ska lämnas i samband med begäran om dispens

(1) *Ange om begäran avser avvikelse från AB § 13 mom. 5 eller bilaga till AB och i så fall vilken.*

Luleå kommun begär dispens från ABs bilaga R, inledning anmärkning 4 samt ABs §13 mom. 5.

Dispens söks för att kunna schemalägga 24h arbete som undantag under:
- helger i grundschemat,
- i samband med övning och utbildning som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet,
- under tillfällen för aktiviteter där behov finns att samla hela arbetsgrupper/arbetslag för APT, arbetsmöten, workshops etc. , samt
- under huvudsemesterperioden (juni – augusti).

(2) *Vilken verksamhet och vilka delar av verksamheten är aktuell/aktuella för begäran av dispens?*

Dispensansökan avser verksamhet av arten operativ kommunal räddningstjänst, i syfte att rädda liv, egendom och miljö, vilket motsvarar tilläggsöverenskommelsens formulering liv, hälsa, egendom och miljö.

(3) *Vilken/vilka yrkesgrupp/yrkesgrupper är berörda av begäran om dispens och hur många arbetstagare i dessa grupper skulle beröras?*

Dispensansökan avser skiftgående heltidsbrandmän på huvudstationen Luleå, samt styrkeledare med samma schemasystem och skiftgång. Ansökan berör 36 tjänster, varav 4 ordinarie styrkeledare och 32 heltidsbrandmän, samtliga arbetar under bilaga R med 42h tjänstgöringstid per vecka. Dispensansökan bör också omfatta de som vikarierar på motsvarande arbetsschema.

(4) *Beskriv hur verksamheten är bemannad och hur belastningen ser ut. Ange om det saknas specifik kompetens eller dylikt. Om så är fallet vilken/vilka kompetenser saknas och vilka konsekvenser får det?*

Heltidsstyrkan på Luleå huvudstation bemannas med en styrkeledare och minst sju brandmän fördelat på fyra skiftlag som arbetar enligt bilaga R,

Postadress
Luleå kommun
971 85 LULEÅ

Besöksadress
Rådstugatan 11

Telefon
0920-45 30 00

Hemsida
www.lulea.se

dvs 42h/vecka. För att klara den bemanningen är åtta brandmän nominellt anställda och av brandmännen är ytterligare fem utbildade för att vid vakans tjänstgöra som styrkeledare. Organisationen har i dagsläget varken någon heltidsanställd personalpool eller något 5:e skift utan vakanser täcks antingen av den överanställning som finns mellan 1+8 till 1+7, med extrapass på ordinarie personal eller med timvikarier. 6 av 32 brandmän har kortare än två års anställning. I dagsläget finns därför inga överanställda på skiftlagen med full kompetensprofil.

Den tillsvidareanställde personalen på heltidsstyrkan bemannar ytterligare mellan 2500–3000 h per år i form av extrapass och övertid, motsvarande nästan två heltidstjänster, men spridd över helåret. Utöver heltidsbrandmännen är bemanningen beroende av ca 20 timvikarier som över året bemannar 11 000 - 12 000 arbetstimmar motsvarande sex heltidstjänster. Nyanställning av ytterligare timvikarier pågår. Timvikarierna uppfyller inte full kompetensprofil.

Luleåstationen hanterar i genomsnitt 2,3 händelser per dygn, varav 13% eller ca 0,3 händelser sker nattetid mellan kl 23-06. Alltså knappt var tredje natt sker en störd nattvila.

(5) *Beskriv om det finns specifika faktorer kopplade till tredje man (till exempel patient, brukare, barn, civilsamhälle eller dylikt) som särskilt behöver beaktas när verksamheten bemannas.*

Luleå räddningstjänst har endast en heltidsstation och en RIB station (deltidsstation). För Luleå tätort finns förstärkande brandstationer ca 35 km/25 min bort. I kommunen bor ca 80 000 invånare. Riskbilden i kommunen är komplex, med en stor civil och militär flygplats, universitet, omfattande tung industri, industrihamn, kustland och glesbygd samt både spårtrafik och tung vägtrafik. Vidare är Luleå, via avtal med MSB, en av sex nationella förstärkningsresurser för avancerade kemikalieolyckor och blev under 2024 också en av fem specialistdepåer för oljecisternbrandsläckning via avtal med SMC. Den omfattande riskbilden kräver en mycket hög specialist-kompetens på ordinarie brandmän och för Luleås del kan denna inte fördelas på olika stationer, utan alla höga specialiserade kompetenskrav belastar alla heltidsbrandmän på huvudstationen Luleå (Bilaga 4 – Kompetensområden brandman Bilaga 4).

Kompetenskraven för att verka som heltidsbrandman på Luleå

huvudstation är höga. Det tar mellan 2-5 år från rekrytering att uppnå full kompetensprofil, att fylla alla de dimensionerande och certifierande övningsmoment som en brandman ska behärska. I dagsläget hanteras planerade vakanser i den operativa styrkan både med nyttjande av timvikarier med en lägre kompetensprofil såväl som extrapass och övertid från fullkompetensbrandmän från den ordinarie styrkan. Med de nya dygnsviloreglerna kommer möjligheten till planerade extrapass och övertid drastiskt att minska och beroendet av timvikarier öka. Dock är det av kvalitetsskäl inte möjligt att transferera för stor andel arbetstid till personalgruppen timvikarier, som inte upprätthåller samma kompetensprofil som de tillsvidareanställda heltidsbrandmännen. För att säkerställa räddningstjänstens specialförmågor, t.ex. att livrädda med hjälp av höjdfordon, livrädda till sjöss med båt, vattenskoter eller hydrokopter, hantera svåra kemikalieolyckor via MSBs nationella kem-enhet eller släcka bränder i oljecisterner via SMC och mycket mer, så måste verksamheten förses med personal med tillräcklig andel erfarna brandmän och kan inte klara sig på endast relativt oerfarna timvikarier. Sett till helåret och upprätthållandet av den operativa förmågan så krävs det att minst fyra av sju brandmän per skiftlag upprätthåller full kompetensprofil, det vill säga är erfarna tillsvidareanställda och övade heltidsbrandmän.

2024 rekryterade arbetsgivaren 6 nya heltidsbrandmän och 2025 rekryterades ytterligare 3 nya oerfarna brandmän. Dessa har därför inte uppnått i närheten av full kompetensprofil, vilket ytterligare begränsar antalet vikarier som kan nyttjas vid ett enskilt tillfälle. Dessa nyanställda förväntas uppnå full kompetensprofil ca 2027–2030.

Effekterna av tillräcklig full kompetensprofil för tredje man är uppenbara. Utan tillräcklig heltidsbemanning riskerar räddningstjänsten att misslyckas med lagstiftningens mål som anger att räddningstjänsten ska vara ändamålsenligt ordnad så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

(6) *Finns det andra faktorer som påverkar möjligheten att bemanna, såsom hög andel deltidsarbete, frånvaro, svårigheter att rekrytera eller dylikt?*

Räddningstjänsten märker av konkurrensen om arbetskraften generellt och har de senaste 15 åren sett en kraftig (-80%) minskning i antalet sökande till de annars eftertraktade jobben. Till tillsvidaretjänster klarar organisationen än så länge att få tillräckligt många sökande för att

numerärt bemanna verksamheten men kravprofilen för att tillträda kan inte längre upprätthållas strikt på brandmän med utbildningen SMO, Skydd mot olyckor. Det innebär att en större del av grundandet av den faktiska kompetensen måste göras i yrket och detta tar mycket längre tid.

Räddningspersonal värnar den frihet och möjlighet till familjeliv som personalvänliga scheman medför. Samtidigt är varje individ fri att göra personliga val i den situation de ställs inför. Det schema (se Bilaga 1 - Schemaförslag) som räddningstjänsten Luleå kommer att behöva arbeta med, om dispens inte ges, upplevs så pass negativ under helgpassen att individer kommer att försöka manövrera bort att jobba dessa helgpass. Vad det verkar så kommer en stor grupp personal maximera sin personliga möjlighet att söka tjänstledigt för studier eller att driva eget företag, begära förkortning av arbetstiden för småbarnsföräldrar eller söka föräldraledigt. Om så sker saknar arbetsgivaren marginaler på antalet personal med full kompetensprofil och riskerar att bemanna verksamheten med färre än de 4 av 7 som krävs.

(7) *Beskriv verksamhetens geografiska förutsättningar, till exempel om det rör sig om glesbygd med långa pendlingsavstånd eller dylikt?*

Luleå är en norrlandskommun med på sina håll långa avstånd. I personalgruppen finns pendlande från kranskommunerna, såväl som pendlande från landsbygden i den egna kommunen. En tredjedel av personalgruppen pendlar och då mellan 30-70 min enkel väg för att komma till arbetet.

(8) *Ange genomsnittlig andel aktivt arbete under jour för berörd/berörda yrkesgrupp/yrkesgrupper. Bifoga statistik om sådan finns att tillgå.*

Luleåstationen hanterar i genomsnitt 2,3 händelser per dygn, varav 13% eller ca 0,3 händelser sker nattetid mellan kl 23-06. Alltså knappt var tredje natt sker en störd nattvila. Mediantiden för en händelse är 23 min och endast 10% av händelserna tar längre än 80 min.

(9) *Beskriv förväntad utveckling och belastning på verksamheten under de kommande 12 månaderna.*

Räddningstjänsten Luleå är i en omfattande förändringsfas som ställer stora krav på ytterligare kompetensfördjupningar och ytterligare specialistförmåga. Dels drivs denna förändringsfas av kravet på

återuppbyggnad av det civila försvaret och räddningstjänstens förmåga under höjd beredskap. Från detta kommer omfattande volym av ny kunskap som måste införlivas i organisationen. Dels är räddningstjänsten Luleå i en slutfas att färdigställa förmåga till oljecisternsläckning, via avtal med SMC AB. Denna specialistförmåga gick i skarp drift under 2024 och införlivandet av detta är i ett intensivt skede med pågående utbildning av samtliga brandmän och styrkeledare. Detta kommer inte att vara slutfört innan andra halvåret 2026 och kräver i dagsläget mycket av organisationen i form av övningstid och personalplanering. Att i organisationen förankra sådan specifik och detaljerad kompetens är helt beroende av att arbetsgivaren kan nyttja heltidsarbetstidsmåttet för detta. Det låter sig inte göras med för stor andel olika timvikarier.

Hösten 2025 påbörjas även arbetet med att upprätta en helt ny deltidskår i kommunen. Detta kommer att kräva deltagande från samtlig heltidspersonal med att bistå vid rekrytering, utbildning och övningstid för helt nyrekryterade och ej utbildade deltidsbrandmän. Att starta upp en helt ny deltidsstyrka från grunden kommer ytterligare att öka belastningen på organisationen och framförallt på de brandmän och styrkeledare som är involverade i övnings och utbildningsarbetet på räddningstjänsten. Flexibel schemaläggning blir därför avgörande för att lyckas med uppgiften.

(10) *Beskriv vilka åtgärder som har vidtagits för att arbetstid enligt AB eller tillämplig bilaga till AB ska kunna förläggas.*

Arbetsgivare och arbetstagarorganisationer har länge arbetat partsgemensamt med att undersöka möjliga schemaalternativ som uppfyller de kollektivavtalade dygnsviloreglerna. Efter delaktighet med arbetstagare har ett schema alternativ lagts fram (se Bilaga 1 - Schemaförslag). Om dispens avslås kommer verksamheten vara hänvisad till detta alternativ och försöka hantera de effekter som medföljer.

Parterna har också djupdykt i schemalternativ med nyttjande av den speciella reglering om 20h tjänstgöringstid som infördes i bilaga R. Men då dygnsbrytet ligger fast över schemaperioden och skiftbytestiderna som en följd av att 20h inte är en multipel av 24, så ger dessa ingen nytta i verksamhetens schemaläggning. Dessa har därmed förkastats.

De arbetsuppgifter som en operativ brandman eller styrkeledare utför syftar till att stå i ständig beredskap för räddningsinsatser, varje timme,

året runt. Olyckor schemaläggs självklart inte, de inträffar slumpmässigt även om det statistiskt går att följa vissa mönster. Det följer sig därför helt omöjligt att låta uppgiften anstå till annan tid eller förläggas till annan personalkategori. Arbetsgivaren har också övervägt möjligheten att rekrytera än mer personal för att säkerställa bemanningen i verksamheten. På lång sikt är det en teoretisk möjlighet, men tidsskalan för att rekrytera och utbilda är mycket lång. Beroende på om en rekrytering besätts med en erfaren brandman eller nyutbildad så tar det mellan 2-5 år innan ny personal kan upprätthålla full kompetensprofil.

(11) *Beskriv varför det krävs en dispens och utveckla varför arbetstid och jourtid, som sammantaget uppgår till 20 timmar, inte är tillräckligt för verksamheten. Beskriv också vilka konsekvenser en sådan schemaläggning skulle medföra för verksamheten.*

Räddningstjänsten Luleå bedömer att dispens behövs för att säkerställa samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Arbetsgivaren har prövat de möjligheter som står till buds för att på tillgänglig tidsskala åstadkomma en verksamhet som är i enlighet med reglerna i AB och bilaga R.

Dispens behövs för att räddningstjänsten Luleå inte kan säkerställa att tillräckligt många personal med full kompetensprofil bemannar verksamheten. Bemanningen är beroende av att arbetsgivaren kan erbjuda ett attraktivt arbete, både till innehåll och tillräckligt goda scheman, så att inte marginalerna för personalfrånvaro underskrids och kompetensen och kvaliteten blir lidande. Alternativet med 20 timmars tjänstgöringstid medför förvisso en möjlighet till att enstaka arbetspass kan förläggas längre, men medför också att passbyten ständigt förskjuts över dygnet och veckan. I och med de fasta tiderna för bryt av dygnet, ger dessa inte utrymme för 20h under helg utan att istället förlägga 75% helgtjänstgöring på personalen. Att utöka personalens närvarokrav på helger är om möjligt ännu tuffare personalpolitik och har därmed förkastats av parterna.

(12) Ange för hur lång tidsperiod dispens krävs, och vad som ligger till grund för detta.

Luleå kommun söker dispens för perioden 2025-11-01 till 2026-10-31. Skälen till den sökta dispensperioden är att omfattande omställningstid

krävs för att kunna bemanna verksamheten. Även då arbetsgivaren nyrekryterar, utbildar och examinerar specialistförmågor mot full kompetensprofil kommer detta att ta mellan 2-5 år att genomföra.

Kontaktuppgifter

Luleå kommun företräds av
Räddningsdirektör Mikael Andersson, mikael.andersson@rtj.lulea.se 0920-454142, 070-3074142
Förhandlingschef Elin Selberg, elin.selberg@lulea.se 076-129 61 64

Bilagor

Till ansökan bifogas följande dokument

Bilaga 1	Schemaförslag
Bilaga 2	Förhandlingsprotokoll MBL §11 dispensansökan
Bilaga 3	Risk- och konsekvensanalys
Bilaga 4	Kompetensområden fullkompetensbrandman

2025-07-01

Bilaga 1 - Schemaförslag

Schemaförslag som framtagits i partssamverkan, som legat till grund för risk- och konsekvensanalys. Fyra skiftlag, 42h/vecka.

Dygnsbryt 20:00
Veckobryt sön-mån 00:00

	M	Ti	O	To	F	L	S
1				D (08-17)	N (19-07)	N (19-07)	N (19-08)
2		D (08-17)	N (17-08)				
3	D (08-17)	N (17-08)			D (08-19)	D (07-19)	D (07-19)
4	N (17-08)		D (08-17)	N (17-08)			

Bilaga 4 - Kompetensområden fullkompetens heltidsbrandman

- C-körkort
- Fri väg
- Halkkörning
- Samband
- Karta och insatsplaner
- Chaufför
- räddningsenhet
- Rökdykare
- Rökdykarledare
- Suicid
- förhandlingsteknik
- Motorsåg och skärande
- verktyg brand
- Motorsåg och skärande
- verktyg kapning/fällning
- Säkerhetsman
- FIP
- Chaufför vattenenhet
- Medåkare vattenenhet
- Chaufför maskinstege
- Medåkare maskinstege
- (takarbetssätt)
- Losstagare
- Tung räddning
- Chaufför ATV
- Medåkare ATV
- Chaufför Snöskoter
- Medåkare Snöskoter
- Mätutrustning
- CAFS strålförare
- B-skum
- D-HLR vuxen
- D-HLR barn
- Chaufför båt
- Medåkare båt
- Förare Hydrokopter
- Medåkare Hydrokopter
- Ytlivräddare is

- Ytlivräddare öppet
- vatten
- Räddningsfrånkoppling
- Djurräddning
- Operatör kemenhet
- Teoretiskt
- utbildningspaket
- kemenhet
- Kemdykare
- Lastväxlare
- Takarbetssätt
- Personsanering
- Dörrforcering
- Utskjutsstege
- Värmekamera
- Läns
- Byggnadstekniskt
- brandskydd
- Skärsläckare
- Alternativa drivmedel
- Vintertjänst
- Lyft och vinschning
- Repräddning
- Elolycka
- Hissöppning
- Soteld
- Pågående dödligt våld
- (PDV)
- Motorsprutor
- Brandpostnät
- Solceller och batterilager
- Uppstart brand
- Brand i stora volymer
- Konstruktionsbrand
- Källarbrand
- Vattenkanon och
- backupstrålrör
- Trapphusbrand
- Avfackling av LNG
- SMC brandman

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten som bedrivits 2025 i delägda bolaget Shorelink AB

Ärendenr 2026/1127-1.4.1.1

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument. Bolagets rapportering i form av årsredovisning har gett underlag för bedömningen.

Shorelink AB varav Luleå kommun äger 7,31 procent (från 2026 har ägandet övergått till Luleå Kommunföretag AB). Andra ägare är Sveaskog Förvaltnings AB, SCA Logistics AB, SSAB EMEA AB, Skellefteå kommun, Piteå kommun och Boliden Mineral AB. Bolaget har inga aktieägartillskott utan bedrivs som kommersiellt bolag och utdelning från bolaget på 876 922 kronor mottogs för 2025.

Bolagets verksamhet är, enligt bolagsordningen som beslutades 2021, att idka stuveri-, terminal- och transportrörelse samt därmed förenlig verksamhet.

Bolaget har, enligt aktieägaravtalet som beslutades 2021, som huvudsaklig uppgift att bedriva terminal- och stuveriverksamhet företrädesvis i Piteå, Luleå, Skellefteå och Kalix hamnar. Genom en effektiv, rationell och kostnadsbesparande godshantering ska bolaget bidra till att främja industrins etablering och fortlevnad i regionen till gagn för såväl kommuner som näringsliv.

Ägandet i bolaget syftar, enligt ägardirektivet som beslutades 2021, till att säkerställa en effektiv logistik och bra villkor för de som nyttjar sjöfarten som transportslag och därigenom bidra till en positiv utveckling av regionen.

Under räkenskapsåret har en ökning av containervolym och projektlaster skett, samt en minskning av massaved. Shorelink AB hanterade 6,10 (5,19) miljoner ton gods i de fyra hamnarna under verksamhetsåret, vilket är en ökning med 17,6 procent Containervolymen under året blev 10 630 (8 906) TEUs, vilket innebär en ökning med 27,3 procent. Antalet fartygsanlöp under året blev 893 (933), en minskning med 10,1 procent.

Under räkenskapsåret har ShoreLink AB anskaffat ett nytt dotterbolag ShoreLink Industri AB som nu ingår i koncernen.

2025 års resultat efter finansiella poster för koncernen var 34 173 tkr (43 568 tkr för 2024).

Soliditeten är 73,6 % (69,6 %).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Årsredovisning ShoreLink AB 2025 inklusive revisorns berättelse

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Årsredovisning

och

Koncernredovisning

för

ShoreLink AB

556053-7168

Räkenskapsåret

2025

Styrelsen och verkställande direktören för ShoreLink AB avger följande årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusentals kronor (Tkr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

ShoreLink ABs huvudsakliga verksamhetsområden är stuveri-, terminal- och transportverksamhet. ShoreLink AB bedriver lastnings-, lossnings- och lagringstjänster vid hamnarna i Skellefteå, Piteå, Luleå och Kalix. I Piteå bedrivs även åkeriverksamhet som bygger på transportvolymer skapade av godsflöden till och från hamnen.
Företaget har sitt säte i PITEÅ.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under räkenskapsåret har en ökning av containervolym och projektlaster skett, samt en minskning av massaved. Shorelink AB hanterade 6,10 (5,19) miljoner ton gods i de fyra hamnarna under verksamhetsåret, vilket är en ökning med 17,6 %. Containervolymen under året blev 10 630 (8 906) TEUs, vilket innebär en ökning med 27,3 %. Antalet fartygsanlöp under året blev 893 (933), en minskning med 10,1 %. Under räkenskapsåret har ShoreLink AB anskaffat ett nytt dotterbolag ShoreLink Industri AB som nu ingår i koncernen.

Miljöpåverkan

ShoreLink AB är kvalitetscertifierat enligt ISO 9001:2015 samt miljöcertifierat enligt ISO 14001:2015. Målsättningen är att hela tiden minska miljöbelastningen i produktionsprocessen, främst genom effektiviseringar och investeringar i miljövänliga fordon, där bland annat eldrivna mobila vikarmskranar ingår i fordonsparken.

Ägarförhållanden

ShoreLink AB är Sveriges största i huvudsak privatägda stuveriföretag, 63% ägs av basindustrin genom Sveaskog Förvaltning AB (24,1%), Boliden Mineral AB (8,6%), SCA Logistics AB (15,0%) samt SSAB EMEA AB (15,0%), övriga 37% ägs av Luleå Kommun (7,3%), Piteå Kommun (15,0%) och Skellefteå Kommun (15,0%).

Flerårsöversikt (tkr)

Koncernen	2025	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning	384 272	382 152	338 430	356 899	288 129
Resultat efter finansiella poster	34 173	43 847	23 597	55 273	12 314
Rörelsemarginal (%)	8,4	11,0	6,6	15,4	4,2
Avkastning på eget kap. (%)	11,9	16,8	9,5	23,6	6,5
Avkastning på totalt kap. (%)	8,9	11,7	7,2	17,1	5,3
Avkast. på sysselsatt kap. (%)	12,0	16,8	10,0	24,0	7,7
Balansomslutning	378 372	378 573	327 194	318 983	270 403
Soliditet (%)	73,6	69,6	72,4	72,0	69,6
Antal anställda	240	227	222	213	210

Moderbolaget	2025	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning	337 904	335 000	293 824	318 504	251 666
Resultat efter finansiella poster*	36 240	43 885	25 721	52 755	13 970
Rörelsemarginal (%)	8,4	11,2	5,6	16,4	4,7
Avkastning på eget kap. (%)	15,2	19,9	13,4	28,9	9,9
Avkastning på totalt kap. (%)	10,7	13,8	9,6	21,0	7,2
Avkast. på sysselsatt kap. (%)	15,0	20,0	13,3	28,9	9,9
Balansomslutning	332 416	318 863	265 766	251 668	193 960
Soliditet (%)	71,5	69,0	72,4	72,6	72,7
Antal anställda	218	205	200	191	186
* Varav aktieutdelning från dotterbolag	6 000	4 500	7 900	0	2 000

Förändringar i eget kapital

Koncernen	Aktie-kapital	Övrigt tillskjutet kapital	Annat eget kapital inkl. årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	221 209	34 617	**263 626**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Utdelning		-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år		34 617	-34 617	**0**
Årets resultat			26 878	**26 878**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**243 826**	**26 878**	**278 503**

Moderbolaget	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	1 560	123 698	26 504	**159 563**
Disposition enligt beslut av årets årsstämma:					
Utdelning					
Utdelning			-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år			26 504	-26 504	**0**
Årets resultat				20 162	**20 162**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**1 560**	**138 202**	**20 162**	**167 725**

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	138 202 693
årets vinst	20 162 309
	158 365 002

disponeras så att	
till aktieägare utdelas (153,846 kr per aktie)	12 000 000
i ny räkning överföres	146 365 002
	158 365 002

Styrelsen föreslås bemyndigas att besluta om tidpunkt då utdelningen skall betalas.

Styrelsen anser att förslaget är förenligt med försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § aktiebolagslagen enligt följande redogörelse: Utifrån prognoserna för de kommande åren och kassaflödet för det senaste året beslutade styrelsen att föreslå årstämman en aktieutdelning om 12 000 000 kr.

Koncernens och moderbolagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar samt kassaflödesanalyser med noter.

Koncernens Resultaträkning

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Nettoomsättning	2	384 272	382 152
		384 272	**382 152**
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader	3, 4	-133 681	-130 561
Personalkostnader	5	-184 958	-177 173
Avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-33 489	-32 325
		-352 128	**-340 059**
Rörelseresultat		**32 144**	**42 092**
Resultat från finansiella poster			
Resultat från andelar i intresseföretag	6	66	0
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 396	2 228
Räntekostnader och liknande resultatposter		567	-474
		2 029	**1 754**
Resultat efter finansiella poster		**34 173**	**43 846**
Resultat före skatt		**34 173**	**43 846**
Skatt på årets resultat	7	-4 769	-6 887
Uppskjuten skatt	7	-2 526	-2 343
Årets resultat		26 878	34 616

Koncernens Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	8	33 871	33 228
Maskiner och andra tekniska anläggningar	9	145 724	127 843
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	10	1 118	30 619
		180 713	**191 691**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	11	0	0
Andra långfristiga värdepappersinnehav	12	186	186
Uppskjuten skattefordran	7	115	0
		301	**186**
Summa anläggningstillgångar		**181 014**	**191 876**
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Färdiga varor och handelsvaror		5 797	4 886
		5 797	**4 886**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		67 569	56 301
Aktuella skattefordringar		6 145	4 208
Övriga fordringar		6 975	12 808
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	8 452	8 776
		89 141	**82 093**
Kassa och bank	14	102 420	99 718
		102 420	**99 718**
Summa omsättningstillgångar		**197 358**	**186 697**
SUMMA TILLGÅNGAR		**378 372**	**378 573**

Koncernens Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Aktiekapital		7 800	7 800
Bundna reserver		86 481	76 566
Fria reserver		157 344	144 642
Årets resultat		26 878	34 617
Summa eget kapital		**278 503**	**263 626**
Avsättningar	15		
Avsättningar för uppskjuten skatt		21 762	19 121
		21 762	**19 121**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		28 730	53 517
Aktuella skatteskulder		3 284	2 996
Övriga skulder		4 323	4 526
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16	41 770	34 788
		78 107	**95 826**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**378 372**	**378 573**

Koncernens Kassaflödesanalys

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		34 173	43 847
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet m.m	17	32 992	29 970
Betald skatt		-6 389	-1 719
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		**60 776**	**72 098**
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital			
Förändring av varulager och pågående arbeten		-912	378
Förändring kundfordringar		-11 268	958
Förändring av kortfristiga fordringar		9 600	-21 871
Förändring leverantörsskulder		-24 787	18 211
Förändring av kortfristiga skulder		4 065	6 803
Kassaflöde från den löpande verksamheten		**37 474**	**76 576**
Investeringsverksamheten			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-22 595	-16 364
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		572	2 640
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar		-750	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		**-22 773**	**-13 724**
Finansieringsverksamheten			
Utbetald utdelning		-12 000	-8 000
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		**-12 000**	**-8 000**
Årets kassaflöde		**2 701**	**54 852**
Likvida medel vid årets början			
Likvida medel vid årets början		99 718	44 864
Likvida medel vid årets slut	18	**102 420**	**99 717**

Moderbolagets Resultaträkning

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Nettoomsättning	2	337 904	335 000
		337 904	**335 000**
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader	3, 4	-115 003	-113 070
Personalkostnader	5	-169 393	-162 130
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-25 261	-22 384
		-309 657	**-297 584**
Rörelseresultat	19	**28 247**	**37 417**
Resultat från finansiella poster			
Resultat från andelar i koncernföretag	6	6 000	4 500
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 376	2 153
Räntekostnader och liknande resultatposter		617	-185
		7 993	**6 469**
Resultat efter finansiella poster		**36 240**	**43 885**
Bokslutsdispositioner	20	-12 077	-11 429
Resultat före skatt		**24 163**	**32 456**
Skatt på årets resultat	7	-4 001	-5 952
Årets resultat		**20 162**	**26 504**

Moderbolagets Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	8	24 468	23 597
Maskiner och andra tekniska anläggningar	9	124 272	98 790
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	10	1 118	30 619
		149 858	**153 006**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	11	2 343	1 593
		2 343	**1 593**
Summa anläggningstillgångar		**152 201**	**154 599**
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Färdiga varor och handelsvaror		4 214	4 218
		4 214	**4 218**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		55 351	43 874
Fordringar hos koncernföretag	21	3 544	6 289
Aktuella skattefordringar		5 545	3 588
Övriga fordringar		2 234	5 704
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	7 090	7 399
		73 763	**66 854**
Kassa och bank	14	102 238	93 193
Summa omsättningstillgångar		**180 215**	**164 264**
SUMMA TILLGÅNGAR		**332 416**	**318 863**

Moderbolagets Balansräkning

Tkr

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	22, 23		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		7 800	7 800
Reservfond		1 560	1 560
		9 360	**9 360**
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst eller förlust		138 203	123 698
Årets resultat		20 162	26 504
		158 365	**150 203**
Summa eget kapital		**167 725**	**159 563**
Obeskattade reserver	24	88 235	76 157
Avsättningar			
Övriga avsättningar	15	146	138
Summa avsättningar		**146**	**138**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		20 189	45 860
Skulder till koncernföretag	25	11 620	52
Aktuella skatteskulder		2 965	2 705
Övriga skulder		2 906	2 729
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16	38 630	31 659
Summa kortfristiga skulder		**76 310**	**83 005**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**332 416**	**318 863**

Moderbolagets Kassaflödesanalys

Tkr

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		36 240	43 885
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet	17	24 772	20 884
Betald skatt		-5 455	-2 500
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring av rörelsekapital		**55 557**	**62 270**
Kassaflöde från förändring av rörelsekapitalet			
Förändring av varulager och pågående arbete		4	365
Förändring av kundfordringar		-11 477	349
Förändring av kortfristiga fordringar		6 289	-22 718
Förändring av leverantörsskulder		-25 671	20 531
Förändring av kortfristiga skulder		7 156	2 222
Kassaflöde från den löpande verksamheten		**31 858**	**63 019**
Investeringsverksamheten			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-22 195	-13 351
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		572	1 785
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar		-750	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		**-22 373**	**-11 566**
Finansieringsverksamheten			
Utbetald utdelning		-12 000	-8 000
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		**-12 000**	**-8 000**
Årets kassaflöde		**-2 515**	**43 453**
Likvida medel vid årets början			
Likvida medel vid årets början		93 193	49 740
Likvida medel vid årets slut	18	**90 678**	**93 193**

Noter

Tkr

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen och koncernredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs. Kursvinster och kursförluster på rörelsefordringar och rörelseskulder redovisas i rörelseresultatet medan kursvinster och kursförluster på finansiella fordringar och skulder redovisas som finansiella poster.

Moderföretaget och koncernen tillämpar samma redovisningsprinciper om inte annat framgår nedan.

Intäktsredovisning

Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas och redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras bolaget och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Vid försäljning av varor redovisas normalt inkomsten som intäkt när de väsentliga förmåner och risker som är förknippade med ägandet av varan har överförts från företaget till köparen.

Ersättning i form av ränta, royalty eller utdelning redovisas som intäkt när det är sannolikt att företaget kommer att få de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen och när inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Ränta redovisas som intäkt enligt den så kallade effektivräntemetoden. Royalty periodiseras i enlighet med den aktuella överenskommelsens ekonomiska innebörd. Utdelning redovisas som intäkt när företagets rätt till betalning är säkerställd.

Koncernredovisning

Koncernredovisningen omfattar moderbolag samt dess dotterbolag. Med dotterbolag avses de företag i vilka moderbolaget, direkt eller indirekt, har ett bestämmande inflytande.

I koncernredovisningen faller koncernbolagens bokslutsdispositioner bort och ingår i det redovisade resultatet efter avdrag för uppskjuten skatt. Detta innebär att koncernbolagens obeskattade reserver i koncernens balansräkning fördelas mellan uppskjuten skatteskuld och eget kapital.

Utöver vad som framgår om bokslutsdispositioner och obeskattade reserver så överensstämmer samtliga i koncernredovisningen tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper med de som beskrivs och tillämpas av moderbolaget.

Konsolideringsmetod

Koncernredovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden. Detta innebär att förvärvade verksamheters identifierbara tillgångar och skulder redovisas till marknadsvärde enligt upprättad förvärvsanalys. Överstiger verksamhetens anskaffningsvärde det beräknade marknadsvärdet av de förväntade nettotillgångarna enligt förvärvsanalysen redovisas skillnaden som goodwill.

Anläggningstillgångar
Immateriella och materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar.

Avskrivning sker linjärt över den förväntade nyttjandeperioden med hänsyn till väsentligt restvärde. Följande avskrivningsprocent tillämpas:

Markanläggning	20 år
Byggnader	30-80 år
Hamnkranar och kranaläggningar på kaj	10-30 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5-10 år
Inventarier, verktyg och installationer	3-7 år

Finansiella anläggningstillgångar
Finansiella anläggningstillgångar värderas utifrån anskaffningsvärdet.

Leasingavtal
Företaget redovisar samtliga leasingavtal, som operationella leasingavtal. Operationella leasingavtal redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Varulager
Varulager har värderats till 97 % av det samlade anskaffningsvärdet för både moderbolaget och i koncernredovisningen vilket understiger varulagrets nettoförsäljningsvärde på balansdagen. Med nettoförsäljningsvärde avses varornas beräknade försäljningspris minskat med försäljningskostnader. Den valda värderingsmetoden innebär att eventuell inkurans i varulagret har beaktats.

Inkomstskatter
Total skatt utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Skatter redovisas i resultaträkningen, utom då underliggande transaktion redovisas direkt mot eget kapital varvid tillhörande skatteeffekter redovisas i eget kapital.

Aktuell skatt
Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån den skattesats som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt
Uppskjuten skatt är inkomstskatt som avser framtida räkenskapsår till följd av tidigare händelser. Redovisning sker enligt balansräkningsmetoden. Enligt denna metod redovisas uppskjutna skatteskulder och uppskjutna skattefordringar på temporära skillnader som uppstår mellan bokförda respektive skattemässiga värden för tillgångar och skulder samt för övriga skattemässiga avdrag eller underskott.

Uppskjutna skattefordringar nettoredovisas mot uppskjutna skatteskulder endast om de kan betalas med ett nettobelopp. Uppskjuten skatt beräknas utifrån gällande skattesats på balansdagen. Effekter av förändringar i gällande skattesatser resultatförs i den period förändringen lagstadgats. Uppskjuten skattefordran redovisas som finansiell anläggningstillgång och uppskjuten skatteskuld som avsättning.

Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag eller andra framtida skattemässiga avdrag redovisas i den omfattning det är sannolikt att avdragen kan avräknas mot framtida skattemässiga överskott.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförlig till obeskattade reserver.

Avsättningar

Som avsättning har redovisats förpliktelser gentemot tredje man som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen antingen är säkra eller sannolika till sin förekomst men oviss till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning

Utgifter för avgiftsbestämda planer redovisas som en kostnad under den period de anställda utför de tjänster som ligger till grund för förpliktelsen.

Moderbolaget och koncernen har förmånsbestämda pensionsplaner som finansieras via Alecta, vilka redovisas som avgiftsbestämda planer då det inte finns tillräcklig information för att redovisa planen som förmånsbestämd.

Fordringar, skulder och avsättningar

Om inget annat anges ovan värderas kortfristiga fordringar till det lägsta av dess anskaffningsvärde och det belopp varmed de beräknas bli reglerade. Långfristiga fordringar och långfristiga skulder värderas efter det första värderingstillfället till upplupet anskaffningsvärde. Övriga skulder och avsättningar värderas till de belopp varmed de beräknas bli reglerade. Övriga tillgångar redovisas till anskaffningsvärde om inget annat anges ovan.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medfört in- eller utbetalningar.

Som likvida medel klassificerar företaget, förutom kassamedel, disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut samt kortfristiga likvida placeringar som är noterade på en marknadsplats och har en kortare löptid än tre månader från anskaffningstidpunkten. Förändringar i spärrade medel redovisas i investeringsverksamheten.

Nyckeltalsdefinitioner

Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster*
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Rörelsemarginal (%)
Rörelseresultat i procent av omsättningen.

Avkastning på eget kap. (%)
Resultat efter finansiella poster i procent av justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt).

Avkastning på totalt kap. (%)
Rörelseresultat plus finansiella intäkter i procent av balansomslutningen.

Avkast. på sysselsatt kap. (%)
Rörelseresultat plus finansiella intäkter i procent av sysselsatt kapital.

Balansomslutning
Företagets samlade tillgångar.

Soliditet (%)
Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Antal anställda
Medelantal anställda under räkenskapsåret.

Not 2 Nettoomsättningens fördelning
Koncernen

	2025	2024
Nettoomsättningen per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	337 904	335 000
ShoreLink Transport AB (Uthyrning maskiner, dagmaskiner via BDX)	48 736	49 120
ShoreLink Shipping AB (Skeppsklarering)	8 069	8 042
ShoreLink Industri AB (Uthyrning personal)	245	0
Koncerneliminering	-10 682	-10 010
Öresutj	0	0
	384 272	**382 152**
Rörelseresultat per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	28 247	37 417
ShoreLink Transport AB (Uthyrning maskiner, dagmaskiner via BDX)	4 110	4 566
ShoreLink Shipping AB (Skeppsklarering)	346	111
ShoreLink Industri (Uthyrning personal)	-559	0
	32 145	**42 093**

Moderbolaget

	2025	2024
Nettoomsättningen per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	337 904	335 000
	337 904	**335 000**
Rörelseresultat per rörelsegren		
ShoreLink AB (stuveri-, terminal- & transportverksamhet)	28 247	37 417
	28 247	**37 417**

Not 3 Arvode till revisorer

Koncernen

Med revisionsuppdrag avses granskning av årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning, övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter.

	2025	2024
Revisionsuppdrag	307	283
	307	**283**

Moderbolaget

	2025	2024
Revisionsuppdrag	173	186
	173	**186**

Not 4 Leasing

Koncernen

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal, uppgår till 1 842 (1 549).
Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:

	2025	2024
Inom ett år	656	535
Senare än ett år men inom fem år	414	700
	1 070	**1 234**

Moderbolaget

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal, uppgår till 1 831 (1 549).
Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:

	2025	2024
Inom ett år	528	535
Senare än ett år men inom fem år	169	700
	697	**1 235**

Not 5 Anställda och personalkostnader

Koncernen

	2025	2024
Medelantalet anställda		
Kvinnor	43	35
Män	197	192
	240	**227**
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	2 701	2 534
Övriga anställda	124 510	120 313
	127 211	**122 847**
Sociala kostnader		
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	826	736

Pensionskostnader för övriga anställda	11 903	10 537
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	41 708	39 897
Återbetalning AGS åren 2004-2008	-165	-157
	54 272	**51 013**
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	**181 483**	**173 860**

Avtal om avgångsvederlag
I villkoren för VDs anställning i moderbolaget ingår sex månaders uppsägningstid och avgångsvederlag uppgående till 1 årslön.

Moderbolaget

	2025	**2024**
Medelantalet anställda		
Kvinnor	41	34
Män	177	171
	218	**205**
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	2 701	2 534
Övriga anställda	113 718	109 772
	116 419	**112 306**
Sociala kostnader		
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	826	736
Pensionskostnader för övriga anställda	11 017	9 691
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	38 119	36 416
Återbetalning AGS åren 2004-2008	-165	-157
	49 797	**46 686**
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	**166 216**	**158 992**
Könsfördelning bland ledande befattningshavare		
Andel kvinnor i styrelsen	43 %	55 %
Andel män i styrelsen	57 %	45 %
Andel kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	38 %	43 %
Andel män bland övriga ledande befattningshavare	63 %	57 %

Avtal om avgångsvederlag
I villkoren för VDs anställning i moderbolaget ingår sex månaders uppsägningstid och avgångsvederlag uppgående till 1 årslön.

Not 6 Resultat från andelar i dotterföretag och intresseföretag
Koncernen

	2025	2024
Erhållna utdelningar	66	0
	66	**0**

Moderbolaget

	2025	2024
Erhållna utdelningar	6 000	4 500
	6 000	**4 500**

Not 7 Aktuell och uppskjuten skatt
Koncernen

	2025	2024
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	4 769	6 887
Förändring av uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	2 526	2 343
Totalt redovisad skatt	**7 295**	**9 230**

Uppskjuten skatt på underskott för ShoreLink Industri är bokfört med 115 tkr.

Avstämning av effektiv skatt

	2025		2024	
	Procent	**Belopp**	**Procent**	**Belopp**
Redovisat resultat före skatt		34 173		43 847
Skatt enligt gällande skattesats	20,6	-7 040	20,6	-9 033
Ej avdragsgilla kostnader	0,5	-167	0,3	-141
Ej skattepliktiga intäkter	-0,1	34	-0,1	38
Skillnad mellan bokföringsmässiga och skattemässiga avskrivningar på byggnader	0,0	-8		
Schablonintäkt periodiseringsfonder	0,3	-116	0,2	-94
Redovisad effektiv skatt	**21,3**	**-7 295**	**21,0**	**-9 230**

Moderbolaget

	2025	2024
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	3 993	5 949
Förändring av uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	8	3
Totalt redovisad skatt	**4 001**	**5 952**

Avstämning av effektiv skatt

	Procent	2025 Belopp	Procent	2024 Belopp
Redovisat resultat före skatt		24 163		32 456
Skatt enligt gällande skattesats	20,6	-4 978	20,6	-6 686
Ej avdragsgilla kostnader	0,6	-155	0,4	-131
Ej skattepliktiga intäkter	-5,2	1 246	-2,9	955
Schablonintäkt periodiseringsfonder	0,4	-106	0,3	-90
Skillnad mellan bokföringsmässiga och skattemässiga avskrivningar på byggnader	0,0	-8		
Redovisad effektiv skatt	**16,6**	**-4 001**	**18,3**	**-5 952**

Upplysning om uppskjuten skattefordran och skatteskuld:
Vad avser förändringen av uppskjuten skatteskuld, se not Avsättningar.

Not 8 Byggnader och mark
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	67 653	67 055
Inköp	1 292	598
Försäljningar/utrangeringar	-282	0
Omklassificeringar	583	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**69 246**	**67 653**
Ingående avskrivningar	-34 424	-33 263
Försäljningar/utrangeringar	199	0
Årets avskrivningar	-1 150	-1 161
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-35 375**	**-34 424**
Utgående redovisat värde	**33 871**	**33 228**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	53 136	52 539
Inköp	1 292	598
Försäljningar/utrangeringar	-282	
Omklassificeringar	583	
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**54 729**	**53 137**
Ingående avskrivningar	-29 539	-28 620
Försäljningar/utrangeringar	199	
Årets avskrivningar	-921	-919
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-30 261**	**-29 539**
Utgående redovisat värde	**24 468**	**23 598**

Not 9 Maskiner och andra tekniska anläggningar
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	438 747	445 288
Inköp	20 184	15 766
Försäljningar/utrangeringar	-3 956	-22 308
Omklassificeringar	30 036	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**485 012**	**438 747**
Ingående avskrivningar	-310 903	-301 762
Försäljningar/utrangeringar	3 956	22 023
Årets avskrivningar	-32 340	-31 164
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-339 287**	**-310 903**
Utgående redovisat värde	**145 724**	**127 843**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	339 825	339 640
Inköp	19 784	12 753
Försäljningar/utrangeringar	-3 956	-12 569
Omklassificeringar	30 036	
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**385 689**	**339 824**
Ingående avskrivningar	-241 034	-231 853
Försäljningar/utrangeringar	3 956	12 284
Årets avskrivningar	-24 339	-21 465
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-261 417**	**-241 034**
Utgående redovisat värde	**124 272**	**98 790**

Not 10 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningar
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	30 619	10 262
Inköp	1 118	20 357
Omklassificeringar	-30 619	0
	1 118	**30 619**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	30 619	10 262
Inköp	1 118	20 357
Omklassificeringar	-30 619	0
	1 118	**30 619**

Not 11 Specifikation andelar i koncernföretag (utan marknadsvärde)
Koncernen

Namn	Kapital-andel	Rösträtts-andel	Antal andelar	Bokfört värde
ShoreLink Transport AB	100%	100%	1 000	650
ShoreLink Shipping AB	100%	100%	9 800	943
ShoreLink Industri AB	100%	100%	500	50
				1 643

	Org.nr	Säte	Eget kapital	Resultat
ShoreLink Transport AB	556117-8533	Piteå	25 146	2 993
ShoreLink Shipping AB	556045-5676	Piteå	5 400	189
ShoreLink Industri AB	559528-9165	Piteå	306	-444

Villkorat aktieägartillskatt om 700 000 kr är lämnat till ShoreLink Industri AB

Moderbolaget

Namn	Kapital-andel	Rösträtts-andel	Antal andelar	Bokfört värde
ShoreLink Transport AB	100%	100%	1 000	650
ShoreLink Shipping AB	100%	100%	9 800	943
ShoreLink Industri AB	100%	100%	500	50
				1 643

	Org.nr	Säte	Eget kapital	Resultat
ShoreLink Transport AB	556117-8533	Piteå	25 146	2 993
ShoreLink Shipping AB	556045-5676	Piteå	5 400	189
ShoreLink Industri AB	559528-9165	Piteå	306	-444

Villkorat aktieägartillskatt om 700 000 kr är lämnat till ShoreLink Industri AB

Not 12 Andra långfristiga värdepappersinnehav
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	186	186
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**186**	**186**
Utgående redovisat värde	**186**	**186**

Not 13 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Periodiseringar	4 394	3 172
Upplupna intäkter	165	1 377
Förutbetalda leasingavgifter	0	19
Koncessionsavgift Piteå Hamn	650	0
Förutbetalda Portside pension	1 441	2 061
Förutbetalda försäkringspremier	743	713
Övriga förutbetalda kostnader & upplupna intäkter	95	217
Självfaktura BDX	652	521
Upplupna arvoden	311	695
	8 452	**8 776**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Periodiseringar	4 043	3 012
Upplupna intäkter	118	1 377
Förutbetalda leasingavgifter		19
Koncessionsavgift Piteå Hamn	650	0
Förutbetalda IT licenser		0
Förutbetalda Portside pension	1 441	2 061
Förutbetalda försäkringspremier	743	713
Övriga förutbetalda kostnader & upplupna intäkter	95	217
	7 090	**7 399**

Not 14 Likvida medel
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	0	31
Banktillgodohavanden	237	611
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	51 230
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 420	**99 719**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Banktillgodohavanden	55	57
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	45 289
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 238	**93 192**

Not 15 Avsättningar
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Uppskjuten skatteskuld		
Belopp vid årets ingång	19 121	16 778
Årets avsättning	2 641	2 343
	21 762	**19 121**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Uppskjuten skatteskuld		
Belopp vid årets ingång	138	135
Årets avsättning	8	3
	146	**138**

Not 16 Upplupna kostnader
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna löner	6 029	5 802
Upplupna semesterlöner	13 442	14 294
Upplupna sociala avgifter	9 605	9 477
Övriga upplupna kostnader	12 693	5 215
	41 770	**34 788**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna löner	5 625	5 437
Upplupna semesterlöner	12 027	12 699
Upplupna sociala avgifter	8 675	8 599
Övriga upplupna kostnader	12 303	4 924
	38 630	**31 659**

Not 17 Justering för poster som inte ingår i kassaflödet
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Avskrivningar	33 481	32 325
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-572	-2 391
Förlust vid försäljning av anläggningstillgångar	83	37
	32 992	**29 970**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Avskrivningar	25 261	22 384
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-572	-1 536
Förlust vid försäljning av anläggningstillgångar	83	37
	24 772	**20 885**

Not 18 Likvida medel Kassaflödesanalys
Koncernen

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	0	31
Banktillgodohavanden	237	611
Tillgodohavanden på koncernkonto	58 600	51 230
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	102 420	**99 718**

Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Likvida medel		
Banktillgodohavanden	55	57
Tillgodohavanden på koncernkonto	47 040	45 289
Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	43 583	47 846
	90 678	**93 192**

Not 19 Inköp och försäljning mellan koncernföretag
Moderbolaget

	2025	2024
Andel av årets totala inköp som skett från andra företag i koncernen	0,1 %	0,2 %
Andel av årets totala försäljningar som skett till andra företag i koncernen	3,1 %	2,9 %

Not 20 Bokslutsdispositioner
Koncernen
Moderbolaget

	2025	2024
Avsättning till periodiseringsfond	6 461	9 627
Förändring av överavskrivningar	5 616	1 802
	12 077	**11 429**

Not 21 Fordringar hos koncernföretag
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Kundfordringar ShoreLink Transport AB	1 546	2 129
Kundfordringar ShoreLink Shipping AB	1 994	1 160
Kundfordringar ShoreLink Industri AB	4	
Outtagen vinst ShoreLink Transport AB		3 000
	3 544	**6 289**

Not 22 Disposition av vinst eller förlust
Moderbolaget

	2025-12-31
Förslag till vinstdisposition	
Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel:	
balanserad vinst	138 203
årets vinst	20 162
	158 365
disponeras så att	
till aktieägare utdelas (153,846 kr per aktie)	12 000
i ny räkning överföres	146 365
	158 365

Not 23 Förändringar i eget kapital
Koncernen

Antal aktier: 78 000

	Aktie-kapital	Övrigt tillskjutet kapital	Annat eget kapital inkl. årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	221 208	34 617	**263 625**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Utdelning		-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år		34 617	-34 617	**0**
Årets resultat			26 878	**26 878**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**243 825**	**26 878**	**278 503**

Kvotvärde uppgår till 100 kr per aktie.

Moderbolaget

Antal aktier: 78 000

	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	7 800	1 560	123 699	26 504	**159 563**
Disposition enligt beslut av årets årsstämma:					
Utdelning					
Utdelning			-12 000		**-12 000**
Överföring resultat fg år			26 504	-26 504	**0**
Årets resultat				20 162	**20 162**
Belopp vid årets utgång	**7 800**	**1 560**	**138 203**	**20 162**	**167 725**

Kvotvärde uppgår till 100 kr per aktie.

Not 24 Obeskattade reserver
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Ackumulerade överavskrivningar	55 423	49 807
Periodiseringsfond 2022	13 404	13 404
Periodiseringsfond 2023	3 320	3 320
Periodiseringsfond 2024	9 627	9 627
Periodiseringsfond 2025	6 461	0
	88 235	**76 158**
Skatteeffekt av schablonränta på periodiseringsfond	106	90

Not 25 Skulder hos koncernföretag
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Leverantörsskuld ShoreLink Transport AB	0	0
Leverantörsskuld ShoreLink Shipping AB	60	52
Leverantörsskuld ShoreLink Industri AB	0	0
Koncernkonto skuld till ShoreLink Transport AB	8 570	
Koncernkonto skuld till ShoreLink Shipping AB	2 882	
Koncernkonto skuld till ShoreLink Industri AB	108	
	11 620	**52**

Not 26 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut
Moderbolaget

En övervägande del av det gods som ShoreLink AB hanterar går med sjöfrakt. ShoreLink ABs arbete med att länka ihop olika transportslag är en viktig del för att skapa nya affärer. Projektlaster till vårt närområde är betydelsefulla för ShoreLink AB. Uppdragens omfattning är emellertid beroende av ett flertal externa faktorer och kan variera över tid. Inför 2026 förväntas omfattning av projektlaster öka och prognosen för de närmaste åren ser gynnsamma ut. I Luleå har vi vunnit den nya koncessionsupphandlingen som börjar gälla från 1 april 2026, med en koncessionstid på åtta år med möjlighet till förlängning upp till tio år.

Not 27 Ställda säkerheter
Moderbolaget

	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckningar	16 300	16 300
Fastighetsinteckningar	3 550	3 550
	19 850	**19 850**

Not 28 Eventualförpliktelser
Moderbolaget

Inga eventualförpliktelser under 2025 och 2024.

Årsredovisningen beslutades

Piteå

Patrik Bäckström
Ordförande

Magnus Svensson

Anja Johansson

Patric Lundström

Annica de Jong

Kristina Elg Christoffersson

Ulf Degerstedt

Erik Renström
Arbetstagarrepresentant

Victoria Olofsson
Arbetstagarrepresentant

Peter Mörtlund
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats

Money Sverige AB

Yvonne Hendler
Auktoriserad revisor

2/

money

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i ShoreLink AB
Org.nr 556053-7168

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden
Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för ShoreLink AB för räkenskapsåret 2025.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen och koncernredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderbolagets och koncernens finansiella ställning per den 2025-12-31 och av dessas finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och koncernen.

Grund för uttalanden
Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar
Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-WO2AE

money

påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.

- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för ShoreLink AB för räkenskapsåret 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-W0Z4E

money

styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets och koncernens verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av moderbolagets och koncernens egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets och koncernens ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar
Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller

- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för vårt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har vi granskat styrelsens motiverade yttrande samt ett urval av underlagen för detta för att kunna bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-WO2AE

Luleå 2026-04-17

Money Sverige AB

Yvonne Hendler
Auktoriserad revisor

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-W02AE

Penneo dokumentnyckel: X7QRO-G9PPG-D9FX9-I1GCD-TSTCF-WO2AE

Detta dokument är undertecknat digitalt via **Penneo.com**. De signerade uppgifternas integritet är validerad med hjälp av ett beräknat hashvärde för originaldokumentet. Alla kryptografiska bevis är inbäddade i denna PDF, vilket säkerställer både autenticitet och möjlighet till framtida validering.

Detta dokument är försett med ett kvalificerat elektroniskt sigill. För mer information om Penneos kvalificerade betrodda tjänster, se **https://eutl.penneo.com**.

Så här verifierar du dokumentets äkthet:
När du öppnar dokumentet i Adobe Reader kan du se att det är certifierat av **Penneo A/S**. Detta bekräftar att dokumentets innehåll förblir oförändrat sedan tidpunkten för undertecknandet. Bevis för de enskilda undertecknarnas digitala signaturer bifogas dokumentet.

De kryptografiska bevisen kan kontrolleras med hjälp av Penneos validator, **https://penneo.com/validator**, eller andra validerings verktyg för digitala signaturer.

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten som bedrivits 2025 i delägda bolaget Arctic Business Incubator AB

Ärendenr 2026/1128

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokumentation i aktieägaravtal, bolagsordning och ägardirektiv samt bolagets rapportering i form av årsredovisning och styrelsens uttalande rörande verksamhetens överensstämmelse med ägardirektiv och bolagsordning. Även lekmannarevisorernas granskningsrapport utgör underlag för beslutet.

Bolagsordningen anger att bolaget ska bistå entreprenörer och potentiella tillväxtföretag med aktiv och anpassad managementsupport, finansiella, tekniska och kommersiella nätverk, en kreativ tillväxtmiljö ävensom idka därmed förenlig verksamhet. Projekten kan ha uppkommit vid eller i samverkan med Luleå tekniska universitet eller ha koppling till forskning och utbildning inom universitetet eller avse projekt med påtaglig innovativ höjd.

Luleå kommun ägde år 2025 16 procent av bolaget Arctic Business Incubator AB. Aktieägaravtalet som beslutades under år 2023 anger aktieägarnas grundfinansiering. Luleå kommun finansierade bolaget med 1 600 000 kronor under 2025 vilket innebär 19 procent av ägarbidragen till bolaget och 19,9 kronor per invånare. Under 2026 pågår en process att flytta ägarskapet av bolaget från Luleå kommun till Luleå Kommunföretag AB.

Årsredovisningen för år 2025 beskriver att cirka 50 entreprenörer och team har fått stöd under 6-9 månader för att utvärdera och förbättra sina idéer, och därefter kunna göra en kvalificerad bedömning om att starta bolag utifrån af-

färsidén eller avstå. Utöver detta har Arctic Business stöttat 25 bolag som valts ut utifrån kriterier såsom skalbarhet, innovationshöjd, bidrag till hållbarhet och team. Dessa bolag har under 2025 attraherat 30 MSEK i extern finansiering till sina respektive verksamheter.

Under året har Arctic Business även drivit ett antal projekt och sektorsatsningar som kompletterar och stärker kärnverksamheten. Exempel är ESA BIC Sweden och ett uppdrag åt ESA (Europeiska rymdorganisationen) och Rymdstyrelsen och Collab Composites (att attrahera start-ups och SMF -små och medelstora företag) till Piteå Science Park för att lösa industriutmaningar) samt Swedish Space Innovation Cooperation.

Bolaget hade ett positivt resultat efter finansiella poster på 289 tkr, jämfört med negativt resultat på -176 tkr år 2024. Soliditeten är 22,0 procent jämfört med 21,8 procent föregående år.

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning för Arctic Business Incubator AB räkenskapsåret 2025, KLF Hid: 2026.7734
- Revisionsberättelse Arctic Business Incubator AB 2025, KLF Hid: 2026.7733

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Årsredovisning

för

Arctic Business Incubator AB

556668-3198

Räkenskapsåret

2025

Styrelsen och verkställande direktören för Arctic Business Incubator AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Arctic Business Incubator AB är Sveriges nordligaste inkubator och verkar från Skellefteå i söder till Kiruna i norr. Bolagets uppgift är att utveckla entreprenörer och deras affärsidéer till lönsamma, långsiktiga, internationella och hållbara tillväxtbolag som i sin tur genererar exportintäkter och arbetstillfällen i regionen. Bolaget verkar också för att öka regionens attraktionskraft genom att skapa kvalificerade arbetstillfällen och stärka viljan att etablera bolag här.

Under 2025 har Arctic Business mött cirka 165 innovatörer och entreprenörer i Norr- och Västerbotten, samt en växande andel nationella och internationella entreprenörer. Det osäkra omvärldsläget, den svaga ekonomiska utvecklingen och minskad tillgång på riskvilligt kapital i Sverige gör att det tar längre tid än tidigare år för idéer att utvecklas till nya bolag.

Cirka 50 entreprenörer och team har fått stöd under 6–9 månader för att utvärdera och förbättra sina idéer, och därefter kunna göra en kvalificerad bedömning om att starta bolag utifrån affärsidén eller avstå. Utöver detta har Arctic Business stöttat 25 bolag som valts ut utifrån kriterier såsom skalbarhet, innovationshöjd, bidrag till hållbarhet och team. Dessa bolag har under 2025 attraherat 30 MSEK i extern finansiering till sina respektive verksamheter.

Under året har Arctic Business även drivit ett antal projekt och sektorsatsningar som kompletterar och stärker kärnverksamheten. Exempel är ESA BIC Sweden – ett uppdrag åt ESA (Europeiska rymdorganisationen) och Rymdstyrelsen – Collab Composites (att attrahera startups och SMF – små och medelstora företag – till Piteå Science Park för att lösa industriutmaningar) samt Swedish Space Innovation Cooperation.

Från den 1 februari 2025 till den 1 december 2025 har Peter Ericson varit tillförordnad VD under tiden som ordinarie VD Jens Lundström varit tjänstledig för att med stipendium från Marianne & Marcus Wallenbergs stiftelse verka från Nordic Innovation House i Palo Alto.

Arctic Business förvaltar tre affärsängelbolag: Arctic Ventures Ett AB (fullinvesterat och där innehav nu börjar avyttras), Arctic Ventures Två AB (fullinvesterat) och Arctic Ventures Tre AB, som under året investerar i inkubatorbolag.

Hållbarhetsarbete

Arctic Business hållbarhetsarbete genomförs på två nivåer, först inom den egna verksamheten och sen genom de innovatörer och bolag som Arctic Business stöttar. På båda nivåerna prioriteras social- och ekonomisk hållbarhet genom att mäta och sätta mål på olika nyckeltal som bidrar till utveckling både ekonomiskt och socialt. Självklart betonas även vikten av ekologisk hållbarhet och både Arctic Business och dess bolag, som alla är väldigt små och i olika branscher, ska följa gällande lagstiftning inom detta, och genom sin verksamhet och erbjudande undvika att påverka miljön negativt. Hållbarhetsarbete och arbete med målsättning är en löpande del i rådgivning och uppföljning mot alla startups.

Ekonomisk hållbarhet

Genom Arctic Business grunduppdrag bidrar vi till ekonomisk hållbarhet för samhället. Grunduppdraget är att stötta innovativa och långsiktigt hållbara startups genom att utveckla och stötta hållbara affärsmodeller, attrahera finansiering till bolagen och påvisa konkurrensfördelar. För att mäta effekt och sätta mål använder Arctic Business nyckeltal för bransch, antal anställda, antal sysselsatta samt statliga och kommunala intäkter som bolagen genererar.

Social hållbarhet

Arctic Business är öppet och stöttande för idéer och innovatörer i tidiga skeenden med ett brett och inkluderande bemötande och sökande. För de bolag som sedan blir utvalda till inkubatorn så sätts stora resurser in på att bygga kompletta och diversifierade team. För att mäta och säkerställa effekt använder Arctic Business nyckeltal för att följa upp ursprung till affärsidén, sammansättningen avseende kön och nationalitet, i både grundarteam, ledningsgrupp och styrelse i alla bolag.

Ekologisk hållbarhet

Runt ekologisk hållbarhet har Arctic Business en relevant intern policy runt resande och förhållningssätt till detta. Till våra bolag så informerar vi och jobbar med att de kan förstå och följa gällande regler och lagstiftning som i Sverige är mycket bra och omfattande inom detta område.

Planer framåt

Under 2026 kommer Arctic Business att jobba fokuserat med att fortsätta öka inflödet av innovatörer och entreprenörer, då främst ur LTU och runt deep-tech men även ur de riktade projekt och sektorsatsningar som vi driver under året (främst rymd och Collab, både nationellt och internationellt). Verksamheten kommer även etableras och startas i Kiruna.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**
Summa övriga rörelseintäkter	18 735	17 246	18 552	17 938	17 510
Resultat efter finansiella poster	289	-176	67	-56	2 321
Soliditet (%)	22,0	21,8	21,4	24,3	32,2
Nettoomsättning	2 317	1 872	1 520	1 319	1 148

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	100 000	3 090 777	3 766	**3 194 543**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Balanseras i ny räkning		3 766	-3 766	**0**
Årets resultat			289 272	**289 272**
Belopp vid årets utgång	**100 000**	**3 094 543**	**289 272**	**3 483 815**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	3 094 544
årets vinst	289 272
	3 383 816
disponeras så att	
i ny räkning överföres	3 383 816
	3 383 816

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.			
Nettoomsättning		2 317 409	1 871 706
Övriga rörelseintäkter	2	18 734 772	17 246 311
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**21 052 181**	**19 118 017**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-6 214 298	-7 881 801
Personalkostnader	3	-14 563 339	-11 541 163
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-35 265	-31 267
Övriga rörelsekostnader		-31 960	-24 728
Summa rörelsekostnader		**-20 844 862**	**-19 478 959**
Rörelseresultat		**207 319**	**-360 942**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		188 100	205 246
Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar		-14 104	-20 406
Räntekostnader och liknande resultatposter		-855	-236
Summa finansiella poster		**173 141**	**184 604**
Resultat efter finansiella poster		**380 460**	**-176 338**
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		-55 000	300 000
Summa bokslutsdispositioner		**-55 000**	**300 000**
Resultat före skatt		**325 460**	**123 662**
Skatter			
Skatt på årets resultat		-36 188	-119 896
Årets resultat		**289 272**	**3 766**

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	37 694	72 958
Summa materiella anläggningstillgångar		**37 694**	**72 958**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	5	230 665	244 769
Summa finansiella anläggningstillgångar		**230 665**	**244 769**
Summa anläggningstillgångar		**268 359**	**317 727**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 290 454	442 504
Fordringar hos intresseföretag och gemensamt styrda företag		230 520	183 454
Övriga fordringar		668 460	721 061
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		1 327 622	1 979 813
Summa kortfristiga fordringar		**3 517 056**	**3 326 832**
Kassa och bank			
Kassa och bank		13 002 015	11 931 284
Summa kassa och bank		**13 002 015**	**11 931 284**
Summa omsättningstillgångar		**16 519 071**	**15 258 116**
SUMMA TILLGÅNGAR		**16 787 430**	**15 575 843**

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		100 000	100 000
Summa bundet eget kapital		**100 000**	**100 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		3 094 544	3 090 777
Årets resultat		289 272	3 766
Summa fritt eget kapital		**3 383 816**	**3 094 543**
Summa eget kapital		**3 483 816**	**3 194 543**
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder	6	245 000	190 000
Summa obeskattade reserver		**245 000**	**190 000**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 214 495	1 985 040
Övriga skulder		5 883 799	6 290 819
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	7	5 960 320	3 915 441
Summa kortfristiga skulder		**13 058 614**	**12 191 300**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**16 787 430**	**15 575 843**

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Avskrivning
Inventarier kopplade till projekt har skrivits av på ett år.
Materiella anläggningstillgångar

Inventarier, verktyg och installationer	20%	5år

Nyckeltalsdefinitioner
Soliditet = Justerat eget kapital / Totalt kapital
Kommentar: Justerat eget kapital beräknas som eget kapital plus 79,4 % av obeskattade reserver.

Not 2 Övriga rörelseintäkter

	2025	2024
Driftsbidrag	13 050 000	13 300 000
Projektintäkter	4 223 226	2 474 468
Övriga ersättningar och intäkter	1 461 546	1 471 843
	18 734 772	**17 246 311**

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	14	11

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	410 584	410 584
Inköp	107 358	0
Försäljningar/utrangeringar	-107 358	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**410 584**	**410 584**
Ingående avskrivningar	-337 625	-306 358
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-35 265	-31 268
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-372 890**	**-337 626**
Utgående redovisat värde	**37 694**	**72 958**

Not 5 Andelar i koncernföretag

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	350 000	150 000
Aktieägartillskott	0	200 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**350 000**	**350 000**
Ingående nedskrivningar	-105 231	-84 825
Årets nedskrivningar	-14 104	-20 406
Utgående ackumulerade nedskrivningar	**-119 335**	**-105 231**
Utgående redovisat värde	**230 665**	**244 769**

Not 6 Obeskattade reserver

	2025-12-31	2024-12-31
Beskattningsår 2021	190 000	190 000
Beskattningsår 2025	55 000	0
	245 000	**190 000**
Skatteeffekt av schablonränta på periodiseringsfond	1 978	2 645

Not 7 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-12-31	2024-12-31
Upplupna arvoden och löner	1 846 957	1 431 312
Upplupna sociala avgifter på arvoden och löner	566 541	432 637
Förutbetalda intäkter	3 384 099	2 011 492
Upplupna kostnader	162 723	40 000
	5 960 320	**3 915 441**

Not 8 Ställda säkerheter

Ställda säkerheter	Inga	Inga
Eventualförpliktelser	Inga	Inga

Årsredovisningen beslutades den 19 februari 2026

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Lars-Olov Söderström
Ordförande

Gry Holmgren Hafskjold

Karin Holmqvist

Helena Eriksson

Per Gustafsson

Jens Lundström
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Arctic Business Incubator AB, org.nr 556668-3198

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Arctic Business Incubator AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Arctic Business Incubator ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Arctic Business Incubator AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Arctic Business Incubator AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktörer ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Arctic Business Incubator AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktör i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget BD Pop AB

Ärendenr 2026/1129

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning, uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 20 procent av BD Pop AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med minst 6 kronor per invånare. Luleå kommun finansierade bolaget 2025 med totalt 880 000 kr vilket ger 11 kr per invånare.

Under 2025 rekryterades en ny VD för bolaget. Bolaget har under året haft igång 13 samproduktioner, bland andra Malin Verheij, Sara Wohlin Zerpe, Yet Strangers, Petter Alatalo och Vera Vinter. Under året genomfördes även den första omgången av tre i projektet Equalizer Music Network som vänder sig till kvinnor och icke-binära i Norrbotten. Under projektet kommer 27 kvinnliga musiker mellan 16-35 år i Norrbotten ha stärkts med kunskap, nätverk och kontaktytor. Målet är att musikbranschen i Norrbotten ska bli mer jämställd.

Nytt ägardirektiv antogs på årsstämman 2025 med mindre justeringar.

Bolaget hade ett negativt resultat efter finansiella poster på -109 tkr (-358 tkr 2024).

Soliditeten var 45 % 2025 (58 % 2024).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 BD Pop AB, KLF Hid: 2026.7737
- Granskningsrapport 2025 BD Pop AB, KLF Hid: 2026.7736
- Uttalande från företagsledningen BD Pop AB 2025, KLF Hid: 2026.7735

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Årsredovisning

BD Pop AB

556841-3438

Styrelsen avger följande årsredovisning för
räkenskapsåret 2025-01-01 - 2025-12-31.

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (sek).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	SIDA
- Förvaltningsberättelse	2 - 3
- Resultaträkning	4
- Balansräkning	5 - 6
- Noter	7 - 8
- Underskrifter	8

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten
BD Pop AB är ett utvecklingsbolag för populärmusik i syfte att stödja talanger, stärka den regionala musikbranschen och stimulera tillväxten av kreativa näringar.

Bolaget styrs genom ägardirektiv till styrelsen och finansieras i huvudsak med aktieägartillskott (driftbidrag). 2025 var bolagets femtonde verksamhetsår. Verksamheten har bedrivits med fem anställda samt köpta tjänster för ekonomi/administration, projektledning och del av året extern interims VD. Bolaget ägs av Region Norrbotten och åtta av länets kommuner, Boden, Jokkmokk, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Överkalix och Övertorneå.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret
Under året rekryterades en ny VD för bolaget som sedan 1/7-2025 är på plats på heltid. En ny popkonsulent har även rekryterats som börjar 1/1-2026.

Som ett led i att bolaget jobbat mer med labeln DigiNorth har även utvecklingen av det interna PR-arbetet för artister och band prioriterats under 2025.

Bolaget har under året haft igång 13 samproduktioner, bland andra Malin Verheij, Sara Wohlin Zerpe, Yet Strangers, Petter Alatalo och Vera Vinter.

Projektet “Let’s Create Music” i samverkan med LTU är inne i sin avslutande period. Tack vare projektet har EU medel tillförts regionen. Under 2025 genomfördes flertalet både digitala och fysiska låtskrivningscamps med över 40 låtskrivare från Norr- och Västerbotten tillsammans med låtskrivare från hela världen.

Under året genomfördes även den första omgången av tre i projektet Equalizer Music Network som vänder sig till kvinnor och icke-binära i Norrbotten. Under projektet kommer 27 kvinnliga musiker mellan 16-35 år i Norrbotten ha stärkts med kunskap, nätverk och kontaktytor. Målet är att musikbranschen i Norrbotten ska bli mer jämställd.

Studion har nyttjats 246 dagar.

FLERÅRSÖVERSIKT

	2501-2512	**2401-2412**	**2301-2312**	**2201-2212**
Nettoomsättning	160 476	145 215	273 779	415 954
Resultat efter finansiella poster	-108 937	-357 781	614 189	207 157
Soliditet %	45	58	61	59

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

FÖRÄNDRINGAR I EGET KAPITAL

	Aktiekapital	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	400 000	1 156 993	-120 212	**1 436 781**
Resultatdisposition enligt bolagsstämman				
Balanseras i ny räkning		-120 212	120 212	**0**
Årets resultat			65 743	**65 743**
Belopp vid årets utgång	**400 000**	**1 036 781**	**65 743**	**1 502 524**

RESULTATDISPOSITION

Till årsstämmans förfogande står följande medel:	
Balanserat resultat	1 036 781
Årets resultat	65 743
Summa	*1 102 524*
Styrelsen föreslår att medlen disponeras enligt följande:	
Balanseras i ny räkning	1 102 524
Summa	*1 102 524*

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

RESULTATRÄKNING

	1	2025-01-01 2025-12-31	2024-01-01 2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.			
Nettoomsättning		160 476	145 215
Övriga rörelseintäkter	2	7 001 893	5 173 415
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**7 162 369**	**5 318 630**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-3 763 068	-3 513 815
Personalkostnader	3	-3 491 919	-2 161 985
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-29 208	-40 152
Övriga rörelsekostnader		-260	–
Summa rörelsekostnader		**-7 284 455**	**-5 715 952**
Rörelseresultat		***-122 086***	***-397 322***
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		14 781	39 630
Räntekostnader och liknande resultatposter		-1 632	-89
Summa finansiella poster		**13 149**	**39 541**
Resultat efter finansiella poster		***-108 937***	***-357 781***
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		179 968	226 625
Förändring av överavskrivningar		–	10 944
Summa bokslutsdispositioner		**179 968**	**237 569**
Resultat före skatt		***71 031***	***-120 212***
Skatter			
Skatt på årets resultat		-5 288	–
Årets resultat		***65 743***	***-120 212***

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

BALANSRÄKNING 1

		2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	0	0
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5	130 998	160 206
Summa materiella anläggningstillgångar		*130 998*	*160 206*
Summa anläggningstillgångar		**130 998**	**160 206**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		257 180	172 943
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		687 401	294 644
Summa kortfristiga fordringar		*944 581*	*467 587*
Kassa och bank			
Kassa och bank		2 295 004	2 091 450
Summa kassa och bank		*2 295 004*	*2 091 450*
Summa omsättningstillgångar		**3 239 585**	**2 559 037**
SUMMA TILLGÅNGAR		**3 370 583**	**2 719 243**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER		
Eget kapital		
Bundet eget kapital		
Aktiekapital	400 000	400 000
Summa bundet eget kapital	*400 000*	*400 000*
Fritt eget kapital		
Balanserat resultat	1 036 781	1 156 993
Årets resultat	65 743	-120 212
Summa fritt eget kapital	*1 102 524*	*1 036 781*
Summa eget kapital	**1 502 524**	**1 436 781**
Obeskattade reserver		
Periodiseringsfonder	–	179 968
Summa obeskattade reserver	**–**	**179 968**
Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	317 989	285 386
Skatteskulder	–	58 020
Övriga skulder	631 574	137 435
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	918 496	621 653
Summa kortfristiga skulder	**1 868 059**	**1 102 494**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER	**3 370 583**	**2 719 243**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

NOTER

Not 1 Redovisningsprinciper

Enligt BFNAR 2016:10
Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag (K2).

Materiella anläggningstillgångar
Nedan finns nyttjandeperioderna angivna för företagets materiella anläggningstillgångar.

	Procent	*År*
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5	20

Nyckeltalsdefinitioner
Nedan definieras nyckeltalen i förvaltningsberättelsens flerårsöversikt.

Soliditet = Justerat eget kapital / Totalt kapital
Kommentar: Justerat eget kapital beräknas som eget kapital plus 79,4 % av obeskattade reserver.

Not 2 Övriga rörelseintäkter

	2025	2024
Kommunala bidrag	1 552 891	1 551 425
Bidrag från Region Norrbotten	3 618 500	3 618 500
Projektbidrag	1 827 393	2 361
Övrigt	3 109	1 129
SUMMA	7 001 893	5 173 415

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	5	4

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	937 032	937 032
Utgående anskaffningsvärden	937 032	937 032
Ingående avskrivningar	-937 032	-926 089
Förändringar av avskrivningar		
Årets avskrivningar	–	-10 943
Utgående avskrivningar	-937 032	-937 032
Redovisat värde	**0**	**0**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

Not 5	Förbättringsutgifter på annans fastighet	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden		584 165	584 165
Utgående anskaffningsvärden		584 165	584 165
Ingående avskrivningar		-423 959	-394 751
Förändringar av avskrivningar			
Årets avskrivningar		-29 208	-29 208
Utgående avskrivningar		-453 167	-423 959
Redovisat värde		**130 998**	**160 206**

Not 6	Ställda säkerheter	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckningar		1 000 000	1 000 000
Summa ställda säkerheter		**1 000 000**	**1 000 000**

Den dag årsredovisningens innehåll slutligen bestämdes 2026-03-03

UNDERSKRIFTER

Undertecknad den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter

Elin Fagerlund Grunditz
Verkställande direktör

Lenita Ericson
Styrelseordförande

Lars Nylin

Anna-Karin Gullberg

John Rosén

Pontus Sillrén

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/en/document-check/0eafc3a4-cd4f-4d70-b65f-8c081d7490d8

visma sign
www.vismasign.com

Inga Lenita Ericson
BD Pop AB, SE556841343801, Stationsgatan 36, 97232, Luleå
3bb5a005-7c34-4383-991d-4ec53f46a0c3 - 2026-03-03 17:05:13 UTC +02:00
BankID / Freja eID - ce475bf9-a70a-4647-9825-112a5a875c4e - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

ANNA-KARIN GULLBERG
281bf450-56f0-47fe-9147-176bf93d947d - 2026-03-03 17:12:00 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 387c8035-b87f-44e0-b806-61ad758efd2d - SE

JOHN ROSÉN
f772beff-6553-46b0-bd2f-760437b67b36 - 2026-03-03 18:42:11 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 1403675f-1cb4-4bb0-b536-f87eecf0a437 - SE

Lars Anders Nylin
556b31ad-8eae-4dc5-bec0-b35495df469e - 2026-03-03 18:48:47 UTC +02:00
BankID / Freja eID - ef4efdc0-7d99-4abf-b39d-fade2b30033a - SE

PONTUS OLOF SILLRÉN
9e0cbca2-f040-456a-9fd2-1e84b3da3152 - 2026-03-03 18:52:20 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 6e35882f-616a-4237-8188-c651d7114092 - SE

ELIN FAGERLUND GRUNDITZ
BD Pop AB, SE556841343801, Stationsgatan 36, 97232, Luleå
2c393e81-b691-4817-a267-a56a08fdd2f7 - 2026-03-03 21:00:13 UTC +02:00
BankID / Freja eID - bd9c650d-bfa7-4e87-a5cd-8782a423b88b - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Hans Göran Öystilä
Ready AB, SE559198518801, Mldgårdsvägen , 973 34, Luleå
bb799c66-ed5e-41de-8589-8c50ac4f80a6 - 2026-03-04 08:24:12 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 051a294f-36d4-4151-b156-8c717b12a908 - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i BD Pop AB, org.nr 556841-3438

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för BD Pop AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av BD Pop ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till BD Pop AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för BD Pop AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktör ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till BD Pop AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/f0fb6590-ff07-4c59-bc06-72563ceb676f

visma sign
www.vismasign.com

to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Lekmannarevisorn i BD Pop AB

Till bolagsstämman i

BD Pop AB

Org nr 556841-3428

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat BD Pop AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Robert Edin

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 14:05:17 UTC

Oneflow ID 14141518

Hans Öystilä
Ready AB

Luleå den

Detta uttalande lämnas i anslutning till er revision av företagets årsredovisning för det räkenskapsår som slutade 31 december 2025 och syftar till att ni ska ge uttryck för er uppfattning om huruvida årsredovisningen i alla väsentliga avseenden ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen.

Vi bekräftar utifrån vår bästa kunskap och övertygelse, efter att ha gjort sådana förfrågningar som vi ansett nödvändiga för att på ett lämpligt sätt informera oss, följande:

Årsredovisningen

1. Vi har tagit vårt ansvar för upprättandet av årsredovisningen i enlighet med vad som framgår av uppdragsbrevet daterat den 3 april 2019 och då i synnerhet att årsredovisningen ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen.

2. De metoder som vi använt för att göra bedömningar och betydelsefulla antaganden avseende uppskattningar i redovisningen, däribland sådana som bygger på verkligt värde, är rimliga.

3. Alla händelser efter räkenskapsårets utgång som enligt årsredovisningslagen kräver justeringar eller att upplysningar lämnas har beaktats på ett korrekt sätt i årsredovisningen.

Lämnad information

4. Vi har försett er med;

   - tillgång till all information som vi har kännedom om och som är relevant för upprättandet av årsredovisningen, t ex bokföring, dokumentation och annat;

   - ytterligare information som ni har begärt av oss för revisionens syfte; och

   - obegränsad tillgång till personer inom företaget som ni har bedömt att det är nödvändigt att inhämta revisionsbevis ifrån.

5. Alla transaktioner har bokförts i räkenskapsmaterialet och avspeglas i årsredovisningen.

6. Vi bekräftar vårt ansvar för en sådan intern kontroll som vi bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vi bekräftar särskilt vårt ansvar för utformning, införande och upprätthållande av interna kontroller i syfte att förhindra och upptäcka oegentligheter och fel.

   Vi har upplyst er om utfallet av vår bedömning av risken för att årsredovisningen kan innehålla väsentliga felaktigheter som beror på oegentligheter.

7. Vi bekräftar att:

   (a) Det inte har förekommit oegentligheter eller misstänkta oegentligheter som vi är medvetna om och som påverkar företaget vilket innefattar:

   - företagsledningen
   - medarbetare som har väsentliga roller vid utövandet eller övervakningen av den interna kontrollen, eller
   - andra där oegentligheter kan ha väsentlig betydelse för årsredovisningen

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/77a6edfd-d743-4e8c-bf38-07a06cb0aab8
visma sign
www.vismasign.com

(b) Det inte har förekommit några anklagelser om oegentligheter, eller misstänkta oegentligheter, som påverkar företagets årsredovisning som vi har fått kännedom om genom anställda, tidigare anställda, eventuella analytiker som följer företaget, tillsynsmyndigheter eller andra.

8. Vi har upplyst er om alla kända eller misstänkta fall av överträdelser av lagar och andra författningar vars effekter ska beaktas när årsredovisningen upprättas. Upplysningar ska i förekommande fall även lämnas om överträdelser av Aktiebolagslagen (ABL) där ni som revisorer har granskningsplikt enligt samma lag; exempelvis s k förbjudna lån enligt kapitel 21 i ABL och otillåtna värdeöverföringar enligt definitionen i Aktiebolagslagens 17 kapitel.

   Vidare har vi upplyst er om och korrekt bokfört och/eller lämnat upplysning i årsredovisningen om alla förhandlingar, tvister och skadestånd vars effekter ska övervägas vid upprättandet av årsredovisningen. Bokföringen/upplysningen har skett i överensstämmelse med årsredovisningslagen.

9. Vi har upplyst er om vilka företagets närstående är och om alla närståenderelationer och närståendetransaktioner som vi känner till. Alla närståenderelationer och närståendetransaktioner har blivit bokförda och upplysta om i enlighet med årsredovisningslagen.

Med vänlig hälsning

BD Pop AB

Elin Fagerlund Grunditz
Verkställande direktör

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/77a6edfd-d743-4e8c-bf38-07a06cb0aab8
visma sign
www.vismasign.com

ELIN FAGERLUND GRUNDITZ
BD Pop AB, SE556841343801, Stationsgatan 36, 97232, Luleå
fb2264d8-a01d-4853-931e-2af52d779f28 - 2026-03-04 08:18:17 UTC +02:00
BankID / Freja eID - fd3f1f56-1084-48bc-9b90-df4315680db0 - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Filmpool Nord AB

Ärendenr 2026/1130

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 16 procent av Filmpool Nord AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med minst 17 kronor per invånare. Luleå kommun har finansierat bolaget under 2025 med totalt 4 078 mkr, 51 kronor per invånare.

En grundläggande granskning har av PWC utförts för 2025 som syftade till att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i sin granskningsrapport och där inga avvikelser noterades.

Filmpool Nord AB genomförde under 2025 omfattande investeringar i film- och tv-produktioner om cirka 17,7 miljoner kronor. De största satsningarna gjordes i produktionerna Förbannelsen, Jag for ner till bror, Tystnaden, Riksmord och Arne goes to Space. Verksamhetsåret präglades av flera framgångsrika samproduktioner. Julkalendern Snödrömmar blev en stor publikframgång med cirka 2,6 miljoner tittare per avsnitt och bidrog samtidigt till positiva effekter för lokala näringar och den samiska kulturen. Bolagets sampro-

duktioner nominerades sammanlagt till tio Guldbaggar inför 2026, där långfilmen Rörelser erhöll åtta nomineringar.

Bolaget hade ett resultat efter finansiella poster på 545 tkr (1122 tkr 2024.).

Soliditeten är 62 % (59 % 2024).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Årsredovisning 2025 Filmpool Nord AB, KLF Hid: 2026.7741
- Revisionsberättelse 2025 Filmpool Nord AB, KLF Hid: 2026.7740
- Grundläggande granskning av Filmpool Nord AB 2025, KLF Hid: 2026.7739
- Granskningsrapport Filmpool Nord AB 2025, lekmannarevisor, KLF Hid: 2026.7738

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Årsredovisning för

Filmpool Nord AB

556529-8790

Räkenskapsåret
2025-01-01 - 2025-12-31

Innehållsförteckning: **Sida**

Förvaltningsberättelse	1-2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4-5
Noter	6-7
Underskrifter	8

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Filmpool Nord AB, 556529-8790, med säte i Luleå, får härmed avge årsredovisning för 2025, bolagets 30:e räkenskapsår.

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Filmpool Nord är en regional filmorganisation vars uppdrag täcker film/tv/rörlig bild som bransch, näring, kulturellt uttryck och pedagogiskt verktyg. Bolaget investerar i film- och tv-produktion samt ger personellt och tekniskt stöd till professionella, semiprofessionella, talanger, föreningar, pedagoger, barn och unga. Bolaget grundades 1996 och ägs av Region Norrbotten och tretton av länets kommuner, Arjeplog, Boden, Gällivare, Haparanda, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Överkalix och Övertorneå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Filmpool Nord har under året investerat ca 17,7 miljoner sek i tv-dramatik, långfilm, dokumentärer och kortfiktion. De största satsningarna var *Förbannelsen*, *Jag for ner till bro*r, *Tystnaden*, *Riksmord* och *Arne goes to spac*e.

Filmåret 2025 var framgångsrikt för flera av våra samproduktioner. Julkalendern *Snödrömmar* blev en enorm publiksuccé med hela 2,6 miljoner tittare av varje avsnitt och med positiva effekter både på lokala näringar och för den samiska kulturen. Filmpool Nords samproduktioner nominerades till 10 Guldbaggar inför 2026. Långfilmen *Rörelser* som är producerad regionalt och av regionala aktörer fick 8 nomineringar. *Kronprinsen och tyrannens återkomst* och *The Dance Club* fick varsin nominering. Tidigare Guldbaggevinnaren Fariba Haidari vann priset som bästa regissör för kortfilmen *Leila* på den kanadensiska filmfestivalen MENA i Vancouver. Långfilmen *Bert sabbar allt* blev den mest sedda svenska biograffilmen under året. Med tv-serien *Jag for ner till bror* nådde vi inte bara en yngre målgrupp utan den blev en tittarsuccé på SVT/SVT Play med hittills drygt 1,5 miljoner som sett varje avsnitt. Även *Vargasommar* på TV4 nådde höga publiksiffror med över 1,5 miljoner i snitt på varje avsnitt. Vi vann priser på olika festivaler ex Kristallen för årets bästa barnprogram *Snödrömmar*, Tromsöpalmen för *In My Hand* och bästa dokumentärfilm *The boarder* vid Nordic Docs i Norge. Flera filmer spelades in under året till exempel debutlångfilmen *Arne goes to Space* av Luleåregissören Lars Vega, Tv-serien *Tystnaden*, TV-serien *Jag for ner till bro*r och *Förbannelsen***.**

Den så kallade guldfebern är över och beställningar av tv-serier och filmer är färre och produktioner svårare att fullfinansiera - något som märks av i hela landet. Filmpool Nord äskade och erhöll indexuppräkning från och med nästa år. Något som är välbehövligt då kostnaderna för att göra film/tv-serier har stigit och vi kommer att fortsätta äska om medelstilldelning nästa år.

Filmpool Nords samarbete med UR minoritetsspråk har varit lyckat, under året publicerades dokumentärserien *I skapandet lever vårt arv* och *Fyra årstider vid Valkkikurkkioforsen*. Vi samproducerar även en ny säsong av *Alias Tornedalen* samt dokumentärfilmen *Jaakon lempeä laulu* **-** alla produktioner produceras av norrbottniska bolag.

Flera av våra kort och dokumentärfilmer visades på festivaler i Sverige och utomlands exempelvis debutlångfilmen *La belle année* av regissören Angelica Ruffier från Luleå får världspremiär på Rotterdams filmfestival i prestigefyllda Tiger Competition.
För att möta den framtida arbetsmarknaden inom filmbranschen i Norrbotten har vi genomfört en förstudie, tillsammans med Luleå Tekniska Universitet, som nu ligger som underlag inför kommande EU-ansökan.

Filmpool Nords mest genomgripande filmpedagogiska insats på nationell och regional nivå är vårt fortsatta arbete med Filmriket play. Nya långsiktiga avtal med distributörer har slutits, vi har tekniskt förbättrat Filmrikets digitala plattform och tagit fram nya handledningar inom vår playtjänst. Vidare har vi erhållit ekonomiskt stöd från Kulturrådet ytterligare ett år för att vidareutveckla Filmriket som filmpedagogisk plattform samt fått mer pengar både av Sparbanken Nord och Region Norrbotten för detta.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d
visma sign
www.vismasign.com

Vi samarbetar med film-och tv-industrins parter och centrala aktörer via Yrkesnämnden. Föreningen ska verka för branschens kompetensförsörjning genom att främja yrkesutbildning, kompetensutveckling och rekrytering inom film och tv. Vi erbjuder produktionsbolagen ett digitalt planeringsverktyg, Greentime, för att underlätta arbetet utifrån FN:s globala hållbarnhetsmål. Vi kommer att gå över till ett nytt system nästa år- NES - Nordisk ekologisk standard.

Under året genomfördes även flera satsningar på talanger. Både kurs i regi, kurs för miljökoordinatorer vid inspelning, Ung hjärta film för de yngre samt en utvecklingsinvestering i långfilmen *Arne goes to space*.

Vi fortsatte talangarbetet gällande kortfilm och dokumentärer även för oetablerade filmare och samarbetet med Film i Västerbotten gällande talangfilmer över länsgränserna.

Filmpool Nord på turné, där vi visar lokalproducerad film i Norrbotten, fortsatte med fysiska visningar för att nå ut till hela Norrbotten.

Flerårsöversikt

Belopp i kr

	2025	*2024*	*2023*	*2022*
Nettoomsättning	28 312 708	28 636 045	28 990 325	29 518 145
Resultat efter finansiella poster	545 155	1 122 380	2 741 481	716 111
Soliditet, %	62	59	54	58

Eget kapital

	Aktie-kapital	*Reserv-fond*	*Fritt eget kapital*
Vid årets början	3 000 000	220 000	4 413 643
Årets resultat			278 567
Vid årets slut	**3 000 000**	**220 000**	**4 692 210**

Resultatdisposition

Belopp i kr

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel:	
balanserat resultat	4 413 643
årets resultat	278 567
Totalt	4 692 210
disponeras för,	
balanseras i ny räkning	4 692 210
Summa	4 692 210

Bolagets resultat och ställning framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med tilläggsupplysningar.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Resultaträkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		28 312 708	28 636 045
Summa rörelseintäkter		28 312 708	28 636 045
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-21 191 028	-21 102 047
Personalkostnader	*2*	-6 594 820	-6 603 670
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-47 893	-48 086
Övriga rörelsekostnader		-	-3 006
Summa rörelsekostnader		-27 833 741	-27 756 809
Rörelseresultat		478 967	879 236
Finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		76 227	247 634
Räntekostnader och liknande resultatposter		-10 039	-4 490
Summa finansiella poster		66 188	243 144
Resultat efter finansiella poster		545 155	1 122 380
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		-148 827	-323 104
Summa bokslutsdispositioner		-148 827	-323 104
Resultat före skatt		396 328	799 276
Skatter			
Skatt på årets resultat		-117 761	-197 853
Årets resultat		**278 567**	**601 423**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	*3*	69 579	117 472
Summa materiella anläggningstillgångar		69 579	117 472
Summa anläggningstillgångar		69 579	117 472
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		46 898	1 208 598
Övriga fordringar		1 128 103	565 982
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		254 301	560 761
Summa kortfristiga fordringar		1 429 302	2 335 341
Kassa och bank			
Kassa och bank		13 760 519	12 946 434
Summa kassa och bank		13 760 519	12 946 434
Summa omsättningstillgångar		15 189 821	15 281 775
SUMMA TILLGÅNGAR		15 259 400	15 399 247

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

Belopp i kr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		3 000 000	3 000 000
Reservfond		220 000	220 000
Summa bundet eget kapital		3 220 000	3 220 000
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		4 413 643	3 812 221
Årets resultat		278 567	601 423
Summa fritt eget kapital		4 692 210	4 413 644
Summa eget kapital		7 912 210	7 633 644
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		1 953 758	1 804 931
Summa obeskattade reserver		1 953 758	1 804 931
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		4 023 464	4 474 679
Skatteskulder		266 106	326 052
Övriga skulder		198 596	203 513
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		905 266	956 428
Summa kortfristiga skulder		5 393 432	5 960 672
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		15 259 400	15 399 247

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Noter

Belopp i kr om inget annat anges.

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Avskrivningsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningar enligt plan baseras på ursprungliga anskaffningsvärden och beräknad nyttjandeperiod. Följande avskrivningstider tillämpas:

Anläggningstillgångar	*År*
Materiella anläggningstillgångar:	
-Inventarier	5
-Datorer	3

Definition av nyckeltal

Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader, men före extraordinära intäkter och kostnader.

Soliditet
Eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt (20,6 %) i förhållande till balansomslutningen.

Not 2 Anställda och personalkostnader

Personal

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Medelantalet anställda	7	7
Summa	**7**	**7**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Not 3 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	*2024-12-31*
Ackumulerade anskaffningsvärden:		
-Vid årets början	829 105	973 279
-Nyanskaffningar	-	38 800
-Avyttringar och utrangeringar	-74 285	-182 974
Vid årets slut	754 820	829 105
Ackumulerade avskrivningar enligt plan:		
-Vid årets början	-711 633	-843 515
-Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	74 285	179 968
-Årets avskrivning anskaffningsvärden	-47 893	-48 086
Vid årets slut	-685 241	-711 633
Redovisat värde vid årets slut	**69 579**	**117 472**

Not 4 Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

Ställda säkerheter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Panter och därmed jämförliga säkerheter som har ställts för egna skulder och avsättningar		
Företagsinteckningar	1 000 000	1 000 000
Övriga ställda panter och därmed jämförliga säkerheter	-	-
Summa ställda säkerheter	**1 000 000**	**1 000 000**

Eventualförpliktelser

Eventualförpliktelser	*Inga*	*Inga*

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

Underskrifter

Luleå

Årsredovisningens innehåll blev klart 2026-02-19

Lennart Håkansson
Styrelseordförande

Sandra Warg
Verkställande direktör

Helena Åkerman

Pär Jonsson

Sonja Harr-Lundqvist

Stefan Baron

Min revisionsberättelse har lämnats den februari 2026

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/52244127-2942-4b3b-b1bf-1b948f1a8e0d

visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES ALLEKIRJOITUKSET UNDERSKRIFTER SIGNATURER UNDERSKRIFTER

This document contains 9 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 9 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 9 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 9 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 9 sider før denne side

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Filmpool Nord AB, org.nr 556529-8790

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Filmpool Nord AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Filmpool Nord ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Filmpool Nord AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Filmpool Nord AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Filmpool Nord AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/d9e95388-d44a-4da4-a675-aadf04c284df

visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES ALLEKIRJOITUKSET UNDERSKRIFTER SIGNATURER UNDERSKRIFTER

This document contains 3 pages before this page
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Grundläggande granskning 2025

Filmpool Nord AB

Mars 2026

Inledning

Bakgrund

Av lagstiftning och god revisionssed följer att regionens revisorer årligen ska granska alla verkställande organ som bedriver kommunal verksamhet.

Bolagsstyrelsen ska förvalta och genomföra verksamheten i enlighet med ägarens uppdrag, lagar och föreskrifter. För att fullgöra uppdraget måste styrelsen bygga upp system och rutiner för styrning, uppföljning, kontroll och rapportering samt säkerställa att dessa rutiner tillämpas på avsett sätt. En bristfällig styrning och kontroll kan riskera att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Revisionsobjekt i granskningen är aktiebolaget Filmpool Nord AB.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den översiktliga granskningen är att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i granskningsrapport. I dess uppdrag ingår att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Följande övergripande revisionsfrågor ska besvaras:

1. Utövar och vidtar bolagsstyrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?
2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?
3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Därutöver sker även en kompletterande granskning inom följande område:

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Aktiebolagslagen 8:4-5
- Följsamhet till mål och budget för år 2025
- I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Avgränsning

I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2025. I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Metod

Analys för granskningen relevant dokumentation, främst mötesprotokoll, delårsrapport samt årsredovisning.

Revisionell bedömning av respektive revisionsfråga sker utifrån en tregradig skala: ja/uppfyllt (grön); delvis uppfyllt (gul); nej/ej uppfyllt (röd).

Rapportens innehåll har faktakontrollerats av bolagets VD.

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Iakttagelser

Styrelsen har år 2025 haft fyra sammanträden (exkluderat årsstämman) och har vid dessa tillfällen hanterat 55 ärenden.

Den övergripande styrningen av bolagets verksamhet sker genom dess ägardirektiv, strategi- och måldokument samt budget. Ägardirektivet fastställdes av årsstämman den 6 maj 2025. Styrelsen fastställde sitt strategi- och måldokument för år 2025 på sitt styrelsemöte den 5 december 2024. Verksamhetsmålen består av 10 mätbara mål. Mål återfinns inom bl.a. produktion, barn/ungdomsverksamhet, branschverksamhet, talangutveckling samt visning/spridning. Budget för år 2025 fastställdes på styrelsemötet den 17 februari 2025. Budgeten består av en resultatbudget som redogör för årets intäkter och kostnader.

Direktiv för återrapportering återfinns i bolagets ägardirektiv, styrelsens arbetsordning samt i VD-instruktioner. Styrelsens arbetsordning och VD-instruktioner fastställdes i § 22 på styrelsemötet den 21 maj 2025. Av arbetsordningen framgår instruktioner om när styrelsen önskar behandla olika typer av ärenden under året. Av VD-instruktionerna framgår även vilka instruktioner VD har för att hålla styrelsen informerad om bolagets verksamhet.

Uppföljning och rapportering avseende måluppfyllelse sker både i halvårs- och helårsrapport samt i en separat uppföljning av verksamhetsmålen som skett på styrelsemötet i september och december (§ 38 respektive § 49). Dessa innehåller även en årsprognos för måluppfyllelsen. Granskningen visar att halvårsrapporten enbart redogör för vilka insatser som har gjorts under året, men det går inte att utläsa till vilket verksamhetsmål insatserna hör till. Vid behandling av helårsrapporten bifogades uppföljningen av verksamhetsmålen som bilaga. I helårsrapporten kan man utläsa att 10 av 10 verksamhetsmål för året har uppnåtts för året. Vidare kan man utläsa styrelsens bedömning om sin följsamhet gentemot uppdragen i ägardirektivet.

Uppföljning och rapportering avseende ekonomin sker i första hand genom budgetuppföljning, halvårsrapport samt helårsrapport. Granskningen visar att styrelsen har behandlat budgetuppföljning vid tre av årets sammanträden, närmare bestämt i §§ 18, 32 samt 53. Dessa innehåller även en årsprognos för ekonomin. Halvårsrapporten behandlades i § 37 vid styrelsemötet i september. Halvårsrapporten innehåller en redogörelse vilka projekt som har finansierats och vilka insatser som har gjorts utifrån respektive budgetpost i fastställd budget. Vid årsbokslut redovisar bolaget ett positivt resultat på 278 567 kr.

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Bedömning

Revisionsfråga: 1. Utövar och vidtar styrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?

Styrning, kontroll och åtgärder **Ja.**

Revisionsfråga: 2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse verksamhet **Ja.**

Revisionsfråga: 3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse ekonomi **Ja.**

2026-03-13

Uppdragsledare *Projektledare*

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Filmpool Nord AB enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2026-02-06. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Bilagor

Delfrågor		
1	Har styrelsen antagit en plan för verksamheten?	Grön
2	Har styrelsen antagit en budget för verksamheten?	Grön
3	Finns mål formulerade för bolagets verksamhet?	Grön
4	Finns mål formulerade för bolagets ekonomi?	Grön
5	Är målen uppföljningsbara (mätbara)?	Grön
6	Har styrelsen upprättat instruktion för rapportering till styrelsen?	Grön
7	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för verksamhet?	Grön
8	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för ekonomi?	Grön
9	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för verksamheten?	Grön
10	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för ekonomin?	Grön
11	Når bolaget uppsatta mål för verksamheten?	Grön
12	Når bolaget uppsatta mål för ekonomin?	Grön

Ägardirektiv		
1	Når bolaget verksamhetsmål i ägardirektiv?	**Grön**
2	Når bolaget ekonomiska mål i ägardirektiv?	**Grön**

Lekmannarevisorn i Filmpool Nord AB

Till bolagsstämman i

Filmpool Nord AB

Org nr 556529-8790

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Filmpool Nord AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Vi anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Marita Björkman-Forsman

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-26 13:55:37 UTC

Oneflow ID 14129669

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Energikontor Norr AB

Ärendenr 2026/1131

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,57 % av Energikontor Norr AB. Aktieägaravtalet anger att kommunerna ska ge aktieägartillskott med 2 kronor per invånare. Luleå kommun har finansierat bolaget med 210 tkr under 2025 där summan inkluderar medfinansiering för projektet Greenably.

Bolagsordning och ägardirektiv reviderades och beslutades våren 2025 med mindre justeringar. Bolagsordningen justerades med avseende på likställighet med de andra regionmanagerade bolagen.

Föremålet för bolagets verksamhet är att driva energi- och klimatfrågor på lokal och regional nivå i ett internationellt perspektiv. Bolagets ändamål är att med iakttagande av kommunal likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincip:

- arbeta för en ökad andel av förnybar energi
- arbeta för energieffektivisering
- bidra till utvecklingen av samarbete inom energi- och klimatområdet

- stödja och utveckla regionsamverkan i ett internationellt perspektiv

Bolaget hade ett resultat efter finansiella poster på 537 tkr (419 tkr 2024).

Soliditeten 2025 är 61 % (57 % 2024).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 Energikontor Norr AB, KLF Hid: 2026.7745
- Granskningsrapport 2025 Energikontor Norr AB, KLF Hid: 2026.7744

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Årsredovisning

för

Energikontor Norr AB

556595-9151

Räkenskapsåret

2025

Styrelsen och verkställande direktören för Energikontor Norr AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten
Bolaget ägs av Region Norrbotten och de 14 kommunerna i länet och har sitt säte i Luleå. Bolaget ska driva energi- och klimatarbetet på lokal och regional nivå i ett nationellt och internationellt perspektiv. Bolagets mål är att verka for en ökad andel förnybar energi i regionen, arbeta för en effektivare användning av energi och resurser, bidra till utvecklingen av samarbete inom energi- och klimatområdet och att stödja och utveckla samverkan mellan regioner, nationellt och internationellt.

Energi har de senaste åren blivit allt viktigare i samhället då det från EU-nivå via nationell och regional nivå till lokal nivå blivit ett kraftigt ökat fokus på konkurrenskraft, nyindustrialisering, energikostnaderna, klimatmålen och beredskapsfrågorna.

Mycket av arbetet drivs i form av projekt där målgruppen oftast är kommuner, offentliga aktörer och små och medelstora företag samt övriga nyckelaktörer i länet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret
Under räkenskapsåret har bolaget fortsatt att aktivt stötta och driva energiomställningen i Norrbotten i syfte att öka industriell konkurrenskraft, hållbar utveckling och regional attraktivitet. Verksamheten hjälper till att stärka kapaciteten hos kommuner, näringsliv och andra aktörer i länet inom strategiska energi- och klimatfrågor. Samverkan och samarbeten med bolagets nyckelintressenter som Länsstyrelsen, LTU, Norrbottens Kommuner, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten med flera har varit fortsatt stark vilket därmed stärker regionen i omställningsarbetet.

Under året anordnade bolaget sin första stora energikonferens, Energidag Norr, som kraftsamlar Norrbottens energiaktörer för den fortsatta energiomställningen. Energidag Norr kommer att arrangeras årligen framöver.

Bolagets ekonomiska ställning är god och stabil över tid med ett tillfredsställande resultat för helåret. Projektportföljen är välpositionerad och omfattar flera strategiskt viktiga områden som stöttar energiomställningen i regionen. Exempelvis bedrivs projekten Disco (utveckling inom fjärrvärme), ESUDA (energieffektivisering med stöd av AI), RUL (stöd till kommunala energi- och klimatrådgivare) samt E-fekt (stöd till små och medelstora företag i energifrågor) med god framdrift.

Under året har bolaget vunnit nya projekt, där Accelererad kommunal energiplanering är viktigt. Projektet adresserar kommunernas energiplaner för tillväxt, beredskap och robust energiförsörjning. Vidare har Energiväskor tagits fram för att hjälpa kommunerna medborgare energieffektivisera sina bostäder. Därutöver är ytterligare projektansökningar under arbete.

Bolaget arbetar med ständiga förbättringar för upprätthålla effektiva arbetssätt och god arbetsmiljö vilket har blivit en av framgångsfaktorerna för bolaget.

Sammantaget är bolaget väl rustat för att möta framtidens utmaningar.

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**
Nettoomsättning	15 926	14 322	14 243	14 217
Resultat efter finansiella poster	537	419	-2 042	1 331
Soliditet (%)	61	57	38	55

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	**Reserv-fond**	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	280 000	26 000	3 141 452	567 685	**4 015 137**
Disposition enligt beslut av årsstämman:					
Balanseras i ny räkning			567 685	-567 685	**0**
Årets resultat				207 650	**207 650**
Belopp vid årets utgång	**280 000**	**26 000**	**3 709 137**	**207 650**	**4 222 787**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	3 709 137
årets vinst	207 650
	3 916 787
disponeras så att	
i ny räkning överföres	3 916 787
	3 916 787

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		10 729 029	8 953 245
Övriga rörelseintäkter		5 197 166	5 369 018
Summa rörelseintäkter		**15 926 195**	**14 322 262**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-4 336 793	-3 858 512
Personalkostnader	2	-11 376 201	-9 993 881
Summa rörelsekostnader		**-15 712 994**	**-13 852 393**
Rörelseresultat		**213 202**	**469 870**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		5 034	43 186
Räntekostnader och liknande resultatposter		-10 587	-94 370
Summa finansiella poster		**-5 552**	**-51 184**
Resultat efter finansiella poster		**207 650**	**418 685**
Bokslutsdispositioner			
Förändringar av periodiseringsfonder		0	149 000
Summa bokslutsdispositioner		**0**	**149 000**
Resultat före skatt		**207 650**	**567 685**
Årets resultat		**207 650**	**567 685**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner och andra tekniska anläggningar	3	0	0
Inventarier, verktyg och installationer	4	0	0
Summa materiella anläggningstillgångar		**0**	**0**
Summa anläggningstillgångar		**0**	**0**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		37 500	612 715
Övriga fordringar		1 661 478	360 121
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		4 971 707	3 993 786
Summa kortfristiga fordringar		**6 670 685**	**4 966 622**
Kassa och bank			
Bank		202 005	2 132 061
Summa kassa och bank		**202 005**	**2 132 061**
Summa omsättningstillgångar		**6 872 689**	**7 098 683**
SUMMA TILLGÅNGAR		**6 872 689**	**7 098 683**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		280 000	280 000
Reservfond		26 000	26 000
Summa bundet eget kapital		**306 000**	**306 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		3 709 137	3 141 452
Årets resultat		207 650	567 685
Summa fritt eget kapital		**3 916 787**	**3 709 137**
Summa eget kapital		**4 222 787**	**4 015 137**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		207 561	373 967
Övriga skulder		1 736 474	573 382
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		705 867	2 136 197
Summa kortfristiga skulder		**2 649 902**	**3 083 545**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**6 872 689**	**7 098 683**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Avskrivning
Tillämpade avskrivningstider:

Materiella anläggningstillgångar	
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5 år
Inventarier, verktyg och installationer	5 år

Not 2 Medelantalet anställda

	2025	**2024**
Medelantalet anställda	11	11

Not 3 Maskiner och andra tekniska anläggningar

	2025-12-31	**2024-12-31**
Ingående anskaffningsvärden	77 710	77 710
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**77 710**	**77 710**
Ingående avskrivningar	-77 710	-77 710
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-77 710**	**-77 710**
Utgående redovisat värde	**0**	**0**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	138 498	138 498
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**138 498**	**138 498**
Ingående avskrivningar	-138 498	-138 498
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-138 498**	**-138 498**
Utgående redovisat värde	**0**	**0**

Not 5 Checkräkningskredit

	2025-12-31	2024-12-31
Beviljat belopp på checkräkningskredit uppgår till	500 000	500 000
Utnyttjad kredit uppgår till	0	0

Not 6 Ställda säkerheter

	2025-12-31	2024-12-31
Företagsinteckning	500 000	500 000
	500 000	**500 000**

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Resultat- och balansräkningen kommer att föreläggas på årsstämma för fastställelse.

Årsredovisningen beslutades 2026-03-26

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Tomas Lejon
Ordförande

Stefan Lundmark

Ulf Westerberg

Sara Thorgren

Charlotte Reinholdt

Jörgen Nilsson
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Thomas Taavo
Auktoriserad revisor

UTT, TL, EN, JN, UOEW, SLKT, SL, EMCR – Powered by TellusTalk: ID 7jvibh8

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Energikontor Norr AB, org.nr 556595-9151

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Energikontor Norr AB för år 2025.
Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Energikontor Norr ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.
Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Energikontor Norr AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.
Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.
Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.
En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Energikontor Norr AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.
Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Energikontor Norr AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.
Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.
Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:
• företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
• på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.
Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.
En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/rn/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Luleå den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Thomas Taavo
Auktoriserad revisor

Lekmannarevisorn i Energikontor Norr AB

Till bolagsstämman i

Energikontor Norr AB

Org nr 556595-9151

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Energikontor Norr AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Anna Hövenmark

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 12:26:01 UTC

Oneflow ID 14142205 Sida 1 / 2

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB)

Ärendenr 2026/1132

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisionens granskningsrapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,4 procent av Investeringar i Norrbotten AB (Invest in Norrbotten). Enligt aktieägaravtalet skall vi tillföra bolaget ett årligt ägartillskott i form av driftsbidrag. Minimibelopp att tillföra bolaget årligen är 1,60 kronor per invånare i respektive kommun. Luleå kommun tillförde 125 000 kr i enlighet med aktieägaravtalet.

Ny VD började i februari 2025 och bolaget har lanserat en ny strategi för perioden 2026–2028 som ska stärka lokal förankring och träffsäkerhet i insatserna. Arbetet med vätgas, hållbara drivmedel och livsmedelsresiliens har intensifierats, och planeringen för Demo North Summit 2026 är i full gång.

En grundläggande granskning har av PWC utförts för 2025 som syftade till att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i sin granskningsrapport och där inga avvikelser noterades.

2024 års resultat efter finansiella poster var -196 tkr (325 tkr 2024).

Soliditeten 68 % (78 % 2024).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning 2025 Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7749
- Revisionsberättelse Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7748
- Grundläggande granskning Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7747
- Granskningsrapport Investeringar i Norrbotten AB (Invest i Norrbotten AB), KLF Hid: 2026.7746

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Lekmannarevisorn i Investeringar i Norrbotten AB

Till bolagsstämman i

Investeringar i Norrbotten AB

Org nr 556903-8119

Granskningsrapport för 2025

Jag, av fullmäktige i Region Norrbotten utsedd lekmannarevisor har granskat Investeringar i Norrbotten AB:s verksamhet för 2025. Granskningen har utförts av sakkunniga från PwC som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Detta har skett genom grundläggande granskning avseende måluppfyllelse samt styrning och intern kontroll.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga som grund för mina uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör jag följande bedömningar avseende revisionsåret 2025:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Datum som framgår av min elektroniska signatur

_____

Robert Edin

Lekmannarevisor

Signerat 2026-03-27 14:04:39 UTC

Oneflow ID 14141550 Sida 1 / 2

Grundläggande granskning 2025

Investeringar i Norrbotten AB

Mars 2026

Inledning

Bakgrund

Av lagstiftning och god revisionssed följer att regionens revisorer årligen ska granska alla verkställande organ som bedriver kommunal verksamhet.

Bolagsstyrelsen ska förvalta och genomföra verksamheten i enlighet med ägarens uppdrag, lagar och föreskrifter. För att fullgöra uppdraget måste styrelsen bygga upp system och rutiner för styrning, uppföljning, kontroll och rapportering samt säkerställa att dessa rutiner tillämpas på avsett sätt. En bristfällig styrning och kontroll kan riskera att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Revisionsobjekt i granskningen är aktiebolaget Investeringar i Norrbotten AB.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med den översiktliga granskningen är att ge lekmannarevisor ett underlag till uttalande i granskningsrapport. I dess uppdrag ingår att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Följande övergripande revisionsfrågor ska besvaras:

1. Utövar och vidtar bolagsstyrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?
2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?
3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Aktiebolagslagen 8:4-5
- Följsamhet till mål och budget för år 2025
- I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Avgränsning

I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2025. I övrigt se avsnitt ”syfte och revisionsfrågor”.

Metod

Analys för granskningen relevant dokumentation, främst mötesprotokoll, delårsrapport samt årsredovisning.

Revisionell bedömning av respektive revisionsfråga sker utifrån en tregradig skala: ja/uppfyllt (grön); delvis uppfyllt (gul); nej/ej uppfyllt (röd).

Rapportens innehåll har faktakontrollerats av bolagets VD och Project Coordinator.

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Iakttagelser

Styrelsen har år 2025 haft fyra sammanträden (exklusive årsstämman) och behandalat 52 ärenden.

Den övergripande styrningen av bolagets verksamhet sker genom dess ägardirektiv, verksamhetsplan och budget. Ägardirektivet fastställdes av årsstämman den 6 maj 2025. Av ägardirektivet fastställs bland annat verksamhetens inriktning, hållbarhetsmål samt ekonomiskt och finansiellt mål. Ägardirektivet redogör bland annat för att bolaget ska en god finansiell stabilitet. Verksamhetsplan och budget för år 2025 fastställdes på styrelsemötet den 13 december 2024. Verksamhetsplanen innehåller bland annat information om vilka prioriterade investeringsområden som bolaget ska arbeta med under året, vilken budget som finns tillgängligt för respektive investeringsområde samt fem indikatorer/uppföljningsbara mål som syftar till att mäta huruvida bolaget uppnår de övergripande målen i ägardirektivet. Därutöver finns ytterligare några strävansmål som projekmål/delmål.

Direktiv för återrapportering återfinns i bolagets ägardirektiv, styrelsens arbetsordning samt i VD-instruktion. Av ägardirektivet framgår övergripande rapporteringsinstruktioner till ägarna. Styrelsens arbetsordning och VD-instruktion fastställdes av styrelsen på styrelsemötet den 2 juni 2025. Av styrelsens arbetsordningen och VD-instruktion framgår rapporteringsinstruktioner till styrelsen. T.ex. anges det i arbetsordningen när på året styrelsen t.ex. vill fastställa ägardirektivet och behandla bolagets strategiplan m.m. Här framgår även att en ekonomisk uppföljning med avstämning av resultat- och balansräkningar samt utfall mot budget ska presenteras vid varje styrelsesammanträde. Av VD-instruktionen framgår bland annat att VD ska ge löpande information om utvecklingen i aktuella ärenden till styrelsen.

Uppföljning och rapportering avseende måluppfyllelse sker i huvudsak vid styrelsemötena i samband med punkten ”måluppfyllelse”. Uppföljning av måluppfyllelsen har behandlats vid årets samtliga fyra styrelsesammanträden. Vid styrelsemötet i december redogjordes det för en prognos om att samtliga målen för året beräknas uppnås. I årsberättelsen följs målen/följsamheten till ägardirektivet upp tillsammans med de strategiska målen för år 2025. Av den redovisningen framgår att samtliga mål i ägardirektivet samt alla utom ett strategiskt mål för år 2025 har uppnåtts under året. Målet som inte uppnåtts är ”Minst 5 av dessa (75 kontakter/relationer med potentiella kunder) ska leda till skarpare investeringsmöjligheter”.

Uppföljning och rapportering avseende ekonomin sker i huvudsak i samband med ärendet om ekonomi på styrelsemötena samt i tertial- och årsrapport. Styrelsen har tagit del av en ekonomirapport vid fyra

tillfällen under året. Vid styrelsemötet i juni redovisades det för styrelsen att årets resultat ”ser ut att bli blygsamt” på grund av externa kostnader. Vid styrelsemötet i oktober redovisades en årsprognos på ett +/-0-resultat. Vid styrelsemötet i december redovisades det att helårsprognosen pekar på ett negativt resultat på -284 tkr. Avvikelse från budget uppges bero till största del på oförutsedda konsultkostnader inom HR och juridik, samt stöd i projektansökningar. Styrelsen har inte fattat något beslut med anledning av ekonomiprognosernas utveckling. Vid årsredovisningen redovisar bolaget ett negativt resultat på -10 419 kr efter bokslutsdispositioner och skatt. Bolaget har en stabil ekonomi över tid, sett till dess flerårsöversikt och soliditetsmått. Soliditeten ligger på 68 % år 2025.

I bilaga redovisas underliggande revisionsfrågor.

Bedömning

Revisionsfråga: 1. Utövar och vidtar styrelsen tillräcklig styrning, kontroll och åtgärder inom sina ansvarsområden?

Styrning, kontroll och åtgärder	**Ja.**	●

Revisionsfråga: 2. Är redovisat resultat för verksamheten förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse verksamhet	**Ja.**	●

Revisionsfråga: 3. Är redovisat resultat för ekonomin förenligt med beslutade mål?

Måluppfyllelse ekonomi	**Ja.**	●

2026-03-19

Uppdragsledare *Projektledare*

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Investeringar i Norrbotten AB enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2026-02-06. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Bilagor

Delfrågor		
1	Har styrelsen antagit en plan för verksamheten?	Grön
2	Har styrelsen antagit en budget för verksamheten?	Grön
3	Finns mål formulerade för bolagets verksamhet?	Grön
4	Finns mål formulerade för bolagets ekonomi?	Grön
5	Är målen uppföljningsbara (mätbara)?	Grön
6	Har styrelsen upprättat instruktion för rapportering till styrelsen?	Grön
7	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för verksamhet?	Grön
8	Fokuserar rapportering på måluppfyllelse för ekonomi?	Grön
9	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för verksamheten?	Grön
10	Vidtar styrelsen tydliga åtgärder för att nå mål för ekonomin?	Grön
11	Når bolaget uppsatta mål för verksamheten?	Grön
12	Når bolaget uppsatta mål för ekonomin?	Grön

Ägardirektiv		
1	Når bolaget verksamhetsmål i ägardirektiv?	**Grön**
2	Når bolaget ekonomiska mål i ägardirektiv?	**Grön**

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Investeringar i Norrbotten AB, org.nr 556903-8119

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Investeringar i Norrbotten AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Investeringar i Norrbotten ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Investeringar i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Investeringar i Norrbotten AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Investeringar i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/1cfb55a7-cd33-485a-9fb7-97c85fb4de69

visma sign
www.vismasign.com

Hans Göran Öystilä
Ready AB, SE559198518801, MIdgårdsvägen , 973 34, Luleå
fcd06d5e-9ce7-4eaa-a586-56f0c52156a4 - 2026-03-19 23:19:44 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 5008eb76-3095-482d-82c1-12d72ff8b6c3 - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Årsredovisning

för

Investeringar i Norrbotten AB

556903-8119

Räkenskapsåret

2025

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Styrelsen och verkställande direktören för Investeringar i Norrbotten AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolagets vision: *Norrbotten den mest självklara platsen för långsiktigt hållbara investeringar*
Bolagets mission: *I global konkurrens attrahera internationella företag som bidrar till hållbar tillväxt i Norrbotten*

Under 2025 har Invest in Norrbotten fortsatt att arbeta utifrån sin strategi att stärka regionens internationalisering och attraktionskraft för hållbara investeringar. Fokus har varit att utveckla konkreta investeringsmöjligheter inom nyckelområden som fossilfri industri, förnybar energi, foodtech, cirkulär ekonomi och besöksnäring i nära samverkan med kommuner, regionen och andra aktörer i ekosystemet.

Norrbotten står mitt i en historisk industriell omvandling som får nationell och internationell uppmärksamhet. Regionen är redan idag globalt positionerad som en ledare inom den gröna omställningen, med starka resurser i form av gruvnäring, bioekonomi, billig fossilfri el och tekniskt kunnande. Bolaget verkar för att dessa tillgångar omvandlas till långsiktig tillväxt genom internationella etableringar och investeringar.

Företaget har sitt säte i Luleå.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under 2025 har Invest in Norrbotten fortsatt stärka regionens attraktionskraft genom proaktivt arbete inom etableringsfrämjande, internationell marknadsföring och strategisk samverkan. Fokus har legat på att positionera Norrbotten inom framtidsområden som grön energi, foodtech, cirkulär industri, besöksnäring och bostadsutveckling.

Året har präglats av ett utökat internationellt engagemang, där deltagande på mässor och investerardialoger lett till nya kontakter och skarpa investeringscase. Samtidigt har ett ökat fokus lagts på att stärka kommunernas kapacitet för etableringar och att utveckla konkreta investeringserbjudanden.

Bolaget har lanserat en ny strategi för perioden 20262028 som stärker lokal förankring och träffsäkerhet i insatserna. Arbetet med vätgas, hållbara drivmedel och livsmedelsresiliens har

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

intensifierats, och planeringen för Demo North Summit 2026 är i full gång.

Den organisatoriska kapaciteten har säkrats genom nyrekryteringar och anpassningar inom teamet, bl a tillträdde Mikael Aamisepp som VD den 1 februari.

Framtidsutsikter

Inför 2026 står bolaget starkt positionerat för att ta en ännu mer aktiv roll i genomförandet av den gröna industriella omställningen i norra Sverige. Fokus ligger på att förverkliga strategin 20262028 genom konkret projekt- och etableringsarbete som stärker regionens kapacitet, kompetensförsörjning och attraktionskraft.

Genom fortsatt samverkan, internationell närvaro och strategiska partnerskap ska Invest in Norrbotten bidra till att regionen utvecklas som en förebild för hållbar tillväxt och investeringar.

Flerårsöversikt (Tkr)	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**
Nettoomsättning	13 158	14 586	10 238	4 692	3 438
Resultat efter finansiella poster	-196	325	311	700	835
Soliditet (%)	68	78	72	73	75

För definitioner av nyckeltal, se Not 1 Redovisningsprinciper.

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	**Balanserat resultat**	**Årets resultat**	**Totalt**
Belopp vid årets ingång	200 000	3 800 707	295 475	**4 296 182**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Balanseras i ny räkning		295 475	-295 475	**0**
Årets resultat			-10 419	**-10 419**
Belopp vid årets utgång	**200 000**	**4 096 182**	**-10 419**	**4 285 763**

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	4 096 182
årets förlust	-10 419
	4 085 763
disponeras så att	
i ny räkning överföres	4 085 763
	4 085 763

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Resultaträkning

	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.			
Nettoomsättning	2	13 158 116	14 586 329
Övriga rörelseintäkter		5 391	4 399
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**13 163 507**	**14 590 728**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-7 286 288	-9 095 313
Personalkostnader	3	-6 138 745	-5 332 654
Övriga rörelsekostnader		-960	-11 228
Summa rörelsekostnader		**-13 425 993**	**-14 439 195**
Rörelseresultat		**-262 486**	**151 533**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		66 207	173 024
Summa finansiella poster		**66 207**	**173 024**
Resultat efter finansiella poster		**-196 279**	**324 557**
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		204 500	73 312
Summa bokslutsdispositioner		**204 500**	**73 312**
Resultat före skatt		**8 221**	**397 869**
Skatter			
Skatt på årets resultat		-18 640	-102 394
Årets resultat		**-10 419**	**295 475**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		187 500	62 155
Övriga fordringar	4	3 317 732	2 468 288
Summa kortfristiga fordringar		**3 505 232**	**2 530 443**
Kassa och bank			
Kassa och bank		4 013 841	4 244 096
Summa kassa och bank		**4 013 841**	**4 244 096**
Summa omsättningstillgångar		**7 519 073**	**6 774 539**
SUMMA TILLGÅNGAR		**7 519 073**	**6 774 539**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Balansräkning

	Not	2025-12-31	2024-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		200 000	200 000
Summa bundet eget kapital		**200 000**	**200 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		4 096 182	3 800 707
Årets resultat		-10 419	295 475
Summa fritt eget kapital		**4 085 763**	**4 096 182**
Summa eget kapital		**4 285 763**	**4 296 182**
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		1 028 608	1 233 108
Summa obeskattade reserver		**1 028 608**	**1 233 108**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		934 354	823 584
Övriga skulder	5	1 004 186	76 106
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		266 162	345 558
Summa kortfristiga skulder		**2 204 702**	**1 245 248**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**7 519 073**	**6 774 538**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Nyckeltalsdefinitioner
Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Soliditet (%)
Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Not 2 Nettoomsättning

	2025	2024
Fakturerade intäkter	5 906 211	7 771 931
Periodiseringar	-469 477	992 496
Region Norrbotten	3 697 769	2 443 344
Tillväxtveket	3 573 623	2 428 558
Luleå Kommun	100 000	300 000
Sparbanken Nord	350 000	350 000
Längmanska Företagarfonden	0	300 000
	13 158 126	**14 586 329**

Not 3 Medelantalet anställda

	2025	2024
Medelantalet anställda	6	4,5

Not 4 Övriga fordringar

	2025-12-31	2024-12-31
Upparbetade intäkter	2 372 190	1 891 667
Skatteverket	397 531	572 385
Fordran hos leverantörer	0	4 236
Förutbetalda kostnader och intäkter projekt	548 011	0
	3 317 732	**2 468 288**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Not 5 Övriga kortfristiga skulder

	2025-12-31	2024-12-31
Skattedeklaration	204 186	76 106
Förskott i projekt	800 000	0
	1 004 186	**76 106**

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

Resultat- och balansräkningen kommer att föreläggas på årsstämma för fastställelse.

Årsredovisningen beslutades den 16 mars 2026

Luleå

Underskriven den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Britta Flinkfeldt
Ordförande

Mats Brännström

Jonas Söderberg

Eva Nordmark

Raine Vasanoja

Mikael Aamisepp
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/sv/document-check/[illegible]
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES ALLEKIRJOITUKSET UNDERSKRIFTER SIGNATURER UNDERSKRIFTER

This document contains 9 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 9 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 9 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 9 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 9 sider før denne side

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Hans Göran Öystilä
Ready AB, SE559198518801, MIdgårdsvägen , 973 34, Luleå
bc281a05-4693-49c0-9a7e-c301c26346bf - 2026-03-19 23:19:44 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 5008eb76-3095-482d-82c1-12d72ff8b6c3 - SE
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Förslag till beslut gällande uppsikt över verksamheten 2025 i delägda bolaget IT-Norrbotten AB

Ärendenr 2026/1134

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning, uppföljning av ägardirektiv per hel- och halvår samt lekmannarevisorns granskningsrapport
har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 3,78 procent av Informationsteknik i Norrbotten AB (IT Norrbotten AB). Bolaget har 2025 aktieägartillskott avseende extern förhyrning av fiber för 15 år på totalt 1 429 926 kronor.

Kommunfullmäktige har 2025-03-24 § 52 och § 57 beslutat att godkänna genomgripande förändringar i ägardirektiv respektive bolagsordning för IT Norrbotten AB.

IT Norrbotten har enligt ägardirektiven som antogs i mars 2025 haft i uppdrag att ta fram ett förslag på nytt Regionnätsavtal med de kommunala ägarna. Uppdraget lägesrapporterades vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisades vid ägarsamråd i mars 2026.

Bolaget hade ett resultat 2025 på 444 tkr efter finansiella poster (0 kr 2024).

Soliditeten är 11,4 % (13 % 2023).

Dialog

Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Årsredovisning och Revisionsberättelse 2025 IT-Norrbotten AB, KLF Hid: 2026.7750
- Uppföljning av ägardirektiv och veksamhetsberättelse 2025, IT-Norrbotten AB, KLF Hid: 2026.7751

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

InformationsTeknik i Norrbotten AB
Org nr 556537-6877

Årsredovisning för räkenskapsåret 2025

Styrelsen och verkställande direktören avger följande årsredovisning.

Innehåll Sida

- förvaltningsberättelse	2
- resultaträkning	7
- balansräkning	8
- noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer	10

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolagets affärsidé
Via det regionala fibernätet och med de lokala stadsnäten, i rollen som nätgrossist och kommunikationsoperatör, möter vi marknadens behov av digitala kommunikationslösningar och samhällets behov för digital utveckling.

Bolagets övergripande verksamhet och mål
Bolaget har till föremål för sin verksamhet att:

för ägarnas räkning förvalta, utveckla samt tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för interna och externa aktörers behov av digital kommunikation

erbjuda ägarna och dess bolag anpassade och ändamålsenliga digitala kommunikationstjänster och genom samverkan bidra till utveckling av de kommunala stadsnäten

efter överenskommelse bistå med förvaltningen av stadsnät

samordna de beredskapsinsatser som ankommer ägarna och dess bolag inom sektorn elektronisk kommunikation.

Bolagets ändamål är att främja regional utveckling och tillväxt inom bolagets verksamhetsområden.

Bolaget har sitt säte i Boden.

Särskilda strategiska uppdrag från ägarna
Bolaget ska:

ta fram förslag på nytt upplåtelse och förvaltningsavtal med de kommunala ägarna i enlighet med tidigare utredning och kartläggning. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisas vid ägarsamrådet våren 2026

kartlägga, planera och etablera ett rådigt kommunikationsnät där ägarna inte kan tillgodose det gemensamma behovet av ett offentligt höghastighetsnät genom nuvarande och kommande upplåtelse och förvaltningsavtal. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026

fortsätta samarbeta med de kommunala stadsnäten för att öka nyttjandegraden i de offentligägda fibernäten och stadfästa samarbetet med likformade samarbetsavtal för att möjliggöra att även större nationella aktörer kan nå verksamhetsställen i hela Norrbotten. Uppdraget slutredovisas vid ägarsamrådet hösten 2025

i sin roll som regional beredskapssamordnare särskilt beakta myndigheters, branschen och det länsspecifika beredskapsarbetets kontinuerliga utveckling inom området telekommunikation. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.

Samtliga uppdrag pågår. Huvudfokus har legat på beredskapsarbete, avtalsarbete och realiserandet av ett rådigt regionnät. Uppdragen är viktiga för att skapa grund för en framgångsrik digital utveckling för Norrbotten. Viktigast är dock länets rådighet över regionnätet och kommunernas rådighet över de lokala stadsnäten. Det är den avgörande viktiga grunden för digital suveränitet, trygghet och säkerhet.

Ägare
Bolaget ägs av Norrbottens 14 kommuner samt Region Norrbotten. Norrbottens kommuner äger tillsammans 53 procent av bolagets aktier och Region Norrbotten 47 procent.

Styrelsen
Styrelsen har sitt säte i Bodens kommun, och består av fem ledamöter. Under året har sju styrelsemöten genomförts, varav ett konstituerande möte.

Personal och organisation
Bolaget har kontor på Boden Business Park i Sävast. Bolagets affärer bedrivs i två affärsområden - Wholesale och Stadsnät i Samverkan. Därutöver har bolaget funktioner för marknad, nät & infrastruktur, projekt samt ekonomi. Bolaget har 7 anställda inklusive VD.

Beskrivning av verksamhetsåret

Ett försämrat säkerhetspolitiskt tillstånd i världen
Konsekvenserna av Ukraina-kriget präglar fortsatt verksamheten planeringsmässigt ur ett beredskapsperspektiv. Numera förstärkt av ett i överlag ansträngt säkerhetsläge i världen. Den digitala infrastrukturen är en livsviktig tillgång såväl i freds- som i orostider. Sveriges digitala beredskapsförmåga håller på att rustas upp. I det hänseendet har bolaget en nyckelroll i egenskap av regional beredskapssamordnare för norra Sverige.

Styrdokument för framtiden
Under året har enligt uppdrag från ägarna, ett intensivt arbete bedrivits att ta fram nya och uppdaterade styrdokument för bolaget. Det handlar om Aktieägaravtal, Bolagsordning och Ägardirektiv. Dokumenten behöver förnyas för att bättre spegla den roll som bolaget kommit att få och vara hållbara i framtiden. Därutöver har arbetet med ett nytt Upplåtelse- och Förvaltningsavtal inletts, där remissarbetet startat. Det senare är det grundläggande verksamhetsavtal som reglerar bolagets samarbete med stadsnäten (ägarna) rörande det regionala fibernätet och länets tillgång till en rådig samhällskritisk digital infrastruktur.

Marknad
Bolaget har genomfört marknadsaktiviteter för att öka försäljningen av sina tjänster till både befintliga och nya kunder, men också i syfte att stärka varumärket IT Norrbotten.

Bolaget har vidareutvecklat sitt samarbete med både nationella och internationella partners bland annat inom samarbetet Easy fiber, en samverkan för att tillsammans nå en större marknad och via digitala lösningar öka Norrbottens tillväxt.

Bolaget har utökat sin samverkan inom Norrland och över Sverige som helhet. Telekommarknaden har i allt högre grad blivit rikstäckande, med regional klusterindelning för samordning av det lokala. Det gör bolagets roll som klusteransvarig för Norrbotten tydlig och mycket viktig.

Informationsspridning
En del i bolagets arbete har varit att sprida information om verksamheten, lokalt, regionalt och nationellt. För affärer, för att lyfta fram bolagets arbete kopplat till ägardirektiven och för opinionsbildning.

Wholesale
Bolagets försäljningsverksamhet har kommit till nytta både för kommunernas stadsnät samt det regionala nätet. Den grundläggande principen är att vi har ett gemensamt nät i Norrbotten. Bolagets försäljning har bidragit till ökade nätaffärer och intäkter och därmed även ökade intäkter för kommunernas stadsnät.

Huvudinriktningen för försäljningen inom Wholesale, har varit nätgrossistprodukter till kundkategorierna tjänsteleverantörer, operatörer, offentliga organisationer samt privata företag. Året har motsvarat tidigare år avseende marknadens intresse för affärer.

Genom affärsverksamheten erhåller bolaget intäkter som kommer ägarna till godo genom reinvesteringar i regionnätet (kommunernas nättillgångar) och genom utvecklingsprojekt som IT Norrbotten driver åt ägarna.

Nät & Infrastruktur
En viktig del i bolagets uppdrag är att förvalta det regionala bredbandsnätet åt Norrbottens 14 kommuner, och att i nätet producera och leverera tjänster för både interna och externa kunder. I det regionala bredbandsnätet levereras produkterna fiber, kapacitet, våglängd och nodplats, med redundans för högsta tillgänglighet.
Under året har bolaget fortsatt bygga ut fibernätet och reinvesterat i utrustning för kapacitet och våglängder. Allt för att möta högre kvalitets- och kapacitetskrav samt ägarnas och marknadens behov digital kommunikation.

Stadsnät i samverkan - SIS
Genom att arbeta tillsammans blir vi större, vi skapar volymfördelar, blir effektivare och intressanta för fler tjänsteleverantörer. Affärsområdet stadsnät i samverkan har därför utvecklats vidare. Ett större tjänsteutbud ger ökad konkurrens och bättre priser. Samordnad drift ger högre tillgänglighet och driftsäkerhet. Bolaget har därför under året tagit steg för utökat driftsamarbete.
Bolagets affärsmodell är viktig för att mindre stadsnät genom samverkan ska kunna erbjuda sina innevånare likvärdiga digitala möjligheter, som i en större stad.

Utbyggnad
Under året har bolaget koordinerat kommunernas/stadsnätens praktiska utbyggnad av fiberinfrastruktur via hjälp till enskilda kommuner i deras respektive utbyggnadsprojekt. Bolaget har även bistått den regionala bredbandskoordinatorn i arbetet med underlag för bredbandsstöd. Vidare har bolaget fortsatt rollen att koordinera stöd inom ERUF 2021-2027, i ett så kallat "Projekt med flera parter".

Samverkan Norrbotten
Stadsnätsforum är en samlingsplats för länets samtliga stadsnät. Syftet med forumet är att informera om och koordinera gemensamma bredbandsaktiviteter samt stödja arbetet och utvecklingen av Norrbotten inom bredband och digitalisering.

Tillsammans med Norrbottens e-nämnd har bolaget fortsatt arbetet att med regionnätet som grund leverera lösningar för Norrbottens 14 kommuner, för deras syfte att uppnå effektivitet, säkerhet och samordning avseende digital kommunikation för offentliga verksamheter och system.

Bolaget samverkar med Region Norrbotten avseende bredbands- och digitaliseringskoordinering.

Utveckling
Bolaget har fortsatt utvecklingen av så kallade sensornät för Internet of Things. IT Norrbotten agerar för kommunernas räkning som koordinerande part i en rikstäckande allians. Via samverkan når vi bästa möjliga utfall.

Svenska Stadsnätsföreningen
Bolaget är engagerade i stadsnätens egen intresseförening Svenska Stadsnätsföreningen, i styrelsen och i olika utvecklingsprojekt för branschens bästa. Stadsnätsföreningen har en viktig opinionsbildande roll i förhållande till myndigheter, departement och Post- och telestyrelsen, samt bidrar starkt till stadsnätsutvecklingen i Sverige i sin helhet.

Sammanfattning
Bolaget har tillsammans med andra nätpartners som stöder öppet nät principen utvecklat både den lokala och den globala kommunikationsnärvaron för Norrbotten. Norrbotten har en viktig position på Nordkalotten. Genom bolagets nät och tjänster har nya företag kunnat etablera sig samt utvidgat sin verksamhet i Norrbotten, vilket i sin tur skapat nya arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. I enlighet med lagar och förordningar har bolaget fortsatt jobba med att, utifrån regionnätets säkerhet och funktioner, stärka förutsättningarna för länets digitala resiliens och uthållighet. Det säkerhetspolitiska läget i Europa och världen gör ett intensifierat beredskapsarbete avgörande viktigt.

Bolaget har jobbat med antagna kärnvärdena "Tillgängligt, Möjligt, Rådigt" samt devisen "Make Progress Possible", under mottot "Vi ska vara en kompetent partner med ett driftsäkert och modernt nät, för affärsmässig digital samhällsnytta i Norrbotten".

Bolagets verksamhet följer angiven verksamhetsplan. Ekonomin är god med ett helårsresultat bättre än budget, då finansiering av projekt i form av extraordinärt underhåll av regionnätet inte har utfallit i aviserad omfattning. Bolaget är självfinansierat och erhåller inga ägartillskott.

Förväntningar på den framtida utvecklingen
Att komma i mål med realiserandet av ett rådigt ägt regionalt fibernät är fortsatt kritiskt viktigt. Likaså att ta fram de nödvändiga samverkansavtal för regionnätet som är avgörande för att vi tillsammans med ägarna och stadsnäten ska kunna driva den gemensamma tillgången regionnätet.

Vi förväntar oss att den generella positiva utveckling som Norrbotten som län upplever fortsätter spegla av sig på bolagets roll i att leverera högkvalitativ digital kommunikation till marknadens telekomoperatörer och företag.

Bolaget kommer utveckla funktionen Stadsnät i Samverkan ytterligare, i form av samverkan med stadsnät kring funktionslösningar för system. Genom att samarbeta inom Norrbotten med andra parter rörande systemplattformar uppnår vi inte bara en ökad samverkan, utan också en ökad hållbarhet. Vi tillvaratar och bygger upp länets kompetens inom området på ett bättre sätt.

En samhällsägd kritisk infrastruktur, med redundans och diversitet, är avgörande för ett digitalt uthålligt Norrbotten. Genom att länet rår över (äger) de lokala fibernäten och en heltäckande digital motorväg som angör samtliga kommuner kan vi uppnå digital autonomi (ödrift) för den händelse kris eller ofred skulle uppstå. IT Norrbotten kommer fortsätta vara en nyckel i det arbetet. HB

AI

Flerårsöversikt

		2025	2024	2023	2022
Nettoomsättning	tkr	53 773	54 456	50 738	47 829
Resultat efter finansiella poster	tkr	444	0	0	-82
Soliditet	%	11,4	13,0	12,5	11,4

Nyckeltalsdefinitioner framgår av not 1

Förändringar i eget kapital

	Aktie-kapital	Reserv-fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång enligt fastställd balansräkning	450 000	450 000	5 454 890	0	6 354 890
Resultatdisposition enligt årsstämman					
Balanseras i ny räkning					0
Årets resultat				165 829	165 829
Belopp vid årets utgång	450 000	450 000	5 454 890	165 829	6 520 719

Aktiekapitalet består av 450 st aktier.

Resultatdisposition

Till årsstämmans förfogande står följande vinstmedel:

Balanserat resultat	5 454 890
Årets resultat	165 829
Totalt	5 620 719

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att vinstmedlen disponeras enligt följande

Balanseras i ny räkning	5 620 720
Totalt	5 620 720

Resultaträkning	Not	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Rörelseintäkter			
Nettoomsättning		53 772 927	54 456 444
Erhållna bidrag och övriga rörelseintäkter	2	1 132 709	1 959 387
Summa rörelseintäkter		54 905 636	56 415 831
Rörelsekostnader			
Material och underentreprenörer		-37 950 674	-39 424 869
Övriga externa kostnader		-6 167 079	-5 826 955
Personalkostnader	3	-9 627 238	-9 541 282
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-2 465 752	-2 364 061
Övriga rörelsekostnader		-17 127	-2 152
Summa rörelsekostnader		-56 227 870	-57 159 319
Rörelseresultat		-1 322 234	-743 488
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 766 709	746 973
Räntekostnader och liknande resultatposter		-646	-3 485
Summa finansiella poster		1 766 063	743 488
Resultat efter finansiella poster		443 829	0
Bokslutsdispositioner			
Förändringar av överavskrivningar		-278 000	0
Summa bokslutsdispositioner		-278 000	0
Resultat före skatt		165 829	0
Årets resultat		165 829	0

Balansräkning	Not	2025-12-31	2024-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier, verktyg och installationer	4	4 893 112	5 892 353
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	5	4 572 816	5 040 653
Summa materiella anläggningstillgångar		9 465 928	10 933 006
Summa anläggningstillgångar		9 465 928	10 933 006
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		9 997 545	3 984 753
Övriga fordringar		1 765 310	1 669 289
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6	14 852 232	8 662 291
Summa kortfristiga fordringar		26 615 087	14 316 333
Kortfristiga placeringar			
Övriga kortfristiga placeringar		11 129 514	9 684 670
Summa kortfristiga placeringar		11 129 514	9 684 670
Kassa och bank			
Kassa och Bank		12 184 796	13 824 256
Summa kassa och bank		12 184 796	13 824 256
Summa omsättningstillgångar		49 929 397	37 825 259
Summa tillgångar		59 395 325	48 758 265

Balansräkning	Not	2025-12-31	2024-12-31
Eget kapital och skulder			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		450 000	450 000
Reservfond		450 000	450 000
Summa bundet eget kapital		900 000	900 000
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		5 454 890	5 454 890
Årets resultat		165 829	0
Summa fritt eget kapital		5 620 719	5 454 890
Summa eget kapital		6 520 719	6 354 890
Obeskattade reserver			
Ackumulerade överavskrivningar		278 000	0
Summa obeskattade reserver		278 000	0
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		8 116 792	5 227 287
Övriga skulder		424 732	408 442
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	7	44 055 082	36 767 646
Summa kortfristiga skulder		52 596 606	42 403 375
Summa eget kapital och skulder		59 395 325	48 758 265

Hb

AI

Noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Avskrivningar
Tillämpade avskrivningstider:
Inventarier, verktyg och installationer 5 år

Nyckeltalsdefinitioner
Soliditet
Eget kapital och obeskattade reserver (med avdrag för uppskjuten skatt) i förhållande till balansomslutningen.

Upplysningar till resultaträkningen

Not 2 Erhållna bidrag och övriga rörelseintäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Erhållna bidrag	552 308	1 892 675
Övriga rörelseintäkter	580 401	66 712
Summa	1 132 709	1 959 387

Av erhållna bidrag under året avser 561 tkr (1 877 tkr) bidrag från Post- och telestyrelsen, 3 tkr (12 tkr) bidrag från Region Norrbotten och -12 tkr (4 tkr) bidrag från Tillväxtverket. Bolaget redovisar ett negativt bidrag från Tillväxtverket 2025 till följd av omklassificering av stöd för anläggningstillgång. Bidragen avser statligt stöd för åtgärd för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

Not 3 Medelantalet anställda

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Medelantalet anställda under räkenskapsåret har varit	7,0	7,0

Upplysningar till balansräkningen

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	15 490 198	13 404 208
- Inköp	1 466 511	2 085 990
Utgående anskaffningsvärden	16 956 709	15 490 198
Ingående avskrivningar	-9 597 845	-7 233 783
- Årets avskrivningar	-2 465 752	-2 364 062
Utgående avskrivningar	-12 063 597	-9 597 845
Redovisat värde	4 893 112	5 892 353

Not 5 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar

	2025-12-31	2024-12-31
Ingående anskaffningsvärden	5 040 653	0
- Inköp	3 028 343	5 448 393
- Avgår offentliga stöd	-3 496 180	-407 740
Utgående anskaffningsvärden	4 572 816	5 040 653
Redovisat värde	4 572 816	5 040 653
Erhållna offentliga stöd har reducerat det ackumulerade anskaffningsvärdet med	3 903 920	407 740

Not 6 Förutbetalda kostnader och uppluppna intäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Upplupna projektintäkter	1 040 187	2 106 368
Förutbetalda kapacitet- och fiberkostnader	4 551 173	4 851 220
Upplupen ränteintäkt	0	283 364
Förubetald hyra	127 077	124 239
Övriga förutbetalda kostnader	9 133 795	1 297 100
Summa	14 852 232	8 662 291

Not 7 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-01-01 -2025-12-31	2024-01-01 -2024-12-31
Förutbetalda försäljningsintäkter	35 149 451	27 464 430
Upplupna semesterlöner	1 166 748	1 138 054
Upplupna sociala avgifter	366 593	357 577
Övriga interima skulder	7 372 290	7 807 586
Summa	44 055 082	36 767 647

Årsredovisningen beslutades 2026-02-06

Boden 2026-02-06

Anders Lundkvist
Ordförande

Inger Eriksson

Daniel Ström

Ulrica Hammarström

Mikael Andreasson

Tomas Sundström
Verkställande direktör

Min revisionsberättelse har lämnats 2026-02-06

Hans Öystilä
Auktoriserad Revisor

Ready

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i InformationsTeknik i Norrbotten AB, org.nr 556537-6877

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för InformationsTeknik i Norrbotten AB för år 2025.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av InformationsTeknik i Norrbotten ABs finansiella ställning per den 31 december 2025 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till InformationsTeknik i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden
Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för InformationsTeknik i Norrbotten AB för år 2025 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktörer ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till InformationsTeknik i Norrbotten AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt. HB

Revisorns ansvar
Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktör i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Luleå den 6 februari 2026

Hans Öystilä
Auktoriserad revisor

IT Norrbotten AB

Uppföljning ägardirektiv och Verksamhetsberättelse

Tidsperiod: 20250101–20251231

Ägare
Arjeplogs kommun
Arvidsjaurs kommun
Bodens kommun
Gällivare kommun
Haparanda stad
Jokkmokks kommun
Kalix kommun
Kiruna kommun
Luleå kommun
Pajala kommun
Piteå kommun
Älvsbyns kommun
Överkalix kommun
Övertorneå kommun
Region Norrbotten

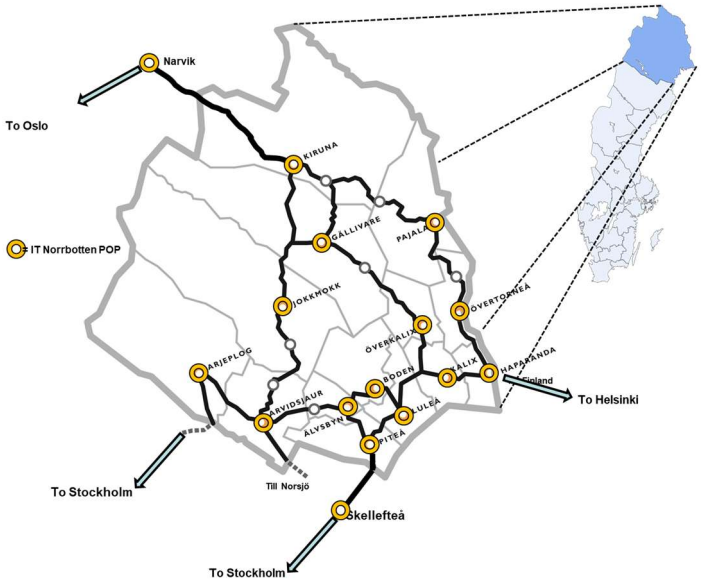

Bolagets övergripande verksamhet och ändamål
Bolaget har till föremål för sin verksamhet att för ägarnas räkning förvalta, utveckla samt tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för interna och externa aktörers behov av digital kommunikation. Bolaget ska erbjuda ägarna och dess bolag anpassade och ändamålsenliga digitala kommunikations-tjänster och genom samverkan bidra till utveckling av de kommunala stadsnäten. Bolaget kan också efter överenskommelse bistå med förvaltningen av stadsnät. Bolaget ska även samordna de beredskaps-insatser som ankommer ägarna och dess bolag inom sektorn elektronisk kommunikation. Bolagets ändamål är att främja regional utveckling och tillväxt inom bolagets verksamhetsområden. Bolaget ska i verksamheten iaktta likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincipen med beaktande av för bolaget aktuell lagstiftning samt rättspraxis.

Bolagets särskilda inriktning på verksamheten åren 2025 – 2027		
Bolaget ska fortsätta att utveckla ett sammanhållet fiberbaserat höghastighetsnät med konnektivitet i hela länet, med inriktning att anlägga, bibehålla och säkerställa ett rådigt ägt regionalt fibernät.	Vårt viktigaste huvuduppdrag enligt flera år tillbaka som pågår enligt plan.	
Bolaget ska fortsätta tillhandahålla och utveckla specifika och anpassade kommunikationstjänster till bolaget ägare och dess bolag som därigenom kommer till nytta för Norrbottens invånare med upprätthållande av offentlig rådighet och säkerställande av prioritet i händelse av störningar.	Sedan tidigare har vi viktiga leveranser till samtliga ägare. Initiativ finns i hur dessa kan utvecklas ytterligare för att gynna ägarna och stärka bolagets roll.	
Bolaget ska fortsätta tillgängliggöra det länsgemensamma fiberbaserade höghastighetsnätet för både offentliga och privata aktörer i samverkan med de kommunala stadsnäten och därigenom på ett affärsmässigt sätt tillgodose behovet av digital kommunikation och en utveckling i hela länet.	En bärande del av verksamheten som skapar samhällsnytta och ekonomiskt utrymme för både regionnätet och stadsnäten existera och fortsätta utvecklas.	
Bolaget ska även bedriva en löpande omvärldsanalys inom sitt verksamhetsområde samt samverka med liknande offentliga aktörer, (stadsnätskluster), som tillsammans med bolaget kan stärka länets utveckling och ge andra synergier på både lokal och regional nivå. Bolaget ska härigenom särskilt verka som koordinator för kompetensutvecklingsinsatser för de kommunala stadsnäten i länet.	Vår samverkan med stadsnäten i Norrbotten och övriga regionala kluster i Sverige ger oss tillsammans med ökad kompetens, en högre beredskapsförmåga och en förmåga att tillgodose marknadens behov av digital kommunikation	
Bolaget ska genom samverkan med andra lokala, regionala och rikstäckande aktörer fortsätta understödja de kommunala stadsnäten och utveckla länets samlade beredskapsförmåga inom området telekommunikation. Härigenom ska bolaget inneha rollen som regional beredskapssamordnare och därigenom säkerställa en samordnad beredskapsförmåga avseende materiel och personella resurser.	Uppdraget fortlöper där vi synkroniserar rikstäckande initiativ med lokala behov för att åstadkomma en uthållig helhet	
Bolagets arbete ska bedrivas i linje med Regional utvecklingsstrategi och följa andra nuvarande och tillkommande för bolaget relevanta regionala strategier.	Integrerad del av bolagets verksamhet via interna processer och samverkan med ägarna	

Bolagets särskilda uppdrag och rapportering		
Bolaget ska ta fram förslag på nytt upplåtelse och förvaltningsavtal med de kommunala ägarna i enlighet med tidigare utredning och kartläggning. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamrådet hösten 2025 och slutredovisas vid ägarsamrådet våren 2026.	Pågår enligt plan med en representativ och kompetent arbetsgrupp från 5 kommuner/nätägare (Kiruna, Älvsbyn, Arvidsjaur, Överkalix och Piteå)	
Bolaget ska kartlägga, planera och etablera ett rådigt kommunikationsnät där ägarna inte kan tillgodose det gemensamma behovet av ett offentligt höghastighetsnät genom nuvarande och kommande upplåtelse och förvaltningsavtal. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.	Arbetet fortgår enligt plan där vi säkerställer fortsatt upplåtelse av rådig fiber från ägarna, bygger vissa nya sträckor där rådig fiber saknas, hyr vissa sträckor där rådig fiber saknas och byggande f n är ekonomiskt svårt.	
Bolaget ska fortsätta samarbeta med de kommunala stadsnäten för att öka nyttjandegraden i de offentligägda fibernäten och stadfästa samarbetet med likformade samarbetsavtal för att möjliggöra att även större nationella aktörer kan nå verksamhetsställen i hela Norrbotten. Uppdraget slutredovisas vid ägarsamrådet hösten 2025.	Framtagande av Samarbetsavtal med stadsnäten i Norrbotten sker inom ramen för arbetet med det nya Regionnätsavtalet (Upplåtelse och Förvaltning avseende regionnätet).	
Bolaget ska i sin roll som regional beredskapssamordnare särskilt beakta myndigheters, branschen och det länsspecifika beredskapsarbetets kontinuerliga utveckling inom området telekommunikation. Uppdraget ska lägesrapporteras vid ägarsamråden hösten 2025 och våren 2026.	Bransch- och regionsamverkan fortsätter enligt plan. SiSG Stadsnätens infrastruktur samverkansgrupp	
De kommunalrättsliga principerna		
Bolaget ska i verksamheten iaktta likställighets-, självkostnads- och lokaliseringsprincipen med beaktande av för bolaget aktuell lagstiftning samt rättspraxis. Bolaget ska särskilt följa rättsutvecklingen för kommunala bolag som lyder under lagen om elektronisk kommunikation.		
Hållbarhet		
Bolaget ska bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle genom att i sin verksamhet bedriva ett aktivt, integrerat och proaktivt hållbarhetsarbete som syftar till att uppnå målen i Agenda 2030.		
Värdegrund		
Bolagets arbete ska vila på styrande principer för mänskliga rättigheter. Arbete med jämställdhet, integration och mångfald ska genomgående beaktas i bolagets verksamhet. Bolaget ska ha policy/riktlinjer för representation som utgår från Region Norrbottens riktlinjer.		
Ekonomiska och finansiella mål		
Bolaget ska ha en god finansiell stabilitet. Bolaget ska fortsätta sitt arbete med att vara självfinansierande. Ägarna ser positivt på att bolaget kan använda sina medel som medfinansiering i projekt inom ramen för bolagets kärnverksamhet och på så sätt växlas upp med annan finansiering.	Se tabell. Bolagets medel används för uppväxling av stöd avseende nytt rådigt regionnät.	

EKONOMI & NYCKELTAL
(jan-jun)

	2025	2024	2023		2018
Omsättning	53,8 MKr	54,4 MKr	50,7 Mkr		40,3 Mkr
Resultat före skatt	0,44 Mkr	0 Mkr	0 Mkr		0,8 Mkr
Antal anställda	7	7	7		9

MÅLUPPFYLLELSE

Nedan representerar de strategiska mål som används i verksamheten.

Område		Mål 2025	Bokslut 2025
	Wholesale	Samverkansavtal stadsnäten	Integreras i Nytt Regionnätsavtal
	Wholesale	Kluster-LIME och Cesar-integration	Klart
	Verksamhetssystem	Nya rapportsystem och mallar i bruk	Klart
	SIS	Ny BNG-lösning	Klart
	Drift	Nya avtal drift, service och support aktivt nät	Klart
	Regionnätet	Töre ny NOD i Regionnätet	Klart
	Regionnätet	Utredning fiberanvändning	Klart
	Beredskap	Reservkraft och tankstationer utplacerade (MoU)	Klart
Ägaruppdrag			
1	**Bredbandsutbyggnad och Bredbandsmål**	PTS-stödområden och ERUF	Klart
2	**Beredskap och säkerhet**	Cybersäkerhetslagen (NIS2) implementerad	
		Avtal med stadsnäten om hantering av gemensamma kostnader för beredskapsuppdrag	PTS ersätter delvis. Regionnätsavtal hanterar övrigt
3	**Rådighet**	Avtal om hyrfiber i regionnätet efter 20250630 (4 sträckor)	Klart
		Nytt aktieägaravtal i kraft	Beslutprocess kvar hos 3 ägare
		Nytt Regionnätsavtal (förvaltnings- och upplåtelseavtal) framtaget	Framtaget
			Ägarremiss pågår

Boden 2025-01-23

Tomas Sundström
VD

Förslag till beslut gällande uppsikt 2025 över gemensamt ägda bolaget Norrbotniabanan AB

Ärendenr 2026/1180-

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uttala att bolaget har bedrivit sin verksamhet under 2025 på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 6 kap. § 9 i kommunallagen ska kommunstyrelsen i årliga beslut för varje delägt kommunalt bolag pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till kommunfullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Bedömningen har gjorts utifrån dokument för styrning, uppföljning och uppsikt över de kommunala bolagen såsom aktieägaravtal, bolagsordning, ägardirektiv och andra styrdokument.

Bolagets rapportering i form av årsredovisning samt lekmannarevisionens rapport har gett underlag för bedömningen.

Luleå kommun äger 7,1 procent i Norrbottniabanan AB. Delägare ska enligt aktieägaravtalet tillföra bolaget ägartillskott i proportion till ägarandelarna. Beloppets storlek föreslås per treårsperiod av styrelsen och behandlas i respektive ägarkommun.

Enligt bolagsordningen är ändamålet med bolaget att arbeta för att en ny järnväg (Norrbotniabanan) byggs sträckan mellan Umeå och Haparanda samt därmed förenlig verksamhet.

För 2024 noterades det i lekmannarevisorns granskningsrapport att bolagsordning och ägardirektiv behöver revideras, detta har inte gjorts ännu och kommenteras i granskningsrapporten.

2025 års resultat efter finansiella poster var 2 tkr (2 tkr 2024).

Soliditeten 2025 var 72 % (52 % 2024).

Dialog
Dialog har förts inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag
- Årsredovisning 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8033
- Revisionsrapport - Bokslutsgranskning 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8035
- Grundläggande granskning år 2025, Norrbotniabanan AB, KLF Hid: 2026.8034

Rickard Lundmark
Direktör Kommunägda bolag

Beslutet skickas till
Kommunstyrelseförvaltningen, sektor kommunägda bolag
Bolaget

Årsredovisning för

Norrbotniabanan AB

556755-2517

Räkenskapsåret
2025-01-01 - 2025-12-31

Innehållsförteckning: **Sida**

Förvaltningsberättelse	1-3
Resultaträkning	4
Balansräkning	5-6
Kassaflödesanalys	7
Noter	8-10
Styrelsens underskrifter	11

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Norrbottniabanan AB, org nr 556755-2517 får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2025.

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolaget ska bedriva konsultverksamhet avseende Norrbotniabanan samt även därmed förenlig verksamhet.

Ändamålet med bolagets verksamhet är att arbeta för att en ny järnväg byggs sträckan mellan Umeå och Haparanda.

Sätet för bolaget är i Piteå kommun.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Styrande för bolagets verksamhet under året har varit ägardirektiv, bolagsordning, verksamhetsplan samt konsekvenserna av de olika beslut som fattats av främst regering och riksdag samt av Trafikverket.

Efter tillskott av finansiering för byggandet av järnvägen Dåva - Skellefteå är den delen äntligen i gång. Projektet har även erhållit finansiering för planering av sträckan Skellefteå-Luleå. Dock saknas fortfarande betydande finansiering för att slutföra projektet. Planeringen koncentreras i huvudsak på in- och utfarterna i Piteå och Luleå. Ytterligare positivt är att Trafikverket i sitt förslag till ny Nationell Transportplan har prioriterat projektet högt. Vi uppfattar också att detta förslag är väl förankrat hos regeringen. Positivt är också att EU via sitt CEF-organ har utsett såväl byggandet av Norrbotniabanan som dragningen av E4 genom Skellefteå till att ingå som två av fyra europeiska så kallade "Project of common interest". Detta bör innebära ökade möjligheter att erhålla EU-stöd.

Under året har Norrbotníabanan AB haft löpande diskussioner med Trafikverket angående hur en nödvändig intensifiering av byggande av banan kan åstadkommas. Detta har resulterat i att bolaget hai utarbetat ett förslag till bildande av ett särskilt byggbolag tillsammans med regeringen. Regeringen har också tillsatt två utredningar med samma uppdrag. Utredningarna följer samma upplägg som vårt förslag, där man slår fast att fortsatt byggande av sträckan Skellefteå - Luleå med fördel skulle kunna vara ett lämpligt projekt för ett sådant upplägg.

Fullt fokus kommer för Norrbotniabanan ABs del att under 2026 inriktas på att tillsammans med regeringen konkretisera liggande förslag till bolagisering av fortsatt byggande. Idag måste vi tyvärr konstatera att vi fortfarande saknar en konkret och gemensam tidplan för fortsättningen, vilket är förödande för andra berörda, exempelvis näringslivet, kommunerna med flera, som står inför stora investeringar.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att hela Norrbotniabaneprojektet står starkare och bättre positionerat än på många år. Detta får dock inte låta oss tro att intensiteten i vårt arbete kan avta. Vi har en bra bit kvar innan vi når vårt mål!

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets utgång

Regeringen har den 27/4 2026 beslutat om den nationella transportinfrastrukturplanen för 2026-2037. Den slår fast att Norrbotniabanan ska byggas i sin helhet, vilket måste anses som en stor framgång. Detta med undantag för att regeringens beslut inte innehåller någon konkret tidplan för när Norrbotniabanan i sin helhet ska vara färdig för trafik, att inget beslut om att sträckan Skellefteå-Luleå ska byggas av ett av staten och berörda kommuner och regioner ägt produktionsbolag samt att inte full finansiering finns med i planen. Tyvärr justeras anslagen för sträckan Skellefteå-Luleå också ner med 150 mkr vilket ger sämre kapacitet och sämre förutsättningar för trafikeringen på en av landets viktigaste framtida järnvägssträckor. Totalt tillförs ca 14.5 mdkr utöver tidigare tilldelade medel vilket ger en brist på ca 4 mdkr enligt nuvarande kalkyler.
Sammantaget innebär planbeslutet rimligtvis att banans framdrift är tryggad och går in i ett tydligt

byggskede där samverkan mellan staten, regeringen och Trafikverket måste organiseras, intensifieras och konkretiseras på ett annat sätt än vad som nu är fallet.

Framtiden
Bolagets verksamhet är i hög grad avhängigt av vilka beslut som kommer att fattas av regeringen och Trafikverket. Ambitionen och målet är att arbetet i allt väsentligt kommer att inriktas på de frågor som följer av att finansiering och val av produktionsorganisation beslutas. I samband med detta bör också frågan om Norrbotniabanan ABs framtida roll och uppgifter, bli föremål för en översyn.

Ägarstruktur

Bolagets ägarstruktur framgår av nedanstående sammanställning av aktieinnehav:

Region Norrbotten	2 000 aktier
Region Västerbotten	2 000 "
Piteå kommun	500 "
Luleå kommun	500 "
Skellefteå kommun	500 "
Umeå kommun	500 "
Haparanda kommun	250 "
Kalix kommun	250 "
Bodens kommun	250 "
Robertsfors kommun	250 "
Totalt	*7 000 aktier*

Flerårsöversikt

Belopp i kkr

	2025	*2024*	*2023*	*2022*
Resultat efter finansiella poster tkr	2	2	-60	815
Balansomslutning tkr	2 131	2 954	2 290	2 672
Soliditet %	72	52	67	59

Eget kapital

	Aktie-kapital	*Reserv-fond*	*Fritt eget kapital*
Vid årets början	700		663
Årets resultat			0
Vid årets slut	**700**		**663**

Resultatdisposition

Belopp i kkr

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel:	
balanserat resultat	663
årets resultat	0
Totalt	663
disponeras för att	
balanseras i ny räkning	663
Summa	663

Redovisningsenhet: SEK
Mätenhet: Kkr

Bolagets resultat och ställning framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med tilläggsupplysningar.

Resultaträkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Rörelseintäkter, lagerförändring m.m.			
Övriga rörelseintäkter		1 898	2 063
Summa rörelseintäkter, lagerförändring m.m.		1 898	2 063
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-743	-925
Personalkostnader	*2*	-1 156	-1 174
Summa rörelsekostnader		-1 899	-2 099
Rörelseresultat		-1	-36
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		14	50
Räntekostnader och liknande resultatposter		-11	-11
Summa finansiella poster		3	39
Resultat efter finansiella poster		2	3
Bokslutsdispositioner			
Resultat före skatt		2	3
Skatter			
Skatt på årets resultat		-2	-2
Årets resultat		**-**	**1**

Balansräkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	*3*	477	477
Summa materiella anläggningstillgångar		477	477
Summa anläggningstillgångar		477	477
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		271	520
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	*4*	198	88
Summa kortfristiga fordringar		469	608
Kassa och bank			
Kassa och bank		1 185	1 869
Summa kassa och bank	*5*	1 185	1 869
Summa omsättningstillgångar		1 654	2 477
SUMMA TILLGÅNGAR		2 131	2 954

Balansräkning

Belopp i kkr	*Not*	*2025-12-31*	*2024-12-31*
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital (7000 aktier)		700	700
Summa bundet eget kapital		700	700
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		663	663
Årets resultat		-	1
Summa fritt eget kapital		663	664
Summa eget kapital		1 363	1 364
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder		214	214
Summa obeskattade reserver		214	214
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		35	12
Övriga skulder		91	99
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	*6*	428	1 265
Summa kortfristiga skulder		554	1 376
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		2 131	2 954

Kassaflödesanalys

Belopp i kkr	*2025-01-01-2025-12-31*	*2024-01-01-2024-12-31*
Den löpande verksamheten		
Resultat efter finansiella poster	2	2
	2	2
Betald skatt	-2	-2
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	**-**	**-**
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital		
Ökning(-)/Minskning (+) av rörelsefordringar	139	-228
Ökning(+)/Minskning (-) av rörelseskulder	-823	664
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**-684**	**436**
Finansieringsverksamheten	**-**	**-**
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	**-**	**-**
Årets kassaflöde	**-684**	**436**
Likvida medel vid årets början	**1 869**	**1 433**
Likvida medel vid årets slut	**1 185**	**1 869**

Noter

Belopp i kkr om inget annat anges.

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Ersättningar till anställda
Ersättningar till anställda avser alla typer av ersättningar som bolaget lämnar till de anställda. Redovisning sker i takt med intjänandet.

Skatt
Skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår och beräknas utifrån den skattesats som gäller per balansdagen.

Anläggningstillgångar
Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.
Offentliga bidrag som hänför sig till förvärv av en anläggningstillgång minskar tillgångens anskffningsvärde.

Leverantörsskulder
Leverantörsskulder redovisas initialt till anskaffningsvärde efter avdrag för transaktionskostnader.

Fordringar och skulder
Om inget annat anges ovan värderas kortfristiga fordringar till det lägsta av dess anskaffningsvärde och det belopp varmed de beräknas bli reglerade. Övriga skulder värderas till de belopp varmed de beräknas bli reglerade.

Kassaflödesanalys
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar transaktioner som medfört in- eller utbetalningar.

Not 2 Anställda och personalkostnader

Personal

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Medelantalet anställda	1	1
Summa	**1**	**1**

Könsfördelning i företagsledning

	2025-12-31	*2024-12-31*
Andel kvinnor		
Styrelsen	20%	40%
Övriga ledande befattningshavare	0%	0%

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2025-01-01-2025-12-31	*2024-01-01-2024-12-31*
Styrelse	144	153
Verkställande direktör	684	684
Summa	**828**	**837**
Sociala kostnader	305	308
(varav pensionskostnader)	194	194

Not 3 Pågående nyanläggningar och förskott materiella anläggningstillgångar

	2025-12-31	*2024-12-31*
Vid årets början	10 563	10 563
Summa	*10 563*	*10 563*
Erhållna bidrag vid årets början	-10 086	-10 086
Summa	*-10 086*	*-10 086*
Redovisat värde vid årets slut	**477**	**477**

Not 4 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Hyror	12	13
Annonser och marknadsföring	-	63
Driftbidrag	161	-
Övriga poster	25	12
	198	**88**

Not 5 Checkräkningskredit

	2025-12-31	*2024-12-31*
Beviljad kreditlimit	4 000	4 000
Outnyttjad del	-4 000	-4 000
Utnyttjat kreditbelopp	**-**	**-**

Not 6 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Driftbidrag	-	445
Konsultkostnader	-	389
Revisionsarvoden	77	81
Lokalhyra	350	350
Övrigt	1	-
	428	**1 265**

Not 7 Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

Ställda säkerheter

	2025-12-31	*2024-12-31*
Panter och därmed jämförliga säkerheter som har ställts för egna skulder och avsättningar	-	-
Övriga ställda panter och därmed jämförliga säkerheter	-	-
Summa ställda säkerheter	**-**	**-**

Eventualförpliktelser

Övriga eventualförpliktelser	-	-
Summa eventualförpliktelser	**-**	**-**

Styrelsens underskrifter

Årsredovisningens innehåll blev färdigställt 2026-04-29

Digital signering, se bilaga

Ort och datum

Hans Lindberg
Styrelseordförande

Gusten Granström
Verkställande direktör

Lorents Burman

Johannes Sundelin

Lilly Bäcklund

Patric Lundström

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska signatur

Azets Revision och Rådgivning AB

Auktoriserad revisor

Rapportering bokslutsgranskning

Norrbotniabanan AB

2026-01-30

Till styrelsen och företagsledningen i Norrbotniabanan AB

Denna rapport sammanfattar granskning av årsbokslutet och övrigripande kontroller och syftar till att sammanfatta avvikelser och väsentliga iakttagelser från vår granskning av räkenskaper och förvaltning avseende räkenskapsåret 2025.

Vårt mål är att nyttja den kunskap om företaget som vi erhållit under vår granskning för att bidra med kommentarer och rekommendationer. Vi vill göra er uppmärksamma på att vårt arbete primärt är inriktat på att uttala oss om årsredovisningen, inte att upptäcka fel och oegentligheter som inte är väsentliga i relation till årsredovisningen som helhet.

Vår rapport är utformad för att inkludera rekommendationer, som kan bidra till en förbättrad kontrollmiljö och därmed reducera risken för väsentliga förluster eller fel. Det är ert ansvar att vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa de brister vi har uppmärksammat.

Iakttagelser har diskuterats med företagsledningen.

Örnsköldsvik, 30 januari 2026

Auktoriserad revisor

Uppdragsledare

Begränsningar i distribution
Denna rapport är avsedd endast för information till Bolaget. Rapporten avlämnas baserat på att den inte kommer att distribueras till andra parter (om inte detta krävs enligt lag); att den inte kommer att citeras eller hänvisas till, i sin helhet eller delvis, utan vårt skriftliga godkännande; och att vi inte tar ansvar mot någon tredje part i förhållande till den.

Innehåll

01 Sammanfattning 3

02 Risker och fokusområden i revisionen 4

03 Tillämpade redovisningsprinciper och andra områden 5

04 Uppföljning från föregående års rapport 6

05 Iakttagelser från granskning av årsbokslut 7

06 Bolagets övergripande förebyggande och uppföljande kontroller 8

01. Sammanfattning

Fokusområden i revisionen

En sammanfattning av våra fokusområden i revisionen behandlas på sidan 6.

Ej korrigerade fel

Vi har inte noterat några väsentliga fel i årsbokslutet.

Utestående frågor

- Uttalande från företagsledningen
- Slutföra revisionsberättelsen och underteckna

Identifierade brister i intern kontroll

Betydande brist i intern kontroll	1
Brist i intern kontroll	0
Mindre brist i intern kontroll	0
Åtgärdad brist i intern kontroll	0

02. Risker och fokusområden i revisionen

Nr	Område	Granskning och kommentar Azets
1.	**Övriga intäkter - Driftsbidrag från ägare**	• Vi har i bokslutsgranskningen kontrollerat driftsbidrag från ägare mot underlag och inbetalningar. • Vi har även i samband med bokslutet kontrollerat periodiserade bidrag. • Azets har inte funnit något som tyder på att redovisade övriga intäkter är väsentligt felaktiga.
2.	**Övriga externa kostnader**	• Vi har i bokslutsgranskningen stickprovsvis kontrollerat övriga externa kostnader mot underlag. • Vi har i bokslutet även kontrollerat att utestående skulder är avstämda och att periodisering har skett. • Azets har inte funnit något som tyder på att redovisade övriga externa kostnader är väsentligt felaktiga.

03. Tillämpade redovisningsprinciper och andra områden

Område	Sammanfattning av iakttagelser
Väsentliga förändringar av redovisningsprinciper eller tillämpningen av redovisningsprinciper	Vi har inte noterat några förändringar i bolagets redovisningsprinciper.
Efterlevnad av skattelagstiftning och annan lagstiftning	Vi har inte noterat några brister i bolagets avgifts- och skattehantering.
Skadeståndskrav och tvister	Inga väsentliga tvister eller skadeståndskrav har noterats.
Utvärdering av redovisningsfunktion	Redovisningsfunktionen för bolaget är väl fungerade och med en god intern kontroll inom denna.
Problem i revisionen	Vi har haft god hjälp av bolaget i samband med planering och utförande av vår revision i bolaget.
Arbetsordning för styrelse och VD	Vi har tagit del av antagen VD-instruktion och arbetsordning för styrelsen i bolaget.
Redovisningshandbok/ processbeskrivningar	Vi har tagit del av riktlinjer för redovisning och processbeskrivningar för väsentliga processer.

04. Uppföljning från föregående års rapport från KPMG

Område	Granskning och kommentar KPMG	Resultat/rekommendation KPMG	Ledningens kommentar	Gradering Azets
Förvaltning	Vi har i samband med granskning av bolagets förvaltning noterat att bolaget saknar försäkring då detta ej anses behövas.	Vi rekommenderar bolaget att kontinuerligt se över huruvida behovet ändras.	Bolaget följer årligen upp eventuellt behov.	
Framflyttande av driftsbidrag	Vi har under revisionen noterat att ej nyttjade medel om 237 tkr flyttas fram.	Vår rekommendation är att det av beslut, tydligt framgår att ej nyttjade medel ska flyttas fram så att det av extern part inte ses som ett sätt att exempelvis undvika beskattning.		

Gradering			
Hög risknivå – åtgärder bör initieras omgående	Medium risknivå – åtgärder bör initieras på medellång sikt	Låg risknivå – åtgärder kan genomföras på längre sikt	Iakttagelse åtgärdad

05. Iakttagelser från granskning av årsbokslut

Område	Granskning och kommentar Azets	Resultat/rekommendation	Ledningens kommentar

06. Bolagets övergripande förebyggande och uppföljande kontroller

Område	Övergripande kontroller och processer	Slutsatser	Gradering	Kommentar från bolaget
Bankbehörigheter	Vi har i vår granskning kontrollerat aktuella fullmakter från bank för att säkerställa att bolaget har uppdaterade behörigheter för att förebygga att felaktiga kostnader ej belastar bolaget.	Bolaget har aktuella behörigheter för utvald personal. Dock kan bankbehöriga ensamt göra utbetalningar från bolagets bankkonto. Vår rekommendation är att betalningar sker med två i förening.	■	
Resultatuppföljning	Vi har i vår granskning kontrollerat protokoll, och resultatuppföljning på tertialsbasis för bedömning av hur bolaget följer upp verksamheten samt bolagets resultat och finansiella ställning.	Vår slutsats är att bolaget har en god rutin och intern kontroll för att följa upp verksamheten och det ekonomiska utfallet på tertialsbasis		
Avstämningsrutiner	Vi har i vår granskning kontrollerat att avstämningar och attest av avstämningar sker för att förebygga fel i månadsbokslut, tertial- och årsbokslut.	Bolagets månatliga avstämningar samt delårsavstämningar signeras och attesteras ej. Vi rekommenderar bolaget att avstämningar signeras och attesteras av två personer.		
Rutin för fastställande av löner och andra ersättningar till ledande befattningshavare	VDs ersättning beslutas av ordförande. Arvode till styrelsen beslutas på årsstämma. Vi har inte noterat några avvikelser från detta.	VDs lön har inte uppdaterats under året. Lönen stämmer överens med 2023 års lönerevision. Vår slutsats är att bolaget har en god intern kontroll avseende lönehantering för ledande befattningshavare.		
Attestinstruktioner	Vi har i vår granskning kontrollerat att bolaget har en rutin för godkännande av inköp och andra kostnader som belastar bolaget.	Bolaget har en antagen attestinstruktion där förutsättningar för respektive befattning framgår. Kostnader granskas och attesteras av två personer innan betalning sker. Vår slutsats är att bolaget har en väl utformad attestinstruktion.		
Attest av manuella bokföringsorders	Vi har i vår granskning kontrollerat att manuella bokföringsorders attesteras av annan än upprättaren.	Vår slutsats är att bolagen har bra rutiner för attest av manuella bokföringsorders.		

Gradering			
■ Hög risknivå – åtgärder bör initieras omgående	◆ Medium risknivå – åtgärder bör initieras på medellång sikt	● Låg risknivå – åtgärder kan genomföras på längre sikt	● Iakttagelse åtgärdad

AZETS

Grundläggande granskning år 2025

Norrbotniabanan AB

Foto: Magnus Ström

Februari 2026
Olov Andersson
Revisionskontoret
Region Västerbotten

Innehåll

1. Sammanfattande analys **3**

Bedömningar 3

Rekommendationer 3

2. Bakgrund **4**

Lekmannarevisorernas uppdrag 4

Iakttagelser i 2024 års granskning 5

Rekommendationer 5

Syfte och revisionsfrågor i 2025 års granskning 5

Revisionskriterier 6

Metod 6

3. Bolagets uppdrag och mål **6**

Ägarnas uppdrag till bolaget 6

Styrelsens verksamhetsplan för år 2025 7

4. Granskningens resultat **9**

Styrelsens styrdokument 9

Styrelsens löpande kontroll 10

Styrelsens interna kontroll 10

Styrelsens årsredovisning 10

Uppföljning av rekommendationer från år 2024 11

5. Svar på revisionsfrågor **11**

Rekommendationer 12

UTKAST

1. Sammanfattande analys

Bedömningar

Vi bedömer att verksamheten år 2025 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. För år 2025 hade bolaget ett noll-resultat efter finansiella poster och en balansomslutning på drygt 2,1 miljoner kronor. I bolagsstyrningsrapporten bedömde styrelsen att verksamheten under året var genomförd i enlighet med den kommunala kompetensen. Vi uppfattar att styrelsen bedömde att verksamheten var genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gör i detta avseende ingen annan bedömning.

Bolagets verksamhet är begränsad. Vi bedömer att styrelsen i huvudsak hade en tillräcklig styrning och kontroll.

Granskningen visar att styrelsen beslutade om en verksamhetsplan för år 2025 men att den i stort är densamma som tidigare år. Styrelsen beslutade om budget och internkontrollplan för år 2025. Sedan tidigare har styrelsen beslutat om grundläggande styrdokument som exempelvis affärsplan, arbetsordning, instruktion till VD och attestordning. Vi noterade som i granskningen år 2024 att flera dokument är gamla och kan vara i behov av revideringar. Med hjälp av protokoll, VD-rapporter och årsredovisning kan vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet.

Rekommendationer

Vi rekommenderar styrelsen att:

- se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

UTKAST

2. Bakgrund

Trafikverket har ansvaret att utreda, planera och bygga den 27 mil långa Norrbotniabanan mellan Umeå och Haparanda. År 2018 påbörjade Trafikverket bygget av den första sträckan mellan Umeå och Dåva på 12 kilometer. Sträckan Umeå – Dåva beräknas öppna för trafik år 2026. Regeringen har år 2025 meddelat byggstartsbeslut för sträckan mellan Dåva och Skellefteå. Regeringen har också gett i uppdrag till Trafikverket att påbörja planeringen av sträckan Skellefteå – Luleå med byggstart före år 2033. I juni 2022 beslutade regeringen om den nationella infrastrukturplanen för perioden 2022 – 2033. I den infrastrukturplanen finns Norrbotniabanan med i hela sin längd. Beslutet innebär att banan kan byggas och att det är möjligt att söka medfinansiering från EU. Finansieringen av hela banan är ännu inte löst. Sammanlagt beräknas Norrbotniabanan kosta cirka 40 miljarder kronor (2021 års prisnivå) och det finns för närvarande drygt 15 miljarder i finansiering. Det är osäkert när regeringen tillskjuter ytterligare finansiering för att färdigställa bygget av Norrbotniabanan och det saknas ett mål för när hela banan ska vara färdig.

Regionerna Västerbotten och Norrbotten och kommunerna Umeå, Robertsfors, Skellefteå, Piteå, Luleå, Boden, Kalix och Haparanda äger tillsammans bolaget Norrbotniabanan AB. Bolaget har i uppdrag att verka för att den nya järnvägen mellan Umeå och Haparanda byggs. Det gör bolaget genom att vara en plattform för samordning mellan ägarna och föra dialog med Regeringskansliet och Trafikverket i arbetet med att förbereda byggandet av den nya järnvägen. Bolaget har sökt och fått EU-bidrag för att finansiera planeringen av Norrbotniabanan. Planeringen har också finansierats via Västerbottens och Norrbottens regionala transportplaner. Enligt bolagets budget ska bolagets ägare bidra med 13 miljoner kronor i driftsbidrag åren 2024 – 2025. För år 2024 hade bolaget nära nog ett nollresultat och en balansomslutning på 2,9 miljoner kronor.

Norrbotniabanan AB leds av en styrelse och en VD. Styrelsen har fem ledamöter och tre suppleanter. Bolagets säte är i Piteå.

Lekmannarevisorernas uppdrag

Lekmannarevisorns uppdrag regleras i kommunallagen och aktiebolagslagen. Lekmannarevisorn granskar bolagets styrelse och VD. Lekmannarevisorn ska granska och pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Lekmannarevisorn ska också granska om den interna kontrollen är tillräcklig. Prövningen av verksamhetens ändamålsenlighet och om ekonomin är tillfredsställande utgår från ägarnas, det vill säga fullmäktiges, direktiv och beslut för bolaget.

Enligt bolagsordningen ska regionerna Västerbotten och Norrbotten gemensamt utse en lekmannarevisor. För år 2023 – 2026 är Bert Öhlund utsedd till lekmannarevisor. Enligt kommunallagen ska lekmannarevisor ta hjälp av sakkunnigt stöd (12 kap. 8 §). Lekmannarevisorn bestämmer själv omfattningen på det sakkunniga stödet. För år 2025 har lekmannarevisor anlitat Olov Andersson på Region Västerbottens revisionskontor som sakkunnigt stöd.

Efter avslutad granskning ska lekmannarevisorn överlämna sin årliga granskningsrapport till ägarnas revisorer. Lekmannarevisorn ska också överlämna sin rapport till bolagets bolagsstämma. Lekmannarevisorns granskning är en del av den samordnade revisionen hos ägarnas revisorer. Det innebär att ägarnas revisorer ska

bifoga granskningsrapporter och revisionsberättelser från de kommunala företagen till sina revisionsberättelser för regionerna och kommunerna. Med stöd av den samordnade revisionen ska respektive fullmäktige ta ställning till instruktioner för sina ombud inför efterföljande bolagsstämmor.

Auktoriserade revisorns uppdrag

Kommunala bolag ska också granskas av en auktoriserad revisor. Den auktoriserade revisorn väljs av bolagsstämman och har i uppdrag att granska bokföring, årsredovisning, intern kontroll samt styrelsens och VD:s förvaltning. Bolagets auktoriserade revisor skriver en revisionsberättelse som överlämnas till bolagsstämman. Den auktoriserade revisorn ska också överlämna sin revisionsberättelse till ägarnas revisorer.

Lekmannarevisorn och bolagets auktoriserade revisor är två separata bolagsorgan med olika uppdrag. Uppdragen syftar till att ge ägarna ett så brett underlag som möjligt i sin bedömning i ansvarsfrågan avseende styrning, verksamhet och räkenskaper. Uppdragen är delvis överlappande när det gäller granskning av den interna kontrollen.

Iakttagelser i 2024 års granskning

Vi bedömde att verksamheten år 2024 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Bolaget hade när nog ett noll-resultat. I bolagsstyrningsrapporten bedömde styrelsen att verksamheten under året var genomförd i enlighet med den kommunala kompetensen. Vi uppfattade att styrelsen bedömde att verksamheten var genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gjorde i detta avseende ingen annan bedömning.

Bolagets verksamhet var begränsad. Vi bedömde att styrelsen i huvudsak hade en tillräcklig styrning och kontroll. För år 2024 beslutade styrelsen inte om någon verksamhetsplan. Den plan som styrelsen beslutade om inför år 2023 gällde tills vidare. Det var positivt att styrelsen i december 2024 beslutade om en verksamhetsplan för år 2025. Styrelsen beslutade om en budget och en internkontrollplan för år 2024. Sedan tidigare har styrelsen beslutat om grundläggande styrdokument som exempelvis affärsplan, arbetsordning, instruktion till VD och attestordning. Lekmannarevisor noterade att affärsplanen var från år 2009 och övriga dokument var från år 2019 och kunde vara i behov av revidering. Med hjälp av protokoll, VD-rapporter och årsredovisning kunde vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet.

Rekommendationer

Med anledning av våra iakttagelser lämnade vi följande rekommendationer:

- Se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- I årsredovisningen bör styrelsen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

Syfte och revisionsfrågor i 2025 års granskning

Med utgångspunkt av en riskanalys har bolagets lekmannarevisor beslutat att 2024 års granskning skulle avgränsas till en grundläggande granskning. En grundläggande granskning ska ge underlag för lekmannarevisors bedömningar i den årliga

UTKAST

granskningsrapporten. Lekmannarevisorn ska granska och pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Lekmannarevisorn ska också granska om den interna kontrollen är tillräcklig. Frågan om verksamheten är ändamålsenlig och om ekonomin är tillfredsställande utgår från ägarens, dvs. fullmäktiges, direktiv och beslut för bolaget.

Den grundläggande granskningen är översiktlig med inriktning mot bolagets resultat för år 2024 och styrelsens system för styrning och kontroll. För granskningen har vi formulerat följande övergripande revisionsfrågor:

- Har styrelsen med hjälp av grundläggande styrdokument säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?
- Har styrelsen löpande under året haft tillräcklig kontroll över att beslutade styrdokument följs?
- Har styrelsen med hjälp av uppföljning vid årets slut säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?
- Har styrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av rekommendationer i 2024 års granskning?

I en bilaga till denna rapport finns exempel på underliggande revisionsfrågor som vi använt för att svara på de övergripande revisionsfrågorna.

Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör de bedömningsgrunder som bildar underlag för granskningens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier för denna granskning är:

- Kommunallagen, 2, 5 och 10 kap.
- Aktiebolagslagen, 8 kap.
- Årsredovisningslagen, 6 kap.
- Bolagsordning
- Ägardirektiv

Metod

Granskningen är genomförd med hjälp av dokumentationsstudier av styrelsens styrande och redovisande dokument samt av styrelsens protokoll. Vid behov har vi gjort avstämningar med bolagets VD, controller och VD-assistent som också getts möjlighet att lämna synpunkter på rapportutkast.

3. Bolagets uppdrag och mål

Ägarnas uppdrag till bolaget

Enligt bolagsordningen ska bolaget arbeta för att en ny järnväg (Norrbotniabanan) byggs mellan Umeå och Haparanda. Av ägardirektivet framgår följande krav på bolaget:

- Verksamhet ska bedrivas med full kostnadstäckning baserat på ägarnas årliga ersättning till bolaget.

- Budgetar för drift och investeringar samt verksamhetsbeskrivningar och verksamhetsmål ska bolaget besluta om senast i oktober året före aktuellt budgetår.
- Styrelsen ska besluta om årsbokslut och delårsbokslut per april och per augusti. Årsbokslutet ska innehålla uppgifter om VD:s lön och anställningsförmåner och om styrelsens arvoden.
- Styrelsen ska löpande till ägarna lämna information om viktiga händelser. Bolaget ska 1–2 gånger per år bjuda in ägarna till ägarsamråd.
- Styrelsen ska besluta om en VD-instruktion.

Vår kommentar

Bolagsordning och ägardirektiv är som noterat tidigare år i behov av revideringar. I bolagsordningen anges inte vilka kommunala befogenheter som utgör ram för bolagets verksamheter vilket är ett krav enligt kommunallagen. Bolagsordningen innehåller heller inte uppgifter om att bolagets syfte inte är att leverera vinster. Enligt aktiebolagslagen måste det framgå av bolagsordningen om bolagets verksamhet har ett annat syfte än att ge vinster till ägarna (ABL 3 kap. 3§). Enligt kommunallagen får en kommun eller ett kommunalt bolag heller inte drivas i syfte att ge vinster. Undantag från vinstförbudet finns för energibolag och bostadsbolag.

I ägardirektivet ställs inga krav på att styrelsen ska utvärdera och rapportera om verksamheten är genomförd i enlighet med det kommunala ändamålet och kommunala befogenheterna.

Styrelsens verksamhetsplan för år 2025

Den 17 december 2024 beslutade styrelsen om verksamhetsplan för år 2025. I planen som beslutades framgick att bolaget efter årsskiftet 2024/2025 hade för avsikt att ta fram en ny strategisk plan. Fram till att den nya planen hade tagits fram gällde tidigare års verksamhetsplan. I verksamhetsplanen kan man läsa att bolagets arbete skulle vara inriktat på att verka för:

- Resterande finansiering av sträckan Dåva – Skellefteå.
- Fortsatt finansiering av planeringsarbetet för sträckan Skellefteå – Luleå.

I tabellen nedan har vi sammanställt aktiviteter och mål som styrelsen beslutade om i verksamhetsplanen.

UTKAST

Bakgrund	Aktivitet	Mål
Ansvars- och arbetsfördelning mellan staten, bolagets ägare och bolaget behöver få en lösning.	Bolaget ska under året ta upp frågan på ett formellt sätt med regeringen.	Staten ska överta det faktiska och finansiella ansvaret för Norrbotniabaneprojektet.
Påverka tidplanen för Norrbotniabaneprojektet i den nationella transportplanen.	Riktade aktiviteter i samverkan med Norrbotniabanegruppen, bolagets ägare med flera.	Nå nationell enighet om att Norrbotniabanan är högt prioriterad i kommande översyn av den nationella transportplanen. Utverka finansiellt stöd från EU.
Finansieringsfrågor. Bolagets huvudlinje är att staten ska ansvara för finansieringen. Eventuell regional medfinansiering bör fastställas så snart som möjligt.	Bolaget ska under året inleda överläggningar med Infrastrukturdepartementet om finansieringen. I samråd med ägarna ska bolaget ta fram en plan för ett finansiellt upplägg.	Förutsättningarna för finansieringen ska klarläggas.
Fortsatt stöd från EU är nödvändigt för Norrbotniabaneprojektet.	I samverkan med Norrbotniabanegruppen, Trafikverket och i linje med regeringens ambitioner vårda relationer med EU inför kommande ansökningar om EU-stöd.	Bereda väg för positivt beslut om fortsatt finansiellt stöd från EU.
Medverkan i Trafikverkets planeringsarbete. Bolaget har två representanter i den projektgrupp som leder planeringsarbetet. Bolaget samverkar också med Trafikverket i rapporteringen till EU.	Bolaget ska fortsätta samverka med Trafikverket i planeringsarbetet och vara pådrivande.	Fortsatt god samverkan med Trafikverket och att rapportering till EU håller fortsatt hög kvalitet.

4. Granskningens resultat

Styrelsens styrdokument

I tabellen nedan har vi sammanställt i vilken grad styrelsen beslutade om grundläggande styrdokument för år 2025.

Styrdokument	Beslut	Vår kommentar
Affärsplan	Ja	Den 1 december 2009. Affärsplanen är 15 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Arbetsordning	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Arbetsordningen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Instruktion till VD	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Instruktionen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Instruktion om rapportering	Ja	Framgår av arbetsordning, instruktion till VD samt instruktion för ekonomisk rapportering.
Verksamhetsplan för år 2025	Ja	Den 17 december 2024 beslutade styrelsen om verksamhetsplan för år 2025, §29/24. Verksamhetsplanen är i stort densamma som styrelsen beslutade om för år 2023 och 2024.
Mätbara mål för år 2025	Nej	
Budget år 2025	Ja	Den 17 december 2024 beslutade styrelsen att anta budget för 2025, §27/24.
Internkontrollplan för år 2025	Ja	Den 17 december 2024, §28/24
Attestordning	Ja	Den 8 augusti 2019, §30/19. Attestordningen är 5 år gammal och kan vara i behov av revidering.
Delegationsordning eller motsvarande	Ja	Befogenheter framgår av arbetsordning och attestordning
Dokumenthanteringsplan	Nej	Finns inget formellt krav på dokumenthanteringsplan

Vår kommentar

Styrelsen har beslutat om styrdokument. Affärsplanen är från år 2009 och flera andra dokument är från år 2019 och kan vara i behov av revideringar. Styrelsen har beslutat om verksamhetsplan för år 2025. I verksamhetsplanen framgår att bolaget hade för avsikt att ta fram en ny strategisk plan efter årsskiftet 2024/2025. Bolaget har inte under året tagit fram en ny strategisk plan. Årets verksamhetsplan är i stort densamma som tidigare år. Verksamhetsplanen saknar mätbara mål för att styra och följa upp verksamheten.

Styrelsens löpande kontroll

År 2025 hade bolagets styrelse tre protokollförda sammanträden. En genomgång visar att protokollen är informativa. I protokollen finns översiktliga ärendetexter och hänvisningar till underlag i bilagor. Av protokollen framgår styrelsens beslut och med vilka underlag besluten var fattade. Enligt protokollen fick styrelsen vid sina sammanträden rapporter från VD om arbetsläge och händelser i arbetet med planeringen av den nya järnvägen, ekonomi med mera.

Vår kommentar

Mot bakgrund av att bolagets verksamhet är begränsad bedömer vi att styrelsen hade tillräcklig löpande kontroll över verksamheten.

Styrelsens interna kontroll

Styrelsens internkontrollplan och uppföljning

Styrelsen beslutade den 17 december 2024 (§28/24) om en internkontrollplan för år 2025. Utgångspunkter för beslutet var en riskanalys. I internkontrollplanen identifierade styrelsen ett 10-tal risker och kontrollområden. Av internkontrollplanen framgår vilka som var ansvariga för att kontroller skulle bli genomförda. I internkontrollplanen fanns översiktlig information om hur kontrollerna skulle genomföras. Den största risken som styrelsen identifierade var att det skulle saknas tillräcklig med finansiering för Norrbotniabanan på grund av politiska beslut eller uteblivna politiska beslut. Den 16 december 2025 godkände styrelsen en uppföljning av internkontrollplanen för år 2025. Uppföljningen var översiktlig. Med hjälp av texter beskrevs vilka aktiviteter som hade blivit genomförda.

Vår kommentar

Det är positivt att styrelsen med hjälp av en riskanalys beslutade om en internkontrollplan för år 2025 och att styrelsen följde upp planen.

Styrelsens årsredovisning

Krav på årsredovisningen

Enligt årsredovisningslagen ska styrelsens förvaltningsberättelse innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av bolagets verksamhet, ställning och resultat. Styrelsen ska redogöra för händelser av väsentlig betydelse för företaget som inträffat under räkenskapsåret. Ägarna för Norrbotniabanan AB har inte ställt krav på hur bolagets styrelse ska återrapportera genomförd verksamhet.

Styrelsens årsredovisning för år 2025

Förvaltningsberättelsen inleds med att styrelsen lämnar information om väsentliga händelser under räkenskapsåret. I förvaltningsberättelsen beskriver styrelsen att byggandet av järnväg mellan Dåva och Skellefteå är i gång efter tillskott av finansiering. Projektet har även fått finansiering för planering av sträckan Skellefteå-Luleå. Dock saknas finansiering för att slutföra projektet. Positivt är att Trafikverket i förslag till ny nationell transportplan prioriterat projektet högt. Positivt är även ökade möjligheter att få EU-stöd då Norrbotniabanan klassats som ett projekt av allmänt intresse av EU.

Styrelsen beskriver att de tagit fram ett förslag till bildande av ett särskilt byggbolag tillsammans med regeringen. Regeringen har under året tillsatt två utredningar

som slår fast att fortsatt byggande av sträckan Skellefteå – Luleå skulle kunna vara lämpligt för ett sådant upplägg. Styrelsen skriver att fokus för 2026 kommer inriktas på att tillsammans med regeringen konkretisera förslaget till bolagisering av fortsatt byggande. Det saknas dock en tydlig plan för fortsättningen av Norrbotniabanan.

Styrelsen ser sammanfattningsvis att hela Norrbotniabaneprojektet står starkare och bättre positionerat än på många år men att arbete fortsatt krävs för att komma i mål.

Norrbotniabanan redovisade ett nollresultat för år 2025 och hade en balansomslutning på 2,1 miljoner kronor (2,9 miljoner kronor år 2024). Årsredovisningen saknar uppgifter om bolagets budget för år 2025 och det går inte att utläsa om resultatet var förenligt med budgeten.

I den 16 december 2025 beslutade styrelsen om en bolagsstyrningsrapport. I bolagsstyrningsrapporten uppgav styrelsen att den bedrivit verksamheten i enlighet med den ”kommunala kompetensen” och samordnat det praktiska internkontrollarbetet på övergripande bolagsnivå.

Vår kommentar

I förvaltningsberättelsen lämnar styrelsen en redogörelse av väsentliga händelser. Som framgått ställer varken ägare eller styrelse några krav på hur bolagets verksamhet ska följas upp och utvärderas i samband med årsredovisningen. Vi har i granskningar tidigare år uppmärksammat att styrelsen på ett enkelt sätt skulle kunde utveckla sin styrning av bolagets verksamhet genom att besluta om mål som är mätbara. Årsredovisningen för år 2025 saknar även avstämning i förhållande till budget. Vi rekommenderar att styrelsen i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisar resultat i förhållande till budget.

Uppföljning av rekommendationer från år 2024

Av tabellen nedan framgår att styrelsen inte har vidtagit åtgärder med anledning av rekommendationer som lämnades i 2024 års granskning.

Rekommendation	Vår kommentar
Se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.	Nej
I årsredovisningen bör styrelsen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultat i förhållande till budget.	Nej

5. Svar på revisionsfrågor

Vi bedömer att verksamheten år 2025 blev genomförd på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Granskningen visar att styrelsen beslutade om en verksamhetsplan för år 2025 men att den i stort är densamma som tidigare år. Styrelsen beslutade om budget och internkontrollplan för år 2025. Vi noterade som i granskningen år 2024 att flera dokument är gamla och kan vara i behov av revideringar.

Med hjälp av styrelsens protokoll kan vi se att styrelsen höll sig informerad om bolagets verksamhet. Mot bakgrund av bolagets begränsade verksamhet bedömer vi att styrningen och kontrollen i huvudsak var tillräcklig.

I bolagsstyrningsrapporten för år 2025 bedömer bolagets styrelse att verksamheten under året var genomförd i enlighet med ”den kommunala kompetensen”. Vi uppfattar att styrelsen bedömer att verksamheten är genomförd i enlighet med de kommunala befogenheterna. Vi gör i detta avseende ingen annan bedömning. I tabellen nedan finns svar på våra underliggande revisionsfrågor.

Revisionsfråga	Vår Bedömning
Har styrelsen med hjälp av grundläggande styrdokument säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?	Ja
Har styrelsen löpande under året haft tillräcklig kontroll över att beslutade styrdokument följs?	Ja, flera dokument är dock från år 2019 och kan vara i behov av revidering.
Har styrelsen med hjälp av uppföljning vid årets slut säkerställt att verksamheten är genomförd i enlighet med fullmäktiges direktiv?	Ja. Ägarna ställer inga särskilda krav på uppföljningen. Uppföljningen skulle bli tydligare om styrelsen följde upp det ekonomiska resultatet i förhållande till budget och genomförd verksamhet i förhållande till mätbara mål.
Har styrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av rekommendationer i 2024 års granskning?	Nej. Styrelsen har inte vidtagit åtgärder med anledning av rekommendationer som lämnades i 2024 års granskning.

Rekommendationer

Vi rekommenderar styrelsen att:

- se över och vid behov revidera styrande dokument som är flera år gamla.
- i årsredovisningen, utöver resultat- och balansräkning, även redovisa resultatet i förhållande till budget.

Umeå den 27 februari 2026

Olov Andersson
Revisionskontoret
Region Västerbotten

Förslag till beslut gällande granskning av delegationsordning och delegationsbeslut

Ärendenr 2025/1655-1.3.2.3

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta kommunstyrelseförvaltningens yttrande som sitt eget och avge nedan som svar till kommunrevisionen.

Sammanfattning av ärendet

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Revisonens samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen endast delvis har ändamålsenlig delegationsordning.

Revisionens bedömer att kommunstyrelsen endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Bakgrunden till revisionens samlade bedömning är att granskningen visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Revisionen anser att dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas olika disposition innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden i de olika nämnderna vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut konstaterar revisionen att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut. Revisionen konstaterar att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla exempelvis inom områdena inköp och upphandling och inom personalområdet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionen kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Kommunstyrelseförvaltningens yttrande
Den genomförda granskningen omfattar flera olika områden, men ett genomgående tema är att delegationsordningarna skiljer sig åt mellan nämnderna och styrelsen. Revisionen bedömer att detta kan innebära att delegationsordningarna inte är fullt ut ändamålsenliga för respektive nämnd.

Kommunstyrelseförvaltningen ser positivt på en ökad samsyn kring delegationsordningarna inom kommunövergripande processer, exempelvis inköp och HR. Ett sådant arbete behöver dock bedrivas över förvaltningsgränserna och utifrån de olika verksamhetsområdenas förutsättningar.

Med granskningen som grund kommer kommunstyrelseförvaltningen att inleda en dialog kring de olika bedömningar och definitioner som idag tillämpas avseende beslutanderätt, verkställighet och faktiskt handlande inom HR-området. Syftet är att skapa en större samsyn och, där det är möjligt, gemensamma bedömningar som kan ligga till grund för reviderade delegationsordningar.

Fastställandet av en ny delegationsordning kräver dock beslut i respektive nämnd. Det innebär att nämnderna och styrelsen även fortsättningsvis kan göra olika bedömningar utifrån sina respektive verksamheter och behov.

Även inom inköpsområdet har ett arbete tidigare initierats av kommunstyrelseförvaltningen i syfte att skapa en större samsyn kring upphandling och beloppsnivåer. I det arbetet har det framkommit önskemål

om att kunna anpassa såväl delegater som beloppsgränser utifrån respektive nämnds storlek och verksamhet.

Kommunstyrelseförvaltningen delar revisionens bedömning av fördelarna med en större samsyn inom gemensamma och kommunövergripande områden. Granskningen kommer därför att utgöra ett underlag för det fortsatta arbetet med att utveckla gemensamma definitioner och bedömningar avseende delegation, verkställighet och faktiskt handlande.

I den kommungemensamma rutinen ”Ärendehantering i Luleå kommun” finns en generell beskrivning av vad ett delegationsbeslut är och hur sådana beslut ska hanteras, bland annat när det gäller anmälan till nämnd. Kommunstyrelseförvaltningen har även en egen rutin för att skriva och anmäla delegationsbeslut.

Det finns samtidigt anledning att se över och utveckla informationen om delegationsbeslut. Detta bör ske i samband med att informationen på intranätet som rör ärendehantering ses över och omarbetas. Tydligare och mer gemensamma beskrivningar av delegation och delegationsbeslut kan skapa bättre förutsättningar för medarbetare som ska handlägga och/eller fatta delegationsbeslut, inte minst vid introduktion av nya medarbetare. En mer strukturerad introduktion till arbetsuppgifterna kan därmed bidra till en högre kvalitet och en mer enhetlig hantering. Uppföljning och kontroll av arbetet med delegationsbeslut bör ingå i ordinarie processer för uppföljning såsom delårsuppföljningar och/eller intern kontroll.

Dialog
Dialog har förts internt inom kommunstyrelseförvaltningen.

Beslutsunderlag

- Justerat slutdokument Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut, KLF Hid: 2026.4227
- Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut, KLF Hid: 2026.4236

Sofia Riström
Kanslichef

Beslutet skickas till

Kommunrevisionen

LULEÅ KOMMUN
Kommunrevisionen

SLUTDOKUMENT
2026-04-08

För kännedom:
Kommunfullmäktige
Partigruppledare

Till:
Kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnadsnämnden, socialnämnden samt E-nämnden.

Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, miljö- och byggnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen har visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Det innebär att behandling av samma ärende inte är likvärdig inom kommunstyrelsen och granskande nämnder.

Dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas disposition för kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur- och servicenämnden innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden, vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut kan vi konstatera att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut. Vi har även i granskningen funnit att miljö- och byggnämnden och e-nämndens hantering av delegationsbeslut har stora brister.

Vi har i vår granskning konstaterat att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla för processer som samtliga nämnder och styrelsen omfattas av. Exempel på detta är områdena inköp och upphandling, beslutsattest, allmänna förvaltningsärenden, dataskyddsförordningen och inom personalområdet.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.

- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.

- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.

- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.

- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.

- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.

- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

Vi, revisorer, överlämnar härmed granskningsrapporten för kännedom och yttrande. Yttrande ska innehållande plan för genomförande av åtgärder och tidsplan för genomförande från granskande nämnder och styrelsen senast 15 oktober 2026

2026-03-24

För Luleå kommuns förtroendevalda revisorer

Kjell Nilsson	Lars Lassinantti
Ordförande, revisionen	Vice ordförande, revisonen
Bernt Johansson	Ove Bucht
Anette Sundström	Lars Anehagen
Folke Sundberg	

Revisorerna godkände utlåtandet på revisionssammanträdet 2026-04-08

Granskning av delegationsordningar och delegationsbeslut

Luleå kommun

2026-04-08

Antal sidor 41

Antal bilagor 3

1 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Sammanfattning 3

2 Bakgrund 7

3 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning 7

3.1 Avgränsning och ansvarig styrelse/nämnd/fullmäktigeberedning 7

4 Revisionskriterier 8

5 Metod 8

6 Resultat av Granskningen 9

6.1 Övergripande styrande dokument 9

6.2 Reglementen För Styrelse och Nämnder 9

6.3 Delegationsordningar 9

6.3.1 Kommunstyrelsen 9
6.3.2 Bedömning 12
6.3.3 Arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden 14
6.3.4 Bedömning 17
6.3.5 Infrastruktur - och servicenämnden 19
6.3.6 Bedömning 22
6.3.7 Kultur- och fritidsnämnden 23
6.3.8 Bedömning 26
6.3.9 Miljö- och byggnadsnämnden 27
6.3.10 Bedömning 30
6.3.11 Socialnämnden 32
6.3.12 Bedömning 35
7.2.3 E-nämnden 36
7.2.8 Samlade iakttagelser 38

7 Samlad bedömning och rekommendationer 40

8 Bilagor 42

1 SAMMANFATTNING

Azets Revision & Rådgivning AB har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunstyrelsen och nämndernas rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelsen och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, miljö- och byggnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen har visat att delegationsordningarnas inledande texter inte är liktydiga i sina beskrivningar av motsvarande områden. Begreppet verkställighet definieras på olika sätt mellan nämnderna, vilket i sin tur får konsekvenser på tillämpligheten. Det innebär att behandling av samma ärende inte är likvärdig inom kommunstyrelsen och granskande nämnder.

Dispositionen av delegationsordningarna saknar samsyn. Delegationsordningarnas disposition för kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur- och servicenämnden innebär att det är svårare att få en överblick över vilka beslut som är delegerade av nämnden, vilket i sig försvårar läsarbarheten för allmänheten.

Gällande uppföljningen av delegationsbeslut kan vi konstatera att samtliga nämnder och styrelsen behöver säkerställa tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut. Vi har även i granskningen funnit att miljö- och byggnämnden och e-nämndens hantering av delegationsbeslut har stora brister.

Vi har i vår granskning konstaterat att det inte råder en samstämmighet kring vilka grundläggande beslutspunkter som en delegationsordning ska innehålla för processer som samtliga nämnder och styrelsen omfattas av. Exempel på detta är områdena inköp och upphandling, beslutsattest, allmänna förvaltningsärenden, dataskyddsförordningen och inom personalområdet.

I det följande redovisas samlad bedömning av revisionsfrågan per revisionsobjekt.

Har styrelsen och nämnderna säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis
Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	Endast delvis
Barn- och utbildningsnämnden	Endast delvis
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	Endast delvis
Socialnämnden	I allt väsentligt
E-nämnden	Nej
Har styrelsen och nämnderna säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis
Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	I allt väsentligt
Barn- och utbildningsnämnden	I allt väsentligt
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	I allt väsentligt
Socialnämnden	I allt väsentligt
E-nämnden	Nej
Har styrelsen och nämnderna säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs?	
Kommunstyrelsen	Endast delvis

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden	Endast delvis
Barn- och utbildningsnämnden	Endast delvis
Infrastruktur- och servicenämnden	Endast delvis
Kultur- och fritidsnämnden	Endast delvis
Miljö- och byggnadsnämnden	Nej
Socialnämnden	Endast delvis
E-nämnden	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.
- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

2 BAKGRUND

Azets Revision & Rådgivning AB har fått i uppdrag av Luleå kommuns revisorer att granska kommunens rutiner kring delegation och delegationsbeslut. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Vid tidigare granskning gällande direktupphandling identifierades ett flertal brister kopplade till delegation. Det har uppmärksammats genom de olika revisionsaktiviteterna som genomförts att det kan finnas brister i hantering av delegation inom de olika nämnderna och styrelsen.

Revisorerna bedömer att det finns en risk för att delegationen från nämnd till förvaltning är alltför långtgående. Revisorerna bedömer även att det finns en risk för att styrelsen och nämnderna inte har en tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningen är ändamålsenlig samt om styrelse och nämnder har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen och nämnderna säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt?
- Har styrelsen och nämnderna säkerställt att det tydligt framgår vilken beslutanderätt som har delegerat till vilken funktion beslutanderätt har delegerats?
    - Har styrelse och nämnd säkerställt att delegation och ansvarsfördelning är uppdaterad och anpassad till verksamhet och organisation?
- Har styrelsen och nämnd säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs?
    - Finns och efterlevs fastställda regler och rutiner för anmälan av beslut som fattas med stöd av delegation?

3.1 AVGRÄNSNING OCH ANSVARIG STYRELSE/NÄMND/FULLMÄKTIGEBEREDNING

Granskningen omfattar kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnadsnämnden, socialnämnden och e-nämnden.

Granskningen har avgränsats till ett urval av delegationsbeslut fattade under år 2025 för stickprovskontrollen. Granskningen omfattar en översiktlig översyn av de delegerade besluten. Granskningen har inte innefattat att delegation av speciallagstiftning.

4 Revisionskriterier

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- 6 kap. 6, 37,38,39,40, 44§§ och 7 kap. 5 och 6 §§ Kommunallagen (2017:725)
- 5 § Förvaltningslagen (2017:900)
- Luleå kommuns reglementen för nämnder och styrelse

5 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av delegationsordningar, reglemente, riktlinjer och rutiner.
- Intervjuer med kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande samt granskad nämnds ordförande, kommunsekreterare, registratorer, förvaltningsdirektörer för samtliga nämnder, avdelningschefer, kanslichef kommunstyrelseförvaltningen samt kommundirektör samt vice kommundirektören.
- Stickprovskontroller av delegationsbeslut från respektive granskad nämnd och kommunstyrelsen.

Intervjuerna har genomförts för förståelse för styrelsens och nämndernas arbetssätt med delegationsordningen och delegationsbeslut. Intervjuerna har baserat på övergripande frågeställningar. Alla delar som rapporten omfattar har inte berörts vid intervjuerna.

Stickprovsvisa kontroller av delegationsbeslut har genomförts inom respektive granskad nämnd och kommunstyrelsen. För e-nämnden har det inte redovisats några delegationsbeslut.

Förteckningar över delegationsbeslut för månaderna januari år 2025, april år 2025 och september år 2025 har inhämtats från respektive styrelse och nämnd. Utifrån dessa har därefter ett urval om tre delegationsbeslut per nämnd/styrelse begärts in och granskats enligt ett granskningsprogram.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Samtliga intervjuade har beretts möjlighet att faktakontrollera granskningen.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 ÖVERGRIPANDE STYRANDE DOKUMENT

På kommunens hemsida[1] finns styrdokumentet ”ärendehantering för politiska beslut”, som är beslutat av kommundirektören och anges gälla för alla nämnder. Detta dokument har upphört att gälla och kommer enligt uppgift ersättas med vägledande texter på intranätet.

Det beskrivs att varje nämnd är en egen myndighet och det finns inte några kommungemensamma riktlinjer över utformning av delegationsordningar vare sig när det gäller disposition, centrala begrepp och synsätt eller för de kommungemensamma processerna.

6.2 REGLEMENTEN FÖR STYRELSE OCH NÄMNDER

Vi har genomfört en genomlysning av samtliga reglementen för att tillse att delegationsordningarna överensstämmer med reglementena. Vi har inte uppmärksammat att kommunstyrelsen eller någon av nämndernas delegationsordningar skiljer sig från de verksamhetsområden som anges i reglementena, se bilaga 1.

6.3 DELEGATIONSORDNINGAR

6.3.1 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens delegationsordning fastställdes 2025-05-05[2]. Delegationsordningen senaste revidering var 2024-01-15 med giltighetstid tillsvidare. Vi noterar att datumet för senast revidering är tidigare datum för fastställande.

6.3.1.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning.

- Kännetecknande för ett beslut är att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa överväganden och bedömningar. Jämfört med verkställighet eller faktiskt handlande.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar etc.
- Verkställighet/faktiskt handlande anges vara:
  - Anställningsbeslut som är kortare än 12 månader.
  - Direktupphandlingar understigande 100 tkr betraktas som faktiskt handlande.
  - Avskrivning av fodringar när kundförlust är konstaterad genom underlag från myndighet, konkursförvaltare, inkassobolag eller om gäldenären är avliden.
  - Avskrivning när fordringsbeloppet understiger ansökningsavgiften för ansökan om betalningsföreläggande anses också vara faktiskt handlande.

[1] Kontroll av hemsidan 2026-02-25
[2] Kommunstyrelsen 2025-05-05 § 121

- Beslut som fattas med stöd av delegation jämställs med ett beslut som nämnden själv har fattat och kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.
- Nämnden kan när som helst återkalla en lämnad delegering. Detta kan göras både generellt och i ett enskilt ärende. Detta kan till exempel gälla ett ärende som nämnden bedömer som så principiellt viktigt att den själv bör besluta om ärendet.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet (6 kap 38 § p 1 KL). I dessa ärenden beslutar kommunstyrelsen.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro.
- Delegerande beslutanderätten får inte utövas i ärenden som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Förvaltningschef har rätt att vidaredelegera till annan anställd inom förvaltningen förutom när det framgår att det inte får ske.
- Brådskande beslut kan fattas av ordföranden med vice ordförande som ersättare.
- Beslut fattade på delegation av kommunstyrelsen ska anmälas till kommunstyrelsen på nästföljande tillgängliga/möjliga sammanträde förutom finanscontrollerns delegationsbeslut rapporteras via separat finansrapport där beslut fattade föregående månad framgår.

6.3.1.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är organiserade efter vilken delegation som tilldelats olika funktioner. Flertalet funktioner saknar angiven ersättare. Beslutspunkterna är inte kategoriserade utifrån områden såsom personal, administration, inköp eller ekonomi.

Det finns beslutspunkter för flertalet funktioner som får fatta beslut om att avropa från inköpscentral, anta anbud och teckna avtal för varor för olika avtalsvärden inom kommunstyrelsens förvaltningar alternativt fler än en förvaltning/bolag. De olika funktionerna har olika beloppsnivåer angivna. Exempelvis är arbetsutskottets delegation för denna beslutspunkt på belopp överstigande 15 miljoner kronor. Det framgår inte någon övre beloppsnivå.

Av beslutspunkterna framgår att funktionen biträdande kommundirektören med funktionen samhällsbyggnadsdirektören som ersättare har rätt att inom kommunstyrelseförvaltningens ansvarsområde omfördela medel av kommunstyrelsen fastställd internbudget samt utse beslutsattestanter för dessa.

Funktionen HR-chef har beslutanderätt för avgångsersättning och omställningsersättning och funktionen ekonomichef har beslutanderätt för avskrivningar av fordringar utan några angivna beloppsnivåer.

Av attestreglementet[3], framgår att kommunstyrelsen och respektive nämnd ska inom sin nämnds verksamhetsområde utse eller delegera till annan att utse en eller flera

[3] Beslutad av kommunstyrelsen 2020-01-13 § 14

beslutsattestanter samt ersättare för dess. Beslutet ska fattas varje kalenderår. Av vår genomlysning av styrelsens protokoll för år 2025 framgår inte att styrelsen har beslutat om beslutattester samt ersättare för dessa.

Av attestreglementet och tillämpningsanvisningarna för attestreglementet framgår inte några ekonomiska ramar.

Av beslutspunkterna framgår inte delegation att upphandla ramavtal över direktupphandlingsgränsen.

Inom området personal har flertalet funktioner rätt att anställda, säga upp och avskeda direkt underställd personal. Det framgår dock inte av beslutspunkterna att någon funktion har delegation på avstängning och varning av personal.

Funktionen kommunstyrelsens ordförande med funktionen vice ordföranden som ersättare har delegation att fastställa lön för kommundirektören och funktionen kommundirektören fastställer lön för samtliga direktörer och direkt underställd personal. Utöver dessa funktioner har inte att någon funktion delegation på att fastställa lön för medarbetare. Vidare finns det beslutspunkten om att förbjuda bisyssla med funktionen kommundirektör som delegat gällande övriga direktörer och övrig direkt underställd personal. För övriga funktioner saknas delegation gällande att förbjuda bisyssla.

I intervju uppges att det uppmärksammats att det inte finns något delegerat beslutfattande att inte svara på remisser exempelvis från Regeringskansliet. Samtidigt som det beskrivs att ställningstagande har gjorts inom förvaltningen att vissa remisser inte ska besvaras.

6.3.1.3 Kompletterande rutiner / Processer

Vid intervju framkommer att disposition för delegationsordningen har tillämpats under en längre tid och utformats med fokus på ändamålsenlighet. Enligt intervju innebär dispositionen att varje funktion enkelt tar del av sin specifika beslutanderätt. Till skillnad från när delegationen utgår från olika verksamhetsområden.

Det beskrivs att revidering av delegationsordning sker med jämna mellanrum utefter de behov som framkommer.

I intervjuer beskrivs att då varje nämnd är sin egen myndighet sker det inte någon styrning från kommunstyrelsen av innehållet för de inledande sidorna i delegationsordningarna eller delegation för exempelvis de kommungemensamma processerna. Det beskrivs att från de stödjande funktionerna finns det försök att samordna detta för samtliga nämnder, exempelvis inom området inköp och upphandling.

I intervjuer framgår även att det saknats kännedom om att det inte är en samsyn inom vissa kommungemensamma processerna exempelvis inom personalområdet. I kommande avsnitt i rapporten redogörs för arbetsmarknads- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämndens samt infrastruktur- och servicenämndens beslut att hantering av personalärenden är verkställighet och inte ett delegationsbeslut, se avsnitt 6.3.3.2 och 6.3.5.2.

Det uppges vid intervju att utbildning kring delegation ingår i introduktionsprocessen vid nyanställning men det finns inte någon systematisering att ge återkommande utbildningar inom området.

I samband med att medarbetaren får tillgång till ärendehanteringssystemet får de även tillgång till mallen för delegationsbeslut. Vid intervju uppges att registratorn har till uppgift att kvalitetssäkra att det är rätt delegat som har signerat beslutet i enlighet med delegationen. Vidare beskrivs att det är delegatens ansvar att skicka beslutet till registraturen för nämnden.

Det beskrivs vid intervju att det till nämndens sammanträde finns en förteckning över fattade delegationsbeslut. Innan förteckningen godkänns finns det möjlighet för ledamöterna att ställa frågor om de olika delegationsbesluten.

Vi har i granskningen tagit del av en rutin för att skriva och anmäla delegationsbeslut som gäller för kommunstyrelsen[4]. Enligt rutinen ska mallen för delegationsbeslut från ärendehanteringssystemet användas för delegationsbeslut. Av delegationsbeslutet ska tydligt anges när beslutet är fattat, vem som fattat det samt vilket beslut som fattats. Det ska även framgå vilken beslutspunkt i delegationsordningen beslutet baseras på med beslutspunktens lydelse återgiven. Beslutet ska även vara undertecknad av delegat. Delegatens ansvar att se till att beslutet anmäls till nämnden. Det framgår inte av rutinen att registrator ska kvalitetssäkra beslutet.

Därtill har vi i granskningen även tagit del av en checklista för ärenden till kommunstyrelsen. Av den framgår bland annat att registratur ska sammanställa förteckning över meddelanden och delegationer löpande.

6.3.1.4 Stickprovskontroll

För samtliga delegationsbeslut har mallen använts och behörig delegat har fattat besluten. Av besluten framgår inte vilken beslutspunkt som beslutet baseras på enligt delegationsordningen. Ett av besluten anmäldes vid tredje sammanträdet efter att beslutet fattats.

6.3.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen **endast delvis** säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det inte råder en samsyn mellan kommunens olika nämnder för de inledande sidorna samt för de kommungemensamma processerna.

Vi bedömer att kommunstyrelsen har förutsättningar för att tillse att det finns en samsyn kring delegation, generellt och särskilt för beslut för de kommungemensamma processerna.

Av kommunallagen framgår att kommunstyrelsen har en ledande och samordnade roll för förvaltningen i kommunen samt ska utöva uppsikt över andra nämnder. Av kommentaren till kommunallagen framgår att detta innefattar rätt att lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder som styrelsen anser bör vidtas. Om detta inte följs, får styrelsen initiera ett ärende till kommunfullmäktige att ge nämnden direktiv. Det finns därav enligt vår

[4] Daterad 2021-01-13, beslutad av förvaltningschef

bedömning ytterst en möjlighet för kommunstyrelsen att vända sig till kommunfullmäktige för att få ett mandat för att tillse en samsyn i dessa frågor om så behövs.

Därtill framgår det av reglementet att styrelsen ansvarar för att en ändamålsenlig organisation upprätthålls i kommunal verksamhet genom att planera, leda och samordna utformningen av strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av hela den kommunala koncernensverksamheten. Därutöver ska styrelsen planera, leda och samordna upp kommunens personalpolitik. Ur ett rättssäkerhets-, personal- och allmänhetens perspektiv är det stor betydelse att det finns en samordning och samsyn i detta.

Vi bedömer att det ska framgå ekonomiska ramar för beslutspunkter. Ett sådant exempel är omställnings- och avgångsersättning för personal.

Vi bedömer att det saknas beslutspunkt för att upphandla ramavtal över direktupphandlingsgränsen.

Därtill bedömer vi ska det fastställas beslutsattester i kommunstyrelsen med beloppsnivåer i enlighet med vad som anges i attestreglementet.

Vi bedömer att ytterligare beslutspunkter inom personalområdet som ska ingå i delegationsordningen är till exempel lönesättning, avstängning samt utfärdandet av varning för personal. Det är av vikt att det inom detta område finns en samsyn inom hela kommunen.

Därutöver bedömer vi att det ska förtydligas att det är beslutsfattande att avstå från att vidta en handling. Till exempel att inte svara på remisser till Regeringskansliet för olika utredningar innehåller ställningstaganden och överväganden.

Vi bedömer att det finns en risk med att direktupphandling under 100 000 kr anses vara verkställighet. Det innebär att det går genomföra inköp på så stora belopp som 95 000 kr utan styrning i delegationsordningen.

Vi bedömer delegationsordningen gällande inköp och upphandling behöver förtydligas. Av delegationsordningen framgår det inte några regleringar gällande avrop från befintliga avtal.

Vår bedömning är att styrelse **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområde, vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av de styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är

av vikt att kommunen har ett gemensamt förhållningssätt gällande så väsentliga delar som delegation och beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att ersättarfunktionen för ordinarie delegat ska förtydligas. För flertalet av funktionerna som har delegerad beslutanderätt saknas det även angiven ersättare. Vi förstår att skrivelsen i de inledande sidorna, att överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro då gäller. Det kan dock finns en risk för otydlighet genom denna skrivelse då exempelvis funktionen biträdande kommundirektören har funktionen samhällsbyggnadsdirektören som ersättare som vi har förstått det inte är överordnad för den biträdande kommundirektören.

Därtill bedömer vi att översyn av formuleringar i del olika beslutspunkterna bör genomföras. Det är flertalet beslutspunkter som innehåller överflödig information samt det kan vara flera beslut i en beslutspunkt.

Vi bedömer att styrelsen **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordning efterlevs.

Vi bedömer att översyn av delegationsordningen bör systematiseras. Vi har vid vår granskning funnit att lagstiftning som ändrats ingår i delegationsordningen. Även om det uppges att översyn sker av delegationsordningen är det av vikt att det med regelbundenhet finns en kontroll av delegationsordningens riktighet till lagstiftning och organisationen.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske, dock saknas det uppföljande utbildningar. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll har visat det inte framgår av delegationsbeslutet vilken beslutspunkts lydelse som beslutet är fattat enligt samt att det finns brist i anmälan till nämnden.

6.3.3 Arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden

Vi redovisar dessa nämnder gemensamt då nämnderna har gemensam förvaltning som arbetar med nämndernas delegationsordningar.

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden delegationsordning fastställdes 2025-09-16 [5]. Den senaste revideringen var 2025-05-13 med giltighetstid tillsvidare.

Barn- och utbildningsnämnden delegationsordning fastställdes 2025-09-17[6], reviderades 2024-11-20 med giltighetstid tillsvidare.

Det senaste reviderade datumen är tidigare än datum för fastställandet. Det uppges att senast reviderad är den tidigare versionen.

[5] Arbetsmarknads- och gymnasienämnden 2025-09-16 § 80
[6] Barn- och utbildningsnämnden 2025-09-17 § 88

6.3.3.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Lagtext för kommunallagens regler om delegation.
- Lagtext för kommunallagens regler om när beslutande inte får delegeras.
- Redogörelse för hälso- och sjukvårdslagstiftning om att medicinsk delegering inte är delegation enlig kommunallagen.
- Det framgår inte att vissa beslut enligt skollagen inte är delegation enligt kommunallagen[7] .
- Förvaltningsdirektören har möjlighet att vidaredelegera beslut och att denna beslutanderätt kan i sin tur inte vidaredelegeras.
- Delegaten kan överlåta beslutanderätten till nämnden i ett specifikt ärende av viktigare eller prejudicerande art även om ärendet är delegerat.
- Vid verkställighet finns det inte utrymme för några självständiga bedömningar ex.:
  - Utse beslutsattestanter
  - Åtgärder som följer av arbetsrättslagstiftning och gällande avtal, till exempel samverkansavtal samt personaladministration enligt lagstiftning, personalpolitiska riktlinjer och kommunens riktlinjer.
- Anmälan av delegationsbeslut ska ske till nämnden vid det första sammanträdet efter tidpunkten för beslutet.
- Anmälan av beslut fattade efter vidaredelegation sker tillbaka till arbetsmarknads- och utbildningsdirektören och anmäls till nämndens nästkommande sammanträde.
- Vid förfall hos delegat överförs beslutanderätten till ersättaren. Vid kortare eller vid jäv övertas beslutanderätten av delegatens närmaste chef. Vid dennes förfall och ärendet är brådskande är beslutar direktören i ärendet. Vid dennes förfall övergår beslutanderätten till biträdande direktör/annan utsedd ställföreträdare för direktören.
- Beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv enligt kommunallagen föreligger.
- Delegationsbeslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär eller genom laglighetsprövning enligt kommunallagen.
- Delegationsbeslut kontrolleras en gång per år. Kontrollen innefattar delegationsordningens efterlevnad, beslut fattat av rätt delegat med rätt information samt att det anmälts till nämndens nästkommande sammanträde.

6.3.3.2 Beslutspunkter

Delegationsordningens beslutspunkter är indelade efter olika ämnesområden såsom allmänt, ekonomiärenden och respektive ansvarsområde inom skolan.

Den är strukturerad med följande rubriker: ärendetyp, delegat, lagrum och kommentar. Lagrum anges för merparten av beslutspunkterna.

Flertalet beslutspunkter är delegerade till fler olika delegater utan inbördes ordning/ansvar. Exempelvis för arbetsmarknads- och gymnasienämnden ”Besluta att en person som saknar lärarlegitimation och behörighet ska användas för undervisning under längre tid än sex månader, dock högst ett år i sänder”. I barn- och utbildningsnämndens delegationsordning

[7] Finns särskild rutin för delegation enligt skollagen som anges finnas publicerad på intranätet.

har exempelvis beslutspunkten ”Ansöka om statsbidrag” och beslutspunkten ”Besluta om fördelning av statsbidrag” flertalet delegater utan angivet inbördes ordning/ansvar för de olika delegaterna.

Inom området ekonomiärenden har arbetsutskottet beslutanderätt gällande upphandling till ett värde överstigande 10 mkr. Någon övre beloppsnivå är inte angiven. Därtill har flertalet chefer delegation på direktupphandling från 100 000 kr upp till direktupphandlingsvärdet. Det saknas motsvarande delegation gällande avrop från befintliga avtal. Inköp under 100 000 kr är inte reglerade i delegationsordningen.

Nämnderna har fastställt tillämpningsansvar för attestreglementet. Av tillämpningsanvisningarna[8] framgår att rätten att utse beslutattestanter är ett verkställighetsbeslut. I tillämpningsanvisningen sker hänvisning till attestförteckningen på intranätet. Tillämpningsanvisningarna innehåller inte några beloppsnivåer för inköp. Det uppges att de beloppsnivåer som finns framgår i delegationsordningens avsnitt 2. Ekonomi gällande upphandling.

Av delegationsordningen framgår inte någon beslutspunkt gällande anställning av medarbetare.

Det saknas även beslutspunkter inom fler delar av personalområdet exempelvis misskötsamhet. Av de inledande sidorna framgår att detta anses vara verkställighet. Vi har i granskning tagit del av rutin för personaladministration[9] som är beslutad av förvaltningsdirektör. Av rutinen framgår olika beslut inom personalområdet exempelvis avsked, avstängning, uppsägning, disciplinpåföljd, förbud mot utövande av bisyssla, överenskommelse om omställningsersättning har namngivna funktioner rätt att underteckna. I intervju beskrivs att nämnderna har uppfattat att det finns ett kommungemensamt tillvägagångsätt gällande dessa ärenden.

6.3.3.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervjuer att de inledande sidorna i nämndernas delegationsordningar utgår från kommunstyrelsens utformning och från kommunallagens bestämmelser. Resterande delar av delegationsordningarna uppges vara anpassade efter nämndernas behov.

Det beskrivs att det sker revideringar av delegationsordningen kontinuerligt, exempelvis vid förändringar av lagstiftningen och minst en gång per år. Vilket finns regleras i nämndplaneringen och/eller kansliets verksamhetsplan enligt underlag som vi har tagit del av i samband med granskningen.

I intervju beskrivs att det sker utbildningar kring delegation med jämna mellanrum som där registratorerna kan hjälpa till att utbilda. Det sker även individuella riktade utbildningsinsatser för olika målgrupper inom olika verksamhetsområden om delegation.

[8] Daterade 2025-10-06 dnr 2025/271–2.4.0.2
[9] Rutin för personaladministration 2024-03-27

Därutöver ges utbildning i samband med introduktionen för nyanställda. Vi har inte tagit del av underlag som bekräftar detta.

Enligt intervjuuppgift är det registratorerna som får en begäran av chef att skapa ärenden i diariesystemet för aktuellt ärende och ta fram mall för delegationsbeslut. Det är handläggaren som fyller i själva delegationsbeslutets innehåll som sedan skickar det till registratorerna som ombesörjer att beslutet e-signeras. Det beskrivs att registratorerna har i uppdrag att kontrollera att rätt befattningshavare har fattat beslutet.

I företeckningen över anmälda beslut till nämnden framgår vem som fattat beslutet och vilken typ av ärende det är. Vill ledamot i nämnden ta del av ett beslutet kan ledamoten ta del av beslutet.

I delegationsordningen framgår även ”handläggningsrutin för delegationsärenden”. Av rutinen framgår bland annat att mallen i ärendehanteringssystemet ska användas, motivera beslutet om det är myndighetsutövning, hänvisa till lagrum, kontroll av vem som är delegat samt att punkten i delegationsordningen ska anges.

6.3.3.4 Stickprovskontroll

Följande beslut har ingått i stickprovskontrollen

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden:

Mallen använts för samtliga delegationsbeslut och det är behörig delegat för samtliga av besluten. Ett av besluten hänvisar till barn- och utbildningsnämndens delegationsordning vilket är korrekt då det är delgetts nämnden som ett delgivningsärende. Ett av besluten inrymmer två olika beslut. Samtliga beslut är anmälda till nämnden.

Barn- och utbildningsnämnden:

Mallen använts för samtliga delegationsbeslut med hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen och med rätt delegat. Två av besluten saknar fullständig datumangivelse.

6.3.4 Bedömning

Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **endast delvis** säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt**.**

Vi bedömer att delar av det nämnderna beslutat vara verkställighet är ett beslutsfattande. Ett sådant exempel är personalområdet där arbetsrättsliga åtgärder ingår. Att besluta olika arbetsrättsliga åtgärder såsom avsked eller uppsägning innehåller flertalet självständiga bedömningar som är baserat på praxis och förarbeten. Att avskeda någon utan rättslig grund kan innebära stora kostnader för kommunen och lidande för den enskilde om beslutet är felaktigt. Beslutet kan även ytterst prövas av domstol. Detta utgör därmed inte verkställighet utan är ett beslutsfattande som ska regleras i delegationsordningen eller fattas av nämnden själv.

Vi bedömer att anställa medarbetare är ett beslutsfattande. Justitieombudsmannen har uttalat sig kring att ett landsting (region) hade, med undantag för vissa chefsbefattningar, behandlat anställningsbeslut som ren verkställighet.[10] Justitieombudsmannens bedömning var att landstinget hade förskjutit gränsen mellan vad som i rättsligt hänseende är ”beslut”, respektive ”ren verkställighet” på ett sätt som går längre än vad som i förarbetsuttalandena till kommunallag (1991:900)[11] förutsattes kunna ske. I propositionen till den äldre kommunallagen anges det att åtgärder som inte kan anses som beslut i lagens mening utan är av rent förberedande eller rent verkställande art omfattas inte av anmälnings-skyldigheten. Justitieombudsmannens slutsats var att kommunallagens bestämmelser om delegation och överklagande som regel är tillämpliga när det gäller beslut om anställningar. Justitieombudsmannen såg allvarligt på att landstinget i fråga om de flesta anställningsbeslut inte följer kommunallagens reglering beträffande delegationsbeslut.

Därtill bedömer vi att det inte är verkställighet att besluta om beslutattestanter. Enligt attestreglementet är det ett beslutsfattande.

Vi bedömer även att det ska framgå beloppsnivåer för attestanter.

Vi bedömer att det ska finns en övre beloppsnivå för de beslut som arbetsutskottet kan fatta. Med en övre beloppsnivå anges då beslutet ska tas av nämnden.

Vi bedömer att av delegationsordningen ska det framgå beslutspunkter gällande avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer. Därtill bedömer vi att direktupphandlingar under 100 000 kr ska regleras.

Vår bedömning är att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätt har delegerats.

Vi bedömer att det framgår vad delegationsbeslutet avser och vem som har fått beslutanderätten.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

[10] Fråga om ett landstings handläggning av beslut om anställningar. Landstinget hade, med undantag för vissa chefsbefattningar, behandlat anställningsbeslut som ren verkställighet, vilket medfört att landstinget i fråga om ett stort antal anställningsbeslut inte följt kommunallagens (1991:900) reglering beträffande delegationsbeslut. Justitieombudsmannen 2009-10-19. Diarienummer: 448–2008.

[11] Regeringens proposition 1990/91:117. 1991-03-07.

Vi bedömer att det ska framgå av delegationsordningen att skollagsbeslut, likväl som det framgår att delegation enligt hälsosjukvårdslagen, inte är delegation enligt kommunallagen och därav inte ingår i delegationsordningen.

Vi bedömer att om det finns flera delegater i beslutspunkterna ska det framgå hur delegationen gäller för de olika delegaterna.

Vi bedömer att arbetsmarknads- och gymnasienämnden och barn- och utbildningsnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske samt riktade insatser. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll för arbetsmarknads- och gymnasienämnden har inte visat på några brister. Vår stickprovskontroll för barn- och utbildningsnämnden har visat att två av besluten saknar datumangivelse.

6.3.5 Infrastruktur - och servicenämnden

Infrastruktur- och servicenämndens delegationsordning fastställdes 2024-10-31[12]. Det framgår att den senast reviderades 2023-12-21 med giltighetstid tillsvidare.

Det senaste reviderade datumen är tidigare än datum för fastställandet.

6.3.5.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Reglerna om delegering återfinns i kommunallagen.
- Av delegationsordningen framgår vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts.
- Beslut som fattas med stöd av delegation samt skrivelser, avtal och andra handlingar som upprättas ska undertecknas av den som fattat beslutet.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Nämnden kan föregripa en delegats beslut i ett enskilt ärende genom att själv ta över ärendet och besluta. Detta kan till exempel gälla ett ärende som nämnden bedömer som så principiellt viktigt att den själv bör besluta.

[12] Infrastruktur- och servicenämnden 2024-10-31 § 120

- Infrastruktur- och servicedirektör har rätt att vidaredelegera sin beslutanderätt till annan anställd inom sin förvaltning, utom i de fall där det särskilt står i delegationsordningen att vidaredelegering inte får ske.
- Beslut fattade på delegation av infrastruktur- och servicenämnden ska anmälas till nämnden på nästföljande sammanträde.
- En sammanställning görs av samtliga delegationsbeslut som framgår i protokollet. Infrastruktur- och serviceförvaltningen har särskild rutin för handläggning av delegationer.
- Beslut av verkställighetskaraktär och åtgärder som normalt finns inom tjänstepersonens område/ansvar/befattning:
  - Interna beslut och ställningstaganden som rör den inre verksamheten, till exempel de flesta personaladministrativa besluten och beslut gällande den löpande driften, räknas till verkställighet.
  - Sådana beslut kan framgå av projektdirektiv (enligt projektmodellen), uppdragsbeskrivningar, rutiner, och andra styrande dokument eller liknande inom verksamheten.
  - Direktupphandlingar understigande 100 000 kr betraktas som verkställighet.
- Principiella beslut kan inte delegeras, delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar infrastruktur- och servicenämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar etc.
- Brådskande beslut att infrastruktur- och servicenämndens avgörande inte kan inväntas, beslutar ordföranden, med vice ordförande som ersättare.
- Det framgår inte av de inledande sidorna att delegationsbeslut kan överklagas.

6.3.5.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är strukturerade utifrån den delegation som tilldelats olika funktioner, i likhet med kommunstyrelsens dispositionsmodell. Detta innebär att varje beslutspunkt hänförs till den funktion som erhållit delegation, såsom ordförande, direktör, avdelningschef, sektionschef eller motsvarande.

Funktionen utskott har delegation på igångsättningstillstånd inom ramen för beviljade investeringsmedel överstigande 10 000 000 kronor samt att omfördela investeringsbudget mellan projekt inom tilldelad totalram i samband med igångsättning överstigande 500 000 kr. Någon övre beloppsnivå saknas för dessa beslut.

Funktionen direktören har delegation på att utse beslutsattestanter med angivande av eventuella beloppsbegränsningar samt ersättare. Av attestförteckningen framgår olika funktioners beloppsnivåer för attest, exempelvis får enhetschef fastighet eller motsvarande attestera upp till 100 000 kr.

Av beslutspunkterna framgår det inte någon delegation för driftsbudget utan endast investeringsbudget. I intervju beskrivs att driftsbudgeten anses vara verkställighet och befogenhetsram ges i attestförteckningen.

Vi noterar att beslutspunkten direktupphandlingar, tilldelning av kontrakt och beslut om avrop från inköpscentral inte anger något belopp för avrop. I övrigt saknas det beslutspunkter gällande avrop från ramavtal.

I intervju beskrivs att när direktören är bortrest utser hon en ersättare vid kortare frånvaro. Det framgår inte av delegationsordningen att det kan utses ersättare och dess befogenhet för ersättaren.

Inom personalområdet saknas det beslutspunkter då det bedöms vara verkställighet. Det finns en rutin[13] som är beslutad av direktören där det framgår vem bland annat som är behörig att anställa, omplacera, stänga av medarbetare, säga upp av olika skäl och avskeda.

6.3.5.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervju att delegationsordningen revideras vid behov, till exempel vid omorganisering.

Det beskrivs att när det är påkallat sker revidering av delegationsordningen exempelvis vid omorganisation. För de inledande texterna har de utgått från kommunstyrelsens texter. Vid intervju beskrivs att dispositionen utefter funktioner fungerar bra då de inte har så många beslutspunkter i delegationsordningen.

I intervjuer beskrivs att i samband med introduktionen ges utbildning kring delegationsbeslut samt registraturen ger även stöd kring delegationsbeslut.

Det beskrivs att registraturen kontrollerar att behörig delegat har signerat beslutet och mallen för delegationsbeslut används alltid. Vidare beskrivs att registraturen registrerar i ärendehanteringssystemet delegationsbesluten som ska anmälas till nämnden. Det uppges vid intervju att ledamöter kan efterfråga information om ett beslut under sammanträdet.

Av intervju framgår att när beslutet är skickat för e-signering ska det skickas vidare till ärendehanteringssystemet. Om det inte sker försvinner beslutet efter 90 dagar. Vilket innebär att den person som har delegationsrätt måste veta att e-signeringen inte är något arkiv för delegationer utan beslutet måste skickas vidare för att bli diariefört.

Det finns en handläggningsrutin för delegationsärenden[14]. Av rutinen framgår att om ett ärende inte anmäls till nämnden kan det överklagas i all framtid. Vidare beskrivs att mallen i ärendehanteringssystemet ska användas och beslutet ska signeras digitalt. Registraturen registrerar delegationsbeslutet i ärendet och anmäler det till nämnden via förteckning.

[13] Fastställd av förvaltningsdirektör 24-01-09
[14] Handläggningsrutin

6.3.5.4 Stickprovskontroll

Följande beslut har ingått i stickprovskontrollen:

Mallen för delegationsbeslut har använts, rätt delegat har fattat besluten, angiven beslutspunkt från delegationsordningen framgår och besluten är e-signerade med beslutsdatum angivet.

6.3.6 Bedömning

Vi bedömer att infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning gällande definitionen av verkställighet i delegationsordningen. Att besluta om olika arbetsrättsliga åtgärder såsom ett avsked eller uppsägning innehåller självständiga bedömningar, som vi tidigare har beskrivit i avsnitt 6.3.4. Även att anställa bedömer vi är ett beslutsfattande, som vi tidigare har beskrivit i avsnitt 6.3.4.

Vi bedömer att det ska finns en övre beloppsnivå för de beslut som arbetsutskottet kan fatta. Med en övre beloppsnivå anges då beslutet ska tas av nämnden.

Vi bedömer att det ska finnas beslutspunkter för delegation med beloppsnivåer som omfattar både drift- och investeringsmedel.

Vi bedömer att det av delegationsordningen ska framgå beslutspunkter gällande avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer. Därtill bedömer vi att inköp under 100 000 kr ska regleras.

Vi bedömer det ska finns delegation gällande att utse ersättare vid kortare frånvaro för förvaltningsdirektören samt ersättarens befogenhet.

Vi bedömer det ska framgå av delegationsordningen att delegationsbeslut kan överklagas. Genom att det framgår att beslutet kan överklagas visar det på betydelsen att beslutet upprättas och att det anmälas till nämnden.

Vår bedömning är infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområden vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att det framgår tydligt vem som är delegat av delegationsordningen.

Vi bedömer att infrastruktur- och servicenämnden **endast delvis** säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att översyn av delegationsordningarna bör systematiseras. Även om det uppges att översyn sker av delegationsordningen är det av vikt att det med regelbundenhet finns en kontroll av delegationsordningens riktighet till lagstiftning och organisationen.

Vi bedömer att det finns ett behov att systematisera utbildning kring delegation. Introduktion för nya medarbetare uppges ske. Genom systematiserade utbildningar kring delegation minimeras även risken för att beslut på delegation inte dokumenteras och anmäls i laga ordning.

Vi bedömer att uppföljning av efterlevnaden av delegationsordningen bör ske. Det uppges att registrator kvalitetssäkrar att beslutet är fattat av rätt delegat. Vår stickprovskontroll visar även en fungerande hantering av delegationsbeslut.

6.3.7 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämndens delegationsordning fastställdes 2024-10-25[15]. Det framgår att den senast reviderades 2023-05-21 med giltighetstid tillsvidare.

Datumet senast reviderat är innan datumet för fastställande.

6.3.7.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Regler om delegering av nämndärenden finns i kommunallagen.
- Framgår vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts.
- Gäller endast verklig beslutanderätt i kommunallagens mening till skillnad från så kallad verkställighet. Kännetecknande för ett beslut är bland annat att det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa överväganden och bedömningar.
- Beslutet kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.

[15] Kultur- och fritidsnämnden 2024-10-25 § 126

- Förvaltningschef som fått delegation kan vidaredelegera sin beslutanderätt till en annan anställd i kommunen.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar kultur- och fritidsnämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar med mera.
- Anställningsbeslut som är kortare än 12 månader betraktas som verkställighet. Beslut om öppettider gällande den löpande verksamheten betraktas som verkställighet. Inköp/upphandling av varor och tjänster/tecknande av avtal under 100 000 kr betraktas som verkställighet.
- Delegat har rätt att i vissa ärenden avstå från att fatta beslut och i stället hänskjuta ärendet till närmast överordnad tjänsteman, utskott eller kultur- och fritidsnämnden.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Överordnad tjänsteman har generell rätt att besluta i alla ärenden som tillkommer underordnad delegat.
- Brådskande ärenden kan fattas av ordföranden med vice ordförande som ersättare.
- Delegationsbesluten ska anmälas till nästkommande sammanträde för nämnden.

6.3.7.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna är, likt kommunstyrelsen och infrastruktur- och servicenämnden, uppdelade i funktioner i stället för ämnesområden.

Funktionen utskottet har delegation på om att upphandla varor och tjänster, som omfattas av inköpspolicy, samt försäljning av konferenser och konserter inom nämndens verksamhetsområde i de fall summan (anbudssumman eller dylikt) för varje enskilt avslut överstiger 1 500 000 kr. Någon övre beloppsgräns saknas.

Funktionen direktör har delegation att tilldela attesträtt till ekonomi-och personalsystemet inom förvaltningen.

Flertalet funktioner har rätt att teckna avtal/upphandla varor och tjänster inom nämndens verksamhetsområde som omfattas av kommunens inköpspolicy enligt angivet belopp.

Det framgår inte av delegationsordningen avrop från befintliga avtal med angivna beloppsnivåer.

Flertalet funktioner har delegation på bidrag till föreningar/organisationer med olika beloppsnivåer.

Inom personalområdet finns det olika beslutspunkter exempelvis avsked, uppsägning, varning, förbjuda bisysslor samt anställning av personal. Det framgår inte någon

beslutspunkt gällande avstängning, avgångsersättning och omställningsersättning samt lönesättning av personal.

6.3.7.3 Kompletterande rutiner / processer

Intervjuer beskrivs att delegationsordningen revideras vid behov exempelvis i samband med förändringar i organisationen.

Av intervjuer framgår att det kan finnas ett mörkertal gällande anmälan av delegationsbeslut till nämnden då antalet anmälda beslut har minskat. Vidare beskrivs att det är en fråga som det arbetas med så att beslut anmäls till nämnden. När det gäller delegationsbeslut för föreningsbidrag anmäls de till nämnden en gång i kvartalet, som ett beslut, vilket det inte framgår av delegationsordningen.

Det uppges vid intervju att registraturfunktionen ska genomföra en utbildning för personer när de blir tilldelade rätten att fatta beslut på/med/genom delegation. I intervju beskrivs att de hade en personalaktivet i förvaltningen där de fick leta efter vem som var delegat för olika beslut i delegationsordningen. Det beskrivs att det blev mycket bläddrande i delegationsordningen då den är uppdelad efter funktioner och inte ämnesområden.

Vid intervju beskrivs att registrator är behjälplig med att använda mallen för delegationsbeslut samt kvalitetssäkrar beslutet att det är rätt delegat som fattat beslutet. Vi har inte tagit del av uppgifter att det sker någon samlad dokumenterad uppföljning av delegationsbeslut.

Därefter anmäls beslutet till nämnden, näst kommande sammanträde. I nämnden kan det efterfrågas att få information om olika delegationsbeslut.

6.3.7.4 Stickprovskontroll

Mallen för delegationsbeslut har använts. Ett av besluten har innehållit flertalet beslut under en tidsperiod. Ett av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.8 Bedömning

Vi bedömer att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi bedömer att det ska förtydligas i delegationsordningen vad ett beslutfattande är och vad som utgörs vara verkställighet. Beskrivningen gällande verkställighet anges bland annat att vara inköp/upphandling av varor och tjänster/tecknande av avtal under 100 000 kr. Det angivna exemplet innehåller flertalet handlingsalternativ som har rättskraft mot annan part.

Vi bedömer att det för funktionen utskottet ska framgå ett beloppstak för deras delegation.

Vi bedömer att avrop från ramavtal med angivna beloppsgränser ska framgå av delegationsordningen.

Vi bedömer det finns fler delegationer inom personalområdet än de som är angivna. Några av dem är avstängning, avgångsersättning och omställningsersättning samt lönesättning av personal.

Vår bedömning är att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att utformningen av delegationsordning utifrån från funktion i stället för ämnesområden utgör en risk gällande tydlighet. Detta då denna disposition gör det svårare att få en överblick över de olika delegerade besluten inom samma ämnesområden vilket kan riskera rättssäkerheten samtidigt som läsbarheten av delegationsordningen försvåras för utomstående såsom medborgare.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att delegationsbesluten är tydligt utformade.

Vi bedömer att kultur- och fritidsnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att den disposition som finns för nämndens delegationsordning utefter funktioner innebär att det är svårt att få en överblick av beslutspunkter inom samma område, exempelvis för samma beslut finns det på flera ställen då olika delegater har olika beslutsmandat för olika beloppsnivåer.

Vi bedömer att utbildning sker kring delegationsbeslut samt att registrator säkerställer att behörig delegat har fattat beslutet. Då det är intervjuuppgifter har det påverkat vår bedömning.

Vår stickprovskontroll har visat att ett delegationsbeslut innehåller flertalet beslut vilket inte är i enlighet med delegationsordningen. Varje delegationsbeslut är ett eget beslut och ska anmälas enskilt. Ett av besluten har även saknat hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.9 Miljö- och byggnadsnämnden

Miljö- och byggnadsnämndens delegationsordning fastställdes 2025-11-19[16]. Det framgår att den senast reviderades 2025-11-19 och är giltig från och med 2025-11-19. Samtliga datum är likalydande för fastställd, senast reviderad och giltig från och med.

6.3.9.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i kronologisk ordning:

- Delegering av nämndens beslutanderätt är för att avlasta nämnden med mindre viktiga ärenden för att möjliggöra en effektivare kommunal förvaltning med snabbare beslutsvägar och kortare handläggningstider.
- Beslut som fattas med stöd av delegation ska anmälas till nämnden.
- Delegationsrätten omfattar inte ärenden som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana ärenden ska av delegaten hänskjutas till nämnden för avgörande.
- En delegats beslutanderätt är begränsad till det egna verksamhetsområdet, delegation kan aldrig omfatta något utanför bygg- och miljönämndens verksamhet.
- Delegering får inte ske av beslutsrätten i följande slag av ärenden;
    - ärenden som rör verksamhetens mål, inriktning, omfattning och kvalitet,
    - framställningar eller yttranden till kommunfullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut i nämnden i dess helhet eller av kommunfullmäktige har överklagats,

[16] Miljö- och byggnadsnämnden 2025-11-19 § 156

  - ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller av annars större vikt samt
  - ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro, vilket innebär att beslut kan fattas vid den ordinarie befattningshavarens frånvaro.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Delegationsbeslut ska anmälas till nästföljande tillgängliga/möjliga sammanträde.
- En sammanställning av samtliga delegationsbeslut ska framgå av protokollet.
- Beslut fattade av ordföranden som ett brådskande beslut ska anmälas till nästkommande sammanträde. Beslutsrätt som är delegerad till ordförande är också vid förfall för ordförande i nämnden delegerad till nämndens förste vice ordförande.
- Vid förfall för ordinarie delegat, och då beslut inte utan olägenhet kan uppskjutas, har överordnad tjänsteperson, förordnad vikarie, eller annan tjänsteperson inom verksamhetsområdet med samma funktion rätt att fatta beslut i stället för ordinarie tjänsteperson. Den överordnade tjänstepersonen bestämmer i ett sådant fall vem av dessa som ska fatta beslut.
- Det framgår inte att delegationsbeslut kan överklagas.
- Någon beskrivning av skillnaden av beslut och verkställighet framgår inte.
- Av delegationsordningen framgår inte att beslut ska anmälas på annat sätt än vid nästkommande sammanträde.

6.3.9.2 Beslutspunkter

Beslutspunkterna i denna delegationsordning är strukturerade utifrån respektive lagrum och omfattar bland annat administrativa och allmänna ärenden. Beslutspunkterna är indelade under rubrikerna paragraf, beslutsrätt och beslutsfattare.

I nämndens delegationsordning anges allmänna ärenden till exempel avse representation vid kurser och konferenser samt att avslå begäran om allmän handling. Andra exempel är mer administrativa ärenden som att anställda, sätta lön, besluta om tjänstledighet och tilldelningsbeslut under 1 mnkr.

Delegationsordningen har flertalet beslutspunkter som har delegerats till två eller flera funktioner utan angivande av inbördes prioritet. Exempelvis har sektionschef, stadsarkitekt, bygglovshandläggare och byggnadsinspektör beslutanderätt i ärenden som avser ny- eller tillbyggnad av komplementbyggnad. Det beskrivs vid intervju att även om flera funktioner har samma delegation är det inte någon risk då varje funktion har sitt ansvarsområde.

I delegationsordningen framgår inte någon beslutspunkt gällande avgångsersättning eller omställningsersättning. I intervju beskrivs att denna fråga hanteras inom kommunstyrelsens delegationsordning.

Av beslutspunkterna framgår att avdelningschef har delegation på att köpa eller beställa vara eller tjänst enligt inköpspolicy och inom ramen för budgeten. Några beloppsnivåer är inte angivna.

6.3.9.3 Kompletterande rutiner / processer

Det beskrivs vid intervju att det sker ständiga förändringar i lagstiftningen inom nämndens område, vilket medför att revideringar i delegationsordningen kan behöva genomföras.

Av intervju framgår att det sker en introduktion av delegation och delegationsbeslut vid nyanställning.

Det har i intervjuer lämnats olika uppgifter gällande administratörernas funktion att kontrollera att behörig delegat har undertecknat delegationsbeslutet. Det uppges även att det finns en lathund som används för det praktiska arbetet med delegationslistan. Vi har inte tagit den lathunden men det beskrivs vid intervju att den används vid kvalitetssäkring av delegationslistan. Vidare framgår att kvalitetssäkringen ska säkerställa att rätt roll/funktion med personens namn är angivet i underlaget och att detta är ett vedertaget arbetssätt.

Det anges vid intervju att det skickas en Excel-lista över fattade delegationsbeslut i kallelsen till nämnden. Av listan för delegationsbeslut framgår diarienummer, rubrik för ärendet, fastighetsbeteckning, ägarens namn, händelsedatum, handläggarens namn samt en ärendemening. Av listorna framgår det om ärendet är ett L-ärende (byggärende), M-ärende (miljöärende) eller ett A-ärende (allmänt ärende).

Vi har tagit del av skilda uppgifter kring anmälan av allmänna ärenden till nämnden. Vid en del intervjuer uppges det att det enbart är L-ärenden och M-ärenden som delges nämnden. Det framförs att delegationsbeslut som är allmänna ärenden enligt delegationsordningen inte anmäls till nämnden då de är få och i princip aldrig hanteras som delegationsärenden. I andra intervjuer uppges det att allmänna ärenden alltid anmäls till nämnden.

Vi har begärt listor för fattade delegationsbeslut för perioden 2023-12-03 till och med 2025-11-02. Vi noterar att totalt 13 allmänna ärenden finns angivna i de delegationslistor vi tagit del av.

Vid genomgång av nämndens samtliga protokoll för åren 2023 till och med 2025 noterar vi att det inte framgår av protokollen vilka delegationsbeslut som är anmälda till nämnden. Av protokollen framgår att det genomförts en redovisning av delegationsbeslut samt att nämnden godkänner redovisningen av anmälda delegationsbeslut. I beskrivning av ärendet framgår att beslut fattade på delegation ska till nämnden vid näst kommande sammanträde. Av protokollen framgår det även att ”delegationslista” och ”bostadsanpassning” är beslut som redovisas enligt gällande delegationsordning.

Det uppges vid intervju att det sker ”djupdykningar” i olika delegationsbeslut under nämndens sammanträden. Det beskrivs att nämnden får mer ingående redogörelser av cirka tio olika beslut från delegationslistan vid sammanträdet.

6.3.9.4 Stickprovskontroll

Mallen för delegationsbeslut har använts. För ett av besluten framgår det inte tydligt vilket beslut som har fattats och för ett annat beslut saknas hänvisning till beslutspunkt från delegationsordningen.

Av protokollsutdrag[17] från nämndsammanträden framgår: Redovisning av delegationsbeslut samt att nämnden godkänner redovisningen av anmälda delegationsbeslut. I beskrivning av ärendet framgår att ”beslut fattade på delegation ska anmälas näst kommande sammanträde”. Följande beslut redovisas enligt gällande delegationsordning: ”Delegationslista och Bostadsanpassning.”

Protokollsutdragen visar att någon anmälan av delegationsbeslut för allmänna ärenden till nämnden har inte skett vid dessa datum.

6.3.10 Bedömning

Vi bedömer att miljö- och byggnadsnämnden **endast delvis** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det saknas en beskrivning på vad som är verkställighet och beslutsfattande samt det inte framgår av delegationsordningen att besluten kan överklagas.

Vi bedömer att samtliga delegationsbeslut ska anmälas till nämnden. Av delegationsordningen framgår att samtliga beslut ska anmälas vid näst kommande sammanträde.

Vi konstaterar att det saknas det beslutspunkter inom personalområdet gällande avgångsersättning och omställningsersättning för personal.

Vi bedömer att det ska framgå beloppsnivåer för inköp och avrop från ramavtal.

Vi bedömer att det ska framgå av delegationsordningen att delegationsbeslut kan överklagas. Genom att det framgår att beslutet kan överklagas visar det på betydelsen att beslutet upprättas och att det anmälas till nämnden.

[17] Protokollsutdrag MBN: 2025-02-26 § 25, 2025-05.07 § 65, 2025-05-21 § 73 samt 2025-11-22 § 147.

Vår bedömning är att bygg- och miljönämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi bedömer att det att det finns flertalet beslutspunkter med flera beslutsfunktioner utan inbördes ordning. Det är av vikt att det anges en ordning när det är flera beslutsfunktioner för samma delegationsbeslut.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna.

Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att miljö- och byggnaden **inte** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi bedömer att alla beslut enligt delegationsordningen ska anmälas till nämnden vid näst kommande sammanträde. Vi kan konstatera att det inte framgår av nämndens protokoll vilka delegationsbeslut som har anmälts till nämnden. Vi bedömer att detta ska framgå av protokollet. Vi bedömer att en avsaknad av denna information försvårar allmänhetens insyn i nämndens verksamhet.

Vi baserar vår bedömning på att en del intervjuuppgifter indikerar på att allmänna ärenden inte har hanterats i enlighet med vad delegationsordningen anger kring vad som ska anmälas till nämnden vid näst kommande sammanträde. Vår bedömning baseras vidare på att även antalet allmänna ärenden som anmälts till nämnden under åren 2024 och 2025 indikerar på att hanteringen av allmänna ärenden inte har skett i enlighet med vad som anges i delegationsordningen.

Vi bedömer även att det är vikt att det genomförs systematiserad utbildning kring delegationsbeslut. Vi har inte tagit del uppgifter annat än vid intervju som visar på hur detta sker.

Vi bedömer att det är av vikt att det sker en kvalitetssäkring att behörig delegat fattat delegationsbeslutet. Vi har tagit del av intervjuuppgifter som anger att det sker kvalitetssäkring av att rätt delegat har fattat beslutet. Vi har inte tagit skriftligt underlag som bekräftar detta.

6.3.11 Socialnämnden

Socialnämndens delegationsordning reviderades senast 2025-06-19[18]. Det framgår att delegationsordningen fastställdes 2023-03-30 och är giltig till 2027-03-30. Av denna beskrivning framgår att den senaste revideringen är den gällande versionen.

6.3.11.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i dess kronologiska ordning.

- Nämnden kan bara delegera beslut som faller inom sitt verksamhetsområde enligt lag och reglemente. Den som får beslutanderätten kallas delegat.
- Delegat kan överlämna ett ärende till överordnad chef eller till nämnden för avgörande om det finns anledning att nämnden prövar frågan
- Delegat som anges i delegationsordningen är lägsta beslutsnivå.
- Möjlighet till delegering av ärenden följer av bestämmelser i kommunallagen.
- Delegering som följer av särskild yrkeskompetens enligt hälso- och sjukvårdslagen ska inte anmälas till socialnämnden.
- Delegering i följande ärenden får inte ske av nämnden:
    - ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
    - framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
    - ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
    - ärenden som väckts genom medborgarförslag (Luleåförslaget) och som lämnats över till nämnden samt
    - ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

- Kommunallagen skiljer mellan beslut som måste delegeras och beslut som innebär ren verkställighet. Gränsdragningen mellan delegering och ren verkställighet är inte helt klar.
- Delegering innebär överlåtande av beslutanderätt, vilket betyder att delegaten – den som fått rätten att fatta ett visst beslut – inträder i nämndens ställe.
- Delegering innebär överlåtande av beslutanderätt. Kännetecknande för denna typ av beslut är, att de regleras i lag, att det finns alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden och bedömningar. Beslutet ska kunna överklagas antingen genom laglighetsprövning eller förvaltningsbesvär.
- Beslut av verkställighetskaraktär innebär åtgärder som normalt finns inom tjänstepersonens område. Beslut av rutinmässig karaktär som fattas av tjänsteperson i kraft av sin tjänsteställning. Oftast reglerade i lag, avtal, riktlinjer, beslut eller styrdokument. Verkställighetsärenden behöver inte anmälas till nämnden.
- Chef som anställs har omgående beslutanderätt enligt delegationsordningen. Övrig personal erhåller beslutanderätt efter individuell bedömning av överordnad chef

[18] Socialnämnden 2025-06-19 § 122

- För anställd anges i delegationsordningen till vilken kategori av befattningshavarens delegation lämnats.
- Enhetschefer inom barn-, unga och familj ersätter varandra. Övriga enhetschefer inom myndighet ersätter varandra.
- Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Socialdirektören får vidaredelegera sin beslutanderätt om det framgår av delegationsordningen.
- Anmälan av delegationsbeslut ska göras till nämndens nästa sammanträde avseende:
    - Delegationsbeslut som registreras som beslut i verksamhetssystem. Redovisas via lista från verksamhetssystemet.
    - Om beslutet inte går att koda in som ett beslut i verksamhetssystemet ska beslutsfattaren överväga om/eller hur anmälan av delegationsbeslutet ska ske till nämnden.
    - Delegationsbeslut som registreras i diariet.

- Ärenden som inte behöver anmälas till nämnd framgår i kolumnen anmärkning i delegationsordningen.

6.3.11.2 Beslutspunkter

I likhet med miljö- och byggnadsnämnden har även socialnämnden strukturerat sina beslutspunkter utifrån tillämpliga lagrum.

Delegationsordningen omfattar därutöver övriga administrativa beslut, inköp och upphandling, organisatoriska frågor, behandling av personuppgifter och informationssäkerhet samt beslut om ersättningar, vilka samlas under en gemensam rubrik benämnd ”Övrigt”.

Delegationsordningens beslutspunkter är rubricerade enligt följande kategorier: ärende, lagrum, delegat och anmärkning.

Nämnden har ett särskilt avsnitt avseende personaldelegation, vilken bland annat omfattar anställning, misskötsamhet, avstängning, samverkan, strejkfrågor och arbetsmiljö. Dessa beslut ska inte anmälas till nämnden. Det framgår exempelvis inte var avstängning och varning ska dokumenteras.

Delegation för enskild överenskommelse utanför AB:s regler saknas det angivna beloppsnivåer.

Det kan noteras att vissa beslutspunkter är försedda med anmärkningen ”Anmäls inte till SN”, exempelvis punkt 18.11 avseende ”Ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid”.

Vidare framgår att vissa delegationsbeslut tilldelats flera funktioner som delegat. Exempelvis kan socialsekreterare, biståndshandläggare, LSS-handläggare och specialistsocionom samtliga vara delegat för yttranden till Skatteverket med anledning av ansökan om skyddad identitet utan rangordning mellan dem. Av uppgift framgår att de har många olika roller som har samma beslutanderätt och har samma befogenhetsram.

Upphandling finns reglerat i delegationsordningen. Direktupphandling under 100 000 kr är även ett delegerat beslutsfattande. Upphandling över 1000 000 kr är arbetsutskottet delegat. Det saknas övre beloppsgräns för denna delegation.

Av delegationsordningen framgår det inte någon delegation gällande att inleda upphandling för ramavtal samt avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer.

6.3.11.3 Kompletterande rutiner / processer

I intervju beskrivs att det sker en översyn av delegationsordningen två gånger per år.

Det ges uttryck för att det vore lämpligt om det fanns en samsyn kring utformningen av delegationsordningarna i kommunen.

Registratorn har enligt intervju i uppgift att kvalitetssäkra delegationsbesluten så att det är rätt delegat som har fattat beslutet. Någon strukturerad introduktion/utbildning i delegation saknas utan det är varje chefs ansvar att de som har delegation ska få introduktion i ämnet. Det uppges att det är påbörjat en planering för att delegationsordningen ska vara en del av introduktionen för nya chefer. Information till övriga medarbetare saknas.

Det uppges vid intervju att mallen för delegationsbeslut används vid beslut fattade av utskott och för avtal och överenskommelser som är signerade digitalt eller fysiskt av delegat.

Vidare beskrivs att ärenden anmäls till nämnden och till nämndens presenteras det en företeckning över alla beslut som är fattade på delegation. Nämnden har möjlighet vid sammanträdet att ställa frågor om delegationsbesluten.

Av delegationsordningen framgår även en rutin: Arbetsgång - handläggning av delegationsärenden i diariet.

Av den framgår bland annat; kontrollera i delegationsordningen vem som är delegat, d.v.s. vem som har rätt att fatta beslut, mallen i ärendehanteringssystemet för delegationsbeslut ska användas, registrator är behjälplig med ärendenummer och beslutsmall samt hänvisa i beslutet till rätt kapitel och punkt i delegationsordningen

Det är delegaten som ska meddela registrator om fattat beslut som därefter anmäler beslutet till nästkommande socialnämnd.

6.3.11.4 Stickprovskontroll

För ett av besluten har mallen för delegationsbeslut inte används, utan det är en överenskommelse som utgör beslutet. Två av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen.

6.3.12 Bedömning

Vi bedömer att socialnämnden **i allt väsentligt** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det finns tydligt angivet i delegationsordningen vad som gäller vid delegation samt ur ett översiktligt perspektiv har nämnden delegerat de väsentliga delarna. Det finns även en tydlighet i beslutspunkterna och hela delegationsordningen uppfattas som genomarbetad.

Vi bedömer dock att beskrivningen gällande verkställighets behöver justeras. Verkställighet är inte något beslutsfattande och det sker i rutinbaserade uppgifter såsom uttagande av avgift enligt taxa.

Vi bedömer även att beslutspunkter gällande avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer samt inleda upphandling om ramavtal ska ingå i delegationsordningen.

Vår bedömning är att socialnämnden **i allt väsentligt** säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi baserar vår bedömning att det framgår vilken funktion som beslutande rätten har delegerats till och vilken beslutanderätt beslutet avser.

Hänvisningar till aktuellt lagrum samt anmärkningarna med beskrivande texter om tillämpligheten förtydligar hur beslutanderätten ska utföras.

Vi bedömer dock att i vissa beslut med flera delegater bör det anges tydligare anger befogenhetsram.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen för de styrande dokumenten.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna samt delegationsordningarnas disposition.

Vi bedömer att socialnämnden **endast delvis** har säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi baserar vår bedömning på att det finns behov av att systematisera introduktion och utbildning kring delegation samt att kvalitetssäkringen av beslut behöver förstärkas. Vår stickprovskontroll har visat att mallen för delegationsbeslut inte alltid använts samt att två av besluten saknar hänvisning till beslutspunkt i delegationsordningen

7.2.3 E-nämnden

Av E-nämndens delegationsordnings försättsblad saknas information om när den senast reviderades, fastställdes och giltighetstid.

6.3.12.1 Inledande sidor

Översiktlig redogörelse av väsentliga iakttagelser i dess kronologiska ordning

- Delegering av nämndärenden finns och innebär överlåtande av beslutsfunktion.
- Beslut som avses i delegationsordningen gäller endast verklig beslutanderätt. Kännetecknande för ett beslut är det föreligger alternativa lösningar och att beslutsfattarna måste göra vissa överväganden och bedömningar.
- Beslutet kan överklagas, antingen genom förvaltningsbesvär eller bli föremål för laglighetsprövning genom kommunalbesvär.
- Den som har fått delegation kan i ett enskilt ärende välja att inte själv utnyttja sin beslutanderätt utan i stället hänskjuta avgörandet till nämnden.
- Principiella beslut kan inte delegeras, vilket innebär att delegerad beslutanderätt inte får utövas i ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. I dessa ärenden beslutar nämnden.
- Delegerad beslutanderätt får endast nyttjas inom ramen för budgeterade medel och i enlighet med gällande lagar, avtal, mål och riktlinjer, anvisningar med mera.
- Överordnad tjänsteperson har generell rätt att besluta i alla de ärenden som tillkommer underordnad delegat vid dennes frånvaro
- Delegat har rätt att i vissa ärenden avstå från att fatta beslut och i stället hänskjuta ärendet till närmast överordnad tjänsteperson eller nämnden.
- Beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv föreligger.
- Brådskande avgörande som inte kan avvaktas, beslutar ordföranden, med vice ordföranden som ersättare.
- Alla delegationsbeslut anmäls till nämnden på nästföljande sammanträde.

6.3.12.2 Beslutspunkter

Nämnden har totalt sju delegationspunkter som varken är uppdelad inom ämnesområde eller per funktion. Inom beslutspunkterna redogör nämnden för vilka funktioner som har delegat samt ersättare finns vid tre av beslutspunkterna.

Beslutspunkter avser exempelvis:

- Teckna nämndens firma inom ramen för fattade beslut,
- beslut om avtalsförlängning,
- tilldelningsbeslut i ramavtalsupphandlingar,
- omfördelning av driftsbudget inom totalram,
- löpande inköp och beställningar till och med ett prisbasbelopp.

Det framgår inte beslutspunkter inom området för GDPR såsom anmälan av personuppgiftsincident till tillsynsmyndighet, begäran om registerutdrag med mera. I intervju beskrivs att de personuppgifter som de hanterar är inom nämndens verksamhetsområde.

Beslutspunkt gällande utlämnande av allmän handling saknas i delegationsordning. I intervju beskrivs att det ibland kommer en begära om handlingar så det kan behöva ingå i delegationsordningen.

Vi noterar att det är samma delegat för löpande inköp och beställningar som är delegat för beslutsattest av fakturor. I intervju uppges att e-nämnden arbetar enligt Luleå kommuns rutiner för hantering av fakturor enligt denna ska en faktura alltid hanteras av två personer.

I intervjuer beskrivs att de är en liten nämnd med fyra sammanträden per år och de fattar få beslut.

6.3.12.3 Kompletterande rutiner / processer

I intervju framgår att inköp har skett men det har saknats kunskap om att inköp ska anmälas till nämnden som ett delegationsbeslut.

6.3.12.4 Stickprovskontroll

Några delegationsbeslut har inte redovisats till nämnden sedan 2023.

6.3.12.5 Bedömning

Vi bedömer att e-nämnden **inte** har säkerställt att delegation sker i enlighet med lag och föreskrifter samt på annat sätt som inte är olämpligt.

Vi baserar vår bedömning på att det saknas flertalet beslutspunkter i delegationsordningen som ingår, oavsett verksamhet som nämnden har. Det finns ett behov av genomlysning av basdelegationsuppgifterna som ska ingå i en delegationsordning. De som anges i granskningen ska endast se som exempel och är inte uttömmande.

Vi bedömer även att det ska framgå av delegationsordningen första sidan när den är beslutad i likhet med andra styrande dokument i Luleå kommun.

Vi bedömer att det är olämpligt att funktionen som har delegation för inköp även är beslutattestant. Det bör ske en översyn av beslutsattest för inköp.

Vår bedömning är att e-nämnden **i allt väsentligt** säkerställt att det tydligt framgår vilken och till vilken funktion beslutanderätten har delegerats.

Vi baserar vår bedömning på att de beslutspunkter som ingår i delegationsordningen är tydlig. Det behöver dock framgå tydligare vem som är överordnad tjänsteperson.

Vi bedömer även att det är av vikt att det finns en samsyn inom kommunens samtliga nämnder och styrelsen gällande datumsättningen av styrande dokumenten. Bristen på samsyn i dessa delar innebär en otydlighet.

Vi bedömer att det ska råda en samsyn gällande de generella inledande sidorna, delegationsordningarnas disposition samt för de kommungemensamma processerna. Det är av vikt att kommunen är en kommun gällande så väsentliga delar som delegerat beslutsfattande. Samma ärende ska behandlas på ett likvärdigt sätt inom samtliga nämnder och styrelsen i kommunen.

Vi bedömer att e-nämnden **inte** säkerställt att gällande delegationsordningar efterlevs.

Vi baserar vår bedömning på att delegationsbeslut inte anmälts. Det saknas kunskap i att det ska upprättas ett beslut och det ska anmälas till nämnden.

7.2.8 Samlade iakttagelser

Det framgår i intervjuerna att det finns arbetssätt i nämnderna och styrelsen med att genomföra översyn av delegationsordningen i samband med exempelvis omorganisationer och förändrad lagstiftning.

Nämndsadministrationen för sekreterare för nämnderna och styrelsen är centraliserade och ingår inom kommunstyrelseförvaltningens kansli. Registratorerna finns däremot i de olika nämnderna.

Det råder inte en samsyn i de inledande sidorna för kommunstyrelsen och nämndernas respektive delegationsordningar. Vissa av nämnderna har utgått från kommunstyrelsen skrivelser i de inledande sidorna. Det uppges att varje nämnd är en egen myndighet utformningen av delegationsordningen är upptill varje nämnd. Kommunstyrelsen har inte heller som uppdrag att tillse att en likriktning mellan de olika nämnderna.

Därtill noterar vi att dispositionen gällande beslutspunkter skiljer mellan nämnderna. Kommunstyrelsen, kultur-och fritidsnämnden och infrastruktur -och servicenämnden delegationsordningar har delat upp beslutspunkterna utifrån vilken funktion som är behörig delegat. För barn-och utbildningsnämnden, arbetsmarknads- och gymnasienämnden, socialnämnden samt e-nämnden är delegationsordningen uppdelad efter ämnesområde, exempelvis administration, ekonomi och inköp.

Beskrivningarna kring vad som är beslutfattande och vad som är verkställighet skiljer sig åt mellan kommunstyrelsen och de olika nämndernas delegationsordningar. Detta får i sin tur effekter för beslutsfattandet och tillämpligheten i exempelvis kommungemensammaprocesser såsom personalfrågor, upphandling och beslutsattest för nämnder och styrelsen. Några av nämnderna har beslutat att personalfrågor är verkställighet och för andra nämnder ingår det i delegationsordningen som beslutspunkter.

Det saknas även ett systematiserat arbetssätt med utbildningar om delegation. I granskningen har det framgått att mallen för delegationsbeslut används i stor utsträckning.

Vi ser även att arbetet med kvalitetssäkring av delegationsbeslut förstärkas. Det är överlag en god ordning gällande att besluten anmäls vid näst kommande sammanträde och att det genomförs kvalitetssäkring av beslutsfattaren är behörig delegat.

Vi har vid en övergripande översyn av beslutspunkterna i delegationsordningarna sett det finns ett samlat behov för samtliga nämnder och styrelsen att genomföra en översyn av hur beslutspunkterna är formulerade men även av själva delegationen. Ett sådant exempel är att det saknas ett över tak för att ingå avtal för utskotten. Därtill saknar vi en beslutspunkt i samtliga delegationsordningar gällande besluta om att upphandla ramavtal överstigande direktupphandlingsgränsen samt avrop från ramavtal med angivna beloppsnivåer,

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om delegationsordningarna är ändamålsenliga samt om styrelse och nämnd har tillräcklig uppföljning och kontroll av fattade beslut med stöd av delegation.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen, infrastruktur- och servicenämnden samt kultur- och fritidsnämnden endast delvis har ändamålsenliga delegationsordningar. Vi bedömer att arbetsmarknad- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden och e-nämnden i allt väsentligt har ändamålsenliga delegationsordningar.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, arbetsmarknad- och gymnasienämnden, barn- och utbildningsnämnden, infrastruktur- och servicenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden endast delvis har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Vi bedömer att miljö- och byggnämnden och e-nämnden inte har tillräcklig kontroll och uppföljning av fattade beslut med stöd av delegation.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Utforma en kommungemensam mall för delegationsordningar innehållande disposition, inledande sidor samt kommungemensamma beslutspunkter.
- Tillse ett kommungemensamt förhållningssätt gällande delegation inom de allmänna områden som omfattar samtliga nämnder såsom personal, upphandling och inköp, beslutsattest, dataskyddsförordningen och allmänna förvaltningsärenden.
- Tillse att det finns ett kommungemensamt ställningstagande gällande verkställighet och beslutsfattande.
- Verka för kommungemensam likvärdig hantering av delegation och delegationsbeslut.
- Utforma kommungemensam utbildning kring delegation
- Tillse ett kommungemensamt arbetssätt för uppföljning och kvalitetssäkring av delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi granskande nämnder att:

- Säkerställa följsamhet till det kommunstyrelsen beslutar gällande delegationsordningar, delegationsbeslut inom allmänna områden, anmälan till nämnden, definition av delegerat beslutfattande och verkställighet.

- Säkerställa att det finns tillräcklig kunskap kring delegation samt uppföljning av delegation och delegationsbeslut.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden, socialnämnden och E-nämnden att:

- För samtliga beslutspunkter i delegationsordningen att det upprättas delegationsbeslut enligt angiven mall.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi miljö- och byggnämnden och E-nämnden att:

- Samtliga delegationsbeslut anmäls till nämndens näst kommande sammanträde.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Certifierad kommunal revisor *Verksamhetsrevisor*

8 BILAGOR

BILAGA 1 REGLEMENTEN FÖR STYRELSEN OCH NÄMNDER[19]

Kommunstyrelsen

Styrelsen det övergripande ansvaret för hela den kommunala verksamheten. Detta omfattar såväl utvecklingen av de kommunala bolagen som deras ekonomiska ställning, liksom att säkerställa en effektiv planering och samordning av kommunens arbete och åtagande.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för att en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls inom den kommunal verksamheten. Styrelsens ansvarsområde omfattar bland annat översiktsplanering, frågor rörande demokrati och tillgänglighet samt arbete med hållbar utveckling.

Arbetsmarknads- och gymnasienämnden

Nämnden har bland annat ansvarar för gymnasieskolan, den anpassad gymnasieskola samt den kommunala vuxenutbildningen. Nämnden fullgör de uppgifter som åligger hemkommunen enligt skollagen (2010:800), inklusive det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar.

Vidare har nämnden vårdgivaransvar enligt hälso- och sjukvårdslagen, fungera som kommunens arbetsmarknadsorgan och utgör även arbetslöshetsnämnd enligt lagen (1944:475). Nämnden ansvarar dessutom för bosättning av nyanlända, deras etablering samt frågor som rör integration.

Barn- och utbildningsnämnden

Nämndens är kommunens huvudman i enlighet med skollagen (2010:800) och fullgör de uppgifter som åligger hemkommunen. Nämnden har dessutom vårdgivaransvar samt ansvar i egenskap av arbetsgivare och arbetsmiljöfrågor.

Nämndens verksamhetsområde omfattar förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, anpassad grundskola och annan pedagogisk verksamhet. Nämnden ansvarar även för kulturskolan.

Infrastruktur- och servicenämnden

Nämnden ansvarar bland annat för att främja god byggnadskultur, bistå kommunstyrelsen i arbetet med den översiktliga användningen av mark och vatten samt säkerställa genomförandet av detaljplaner och tillhörande avtal. Nämnden ansvarar även för lokalbanken och för att samordna samt tillgodose de kommunala verksamheternas behov av ändamålsenliga lokaler, bostäder och utomhusmiljöer. Vidare omfattar nämndens uppdrag inköp och förmedling av kommunens fordon i enlighet med fastställda styrdokument.

[19] Kommunfullmäktige 2023-12-18 § 240

Kultur- och fritidsnämnden
Nämnden ansvarar bland annat för att främja kultur- och fritidsverksamhet, utveckla och förvalta kommunala kulturhistoriska miljöer samt administrera ansökningar och genomföra utbetalningar av bidrag. Nämnden ska även skapa förutsättningar för ungas delaktighet och inflytande.

Miljö- och byggnadsnämnden
Nämnden ansvarar för myndighetsutövning enligt plan och bygglagen (2010:900) med undantag för planläggning av mark och vatten, delta aktivt i samhällsplaneringen, följa samhällsutvecklingen samt ansvara för utbetalning av bostadsanpassningsbidrag. Vidare ska nämnden svara för den kontroll och rapportering som åligger kommunens miljökvalitetsnormer.

Socialnämnden
Nämnden ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter avseende insatser i egen regi för service, vård och omsorg. Nämnden ska även fullgöra de uppgifter som åligger kommunen enligt socialtjänstlagen, lagen om stöd och service, hälso- och sjukvårdslagen samt de bestämmelser som i övrigt gäller för socialnämnder enligt lag.

Vidare ansvarar nämnden för det brottsförebyggande arbetet inom Luleå kommun samt för att besvara Migrationsverkets förslag till andelstal avseende mottagande av ensamkommande barn.

E-nämnden
Nämnden ska fungera som en samverkansplattform för medlemskommunernas arbete inom digital förvaltning. Nämndens huvudsakliga uppgift är att samordna medlemskommunens arbete med att gemensamt utarbeta frågor kopplade till digital förvaltning samt att ta fram underlag inför samordnad upphandling av digitala lösningar.

BILAGA 2 STICKPROVKONTROLL

En stickprovsgranskning för att kontrollera följande aspekter av delegationsbesluten:

- Om det framgår vem som är beslutsfattare
- Om beslutet är fattat av behörig delegat
- Datum för beslut
- Vilket beslut som fattats
- Om delegationsbeslutet är undertecknat
- Specifik punkt som åberopas i delegationsordningen
- Om delegationsbeslutet är anmält till nämnden på första sammanträdet efter tidpunkten för beslutet

Vi har begärt in tre beslut som är tagna på delegation enligt förvaltningarnas förteckning av delegationsbeslut från januari 2025, april 2025 och september 2025.

BILAGA 3 RÄTTSLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR VID DELEGATION.

Allmänt

Av kommunallagen (2017:725), KL, framgår att fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller i en viss grupp av ärenden[20], förutom i de fall som framgår av 5 kap. 1 § KL.

Enligt 5 kap. 1 § KL framgår bland annat att ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt beslutas av fullmäktige.

Delegering från styrelse/nämnd

Allmänt om delegering

Kommunfullmäktige ska, enligt kommunallagen[21], besluta om reglementen för styrelsen och nämnderna. Reglementet ska innehålla deras verksamhet och arbetsformer.

Styrelsen och nämnderna kan ge delegation inom sin verksamhet och arbetsformer inom vad som anges i reglementet. Under förutsättning att det inte finns någon form av begränsning i lag eller annan reglering att uppgiften inte kan delegeras.

Av kommunallagen[22] framgår vilka ärenden som nämnden inte får delegera. Det gäller till exempel ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet. Motivet till delegationsförbudet är att nämnderna/styrelsen ska ha kvar det övergripande ansvaret för verksamheten.

Det finns även i speciallagstiftning regleringar kring delegation exempelvis socialtjänstlagen och skollagen som påverkar hur nämnden kan delegera i vissa frågor.

Ett beslut ska vara skriftligt, oavsett om det är fattat av styrelsen/nämnden vid sammanträde eller om beslutet är fattat genom delegation.

Det är lämpligt att delegeringen framgår av delegationsordningen som är beslutad av styrelsen/nämnden för att på så sätt samla den delegation som nämnden/styrelsen lämnat. Beslut om delegering kan även dokumenteras i ett protokoll. En nämnd/styrelse får enligt kommunallagen[23] uppdra åt till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller anställd att fatta beslut i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

När nämnden/styrelsen delegerar sin beslutanderätt ska det anges vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överlåts. Nämnden/styrelsen kan inte besluta om en blandad delegering, det vill säga till anställd och förtroendevald i förening.[24]

I ärenden som är så brådskande att nämndens/styrelsens avgörande inte kan avvaktas får nämnden uppdra till ordförande eller annan ledamot som nämnden utsett att besluta på nämndens vägnar.[25]

---

[20] 5 kap. 2 § KL
[21] 6 kap. 44 § KL
[22] 6 kap. 38 § KL
[23] 7 kap. 5 § KL
[24] Prop. 2016/17:171
[25] 6 kap. 39 § KL

Om styrelsen/nämnden uppdrar åt en förvaltningschef[26] inom nämndens/styrelsens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller regionen att fatta beslutet[27].

Anmälan av delegationsbeslut

Alla beslut som fattas på delegation ska[28] anmälas till den nämnd/styrelse som delegerat beslutanderätten.

Beslut som fattas med stöd av vidaredelegation från förvaltningschef ska anmälas till förvaltningschefen. Något uttrycklig skyldighet för förvaltningschefen eller delegaten att vidareanmäla besluten till nämnden finns inte, men nämnden kan ställa sådana krav som villkor för att godkänna vidaredelegering. Brådskande beslut som fattas med stöd av kommunallagen[29] ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Utebliven anmälan påverkar inte det fattade beslutets giltighet men däremot vinner beslutet inte laga kraft om klagotiden inte löpt ut, vilket förutsätter en anmälan till nämnden/styrelsen.

Ren verkställighet eller delegering

Gränsen mellan beslut som kräver delegering och sådana åtgärder som anses vara ren verkställighet är inte alltid tydlig. Med beslut fattade av nämnder/styrelse avses beslut fattade av nämnder/styrelse eller av en delegat med stöd av delegering av nämnd/styrelse.

Med verkställighet avses att någon verkställer ett redan fattat beslut och det saknas ett eget ställningstagande. Exempel på ren verkställighet är avgiftsdebitering enligt fastställd taxa eller tilldelning av förskoleplats enligt en klar turordningsprincip.

Gränsdragning mellan vad som är beslutsfattande och ren verkställighet har betydelse för möjligheten att överklaga beslutet genom laglighetsprövning[30]. Enligt 13 kap. 2 § KL kan nämnds/styrelsebeslut och delegationsbeslut överklagas genom laglighetsprövning medan beslut som är ren verkställighet eller av förberedande art inte kan överklagas, då det inte är

[26] 7 kap. 5 § KL
[27] 7 kap. 6 § KL
[28] 6 kap. 40 § KL
[29] 6 kap. 38 § KL
[30] Laglighetsprövningen innebär, som namnet antyder, en kontroll av beslutets laglighet. Vid en överklagan genom laglighetsprövning kan förvaltningsrätten upphäva eller godkänna beslutet men inte ändra det.

Förslag till beslut gällande avrop från Addas ramavtal Möbler 2025

Ärendenr 2026/1116-2.5.0.2

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut

1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att avropa från Addas ramavtal Möbler 2025.
2. Inköpschef ges i uppdrag att avropsanmäla avropet till Adda inköpscentral.

Sammanfattning av ärendet

Luleå kommun avropar idag Adda ramavtal Möbler för skola och förskola 2020 samt Möbler för kontor och omsorg 2021. Två avtal som har fungerat bra och gynnat det lokala näringslivet på ett positivt sätt.

Ramavtalet Möbler för skola och förskola 2020 har bestått av två delområden:

a. Skola
b. Förskola

Ramavtalet Möbler för kontor och omsorg 2021 har bestått av sex delområden:

c. Vård och omsorg
d. Kontor och arbete
e. Lobby
f. Gardiner, solskydd och hängande textil
g. Boende och hemnära
h. Arbetsstolar

Dessa två ramavtal har nu blivit ett, ramavtalet Möbler 2025 och kommer att bestå av åtta delområden:

A. Förskola, upp till 6 år
B. Skola från 6 år
C. Vård och omsorg
D. Kontor och förvaring
E. Lobby och gemensamma ytor
F. Hängande textilier och solskydd inomhus
G. Arbetsstolar
H. Boende

Detta avrop avser samtliga delområden.
Syftet är att skapa ett ramavtal för nytillverkade möbler och närliggande tjänster som är avsedda för offentliga miljöer där personal, besökare, barn och

unga vuxna vistas samt där omsorg sker i boendemiljö och de tjänster som är relaterade till produkterna.

Avtalstid från 2026-10-01 och gäller i 4 år. Från det att ramavtalet har löpt i 18 månader, kan inköpscentralen säga upp ramavtalet med sex månaders uppsägningstid. När ramavtalet löpt i fyra år löper det ut utan föregående uppsägning. Inköpscentralen får säga upp avtalet med en, flera eller alla leverantörer.

Tilldelade leverantörer per delområde är:

A - Förskola, upp till 6 år

AB Yllw	Kinnarps	Sono Sverige
ABA Skol	KPLN Design	Thule Möbler
AJ Produkter	Lekolar	
Input Interiör	Orderinvest	

B - Skola från 6 år

AB Yllw	Kinnarps	Sono Sverige
ABA Skol	KPLN Design	Thule Möbler
AJ Produkter	Lekolar	Martela
Input Interiör	Orderinvest	Senab

C - Vård och omsorg

AB Yllw	Lekolar	Martela
AJ Produkter	Orderinvest	Senab
Input Interiör	Sono Sverige	Kontorsfunktion
Kinnarps	Thule Möbler	

D - Kontor och förvaring

AB Yllw	Orderinvest	Kontorsfunktion
AJ Produkter	Sono Sverige	Addentity Interiör
Input Interiör	Thule Möbler	EFG
Kinnarps	Martela	
Lekolar	Senab	

E - Lobby och gemensamma ytor

AB Yllw	Lekolar	Martela
AJ Produkter	Orderinvest	Senab
Input Interiör	Sono Sverige	Kontorsfunktion
Kinnarps	Thule Möbler	Addentity Interiör

F - Hängande textilier och solskydd inomhus

AB Yllw	Orderinvest	Joli Interiör
AJ Produkter	Sono Sverige	Persiennexperten
Input Interiör	Thule Möbler	Persiennkompaniet
Kinnarps	Martela	Primetex
Lekolar	Senab	Soft Office

G - Arbetsstolar

AB Yllw	Orderinvest	Kontorsfunktion
AJ Produkter	Sono Sverige	Addentity Interiör
Input Interiör	Thule Möbler	EFG
Kinnarps	Martela	Flokk
Lekolar	Senab	

H – Boende

Input Interiör	Orderinvest
Kinnarps	Thule Möbler

Avrop/beställningar ska göras enligt följande:

- För delområden A, B, C, D, E och H gäller att om avropets totalbelopp beräknas understiga 400 000 kr ska avrop ske enligt särskild fördelningsnyckel. Om avropets totalbelopp beräknas uppgå till eller överstiga 400 000 kr ska förnyad konkurrensutsättning genomföras.
- För delområden F och G gäller att om avropets totalbelopp beräknas understiga 250 000 kr ska avrop ske enligt särskild fördelningsnyckel. Om avropets totalbelopp beräknas uppgå till eller överstiga 250 000 kr ska förnyad konkurrensutsättning genomföras.

Beställarens behov får inte delas upp i flera avrop för att kringgå beloppsgränsen för förnyad konkurrensutsättning.

Beskrivning av ärendet

Luleå kommun avropar idag Addas ramavtal Möbler för skola och förskola 2020 samt Möbler för kontor och omsorg 2021. Nuvarande avtal upphör att gälla från och med 2026-10-02. Adda har därför genomför en ny upphandling.

Nuvarande avtal har fungerat bra och kommunen ser det som en möjlighet och fördel att fortsätta avropa. Bredden av leverantörer gör att våra verksamheter får möjlighet till bra priser och god service. Avtalet ger beställarna stora fördelar i form av lägre priser, fler leverantörer inom olika områden, ett bredare sortiment av varor och till viss del e-handel vilket säkerställer effektiva inköp. På avtalet finns ett antal leverantörer med vilka är etablerade i Luleå vilket vi anser gynnar det lokala näringslivet.

Idag erbjuds våra verksamheter en typfallskatalog med ”bästa möjliga pris” på ett urval av produkter. I katalogen kan de enkelt själva se samtliga leverantörers utbud samt priser. Om en produkt verksamheten har behov av inte finns att tillgå i typfallskatalogen erbjuds de också följande rabatter på övrigt sortiment.

Ett liknande upplägg kommer att erbjudas på kommande ramavtal men Adda har ännu inte presenterat kommande avtalsrabatter.

På avtalen Möbler för skola och förskola 2020 samt Möbler för kontor och omsorg 2021 har kommunen köpt möbler för ca 55 miljoner kronor.

Dialog
Intern dialog av berörda verksamheter har förts, där kommun anser att avrop från befintligt Adda avtal är att föredra kontra att upphandla i egen regi.

Beslutsunderlag

- Adda inköpscentral, information om nya möbelavtalet – Möbler 2025

Anna Enback
Upphandlare

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen, Inköp & upphandling